

PPRAK

PPR Aktie Krant

PPR-aktiekrant, verschijnt elke twee weken, 20 januari 1978 nummer 115

MARGOT WINGEN:

**Veel
vrouwelijks
in de
ideeën van
de PPR**

Verder:

- 2 Tien jaar PPR
- 4 Het bestuur bestuurt
- 6 Europa en de Derde Wereld
- 7 CDA wint op de preekstoel
- 11 FNV over energie

PPRAK

PPR-Aktiekrant, Uitgave Stichting Radikalenkrant, verschijnt elke twee weken.

directie: Jan Heytel, Gidi van Dongen, Louis Vuurboom.

redaktieraad: Erik Akkermans, Gerard de Oude, Kees van Twist.

redactie: Hans Berrevoets, Harm Lamberts, Walter van Opzeeland (eindredakteur), Wil Merkies, Dick Rietbergen, Kees Waagmeester.

produktie: Lumax b.v., Utrecht, Brouwer offset, Delft.

redactie-adres: Walter van Opzeeland, Rapenburgerplein 67, 1011 VH Amsterdam, tel. 020-254434.

kopij naar het redactie-adres, **getypt**, met redelijke marge, blad aan één zijde gebruikt.

voor abonnementen — à f 22,— per jaar — **Buro Politieke Partij Radikalen** Singel 277, Amsterdam. Telefoon (020) 22 73 42.

voor contributiebetalingen: Penningmeester PPR, postgiro 1575600 te Amsterdam.

voor advertenties uitsluitend: Jan Heytel, Schreveliusstraat 68, Haarlem. Telefoon overdag (02505) 791, 's avonds (023) 31 41 60.

Denk aan de giro-aktie

Via akseptgirokaarten, die half december aan de PPR-leden zijn verstuurd, is tot dusver een bedrag van f 43.868,81 binnengekomen aan bijdragen die bedoeld zijn om de partij uit haar benarde financiële situatie te redden. Zoals bekend is de helft van de opbrengst bestemd om de ereschuld van de partijkas aan de actiecentra in te lossen en de rest om de partij draaiende te houden in verband met de noodzakelijke uitgaven voor de komende verkiezingskampagnes e.d. Die f 43.868,81 vormen een mooi, want hoopvol resultaat. Maar het moet een tussenstand zijn, want lang niet ieder lid moet zijn akseptgirokaart hebben ingestuurd met de minimum-bijdrage van een tientje. Ook nog niet ingestuurd? Zoek die kaart dan op tussen je papieren of vul een gewone girokaart in: Giro 5555 tnv Verkiezingsfonds PPR. Wielewaalstraat 18 Ommen.

UIT HET DAGBOEK VAN EEN PARTIJGEK

Woensdag.
Opmerkelijk — gezien tegen de achtergrond van ons PPR-denken over betere verdeling van arbeid en basisinkomen — vind ik het bericht dat er geen groei meer is in het arbeidsverzuim door ziekte. Het aantal ziekmeldingen en het aantal ziektedagen is in 1977, vergeleken bij het jaar daarvoor, vrijwel onveranderd gebleven. Aangezien er vóór 1976 een voortdurende groei in het ziekteverzuim viel te constateren kan er volgens het GAK van een opmerkelijke 'stilstand' worden gesproken. Bij het GAK weet men niet goed raad met een verklaring van deze consolidatie van het 'balen' — als je het zo mag noemen. Er zijn wel gissingen. Misschien houdt

het verschijnsel verband met de voortschrijdende democratie in het bedrijfsleven, waardoor meer mensen zich betrokken voelen bij hun werk? Dat betekent dat het arbeidsklimaat beter wordt dan de ondernemers doorgaans willen weten — geneigd als ze zijn zich blind te staren op de huns inziens (voor wat zij 'werkschuwen' believen te noemen) te gunstige sociale voorzieningen. Die kortzichtigheid krijgt door het verschijnsel 'baalverzadiging' wel wat te verduren. Ook de verbeterde begeleiding van het GAK kan een rol spelen — zo meent men daar. De rapporteurs voeren minder strenge controles uit en dat kan wel een gunstig effect hebben op het verantwoordelijkheidsbesef van de ziekmelders. Tenslotte treffen ze in de eerste plaats hun collega's. Ik merk hierbij op dat het goed is dat het GAK beseft dat de begeleiding van die kant beter kan. Het GAK schijnt de hand in eigen boezem te steken. Meer mensen schijnen zich bij hun werk betrokken te voelen. Het gaat allemaal erg langzaam, maar het ziet er naar uit dat we op de goede weg zijn.

De volgende 10 jaar PPR

De PPR bestaat 1 maart 1978 tien jaar. Onze voorjaarsbijeenkomst staat in het teken van de volgende tien jaar.

Tijd: 24 en 25 februari 1978.

Plaats: Wegens de boycot van de voedingsbonden FNV tegen Krasnapolsky heeft het bestuur de voorlopige reservering geannuleerd. De plaats wordt nu:

De Vereniging, Nijmegen.

Programma:

Vrijdagavond 24 februari: algemeen kongres.

Agendapunten: bestuursverantwoording; financiën; Kerngroep-evaluatie; campagne; Europa. Zaterdag 25 februari: manifestatie.

's Morgens inhoudelijke discussie over „Het betere werk”, het PPR commentaar op het WRK rapport „Maken we er werk van”.

C. N. M. Commandeur, de FNV-expert op het gebied van werkgelegenheid en een andere deskundige van buiten de PPR ge-

ven hun visie op de PPR-brochure. Enkele PPR-mensen dienen van repliek. Daarna volgt discussie met de zaal. De brochure verschijnt als Studieblad bij de volgende PPRAK.

's Middags: algemene politieke toespraken, gevolgd door gelukwensen aan het adres van de PPR. Dit loopt uit in een receptie, waar men op eigen kosten over de PPR kan spreken.

In het geheel zijn toespraken opgenomen van Ria Beckers en Herman Verbeek. Er wordt gezorgd voor afwisselende muziek. In de wandelgangen wordt aangepaste literatuur tentoongesteld evenals fotomateriaal uit de eerste 10 jaar PPR. Historische foto's worden graag ingewacht op het partijburo.

De kosten worden gedeeltelijk gedekt door aan de aanwezigen op zaterdag een bijdrage van f 3,— te vragen.

Meer informatie in de volgende PPRAK.

Toen Ria Beckers met mij op de Amerikaanse ambassade de PPR-nota 'Nee tegen de neutronenbom' (zie pag. 7) overhandigde, ontstond er een krachtige discussie met ambassadeur McCloskey. Wij gingen in tegen de Amerikaanse logica van: hoe meer wapens je uitstalt op de onderhandelingstafel, hoe meer je gedaan krijgt van je tegenstander.

Alsof Brezjnef zijn SS-20 niet al klaar heeft als 'bod' tegen de Cruise-missile met de N-kop. Maar het ging daarna over iets heel anders, over het omgekeerde. De ambassadeur had Schumacher gelezen: 'Small is beautiful'. Hij vond het een prima boek. En zijn *counselor for Public Affairs*, Victor Stier, zond ons na afloop een hartelijke brief waar hij een citaat van William James aan toevoegde; hij was er 's nachts voor opgestaan om het uit zijn paperassen te vissen.

Dit zegt James: *'Ik ben tegen elke grote organisatie als zodanig, tegen alle grote suksessen en tegen enorme resultaten; dat ben ik omwille van de altijd durende krachten van de waarheid, die werken in de individuele mens en langs wegen die geen direkt sukses lijken te bieden; ze werken altijd bij de onderliggenden, tot de dag komt, lang na hun dood, dat dezen overwinnen.'*

Dat is geen louter poëtische tekst. Het is een politiek program, een allesomvattende keuze. De PPR kiest voor het kleine, voor de kleinere stad, het kleinere dorp, de kleinere bedrijven, voor eenvoudige techniek. Dat is geen romantiek — het is een plan voor humaniteit en democratie in een bedreigde toekomst.

Er zijn twee soorten 'klein'. De kleine elite die alles te zeggen heeft en zich dus tot knapens toe opblaast. En het wezenlijk kleine, het fijnmazige weefsel van de samenleving, de fijnzinnigheid van de levensstructuur.

Bij het eerste gaat het over wat sinds eind '68 'de 200 van Mertens' heet. In 1975 bevestigden twee onderzoekers die stelling: Mokken en Stokman (PPR) publiceerden hun netwerk-analyse 'Graven naar macht': 84 van de 86 grootste Nederlandse bedrijven zijn eng met elkaar verbonden door 873 dubbel-funkties van 195 personen; 17 bedrijven zijn zeer hecht met elkaar verweven. Dezer dagen publiceerde (zie pag. 15) de niet-kommerciële uitgeverij Xenon een dergelijke

Herman Verbeek:

Kiezen voor klein

netwerk-analyse: 'Kernenergie in Nederland': een onderzoek naar machtsstructuren waaruit blijkt dat het bedrijfsleven ook bij kernenergie alles in handen heeft: VMF, Shell, RSV, UCN, Neratoom, Comprimio zijn de grootste. Van in totaal 1014 functionarissen hebben 181 mensen (18%) samen 500 dubbelfunkties langs 322 lijnen. De adviesraden van de regering zijn veelal op deskundigen aangewezen die bij ondernemingen in dienst zijn. De ondernemers adviseren dus zichzelf. Bij UCN-Almelo, Kalkar en de kerncentrales die op het verlanglijstje staan, komt het parlement er feitelijk niet aan te pas. De hoogst ernstige vragen van Leo Jansen in de Kamer over alle onveiligheden en onzekerheden rond UCN karakteriseren dat.

Wat Leo doet is opkomen voor de tweede, de échte soort kleinheid, die gegeven is met de aard van het leven zelf. De aarde en haar bewoners kunnen niet tegen de brutaliteit van 'nog groter, nog meer, nog machtiger'. Het evenwicht breekt. De natuur verliest het leven.

Als de PPR kiest voor het kleine: moreel, natuurkundig, technies, ekonomies en dus politiek, dan moet zij ook zelf klein durven zijn. We hebben een oplawaai gehad die we ongedaan aan het maken zijn. We willen groeien — wel naar 10 zetels ooit. Maar we zullen nooit erkennen wat de 'Tagesschau' op de Duitse tv zei na 25 mei: 'Je kunt zien dat

in Holland de democratie volwassen wordt: er zijn nu drie grote partijen'.

In Berlijn bezocht ik als PPR-voorzitter professor Helmut Gollwitzer, de theoloog die durfde spreken aan het graf van Ulrike Meinhof en die bekend is door zijn analyse van de geweldstructuren in de maatschappij — zie zijn boek 'De kapitalistische revolutie' waarin hij laat zien hoe ons ekonomies systeem nu een revolutie is naar de crisis toe, door uitstoting, uitbuiting, uitputting. Gollwitzer bezwoer mij: 'Wees in Holland zuinig op je kleine partijen: in de Bonn-republiek heeft de 5%-drempel de democratie de nek omgedraaid. Jullie kunnen de progressiviteit nog in het parlement brengen. Ik heb mijn leven lang SPD moeten stemmen omdat er geen partij was die mijn gedachten belichaamde.'

De ekonoom Henk Thomas (PPR) die met Bas de Gaay Fortman en Wouter van Dieren binnenkort een boek publiceert: 'Help, wij zijn ontwikkeld' schreef enkele artikelen in Trouw over voorbeelden van bedrijven op weg naar arbeiderszelfbestuur. In zijn laatste artikel noemt hij de schoenfabriek 'Helioform' in Waalwijk. Daar zijn nu 51,03% aandelen bij de werknemers; de winst is opgelopen tot 1,2 miljoen, het loon ligt 25% boven de CAO, daar komt de winstdeling nog bij; het verloop is gering, het ziekteverzuim is 7,2% in plaats van het landelijk gemiddelde van 8,8%. Er is een fonds van 8 ton voor sociale voorzieningen: gezinshulp, studie, cursussen enz. Ik heb veel gesproken met Daddy Stibbe ('Bloch & Stibbe' heette de fabriek voorheen); hij zegt: 'Zo'n verandering kan alleen in een klein bedrijf, bij een mammoet is het onmogelijk.' Personeelschef Duquesnoy zegt hetzelfde.

De PPR moet helpen opdelen wat ondergewalst is. Alleen met de grote partijen zal dat te zijner tijd kunnen worden omgezet in een Kamermeerderheid, statenmeerderheid, besluitvorming in de gemeenteraad. De problemen zullen kampagne voor ons voeren. Het zal sjuouwen zijn. DaPPerRe verkiezingen wens ik de aktiecentra.

Voor het partijbestuur gaan drie man de komende weken alle provincies langs: Egbert Boeker, vicevoorzitter, Hans van der Wilk, sekretaris en ikzelf als voorzitter. De PPR moet knokken. Op 24 en 25 februari houden we ons jubileumkongres — voor de volgende 10 jaar. Komt iedereen?

HET BESTUUR BESTUURT

Er lijkt, op het eerste gezicht, in een kleine tien jaar weinig veranderd. Net als toen regeren de konfessionelen met de VVD. Net als toen heeft de Verbeelding geen macht. Vormen progressieven de oppositie. Heeft de PPR maar een paar zetels in de tweede kamer. Komen de radikalen slechts moeizaam door in de publiciteit.

In het tienjarig bestaan van de partij is al eerder gebleken dat de PPR het niet van de korte termijn moet hebben. Gewoon doorwerken en vooruitkijken heeft al eerder politiek sukses en verkiezingswinst opgeleverd. Onder het motto 'doorwerken en vooruitkijken' is het bestuur-Verbeek aan de slag gegaan, na de verkiezing in november. Vooruitblikkend op een bescheiden viering van het tienjarig jubileum. Met onbescheiden verwachtingen van komende verkiezingen.

Het bestuur is begonnen orde op zaken te stellen in eigen huis. En heeft naar buiten toe, voorzover dat in een politiek windstille periode mogelijk was, laten zien dat de PPR er gewoon nog is, ideeën heeft, kritiek uit en acties ondersteunt. Wat het eerste betreft: het bestuur nam besluiten met betrekking tot de onplezierige toestand op het par-

tijburo, trof maatregelen om het vermogen van de partij weer boven nul te krijgen en begon de verkiezingskampanje voor te bereiden. Het partijbestuur richtte een brief aan alle aktiecentra en na contact op met de provincies om de wederzijdse informatie te verbeteren.

Via kleine advertenties, persvoorlichting, radio- en tv-uitzendingen werd het publiek buiten de PPR geïnformeerd. Over aktie in de zaak Kalma, Chili, Oost-Timor, politieke gevangenen in Argentinië, de overhaast gedeporteerde Ier Callagher en de PPR-bezwaren inzake het UCN-project in Almelo. In de laatste formatie-fase, toen het Kabinet Den Uyl nog niet naar huis was, ondernam het PPR-bestuur in die kwestie Almelo nog stappen. Bij informateur Van der Grinten bepleitte de PPR tevergeefs het opnieuw aanzoeken van een staatssekretaris voor ontwapeningszaken. De voorbereiding van de jubileum-manifestatie (thema: Het betere werk) ondervond stagnatie toen bleek dat Hotel Krasnapolsky door zijn werkgelegenheidsbeleid aanleiding bleef geven tot een boycot. IJlings werd naar een andere akkomodatie omgeweken.

Bestuur en fractie zonden, bij wijze

van nieuwjaarswens de nota neutronenbom aan de regeringen van alle NAVO-landen. Eerder had het partijbestuur zich achter de volkspetitie geschaard en alle leden opgeroepen deze te ondertekenen.

De PPR zal het de komende tijd én van het eigen gezicht en van samenwerking met andere partijen moeten hebben. Het partijbestuur verzond kennismakingsbrieven aan alle democratische politieke partijen. Gesprekken gaan binnenkort gevoerd worden, allereerst met de Partij van de Arbeid. Aan de initiatiefnemers van de Evangelische Volkspartij liet het bestuur weten best te willen praten, doch op voorhand verbaasd te zijn over het denkbeeld van tóch weer een konfessionele partij. Voor veel christenen die zich in het CDA niet meer thuis voelden bleek de PPR (maar daarnaast óók PvdA, D'66 en PSP) een voldoende alternatief te zijn. Een jubileum, verkiezingen voor provinciale staten, gemeenteraden en Europese Parlement in het zicht. De Verbeelding moest maar weer snel aan de macht. Doorwerken en vooruitkijken dus maar. Het werken en kijken is in de PPR eerlijk verdeeld.

Erik Akkermans
sekretaris voorlichting

Afscheid van drie bewindslieden

De drie aftredende bewindslieden, Harry van Doorn, Boy Trip en Michel van Hulst, hebben de volgende brief geschreven aan het PPR-bestuur en aan de fracties van de partij in de Tweede en Eerste Kamer:

„Vier en een half jaar geleden legde de PPR mede de basis voor het eerste kabinet-Den Uyl. Wij mochten voor de PPR gaan proberen waar te maken dat de dagelijkse politieke praktijk verbonden kan worden met onze hooggestemde politieke idealen.

Beleid alleen gericht op overleven tot 1978 of 1980 is geen goed beleid. Toch moesten wij ook kortadendig beleid voeren op onze eigen beleids-terreinen en in medeverantwoordelijkheid met de kollega's op het totale werkterrein van het voorbije Kabinet Den Uyl, maar steeds — in elk geval wat ons betreft — tegen de achtergrond van ons lange-termijnbeleid.

Wij hebben van de PPR het vertrouwen gekregen om samen te werken met onze progressieve kollega's van PvdA en D'66 en met de konfessionele kollega's uit ARP en KVP. De partij stemde er mee in dat wij met kleine stappen voorwaarts zouden gaan, fouten zouden maken en bewust soms medeverant-

woordelijkheid zouden dragen voor beleidsdaden die wij minder goed achtten, maar waarom wij toch niet zijn weggelopen omdat wij op andere terreinen onze invloed wilden kunnen blijven uitoefenen. Dank zij die invloed hebben wij ook buiten onze eigen beleids-terreinen nuttig werk kunnen leveren.

De partij heeft zich in 1973 goed gerealiseerd dat wij onze invloed op en onze medewerking aan het dagelijks politiek beleid alleen konden leveren in nauwe verbondenheid met de PvdA en D'66 op basis van het programakoord „Keerpunt 1972”.

Wij treden nu terug. De PPR had geen deel aan de vorming van het nieuwe kabinet. Wij scharen ons niet onder degenen die nu de toekomst van Nederland volstrekt verloren achten. Veel van wat het eerste kabinet-Den Uyl tot stand bracht is niet meer of op korte termijn af te breken of te misvormen. Deze keer staat de continuïteit van het regeerproces aan onze kant.

Niettemin schatten ook wij de toekomstwaarde van het ons opvolgende kabinet niet hoog in. Het zal wel kleine stappen zetten ter oplossing van de problemen van vandaag, maar zonder die kleine stappen in te passen in een marsroute

naar een toekomst waarin de machtingen minder machtig, de rijken minder rijk en de hulpeloozen niet meer hulpeloos zullen zijn.

De PPR in de oppositie zal hier het kernpunt van haar beleid moeten leggen omdat dit voor Nederland belangrijk is en omdat wij voor velen die nu CDA hebben gestemd moeten duidelijk maken dat bij de volgende verkiezingen een betere keuze mogelijk is. Wij menen dat vele CDA-stemmers geen CDA/VVD kabinet geformeerd hadden willen zien. Zij zijn verontrust over wat er na de verkiezingen is gebeurd. Er zijn opnieuw vele „spijtstemmers”. Het moet ons PPR-beleid worden voor die spijtstemmers een nieuwe deur te openen.

Oppositie voeren is niet veel minder belangrijk dan regeren. Het betekent wel minder direct het beleid kunnen beïnvloeden. Met een PPR die op haar jongste kongres weer voor een konstruktieve politiek heeft gekozen blijven wij meewerken. Omdat het om mensen gaat. Om goed oppositie te voeren. Om het weer mogelijk te maken dat in een zo nabij mogelijke toekomst ook de PPR weer aan regeren toekomt”.

Van Doorn
Van Hulst
Trip

TWIJFEL

Het blijkt bepaald niet mee te vallen de partij haar plaats terug te geven in de Nederlandse politiek. De klap van 25 mei vorig jaar werkt langer na dan ons lief is, niet in de laatste plaats door de verlamdende werking op het politieke leven van een zo langdurige kabinetsformatie. Dat de klap tot bezinning binnen de PPR heeft geleid is de gelukkige konsekwentie van het democratiseringsproces. Het partijbestuur is doelgericht aan het werk. De kamerfrakties hebben alle tijd gehad zich klaar te maken voor een intensieve parlementaire periode. De actiecentra hebben misschien nog het meest te lijden gehad onder de periode van bezinning, waarin veel aktiewerk is blijven liggen. Bij veel leden heeft twijfel geheerst over de plaats die de PPR moet innemen en over hun eigen rol.

ZIEN

De twijfel onder de leden heeft misschien het meest te maken met het spanningsveld waarin de PPR aan politiek moet doen. Onze wensen en onze strevingen, zo voelen wij dat zelf aan, zijn billijk en noodzakelijk. Wie eenmaal de onrechtvaardigheden in de samenleving ziet, wie eenmaal ziet welke katastrofale gevolgen het onmondig houden van miljoenen mensen heeft, wie eenmaal begrijpt hoezeer het eigenbelang van de westerse wereld het keer op keer wint in de internationale verhoudingen, wie eenmaal ziet waartoe ongelijke machtsverhoudingen dichtbij huis en verlat leiden, kan het nooit meer laten zich op een of andere manier voor een rechtvaardige samenleving in te zetten, al was het maar door zich niet voor de feiten af te sluiten.

INZET

Het zich willen inzetten is geen probleem. Maar hoe. Velen hebben het met grote overtuiging en een echt enthousiasme jaren binnen de PPR gedaan. Omdat zij in die

partij het instrument bij uitstek zagen aan hun doelstellingen te werken. Toen kwam de klap. Wij waren niet in staat geweest anderen te overtuigen van nut en noodzaak van ons optreden. Wij waren er niet in geslaagd de plaats te kiezen in het politieke krachtenveld waar veel van onze kiezers ons verwachtten. De PPR heeft geprobeerd dit te verwerken. We hebben een gedragslijn uitgezet, maar ontdekken dat een partij die geen direkt-parlementaire politieke rol speelt voor de nieuwmedia minder belangrijk wordt.

D'66

Veel leden vatten de draad weer op. Bemoeid onder andere door het feit, dat er steeds mensen zijn die zich bij ons aansluiten en aktief willen zijn in een aktiecentrum. Het gaat langzaam. De heel menselijke processen van teleurstelling en het opnieuw vinden van begaanbare wegen nemen tijd. Dat is niet erg.

Woede over het gedrag van andere politieke partijen, ook van bevriende partijen, moeten we omzetten in positieve kracht. De PvdA is van de oprichting van de PPR af onze natuurlijke bondgenoot. Irritaties over en weer moeten begrepen worden vanuit het karakter van elk der partijen; zij komen niet voort uit andere bedoelingen.

Ook moeten we het aanvaarden dat D'66 op haar manier kiezers voor zich probeert te winnen en haar eigen akcenten legt. Tegelijk moeten we niet uit het oog verliezen, dat deze partij niet zo pragmatisch is geweest met CDA en VVD in een regering te gaan zitten. De keus voor of tegen een bepaalde koalitie is in de Nederlandse politiek (maar net zo goed in bijvoorbeeld de Franse politiek) van heel groot belang. De moed van D'66 moeten we niet vergeten.

WEE

Intussen is het kabinet-Van Agt opgetreden. Nu ik dit schrijf is nog niet bekend wat er in de regeringsverklaring staat, maar het laat zich wel

raden. Het laat zich ook raden wat er niet in zal staan. En misschien zijn we met Joop den Uyl intussen wel we geworden van alle hervormingsgezinde taal die uit de mond van Van Agt is gelekt, als hij ten minste niet ziek was.

We hoeven de regeerkunst van de nieuwe ministers en staatssecretarissen niet te onderschatten, wel is duidelijk dat het in de komende tijd vooral aan creativiteit zal ontbreken. Op nieuwe vragen zullen oude en vertrouwde antwoorden worden gegeven, die er bij een breed publiek best in zullen gaan. We doen er ook nu goed aan te bedenken, dat een ogenschijnlijk logiese regel, dat de oppositie de wind in de zeilen heeft, vaker niet dan wel opgaat.

PROVINCIE

De provinciale verkiezingen zullen vooral op landelijke politieke punten worden uitgevochten. De PvdA heeft al voorspeld, dat de kiezers zullen komen om af te keuren wat Van Agt en Wiegel hebben bekookstofd.

Het valt inderdaad niet mee de verkiezingen echt te richten op provinciale onderwerpen. Eén ding staat voor vele statenleden en kolleges van Gedeputeerde Staten vast: Weinig kiezers zullen ter stembus gaan om het provinciale beleid goed of af te keuren. Wat dit betreft zou het niet slecht zijn als de provincie meer politieke beleidsbeslissingen zou kunnen nemen in de toekomst dan nu het geval is.

De PPR heeft geen slechte uitgangspositie. Niet voor kiezers die vooral de landelijke wedstrijd belangrijk vinden en evenmin voor kiezers die wel op de provinciale aspecten letten.

De provinciale frakties hebben heel gewetensvol gewerkt aan een ruimtelijk orderingsbeleid dat inspeelt op de noodzaak de economiese groei af te remmen. Zij hebben begrepen dat de sectoren van beleid waar de provincie mee te maken heeft niet eng moeten worden opgevat, maar

door Kees Waagmeester

dat een goed milieubeleid mede afhangt van een goed ruimtelijk orderingsbeleid, dat een goed openbaar vervoer mede afhangt van een moedig, want tegen de kortetermijn belangen ingaand, wegebeleid. Wat de landelijke wedstrijd betreft (en dat mogen provinciale verkiezingen zijn omdat de staten de Eerste Kamer kiezen) zijn er veel kiezers die willen laten zien dat de PPR wat hun betreft een kans in het politieke krachtenveld moet blijven houden.

GEMEENTE

Heel wat aktiecentra staan voor de vraag wat ze met de gemeenteraadsverkiezingen zullen doen. In mijn woonplaats is het wonderwel gelukt met D'66 en PSP in één combinatie opnieuw aan de plaatselijke verkiezingen te gaan werken. Op veel plaatsen lukt dat niet. Wanneer men de innerlijke kracht en overtuiging heeft, dat een PPR-geluid plaatselijk nodig is, al was het maar om stem te geven aan soms enkelingen, dan is het altijd de moeite waard daadwerkelijk naar een zetel te streven. Waar ondanks akcentverschillen, samenwerking met bijvoorbeeld PvdA mogelijk is, moet men dat zeker niet laten. Door zich de komende maanden aktief in te zetten, levert men reeds het bewijs van de juistheid van een in PPR-kringen gehoorde stelling: Het kan ook anders.

EUROPA EN DE DERDE WERELD

De EG is een slechte tussenstap op de weg naar het vinden van wereldomvattende oplossingen voor de problematiek van de ontwikkelings-samenwerking. Hiervoor moet een nieuw instrumentarium worden ontwikkeld. Participatie en inbreng van de ontwikkelingslanden daarin moeten groter zijn dan nu het geval is in het mondiale kader van Wereldbank, GATT, IMF enz. Aldus Arie van der Hek als eerste inleider tijdens een studie- en discussiedag over 'De Europese Gemeenschap en de problematiek van de ontwikkelingssamenwerking', georganiseerd door de Evert Vermeerstichting van de PvdA, de Werkgroep Buitenland van het gewest Amsterdam van de PvdA, de NOVIB en de Werkgroep Europa van de PPR. Arie van der Hek formuleerde de volgende bezwaren tegen het huidige ontwikkelingsbeleid van de EG:

— het verdrag van Lomé (een handelsverdrag dat de EG met 52, vooral Afrikaanse ontwikkelingslanden in 1975 heeft afgesloten) heeft slechts betrekking op een zeer klein gedeelte van de mensen in de Derde Wereld. Veel van de 52 ontwikkelingslanden zijn voormalige koloniën van landen van de EG; — daarbij komt dat de EG door dit handelsverdrag de groep ontwikkelingslanden in twee blokken opsplijst: aan de ene kant de groep associatielanden (die het verdrag van Lomé hebben ondertekend) met relatieve economische voordelen die ze willen behouden, aan de andere kant de rest van de arme landen die, omdat ze weinig hebben te verliezen radicalere standpunten naar voren kunnen brengen tijdens internationale konferenties.

Ook het in het verdrag van Lomé neergelegde Algemene Preferentieel Systeem (waardoor sommige ontwikkelingslanden voor bepaalde producten lagere invoerrechten bij hun uitvoer naar de EG hoeven te betalen) en de voedselhulp van de EG schieten tekort. Hierop wees Gerrit Faber als tweede inleider. Zijn belangrijkste conclusies luiden:

— een van de achterliggende redenen van het verdrag van Lomé is het veiligstellen van de aanvoer van grondstoffen uit de ontwikkelingslanden;

— het Algemeen Preferentieel Systeem, in principe geldend voor alle ontwikkelingslanden, is zeer beperkt gebleven door de wens van

de EG de voorrechten van de associatielanden niet aan te tasten;

— de voedselhulp van de EG vormt een verlengstuk van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid, een beleid dat hoofdzakelijk gericht is op de instandhouding en verbetering van de inkomenspositie van de boeren binnen de EG. Het houdt geen rekening met de ontwikkelingslanden.

Uit de levendige discussie na de beide inleidingen kwam naar voren dat mondiale oplossingen voor de problematiek van de ontwikkelingssamenwerking unaniem noodzakelijk werden gevonden. Intussen dient ook te worden gestreefd naar een verbetering en uitbreiding van de weinige potentieel goede elementen in het huidige beleid — zoals de Stabex-regeling in het verdrag van Lomé, waardoor plotse verliezen in de exportopbrengsten van de associatielanden tijdelijk (via een lening) worden vergoed door de EG.

Ook kwamen de deelnemers aan de studie- en discussiedag tot de conclusie dat door het feit dat de EG in de eerste plaats een gemeenschappelijke markt bedoelt te zijn het politieke optreden niet los gezien kan worden van de economische doelstellingen (groei, expansie) van deze groep van landen. (Zie bijvoorbeeld de discussie over het grondstoffenfonds in het kader van de UNCTAD.) Ook werd de visie onderstreept dat de veelal neutrale en a-politieke voorlichting van de EG instanties over de rechtstreekse verkiezingen voor het Europees parlement moet worden omgebogen naar een gepolitiseerde voorlichtingscampagne. Voor de politieke partijen ligt hier een belangrijke taak.

SLOTVERKLARING

De deelnemers aan deze, op 3 december 1977 gehouden studie- en discussiedag namen de volgende slotverklaring aan:

De essentie van de EG ligt in de vorming en instandhouding van een gemeenschappelijke markt voor de aangesloten lidstaten. Aangezien dit grotendeels succesvol is verlopen, vormt de EG op dit moment het belangrijkste wereldhandelsblok. Zij bezit daardoor t.o.v. de Derde Wereld een dominante economische, en dus ook politieke, positie. Anderszinds is zij sterk afhankelijk van de

toelevering van grondstoffen uit ontwikkelingslanden.

Vanuit de ontwikkelingslanden bezien, zijn de belangrijkste bezwaren tegen de EG:

— het Verdrag van Lomé bevat aanzienlijke negatieve elementen: het regionale karakter, (beperkt tot 12% van de bevolking van de Derde Wereld) werkt de eenheid van de Derde Wereld sterk tegen en staat mondiale oplossingen in de weg; de beperking voor de associatielanden van hun beslissingsbevoegdheid over hun eigen ontwikkelingspolitiek, en de schijn dat het grondstoffenprobleem regionaal opgelost kan worden, terwijl het in essentie een mondiaal probleem is;

— het Algemene Preferentieel Systeem: dit systeem van de EG is door zijn kompleksiteit en vele uitzonderingen weinig effectief. Sommige ontwikkelingslanden (b.v. Taiwan/Korea) profiteren meer dan andere ontwikkelingslanden van de algemene preferenties, terwijl tevens een aantal 'gevoelige' producten er uit gehouden zijn;

— het intern-gericht-zijn van de EG: de meeste aandacht en geld van de EG gaan uit naar bescherming, handhaving en groei van de eigen landbouw en industrie (door b.v. hoge tariefmuren);

— het 'met-één-stem-spreken' van de EG (UNCTAD, CIES): het gemeenschappelijk standpunt van de EG betreffende (onderdelen van) het ontwikkelingsvraagstuk is veelal een minimum-kompromis; de lidstaat die het minst ver wil gaan, bepaalt de inhoud van het kompromis.

De conclusie die hieruit getrokken moet worden is, dat politieke partijen, die op willen komen voor de belangen van de ontwikkelingslanden, er zorg voor moeten dragen dat verdere harmonisering en kommu-nautisering van het ontwikkelingsbeleid van de EG vermeden en bestreden moet worden.

Wel dient er gestreefd te worden naar:

— het op korte termijn meer mondiaal maken van het verdrag van Lomé (Stabex-regeling uitbouwen en verbeteren);

— vereenvoudiging, vergroting van de effectiviteit en verruiming naar goederen en hoeveelheden van het Algemene Preferentieel Systeem;

— daadwerkelijke solidariteit van de EG met de eisen en verlangens van Derde-Wereld-landen, die geformuleerd zijn in het kader van de Nieuwe Internationale Economische Orde;

— verlaten van de ideologie van economische groei, waardoor een wijziging van artikel 2 van het Verdrag van Rome nodig is. (Dit artikel schrijft economische groei als doel voor.) Een en ander moet tot uiting komen in gepolitiseerde voorlichtings- cq verkiezingscampagnes van politieke partijen voor de verkiezingen van het Europees Parlement.

Rob Hallegraef

Het CDA wint de verkiezingen op de preekstoel

'Kerk en politiek' luidde het motto van een studiebijeenkomst, die de Stichting Radikalenvorming op 16 en 17 december van het afgelopen jaar organiseerde. De bijeenkomst was bedoeld voor PPR-leden die actief zijn in de kerk en voor wie de SRV graag een organisatorisch kader wil bieden. Albert Kingma, voorzitter van de SRV, wees in zijn welkomswoord op het kreëren van organisatorische werkvormen voor relevante maatschappelijke groepen PPR-leden (studenten, soldaten, vakbondsleden, actieve christenen etc.); volgens hem is het ontbreken daarvan één van de hoofdoorzaken van het verkiezingsverlies geweest: de goede PPR-ideeën hebben maatschappelijk nauwelijks een goede voedingsbodem gekregen. De eerste inleider van het studieweekend, Mady Laeyendecker-Thung, sociologe en werkzaam bij Kerk en Wereld, wees op de organisatorische kanten van de kerken in Nederland (die in wezen erg ondemokraties zijn), het maatschappelijk achterlopen van de kerken en

op de gevaren van het te snel breken met de kerk: blijf er in en probeer de kerk maatschappij-gevoelig te maken.

Haaks op dit standpunt stond de mening van PPR-voorzitter Herman Verbeek, die juist de christenen te veel harmoniedrang verweet; waarom verlaten mensen wel de ARP en de KVP en niet de kerken? Waarom bidt Aantjes niet als Hanny van Leeuwen iets stouts over hem heeft gezegd en waarom wel als straaljager-Hanny weer eens meer geld voor defensie wil uitgeven? Durf als christen te breken, immers het CDA blijft de verkiezingen op de preekstoel winnen. Daarop aansluitend opperde hij de idee de PPR de werkplaats te laten zijn waar de dialoog tussen christenen, socialisten en liberalen kan plaatsvinden: de PPR als dialogiese partij.

De laatste inleider, Wiebe Speelman, wetenschappelijk medewerker aan de theologiese faculteit van de VU, schetste globaal de discussie over kerk en politiek zoals die in

theologie plaatsvindt en heeft plaatsgevonden. Hij onderscheidde drie groepen mensen binnen de kerken: zij die zeggen dat geloof en politiek niets met elkaar te maken hebben (een gevaarlijk standpunt en vaak een kwestie van belangen), zij die het geloof zo nauw met de politiek verbinden dat iedereen overal voor zijn eigen tekst uit de bijbel klaar heeft (CDA t/m SGP) en, tenslotte, de mensen die de bijbel als norm hanteren en pas tot handelen komen na een analyse van de situatie, met die norm 'in het achterhoofd' (wat volgens Speelman een goede zaak is voor christenen).

Aan de hand van de inleidingen, stellingen en een door de SRV vervaardigde begeleidende brochure werd levendig gediscussieerd; door de meeste aanwezigen werd er op aangedrongen, middels een enquête die de SRV had verspreid, juist met deze bijeenkomsten door te gaan: vormingswerk dus voor een specifieke, maatschappelijk uiterst relevante groep PPR-leden.

Nee tegen neutronenbom

Alle informatie over de neutronenbom, en dit in handzaam bestek, biedt de 20 pagina's tellende brochure 'Nee tegen de neutronenbom', geschreven door Gerard Jongerius en Henk Waltmans. Dit boekje, dat duidelijk en gedocumenteerd uiteenzet waarom wij tegen de neutronenbom zijn, werd zoals bekend als kerstgroet aangeboden door Ria Beckers en Herman Verbeek aan de Amerikaanse en Westduitse ambassadeurs en ook naar andere diplomatieke vertegenwoordigingen in ons land gezonden.

'Nee tegen neutronenbom' is verkrijgbaar door overmaking van f 3,- (ink. porto) op giro 1667557 tnv Fraktie PPR Tweede Kamer, Binnenhof 1a Den Haag.

Vlak voor kerst hield het Solidariteits Komitee Argentinië-Nederland (SKAN) een meerdaagse demonstratie op het Leidseplein in Amsterdam. Het SKAN vraagt aandacht voor de politieke situatie in Argentinië, speciaal in het kader van de WK-voetballen deze zomer. Buitenland-sekretaris Kees van Twist (foto: midden) bood een PPR-petitie aan, die het SKAN steun toezegt in zijn eis voor zendtijd tijdens de wereldkampioenschappen voetballen. Het SKAN liet weten graag bereid te zijn om actie-centra te bezoeken om informatie te geven over de situatie in Argentinië.

W.K. Voetbal-Argentinië

**Emancipatie gaat
zeker niet vanzelf**

Margot Wingen: Veel

Formeel bestaat er in Nederland geen diskriminatie meer van vrouwen. Tegenover die fraaie formele schijn staat de harde werkelijkheid dat vrouwen zich nog steeds gediskrimineerd kunnen voelen, ten achtergesteld bij mannen. Het verhaal van het brandweerkorps dat geen vrouwen wilde toelaten omdat er geen vrouwen-WC's waren mag — als het waar is — een belachelijk ekseks zijn — een feit is dat in tal van sectoren van onze samenleving vrouwen niet dezelfde kansen hebben als mannen. Na het uitbannen van de formele diskriminatie is de onbewuste, want uit het traditionele rollenpatroon voortspruitende, diskriminatie gebleven, ook al is deze aan een langzame slijtage onderhevig.

De emancipatiebeweging van man en vrouw is op gang gekomen. Meer niet. Dat betekent dat er nog veel te doen valt, ook en vooral door de PPR, die immers niet die zelfgenoegzame trekken vertoont die elders in het politieke leven zo irriteren. Hierover spraken wij met Margot Wingen, voorzitter van de PPR-Alkmaar en sinds het november-kongres ook lid van het landelijk bestuur, waar ze speciaal betrokken is bij de PPRo-emancipatiebeweging.

Margot Wingen, getrouwd, moeder van twee kinderen, is half-time docente economie en maatschappijleer aan de HTS in Alkmaar, waar ze tevens als studentendekaan fungeert. Sinds een jaar of vijf is zij actief lid van de PPR, waarvan de ideeën haar zeer aanspreken: de opvattingen over de economische wereldorde, de zachte technologie, de emancipatie, de kleinschaligheid, het aardig voor elkaar zijn. Margot Wingen studeerde in Utrecht rechten, vrije studierichting met als hoofdvak economie. Haar afstudeervakken waren staatsrecht, arbeidsrecht, rechtsfilosofie en sociologie. Zodra de leeftijd van haar kinderen dit toeliet ging zij ook buiten het huishouden werken, zich actief bewegen in de maatschappij.

Wordt de vrouw ook binnen de PPR gediskrimineerd?

Margot Wingen: „Het is mogelijk dat daarover wordt geklaagd door vrouwen. Maar persoonlijk heb ik nooit iets van diskriminatie binnen de PPR ervaren. Wat betreft mogelijkheden en kansen wordt er bij ons geen onderscheid gemaakt tussen mannen en vrouwen. Hier in Alkmaar heb ik dat althans zo ervaren. Misschien dat de situatie in andere steden met grotere actiecentra minder gunstig voor de vrouw is. Als er veel PPR-leden actief zijn, er dus een ruimer aanbod is, bestaat de mogelijkheid van een scherpere selectie. In die selectie kan een element van diskriminatie zitten, ook al kun je dat moeilijk hard maken. Maar het is mogelijk dat een vrouw met goede ideeën, die dus wel wat te zeggen heeft maar zich moeilijk kan uiten, niet aan bod komt.

Daarbij moet je bedenken dat zo'n vrouw die haar ideeën niet kan uiten bij mannen, en misschien ook wel bij andere vrouwen, als 'dom' overkomt. Terwijl het beslist geen kwestie van meer of minder 'dom' is, tenzij je daaronder wilt verstaan wat er feitelijk aan de hand is: ze heeft niet, of nóg niet, geleerd haar ideeën te uiten. Maar ook als een vrouw dat wel kan is het mogelijk dat de ideeën van vrouwen andere aksenten vertonen dan die van mannen. En dat kan bij mannen weerstanden wekken. Ze begrijpen je niet, of niet meteen. Als ze iets wat je zegt maar vreemd vinden kunnen ze zich er gemakkelijk van

af maken door te zeggen: ach ja, een vrouw, die kletst maar wat.”

Zoiets komt in een groot actiecentrum eerder voor dan in een klein?

Margot Wingen: „Misschien. Het heeft natuurlijk ook iets te maken met een ondervertegenwoordiging van vrouwen. Want als je met meer vrouwen in een actiecentrum zit kun je je ook met niet-specifieke vrouwenzaken bezighouden. Je draait gewoon mee en als het te pas komt kun je je ideeën gewoon inbrengen. Dat is natuurlijk ook een kwestie van mannen-emancipatie. Als een vrouw niet aan bod komt, niet als waardevol wordt ervaren, dan zou ik dat niet zonder meer diskriminatie willen noemen.”

Je sprak van 'specifieke vrouwenzaken'. Als vrouwen binnen de politiek functioneren worden ze vaak in een specifiek vrouwenhoekje gedrukt. Het huishouden is dan min of meer veredeld tot wat je globaal de welzijnssector kunt noemen.

Margot Wingen: „In die betrekkelijke eenzijdigheid ligt het grote probleem. Veel vrouwen werken juist in de welzijnssector, in verzorgende en verplegende beroepen. Ze gaan dan in hun werk weinig met mannen om. Wat mijzelf betreft, in het onderwijs, ik zit altijd tussen mannen. Dat maakt veel uit. In het onderwijs draaien vrouwen al heel wat langer meer dan in de politiek. Het aksepteren van vrouwen is ook een kwestie van gewenning, van een ontwikkeling die eni-

ge tijd vergt. Bij het onderwijs merk ik niets van diskriminatie, zeker niet bij het middelbaar en hoger onderwijs. Je hebt je eigen vak, je eigen klas, je doet gewoon mee. Misschien is het bij het basis-onderwijs nog anders, dat weet ik niet. Het is bij ons ook geen kwestie van hoger of lager staan. Je hoeft niet zo nodig promotie te maken...”

Ja, maar directeuren of rektoren zijn, als het niet een speciale meisjesschool betreft, wel doorgaans mannen... Dat zal een kwestie van ambitie zijn. Mannen ambiëren blijkbaar meer dan vrouwen, althans niet-getrouwde vrouwen, het maken van carrière, het bereiken van de top en het hartinfarkt...

Margot Wingen: „... het traditionele rollenpatroon. Wat verwacht de maatschappij van je? Hoe konformities ben je? In dit verband vind ik de term diskriminatie nogal moeilijk. Misschien moet je spreken van onderontwikkeling? Bij het onderwijs zie je, hoewel er geen sprake is van diskriminatie, toch verhoudingsgewijs minder vrouwen dan mannen. En wat in dit verband belangrijker is: technische vakken worden nauwelijks door vrouwen bestudeerd. Daardoor zijn er bepaalde sectoren in het onderwijs waar je helemaal geen vrouwen ziet.

De oorzaak van dit ontbreken van ambitie is het van jongs af bijgebrachte rollenpatroon. Kinderspeelgoed. Meisjes krijgen poppen, ontwikkelen zich daardoor in een verzorgende richting, terwijl bij jongens, die immers technies speelgoed krijgen, de verzorgende aspecten van hun persoonlijkheid onderontwikkeld blijven.

Daarbij komt dat in de periode tussen de 13 en 25 jaar, waarin de jeugd met de neus op de toekomst wordt gedrukt, bij meisjes het uiterlijk een steeds grotere rol gaat spelen. Jongens wordt in die periode voorgehouden: 'je moet wat worden', voor meisjes is het: 'je moet mooi worden'. Nu is de maatschappij van meisjes gaan eisen dat ze daarnaast ook nog 'wat worden' moeten. Dat betekent dat meisjes met veel meer soorten din-

**Vrouwen hebben
ook in de politiek
een achterstand**

/rouwelijks in ideeën van PPR

gen tegelijk bezig moeten zijn dan jongens en ook dit is een aspekt van de ontwikkeling van hun persoonlijkheid. In ieder geval, als meisjes gaan studeren hebben ze doorgaans een achterstand op jongens. Die achterstand halen ze gemakkelijk in, zoals overal, ook als ze bijvoorbeeld niet geleerd hebben hun ideeën gemakkelijk te uiten."

Terug naar de PPR. Men wil daar beslist niet diskrimineren. Als het toch gebeurt, als vrouwen daar iets van diskriminatie ervaren, dan moet deze onbewust van oorzaak zijn. Geen formele diskriminatie dus, maar een uit het traditionele rollenpatroon voortspruitende 'culturele' diskriminatie. Daar valt nog het nodige tegen te doen. Vind je dat de PPR bewust werkt aan de emancipatie?

Margot Wingen: „Ik vind veel vrouwelijks in de ideeën van de PPR. Zulke dingen als kleinschaligheid, het met elkaar rekening houden... Dat vrouwelijke element, dat in onze maatschappij onvoldoende naar voren komt, dat zit zeker in de PPR. Het gevaar daarbij is dat men in de PPR dan kan gaan denken: Als dat zo is, dan hoeven we er verder niets meer aan te doen. Als wij met onze PPR-ideeën bezig zijn komt de vrouwenemancipatie vanzelf...

Dat is beslist niet het geval. Je moet ook aandacht besteden aan de specifieke eisen van de emancipatie

van man en vrouw. Neem bijvoorbeeld de kwestie van kortere werktijd. Dat betekent meer gelegenheid om aandacht aan elkaar, aan je kinderen te besteden. Bij beslissingen over dit soort zaken zie je typische emancipatiekanten die je uitdrukkelijk bij je besluitvorming moet betrekken."

Wat beoogt PPRo-emancipatie, waar jij als bestuurslid van de PPR speciaal bij bent betrokken?

Margot Wingen: „In het algemeen de emancipatie meer de nadruk geven binnen de PPR. PPRo wil de vrouwen bij elkaar halen, organiseren, bewust maken, streven naar veranderingen in het rollenpatroon waardoor vrouwen meer gelegenheid krijgen deel te nemen aan het maatschappelijk leven. Want vooral een huisvrouw leeft heel geïsoleerd in haar huis. De categorie huisvrouwen is het moeilijkst te bereiken. Ook binnen PPRo zijn het meest actief de jongeren, die al of niet getrouwd niet de zorg voor kleine kinderen hebben, en de iets ouderen bij wie de kinderen de deur uit zijn. Vrouwen die de zorg hebben voor kinderen en een huishouden kunnen niet aan bod komen. Ze hebben er eenvoudig de tijd, en soms ook het geld niet voor vergaderingen te bezoeken.

Hoe komt dat? Omdat in zulke gezinnen de mannen nog niet geëmancipeerd zijn. Zo'n man werkt de hele dag en wil thuis zijn verzorging krijgen. Wij vinden dat er best wat aan het rollenpatroon kan veranderen waardoor vrouwen meer gelegenheid krijgen deel te nemen aan het leven buiten hun huishouden."

PPRo werkt dus vóór, maar ook buiten die moeilijk bereikbare categorie huisvrouwen om. Is dat geen onbevredigende situatie?

Margot Wingen: „Helemaal buiten die categorie om werkt PPRo niet, maar ze zijn wel moeilijk bereikbaar. Het kan beter en het wordt geleidelijk aan beter..."

Daarbij komt dat in PPRo vrouwen als groep opereren, wat impliceert dat over emancipatiezaken uitsluitend door vrouwen wordt gesproken, terwijl mannen daar juist veel mee te maken hebben. Waarom geen geïntegreerd streven?

Margot Wingen: „Je kunt moeilijk anders dan als groep opereren, de dingen samen doen, wil je tot behoorlijke resultaten komen. Waarom geen mannen erbij? Er zijn vrouwen die vinden dat dit best

zou kunnen. Maar er zijn er ook nogal wat die zich dan juist geremd voelen, die zich dan minder gemakkelijk uitspreken. En dat zijn juist die vrouwen die uit zo'n situatie van min of meer maatschappelijk isolement komen. Die moet je de gelegenheid geven zich ongedwongen te uiten. Dat kunnen ze leren. In wat je zou kunnen noemen een beschermd milieu."

Daarmee voorkom je dat ze naar buiten toe gaan optreden op een manier waardoor ze de kans lopen niet serieus te worden genomen, door bijvoorbeeld onredelijk agressief gedrag?

Margot Wingen: „Ja, vrouwen kunnen van elkaar leren hun ideeën zo te uiten dat ze aan bod komen. Binnen zo'n groep kun je bijvoorbeeld over economie gaan praten. Dan maak je wel eens een soort drempelvrees mee: 'Daar weet ik niets van'. Je kunt ze dan stimuleren, zeggen lees daar eens dit en dat over. Het emancipatie-proces verloopt in fasen — en sneller dan we geneigd zijn te denken."

Vrouwen in de politiek. Nogal opvallend...

Margot Wingen: „Omdat het er verhoudingsgewijs zo weinig, ontzettend weinig zijn. En je ziet weer hetzelfde patroon als overal elders: jongeren zonder kinderen of ouderen wier kinderen de deur uit zijn. De huisvrouw komt niet aan bod. Dat betekent dat de leeftijdscategorie waarin mannen langzaam kunnen opklimmen in de politiek ten enenmale ontbreekt. Alweer een soort achterstand... Niet dat ik iets tegen huishouden heb. Dat is ook heel belangrijk en heel leuk werk: zorgen voor elkaar, zorgen voor een generatie."

Heb je de indruk dat een vrouw, als ze eenmaal in de politiek kan werken, nog wordt gediskrimineerd dat ze bloot staat aan een kritiek die anders van aard is dan die mannen te verduren krijgen?

Margot Wingen: „Ik geloof dat zodra je te maken krijgt met publiciteitsmedia, kranten en vooral de televisie, een vrouw eerder op haar uiterlijk wordt beoordeeld dan een man. Nogal opvallend omdat er zo weinig vrouwen in de politiek zijn. Maar gewoon in de omgang met kollega-politici bijvoorbeeld, in de beoordeeling vooral van door vrouwen geuite meningen is er volgens mij geen sprake van diskriminatie. Maar toch verwachten ze daarnaast dat je als vrouw nog iets ekstra's

hebt, iets wat mannen niet hoeven te hebben, zoiets als charme, glamour of hoe je het ook wilt noemen."

Een voorbeeld van onbewuste discriminatie. Wat doe je er aan. Hoe maak je duidelijk dat die ekstra-eis van glamour onredelijk is?

Margot Wingen: „Het enige wat je zou kunnen doen is het signaleren en aan de kaak stellen. Wij hebben ons in PPRo nog niet zo over dit probleem gebogen. We zijn nog meer bezig met de eigen emancipatie en die van de maatschappij in algemenere zin met als doel dat vrouwen daarin actiever kunnen meedraaien.

Dat betekent concreet dat we ons bijvoorbeeld op het ogenblik richten op de verkiezingsprogramma's voor raden en staten, dat we erop bedacht zijn dat ook emancipatorische zaken daarin tot hun recht komen. Wat het landelijk PPR-programma betreft hebben wij niets te wensen, daar wordt wel op gelet door heel goede mensen. Maar bij de raden en staten zouden die zaken wel eens — onbewuste diskriminatie — over het hoofd worden gezien, denk ik, als PPRo er niet was."

Het lijkt soms of het bij politieke partijen mode is met vrouwen min of meer te paraderen. Als je maar vrouw bent, kom je aan de top, daar ziet het wel eens naar uit. Is dat niet zoiets als omgekeerde diskriminatie, dat vrouwen omhoog laten vallen — vooropgesteld natuurlijk dat dit gebeurt omdat hun capaciteiten buiten beoordeling blijven?

Margot Wingen: „De kans bestaat inderdaad dat je minder op grond van je kwaliteiten dan om je vrouw zijn wordt gekozen. Dat lijkt me niet prettig voor vrouwen die dat overkomt. Maar als je het ziet tegen de achtergrond van de achterstelling in het algemeen door het rollenpatroon, kun je constateren dat ze hun plaatsje nu eens iets makkelijker krijgen dan mannen. Waarom zouden ze zich daar niet kunnen wáár maken? Ze hebben in ieder geval politieke belangstelling en dat is al iets opmerkelijks. Daarbij hebben ze de gebruikelijke barrières voor vrouwen moeten ne-

men. Gun ze dat buitenkansje... De meesten vallen niet omhoog. Ik vind trouwens dat vrouwen vaak wat overdreven bescheiden zijn met hun capaciteiten. Alweer dat rollenpatroon: afhankelijk zijn..."

Ze verdienen dat ekstra-duwtje in de goede richting zolang de situatie, heel dat rollenpatroon, nog in ontwikkeling is. Een feit is dat er te weinig vrouwen in de politiek, in de regering zitten. Wat vind je in dit verband van de regering-Den Uyl?

Margot Wingen: „De regering-Den Uyl heeft nauwelijks iets aan emancipatie gedaan. De nota over het emancipatiebeleid is uitermate afwachtend, terwijl toch de emancipatiecommissie een voortdurende stroom van adviezen, voorstellen voor wetten enz. aandraagt. Als er emancipatiebewuste mensen — en dat zijn waarschijnlijk eerder vrouwen dan mannen — in de regering zaten, dan zou aan deze zaken binnen het regeringsbeleid veel meer aandacht worden besteed.

Om tot emancipatie te komen is het bijvoorbeeld noodzakelijk dat jongens en meisjes niet meer het stereotype rollenpatroon opgedrukt krijgen, maar dat allen zich op hun eigen manier tot volledige mensen kunnen ontwikkelen. Hier kan een regering heel veel aan doen. Denk maar eens aan het uitgebreide voorlichtingsapparaat dat ontwikkelingssamenwerking op het ogenblik heeft. Als zoiets ook voor de emancipatie zou bestaan..."

Je sprak in het begin van andere aksenten die de ideeën van vrouwen kunnen vertonen. Een vrouwelijke benaderingswijze?

Margot Wingen: „Je hebt je natuurlijk als vrouw in bepaalde facetten verdiept waarmee de gemiddelde man zich wat minder bezig houdt. Je leefsituatie is bepalend voor je denken — over bijvoorbeeld economie. In het algemeen gesproken: je zit wat meer aan de basis, hebt wat meer de neiging de zaken vanuit de kleine kern te bekijken. Een man neigt ertoe de dingen in hun geheel te willen overzien. Voor een evenwichtige visie vind ik die vrouwelijke inbreng noodzakelijk."

Walter van Opzeeland

Studiedag regionalisering van de economie

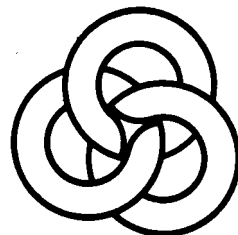
Op 11 februari organiseert de themagroep Macht in samenwerking met de studiestichting in het gebouw van het Christelijk Sociale Belang, Kromme Nieuwe Gracht 39 te Utrecht, een discussiedag over de nota regionalisering van het sociaal economisch beleid. Deze nota is te bestellen van af 15 januari bij de Studiestichting, Singel 277 Amsterdam, tel. 226018.

De themagroep doet vooral een be-

roep op de raads- en statenleden op deze studiedag aanwezig te zijn wegens de aktualiteit van dit onderwerp.

Organisatie van de dag: De studiedag duurt van 10 tot 3 uur. Tijdens de korte plenaire- en langere groepsdiskussies zullen een aantal stellingen ter discussie worden voorgelegd.

Laat indien mogelijk aan de studiestichting weten dat je komt.

SOS

**Indo - koffie:
zuivere koffie
Tanzania
solidariteits koffie
Tanzania
solidariteits thee**

Veel van onze konsumptie-artikelen, zoals koffie en thee, komen uit de Derde Wereld. Bij de verbouw van deze produkten zijn miljoenen kleine boeren en landarbeiders betrokken. In de meeste gevallen verdienen ze nauwelijks voldoende om in leven te blijven. Toch moet de konsument hier relatief veel betalen voor deze produkten. De winsten komen aan een kleine minderheid ten goede. Gelukkig zijn er alternatieven. SOS - Wereldhandel importeert rechtstreeks koffie en thee, waarbij de producenten een redelijke prijs krijgen. Geen liefdadigheid, maar een eerlijke prijs. Misschien iets voor u?

Nadere informatie:
Regio Haarlem telefoon 02505-791.
Regio Nijmegen telefoon 080-775882.
Regio Limburg telefoon 045-457444.
Regio Zuidlaren telefoon 05905-3432.

FNV: Energiebeleid als geheel eerst ter discussie

De Federatie Nederlandse Vakbeweging is er tegen dat een discussie over de voor- en nadelen van de verschillende mogelijke vestigingsplaatsen van kerncentrales op dit ogenblik al wordt gevoerd. Allereerst is de problematiek aan de orde van het energiebeleid als geheel en van de maatschappelijke aspecten die aan het gebruik van met name de kernenergie zijn verbonden.

Aldus de 'FNV-reactie Energie', uitgegaan naar aanleiding van ontwikkelingen rond de kernenergie nadat in 1975 NVV en NKV in een uitspraak over het energiebeleid uitstel hadden bepleit van beslissingen over de verdere uitbouw van de kernenergie tot na 1980. Aanleiding tot deze nieuwe reactie gaf met name het verschijnen van het 'Aanvullend Structuurschema Elektriciteitsvoorziening' dat aan een inspraakprocedure volgens de PKB, planologische kernbeslissing, werd onderworpen.

De FNV wil in het te voeren energiebeleid die zaken met voorrang gerealiseerd zien, die in redelijke mate tegemoetkomen aan de doelstelling energiebesparing, energievoorziening, milieu en werkgelegenheid. Het ziet daarbij als eerste prioriteit: een nationaal programma voor de warmte-isolatie van alle woningen en gebouwen binnen een geplande termijn. De ontwikkeling van stadsverwarming zal met kracht ter hand moeten worden genomen. De overheid zal vooral de belemmeringen die daarbij bestaan op bestuurlijk en financieel gebied uit de weg moeten ruimen.

PPR-DRUKWERKEN

De naam PPR-Drukwerken heeft bij vele PPR'ers al een bekende klank. Via door deze 'notariële vereniging' geproduceerde folders, nota's, circulaires en niet in de laatste plaats het kongresboek heeft PPR-Drukwerken zijn bestaan kenbaar gemaakt. Binnen een half jaar is deze vereniging van de grond gekomen met als leden de opdrachtgevers, die inmiddels hun eerste ledenvergadering hebben gehouden. Wij verdienen de relatief dure drukkosten terug door goedkoop de voorbereiding en afwerking te verzorgen. Wij krijgen grote kortingen. En omdat alleen de directe kostprijs, verhoogd met een vaste-lasten bedrag wordt gedeclareerd, betaalt de PPR'er de echte kosten.

John Vijghen
wnd. koördinator

(Voor inlichtingen: tel. 080/448456, Zwanenveld 65-30, Nijmegen.)

Almere biedt goede mogelijkheden een dergelijke voorziening tot stand te brengen; een beslissing daarover lijkt nu geboden.

Voor de energievoorziening zal moeten worden gewerkt aan verantwoorde technieken voor het gebruik van steenkool. Het besluit tot het oprichten van een steenkoolvergasingsbedrijf en een krachtadig en gekoördineerd streven naar het uit de weg ruimen van de problemen die daaraan vast zitten zou een belangrijke stap zijn op die weg.

De FNV zou een dergelijk beleid steunen, mede op grond van de overweging dat daarvan belangrijke positieve effecten voor de werkgelegenheid zijn te verwachten. Op korte termijn zullen hiervoor aanzienlijke overheidsinvesteringen- en uitgaven nodig zijn. De FNV acht deze verantwoord wanneer er zodoende toe wordt bijgedragen dat ernstige sociaal-ekonomiese problemen in de jaren tachtig — als gevolg van de olie- en aardgas-situatie — worden voorkomen.

Investeringsbeleid

Over de sociaal-ekonomiese aspecten van het energiebeleid merkt de FNV-reaktie op dat nu reeds in het beleid zo goed mogelijk rekening zal moeten worden gehouden met die ontwikkelingen op het gebied van het aanbod, de vraag en het prijsnivo van energie die met enige mate van zekerheid zijn te voorzien. Dit geldt met name het investeringsbeleid. Wanneer het totaal van nieuwe investeringen een beeld te zien geeft van een toenemend energieverbruik per arbeidsplaats wordt er een zware wissel getrokken op de toekomst en is er alle aanleiding tot zorg voor de duurzaamheid van de aldus gekreëerde arbeidsplaatsen.

De FNV vraagt aandacht voor deze problematiek in de discussies over selectieve investeringsregelingen en pleit er voor rekening te houden met de te verwachten wijzigingen in de kostenstructuur van het bedrijfsleven als gevolg van de stijgende energieprijzen. Dit vraagt een actieve rol van de overheid die niet zal mogen aarzelen investeringen te doen ook al zijn deze in de aanloopperiode niet rendabel.

Over de vraag of Nederland de boot mist als het afziet van kernenergie en andere landen daar mee doorgaan merkt de FNV-reaktie op dat ook in andere landen de ongerustheid over kernenergie toeneemt, wat tot stagnatie in de besluitvorming kan leiden en al geleid heeft. Bovendien is de nukleaire technologie voor een groot deel in handen van enkele multinationale concerns. Het is de vraag of deze zich bij

hun vestigingsbeleid laten leiden door het al of niet aanwezig zijn van kerncentrales in Nederland. Daarom wordt het probleem veel-er: kan in Nederland een voldoende basis worden gekreëerd voor de export van produkten die ook in technologies opzicht aan de behoeften van de kopende landen zijn aangepast.

In het licht van deze vraagstelling ziet de FNV de ontwikkeling van nukleaire technologie zeker niet als een eerste levensnoodzaak voor de Nederlandse ekonomie. Daarbij geldt ook de overweging dat als Nederland voorop loopt bij de ontwikkeling van alternatieve energiebronnen en besparingsmethodes daardoor kansen ontstaan voor de ontwikkeling van nieuwe kennis en daarmee voor de eksport.

Energiebesparingswet

De FNV ondersteunt de gedachte aan een energiebesparingswet die de mogelijkheid schept direkte produktie- en konsumptieregelende maatregelen te treffen. De aanvaardbaarheid van prijsaanpassingen van energie en met name aardgas zal door de FNV mede worden beoordeeld in het licht van het gevoerde besparingsbeleid.

De FNV komt tot de konklusie dat verder uitstel geboden is van beslissingen over de uitbouw van kernenergie-aktiviteiten in Nederland omdat kerncentrales vooralsnog geen mogelijkheden bieden tot energiebesparingen, waarbij nog de hoge investeringslasten komen en de kosten van onderzoek die zo'n 70% van het totale energieonderzoek uitmaken. Op het gebied van de kolentechnologie, de wind- en zonne-energie bestaat een ontwikkelingsachterstand die moet worden ingehaald.

Over het Aanvullend Structuurschema Elektriciteitsvoorziening merkt de FNV-reaktie op dat de argumentering van dit stuk onvoldoende gemotiveerd en onevenwichtig is ten gunste van kerncentrales. Twee voor de FNV zeer zwaar wegende doelstellingen — de zorg voor de veiligheid van de werknemers en de werkgelegenheid — komen met elkaar op gespannen voet te staan door vestiging van een kerncentrale en door reservering van een vestigingsplaats daarvoor. De zorg voor de veiligheid maakt immers terughoudendheid gewenst bij het vestigen van bedrijven dicht in de buurt van kerncentrales. Daarvoor kunnen echter beperkingen worden opgelegd aan de vestiging van nieuwe bedrijven zodat een gewenste verbetering van de werkgelegenheid wordt vertraagd of uitblijft.

GEMEENTE PAPER

In het decembernummer van Gemeente Paper staan de volgende artikelen:

— Een nota van de PPR-Gelderland: „Eerlijk te werk gaan”. In deze nota wordt aandacht besteed aan de werkgelegenheidsproblematiek. De PPR heeft in het verleden te weinig aandacht besteed aan de sociaal-ekonomische problemen. Met het publiceren van deze nota hopen we iets van onze achterstand in te halen. Het artikel besluit met een aantal aanbevelingen, die ook op lokaal nivo bruikbaar zijn.

— „B en W van Amsterdam en Koninklijke Besluiten”. Een triest

verhaal over de wijze waarop het Amsterdamse kollege in de Wibautstraat de bocht uitvloog. En dat in de straat die genoemd is naar de eerste socialistische wethouder in Nederland.

— Een verhaal over Welzijn en Decentralisatie, geschreven door Hans van der Wilk. Dit naar aanleiding van reeds eerder gepubliceerde verhalen.

— Rienk Rietveld schreef een artikel over de bijdrage, die lagere overheden kunnen leveren aan energie-besparende-maatregelen.

— In het artikel „De binding aan de kern, gemeten via het punten-

systeem van G.S. van Gelderland” sluit Rienk Rietveld een artikelen-serie af over het wonen in kleine kernen.

Drs. H. J. Viersen, directeur-generaal van Volkshuisvesting, heeft 21 oktober j.l. een belangwekkende rede gehouden. Een aantal passages uit zijn rede worden geciteerd. De gedachten, die hij daarin ontwikkelt, sluiten goed aan bij het PPR-denken over stadsvernieuwing.

— In dit nummer staan verder nog een aantal recensies van zojuist verschenen boeken en nota's. De Gemeente Paper is een blad voor PPR raads- en statenleden en verder iedereen die geïnteresseerd is in lokale en provinciale politiek. Voor een abonnement à f 25,— per jaar kan men zich opgeven bij Jos Roosen, Daalseweg 7 in Nijmegen.

NIEUWS uit de aktiecentra

Amsterdam

De leden van het aktiecentrum Amsterdam hebben tot 1 februari de gelegenheid namen en adressen op te geven van kandidaten voor de gemeenteraad van Amsterdam. Men wende zich tot:
Henk Vermeulen,
Amstelkade 28 één hoog,
Amsterdam-Z

Kerkrade

Wegens het in functie treden van het nieuwe bestuur van het aktiecentrum Kerkrade zijn sekretariaat en aktiecentrum thans op het volgende adres:
Vincent Crutzen,
Tunnelweg 26,
Kerkrade, tel. 045/416852.

Rotterdam

Jaap de Zeeuw is tot voorzitter gekozen van het aktiecentrum Rotterdam na het opzeggen van het PPR-lidmaatschap door Jan Janse, die voorzitter was. Op de dag van de deelraadsverkiezingen deden Jan Janse, fraktiemedewerker George Brouwer, raadslid Hans Simons en Lourens van Toledo een verklaring uitgaan waarin zij als motief voor het opzeggen van hun lidmaatschap en hun overgang naar de PvdA gaven dat de PPR onvoldoende een doorbraakfunctie zou kunnen vervullen voor diegenen uit met name konfessionele partijen die een andere koers wilden. Dit terwijl de PPR naar hun mening ook de laatste jaren wordt gekenmerkt door twee

stromingen die zich zeer moeilijk met elkaar laten verenigen, zodat opheffing van de partij aanvaardbaar zou zijn, hoewel de PPR hiertoe niet is overgegaan. Bovendien zagen de Rotterdamse vijf onvoldoende beleidsmatige verschillen met andere progressieve partijen die een verder bestaansrecht zouden rechtvaardigen van een door de kiezers geminimaliseerde partij. Het nieuwe bestuur van het aktiecentrum Rotterdam bestaat verder uit: Aad Plaisir, sekretaris, Louis Meuleman, penningmeester, Cora Kriek, ledenadministratie, Cees den Hartog, sekretaris gemeentepolitiek, Heribert Akkerman, sekretaris akties, en Leo Pusch, sekretaris landelijke politiek en vorming en scholing.

(advertentie)

OPROEP

Geestelijke volksgezondheid

PPR leden die nog wat tijd hebben en geïnteresseerd zijn in een te vormen landelijk groepje geestelijke volksgezondheid, gelieven dit kenbaar te maken aan: Ad Meijers, Veursestraatweg 185c, Leidschendam, telef. 070-276459. Doel: PPR-ideeën aandragen over onderwerpen die landelijk en plaatselijk aktueel zijn of het door ons gemaakt zouden kunnen worden; vragen uit het land over dit deel van de gezondheidszorg beantwoorden, zowel mondeling als schriftelijk; elkaar als werkers in het veld tot steun zijn.

Academie De Horst Driebergen

DAGOPLEIDING ARBEIDSVERHOUDINGEN

In onze studierichting leiden wij mensen op die zich in hun werk bezig houden met het bewustmaken van mensen in relatie tot hun maatschappelijke omgeving (m.n. de arbeidssituatie) en het veranderen van arbeids- en machtsverhoudingen.

Konkreet zullen deze mensen hun werk vinden op het gebied van het personeelwerk, belangenbehartigingsorganisaties (w.o. vakbeweging), het vormingswerk voor werknemers, het bedrijfsmaatschappelijk werk en andere differentiaties binnen dit hele gebied.

Dit doel trachten wij te bereiken:

- in een democratische onderwijsorganisatie;
- met grote aandacht voor de relatie theorie-praktijk;
- door het analyseren van maatschappelijke structuren op alle niveaus;
- door het analyseren van beheerstechnieken in het licht van in de werksituatie geldende waarden;
- door het bestuderen van de belangrijkste aspecten van tegenmachtorganisatie(s).

Met ingang van het studiejaar '78-'79 is de opleiding 4-jarig (ook het eerste jaar vindt plaats in de studierichting; daarnaast blijft het mogelijk deel te nemen aan een algemeen eerste jaar en een studierichtingskeuze in het tweede jaar). De opleiding is een dagopleiding, dwz. in beginsel wordt uitgegaan van een 40-urige weektaak.

Heb je belangstelling voor deze opleiding, maar beschik je niet over het vereiste havo- of mbo-diploma, neem dan spoedig contact op met de academie. Inlichtingen, prospectus en aanmeldingsformulieren kunnen worden aangevraagd bij Sociale Academie De Horst, afdeling Arbeidsverhoudingen, Postbus 121, Driebergen. Tel. 03438-5544.

Motie Hoogovens

Op de provinciale ledenvergadering van 10 december in Alkmaar werd een motie aangenomen in verband met de situatie bij Hoogovens. De zachte revolutie betekent een revolutie zonder bloed aan de paal, maar niet, dat alle menselijk leed wordt voorkomen.

Zachte revolutie betekent o.a. verval van die delen van het huidige systeem, die niet passen in het systeem dat wij nastreven, en tegelijkertijd de opbloei van „ons” systeem. Het verval van het oude is voorwaarde, geen garantie, voor de bloei van het „onze”, dat o.a. klein(er)schalig is, en meer menselijk. Voor het verzachten van leed, ontstaan door het verval, is het stimuleren van de bloei van „ons” systeem en de opvang (van slachtoffers van het verval) in die bloei, een probaat middel.

Ik zag de motie vooral als vertragingsspoging van het verval, mede opgesteld met het oog op mogelijke stemmenwinst in de IJmond en omstreken. Aan vertraging van dat verval heb ik geen behoefte, wel aan stimulering van „onze” bloei, ook als dat niet direkt tot uitdrukking komt in stemmenwinst. Vandaar dat ik als enige (?) tegen stemde.

**Dries Bakker
Heiloo**

(Deze motie luidt als volgt:

„De provinciale ledenvergadering van de PPR Noord-Holland, bijeen op zaterdag 10 december 1977 in Alkmaar, spreekt haar verontrusting uit over de door Hoogovens aangekondigde ontslagen en is van mening, dat

- gelet op het belangrijke aandeel van een groot deel van de bevolking van de IJmond bij het tot bloei brengen van Hoogovens;
- mede gelet op de door de FNV gedane voorstellen (geen gedwongen ontslagen, maar in plaats daarvan een verkorting van de wekelijkse arbeidsduur door in 1978 een begin te maken met de overgang van de 4-ploegendienst naar de 5-ploegendienst én in de dag- en kantoor-diensten.
Voorts streven naar een ruimer gebruik van deeltijdarbeid.

Tenslotte een vrijwillige vervroegde pensionering.

Voor de financiering van de arbeidsplaatsenovereenkomst komen in aanmerking: de overheid, de werkgever en de werknemers);

- mede gelet op de door de minister van sociale zaken en EG-kommissaris Vredeling toegezegde medewerking voor de realisering van een en ander;
- mede gelet op de bereidheid van de werknemers van Hoogovens om voor de financiering van de voorstellen 1,5% van hun loon in 1978 in te leveren;
- 1. de initiatieven vanuit de bevolking, met name het Initiatiefkomitee tot behoud van de werkgelegenheid in de IJmond waardering verdienen;
- 2. de voorstellen van de FNV ondersteund dienen te worden, met dien verstande, dat de financiering door de werknemers zal worden opgebracht door werknemers boven het modale inkomen;
- 3. de fractie van de PPR in de Tweede Kamer bij de regering erop zal moeten aandringen om de „bijfinanciering” door de overheid mogelijk te maken;
- 4. de directie van Hoogovens nadrukkelijk moet worden verzocht niet over te gaan tot ontslagen, alvorens de alternatieven, door vakbonden en betrokkenen aangedragen, grondig zijn onderzocht en op hun waarde zijn getoetst.”)

Diskussie (en rijen) sluiten

Het stuk 'Dieptepunt' van Elly Meyles uit Wageningen (in PPRAK 113) heb ik zeer aandachtig gelezen. Ik denk dat zij niet gelijk heeft als ze zegt dat de commissie van zeven er fout aan heeft gedaan de oorzaken van het konflikt niet op te sporen. Die oorzaken waren niet op te sporen, de zaak was totaal verziekt, zakelijke meningsverschillen en persoonlijke emoties waren zo verstrengeld dat ze niet meer uit elkaar te halen waren.

Wat Elly aangeeft als verschillen van opvatting is beslist niet de oorzaak van het konflikt. Er is geen verschil van mening in de partij over de noodzaak van het op elkaar binden van parlementaire en buitenparlementaire activiteiten. In de ene periode valt het aksent wat meer op de ene kant dan op de andere — de ene persoon is meer geschikt voor het een dan voor het andere, maar over de noodzaak van de binding is iedereen het eens. De diskussie daarover is voldoende gevoerd en moet mijns inziens niet telkens opnieuw gevoerd worden in de zin van: hier zijn verschillende stromingen in de partij. Het stellen van prioriteiten is altijd aan de orde geweest. De commissie heeft

duidelijk gesteld dat het nieuwe bestuur het program-werk moet voltooien en het bereikbaar moet maken; het nieuwe bestuur moet voorts zeer veel kontakt maken met de aktiecentra als bases van de partij waar die 'mobilisatie van tegenkrachten', zoals Elly dat formuleert, het meest konkreet aan de orde is.

Elly Meyles heeft wel gelijk dat de besluitvorming op het kongres slecht was. Maar mijns inziens niet slechter dan op andere kongressen. De slechte stemming (ik vond dit kongres wat dat betreft ook een dieptepunt) kwam mijns inziens ergens anders vandaan. Irritatie van maanden bij vele mensen. Maar ook doordrammerigheid van een aantal mensen die hun gelijk niet kregen. Ik persoonlijk vind dat het ergste: als in een partij na de diskussie de rijen niet worden gesloten. Als iemand de uitslag van een diskussie niet voor zijn verantwoording kan nemen en hij de partij verlaat, betreure ik dat zeer, maar ik heb er respekt voor. Maar als hij binnen de partij blijft doordrammen doet hij iets ondermijnends. Dat was de laatste tijd aan de orde. Over zaken als de ondernemingsraden en de resolutie waren werkelijk alle denkbare argumenten gewisseld. En toch bleven sommigen na de besluitvorming doorzeuren.

Dat is funest. Dan krijg je het 'gewelddadige applaus' waar Emmy v. Noord-Verheul het over heeft. Als dit doorgaat, gaat de PPR eraan. Niet aan moeilijke diskussies zullen wij bezwijken: we hebben er al vele, vooral inhoudelijke, tot een zeer goed einde gebracht.

Dat de kommissie met een groot aantal niet door haar ingediende kandidaten niet heeft gesproken, suggereert dat ze dat met door haar ingediende wel heeft gedaan. Klets-koek. Er waren er nauwelijks die door de kommissie waren ingediend. De kommissie heeft gedaan wat ze kon in zo'n kort tijdsbestek. Ik vind dit stuk van de kritiek van Elly, vergeleken bij het hoge gehalte van de rest, zeer zwak.

**Dolf Coppes
Odijk**

(Diskussie gesloten. RED.)

'De onmenselijke maat'

Robbert van Dalenoord (PPRAK 114, p. 16) is nogal kwaad op Van Agt, Van der Grinten en het CDA. Maar niet zo kwaad, dat hij niet in goed Nederlands en beproefde Telegraaf/Waarheid stijl een fors stuk vuilschrijverij kan produceren. Vrij associërend — direkte verbanden zijn moeilijk te leggen — weet hij het bestaan en de vermoedelijke toekomststromen van het CDA op één lijn te brengen met Strauss/CSU, de junta in Chili/SS/Goebels/homofielenhetze in de VS. Na-

Principes kóóp je niet voor f.7,50.

De Algemene Spaarbank voor Nederland werd opgericht door het NVV en De Centrale. En dat verklaart 'n heleboel! Zoals haar beleggingen, die bij voorkeur geschieden in projekten van algemeen, sociaal en werknemersbelang. Zij verloochent haar sociale principes niet. De A.S.N. is dan ook de enige spaarbank van en voor progressieve Nederlanders.

„Principieel sparen” hoeft u geen geld te kosten, want de rentevergoeding bij de A.S.N. is niet minder dan bij andere banken. Bovendien: als u de aanmelding uit deze advertentie tesamen met een giro-opdracht om tenminste f.100,- over te maken op uw nieuwe A.S.N.-spaarrekening rechtstreeks naar de postgiro stuurt, ontvangt u van de A.S.N. een extra inleg van f.7,50.

**Algemene Spaarbank
voor Nederland**
geeft rente zonder bijsmaak!

Voor meer informatie: Rijnstraat 28, Den Haag.
Tel.: 070-849309 / 849310 / 859988.

Zo gebruikt u uw renterekening:

Inleg

Op deze manier gebruikt u uw blauwe girokaart voor overschrijvingen van uw post- naar uw renterekening.

POST-CHEQUE- EN GIRODIENST
GIROKAART - AANMELDING VAN BIJSCRIFTING PED

VAN POSTREK. 9234567 TH G. LUCASSE 9999

5 STATIONSSTRAAT 33 LOOWOUDE 9999

100 GH = CL

NAAR REK. VAN POSTREKENING NAAR RENTERENING

ADRES: _____

Handtekening: *A. J. Lucasse*

NIET KRUIZEN

Opname

en omgekeerd om bedragen van uw renterekening naar uw postrekening te laten overschrijven. Dit geldt ook voor uw plus- of sterrekening.

POST-CHEQUE- EN GIRODIENST
GIROKAART - AANMELDING VAN BIJSCRIFTING PED

VAN POSTREK. 9234567 TH G. LUCASSE 9999

4 STATIONSSTRAAT 33 LOOWOUDE 9999

100 GH = CL

NAAR REK. VAN RENTERENING NAAR POSTREKENING

ADRES: _____

Handtekening: *A. J. Lucasse*

NIET KRUIZEN

Renterekening: hogere rente dan postrekening; geen opname-kosten.
Plusrekening: hogere rente dan renterekening; bij opname 1% kosten.
Sterrekening: hogere rente dan plusrekening; bij opname 2% kosten.

Staatsbedrijf der PTT - Postcheque- en Girodienst in samenwerking met de Algemene Spaarbank voor Nederland.
Aanmelding voor een renterekening/plusrekening/sterrekening A.S.N.

Hier het nummer van uw postrekening vermelden:

Naam: _____

Voornamen (voluit): _____

Geboortedatum: _____

Adres: _____

Woonplaats: _____

Wenst bij de Algemene Spaarbank van Nederland te openen op de daarvoor geldende voorwaarden een
 renterekening plusrekening sterrekening *

Datum: ..... Handtekening: .....

* aankruisen hetgeen u wenst

In een giro-envelop ongefrankeerd tesamen met de ingevulde girokaart (voor de eerste inleg) inzenden aan het Girokantoor (Den Haag of Amhem).

DE STEM DES VOLKS

(vervolg)

tuurlijk, zo erg is het nu nog niet, maar toch: 'In de doodenge maatschappij van het konfessionele hoeft je maar één stap verkeerd te zetten en je zit in het fascisme'. (Hebben de Nederlandse konfessionele partijen die ene verkeerde stap nog nooit gezet, of is er een periode van konfessioneel-fascisme in de Nederlandse politiek aan te wijzen?)

Van alle konfessionele akeligheid zijn — behalve het Nederlandse volk — de socialisten al meer dan vijftig jaar het niet begrijpende slachtoffer. De paar CDA-dissidenten, ten koste van onmenselijke offeringen min of meer in het gareel gekomen, verhalen hun gram ook nog eens op de PvdA. Arme, domme socialisten.

Je kunt natuurlijk ook stukjes schrijven over het socialisties gevaar door te verwijzen naar de S in Hitlers NSDAP, of over het gevaar van partijpolitiek in het algemeen door de PPR-P terug te vinden in die NSDAP. Het gaat erom dat dit soort stukjes niet in PPRAK gepubliceerd worden; er zijn al genoeg journalistieke mestvaalten.

De lynch-stemming t.o.v. Van Agt, Van der Grinten en het CDA is wel radikaal, maar heeft weinig met de PPR te maken. Wil je in Nederland leven (en politiek bedrijven) dan zul je moeten aannemen dat er nog iets meer eerlijke mensen zijn dan radikalen, socialisten en pacifisten. En dat is echt niet zo verschrikkelijk moeilijk.

**Chris van Oosten
Amsterdam**

NASCHRIFT: PPRAK staat steeds open voor alle radikale opinies, dus ook voor de bovenstaande en zal niet overgaan tot de daar bepleite (?) selectie van ingezonden verontwaardiging. RED.

Stem van een afwezige

Na twee voorbereidende vergaderingen in actiecentra heb ik ten slotte de moed niet op kunnen brengen om naar het kongres Arnhem te gaan, en daardoor aan de minderheid een stem onthouden; ik zag het aannemen van het voorstel Zaanstad (41) toch al niet meer zitten, zoals nu ook wel bewezen is. De PPR is ontstaan uit spijststemmers van KVP en ARP, maar heeft tijdens haar bestaan ook veel anderen aangetrokken, die politiek elders wat verlegen zaten of „onbehuist” heetten. Helaas heeft de kommissie van „wijze mannen” daar geen of onvoldoende rekening mee gehouden en de partij weer op het parlementaire spoor gezet, zoals de meerderheid het na Amersfoort blijkbaar toch regeergeil graag wilde. Minderheden komen, ook sociaal-demokraties, nooit aan hun trekken in een politiek die uiteindelijk berust op de macht van het domme getal.

Het feit alleen al dat in die kommissie geen vrouwen zaten is de PPR onwaardig, net zo goed als het nieuwe bestuur uit welgeteld 11 mannen en slechts 2 vrouwen zou bestaan (is slechts 3 geworden). Het is om meer dan zoveel redenen als Elly Meyles (PPRAK 113;15) schrijft, dat de PPR zelf niet is zoals zij dat van anderen verwacht. De PPR is grotendeels een partij geworden zoals alle andere — zelfs bij de nieuwe voorzitter kon er geen goed woordje voor God, menselijke ongehoorzaamheid en sociaal-anarchisme af —, zodat velen uit de niet onbelangrijke minderheid toch bij de PvdA-in-oppositie, bij de PSP, CPN of zelfs bij het zeer „parlementaire” CDA terecht zullen komen, dan wel de dakloosheid (opnieuw) verkiezen, wachtend op betere „buiten-parlementaire”, sociaal-anarchistische tijden. De PPR mag er dan goed zijn afgekomen bij de brave kranten (PPRAK 113;4), minder bij een heleboel rebelse kranten, die niet zo paniekerig zullen doen over een telkens wisselend interim-bestuur en duidelijkheid tegen CDA en vóór oppositie, maar daarin juist hún PPR zullen zien. Wat het zwaarst weegt drijft niet boven. Maar misschien dat de lege plaatsen van partijverlaters (opnieuw) worden bezet door CDA-spijststemmers. Zo blijft de PPR in principe bij het oude en vertrouwde — dat niet per se helemaal slecht hoeft te zijn en een functie heeft voor mensen die de sprong vanuit het CDA naar de PvdA of PSP niet durven wagen — en PPR-spijststemmers vinden hun weg wel weer in de kamer of de keuken, in het bos of op het water.

**Oene Bult
Heerenveen**

AKTIE- VOER

'Netwerkanalyse' inzake kernenergie

Cor Uitham, Bert de Vries en Gerrit-Jan Zijlstra hebben via een 'netwerkanalyse' dubbel-functies van bedrijven en personen in verband met de kernenergie-kwestie in Nederland blootgelegd. De resultaten van hun onderzoek naar de machtsstructuren vindt men in het boek

'Kernenergie in Nederland, uitgegeven door de Stichting Uitgeverij Xenon, Oude Kijk in 't Jatstraat 45, Groningen, tel. 050/135759/115447. Het boek is (à f 12,50) daar of in de boekhandel verkrijgbaar.

Echt bos of sprookjesbos

De milieugroep Oe-toch, postbus 55 in Kaatsheuvel, voert onder het motto 'Beter echt bos dan sprookjesbos' een plaatselijke aktie voor het behoud van de westflank van de Loonse- en Drunense Duinen, een uniek natuurgebied, van belang voor de recreatie en aangemerkt als Nationaal Park. Het sprookjesbos De Efteling wil dit gebied hebben voor zijn

uitbreiding en er een golfbaan en een zwembad op aanleggen en een motel bouwen, waarvoor men een ontgrondingsvergunning heeft aangevraagd. De gemeente Loon op Zand staat hier welwillend tegenover. Oe-toch heeft het provinciaal bestuur gevraagd dit tegen te houden. Wie deze aktie financieel wil steunen kan een bijdrage storten op giro 1113310 tnv VJV Oe-toch te Kaatsheuvel, waar ook briefkaarten met adresbetuigingen welkom zijn.

Verzekering - een dubbele straf?

Wil Lobbes en Arend Maris, werkend bij de reklassering van het Leger des Heils (en leden

van de PPR), hebben een rapport samengesteld: 'Verzekering — een dubbele straf?' Deze titel duidt op het feit dat vele verzekeringsmaatschappijen, vooral die werkzaam zijn op het gebied van verplichte verzekeringen (auto's e.d.) aspirant-verzekerden weigeren als deze met de strafrechter in aanraking zijn geweest. Deze categorie wordt dan verwezen naar de maatschappij Terminus, die iedereen aksepteert maar ook hogere premies vraagt — vandaar de 'dubbele straf'. Belangstellenden kunnen dit goed-gedocumenteerde rapport aanvragen bij: Leger des Heils, Centraal bureau voor de reclas-sering, Damstraat 13-15 Amsterdam-C.

STELLINGEN

geformuleerd door het PPR-kongres op 5 november 1977

STELLING 1

De PPR zal blijven werken aan de verdere uitbouw van haar program van en visie op wezenlijke maatschappijverandering. Zij moet daarbij zorgen herkenbaar te blijven voor haar potentiële achterban, omdat zij — vanuit haar program en visie — ook door getalssterkte iets wil bereiken. Dit betekent tevens dat ze haar program steeds uitwerkt in concrete beleidsvoorstellen.

STELLING 2

De PPR realiseert zich dat ze haar program niet op eigen kracht kan verwezenlijken. Zij kiest daarom voor een houding, gericht op samenwerking met anderen. Dit heeft als konsekwentie de bereidheid tot het meedragen van politieke verantwoordelijkheid in bestuurskolleges.

STELLING 3

Het deelnemen van de PPR aan een samenwerkingsverband wordt bepaald door het antwoord op de vraag of het gezamenlijk te voeren beleid vanuit het PPR-program wordt beoordeeld als een stap in de goede richting. De PPR heeft bij een dergelijke programmatische samenwerking voorkeur voor samenwerking met progressieve partijen, maar sluit van te voren geen enkele democratische partij uit. Het geheel van het gezamenlijk te voeren beleid is maatstaf bij de beoordeling. Slechts in bijzondere gevallen mag de afweging van dat geheel worden bepaald door één enkel punt.

STELLING 4

Is eenmaal tot samenwerking besloten, dan zal de PPR bij de uitvoering van het gezamenlijke beleid in wederzijds vertrouwen de noodzakelijke ruimte geven aan haar fracties en bestuurders, met inachtneming van de kritische functie van de daartoe geëigende partijorganen in het kader van de daarvoor geldende regels in het huishoudelijk reglement.

STELLING 5

De PPR zoekt in de eerste plaats samenwerking met progressieve partijen. Wat de landspolitiek betreft zal de PPR, op basis van het vóór de laatste verkiezingen met de Partij van de Arbeid gesloten akkoord, in de komende kabinetsperiode steun geven aan die regeringsdaden die uitvoering van het akkoord of onderdelen daarvan duidelijk bevorderen. Voor het overige zal zij de voorstellen van de regering kritisch toetsen aan haar eigen programma en uitgangspunten.

STELLING 6

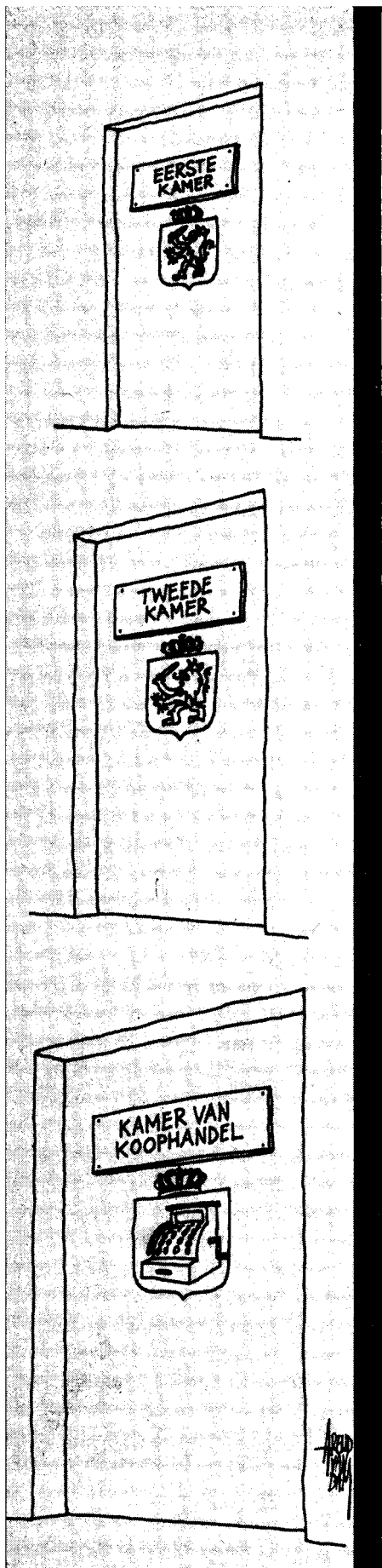
De PPR zal naast haar parlementaire activiteiten actief betrokken blijven bij politieke acties en andere processen die maatschappelijke veranderingen in de door de PPR gewenste richting beogen.

STELLING 7

Omdat zij bij de komende raads- en statenverkiezingen gestalte wil geven aan haar beleid, zoals omschreven in de stellingen 1 t/m 6, streeft de PPR ook bij deze verkiezingen naar samenwerking met anderen en naar bestuurlijke verantwoordelijkheid. Uiteraard wordt provinciaal en gemeentelijk beslist over de vorm die hierbij gekozen wordt.

STELLING 8

De partijorganisatie moet op een aantal punten worden verbeterd. Het partijbestuur dient daartoe binnen een half jaar maatregelen te nemen, gelet op de stellingen 1 t/m 7. Daarbij zijn de eisen tot verdieping en vertaling van het partijprogram, tot realisering van een zo konstruktief mogelijke samenwerking met anderen en tot verbetering van het onderlinge vertrouwen binnen de partij het uitgangspunt.

PPRAK

PPR Aktie Krant

met studieblad

R

PPR-aktiekrant, verschijnt elke twee weken, 3 februari 1978, nummer 116

**10 JAAR
PPR**

**JUBILEUM-KONGRES
EN MANIFESTATIE**

**NIJMEGEN
24/25 FEBR.**

PPR-Aktiekraant, Uitgave Stichting Radikalenkrant, verschijnt elke twee weken.

directie: Jan Heytel, Gidi van Dongen, Louis Vuurboom.

redactieraad: Erik Akkermans, Gerard de Oude, Kees van Twist.

redactie: Hans Berrevoets, Harm Lamberts, Walter van Opzeeland (eindredakteur), Wil Merkies, Dick Rietbergen, Kees Waagmeester.

produktie: Lumax b.v., Utrecht, Brouwer offset, Delft.

redactie-adres: Walter van Opzeeland, Rapenburgerplein 67, 1011 VH Amsterdam, tel. 020-254434.

kopij naar het redactie-adres, **getypt**, met redelijke marge, blad aan één zijde gebruikt.

voor abonneementen — à f 22,— per jaar — Buro Politieke Partij Radikalen Singel 277, Amsterdam. Telefoon (020) 22 73 42.

voor contributiebetalingen: Penningmeester PPR, postgiro 1575600 te Amsterdam.

voor advertenties uitsluitend: Jan Heytel, Schreveliusstraat 68, Haarlem. Telefoon overdag (02505) 791, 's avonds (023) 31 41 60.

Vrijdag 24 februari: Algemeen kongres

- 18.00 Opening
Huishoudelijke mededelingen
- 18.15 Toespraak Herman Verbeek, voorzitter PPR
- 18.45 Kerngroep Evaluatie Commissie
- 19.00 Verkiezingscampagne
- 19.15 Verantwoording Partijbestuur
- 19.45 Financiën 1977 en 1978
- 20.45 Europese Verkiezingen
- 22.00 PPRO Emancipatie
- 22.15 Moties
- 22.45 Sluiting

Zaterdag 25 februari: Manifestatie

- 10.00 Koffie
- 10.30 Opening
Huishoudelijke mededelingen
- 10.45 Toespraak Ria Beckers
- 11.15 pauze - Discussie over „Het Betere Werk”
- 11.15 Commentaar J. Boersma, Tweede Kamerlid CDA
- 11.30 Commentaar C. N. M. Commandeur, werkgelegenheids-expert FNV
- 11.45 Reacties PPR-panel
- 12.00 Algemene discussie met zaal
- 12.50 Konklusie discussieleider
- 13.00 Pauze
- 14.00 Vrouwenkabaret Natascha Emanuels
- 15.00 Toespraak Herman Verbeek: „De komende 10 jaar”
- 15.35 Felicitaties
- 16.00 Receptie op eigen kosten.

Toegangsprijs zaterdag f 3,—.

Plaats: „De Vereniging”, Nijmegen, Oranjesingel/Keizer Karelplein, tel. 080 - 22 10 28. Te voet bereikbaar vanaf het station in 5 minuten. Rechtdoor lopen, aan het einde rechtsaf.

Crèche.

Denk aan de giro-aktie

De aktie met de medio december aan de PPR-leden verstuurd acceptgirokaarten loopt niet onredelijk. Meer dan de helft van de verwachte giften is al binnen. Maar ... nog niet iedereen heeft zijn kaart ingevuld en ingestuurd met de minimum-bijdrage van een tientje. (Het mag ook méér zijn). Zoals bekend is de helft van de opbrengst om de ereschuld van de partijkas aan de aktiecentra in te lossen. De rest is om de partij draaiende te houden — vooral in verband met de komende verkiezingscampagne. Wie zijn acceptgirokaart niet meer kan vinden kan natuurlijk ook een gewone girokaart schrijven: Giro 5 5 5 5 tnv Verkiezingsfonds PPR in Ommen.

PPR TIEN JAAR VERDER

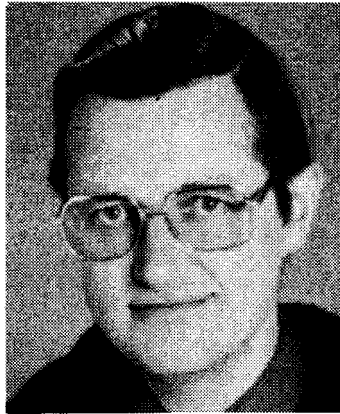
1968 blijft een beroemd jaar. Toen is het zaad van de zachte revolutie boven aarde gekomen. Sindsdien is het klimaat bedreigender geworden, maar het kleine gewas groeit tegen de weerbarstigheid in. Ook de PPR is geworteld in het onweerstaanbare verlangen naar een vriendelijker, rechtvaardiger, weldadiger veiliger samenleving. De gewelddadigheid van onze brutale groeimaatschappij kan alleen met blote handen worden weerstaan. Hoe grover de techniek, hoe rauwer de uitstoting van arbeid, de uitbuiting van andere volken, de uitputting van de aarde, des te noodzakelijker „werk” is er te doen. Dat werk zal zichzelf belonen. De PPR is het aan haar visie verplicht te blijven inwerken

tegen de overmacht. Wat over 10 jaar pas wetsontwerp kan zijn of desnoods pas over 20 jaar Kamermeerderheid, daaraan moet vandaag begonnen worden, met niet meer dan 3 zetels in de Kamer, of 2 in de Staten, of nog niet eens één in je Gemeenteraad. Politieke moed is: er toch aan beginnen. En sukses is: zelf één stem winnen. Het is nodig dat van alle 320 aktiecentra (er is juist weer een nieuw opgericht: in Veldhoven) vele leden op 25 februari naar Nijmegen reizen. Om elkaar te sterken, want we moeten werk maken van de komende 10 jaar: komen jullie?

Herman Verbeek
voorzitter partijbestuur

Egbert Boeker

(vice-voorzitter):

De volgende tien jaar

De PRR is opgericht in het woelige jaar 1968. Dat was het jaar van de Praagse lente, waarin Doebtsjek een 'socialisme met een menselijk gezicht' afkondigde. Dat was het jaar van de mei-opstand in Parijs, waar studenten opkwamen voor een humaner onderwijssysteem. Dat was het jaar, waarin de Wereldraad van Kerken in Uppsala de wapenwedloop scherp afkeurde — een begin van politisering van de kerk.

Het was kortom het jaar, waar in kerk, school en politiek autoritaire structuren werden aangevallen. In deze atmosfeer van hoop op radikale maatschappelijke veranderingen werd de PPR geboren.

Nu, 10 jaar later is het duidelijk, dat de afbraak van onderdrukkende structuren en de opbouw van een menselijke samenleving een zaak van lange adem is. Misschien hebben we wel 80 jaar nodig om die strijd te winnen. Laten we er ons maar op voorbereiden.

Het kongres van 24 en de manifestatie van 25 februari willen ons daarvoor de nodige inspiratie geven. Om te beginnen is daar de keuze van de zaalruimte in Nijmegen. We hadden een voorlopige afspraak met Krasnapolsky in Amsterdam.

Toen bleek echter, dat de voedingsbonden FNV een boycot hadden afgekondigd wegens de slechte werksituatie in Kras. Om die boycot niet te doorbreken zijn we naar Nijmegen uitgeweken. Wel hebben we er bij de directie van Kras op aangedrongen om met de bonden overleg te voeren — dat had ze nog niet gedaan. Deze houding zullen we innemen: steun aan de vakbeweging en het oplossen van conflicten.

Een tweede punt is het programma van zaterdagmorgen. In een degelijk stuk werk heeft de studiestichting het denken van de PPR over het actuele probleem van de werkgelegenheid samengevat. Om de discussie in te leiden hebben we kommentaar gevraagd van buiten onze eigen kring. Door deze confrontatie kunnen we onze eigen alternatieven scherper formuleren: basisinkomen, splitsing van banen, korter werken en kleinschaliger industriële structuren. Daarmee versterken we het werk van onze fracties, die vanuit een minderheidspositie slechts invloed krijgen door het gebruik van ijzersterke argumenten.

De volgende 10 jaar krijgen we steeds meer te maken met Europa. Het groei-denken en het geloof in kernenergie en grootschalige techniek overheerst daar nog meer dan in Nederland. Het is dus nodig ook in Europa de vinger aan de pols te houden en daar contacten op te bouwen met andere radicale groepen. Misschien lukt het om wat tegenspel te leveren.

Als we als PPR het deelnemen van alle bevolkingsgroepen aan de besluitvorming willen bevorderen, zullen we dat ook in eigen kring moeten doen. Er zijn twee groepen, die wel eens vergeten worden. De eerste bestaat uit mensen, die in drukke banen hun radikale ideeën proberen te verwezenlijken en daarbuiten in maatschappelijke organisaties zo actief zijn, dat ze weinig tijd hebben voor plaatselijk aktiewerk. We moeten proberen deze groep bij het partijgebeuren te betrekken.

Een tweede groep zijn de PPR-vrouwen, die door economische en sociale omstandigheden vaak moeilijk in de partij meedraaien. Het is goed, dat zij via een eigen organisatie hun ingang in de partij proberen te vinden. Het vijfjarig bestaan van PPRo-emancipatie is dus een gelukwens waard.

1968 was niet alleen het jaar van de hoop, het was ook een jaar van frustratie. Het was het jaar van de moord op Martin Luther King, de Amerikaanse negerleider, wiens visioen van vrede een bloedig einde vond. Het was het jaar ook van de moord op Robert Kennedy, waardoor het geweld in onze samenleving voor ieder zichtbaar werd. Het geweld is gebleven. Laten we als PPR de komende 10 jaar de structurele oorzaken van dit geweld blootleggen en in Nederland en in Europa alternatieven aandragen met een andere manier van samenleven.

De manifestatie van 25 februari zal eindigen in gelukwensen. Die wensen hebben effect als we er ook aan werken om ze in daden om te zetten. In die wensen nemen we de hoop van 1968 mee naar de volgende 10 jaar en kunnen we de onvermijdelijke frustraties de baas.

VERANTWOORDING PARTIJBESTUUR

(5 november '77 - medio januari '78)

A. Kontakten met andere partijen/kabinetsformatie

1. Het bestuur begon met de uitvoering van de kongresbesluiten van 5 november j.l. door zich te wenden tot Partij van de Arbeid, PSP en D'66 om te komen tot een hervatting van overleg. PvdA en PSP hebben positief gereageerd. Daarnaast is met de Partij van de Arbeid onderhandeld over samenwerking bij de Europese verkiezingen.

2. Het verloop van de kabinetsformatie werd nauwlettend gevolgd. Een brief aan ex-informateur Van der Grinten, waarin op handhaving van het staatssekretariaat voor ontwapeningsvraagstukken werd aangedrongen, arriveerde bij de informateur toen deze zijn werk juist had opgegeven. Met frakties en oud-bewindslieden heeft het partijbestuur beraad gevoerd over de wijze van oppositie voeren tegen het CDA/VVD-kabinet. In een gesprek met vertegenwoordigers van de Evangelisch Progressieve Volkspartij is gewezen op het bestaan en ontstaan van de PPR.

B. Akties

3. Veel aandacht is gegeven aan het verzet tegen ontwikkeling van de neutronenbom. Het partijbestuur trad toe tot het initiatiefkomité „Stop de neutronenbom” en maakte via een persverklaring zijn bezwaren bekend. De actiecentra werden opgeroepen mee te doen aan de handtekeningenactie tegen de neutronenbom. Eind december verscheen de fraktienota „Nee tegen de neutronenbom”, die door fractieleider en partijvoorzitter aan de ambassadeurs van de Verenigde Staten en West-Duitsland werd overhandigd.

4. Uitbreiding van de UCN te Almelo blijft voor de PPR onverteerbaar. Alle actiecentra zijn opgeroepen opnieuw tegen de regeringsplannen te protesteren. In een komend nummer van PPRAK wordt een „Almelokrant” van het LEK opgenomen. Het bestuur doet mee aan de voorbereiding van een landelijke demonstratie.

5. Na de eerste uitspraken van de procureur-generaal over de positie van hoofdinspekteur Kalma heeft het partijbestuur bezwaar aangetekend bij de minister van Binnenlandse Zaken. Verschillende akties voor Kalma werden ondersteund. Het bestuur betuigde steun aan een manifestatie tegen de dreiging van beroepsverboden in Nederland.

6. Aan minister Van der Stoep werd gevraagd te reageren op de franse interventie in de westelijke Sahara. Het bestuur betuigde steun aan het Solidariteitskomité Argentinië-Nederland en nam stelling tegen het „volksreferendum” in Chili. Ook is aandacht geschonken aan de situatie op Oost-Timor.

Het internationaal sekretariaat is gesprekken begonnen met buitenparlementaire groepen om een meer intensieve samenwerking op te bouwen. Het bereidt een voorstel voor waardoor de PPR-leden meer betrokken worden bij het buitenland-werk.

C. Organisatie

7. De campagne voor de komende Raads- en Statenverkiezingen wordt landelijk door verschillende organen ondersteund. Voor het uitzetten van politieke lijnen en thema's is een campagneberaad ingesteld, dat wordt bijgestaan door een campagneorganisatiekommissie en een publiciteitsgroep. Maandelijks vindt overleg plaats met de provinciale kampanjeleiders. Begin februari publiceert het partijbestuur een advies aan de actiecentra over de samenwerking met andere partijen.

8. Ter versterking van de partij en mobilisering van het kader zijn in alle provincies bijeenkomsten georganiseerd waar het partijbestuur zijn beleid uiteenzet en in discussie treedt over plaats en functie van de PPR.

9. Op 24 en 25 februari a.s. wordt een kongres gehouden ter gelegenheid van het 10-jarig bestaan van de PPR. Onze visie op werk en werkgelegenheid staat daar ter discussie; verschillende sprekers, ook van buiten de partij, zullen er hun oordeel over geven.

10. Overleg met de kerngroepkommissie inzake de aanbevelingen van de Kerngroep-Evaluatiekommissie leidde tot voorstellen aan de kerngroep van 28 januari.

Binnen het partijbestuur werkt een commissie aan voorstellen tot verbetering van de partijorganisatie (opdracht van het novemberkongres).

De werkgroep internationale kontakten heeft z'n aparte status opgegeven en funktioneert verder onder de themagroep vrede. Het partijbestuur heeft afgezien van de oprichting van een stichting publiciteit; de taak die bedoelde stichting zou krijgen wordt overgenomen door een werkgroep publiciteit onder verantwoordelijkheid van het partijbestuur. Op laatstgenoemde twee punten wordt afgeweken van de geldende beleidsnota; het bestuur stelt zich voor in een afzonderlijke notitie voor een volgende kerngroep aan te geven waar de beleidsnota zou moeten worden bijgesteld.

11. Het partijbestuur heeft Martha de Vries Reilingh en Gerritjan van Oven benoemd in het bestuur van de Studiestichting voor Radikale Politieke Vernieuwing.

De benoeming respectievelijk herbenoeming van een aantal leden van de geschillenkommissie zal vóór de kerngroepvergadering van 28 januari geregeld zijn. Over de vervulling van 2 vakatures in de financiële commissie wordt een voorstel gedaan aan de kerngroep.

Het partijbestuur is toegetreden tot de Vereniging PPR-drukwerken.

12. Met de sanering van de financiën van de partij is een begin gemaakt. Om de ontstane tekorten te boven te komen moet er flink bezuinigd worden. Een door het kongres van november ingestelde commissie heeft hieraan gewerkt; een en ander vindt z'n weerslag in de begroting 1978. Ten behoeve van partijkas en verkiezingsfonds wordt een financiële aktie gevoerd. De noodzakelijke bezuinigingen treffen ook de PPRAK; er wordt gewerkt aan een plan om het blad als onmisbaar communicatiekanaal naar de leden toe zo goed mogelijk verder te laten funktioneren.

13. In opdracht van het novemberkongres werd een commissie van goede diensten ingesteld om te bemiddelen in het konflikt rond het ontslag van 2 medewerkers van het partijburo. De commissie van goede diensten beëindigde op 23 november 1977 haar werk toen 5 partijburomedewerkers meedeelden geen vertrouwen meer te hebben in een voortgezette samenwerking en lieten weten begrip te kunnen opbrengen voor ontslag. Het bedoelde ontslag is gegeven met ingang van 1 februari 1978; er is een afvloeiingsregeling getroffen.

Het partijbestuur neemt zijn taak te zorgen voor een goed functionerend partijburo serieus; een commissie bestaande uit Gidi van Dongen, Jaap de Jong, Kees Tilanus, Boy Trip en Hans van der Wilk ontwikkelt voorstellen over de werkwijze van het buro.

D. Funktioneren van het partijbestuur

14. De taakverdeling binnen het partijbestuur is als volgt:

- Herman Verbeek voorzitter, representatie, kontakt frakties
- Egbert Boeker vice-voorzitter, coördinatie programwerk
- Hans van der Wilk algemeen sekretaris, coördinatie bestuurswerk
- Gidi van Dongen penningmeester
- Erik Akkermans sekretaris voorlichting, kontakt PPRAK, werkgr. publ.
- Kees van Twist internationaal sekretaris, kontakt themagroep vrede
- Iens Coppes kontakt aktiecentra
- Wouter van Dam kontakt Studiestichting voor Radikale Politieke Vernieuwing
- Paul van der Hijden bewaking reglementen, verbetering partijorganisatie
- Ad Kaarsemaker raads- en Statenwerk, verkiezingskampanje
- Johan Mug kontakt themagroep macht
- Abe Renema verkiezingskampanje, kontakt themagroep milieu
- Margot Wingen kontakt PPRo-emancipatie, SRV, Stichting Jongerenwerk
- Lieuwe Zigterman kontakt kongrespresidium en kerngroepkommissie
- Jan Zuidgeest kontakt themagroep welzijn, voorbereiding samenhang-kongres

De bovenste zes bestuursleden vormen het dagelijks bestuur (DB).

Voor elke provincie heeft het partijbestuur een kontaktpersoon aangewezen:

Groningen - Johan Mug; Friesland - Herman Ver-

beek; Drente - Johan Mug; Overijssel - Iens Coppes; IJsselmeerpolders - Wouter van Dam; Gelderland - Iens Coppes; Utrecht - Abe Renema; Noord-Holland - Margot Wingen; Zuid-Holland - Gidi van Dongen; Zeeland - Ad Kaarsemaker; Noord-Brabant - Jan Zuidgeest; Limburg - Paul v. d. Hijden.

15. Het partijbestuur heeft besloten tot juni 1978 eenmaal per 3 weken te vergaderen; dan zal de gekozen werkwijze worden geëvalueerd. Het dagelijks bestuur vergadert elke week en zorgt wekelijks voor schriftelijke informatie aan het algemeen bestuur. De agenda voor de AB-vergaderingen wordt door het DB voorbereid; besluitvorming vindt plaats aan de hand van vooraf rondgezonden stukken die door het DB worden rondbesproken. Besluiten van het DB worden aan het AB ter bekrachtiging voorgelegd.

Het partijbestuur treedt naar buiten via voorzitter, algemeen sekretaris en sekretaris voorlichting en met inschakeling van het voor een bepaald beleidsterrein aangewezen bestuurslid.

De wekelijkse vergaderingen van de Tweede Kamerfractie worden bijgewoond door de voorzitter of diens vervanger.

16. Overeenkomstig het besluit van het kongres van 5 november 1977 heeft het partijbestuur zelf een rooster van aftreden vastgesteld.

In november 1978 zullen aftreden de dagelijks bestuursleden Egbert Boeker, Gidi van Dongen en Erik Akkermans en de algemeen bestuursleden Wouter van Dam, Johan Mug, Margot Wingen en Jan Zuidgeest.

In november 1978 zijn dan aftredend de DB-leden Herman Verbeek, Hans van der Wilk, Kees van Twist en de AB-leden Iens Coppes, Paul van der Hijden, Ad Kaarsemaker, Abe Renema en Lieuwe Zigterman.

Louis Vuurboom
sekretaris partijbestuur

Kerngroep Evaluatie Commissie

Door tijdgebrek is op het kongres van 5 november 1977 het punt Kerngroep Evaluatie Commissie doorgeschoven naar de kerngroep. Aangezien echter de KEK een commissie van het kongres zelf was, lijkt het het partijbestuur zinnig om het kongres nu te informeren wat er met de aanbevelingen van de KEK is gebeurd. Derhalve wordt dit stuk **ter kennisname** aan het kongres van 24 februari aangeboden.

In het onderstaande volgt steeds eerst de tekst van de aanbeveling van de KEK en vervolgens wordt aangegeven wat kerngroepkommissie en partijbestuur met deze aanbeveling hebben gedaan of zullen doen.

1. De kerngroep dient haar beleidsbepalende taak met veel meer zorg en systematies uit te voeren, in een nauw (en veel beter) samenspel met betrokken 'organen' (thema- en werkgroepen, verbonden stichtingen, en frakties). De kerngroepkommissie dient daartoe een zorgvuldige planning uit te werken, mét — in overleg met de organen — de daarvoor benodigde beleidsstukken.

Onderzocht moet worden of daarbij een thematische aanpak mogelijk is: d.w.z. dat op de dag dat een themagroep aan de orde is, wordt op dat gebied ook het fraktiebeleid behandeld en zo mogelijk worden daarbij dan ook de studiestichting en de partijopbouwsektie uit het bestuur betrokken.

Een thematische aanpak leek ons prakties moeilijk realiseerbaar. Besloten is, dat themagroepen en stichtingen worden gevraagd op de voor hen gereserveerde kerngroep-vergadering met een stuk te komen dat vooral op de toekomst is gericht: waarmee wil men zich de komende tijd bezig gaan houden? De frakties zullen worden gevraagd slechts enkele „hete” punten in te brengen.

2. De kerngroep moet met een geringer aantal vergaderingen toekunnen (6 x per jaar); voor de voorbereiding van kwesties dient zij — afgezien van het hierboven over beleidswerkzaamheden gezegde — zono-

dig instelling van ad-hoc-kommissies uit haar midden te doen plaats hebben (en die kommissies brengen hun bevindingen goed uitgewerkt schriftelijk in).

3. Nauw verbonden met de verminderde vergaderfrequentie: agendawijzigingen moeten tot een minimum beperkt worden; in belangrijke spoedeisende gevallen verdient het bijeenroepen van een extra vergadering de voorkeur boven doorkruising van de lopende gang van zaken.

Beide aanbevelingen zijn overgenomen.

4. Er moet snel een reglement van orde komen; daarin moeten de bevoegdheden van de kerngroepkommissie en de voorzitter worden vastgelegd.

De kerngroepkommissie is bezig met een ontwerp hiervoor.

5. Alle agendapunten dienen gepresenteerd te worden voorzien van een voorstel voor de wijze van behandeling.

Er dient een nauwgezette opkomstcontrole te komen, waarbij bij herhaalde afwezigheid met betreffende persoon en aktiecentrum kontakt wordt opgenomen.

7. Ter bevordering van de samenwerking tussen kerngroepleden onderling dient een regelmatig bijgehouden lijst van kg-leden beschikbaar te zijn.

Voor al deze drie aanbevelingen zal de kerngroepkommissie zorgdragen.

8. Elk van de leden dient het verkiezingsmotto van de afgelopen kampanje ook in PPR-kring waar te maken. De voorzitter mag ook op deze gronden de vergaderorde bijsturen (ook al blijven leden zelf verantwoordelijk).

Deze aanbevelingen geven geen aanleiding tot ingrijpende wijzigingen in het Huishoudelijk Reglement. Omdat bovendien het partijbestuur zich n.a.v. stelling 8 van het kongres van 5 november 1977 moet beraden over de partij-organisatie in haar totaliteit, lijkt het het partijbestuur verstandiger om voorlopig in het geheel geen wijzigingen in reglementen en dergelijke aan te brengen. Deze zaken zullen integraal op het najaarskongres aan de orde komen.

Namens het partijbestuur,
Lieuwe Zigterman

De financiën van de PPR

Tijdens het kongres van 5 november 1977 is een commissie ingesteld, die als taken heeft gekregen:

- het maken van een kostenontwikkeling van de laatste jaren;
- het ontwikkelen van een saneringsplan voor 1978 en volgende jaren.

De commissie diende vòòr 1 februari verslag uit te brengen aan de kerngroep. Er is door de commissie een zestal malen vergaderd. De sekretaris van de commissie heeft de kerngroep verslag uitgebracht. Ik meen te mogen opmerken, dat een belangrijk deel van de werkzaamheden van deze commissie zijn weerslag heeft gevonden in de ontwerp-begroting 1978. Wat dit betreft heb ik van de adviezen van de commissie, die zich eigenlijk is gaan ontwikkelen tot een vaste advies-commissie van de penningmeester, veel nut gehad.

Rekening, balans en ontwerp-begroting moesten in verband met de datering van de laatste twee kongressen (5-11-77 en 24-2-78) in een hoog tempo worden opgesteld. Mede als gevolg daarvan blijft het partijbestuur, dat de ontwerp-begroting op 4 januari heeft vastgesteld, met voorlopige rekening- en balanscijfers moeten werken (de definitieve cijfers waren pas op de vergadering van de commissie-sanering op 11 januari beschikbaar), en bovendien heb ik me niet kunnen houden aan de in artikel 53 lid b van het HHR genoemde termijnen, o.a. wegens de datum van de vergadering van de kerngroep. Het eksakt toepassen van dit artikel zou betekenen, dat we pas in het najaar van 1978 de zaken zouden kunnen vaststellen, of een ekstra kongres zouden moeten houden. Zowel het een als het ander is ongewenst.

Mede in verband met de uiterst korte termijn kon ik pas op 23 januari de rekening 1977, alsmede de ontwerp-begroting 1978 voorleggen aan de zgn. financiële commissie (zie art. 36 lid 5 en art. 53 lid 6a en b van het HHR.) Dit betekent, dat eerst ter vergadering van de kerngroep de commissie kon rapporteren. Ik ging er van uit, dat de kerngroep voor deze gang van zaken begrip kon opbrengen.

Evenzo ga ik er van uit, dat het kongres er begrip voor kan opbrengen, dat het, gezien de data van kerngroep en kongres en de „produktietijd” van PPRAK, waarin de kongresstukken verschijnen, niet mogelijk bleek, in de kongresstukken het verslag van de kerngroep op te nemen. Hierin zal worden voorzien.

REKENING EN BALANS

Niet gezegd kan worden, dat kerngroep en kongres geheel en al onvoorbereid werden gekonfronteerd met de slechte financiële situatie over 1977 en 1976. Reeds op de kerngroepvergadering van 26 november heb ik de aanwezigen deelgenoot gemaakt van mijn sombere verwachtingen aangaande 1977. Die zijn alleen maar somberder geworden; in een tempo van ongeveer f 10.000,- per week. Het tekort over 1977 bedraagt iets meer dan 2 ton, 20 maal zoveel dan we hadden geraamd.

Anders gezegd: we hebben 7 ton binnengekregen en 9 ton uitgegeven. Anders gezegd: de inkomsten bedroegen 90,6% van de geraamde inkomsten, maar de uitgaven bedroegen 115,1% van de geraamde!!!

De voornaamste oorzaken zijn enerzijds het te optimistisch schatten van de inkomsten en anderzijds het absoluut niet voldoende in de gaten houden van de uitgaven. Een stringente kostenbewaking, ook in de PPR, is noodzakelijk. Ik stel mij voor in 1978 een drietal malen tussentijds aan de kerngroep te rapporteren.

Enige posten die bijzondere aandacht verdienen:

- D2 (inkomsten politieke ambtsdragers). De inkomsten

zijn aanmerkelijk minder dan geraamd. Ik meen ook, gezien het resultaat 1976, te mogen stellen, dat de raming veel te hoog was gesteld.

- F (huur enz.) Is veel lager uitgevallen omdat een groot deel van de huur wordt opgebracht door inwonende stichtingen.

- G1 en G2 (kantoorbehoeften en porti) Hier valt een enorme kostenoverschrijding te constateren.

- J1 (kongressen) Het gaat hier om 3 kongressen; in 1978 hebben we er slechts 2.

- J2 (kerngroep). Relatief een aanzienlijke overschrijding.

- (PPRAK) Hier is sprake van de grootste overschrijding, zeker als men in aanmerking neemt, dat op de balans per 31-12-1976 nog een post: drukkosten PPRAK á f 30.000,- voorkwam, welke nu is verdwenen. Oorzaken van de grote overschrijding: veel achterstallige rekeningen uit 1976, en wellicht te hoge verschijningsfrequentie.

- K6 (verkiezingsfonds) Toen het verkiezingsfonds zijn boeken sloot is overeengekomen, dat de PPR de rest van de rekeningen zou betalen. En er zijn er nog erg veel boven tafel gekomen, tot in december.

- K8 (Studieblad) Wordt geheel door de studiestichting betaald.

- L1 (kontributieafdrachten). Hiervan is slechts een zeer klein deel tot nu toe afgedragen. Het resterende deel staat uiteraard op de balans.

Het kongres van 5 november heeft het partijbestuur opgedragen een financieel beleid te voeren, gericht op vermindering van de uitgaven. Behalve door ook te verwijzen naar de ontwerp-begroting 1978 meen ik te mogen stellen, dat het partijbestuur ook in de laatste maanden van 1977 zijn uiterste best heeft gedaan. Gemakkelijk was dat niet.

ONTWERPBEGROTING 1978

In de afgelopen vier jaren zijn de kontributie-inkomsten op spektakulaire wijze gegroeid. Ter illustratie hiervan de volgende cijfers:

Begroting	1974:	330	
Rekening	1974:	381	
Begr.	1975:	395	
Rek.	1975:	457	(in duizenden gulden)
Begr.	1976:	644	
Rek.	1976:	558	
Begr.	1977:	681	
Rek.	1977:	668	

Deze groei is te verklaren, althans voor een groot deel, uit het toenemende ledental. Het is reëel, er van uit te gaan, dat het ledental zich voorshands zal stabiliseren. Dat is, gezien het grote balanstekort ook veilig. Het kan dan alleen maar meevallen.

Bovendien zijn de PPR-leden erg vrijgevig geweest in de afgelopen jaren. Onze 14.000 PPR-leden hebben in 1977 zo'n miljoen gulden bijelkaar gebracht! (Er is ook een verkiezingsfonds!). Het vermoeden lijkt gewettigd, dat we wat de inkomsten betreft zo ongeveer aan de top zitten. De kontributie verhogen, of bv. een extra abonnementsgeld voor de PPRAK invoeren, zal alleen maar betekenen, dat de andere inkomsten de kans lopen te dalen. Dit is voor het partijbestuur het eerste uitgangspunt geweest. Het tweede was dat de achterstallige afdracht (in totaal zo'n 2 ton) aan de aktiecentra in maximaal vier jaar moeten worden ingehaald. Zo snel mogelijk moet aan de Aktiecentra, zeker gezien de aanstaande verkiezingen, een eerste, zo hoog mogelijke uitbetaling worden gedaan.

Het inhalen is een *ereplicht*.

En dat betekent: *bezuinigen*.

Uit de ontwerp begroting, alsmede uit het „vergelijkend overzicht” kunt u opmaken, waar en in welke mate, de penningmeester zijn kleine rode potloodje heeft gehanteerd. Hij heeft getracht, in voortdurende samspraak met het partijbestuur, de pijn zo eerlijk mogelijk te verdelen.

Een paar in het oog lopende bezuinigingen:

- a) *personeel*. De bezetting moet worden teruggebracht; en er moet *meer* met vrijwilligers worden gedaan.

b) *kosten partijburo*. Eis: een stringente kostenbewaking. We kunnen niet anders.

c) *kosten partijbestuur*.

d) *kongressen en kerngroepen*. 2 kongressen en 6 kerngroepen per jaar, als het maar even kan.

e) *PPRAK*. De direktie van PPRAK zal onderzoeken, of het mogelijk is, met een verschijningsfrequentie van 16 nummers in 1978 onder de 150.000 te blijven. Op 25 januari zal nog een overleg tussen partijbestuur en PPRAK-direktie plaats vinden. De resultaten daarvan zullen op de kerngroep worden medegedeeld.

f) *afdracht 1978*. Van de opbrengst van D1 wordt eerst K1 afgetrokken, en pas dan worden de percentages er op los gelaten.

Bezuiniging: zo'n f 30.000,-.

Overigens stelt het partijbestuur zich voor, de gehele afdrachtregeling nog eens aan een krities onderzoek te onderwerpen. Op het aanstaande najaarskongres kan er dan tezamen met de ontwerp-begroting 1978 over worden gesproken.

Wellicht dienen dan ook de vigerende kontributieschalen nog eens in de beschouwingen te worden betrokken. En pas als de inkomstzijde van de begroting in voldoende mate vastligt, kan het vraagstuk van de meerjarenramingen worden bezien. We hebben daar tot nu toe echt geen kans voor gezien.

Sinds het fungeren van het nieuwe partijbestuur staat dat, en in het bijzonder de penningmeester, onder een financiële douche. Het water is ijskoud. Middels deze nota dwing ik kerngroep en kongres ook onder die douche te gaan staan. Ik ga ervan uit, dat u geen koudwatervrees heeft.

Ik ben er mij van bewust, dat mij veel vragen en opmerkingen te wachten staan. *Informatieve* vragen heb ik graag van te voren, en wel schriftelijk (adres: Beukelaan 41, Gouda). Dan kan ik, indien nodig, het één en ander van te voren opzoeken, en kan de behandeling op de kerngroep worden versneld.

Voor het kongres zou ik dezelfde procedure willen volgen.

Namens het partijbestuur,
Gidi van Dongen
penningmeester

Kongres-voorbereiding

door de

aktiecentra

De stukken voor het kongres van 24 en de manifestatie van 25 februari 1978 hadden volgens reglementair voorschrift half december 1977 moeten worden gepubliceerd. De aktiecentra zouden dan tot half januari amendementen kunnen indienen, waarop het kongresboek zou kunnen verschijnen.

Ieder zal begrijpen dat het partijbestuur zich niet aan de gestelde termijnen kon houden. Maar ook de financiën spelen een rol: op de post „kongressen” moet flink worden bezuinigd. De produktie en verzending van een kongresboek kost al gauw f 4.000 en dat geld wordt nu uitgespaard door de kongresstukken alleen in de PPRAK op te nemen.

Bovendien kon de gebruikelijke fase van amendering naar het oordeel van het partijbestuur ditmaal wel achterwege blijven. De bestuursverantwoording en het verslag over het werk van de kerngroep-evaluatiekommissie zijn zonder meer niet amendeerbaar en hetzelfde geldt eigenlijk voor de begroting 1978 (die ook nog door de kerngroep wordt voorbesproken). Het kongresstuk over de Europese verkiezingen mondt uit in een duidelijk voorstel.

Het partijbestuur verwacht dat de redelijkheid van deze benadering wordt ingezien. Het zal overigens aan het najaarskongres voorstellen doen waarin ook de voorbereiding van kongressen beter is georganiseerd.

Tot 15 februari hebben de aktiecentra gelegenheid stemgerechtigde kongresdeelnemers op te geven door middel van het rondgezonden opgaveformulier.

Financieel overzicht 1977

	Begr. 77	Result. 77
INKOMSTEN		
D1 Kontributie	f 681.000	f 667.563,01
D2 Bijdragen Ambtsdragers	f 80.000	f 31.796,67
D3 Giften	f 20.000	f 8.353,60
D4 Giften V.F.	f 1.000	f 1.345,00
D5 Verkoop dokumentatie	f 6.000	f 4.094,50
D6 Rente	f 8.000	f 7.996,80
D7 Tekort	f 9.170	f 205.489,66
	f 805.170	f 926.639,24
UITGAVEN		
E123 Lonen, sociale lasten enz.	f 162.000	f 163.168,00
E4 Pensioenen	f 14.500	f 14.500,00
E67 Diversen	f -	f 2.469,77
	f 176.500	f 180.137,77
F Huur, enz.	f 9.050	f 4.433,59
G1 Kantoorbehoeften	f 20.000	f 32.592,72
G2 Porti	f 35.000	f 55.459,78
G3 Telefoon	f 44.500	f 3.372,53
G4 Onderhoud inventaris	f 2.500	f 3.490,49
G5 Afschrijving inventaris	f 6.600	f 8.783,36
G6 Ledenadministratie	f 3.000	f 3.582,18
G7 Kleine inventaris	f 1.500	f 653,89
G8 Huishoudelijke uitgaven	f 900	f 187,02
G9 Div. kantoorbehoeften	f 1.000	f 292,79
	f 75.000	f 110.099,76

H1 Partijvoorzitter	f 12.500	f 10.750,00
H2 Kosten bestuursleden	f 20.000	f 8.665,03
H3 Vergaderingen partijbestuur	f 9.000	f 10.053,46
H4 Kommissie van Zeven en Kommissie-Trip	f -	f 991,50
H5 Sekr. partijopbouw	f -	f 2.019,30
	f 41.500	f 32.479,29
J1 Kongressen	f 24.000	f 19.716,95
J2 Kerngroep	f 4.000	f 5.503,15
J3 Themagroepen	f 13.500	f 10.482,50
J4 Internationale kontakten	f 2.750	f 1.924,56
J5 Diversen	f -	f 707,15
	f 44.250	f 38.334,31
K1 PPRak	f 158.000	f 242.739,52
K3 Advertenties	f 2.500	f 1.874,03
K45 Ledenwerving	f 5.000	f 6.252,38
K6 Verkiezingsfondsen	f 10.000	f 45.854,07
K8 Studieblad	f 15.000	f 27,00
K7 Diverse voorlopige kosten	f -	f 165,20
K9 Losbladig PPR-boek	f -	f 1.625,74
	f 190.500	f 298.537,94
L1 Kontributieafdrachten	f 183.870	f 180.000,00
L2 Studestichting	f 55.000	f 55.000,00
L3 SRV	f 14.500	f 14.500,00
L4 SJW	f -	f 2.000,00
L5 Raads en Statenwerk	f -	f 2.909,89
L68 Fonds speciale akties	f 5.000	f 7.661,71
L7 Fonds internationaliteit	f 5.000	f -
	f 265.000	f 262.071,60
N Onvoorzien	f 5.000	f 544,98
TOTAAL UITGAVEN	f 805.170	f 926.639,24

Ontwerp-begroting 1978

DI	Kontributies	f 650.000	
D2	Ambtsdragers	f 35.000	
D3	Giften	f 10.000	
D4	Verkoop documentatie	f 5.000	
	Opbrengst fin. aktie januari	pm	+
INKOMSTEN		f 700.000	
<hr/>			
E123	Lonen, enz.	f 147.000	
E4	Pensioenpremies	f 4.000	
E67	Diversen	f 1.000	
	Afvloeiingsregeling	f 8.000	+
			f 160.000
F	Huur, enz.		f 3.000
G1	Kantoorbehoeften	f 24.000	
G2	Porti	f 42.000	
G3	Telefoon	f 4.000	
G4	Onderhoud inventaris	f 2.400	
G5	Afschrijving inventaris	f 6.600	
G6	Ledenadministratie	f 5.000	
G789	Diversen	f 2.000	+
			f 86.000
H1	Partijvoorzitter	f 12.000	
H2	Onkosten partijbestuursleden	f 5.000	
H3	Vergaderingen partijbestuur	f 5.000	
H5	Sekretaris partijopbouw	f 2.000	+
			f 24.000
J1	Kongressen	f 118.000	
J2	Kerngroep	f 4.000	
J3	Themagroepen	f 5.000	
J4	Internationale kontakten	f 3.000	
J5	Diversen	f 1.000	+
			f 25.000
K1	PPRak	f 150.000	
K346	Publiciteit	f 8.000	+
			f 158.000
L1	Kontributieafdrachten 1978	f 135.000	
L2	Studiestichting	f 52.000	
L3	SRV	f 9.000	
L4	SJW	f 7.000	+
			f 203.000
N	Onvoorzien		f 10.000
	Inhalen afdracht 1977		f 31.000
	Extra inhalen afdracht	pm	
UITGAVEN			f 700.000

DEFINITIEF

Balans 31-12-1977

AKTIVA			PASSIVA
Inventaris	f 40.035,—	Pensioenvoorziening	f 10.830,35
Drukwerk	3.000,—	Adressograph	14.042,69
Kas p.b.	295,—	Steu fonds int. sol.	2.000,—
Giro p.b.	1.402,72	Afdracht '76	37.107,44
Bank p.b.	4,05	Afdracht '77	169.243,15
Giro 1575600	20.598,14	Krediteuren	122.296,35
Renterekening	17,48		
Gemeentegiro	1.247,29		
Deposito	2.500,—		
Aktiecentra	6.000,—		
Vordering SRV (exkl. huur ed.)	5.737,50		
Radio en TV	11.609,53		
Ov. debiteuren	31.094,94		
Neg. vermogen '76	26.487,89		
Tekort 1977	205.489,66		
	f 355.519,98		f 355.519,98

VERGELIJKEND OVERZICHT

	Begr. '77	Rek. (vl) '77	Begr. '78
D1	681	668	650
D2	80	32	35
D3456	35 805	21 926	15 700
Tekort	9	205	0
E	177	180	160
F	9	4	3
G	75	110	86
H	42	32	24
J	44	38	25
K	191	299	158
L	263	262	203
N	5	1	10
inhalen afdrachten	—	—	31
	805	926	700

(alles in duizenden)

Advieskommissie financieel beleid

Op het kongres in november 1977 is een commissie gevormd, bestaande uit Gerard van Pijkeren, Gidi van Dongen, Boy Trip, Ruud de Vringer, Nico Keek en Hans van der Neut als adviseur, die zich moest bezighouden met het maken van een analyse van de kosten-ontwikkeling in de laatste jaren en het opmaken van een saneringsplan voor het jaar 1978 en volgende.

De commissie kwam vijf maal bijeen en kwam tot de volgende konklusies:

De inkomsten hebben ieder jaar mede gezien het groeiend ledental een normale progressie te zien gegeven.

Doordat men bij het opmaken van de begroting wel de uitgaven realistisch schatte, maar het te verwachten kontributie-bedrag de laatste twee jaar te optimistisch bekeek, konden de uitgaven niet worden betaald uit de ontvangsten.

Door het ontbreken van een kostenbewaking in de vorm van tussentijdse financiële overzichten en gebrek aan inzicht in de uitgaven van begrotingsposten met een eigen verantwoordingskader (o.a. PPRAK) zijn vooral in 1977 enkele kostensoorten uit de hand gelopen.

Getracht moet worden de achterstand in de kontributie-afdracht aan de aktie-centra partieel in vier jaar in te lopen.

Een belangrijk deel van onze inspanningen zou moeten worden gelegd in ledenwerving en andere inkomstenvergrotende middelen. Ze meent dat het principe van de sanering wordt weergegeven in de begroting voor het jaar 1978, die het kongres wordt aangeboden.

De leden van de commissie zijn voorts van mening, dat het wenselijk is de progressie in de kontributieschaal en het afdrachtsysteem aan de aktiecentra aan een nader onderzoek te onderwerpen.

Nico Keek
sekretaris commissie

De Europa-diskussie in de PPR

Vanaf november 1976 wordt er met wisselende intensiteit gediscussieerd over onze opstelling tegenover de directe verkiezingen van de leden van het Europese Parlement. De werkgroep Europa organiseerde op 6 november en 3 december 1976 twee geslaagde discussiedagen over dit onderwerp. De belangrijkste conclusies waren dat:

- de PPR zich negatief dient op te stellen tegenover de Europese Gemeenschap, aangezien deze Gemeenschap een groep landen vormt die zich baseert op een kapitalistisch groei-model met alle gevolgen van dien voor o.a. de grondstoffen- en ontwikkelingsamenwerkingsproblematiek;

- vanuit strategies oogpunt de komende directe verkiezingen van de leden van het Europese Parlement de enige (geringe) veranderingsmogelijkheid vormt om de Europese Gemeenschap in de nabije toekomst iets democratiser te laten worden. De PPR zou aan deze verkiezingen moeten deelnemen, echter zonder dit ten koste te laten gaan van buiten-parlementaire activiteiten (b.v. kern-energie-akties).

Aangezien deze verkiezingen op nationale basis gehouden worden (waardoor het voor de PPR niet mogelijk is een lijstverbinding aan te gaan met geestverwante groeperingen in andere lidstaten zoals b.v. de Groene Lijsten in Frankrijk), bestaan er twee mogelijkheden om aan deze verkiezingen deel te nemen:

a. samenwerken met andere progressieve partijen in Nederland i.c. de PvdA;

b. alleen de verkiezingen in te gaan.

Wanneer de PPR alleen de verkiezingen in gaat is de kans heel erg groot dat zij geen zetel behaalt, daar voor 1 zetel 4% van de Nederlandse kiezers vereist is. Dit percentage ligt niet in de lijn der verwachtingen. Tevens krijgen fracties in het Europese Parlement die kleiner zijn dan 15 leden geen fractie-faciliteiten.

De eerste mogelijkheid werd dan ook door de meeste deelnemers van deze twee discussiedagen aanbevolen. Een kleine minderheid verzette zich tegen deelname aan deze verkiezingen, daar het Europese Parlement na deze verkiezingen nog geen wezenlijke bevoegdheden zal bezitten.

Een en ander resulteerde in de formulering van een zestal stellingen, die voorgelegd werden aan het april-kongres 1977 (zie hiervoor kongresboek blz. 147 e.v.). Wegens tijdgebrek bleek behandeling tijdens dit kongres niet mogelijk, zodat besluitvorming over deze stellingen gedelegeerd werd aan de kerngroep van 17 mei 1977. Toen het tijdens deze kerngroep op stemming aankwam, na een uitvoerige en gedegen voor-diskussie, bleek het quorum niet aanwezig te zijn, zodat geen besluitvorming kon plaatsvinden. De verdere afhandeling van deze stellingen werd toen doorverwezen naar de kerngroep van september 1977.

Begin september bleek echter een volledige behandeling hiervan niet erg zinvol vanwege de discussie van het kongres van 5 november over de positie van de partij en haar toekomstige strategie.

De kerngroep van 24 september heeft toen het volgende besloten:

- dat de PPR in principe meedoet aan de Europese verkiezingen;

- dat de PPR in eerste instantie de samenwerkingsmogelijkheden met de PvdA onderzoekt, gezien ook het samenwerkingsverband in het Europese Parlement gedurende het afgelopen jaar;

- dat een onderhandelingsdelegatie wordt samengesteld die op basis van het PPR-programma en PPR-verkiezingsprogramma de uitgangspunten en doelstellingen formuleert voor het deelnemen van de PPR aan de Europese Verkiezingen;

- dat de delegatie tevens in aanmerking neemt in hoeverre het programma van de socialistische partijen het werken vanuit genoemde uitgangspunten en doelstellingen mogelijk maakt c.q. belemmert;
- dat de delegatie de resultaten voorlegt aan de kerngroep.

Deze besprekingen met de PvdA zijn door verschillende oorzaken pas kort geleden begonnen.

Rob Hallegraef

VOORSTELLEN AAN HET KONGRES

VOORSTEL 1:

Het kongres bevestigt de kerngroep-uitspraak van 24 september 1977, dat de PPR in beginsel meedoet aan de directe verkiezingen voor het Europees Parlement.

TOELICHTING PB:

Nadat op twee studie-dagen in 1976, een kongres en op twee kerngroepen gesproken is over de vraag van deelname aan de EPV, nam de kerngroep van 24 september 1977 de beslissing tot deelname. Omdat door het kongres beslist zal worden over de wijze van deelname, acht het partijbestuur het wenselijk dat de kerngroep-uitspraak van 24/9 door het kongres formeel wordt bevestigd.

VOORSTEL 2:

Het kongres van de PPR besluit inzake de wijze van deelname aan de directe verkiezingen van de leden van het Europees Parlement:

1. PvdA en PPR gaan in principe een bilaterale samenwerking aan door met een gemeenschappelijke lijst aan de verkiezingen van het Europees Parlement deel te nemen.

2. PvdA en PPR achten hun rechtstreeks gekozen Europese parlementariërs allereerst gebonden aan het beginselprogramma en politiek programma (voorzover die voor het Europese Parlement betekenis hebben) van de partij waardoor zij kandidaat zijn gesteld.

PvdA en PPR komen op een aantal hoofdpunten met een gemeenschappelijk manifest.

3. Na overeenstemming over de wijze van samenwerking wordt de PPR betrokken bij de werkzaamheden van de PvdA ten aanzien van de Federatie van Socialistische Partijen van de Europese Gemeenschap.

PROCEDURE:

PvdA en PPR volgen een eigen procedure wat betreft de besluitvorming over de samenwerking m.b.t. de directe verkiezingen van de leden van het Europees Parlement.

Aangaande de procedure binnen de PPR zullen voorstellen omtrent het gemeenschappelijk manifest en de kandidaatstelling aan de partij worden gezonden, waarna besluitvorming in kerngroep of kongres plaatsvindt.

TOELICHTING:

Het partijbestuur stelt dit voor op grond van de resultaten welke door een onderzoekskommissie (ingesteld door de kerngroep) in gesprekken met een delegatie van de PvdA zijn behaald. De opdracht van deze onderzoekskommissie luidde: „dat de PPR in eerste instantie de samenwerkingsmogelijkheden onderzoekt met de PvdA, gezien ook het samenwerkingsverband in het Europees Parlement gedurende het afgelopen jaar.”

(Bij verwerping van voorstel 2 is het de opdracht van de kerngroep opnieuw een commissie in te stellen om andere mogelijkheden van deelname aan de Europese Parlementsverkiezingen te onderzoeken.)

Themagroep Milieu

Aanvulling op het modelprogramma

In PRAK nr. 110 stond het modelprogramma voor de gemeenteraadsverkiezingen. Zo'n modelprogramma kan vanzelfsprekend niet erg uitvoerig zijn. Daarom willen wij als themagroep milieu graag nog wat aanvullingen geven op hoofdstuk 4, Milieu, van het programma.

Het aandeel dat gemeenten hebben in de verwezenlijking van een goed milieubeleid (zie het onderdeel „milieu” van het PPR-programma) mag niet onderschat worden. Immers, het overgrote deel van bedrijfsvestigingen, alle bestemmingsplannen, de aanleg van lokale wegen e.d. gebeuren onder verantwoordelijkheid van de gemeentebesturen. Ondanks de komst van nieuwe milieuwetten, blijft het merendeel van de milieuverontreinigingen onder de Hinderwet vallen. Ter aanvulling op het hoofdstuk „Milieu” noemen we nog wat punten die in het verkiezingsprogramma opgenomen zouden kunnen worden:

1. Het onderscheid „milieubeheer, milieuhygiëne en milieubesef” is nogal willekeurig, en voor de gemeenten niet zo relevant. Kan beter worden weggelaten. De meeste gemeenten zijn bij hun milieu„beleid” niet verder gekomen dan een stukje milieuhygiëne (vuilophaaldienst, riolering etc.) Alleen gemeenten met een volwassen Hinderwetdienst (soms samen met andere gemeenten) kunnen iets aan milieuhygiëne doen.

We raden de program-opstellers aan de milieu-paragraaf zo concreet mogelijk te maken.

2. De Hinderwet moet door de gemeenten nauwgezet worden uitgevoerd. Daarvoor is allereerst nodig dat het gemeentebestuur voldoende ambtenaren — qua aantal én qua opleiding — voor die taak inzet. In enkele gebieden zijn milieudiensten die redelijk goed functioneren (Rijnmond, Drechtsteden). De gemeenten dienen zo spoedig mogelijk tot samenwerking te komen bij de uitvoering van de Hinderwet; regionale of intergemeentelijke milieudiensten zijn daarvoor nodig.

Een tweede vereiste is, dat de gemeentebesturen bij bedrijfsvestigingen aan de milieu-aspekten meer gewicht toekennen dan aan de economische aspecten. In principe mogen de omwonenden van een bedrijf niet aan hinder of gevaar ervan blootstaan. Bestaande bedrijven moeten systematies worden gecontroleerd op de naleving van de

vergunningvoorwaarden. In veel gevallen zullen oude vergunningen moeten worden vervangen of aangescherpt. Bij overtredingen die gevaar of hinder hebben veroorzaakt moet proces-verbaal worden opgemaakt. Aan de regel 'eerst vergunning, dan pas bouwen' moet streng de hand worden gehouden.

3. Bij bestemmingsplannen voor woningen en bedrijven moet er op worden gelet dat voldoende afstand wordt aangehouden tussen woonwijken en bedrijfsterreinen. Omdat er nog veel ontbreekt aan het toezicht op bedrijven en omdat ook een vergunning geen garantie is dat er niets mis gaat (zie General Electric) moet bij bedrijven die gevaar, stank of ernstige geluidshinder kunnen veroorzaken, genoeg afstand worden ingebouwd om te voorkomen dat omwonenden gevaar lopen of overlast ervaren. Dus geen woningbouw rond dergelijke bedrijven (zie DSM).

4. Bij het planologies beleid moeten de gemeenten meer dan tot nu toe rekening houden met de geluidhinder van wegen en bedrijven. De normen uit de Wet Geluidhinder moeten reeds nu worden toegepast. Bij klachten moeten desnoods nog strengere normen worden aangelegd of extra voorzieningen (geluidwallen e.d.) worden getroffen. Bestaande situaties van geluidhinder moeten systematies worden gesaneerd. Bij het verlenen van bouwvergunningen moet meer worden gelet op de geluidwerende eigenschappen van muren en ramen, en op de wering van burengeluid. De Bouwverordening moet hiervoor strengere eisen gaan stellen.

De gemeenten rond Schiphol en andere vliegvelden moeten zich houden aan de adviezen van de minister van volksgezondheid en milieuhygiëne over het niet bouwen van woningen waar te veel geluidhinder van vliegtuigen is (of komt). De politie moet strenger optreden tegen automobilisten, motorrijders en bromfietzers die nodeloos lawaai maken (open uitlaat, spelen met het gaspedaal etc.)

5. De gemeente en de gemeentebedrijven moeten het goede voorbeeld geven. Dit gaat vooral op bij het afvalstoffenbeleid. Oude, ongecontroleerde stortplaatsen moeten zo snel mogelijk gesloten worden, en op bodem- en grondwaterverontreiniging worden gecontroleerd. Stortplaatsen (óók „gecontroleerde”) zijn gewoon bewaarplaatsen van afval voor tientallen jaren. Bodem- en grondwaterverontreiniging is daarbij nauwelijks te voorkomen. Daarom moet het afval, na afzondering van te recycleren bestanddelen, zo hygiënisch mogelijk worden verwerkt, bijv. door verbranding met terugwinning van energie. De goedkoopste oplossing is nooit de beste...

Het sorteren van afval, puin e.d. in sloten en natuurgebieden (door particulieren, boeren en containerbedrijven) moet streng worden

aangepakt. In regionaal verband zouden stortplaatsen voor goed gecontroleerd puin moeten worden aangewezen. Autosloperijen, garages e.d. moeten op bodemverontreiniging, lekkende benzineopslagen e.d. worden gecontroleerd, en zo nodig worden verplaatst of gesloten.

6. De gemeenten moeten ook het goede voorbeeld geven bij de besparing op energiegebruik. Bijv. bij de openbare verlichting, de verwarming en verlichting van gemeentelijke gebouwen, aanschaf van zuiniger gemeente-auto's (diesel) etc. etc.

De isolatie-eisen uit de Bouwverordening moeten worden aangescherpt. Voorrang voor het openbaar vervoer en het fietsgebruik dient op alle denkbare manieren gekoncretiseerd te worden. Het verkeersbeleid en de wegeaanleg moeten evenals op veiligheid op energiegebruik worden beoordeeld. Het autogebruik mag op geen enkele manier gestimuleerd worden, eerder andersom.

7. Nog enkele korte punten voor een programma:

— De gemeenten moeten hergebruikt papier gaan gebruiken (goed voorbeeld...)

— Bij de stadsvernieuwing moet grote prioriteit (lees: geld) worden gegeven aan de sanering en verplaatsing van hinderlijke of gevaarlijke bedrijven.

— LPG-tankstations mogen vanwege het explosiegevaar niet in de bebouwde kom of nabij gelegen woningen worden toegestaan.

— In land- en tuinbouwgebieden moeten de gemeenten de gevaarlijke verspreide opslagen van bestrijdingsmiddelen en kunstmeststof saneren, en concentreren in goed beveiligde en buiten de bebouwde kom gelegen opslagplaatsen.

— Ten behoeve van de burgers en de raad moeten de gemeentebesturen een inventarisatie maken van alle bedrijven en de vormen van gevaar, hinder e.d. die door die bedrijven veroorzaakt worden. Daarbij moet worden aangegeven welke woonwijken onder invloed van die bedrijven liggen, en hoe en op welke termijn daar iets aan gedaan zal worden.

— Bij de gronduitgifte en bij de vergunningbeoordeling moeten de gemeenten ook rekening houden met de effecten die bedrijven op bedrijfsterreinen kunnen hebben voor werknemers van naburige bedrijven, bijv. door stank of explosiegevaar.

— Het gemeentebestuur laat jaarlijks een openbaar rapport opmaken van de verleende Hinderwetvergunningen en van het daarbij gevolgde beleid.

— Het middel van sluiting van bedrijven die zonder vergunning in werking zijn moet meer dan tot nu toe worden toegepast.

Vijf jaar PPRo-emancipatie

De vrouwen hebben het getij mee: één van de weinige items die ook buiten de PPR aktueel gebleven zijn na de zo hoopvolle jaren zestig, is de vrouwenemancipatie. Hier is duidelijk een beweging op gang gekomen die niet door recessies of angst voor de toekomst in slaap gesust kan worden.

Vijf jaar geleden ontstond als vervolg op een artikel in de PPRAK PPRo-emancipatie. PPRo werd ingedeeld bij de themagroep Welzijn, uitgaande van de gedachte: dit is een thema waarover een PPR-visie ontwikkeld moet worden. Een meer specifiek orgaan achtte de partij ongewenst en voor de PPR onnodig. Toegegeven, de ideeën van de PPR hebben een duidelijk „vrouwelijke” inslag, maar ook in een zo bij uitstek emancipatorische partij als de PPR komt de emancipatie van man en vrouw niet vanzelf. Symptomatic zijn de weinige actieve vrouwen binnen de partij en de vaak starre rolverdeling óók binnen PPR-gezinnen. Na vijf jaar gezamenlijk werken van de PPR-vrouwen, lijkt dan ook de tijd gekomen voor een herbezinning op de status van PPRo-emancipatie. Voor niet PPRo-vrouwen is het misschien nuttig te vertellen wat PPR-vrouwengroepen doen. Wij bestuderen bepaalde onderwerpen, organiseren vormingsdagen en doen mee aan akties. We volgen politiek en partijpolitiek om zo nodig vragen te kunnen stellen op elk niveau; onze (vrouwelijke) vertegenwoordigers

in Kamer, staten en raad te steunen en ook zelf beter te gaan functioneren binnen de partij. Zeer belangrijk is bovendien het uitwisselen van informatie onderling en het contact met andere progressieve vrouwengroepen.

Dit alles is een hele klus en iedere nieuwe groep in regio of stad, ieder „nieuwe” vrouw vergroot de mogelijkheden.

Ook voor PPRo-emancipatie is er op het komende kongres op vrijdagavond gelegenheid tot bezinning en vooruitzien.

Bovendien is de discussie op 25 februari over de brochure van de Studiestichting voor vrouwen uitermate belangrijk: het onderwerp „werkgelegenheid” gaat ons in het bijzonder aan gezien de groeiende werkloosheid onder vrouwen. Hoeveel groepen hebben verder al niet gepraat en gestudeerd op het basisinkomen en de huishoudelijke sektor? In welke vrouwen-groep is nog niet heftig gediscussieerd over de positie van vrijwilligers als concurrenten van de „beroeps”? Dit studieblad kan ons een heel eind op weg helpen. Vrouwen, ik denk dat dit alles reden te meer zal zijn om naar Nijmegen te komen en te zorgen dat zaken, die voor vrouwen belangrijk zijn **op tafel komen en blijven.**

Margot Wingen

FRANS SCHULTE: 10 jaar PPR-tv

Zelf kan Frans Schulte er smakelijk over vertellen. Hoe hij, bij gebrek aan mankracht en middelen, regisseur, presentator, interviewer, script-girl en tekeningen-omdraaier tegelijk moest spelen. Maar tien

jaar partij-uitzendingen voor de PPR maken, vanaf de allereerste uitzending, is niet alleen maar leuk. Het kost nogal wat aan denkwerk, zenuwen en tijd. Vandaar dat Frans, ten tijde van zijn tweede lustrum, er maar eens mee is gestopt. En het partijbestuur wil hem, bij die gelegenheid, graag in het openbaar bedanken en welverdiende lof toezwaaien. Frans Schulte zal in die tien jaar wel meer kritiek dan instemming hebben mogen vernemen. Het gemiddelde PPR-lid is immers, terecht, een kritiese tv-konsument. En diezelfde Max Modaal weet niet dat de regering ten behoeve van de politieke partijen wél zendtijd, maar slechts weinig faciliteiten ter beschikking stelt waarmee een onbemiddelde politieke partij het maar moet doen. Desondanks konden onze uitzendingen de vergelijkingen met die van andere partijen best doorstaan. Vaak ook meer dan dat. Er waren uitschieters (rond de verkiezingen van '72; de uitzending met Ton van Duinhoven; de tekeningen van Bert Bouwman). En er waren natuurlijk missers, door onvermijdelijke improvisatie en zenuwen. De missers zullen we het eerst vergeten.

De tv-regie is nu in andere handen overgegaan. Frits Neuman, regisseur bij de NOI-schooltelevisie, heeft die taak op zich genomen. De introductie van kleur-uitzendingen is niet als symbool, hooguit als eerbewijs bedoeld nu Frans zijn jarenlang bestuurslidmaatschap en, samen met Stéphanie Brokerhof, zijn verantwoordelijkheid voor de PPR-publiciteit heeft neergelegd.

Erik Akkermans

Gespreksleiders-training

De STICHTING RADIKALEN VORMING organiseert op 18 februari in Utrecht een **GESPREKSLEIDERSTRAINING**.

Deze is bedoeld voor diegenen die in hun aktiecentrum een Introductiekursus willen geven voor belangstellenden en de nieuwe leden van de PPR.

Voor deelname kan men zich opgeven, per briefkaart onder vermelding van: naam, adres en plaats, of telefonies bij de SRV: 020-25 60 46, Singel 277, Amsterdam.

Regering verkiest welvaart boven solidariteit en zorg voor milieu

„De verkiezingsuitslag van 25 mei 1977 bleek een roep om zekerheid. De zekerheid van de bekende oplossingen, de zekerheid van de grote partijen, de zekerheid van de minister-president. Een roep om zekerheid die niet werd beantwoord.” Dit zei Ria Beckers als fractievoorzitter van de PPR in de Tweede Kamer in haar algemene beschouwingen tijdens het debat over de regeringsverklaring op 17 januari. Zij vond het teleurstellend dat zo gauw na de hoopvolle beweging van de jaren zestig tijdens de afgelopen 202 dagen durende kabinetsinformatie opnieuw moest blijken dat politieke beslissingen buiten de mensen om worden genomen. De invloed van de mensen is opnieuw ondergeschikt gemaakt aan het machtsdenken van de politici en politieke partijen.

„Een CDA dat tijdens de formatie de PvdA in het machtsspel uiteindelijk de baas bleek. Teleurstellend is het dat het regeerakkoord van PvdA, CDA en D'66 op belangrijke uitgangspunten zo weinig verschilt van het CDA/VVD-akkoord. Vanuit een verschillende hoek geschreven — het eerste vooral vanuit de werknemers, het tweede vanuit de ondernemers — denken ze allebei op de korte termijn. Beide zijn ze weinig gedurfd op het gebied van economische groei, milieu en ontwapening. Alleen politieke deskundigen kunnen de verschillen nog ontdekken. Dat leidt tot polarisatie op niet wezenlijke tegenstellingen. Noodlottig voor de belangstelling van de mensen.”

De PPR is bij de verkiezingen buiten spel geraakt, omdat de partij na de kabinetskrisis van maart vorig jaar door haar kongressuitspraak de kiezer duidelijk te informeren over de mogelijkheden van een beleid dat van de vorige regering enigszins zou benaderen, in de hoek „nooit met het CDA” terecht zou komen. Bij die oproep had ze moeten begrijpen dat deze zou worden overstemd door de wedstrijd Van Agt-Den Uyl. Het kongres van 5 november heeft echter nog eens beklemtoond dat de PPR regeringsverantwoordelijkheid wil dragen, maar dat ze die alleen kan aanvaarden als er sprake is van een vernieuwd beleid.

Het verlies van de PPR valt in het niet bij het werkelijke verlies „dat wij als progressieven niet genoeg durf hebben gehad samen de mensen ervan te overtuigen dat het

oude vertrouwen niet in alle gevallen staat voor zekerheid, dat van nieuwe oplossingen werkelijk iets te verwachten is. Dat verlies is dat vele kiezers opnieuw zijn gewonnen met te gemakkelijke beloften. Dat hun vertrouwen is beschaamd. Dat hun belangstelling en begrip voor het politieke gebeuren tot een minimum is teruggebracht.”

De PPR is opnieuw bereid zich in te zetten voor een poging van progressief Nederland om mét erkenning van bestaande verschillen te komen tot een ijzersterk alternatief voor de komende kamerverkiezingen. Daarom betreft de PPR de neiging van sommige PvdA-afdelingen om een samenwerking van soms acht jaar — gemeentelijk of provinciaal — nu te verbreken of te bemoeilijken.

„Want het gaat in het land zoals het hier in de Kamer gaat. De grote partijen hebben gesproken. De macht is aan het woord geweest. Toch zijn de kleinere partijen onmisbaar voor de democratie. En de redenering dat ze de politiek onduidelijk en de formatie moeilijk zouden maken en daarom maar uit het parlement moeten verdwijnen is nu wel in voldoende mate weerlegd door de manier waarop de grote partijen ons land aan een kabinet hebben geholpen.”

De PPR-fractie kan het kabinet niet steunen gezien de inhoud van het CDA/VVD-regeerakkoord én gezien de regeringsverklaring. „We zullen het doen en laten van deze regering uiterst krities volgen en waar mogelijk eigen alternatieven aandragen. Ons uitgangspunt blijft een samenleving van en voor mensen.” Mensen, die vrede en veiligheid willen, die zelf willen beslissen hoe ze leven, werken, wonen en dat niet kunnen. Mensen, nu en straks, die recht hebben op een schoon milieu en een leefbare wereld, mensen die vragen om welzijn.

Twoe gaten

De manier waarop de regering deze problemen wil oplossen is door haar tegenstrijdigheid onmogelijk: meer werk door hoogwaardige productie en een sterke exportpositie en minder inflatie — dat wil de regering — maar dan zonder dat we ons verrijken ten koste van de Derde Wereld en mét een goed beheer van natuur en milieu. „Dat kan

niet”, aldus Ria Beckers. „In dat beleid — dat een economische groei vraagt van 3 à 4 % — vallen twee gaten. Het gat tussen meer welvaart voor onszelf en solidariteit met de Derde Wereld, tussen meer welvaart en behoud van natuur en leefmilieu, want die zaken zijn onverenigbaar. Daarbij komt het tweede gat, dat wij zien in het financiële beleid.”

Een groei van 3 à 4 % wil zeggen dat de Derde Wereld nog meer zou worden uitgebuit en voor onze eigen natuur, landschap en milieu betekent die groei in 1990: „anderhalf keer zoveel autorijden, geen ruimte voor de fiets en het openbaar vervoer — de auto beheerst het verkeer — 2 à 3 keer zoveel vliegbewegingen en anderhalf keer zoveel goederenvervoer.” Het betekent een verdere aantasting van ons leefmilieu waarmee de regering ruimschoots de grenzen overschrijft die zij zelf stelt.

„Wat het financiële gat betreft: de regering geeft tot onze verbazing niet aan hoe ze dit beleid denkt te financieren. Laat staan dat ze die vraag beantwoordt voor het geval de economische groei tegenvalt. Het begrotingstekort dat we nu al zien is gebaseerd op een groei van 3 à 4 % en de daarmee verwachte in-verdien-effecten. Blijven die weg dan valt het kaartenhuis in elkaar en zal de regering met haar eigen beleid de inflatie gaan bevorderen (...).

Het probleem is dat ook deze regering kiest voor werk en meer welvaart en níet voor werk en internationale solidariteit, níet voor werk en zorg voor milieu, natuur en welzijn.

Werk genoeg

Werk is er inderdaad genoeg mits men het economies de moeite waard vindt. Maar dat betekent wel dat we genoeg moeten nemen met wat we nu gemiddeld consumeren: f 12.000 per hoofd van de bevolking (iedereen meegerekend). Dat we niet uit moeten zijn op een vergroting, maar op een betere verdeling van ons totale inkomen. Steeds meer mensen blijken daar overigens toe bereid.

Er is werk voor honderdduizenden in energiebesparing en alternatieve energiemogelijkheden, in stadsvernieuwing, in verzorgende beroepen, in landbouw en in midden- en kleinbedrijf. Er is plaats voor nog eens honderdduizenden als er tijd gemaakt wordt voor zeggenschap, voor opvang van moeilijk plaatsbaren, voor vijfplougenstelsels, voor vorming en scholing tijdens de arbeidsperiode en voor deelarbeid. Kortom, voor anders werken." De regering geeft blijk van halfslachtigheid als ze landbouw, midden- en kleinbedrijf wil steunen maar niet de structurele bedreiging door grootschalig opgezette ondernemingen wil aanpakken. Een lapmiddel is ook dat men wel aandacht wil besteden aan humanisering van de arbeid, aan om- en bijscholing, maar niet eerst die keuze maakt voor het anders werken. Het eerlijk delen van inkomen en macht is noodzakelijk als de regering wil voldoen aan de uitgangspunten van milieu en solidariteit die ze zelf stelt. In dit verband vroeg Ria Beckers of de regering ronduit wil zeggen of ze de sociale minima wil handhaven op het peil van minimumloon en ook de wet op het minimumloon onverkort wil handhaven.

Basisinkomen

Ook vroeg Ria Beckers of de regering bereid is een onderzoek te doen naar de mogelijkheden van een basisinkomen voor iedereen: „Dat zou de mensen een veel grotere vrijheid kunnen geven in de keuze van de arbeidsduur en in het aanpakken van werk, zonder dat het de prikkel tot werken weg hoeft te nemen. Het delen van inkomen en het delen van zeggenschap gaan hand in hand. Invloed van de mensen op investeringen en produktie, van de werknemers in de bedrijven via een nieuwe wet op de ondernemingsraden. Van de samenleving daarbuiten via de WIR, de wet op de investeringsrekening. Kan de regering ons verzekeren dat in het betreffende wetsontwerp de bevoegdheid van de ondernemingsraad om zelfstandig adviezen op te stellen overeind blijft?" De WIR beoogt slechts oppervlakkige maatregelen en de regering laat ook in het vage hoe de belangen van de regio in het ondernemingsbeleid zullen worden betrokken.

„Naast werk en inkomen vormt ook de mogelijkheid zijn eigen leven vorm te geven een belangrijke faktor voor het welzijn van de mens.

Bij de opmerkingen in de regeringsverklaring over het wetenschaps-

beleid missen we dan ook een verwijzing naar het belang van wetenschappelijk onderzoek gericht op de maatschappelijke problemen. Kan de regering bevestigen dat ook daaraan onverminderd aandacht wordt gegeven? Wordt bijvoorbeeld het onderzoek naar sociale verdediging en geweldloze konfliktoplossing voortgezet?"

Van groot belang vindt de PPR-fractie ook een betere samenhang en vooral decentralisatie van onderwijs, gezondheidszorg, rechtshulp en welzijnsbeleid, zodat de mensen niet meer verloren lopen in de doolhof van allerlei gescheiden voorzieningen maar er zelf mede inhoud aan geven — zodat er ook werkelijk prioriteiten kunnen worden gesteld.

Vorm aan eigen leven

„Er zijn in ons land grote groepen mensen voor wie dat vorm geven aan hun eigen leven nog volstrekt onmogelijk is. Ik denk dan niet alleen aan veel bejaarden, aan werkloze jongeren, aan mensen die nog jong en toch arbeidsongeschikt zijn verklaard. Ik denk ook aan de Zuidmolukse gemeenschap, aan de Surinaamse bevolkingsgroep, aan de buitenlandse werknemers, en aan de vrouw.

De regering wil bewerkstelligen dat ook de buitenlandse werknemers in ons land op gelijke voet deelnemen aan het maatschappelijk leven. Hóé denkt ze dat te doen? Welke consequenties zullen de bepalingen van het nog te ratificeren Europees Sociaal Handvest op dit punt hebben voor het beleid? Is de regering bereid de Wet op de arbeid van buitenlanders in te trekken? Is ze bereid de regularisatie-procedure stop te zetten en het verblijf van diegenen waar het om gaat te legaliseren?"

Er zitten meer vrouwen in het kabinet. Daar zijn we blij om. We hopen op veel concrete initiatieven waar het gaat om de emancipatie van andere vrouwen. Is de regering bereid de toezegging van het vorige kabinet aan de PPR-fractie gestand te doen: namelijk erop toe te zien dat elke minister elk jaar bij de begroting aangeeft wat haar/zijn departement op het gebied van de bevrijding van de vrouw heeft gedaan?"

Defensie

Een drastiese verhoging van het defensiebudget, die de regering wil, is voor de PPR-fractie onbegrijpelijk omdat een regering die vrede en

veiligheid in haar vaandel voert het groeiende ontwapeningsvraagstuk de hoogste voorrang moet geven.

Ook het opgeven van het staatssecretariaat voor ontwapeningsvraagstukken is erg kortzichtig, aldus Ria Beckers, die de regering ook vroeg om binnen het kader van het eerlijk verdelen van het werk een onderzoek in te stellen naar de mogelijkheden van een algemene maatschappelijke dienstplicht voor mannen en vrouwen.

Wat de kritieke toestand in Zuid-Afrika betreft verweet Ria Beckers de regering een afwachende houding en vroeg zij om initiatieven in de richting van een economische boycot van het blanke minderheidsbewind. Ook bepleitte zij een spoedig debat over de UCN, de Almelse ultracentrifuge.

„Naast teleurstelling is er ook hoop", zo besloot Ria Beckers haar beschouwing. „Ondanks alles heeft de beweging van '68 zich doorgezet. Haar elitaire karakter — 'andere mensen moeten veranderen' — heeft ze verloren. Nu zien we talloze mensen, groepen en individuen, die de problemen van onze tijd onderkennen en zelf een andere stijl van leven kiezen. Ze vinden daarbij nogal wat belemmeringen op hun weg. Samenwerkend met anderen waar dat mogelijk is en konstruktief oppositie voerend waar dat onvermijdelijk is zal mijn fractie overal bevorderen dat die belemmeringen worden weggenomen. Waar het niet komt tot belangrijke hervormingen door welke regering ook moeten op zijn minst de mensen hun kans krijgen. Het gaat om hún toekomst, om hún maatschappij, om hún wereld."

Principes kóóp je niet voor f. 7,50.

De Algemene Spaarbank voor Nederland werd opgericht door het NVV en De Centrale. En dat verklaart 'n heleboel! Zoals haar beleggingen, die bij voorkeur geschieden in projekten van algemeen, sociaal en werknemersbelang. Zij verloochent haar sociale principes niet. De A.S.N. is dan ook de enige spaarbank van en voor progressieve Nederlanders.

„Principieel sparen” hoeft u geen geld te kosten, want de rentevergoeding bij de A.S.N. is niet minder dan bij andere banken. Bovendien: als u de aanmelding uit deze advertentie tesamen met een giro-opdracht om tenminste f.100,- over te maken op uw nieuwe A.S.N.-spaarrekening rechtstreeks naar de postgiro stuurt, ontvangt u van de A.S.N. een extra inleg van f.7.50.

Zo gebruikt u uw rente- rekening:

Inleg

Op deze manier gebruikt u uw blauwe girokaart voor overschrijvingen van uw post- naar uw rente-rekening.

POSTCHEQUE- EN GIRODIENST GIROKAART - KENNISGEVING VAN BIJSCRIFTING		PEd
VAN POSTREK	9234567 TH G LUCASSEY	
5	STATIONSSTRAAT 33 LOOWOUDE	9999
	100 Gld = Ct	
NAAR PER	VAN POSTREKENING NAAR RENTERENING	
ADRES	Middelburg: De rekenhouder.	
<i>R. J. Lucassey</i>		
NIET KREUKEN		

Opname

en omgekeerd om bedragen van uw renterekening naar uw postrekening te laten overschrijven. Dit geldt ook voor uw plus- of sterrekening.

POSTCHEQUE- EN GIRODIENST GIROKAART - KENNISGEVING VAN BIJSCRIFTING		PEd
VAN POSTREK	9234567 TH G LUCASSEY	
4	STATIONSSTRAAT 33 LOOWOUDE	9999
	100 Gld = Ct	
NAAR PER	VAN RENTERENING NAAR POSTREKENING	
ADRES	Middelburg: De rekenhouder.	
<i>R. J. Lucassey</i>		
NIET KREUKEN		

Renterekening: hogere rente dan postrekening; geen opname-kosten.
Plusrekening: hogere rente dan renterekening; bij opname 1% kosten.
Sterrekening: hogere rente dan plusrekening; bij opname 2% kosten.

Algemene Spaarbank voor Nederland geeft rente zonder bijsmaak!

Staatsbedrijf der PTT-Postcheque- en Girodienst in samenwerking met de Algemene Spaarbank voor Nederland.
Aanmelding voor een renterekening/plusrekening/sterrekening A.S.N.

Hier het nummer van uw postrekening vermelden:

Naam: _____

Voornamen (voluit): _____

Geboortedatum: _____

Adres: _____

Woonplaats: _____

Wenst bij de Algemene Spaarbank van Nederland te openen op de daarvoor geldende voorwaarden een
 renterekening plusrekening sterrekening *

Datum: ..... Handtekening: .....

* aankruisen hetgeen u wenst

In een giro-envelop ongefrankeerd tesamen met de ingevulde girokaart (voor de eerste inleg) inzenden aan het Girokantoor (Den Haag of Arnhem).

Voor meer informatie: Rijnstraat 28, Den Haag.
Tel.: 070-849309 / 849310 / 859988.

Geen uitbreiding UC-Almelo

De ontwikkelingen rond de uraniumverrijkings-installatie UC-Nederland zijn opnieuw in een stroomversnelling geraakt. Eind 1976 ontstond er een politieke crisis rond dit projekt toen de PPR in parlement en regering dwars ging liggen tegen de uitbreiding van de 2e fabriek.

Het kabinet-Den Uyl heeft er nooit een geheim van gemaakt dat het aan de uitbreiding wilde meewerken. Alleen probeerde minister Van der Stoep om zoveel mogelijk veiligheids garanties in te bouwen, vooral met betrekking tot de levering van verrijkt uranium aan Brazilië in het kader van het kontrakt dat dat land met West-Duitsland heeft afgesloten.

Onder de nieuwe regering en de nieuwe minister van buitenlandse zaken Van der Klaauw zijn nu ook deze veiligheids garanties gedeeltelijk losgelaten.

Het Landelijk Energie Komitee (LEK) heeft het initiatief genomen tot de vorming van een breed verbond tegen 'Almelo'. Het LEK is begonnen met de voorbereiding van

een demonstratie die op 4 maart zal worden gehouden. Daaraan zullen ook verschillende Westduitse groepen deelnemen.

Het ziet er nu naar uit dat de beslissing tot uitbreiding al vóór die datum zal zijn genomen. De demonstratie verliest daarmee echter niet aan betekenis. Via parlementaire oppositie alléén is de uitbreiding van atoomenergie in de wereld en de verspreiding van atoomwapens niet meer te stoppen.

Dat kan wel wanneer we er in slagen een groot deel van de bevolking duidelijk te maken dat deze ontwikkelingen de grondslag van het bestaan aantasten en wanneer de burgers daar massaal tegen in verzet komen.

De demonstratie moet dan ook gezien worden in het licht van de weerstand op langere termijn tegen atoomenergie.

Een principebeslissing tot uitbreiding betekent ook geenszins dat de plannen van de atoomindustrie ongehinderd zullen doorgaan. De uitbreiding moet in 1981 klaar zijn en

voor die tijd kan er heel wat gebeuren; dit zal zeker niet de laatste demonstratie zijn.

Daarbij komt dat deze uitbreiding in eerste instantie vooral bedoeld is om aan Brazilië te kunnen leveren en er zijn tekenen dat het verzet van de bevolking daar tegen de militaire diktatuur toeneemt. De Braziliaanse militairen beheersen het land nu al vanaf 1964 maar het is niet waarschijnlijk dat dit regime het eeuwige leven zal hebben. De verboden oppositie in Brazilië is trouwens fel gekant tegen het gigantische atoomkontrakt dat zij beschouwt als roof ten koste van de bevolking, ten gunste van het veelal buitenlandse groot-kapitaal.

Door de demonstratie op 4 maart zullen nog meer mensen in Nederland gaan inzien dat alleen daadwerkelijke weerstanden (informatiekampanjes, mobilisatie, demonstraties, etc.) aan de ontwikkeling van atoomenergie een halt kan toeroepen.

De Almelo-krant met veel achtergrond informatie over het UCN-project is opgenomen in de volgende PPRAK.

Frank van Zaanen
Landelijk Energie Komitee

Oproep milieu-geïnteresseerden

De themagroep milieu wil milieu-problemen in de (PPR-)politiek brengen. Geprobeerd wordt oplossingen aan te dragen om dreigende ontwikkelingen ten goede te kunnen keren. De groep dient raads-, staten- en kamerleden van advies, evenals actiecentra en anderen die dat nodig hebben.

Op het ogenblik bestaat de themagroep uit ongeveer 70 leden, verdeeld over acht werkgroepen. Iedere werkgroep bestaat doorgaans uit een voorzitter, een sekretaris en een aantal leden. Naast een min of meer centrale kern hebben de meeste werkgroepen een aantal adviseurs op de achtergrond, meestal deskundigen op een bepaald gebied. Zij houden zich met speciale problemen bezig en zijn als zodanig even waardevol als de meer op de voorgrond tredende leden.

Wij hopen als Themagroep Milieu hiermee duidelijk te maken dat wij een heterogeen gezelschap vormen van mensen met veel tijd of weinig tijd (de meesten), die goed en minder goed kunnen organiseren, zeer deskundig op een bepaald terrein zijn of een beetje deskundig op veel terreinen, pessimisten en optimisten, jongeren (veel) en ouderen (weinig). Wat wij allen gemeen hebben is uiteraard onze radikale visie op milieuproblemen: het gaan tot de wortels van de problematiek. Dat neemt niet weg, dat soms ook lapwerk moet worden verricht om iets nog juist op tijd te kunnen redden (voordat het voor goed verloren is).

VERSTERKING

Wij hebben het idee dat er nog meer mensen binnen de PPR (of wellicht daarbuiten) zijn, die met ons zouden willen meedenken en -werken. Hoewel wij nog veel mensen met uiteenlopende kwaliteiten kunnen gebruiken, hebben we ekstra veel behoefte aan:

- mensen met organisatorische kwaliteiten
- oudere mensen (bijvoorbeeld gepensioneerden) met wat meer tijd
- politiek onderlegden
- economies geïnteresseerden
- mensen met belangstelling voor onderwijs en publiciteit
- agrarische deskundigen, vooral praktisch-gericht (alternatief landbouwbeleid, bio-industrie, tankmelken)
- medewerkers op het gebied van energievoorziening, natuurbeheer (o.a. verdwijning tropies regenwoud, acties vanuit Nederland), verkeer en waterhuishouding (vooral kwantitatieve aspecten).

Wie onze geleerden wil versterken, kan zich aanmelden bij het sekretariaat of bij de kontaktpersonen van de verschillende werkgroepen. Kijk ook eens in je omgeving rond naar geschikte personen die (nog) geen PPR-lid zijn (daar doen wij in de themagroep niet moeilijk over...).

Themagroep Milieu

Dagelijks bestuur:
voorzitter: Theo Potma, W. de Zwijgerlaan 63, Voorschoten, tel. 01717-6544;
vice-voorz.: Gosse Jongstra, Troelstraweg 10, Wageningen, tel. 08370-12721;

sekret.: Wenda Gerlagh-Heijmans, Sandersweg 3, Oosterbeek, tel. 085-332302;
sekret./notul.: Lida de Jonge, Gisbert Bromlaan 58, Utrecht, tel. 030-715783;
penningm.: Hugo Röder, Schelmseweg 49, Arnhem, tel. 085-421752.

Kontaktpersonen milieuwerkgroepen:
Verkeer: Hein Hoestra, Oude Bennekomsseweg 84, Wageningen, tel. 08370-14712;
Vervuiling: Marjan Otten-Scholten, Herman Bcerhaavelaan 41, Deventer, tel. 05700-22673;

Energie: Jos van den Eynde, Gerrit van der Veenstraat 149 IV, A'dam, tel. 020-797715;

Landbouw: Jan Ticheler, Veenderweg 13, Bennekom, tel. 08389-6664;

Planologie: Frans v. d. Ven, P. L. Takstraat 28 I, A'dam, tel. 020-765891;

Natuurbeheer: Marijke Valetton-Santrop, Lagendijkstraat 9, Kloosterhaar (Ov.), tel. 05234-505;

Productie/Konsumptie: Hugo Röder, Schelmseweg 49, Arnhem, tel. 085-421752;

Milieu-educatie: Willemien van West-de Boer, Haverweg 6, Rheden, tel. 08309-2843.

PPR — Noord-Holland

Het INFO-bulletin nr. 4 is verschenen. Te bevragen bij Gerda de Graaff, Adm. de Ruyterweg 243" Amsterdam, tel. 020-849271.

Op 4 februari 1978 organiseert de PPR N-Holland een PROVINCIALE KAMPAGNEDAG. Sprekers Herman Verbeek en Jac. Zuurbier. Voorts informatie over de campagne. Bezichtigten én bestellen van kampagnemateriaal. Aanvang 11.00 uur in het Mozeshuis te Amsterdam (vanaf CS lijn 9 naar het Waterlooplein). Alle plaatselijke besturen, plaatselijke campagneleiders en kandidaten op de lijsten verwachten we daar.

10 jaar PPR

Jubileum-kongres en manifestatie in NIJMEGEN

*Vrijdagavond 24 februari
en
zaterdag 25 februari*

24 FEBRUARI: algemeen kongres

KAMPAGNE — de komende verkiezingen vormen het herstel van de nederlaag van 1977 en de start voor de komende 10 jaar. Geef de kiezer gelegenheid zijn stem uit te brengen op een PPR-kandidaat.

EUROPESE VERKIEZINGEN — hoe de PPR in Europa onderdrukkende structuren kan bestrijden.

25 FEBRUARI: manifestatie

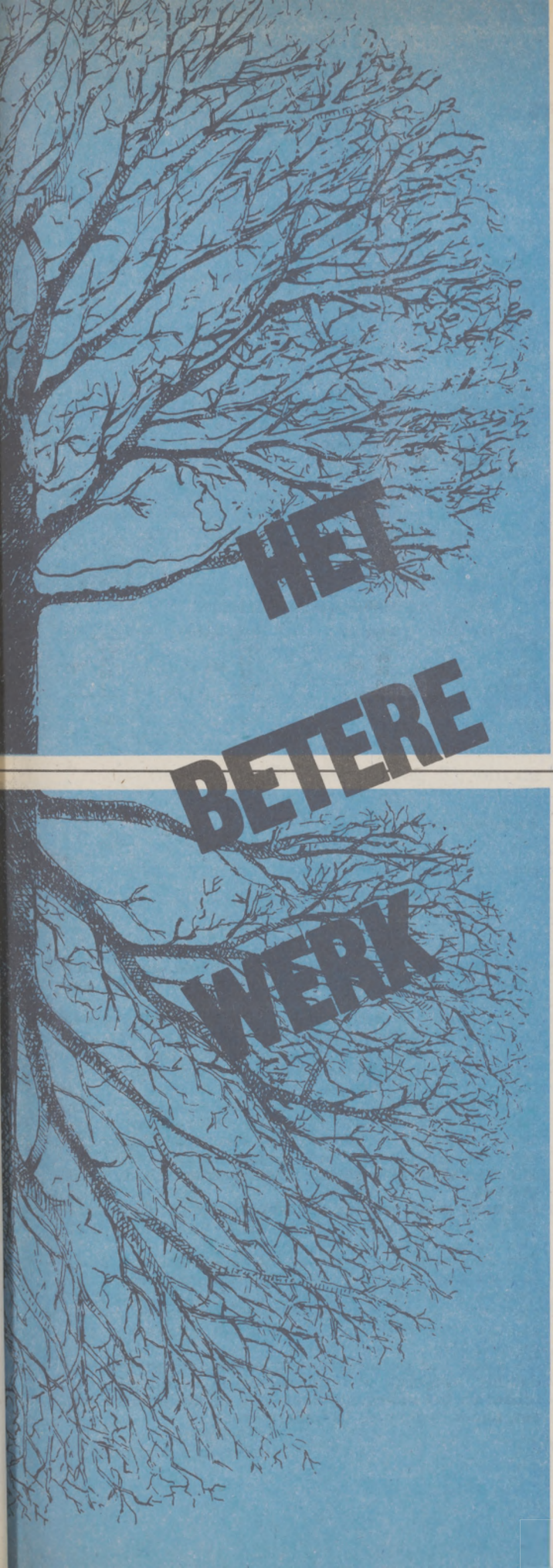
HET BETERE WERK — onze Studiestichting vat in het ingesloten Studieblad het PPR-denken samen over „werken”.
Kommentaar van Boersma en Commandeur. Doe mee aan de discussie.
Vrouwenkabaret Natascha Emanuels

GELUKWENSEN — na officiële felicitaties moeten we met elkaar de volgende 10 jaar ingaan. Wens geluk aan oude en nieuwe bekenden onder de radikalen.

VOLLEDIG PROGRAMMA: pagina 2 van deze PPRAK en nader nieuws in de volgende.

**PPR-KOMMENTAAR- EN ALTERNATIEVEN OP DE
WRR-NOTA „MAKEN WIJ ER WERK VAN?“**

WINTER 197

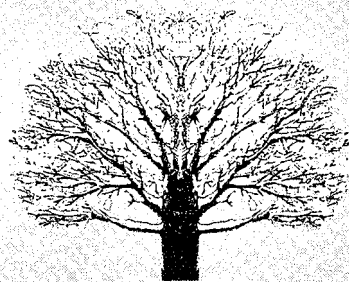
BIJVOEGSEL VAN PPRAK NO. 116, 3 FEBRUARI 1978

PPR-STUDIEBLAD

HET BETERE WERK

PPR-kommentaar- en alternatieven op de nota van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) getiteld: 'Maken WIJ ER WERK VAN?' is geschreven en samengesteld door: MARLIES TER BORG en MAURITS HENKEMANS, met dank aan: Egbert Boeker, Derk Cools, Leo Jansen, Jaap Röell, Martha de Vries Reilingh, Kees Vijlbrief en Jan Zuidgeest.

PPR-STUDIEBLAD

Redactie (tijdelijk): werkgroep PPR-Studieblad (Erik Akkermans, Meerten ter Borg, Dik Bot, Walter van Opzeeland, Eduard Pijlman, Rokus Verwoerd en Kees Waagmeester).
Illustratie omslag: Henry Driessen.
Basis lay-out: Joep Paulussen.

PUBLIKATIES VAN DE STUDIESTICHTING VOOR RADIKALE POLITIEKE VERNIEUWING

SINGEL 277 - AMSTERDAM - tel.: 020-226018

1. BARSTEN IN DE GROEI, '74 (Wereldvenster), f 5,-
2. EKONOMIESE GROEI EN EKONOMIESE MACHT, '75, f 3,50
3. WERKGELEGENHEID, '75, f 3,50
4. SELEKTIEVE GROEI, '75, f 7,-
5. DERDE WERELD, '75, f 5,-
6. EUROPA 'LINKS' LATEN LIGGEN?, '76, f 6,-
7. DE ZACHTRE REVOLUTIE, '76, f 5,-
8. WELZIJN EN EKONOMIE, '76, f 3,50
9. KOMMENTAAR OP DE STRUKTUURNOTA LUBBERS, '76, f 1,-
10. RUIMTELIJKE ORDENING, '74, f 2,50
11. INKOMENS IN DE LANDBOUW, '76, f 2,-
12. MENSELIJKE MAAT, '77, (Wereldvenster), f 10,-
13. HET BANKROET VAN EUROPA, '77, f 3,50
14. GROOTSCHALIG OF KLEINSCHALIG PRODUCEREN?, '78, f 3,50
15. BELEID DICHTBIJ/DICHTBIJ BELEID, '78, f 3,50
16. CHRISTENDOM EN SOCIALISME, '78, f 3,50

Ook bij ons te bestellen:

17. POLITIEKE FRAGMENTEN, '75, f 8,90
18. DIENSTPLICHT OF SCHIETPLICHT?, '76, f 2,50
19. OP UW GEZONDHEID, '75, f 2,50
20. GEEN KERNENERGIE, WAT DAN WEL?, '77, f 2,50
21. OMDAT 'T OM MENSEN GAAT, '77, f 10,-
22. PPR GESCHIEDENIS VAN 1968 T/M 1971, '77, f 10,-
23. PPR VISIE OP ZUIDELIJK AFRIKA, '77, f 3,50
24. IDEAS FOR EXPORT (PPR program in 't Engels), '77, f 2,-

Bestellingen schriftelijk of telefonies bij bovengenoemd adres.

Alle prijzen zijn exclusief portiekosten.

Bij afname van 10 exemplaren of meer geldt een korting van 10%.

2 Aktiecentra kunnen publikaties in konsignatie krijgen, dus dan betaling achteraf.

VOORWOORD

Tien jaar PPR. Iets om te vieren. Dat kan op allerlei manieren. Onze keus is het inderdaad op meer manieren te vieren. Onder andere door op die dag een stuk serieus werk te doen, zoals we dat al die jaren proberen te doen.

Toen die keuze gemaakt was stonden we opnieuw voor een keuze. Er zijn namelijk nogal wat mogelijkheden. Na enig wikken en wegen hebben we gekozen voor de bespreking van een heel centraal probleem in onze samenleving. Namelijk dat van de werkgelegenheid.

Precieser gezegd: dat van de werkverlegenheid. Teveel mensen in onze samenleving zitten om werk verlegen. En lijden er onder dat ze niet de kans tot werken krijgen.

We weten natuurlijk heel goed dat er ook op allerlei andere punten problemen leven als het gaat over het werken van mensen. Binnen onze partij wordt daar op allerlei manieren regelmatig aandacht aan besteed. Door PPR-leden in hun eigen werksituatie, door PPR-leden in het raads-, staten en Kamerwerk, door PPR-leden in allerlei publicaties. Wat dit laatste betreft is het al tekenend te zien wat er allemaal, alleen al in de laatste tijd en alleen al op landelijk nivo, gepubliceerd is: in afzonderlijke publikaties (1), in de PPRAK (2), in publikaties van de Studiestichting (3), van de Stichting Radikalenvorming, SRV (4) en van de fractie-medewerkers (5).

Het is echter al te waar dat er allerlei belangrijke aspecten zitten aan het verschijnsel *arbeid*. Een feit is ook dat de werkgelegenheid op het ogenblik een kernprobleem is. Vooral ook omdat je bij dit vraagstuk al onmiddellijk stoot op de wortels zelf van ons economies stelsel en van de maatschappelijke verhoudingen die daarop zijn gebaseerd.

En de PPR onderscheidt zich nu juist van andere politieke partijen door aan te tonen dat dáár de grondfouten zitten, waar heel veel andere misstanden alleen maar de gevolgen of de symptomen van zijn. Door ervoor te pleiten dat het probleem *radikaler*, dat wil zeggen: meer bij de wortel, wordt aangepakt onderscheidt de PPR zich óók van andere partijen.

Kortom, het is een onderwerp waarbij het al na een paar minuten duidelijk wordt dat de PPR zich op een aantal punten fundamenteel onderscheidt van andere politieke partijen, ook van „verwanten” als de PvdA:

- doordat de PPR uitdrukkelijker ingaat op de vraag welke de werkelijke waarden zijn in het leven en samenleven van mensen;
- doordat de PPR daarom fundamenteelere kritiek heeft op de uitgangspunten van het bestaande economiese stelsel. (Er is meer aan de hand dan ongelijke verdeling van inkomen, kennis en macht.);
- doordat de PPR op dat punt dan ook ingrijpender hervormingen voorstaat om zodoende niet alleen te komen tot andere maatschappelijke

lijke verhoudingen (zoals grotere gelijkheid) maar ook te komen tot andere houdingen van mensen ten opzichte van leven en samenleven. Dat wordt ook duidelijk als je met PPR-ogen gaat kijken naar een rapport van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR), getiteld: „*Maken we er werk van?*”. In dit rapport – uit 1977 – wordt gezocht naar mogelijkheden de werkgelegenheid te bevorderen. En ook in dit rapport zoekt men zijn heil weer in het stimuleren van de economiese groei. Koste wat het kost. Onze voortreffelijke studiestichting heeft dit rapport van de WRR eens krities bekeken. Volgens de algemene lijn, aangegeven door de PPR-oplossingen voor het werkgelegenheidsprobleem, en op enkele punten die algemene lijn – bij wijze van voorbeeld – al wat concreter uitwerkend. Dat is „*Het betere werk*”.

De Studiestichting was al enige tijd bezig met dit betere werk voor het Studieblad van februari 1978. En het leek ons erg goed bruikbaar voor het studieuze gedeelte van ons verjaardagsfeest. Vandaar dat we dit als discussiestuk hebben gekozen.

Ons werk is nooit af. Ook het betere niet. De vijftiengste februari is dan ook bedoeld om de gedachten, neergelegd in „*Het betere werk*” verder uit te diepen en in breder kring te verspreiden. Hoe we daar die vijftiengste aan gaan werken wordt elders in de PPRAK uit de doeken gedaan. Ook na die dag zal er weer moeten worden doorgewerkt aan de verdere uitwerking van onze gedachten. Maar dat vooropgesteld, beperken we ons nu even tot de vijftiengste en de voorbereiding ervan.

Wil zo'n dag een echte bijdrage leveren aan het PPR-denken – en aan de verspreiding van die PPR-gedachten – over de beste aanpak van het werkgelegenheidsprobleem, dan is ons vóórwerk van groot belang. Vandaar dat wij PPR-leden oproepen zich in hun aktiecentra tevoren al over „*Het betere werk*” te buigen – met name over de *Discussiepunten* (pag. ..).

Laten we er samen eens écht werk van maken. Veel sukses.

Namens het partijbestuur

JAN ZUIDGEEST

Noten

(1) „De menselijke maat”, 1977. Binnenkort verschijnt een boek van Bas de Gaay Fortman en Henk Thomas over Ekologie en werkgelegenheid: „Help wij zijn ontwikkeld”.

(2) Op het moment waarop dit wordt geschreven is nr. 114 het laatstverschenen van de PPRAK. Daarin alleen al vinden we de volgende artikelen en berichten: „Cees Schelling in tweespraak met Leo Jansen: Onderneming in handen van alle werkenden” – „Nederland loopt voorop in aanvaarding van selektieve groei” – „Werkgroep Utrecht: Betere verdeling van arbeid”.

(3) „De Zachte Revolutie”, „Werkgelegenheid”, „Kleinschaligheid”, in PPR-Studieblad van februari 1977, enz.; zie pag. ...

(4) In verschillende brochures van de introductiekursussen.

(5) Zo schreef Jaap Röell nota's en brochures over Werkgelegenheid, over Regionalisering van de economie, over Multinationale ondernemingen en het Nederlandse parlement.

INLEIDING

Wanneer er geen verandering komt in het huidige werkgelegenheidsbeleid, zullen in het jaar 1990 zo'n 900.000 mensen werkloos zijn. Met deze sombere voorspelling heeft de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid de discussie over de werkloosheidsbestrijding in Nederland een nieuwe impuls gegeven. De Raad doet deze voorspelling in het rapport „MAKEN WIJ ER WERK VAN?”

Tegelijk draagt de Raad oplossingen aan om de werkloosheid terug te dringen. Reden voor de Studiestichting van de PPR zich opnieuw te buigen over het werkloosheidsprobleem en te proberen aan de hand van een kommentaar op het WRR-rapport elementen aan te dragen voor een radicale aanpak van de werkloosheid.

Het resultaat van onze inspanningen ligt hier voor u.

Het leek ons goed allereerst de hoofdlijnen van het WRR-rapport kort samen te vatten.

De WRR baseert zijn voorspelling over de toekomstige werkloosheid op ontwikkelingen, die hij verwacht in het aanbod van en de vraag naar arbeid.

Het aanbod van arbeid zal toenemen door de groei van de bevolking en het groeiend verlangen van gehuwde vrouwen naar een betaalde baan. En als je ervan uitgaat, dat de huidige ontwikkelingen zich ook in de toekomst zullen doorzetten, zal de vraag naar arbeid in de landbouw, de nijverheid, de bouw en in bepaalde takken van de commerciële dienstverlening dalen (in de commerciële dienstverlening als geheel verwacht men nog wel enige groei van de werkgelegenheid).

Het gevolg van deze tendensen is, dat er in 1990 zo'n 700.000 meer banen zullen worden gezocht dan gevonden. Als er voor deze mensen geen betaalde banen worden geschapen zal het werkloosheidspercentage (dat aangeeft de verhouding tussen werklozen en mensen met een baan) toenemen van de huidige 4% tot ruim 16% in 1990.

Hoe moet de gemeenschap deze groep van 700.000 mensen – het zijn er eigenlijk meer, want de groep werklozen van dit moment nl. 200.000 en de groep WAO-ers van 350.000 zijn bij dit aantal nog niet opgeteld – aan een betaalde baan helpen?

Want dat een betaalde baan de enige oplossing is voor iemand die werkloos is, staat voor de WRR vast. De Raad gaat nl. uit van de heersende mening, dat alleen betaald werk echt werk is. Deze opvatting werkt ook door in haar definities. Zo zijn mensen, die voor de door hen geleverde arbeidsprestaties een geldelijke beloning krijgen volgens de definitie van de WRR „aktief”. Alle andere mensen zijn „niet-aktief” of ze nu werkloos zijn, arbeidsongeschikt of werk doen waar geen beloning tegenover staat, zoals de huisvrouw.

Eén van de mogelijke oplossingen, die het WRR-rapport noemt, is het beperken van het arbeidsaanbod door leerplichtverlenging, vervroegde pensionering en arbeidstijdverkorting.

Deze oplossing biedt volgens de samenstellers van het rapport wel enige mogelijkheden, maar niet voldoende. Jammer genoeg wordt bij de berekeningen niet meer uitgegaan van deze oplossing.

De WRR kiest voor een andere oplossing. Hij wil nieuw werk creëren in de niet-kommerciële dienstensektor, ook wel *kwartaire sektor* genoemd.

Tot deze sektor behoren het welzijnswerk, bejaardenzorg, onderwijs e.d.

De nieuwe banen in deze sektor zouden moeten worden gefinancierd door opvoering van de arbeidsproductiviteit in de landbouw, de bouwnijverheid, de nijverheid en de commerciële dienstensektor. Door het opvoeren van de arbeidsproductiviteit en de produktie neemt het aantal mensen, die in deze sektor werken – ook wel het *draagvlak* van de ekonomie genoemd – af.

De winsten zullen echter door zo'n beleid van produktiviteitsopvoering stijgen. Die toegenomen winsten kunnen dan door de overheid worden „afgeroomd” en gebruikt worden om arbeidsplaatsen te creëren in de niet-kommerciële dienstensektor.

Deze door de WRR aangedragen oplossing voor de werkloosheid is nogal in strijd met ideeën, die in de PPR leven.

Allereerst vrezen wij, dat de sterke arbeidsproductiviteitsstijging en de impliciet veronderstelde produktiestijging, die de WRR voorstelt, in landbouw, nijverheid en commerciële dienstensektor (het draagvlak) ten koste zal gaan van het milieu, de ruimtelijke ordening en de grondstoffen- en energievoorraden. Tevens verwachten we, dat de produktietoename niet meer kan worden afgezet, wegens de heersende overcapaciteit. Deze en andere kritiekpunten zullen in het eerste hoofdstuk worden behandeld.

In het tweede hoofdstuk zullen we in het kort de PPR-oplossingen weergeven:

- selektieve groei in het draagvlak
- eerlijke verdeling van het werk
- afroming van winsten en topsalarissen
- andere vormen van werkkreatie in de kwartaire sektor.

In de daarop volgende hoofdstukken worden deze ideeën aan de hand van konkrete voorbeelden verduidelijkt.

Indien we de groei in het draagvlak beperken zal dat minder materiële groei betekenen. Maar daar kiezen we bewust voor. Essentieel is echter, dat in een situatie van afnemende groei het bestaande eerlijk wordt verdeeld.

Vandaar dat bij een selektieve groei een inkomensbeleid behoort, waarbij de lasten zo eerlijk mogelijk worden verdeeld.

Stabilisering van de materiële groei betekent handhaven van een gevarieerd milieu, minder afhankelijkheid van de olielanden en een toename van het welzijn. Door een selektieve groei bieden wij een leefbare wereld voor onszelf, maar ook voor de volgende generaties.

Maurits Henkemans

Marlies ter Borg

KRITIEK OP DE WRR-OPLOSSINGEN

DOOR MAURITS HENKEMANS

Inleiding

Onze kritiek op de WRR-oplossingen van het werkgelegenheidsprobleem bestaat uit de volgende onderdelen:

- wij verzetten ons tegen de „on-selektieve” groei in de landbouw, de industrie en de commerciële dienstensektor (het draagvlak), die de WRR voorstaat;
- wij stellen vast, dat de WRR geen instrumentarium heeft ontwikkeld om de winsten, die in het draagvlak zouden worden gemaakt, over te hevelen naar de overheid;
- wij hebben kritiek op de manier, waarop de WRR de werkkreatie in de niet-kommerciële dienstensektor wil organiseren.

1.1a On-selektieve groei in het draagvlak

De WRR wil het werkgelegenheidsprobleem hoofdzakelijk oplossen door de arbeidsproductiviteit en de productie in de landbouw, de nijverheid en de commerciële dienstensektor (het draagvlak) op te voeren.

Door het opvoeren van de arbeidsproductiviteit zal de werkgelegenheid in het draagvlak afnemen, maar de winsten zullen door deze strategie toenemen. Deze winsten moeten vervolgens worden afgeroomd door de overheid, die met dat geld nieuw werk moet creëren in de niet-kommerciële dienstensektor.

Onze bezwaren tegen het oplossen van het werkgelegenheidsprobleem d.m.v. de versterking van het draagvlak zijn de volgende:

- een vergroting van de arbeidsproductiviteit en de productie in het draagvlak zal leiden tot een verdere aantasting van het milieu, een toename van het energieverbruik, een afname van de open ruimte en een versnippering van het landschap;
- ook wanneer de bevolking een verdere aantasting van het milieu zou willen aksepteren is het de vraag of de extra productie kan worden afgezet. Uit recente onderzoeken blijkt, dat in veel bedrijfstakken overcapaciteit heerst. Een poging om terwille van de werkgelegenheid het draagvlak te versterken stuit dus hoogstwaarschijnlijk op afzetproblemen;
- ook indien de extra productie zou worden afgezet b.v. aan de ontwikkelingslanden, zou dat niet leiden tot een vergroting van de werkgelegenheid in het draagvlak. Misschien zou dit tot een vergroting van de winsten van de multinationale ondernemingen kunnen leiden, maar of deze laatste bereid zijn die winsten aan de Nederlandse overheid af te staan om werk te creëren in de kwartaire sektor is een grote vraag.

1.1b Gevolgen van draagvlakversterking voor milieu, ruimtelijke ordening, grondstoffen- en energievoorraden

De WRR wil het werkloosheidsprobleem oplossen door het versterken van het draagvlak. De term „draagvlakversterking” komt positief over, maar wat betekent hij in feite. In feite betekent draagvlakversterking opvoering van de arbeidsproductiviteit (de productie per persoon) en vergroting van de productie in de landbouw de nijverheid en de commerciële dienstensektor.

De gevolgen van een draagvlakversterking, zoals de WRR die voorstaat, voor het milieu, de ruimtelijke ordening en de grondstoffen- en energievoorraan zijn te lezen in een ander rapport van de WRR nl. „DE KOMENDE 25 JAAR” (1).

In dit rapport worden voor de ontwikkeling van de economie in de volgende 25 jaar twee alternatieven geschetst. Variant A gaat uit van een voortzetting van de economische groei met 3% tot het jaar 2000. Variant B gaat uit van een afname van de groei, zodat vanaf het jaar 1990 een stabilisatie van de groei (0-groei) optreedt.

De door het rapport „MAKEN WIJ ER WERK VAN?” veronderstelde trendmatige ontwikkelingen van de economie komt voor het grootste deel overeen met de ontwikkelingen, die in de A-variant worden geschetst. De gevolgen van die A-variant voor de ruimtelijke ordening, het milieu en het energieverbruik blijken uit de volgende zeer voorzichtig geformuleerde citaten uit het rapport „DE KOMENDE 25 JAAR“.

Ruimtelijke ordening:

„Het is duidelijk, dat landschap en natuurlijk milieu niet onaangestast zullen blijven. De verstedelijking, de aanleg van de infra-structuur en de verkaveling van de grond zullen in toenemende mate de kwaliteit van het landschap en het natuurlijk milieu aantasten”. (2)

Milieu:

„Op grond van bovenstaande overwegingen verwachten wij, dat bij voortgaande produktiviteitsgroei

- de schade aan het natuurlijk milieu door lucht- en waterverontreiniging zal blijven toenemen;
- de natuurgebieden ondanks beschermende maatregelen achteruit zullen blijven gaan;
- de kultuurgrond, die niet onder de werking van de rekreatienota valt (ruim 90% van het landelijk gebied) een totale verarming van natuur en landschap geven”. (3).

Energieverbruik:

„Bij keuze van de A-weg neemt het energieverbruik van 1975 tot 1990 toe met ruim 80%” (4)

Dat wij tegen een oplossing van het werkloosheidsprobleem zijn, die dergelijke gevolgen heeft, spreekt voor zichzelf.

1.1c Afzetproblemen

Ook wanneer de Nederlandse bevolking terwille van de opvoering van de arbeidsproductiviteit en de produktie een dergelijke aantasting van het milieu in de ruimste zin zou aanvaarden, hebben wij nog geen garantie, dat met zo'n produktiegroei de werkloosheid wordt opgelost.

Immers, indien de produktie wordt opgevoerd van produkten, waarvoor de markten al verzadigd zijn, of in sektoren waar al overcapaciteit heerst, zal uitbreiding van de produktie leiden tot minder winst, wegens een toenemende concurrentie.

Uit een analyse van het Ministerie van Economische Zaken blijkt, dat er in 17 bedrijfstakken, die alle behoren tot het draagvlak, weinig groeimogelijkheden zijn (5). Veel sektoren moeten juist hun capaciteit beperken.

Hier volgen enkele citaten uit dit rapport van Economische Zaken ter ondersteuning van de stelling, dat ongenueanceerde produktiviteitsvergroting het werkgelegenheidsprobleem niet zal oplossen.

„De voedings- en genotmiddelenindustrie, textielindustrie, kleding, leder en schoenen vallen duidelijk buiten de potentiële snelle groeiers. In de meeste sub-sektoren is zelfs sprake van een bijzonder zorgelijke situatie. Papier en karton zijn eveneens als zorgelijke te typeren, maar er liggen nu nog mogelijkheden voor de grafiese industrie, ook al zal het aantal arbeidsplaatsen nog voor lange tijd afnemen.”

Hetzelfde geldt voor de subsektor uitgeverijen (waarbij trouwens het milieu er betrekkelijk goed afkomt). Overcapaciteit in de aardolie-industrie (raffinage e.d.) duurt tot in de tachtiger jaren. De chemiese sektor is een van de weinige sektoren met groeimogelijkheden bij uitsttek, maar elders wordt opgemerkt, dat juist deze sektor tegen de begrensdde mogelijkheden van ons land aanloopt. (Nog geen maand na het verschijnen van deze bedrijfstakverkenning werd door de chemiese industrie een rapport gepubliceerd, waarin stond, dat haar groeimogelijkheden in de toekomst juist zeer beperkt zijn, wegens concurrentie uit het Midden Oosten, waar de olielanden zelf bezig zijn industrieën op te zetten). In de rubber- en kunststoffen verwerkende industrie, gaat het rapport verder, wordt een afvlakking van de neergaande lijn mogelijk geacht; in de bouwmaterialensektor staan echter nog grote saneringen te wachten.

In de basismetalen mag niet op een substantieel herstel van de winstgevendheid worden gerekend en enig optimisme ten aanzien van de non-ferro metalen behoort zeer gematigd te zijn. IJzer en staal, een hoeksteen van het draagvlak, staat er zo zorgelijk voor, dat Hoogovens openlijk de groeifilosofie heeft afgezworen. De metaal zal verder gesaneerd moeten worden, maar in de machinebouw is nog een bescheiden groei mogelijk. In de elektrotechniek zullen veel ontslagen vallen en overcapaciteit geeft reden tot zorg. Transport (scheepsbouw, wegtransport en vliegtuigbouw) zal evenals de handel eerder inkrimpen dan uitbreiden.

De robottechnologie, waarvan een jaar geleden door het CPB, maar ook door partijen als het CDA en D'66, nog hoog werd opgegeven als groeier van de tachtiger jaren wordt nu niet meer als zodanig genoemd.

Het geheel overziende kunnen we slechts tot de konklusie komen, dat een groot aantal van de 17 sektoren er ronduit zorgelijk voorstaat en slechts met veel kunst en vliegwerk voor verdere teruggang behoed kan worden.

Slechts een paar sektoren hebben redelijke kansen. Zelfs m.b.t. de chemiese industrie, waarvoor het rapport een aardige groei verwachtte, zijn de laatste tijd minder gunstige berichten verschenen.

Door de analyse van het Ministerie van Economische Zaken wordt onze stelling, dat een vergroting van de arbeidsproductiviteit samen gaand met een vergroting van de produktie op middellange termijn tot een vergroting van de afzetproblemen zal leiden, duidelijk bevestigd.

1.1d Afzet naar de Derde Wereld

Vele ekonomen en politici zien wel in dat de werkloosheid in het Westen niet kan worden opgelost door vergroting van de produktie voor de binnenlandse markt. Op grond van deze konstatering stelden de leden van de Europese Kommissie Vredeling en Jenkins voor onze problemen op te lossen door de afzet naar de ontwikkelingslanden te stimuleren. Iedereen is ervan overtuigd dat er in die landen nog wel genoeg onbevredigde behoeften zijn.

Wat zijn de mogelijkheden voor afzetvergroting naar de ontwikkelingslanden? En welke gevolgen zal dat hebben op de werkgelegenheid in ons land?

Wat de mogelijkheden voor meer afzet naar de ontwikkelingslanden betreft zijn wij afhankelijk van de ontwikkelingsstrategie die de landen uit de Derde Wereld kiezen.

Er zijn ruwweg twee uitersten van ontwikkelingsstrategieën mogelijk:

– óf de ontwikkelingslanden kiezen voor een politiek van *self reliance* d.w.z. ze proberen zoveel mogelijk onafhankelijk te worden van de ontwikkelde landen door zoveel mogelijk hun eigen produkten te produceren en zo min mogelijk in te voeren (China koos voor deze weg);

– óf zij kiezen voor zoveel mogelijk vrijhandel d.w.z. ze proberen veel naar het Westen te exporteren en veel van het Westen te importeren. Voor de meeste landen zal deze weg vooralsnog de meeste economiese groei opleveren, maar ze blijven in die situatie zeer afhankelijk van de ontwikkelde landen.

Stel dat de meeste ontwikkelingslanden in de naaste toekomst (b.v. door het mislukken van de Noord-Zuid dialoog) kiezen voor een politiek van *self reliance*, dan kunnen de ontwikkelde landen wel vergeten dat ze hun extra-produktie aan de ontwikkelingslanden kunnen afzetten. Kiezen ze echter voor een politiek van vrijhandel en de ontwikkelde landen zijn bereid gelden aan hun over te dragen om meer in het Westen te kopen dan zal dat leiden tot een toenemende internationale arbeidsverdeling. Deze zal tot gevolg hebben dat in de ontwikkelde landen de kapitaal-intensieve industrieën worden gevestigd en in de ontwikkelingslanden de arbeids-intensieve.

Deze koeze leidt tot minder werkgelegenheid in het draagvlak van de ontwikkelde landen. Daar staat dan tegenover dat we flinke winsten kunnen maken met die industrieën. Daar deze winsten echter vooral door multinationals gemaakt worden (die kunnen slechts zulke grote investeringen doen) is het echter de vraag of deze winsten in Nederland zullen blijven en aan de Nederlandse overheid zullen worden afgestaan om werk te kreëren in de niet-kommerciële dienstensektor.

Hiermee zijn we gekomen aan het volgende kritiekpunt.

1.2 Winstafroming

Stel dat we de inventiviteit van de ondernemers en hun marketing-afdelingen hebben onderschat en dat ze toch in staat zijn hun afzet op de binnenlandse en buitenlandse markt te vergroten, de vraag is dan of de extra-winsten die daardoor ontstaan naar de gemeenschap zullen vloeien. De WRR geeft niet aan hoe dat zou moeten en dat terwijl er aan een dergelijke winstafroming wel de nodige haken en ogen zitten. Indien de winst vooral gemaakt wordt door de afzet naar de ontwikkelingslanden te vergroten, dan zal deze winst vooral naar de multinationals vloeien.

Maar ook de vergroting van de produktie voor de binnenlandse markt zal voor een groot deel door multinationals tot stand komen. De multinationals weten hun winsten echter vooral naar die landen toe te rekenen, waar de belastingen het laagst zijn (zie Flip de Kam's boek „*Betalen is voor de dommen*”).

Een andere kwestie waar de WRR over zwijgt is de mogelijkheid om topsalarissen af te romen.

1.3 De kwartaire sektor

We gaan nog steeds uit van de ideeën van de WWR, en veronderstellen dus dat de winsten in de industrie en de commerciële dienstverlening zullen toenemen, en met succes afgeroomd worden door de overheid.

Wat gaat de overheid daarmee doen? Ze gaat arbeidsplaatsen scheppen in de zogenaamde kwartaire sektor. Tot deze sektor behoren allerlei diensten die niet op een commerciële basis worden verleend. Men noemt deze sektor ook wel de niet-kommerciële of maatschappelijke dienstensektor. De WWR hoopt nu door in deze sektor nieuwe beroepskrachten aan te stellen, dat tot nu toe onbevredigde behoeften kunnen worden bevredigd n.l. behoeften aan onderwijs, verzorging, welzijn.

Maar wat de WWR over het hoofd ziet is dat dergelijke behoeften tot dusver vaak werden bevredigd door inzet van vrijwilligers, door huisvrouwen kortom door alle mensen, die werk verrichten, zonder daar een betaling voor te ontvangen.

Dit soort onbetaald werk verdwijnt bij de WRR helemaal onder de tafel. Men heeft het in het WRR-rapport immers alleen over actieven, die een betaalde baan

hebben, en niet-actieven, die geen betaalde baan hebben. Mensen die actief zijn buiten een betaalde baan om vallen gewoon buiten deze definities.

Daarom grijpt de WRR voor de bevrediging van behoeften aan welzijn in de breedste zin van het woord vanzelf naar de oplossing van „zet er maar beroepskrachten aan”. Wij zijn echter bang, dat zo'n aanpak leidt tot een verdere bureaucrativering van de welzijnsvoorzieningen, terwijl voor vrijwilligers steeds meer mogelijkheden tot zinvolle activiteiten worden afgekapt.

Wat wij de WRR verwijten is dat zij door te pleiten voor een enorme groei van betaalde banen in de kwartaire sektor onbewust aan een verdere afbraak van de huishoudelijke sektor, d.w.z. van de mogelijkheden tot zinvol en bevredigend werk buiten een betaalde baan om, voor mannen én vrouwen.

Noten:

(1) De komende 25 jaar, een toekomstverkenning voor Nederland, uitgave van de WRR nr. 15, dec. '77.

(2) Idem, blz. 149.

(3) Idem, blz. 163.

(4) Idem, blz. 133.

(5) Bedrijfstakverkenningen, aangeboden aan de Tweede Kamer, Kamerstuk nr. 14805, 1977.

ENKELE OPLOSSINGEN VAN DE PPR VOOR DE WERKGELEGENHEID

DOOR MAURITS HENKEMANS

Inleiding

In dit hoofdstuk worden in het kort de ideeën weergegeven, die binnen de PPR leven als mogelijke oplossingen van het werkgelegenheidsprobleem.

Deze ideeën zijn vooral bedoeld als een reactie op de nota „MAKEN WIJ ER WERK VAN”. Dit heeft tot gevolg dat bepaalde PPR-ideeën zoals *demokratisering van de onderneming* en *regionalisering van het economies beleid* minder aandacht krijgen. Dit wil niet zeggen dat deze zaken niet van belang zijn, maar het is een gevolg van het feit dat deze artikelen zijn geschreven als een reactie op de WRR-nota.

II.1 Selektieve groei in het draagvlak

De WRR wil het werkgelegenheidsprobleem oplossen door de arbeidsproductiviteit en de productie in de landbouw, de nijverheid en de commerciële dienstensektor te laten toenemen. Wij stellen daartegenover een selektieve groei in het draagvlak. Dit houdt in dat we de economische ontwikkeling in het draagvlak expliciet willen toetsen aan haar gevolgen voor het milieu, het grondstoffen- en energiegebruik, de ruimtelijke ordening, de Derde Wereld en de arbeidsomstandigheden.

Een selektieve groei in het draagvlak zal in een groot aantal sectoren betekenen dat arbeidsintensieve productieprocessen en dienstverlening gehandhaafd moet blijven. Dit is o.a. voor de volgende sectoren het geval:

- de landbouw;
- de bouwnijverheid;
- de distributiesektor;
- reparatiesektor.

In hoofdstuk III verduidelijken we waarom door selektieve groei in bovengenoemde sectoren werk gehandhaafd moet blijven.

Tevens komt daar aan de orde dat door de ontwikkeling van alternatieve technieken extra werk gekreëerd kan worden in de industriële sektor.

Selektieve groei in het draagvlak zal leiden tot een stabilisering i.p.v. een sterke vermindering van de werkgelegenheid in het draagvlak, zoals de WRR veronderstelt. Een ander gevolg van selektieve groei zal zijn dat de materiële groei zal afnemen en op korte termijn zal stabiliseren.

Daar zal tegenover staan dat „immateriële” bevrediging (een goed milieu, een leefbare woon- en werkomgeving, een overzichtelijke werksituatie) toeneemt. Tevens zal selektieve groei stabielier zijn dan gewone groei. Selektieve groei speelt immers in op toekomstige schaarste aan grondstoffen en energie. Selektieve groei zal tot gevolg hebben dat er minder winsten van de bedrijven zijn af te romen om nieuw

werk te creëren in de niet-kommerciële dienstensektor, hoe we dat probleem willen oplossen komt in hoofdstuk IV.2. aan de orde.

Om maatschappelijk nuttige productieprocessen in het draagvlak te handhaven, terwijl deze via het marktmechanisme nog niet rendabel zijn, zal een *basisinkomen* moeten worden ingesteld.

Dit basisinkomen zal beschikbaar worden gesteld aan personen, die maatschappelijk nuttig werk opzetten dan wel onrendabel nuttig werk handhaven.

Het basisinkomen kan gedeeltelijk gefinancierd worden uit de bedragen, die nu voor de WW-uitkeringen worden uitgetrokken (door instellen van het basisinkomen loopt het aantal werklozen terug). De rest van het bedrag moet worden gefinancierd uit de Vennootschapsbelasting (overheveling van de winst van een goed lopende bedrijfstak naar niet rendabele bedrijfstakken). De hier bovengenoemde ideeën worden verder uitgewerkt in hoofdstuk VII.

II.2 Werk-kreatie

door eerlijke verdeling van het werk

Het handhaven van arbeidsintensieve productieprocessen en dienstverlening zal slechts een gedeeltelijke oplossing leveren voor het werkgelegenheidsprobleem. Daarom moet tegelijkertijd het instrument van *arbeidstijdverkorting* worden gebruikt. Deze arbeidstijdverkorting moet samengaan met vermindering van het inkomen (natuurlijk eerlijke verdeling van de lasten), daar zij geen beroep mag doen op een vergroting van het draagvlak.

Steeds weer worden wij gekonfronteerd met de situatie dat een aantal mensen overwerkt is door een overmaat aan werk, terwijl anderen juist door gebrek aan werk psychische problemen krijgen.

Een *eerlijke verdeling van het werk* blijft een goede oplossing van het werkloosheidsprobleem en alle partijen (zelfs de VVD) zijn er voorstander van.

De WRR wijdt een hoofdstuk aan de mogelijkheden van arbeidstijdverkorting. Jammer genoeg geeft zij niet aan welke gevolgen arbeidstijdverkorting zou kunnen hebben voor het werkgelegenheidsprobleem. Wij verwachten van arbeidstijdverkorting dat het een positieve bijdrage zal kunnen leveren aan het oplossen van het werkloosheidsprobleem, vooral als zij samen gaat met een kleine inkomensbeperking (in ruil voor meer vrije tijd).

Er zijn nog een aantal extra wensen die wij op dit gebied koesteren.

Wij willen dat mensen die nu reeds bereid zijn voor minder geld minder tijd te werken daar door de overheid en de werkgevers in gesteund worden. Dit moet gelden zowel voor mannen als voor vrouwen.

Tevens zouden wij het toejuichen als het aantal *part-time* banen sterk zou worden uitgebreid. Arbeidstijdverkorting zal naast het werkgelegenheidsaspect ook een positief gevolg hebben op de relatie aktieven/niet-aktieven en op het vrijwilligerswerk. Immers indien het werk minder belangrijk wordt, hetgeen te verwachten valt indien men minder werkt, dan zal het verschil tussen diegenen, die werken in betaalde banen en diegenen, die werken in onbetaalde banen afnemen. Ook is het waarschijnlijk dat wanneer mensen meer vrije tijd krijgen, zij eerder bereid zijn allerlei vrijwilligerswerk en huishoudelijk werk te doen (zie hoofdstuk VII).

In hoofdstuk IV wordt een aantal voorbeelden gegeven hoe door arbeidstijdverkorting werkelijk nieuwe banen gecreëerd kunnen worden.

II.3 Winstafroming

In hoofdstuk I hebben we aangegeven dat de WRR geen instrumenten heeft ontwikkeld die ervoor moeten zorgen dat de winsten, die in het draagvlak worden gemaakt overgeheveld kunnen worden naar de kwartaire sektor.

We hebben in het voorgaande al weergegeven dat die overheveling in het geval van selectieve groei niet groot zal zijn. In dat geval is het vooral van belang, dat winsten van de ene bedrijfstak worden overgeheveld naar een andere. Daar de overheid deze overheveling moet sturen blijft het van belang, dat de gemeenschap controle op de winsten krijgt.

In hoofdstuk V worden enkele binnen de PPR levende ideeën weergegeven over hoe die controle en overheveling plaats zou moeten vinden.

Een belangrijk onderdeel van die controle moet zich richten op de multinationale ondernemingen (V.3.1.). Een ander instrument om ervoor te zorgen dat winstafroming plaatsvindt is b.v. een andere basis voor de betaling van sociale premies (V.3.4.).

Tot nu toe hebben we het over afroming van de grote winsten. Het is echter ook mogelijk werk te creëren door afroming van hoge inkomens ofwel indien dat politiek niet haalbaar is matiging van de hoge inkomens. In hoofdstuk V wordt aangegeven hoe door matiging van de ambtenarensalarissen 50.000 arbeidsplaatsen kunnen worden gecreëerd. Dit idee is natuurlijk ook in het bedrijfsleven toe te passen.

II.4 Werk scheppen in de kwartaire sektor

Door te voeren van een selectief groei beleid in het draagvlak blijft er minder geld over om betaald werk in de niet-kommerciële dienstensektor te creëren.

Uitgaande van de door de WRR veronderstelde trends, zou een mogelijke oplossing van het werkgelegenheidsprobleem zijn om in 1990 684.000 arbeidsplaatsen in de kwartaire sektor te creëren. Uitgaande van ons beleid zouden in deze sektor slechts 318.000 extra betaalde banen gecreëerd kunnen worden.

Toch vinden wij net als de WRR dat in de niet-kommerciële dienstensektor nog veel onbevredigde behoeften heersen. Te denken valt aan bejaardenwerk, gezondheidszorg en onderwijs. Wij achten daarom een uitbreiding van de werkzaamheden in deze sektor noodzakelijk.

Bij een mogelijke oplossing van dit dilemma spelen de volgende ontwikkelingen een rol:

- In hoofdstuk VI wordt beschreven dat door de vergroting van de overheidsaktiviteiten en de aktiviteiten in de partikuliere sektor de taken van de huishoudelijke sektor o.a. vrijwilligerswerk sterk worden beperkt.

- In hoofdstuk II.2. wezen we er op dat door arbeidstijdverkorting mensen meer tijd krijgen voor vrijwilligerswerk.

Op grond van deze twee tendensen zou de hulpverlening in de kwartaire sektor als volgt kunnen worden georganiseerd:

De twee belangrijkste pijlers van de niet kommerciële dienstverlening blijven de professionele krachten en de vrijwilligers. In toenemende mate zouden vrijwilligers ingeschakeld moeten worden bij aktiviteiten die enige mate van deskundigheid vereisen.

De professionele hulpverlening krijgt een tweedelige taak: de hulpverlening op basis van specifieke deskundigheid en de leiding over het vrijwilligerswerk.

Uitbreiding van het vrijwilligerswerk mag niet leiden tot het gebruiken van vrijwilligers als rechteloze arbeidskrachten, en mag evenmin leiden tot beperking van banen die door professioneel opgeleide mensen moeten worden vervuld.

De overheid zou na overleg met de vrijwilligersorganisaties en professionele organisaties moeten zien welke mogelijkheden er voor zo'n beleid zijn.

KREATIE VAN WERK VIA SELEKTIEVE GROEI

DOOR MAURITS HENKEMANS

Inleiding

Uit rapporten van de *Club van Rome* (1) en uit een onlangs verschenen rapport van de WRR „*De komende 25 jaar*” komt duidelijk naar voren dat een verdere economische groei, zoals die in de laatste decennia in het westen heeft plaats gevonden, niet meer mogelijk is wegens gebrek aan grondstoffen en gevaren voor het milieu.

Zo is het hoogstwaarschijnlijk dat indien het energie-beleid in het Westen niet op korte termijn drasties wordt veranderd we binnen enkele decennia te maken zullen krijgen met een nieuwe, maar nu veel ernstiger energiecrisis.

Tevens valt te verwachten dat bij de voortzetting van de huidige groei gebrek zal ontstaan aan belangrijke grondstoffen zoals koper, tin en lood.

Ook indien het met bovenstaande uitputting van grondstoffen niet zo'n vaart zal lopen zoals weer andere deskundigen beweren, zal verdere groei van het energiegebruik door verbranding van fossiele brandstoffen en het toenemend gebruik van grondstoffen zeer nadelige gevolgen hebben voor het milieu en daarmee voor de volksgezondheid.

Bovendien zal door een verdere groei in het rijke Westen de kloof tussen arm en rijk in de wereld nog groter worden en het is maar de vraag of mensen er in het Westen wel gelukkiger door worden.

Omdat een voortzetting van de huidige groei niet mogelijk noch wenselijk is streeft de PPR naar een selectieve economische groei. Hieronder verstaan we een economische ontwikkeling, waarbij expliciet rekening wordt gehouden met:

- het milieu, de energie- en grondstoffenvoorraden;
- de internationale verdeling van de welvaart;
- de arbeidsomstandigheden. (2)

Nu wordt er vaak beweerd, dat een flinke economische groei ondanks alle bezwaren toch nodig blijft om de werkgelegenheid op peil te houden.

Het wordt echter steeds duidelijker dat een selectieve groei meer werk zal creëren in het draagvlak dan zou gebeuren bij handhaving van de huidige groei.

We keren nu terug naar het rapport van de WRR „*MAKEN WIJ ER WERK VAN?*”. In dit rapport wordt gesteld dat er in de komende 15 jaar een sterke teruggang te verwachten is van de werkgelegenheid in de landbouw. Daarnaast zal ook in de nijverheid en in de bouw de werkgelegenheid teruglopen. Zie voor de cijfers: bijlage I. De prognoses die in bijlage I worden gegeven gaan min of meer uit van een voortzetting van de huidige groei. In dit artikel zullen we aan de hand van vijf concrete voorbeelden aangeven dat door het voeren van een selectief groeibeleid meer werk in het draagvlak gehandhaafd blijft dan in het WRR-voorstel wordt verondersteld. In hoofdstuk V.6 zien we welke gevolgen het selectieve groeibeleid heeft voor de betalingsbalans.

III.1 Werk-kreatie door energiebesparing en ontwikkeling van alternatieve energiebronnen

Zoals we boven reeds stelden is uit talrijke onderzoeken komen vast te staan dat de voorraden aardgas en olie binnen enkele decennia uitgeput zullen zijn. Dit heeft er toe geleid dat er naarstig gezocht wordt naar nieuwe energiebronnen.

Als een van de mogelijke energiebronnen wordt kernenergie genoemd.

Over het al of niet gebruiken van kernenergie is een heftige discussie losgebarsten tussen voor- en tegenstanders. Voorstanders zien kernenergie als de enige economische oplossing voor het energieprobleem. Tegenstanders wijzen op de grote gevaren voor het milieu en voor de wereldvrede. Zij vrezen eveneens dat de ontwikkeling van kernenergie een autoritaire staat zal vereisen om mogelijke aanvallen van bijvoorbeeld terroristen te voorkomen.

Tenslotte tonen de tegenstanders aan dat kernenergie ook in ekonomies opzicht minder aantrekkelijk is dan energieopwekking d.m.v. zonnewarmte, windkracht, getijdenstroom, aardwarmte of rottingsprocessen, gekombineerd met energiebesparing. Het feit wil nu dat energiebesparing en de ontwikkeling van bovengenoemde alternatieven niet alleen veiliger en milieuvriendelijker zijn, maar dat ze bovendien meer werk creëren.

In het rapport van Theo Potma „*Energiebeleid met minder risico*” (3) wordt bovenstaande stelling onderbouwd. In dit rapport wordt berekend dat het mogelijk is tot een zodanige besparing van energie te komen, dat we in het jaar 2000 niet 40% meer energie gebruiken dan nu (de WRR voorspelt dat we in 1990 zelfs 80% meer energie zullen gebruiken dan nu), maar 40% minder. Dit is te bereiken door:

- isolatie van woningen en het gebruik van huishoudelijke afvalwarmte;
- gebruik van zonne-energie voor verwarming;
- gebruik van afvalwarmte van elektriciteitscentrales voor stadsverwarming;
- het winnen van energie uit bio-gas;
- het terugdringen van het partikuliere vervoer.

Zo'n enorme energiebesparing zou niet eens een noemenswaardige achteruitgang in de welvaart betekenen.

Door bovenstaande besparingsoperatie omzeilen we niet alleen de gevaren van kernenergie, we zouden ook veel onafhankelijker worden van de olieproducerende landen en tevens de luchtverontreiniging een flink stuk hebben teruggedrongen. Het plan van Potma vergt een investering tot het jaar 2000 van 97 miljard gulden, hetgeen een werkgelegenheid van 1,61 miljoen manjaren zal opleveren d.w.z. 73.000 man per jaar.

Daarnaast is voor onderhoud en vervanging van deze investeringen een bedrag van 7% per investering vastgesteld. Het aantal mensen, dat door deze laatste operatie aan het werk geholpen zou kunnen worden loopt in de loop der jaren op van 0 tot 112.000 man in het jaar 2000.

De totale werkgelegenheid in de sektor energieopwekking en besparing zou door het gehele plan kunnen stijgen van 73.000 in 1978 tot 185.000 in het jaar 2000. Potma merkt nog het volgende op naar aanleiding van deze berekening:

Ten eerste betekent het genoemde aantal arbeidsplaatsen niet dat een even groot aantal extra arbeidsplaatsen ontstaat. Het gaat hier om nieuwe arbeidsplaatsen, die in meer of mindere mate vervallende arbeidsplaatsen vervangen. Het genoemde aantal is dus te beschouwen als een vernieuwingspotentiël.

Ongetwijfeld heeft dit een gunstig effect op de werkgelegenheid in zijn totaliteit.

Een tweede opmerking is dat het genoemde aantal arbeidsplaatsen betrekking heeft op binnenlandse investeringen. Een zo duidelijk besparingsbeleid als hier wordt bepleit zal echter ook resulteren in een groot exportpotentiël van energiebesparende apparatuur. Daardoor zal naar verwachting het totaal aantal nieuwe arbeidsplaatsen veel hoger kunnen liggen (zie blz. 49 van dit rapport van Potma).

Konklusie:

Door het voeren van een selectief energiebeleid kunnen er honderdduizenden arbeidsplaatsen gekreëerd worden in de nijverheid en in de bouw. De gekreëerde arbeidsplaatsen zullen in de meeste gevallen *interessant en afwisselend werk* met zich meebrengen.

III.2 Werk-kreatie door grondstoffenbesparing

Niet alleen grondstoffen die voor energieopwekking worden gebruikt worden schaars. Ook andere grondstoffen zoals metalen kwik, tin koper en goud worden zoals al gezegd steeds schaarser. Daarnaast leidt een steeds groter gebruik van deze grondstoffen tot een stijging van het energiegebruik. De grondstoffen moeten namelijk steeds dieper uit de grond gehaald worden waarvoor steeds meer energie nodig is. Tevens leidt het toenemend gebruik van grondstoffen tot aantasting van het milieu. Denk bijvoorbeeld aan kopervergiftiging en kwikvergiftiging van rivieren en zeeën.

Deze situatie noopt tot een zuiniger gebruik van grondstoffen en dat betekent dat we duurzamere producten maken die makkelijk te repareren zijn.

Indien we over gaan tot het produceren van duurzame consumptiegoederen zal dit leiden tot een daling van de werkgelegenheid in de industriële (productie-) sektor. Daar staat echter tegenover dat de werkgelegenheid in de reparatiesector zal moeten worden uitgebreid. Immers door hogere eisen te stellen aan de kwaliteit van de producten wordt de kostprijs hoger en zal het weer economies interessant worden consumptiegoederen zoals auto's of tv-toestellen te laten repareren.

De werkgelegenheid die door een milieuvriendelijk landbouwbeleid tot stand zou kunnen komen is niet precies te berekenen. Maar het is duidelijk dat de werkgelegenheid bij zo'n beleid veel dichterbij de 299.000 dan bij de 178.000 zal liggen.

Hier volgt een artikeltje uit het Waddenbulletin waarin aangegeven wordt dat een boer die op een milieuvriendelijke manier produceert toch een aardig inkomen kan verkrijgen en daarbij ook nog bevrediging in het werk (4)

III.3 Werk handhaven door milieu-vriendelijke landbouw

De Cuperussen

Minne Cuperus nam in 1939 de melkveehouderij van zijn vader in Boxum bij Leeuwarden over. Op het bedrijf werd vrijwel geen kunstmest gebruikt - dat was in die tijd nog betrekkelijk normaal - en het stagneren van de kunstmestvoorziening in de oorlogsjaren was een belangrijke stimulans het bedrijf op de oude voet voort te zetten. Acht jaar geleden trouwde zijn zoon Teake en kocht een ernaast gelegen bedrijf. Hier was voorheen intensief met kunstmest gewerkt, maar Teake gaf de voorkeur aan de bedrijfsvoering van zijn vader en schakelde om op voornamelijk organische bemesting. Na een aanvankelijke teruggang in de produktie is ook zijn bedrijf nu vrijwel optimaal.

De twee bedrijven gezamenlijk beslaan een oppervlakte van 50 ha zware kleigrond met een betrekkelijk gunstige verkaveling. Hierop worden 58 melkkoeien, 14 pinken, 15 kalveren, 3 paarden en 60 schapen gehouden. De veebezetting is daarmee 1,78 grootvee-eenheden per ha (lager dat het gemiddelde in Friesland: ca. 2,2). Er wordt geen gras ingekuuld, al het gemaaid gras wordt als hooi in de schuren opgetast. Het zware werk - mestrijden en gieren, hoorrijden, hekkelen en greppels frezen - is uitbesteed bij een loonbedrijf.

Het zwaartepunt van de werkwijze van Minne en Teake Cuperus ligt bij de alternatieve, maar intussen wel zeer zakelijke, opvatting over de economische rentabiliteit van hun bedrijven. In hun ogen is niet groei en investering met de daarbij behorende hoge investeringen en afhankelijkheid aan hypotheekgevers en prijsgevoelige industriële produkten de basis voor een gezond bedrijf. Het rendement moet komen uit het laag houden van de bedrijfskosten ten opzichte van het aantal arbeidsuren en de opbrengst. Dit betekent het maximaal benutten van de gegeven kringloopmogelijkheden van het bedrijf en het minimaliseren van verliezen aan energie, bemestings- en voedingswaarde.

Hoe gaat dat in de praktijk?

Allereerst het benutten van de natuurlijke bodemvruchtbaarheid. Eén van de belangrijkste voedingsstoffen die de produktie van grasland bepalen is stikstof (in de vorm van ammoniak of nitraat). Het land van de Cuperussen bestaat uit klaverweiden, verschillende grassoorten met veel kruiden daartussen waarvan witte klaver de belangrijkste is. Klaver bezit, evenals de meeste andere vlinderbloemigen, dankzij het voorkomen van bacterieknolletjes aan de wortelharen het vermogen stikstof uit de lucht te binden. Deze natuurlijke stikstofbinding wordt door Cuperus voor zijn land geschat op ca. 100 kg stikstof/ha/jaar (land volledig bezet met vlinderbloemingen als lucerne of soyabonen kan tot meer dan 300 kg stikstof/ha/jaar binden).

Om de stikstofbinding en de grasproduktie op peil te houden is een toegift van fosfaat, kalk en een aantal sporelementen nodig, die in de vorm van Thomaslakkenmeel eens in de vijf jaren (100 kg/ha) gegeven wordt. Daarnaast wordt eens in de 3 à 4 jaar stalmest, een aantal maanden gerijpt op zorgvuldig opgezette regels van ca. 1,5 m hoogte, en gier, na gisting in een gierkelder, uitgereden. Deze mestbehandeling is betrekkelijk arbeidsintensief, maar de meerdere arbeid wordt beloond met een betere opbrengst.

Bij het maaien moet, om verpulvering en verlies van de klaver te vermijden, met langzaam draaiende machines gewerkt worden (maaibalk in plaats van cirkelmaaier, schudder en harkkeerder nog berekend op één echte paardekracht). Om dezelfde reden wordt het hooi snel ingeschuurd (nog vochtig) en in de berg gedroogd met een zelfgebouwd ventilatie- annex verwarmings-systeem. Het resultaat van deze werkwijze is terug te vinden in de analyse van de voedingswaarde van het

hooi: 540 gr. zetmeel/kg droge stof (tegen 345 gemiddeld) en 86 gr. ruw eiwit/kg droge stof (tegen 75 gemiddeld). De totale hooiproductie is normaal en in een droge zomer als die van dit jaar verhoudingsgewijs hoog omdat klaver diep wortelt en de lage grondwaterstand daardoor nauwelijks invloed heeft.

De kwaliteit en de hoeveelheid van het door de beide Cuperussen geproduceerde gras, klaver en ruwvoer is zodanig dat in de stalperiode slechts een minimale toegift aan krachtvoer nodig is: 325 kg/koe/jaar (normaal meer dan 1000 kg/koe/jaar).

Afgezien van de lagere veebezetting wijkt de melkproductie niet af van het gemiddelde voor Friesland. Voor 1974 was dit:

melkgift/koe/jaar	4659 kg (gemidd. 4797 kg)
vetgehalte	4,29% (gemidd. 4,18%)
eiwitgehalte	3,44% (gemidd. 3,41%)

De melk wordt normaal verkocht aan de zuivelcoöperatie „De Takomst”.

Minne en Teake Cuperus zijn opvallend opgewekte mensen die met hun vrouwen de indruk wekken hard en met plezier te werken. Ze zijn ervan overtuigd dat hun bedrijfsvoering ondanks de geringe mechanisatie minder arbeidsintensief is dan die op een gangbaar bedrijf: een ongeveer 50-urige werkweek, met vanzelfsprekend uitschieters in de hooitijd, vinden ze normaal.

Ook op de wat langere termijn zijn ze optimistisch gestemd. De zorg die veel landbouwers kennen omdat in de loon- en prijsspiraal de opbrengst van de agrarische produkten voortdurend achterblijft bij de bedrijfskosten kennen zij slechts in geringe mate. „Bedrijfsrentabiliteit”, zegt Cuperus, „betekent ook dat je zo weinig mogelijk afhankelijk maakt van andere, meest grote, ondernemingen. Dat geldt zowel bij het gebruik van machines als van krachtvoer en kunstmest”.

De Cuperussen zijn vanzelfsprekend niet uitsluitend economische rekenaars, ook al stellen zij zelf de controleerbare feiten over hun bedrijfsleven graag voorop. Het zijn tevens natuurliefhebbers in hart en nieren, en de manier waarop zij werken is vooral ook een poging landbouw en natuur zoveel mogelijk op elkaar af te stemmen. Daarom zullen de kruiden- en bloemenrijkdom van de klaverweiden, het leven in de schone, niet door uitgespoelde meststoffen verpeste sloten en de opvallend grote aantallen weidevogels die met succes op hun gebied broeden voor een belangrijk deel de motivatie leveren om het nooit meer anders te willen.

III.4 Handhaven van werk in de bouw en de detailhandel

Volgens de WRR-prognoses die zijn afgeleid van onderzoek van het EIB (Economisch instituut voor de bouwrijverheid) zal de werkgelegenheid in de bouw van 1973 tot 1990 teruglopen van 438 tot 392 duizend personen.

Wij verwachten dat wanneer het door ons voorgestelde woningbouw-isolatieplan zou worden ingevoerd de werkgelegenheid in de bouw met ruim 25.000 man per jaar zou toenemen (zie punt 3.1)

Daarnaast achten we het waarschijnlijk dat wanneer meer nadruk wordt gelegd op renovatie dan het EIB voorstelt de arbeidsproductiviteit in de bouw minder snel zal stijgen. Immers renovatie is zeer arbeidsintensief.

Als gevolg van deze twee maatregelen zal de werkgelegenheid in de bouw eerder toenemen dan afnemen. Dat zo'n beleid een dure zaak is spreekt vanzelf. Er staat tegenover dat de leefbaarheid van de steden wordt verbeterd waardoor deze als stimulerende krachten in het kulturele leven in stand blijven. (Een zeer gespreide bevolking betekent meestal achteruitgang van de cultuur).

Uit het rapport is niet af te lezen welke ontwikkeling de detailhandel zal doormaken. Zeker is echter dat wanneer de tendens van de laatste jaren doorzet het aantal

klein winkelbedrijven in de nabije toekomst sterk zal afnemen.

Dit zal ertoe leiden dat de mensen zoals bejaarden en vrouwen met jonge kinderen, die geen auto bezitten, in problemen komen te verkeren. Uit welzijnsoverwegingen en ook uit energieoverwegingen streven we daarom naar handhaving van een fijnmazig distributienetwerk. Dit zal leiden tot handhaving van de werkgelegenheid, ook in de detailhandel.

III.5 Werk-kreatie door ontwikkeling van een alternatieve technologie

Stimuleren van technische vernieuwing wordt steeds vaker genoemd als een belangrijke pijler voor een toekomstgericht werkgelegenheidsbeleid. Innovaties zouden onmisbaar zijn om de concurrentiepositie van het Nederlandse bedrijfsleven te versterken. Bovendien zou de ontwikkeling van nieuwe produktieprocessen en produkten werk bieden voor mensen met een hoge opleiding waarvan ons land zo vol zit.

Naar onze mening zal het, bij de stimulering van vernieuwingen, niet om innovaties zonder meer, maar om bepaalde soorten innovaties moeten gaan. Vernieuwing zonder meer is niet wenselijk. Vernieuwing die bijdraagt aan de noodzakelijke ombuiging naar een selectieve groei is broodnodig. Daarom zullen niet alle innovaties gestimuleerd moeten worden, maar zullen wij de inspanningen moeten concentreren op innovaties die bijvoorbeeld

- energiebesparing of het gebruik van alternatieve energiebronnen mogelijk maken;
- leiden tot duurzame, gemakkelijk te repareren produkten;
- vermenschlijking van de arbeid mogelijk maken;
- milieuvriendelijk zijn;
- bruikbaar zijn voor de arme massa's in de derde wereld.

Het gaat bij dit nieuwe soort innovaties niet alleen om het doel, dat de innovatie moet dienen, maar ook om het karakter van de innovatie zelf. Men zal het niet zozeer moeten zoeken in de technologie. In deze kapitaal-intensieve technologie heeft een klein land als Nederland al per definitie een achterstand. Want deze technologie kan pas goed op gang komen als men een grote thuismarkt tot zijn beschikking heeft. Zo kan bijvoorbeeld de kernenergie-industrie niet tot bloei komen in een land, dat amper een handjevol kerncentrales zal bestellen.

Een klein land kan wel „groot” zijn in de „alternatieve” technologie; de goedkope, kleinschalige innovaties die niet zozeer specialistiese kennis, als wel een grote dosis creativiteit vereisen. Hier kunnen ook de kleine en middelgrote ondernemingen tot hun recht komen. Door een duidelijk en krachtig selectief groeibeleid kan de Nederlandse overheid voor deze alternatieve innovaties een thuismarkt bieden, en een uitgangspositie om ook op de wereldmarkt een rol te kunnen spelen. Want niet alleen in Nederland maar ook in andere landen gaan stemmen op die voor een selectieve groei pleiten. Zo kan de Nederlandse „voorsprong” in het denken en het beleid ten aanzien van selectieve groei worden omgezet in een voorsprong van het Nederlandse bedrijfsleven op de groeiende wereldmarkt voor alternatieve technologie.

III.6 Selectieve groei en de economische relaties met het buitenland

Nederland bezit een zeer open economie d.w.z. dat we veel produkten importeren en exporteren. Een gevolg van deze situatie is dat men bij de ontwikkeling van alternatieve economische plannen ook moet bezien wat

voor gevolgen die hebben op de betalingsbalans (de in- en exporten). Vandaar dat we de vijf hierboven genoemde voorbeelden beoordelen op hun gevolgen voor de betalingsbalans!

- door werkkreatie ter besparing van energie en ontwikkeling van alternatieve energiebronnen zal de import van energie sterk verminderen;
- door besparing van grondstoffen en het stimuleren van reparatie zal eveneens minder geïmporteerd behoeven te worden;
- door de ontwikkeling van milieuvriendelijke landbouw zal onze export van landbouwprodukten niet sterk meer toenemen. Daar staat tegenover dat er minder energie geïmporteerd behoeft te worden;
- handhaven van werk in de bouw en de detailhandel zal geen nadelige gevolgen hebben op de betalingsbalanspositie daar in deze sektor weinig geïmporteerd en geëxporteerd wordt;
- door het stimuleren van de ontwikkeling van alternatieve technieken kunnen wij op dit gebied een voor-sprong opbouwen t.o.v. andere landen waardoor onze export op dit terrein kan worden vergroot.

Door het voeren van een selectief groeibeleid zal de export van hoogwaardige kapitaalintensieve produkten (kerncentrales, vliegtuigen) teruglopen maar op dit gebied zijn we nu toch al bijna uit de markt geprijsd.

Algemeen kan men stellen dat wij door een selectief groeibeleid minder afhankelijk worden van het buitenland. De importen van grondstoffen en energie zullen verminderen en op het gebied van de export zullen we het vooral moeten hebben van de ontwikkeling van alternatieve technieken.

Konklusie

Door een duidelijk en krachtig selectief groeibeleid kan in de landbouw en de nijverheid, de bouw en de reparatie-sektor nieuw werk worden gekreëerd, en werk worden gehandhaafd dat maatschappelijk nuttig en volwaardig is. Tegelijk kan daardoor een thuismarkt worden geschapen voor de ontwikkeling van een alternatieve technologie, waardoor met name het Nederlandse midden- en kleinbedrijf zijn internationale concurrentiepositie kan versterken.

Door zo'n beleid blijven dus veel meer arbeidsplaatsen in het „draagvlak” gehandhaafd dan de WRR voorspelt. Daar staat tegenover, dat de winsten en inkomens in de draagvlaksectoren niet sterk zullen toenemen, zoals de WRR wel zou willen. Maar de vraag is, of dat, bij een voortzetting van de huidige groei wél zou gebeuren.

Door de selectieve groei en het behoud van arbeidsplaatsen in het draagvlak hoeven in ieder geval in de kwartaire sektor minder arbeidsplaatsen gekreëerd te worden hetgeen financieel weer wat ruimte geeft. Toch zal een selectief groeibeleid de werkgelegenheidsproblemen niet totaal kunnen oplossen. Men zal de problemen ook op andere manieren aan moeten pakken - bijvoorbeeld door arbeidstijdverkorting - daarover in de volgende artikelen meer.

Noten

- (1) Grenzen aan de Groei; Aula-pocket.
- (2) Barsten in de groei; uitgave van het Wereldvenster. Ook te bestellen bij studiestichting.
- (3) Energiebeleid met minder risico, door Theo Potma; uitgave van Vereniging van milieudefensie en De stroomgroep Stop kernenergie.
- (4) Waddenbulletin: Boeren langs het wad, 1975 nr. 8.

WERK-KREATIE DOOR VERDELING VAN HET WERK

DOOR MAURITS HENKEMANS

Inleiding

De PPR is de eerste partij geweest die heeft voorgesteld de werkgelegenheidsproblemen op te lossen door een eerlijke verdeling van het werk. Langzamerhand belijden bijna alle partijen deze oplossing maar ze zijn daarom nog niet bereid werkelijke beleidsmaatregelen te nemen om deze oplossing te realiseren. In dit hoofdstuk geven we drie korte voorbeelden van manieren waarop arbeidstijdverkorting tot meer werkgelegenheid kan leiden¹⁾ In het tweede gedeelte geven we aan hoe de vakbonden tot een eerlijke verdeling van het werk te komen.

IV.1 Drie voorbeelden van werk-kreatie door arbeidstijdverkorting

Eerste voorbeeld

Ambtenaren van het CBS in Limburg hebben op de volgende manier werk gekreëerd door arbeidstijdverkorting: op een afdeling waar eerst 4 mensen 5 dagen werkten werd een nieuwe arbeidsplaats geschapen door met 5 mensen elk 4 dagen te gaan werken.

Twee voorwaarden om op die manier een nieuwe baan te creëren zonder dat het de overheid meer geld kost zijn:

- de nieuwe baan moet worden ingenomen door een persoon die werkloos is en moeilijk een baan kan vinden. (De staat moet dan al bijstand of WW betalen)
- de 4 al werkende personen moeten bereid zijn iets in inkomen achter uit te gaan als tegen prestatie voor de extra vrijdag.

Tweede voorbeeld

Werk-kreatie kan ook plaats vinden door vierploegendiensten, die veel voorkomen in volkontinu werkende bedrijven te vervangen door vijfploegendiensten.

Het is bekend dat het werken in ploegendiensten zeer nadelige psychologische en sociologische gevolgen heeft voor mensen die op die manier werken. Op grond van deze kennis is het zeer wenselijk vierploegendienst te vervangen door vijfploegendiensten. Deze vervanging zal zeker leiden tot meer werk kreatie maar ook tot hogere kosten voor het bedrijf. Per bedrijf zal moeten worden bezien in hoeverre door de kortere arbeidstijd geld moet worden ingeleverd. Ook hier moet gelden: de zwaarste schouders moeten de zwaarste lasten dragen.

In een PPR-nota „Naar een 36-urige werkweek” wordt ook aangegeven hoe men door arbeidstijdverkorting werk eerlijk kan verdelen.

Derde voorbeeld

Bij steeds meer gezinnen bestaat de wens om man en vrouw elk een gedeelte van het huishoudelijk werk te laten verrichten. Om dit mogelijk te maken moeten

voor mannen en vrouwen meer part-time banen geschapen worden. Wij zijn ons er van bewust dat de wens van part-time werk nog maar bij een kleine groep mensen bestaat maar het is noodzakelijk dat de overheid en de werkgevers op deze wensen in gaan.

IV.2 Arbeidsplaatsenovereenkomsten (APO's) — een idee van de vakbonden

De Nederlandse vakbonden hebben vastgesteld dat op korte termijn geen sterke economische groei meer is te verwachten en dat het werkgelegenheidsprobleem niet meer door middel van het oude instrument: economische groei, kan worden opgelost. Zij zijn daarom naarstig op zoek naar andere wegen om het werkgelegenheidsprobleem op te lossen.

Uit individuele reacties van vakbondsleden waaronder die van Wim Kok (Volkskrant 22 oktober 1977) valt op te maken dat dezen de WRR-oplossing niet omhelzen. Zij vrezen net als wij dat wanneer de werkgelegenheid in het draagvlak afneemt ten behoeve van een toename van de winsten men er in onze economische orde op geen enkele wijze zeker van is dat deze winsten worden gebruikt om werk te creëren in de kwartaire sektor.

De vakbonden streven vooral naar een toename van invloed van de maatschappij op de investeringen, zodat zij meer zekerheid krijgen dat bepaalde concessies van de werknemers op b.v. het gebied van loonsverhoging of prijkscompensatie om zodoende meer werk te creëren door de ondernemingen ook werkelijk tot stand worden gebracht. De PPR steunt dit streven daar dit in de lijn ligt van haar streven naar een democratisering van de economische orde.

Om de relatie loonmatiging dan wel inleveren prijscompensatie tot het creëren van nieuw werk gestalte te geven willen de vakbonden per bedrijfstak *Arbeidsplaatsenovereenkomsten* (ook wel APO's genoemd) afsluiten. In zo'n APO worden afspraken vastgelegd tussen werkgevers- en werknemersorganisaties over de hoeveelheid beschikbaar werk, de verdeling en de kwaliteit ervan. De bedoeling is dat op bedrijfstaksnivo slechts globale afspraken worden gemaakt en in de ondernemingen meer concrete.

De onderwerpen die in deze APO's ter sprake komen zijn:

- plaatsing kwetsbare groepen;
- regeling vervroegde uittreding;
- invoeren vervroegd verlof;
- mogelijkheden van part-time werk (o.a. duo-banen);
- tegengaan van het gebruik van uitleenkrachten;
- uitbreiden van basisvakanties;
- kwaliteit van de arbeid (zie uitgebreid verslag in de vakbondsbladen).

De bedoeling van de vakbonden is in bedrijfstakken die flinke winsten maken (er zijn er niet veel, maar goed) arbeidstijdverkorting te vragen en zodoende

meer arbeidsplaatsen te scheppen. In zo'n goed lopende sektor wil men slechts een zeer klein gedeelte van de loonsverhoging inleveren als tegenwicht voor deze arbeidstijdverkortung.

In de minder goed lopende bedrijfstakken en bedrijven zouden de vakbonden voor de werk-kreatie via arbeidstijdverkortung vervroegde pensionering enz. wel bereid zijn een deel van de loonsverhoging dan wel een gedeelte van de prijskompensatie in te leveren.

Volgens ons is de APO een prima idee van de vakbonden daar door middel van deze overeenkomst ten minste enige zekerheid ontstaat dat de solidariteit van de werknemers met de werklozen gestalte krijgt. Er kleven echter twee problemen aan de APO's die de vakbonden ook erkennen:

ten eerste bestaat er het gevaar dat via APO's werk wordt gehandhaaft dat maatschappelijk niet nuttig is en niet past binnen het selectieve groeibeleid. In zo'n geval moet worden geprobeerd de winsten die door loonmatiging tot stand komen in nieuwe sectoren te investeren.

Een tweede bezwaar van de APO's is dat zij moeilijk af te sluiten zijn met multinationale ondernemingen. Deze ondernemingen kunnen door manipulaties met de winsten er voor zorgen dat ook door loonmatiging de winsten niet toenemen. In zo'n situatie moeten de Europese vakbonden overleg plegen en proberen de multinationals tot konsessies te dwingen. In hoofdstuk V komen we op dit onderwerp terug.

AFROMING VAN HOGE INKOMENS EN WINSTEN

DOOR MARLIES TER BORG EN MAURITS HENKEMANS

Inleiding

In dit hoofdstuk behandelen wij de vraag hoe door een matiging van de ambtenarensalarissen extra werk kan worden gecreëerd zonder dat dit extra geld kost. Natuurlijk kan door hantering van dit zelfde principe ook werk in het bedrijfsleven worden gecreëerd.

In het tweede gedeelte behandelen we de vraag hoe de gemeenschap meer greep op de winsten van de bedrijven kan krijgen en zodoende meer werk kan handhaven in de in hoofdstuk IV genoemde sectoren en in de kwartaire sektor.

V.1 Beperking van ambtenarensalarissen kan leiden tot 40.000 à 50.000 nieuwe arbeidsplaatsen

De ambtenaren verkeren in vergelijking met de rest van de werknemers in een bevoorrechte positie. Zij kunnen niet ontslagen worden hetgeen inhoudt dat zij nooit in de angst behoeven te leven dat zij van de ene dag op de andere dag op straat worden gezet. Daarnaast verdienen ambtenaren over het algemeen meer dan werknemers in het bedrijfsleven die min of meer hetzelfde werk verrichten. Daarbij komt nog dat ambtenaren nooit behoeven te staken voor een loonsverhoging (ze mogen het ook niet, wat een nadeel is), omdat ze automatisaties de loonsverhogingen uit het bedrijfsleven volgen.

Welnu: op grond van deze bevoorrechte positie van de ambtenaren in deze tijd van werkloosheid mag van hen nu een extra offer gevraagd worden om het werk eerlijker te verdelen. Op dit moment geeft de overheid ruim 35 miljard gulden per jaar uit aan ambtenarensalarissen.

Volgens een voorstel van de Amsterdamse hoogleraren Van der Doel en Driehuis zou van de ambtenaren wegens hun bevoorrechte positie een bezuiniging van drie procent mogen worden gevraagd. Met het geld wat

de overheid zo bespaart zouden nieuwe banen gecreëerd kunnen worden. (Deze koppeling mogen de ambtenaren eisen indien zij tot dit offer bereid zijn)

Hoeveel arbeidsplaatsen zouden er dan kunnen worden gecreëerd bij de overheidssector? Volgens Van der Doel en Driehuis kost een arbeidsplaats 45 à 50.000 gulden per jaar. Door werk te scheppen bespaart de overheid zich echter 20.000 tot 25.000 per persoon aan WW-uitkeringen. Voor een miljard gulden zouden dan voor de resterende kosten per arbeidsplaats tussen de 40.000 à 50.000 arbeidsplaatsen gecreëerd kunnen worden.

De nieuwe arbeidsplaatsen moeten volgens Van der Doel en Driehuis vooral in de kwartaire sektor gecreëerd worden, omdat het onmiddellijk scheppen van werk in andere sectoren b.v. woningverbetering vastloopt bij gebrek aan geschoold personeel. Zij denken daarom b.v. aan gezinsverzorging, jeugdwerk, onderwijs (kleine klassen), politie en aan milieu schoonmaakdiensten.

Ziedaar een voorbeeld van een manier waarop ook de PPR het werkloosheidsprobleem wil oplossen. Van belang is dat de 3% matiging als een gemiddelde moet worden gezien want het zou vooral om de hogere salarissen moeten gaan. Denkbaar is een glijdende schaal: de modale ambtenaar behoeft er niet op achteruit te gaan, terwijl de best betaalde ambtenaar een stapje terug van 10% zou moeten doen.

V.2 Het AAA

De PPR, Van der Doel en Driehuis kunnen mooie ideeën ontwikkelen maar zijn de ambtenaren solidair met de werklozen, zijn zij bereid een stapje terug te doen, wanneer zij er zeker van zijn dat dat nieuw werk oplevert. De meeste mensen staan nogal skepties tegenover de onderlinge solidariteit tussen de werknemers. Toch komen er regelmatig impulsen van ambtenaren die wel bereid zijn zo'n offer te brengen en die niet voortdurend stellen dat eerst maar eens wat gedaan moet worden aan de winsten van multinationals;

dat moet natuurlijk ook, maar zolang die mogelijkheden beperkt zijn kun je de werklozen niet laten zitten zonder baan.

Onlangs is door ambtenaren het AAA opgericht: Alternatief Ambtenaren Aktiekomité, dat de principiële bereidheid propageert van ambtenaren tot matiging van hun salarispositie. In enkele maanden tijds telt de AAA zo'n 600 sympathisanten, onder wie vele jongeren en het aantal groeit nog met de dag.

Het AAA is geboren uit onvrede over de akties van het Nederlands Genootschap van Leraren (NGL) dat volgens de tien leraren, die het initiatief namen tot het AAA, de strijd tegen de afbraak van het onderwijs verwarde met de strijd om het eigen loonzakje.

De regering-van Agt moet, indien zij haar doelstellingen op het gebied van de werkloosheidsbestrijding wil waarmaken, reageren op deze initiatieven en zij zal met een plan moeten komen om deze 40.000 arbeidsplaatsen te kreëren.

V.3. Winstafroming

De oplossing die de WRR voor de groeiende werkloosheid aandraagt staat of valt met de mogelijkheid om de hoge winsten die in enkele sectoren van de industrie en de kommerciële dienstverlening (banken e.d.) worden gemaakt, af te romen - om daarmee nieuwe arbeidsplaatsen te scheppen in de maatschappelijke dienstverlening.

In een vorig hoofdstuk hebben wij al de nodige vraagtekens gezet bij de stelling, dát er nog ergens door het bedrijfsleven hoge winsten zullen worden gemaakt. De perspectieven zijn namelijk voor geen enkele bedrijfstak echt rooskleurig. Maar goed, Van Stiphout, (de voorzitter van de groep die het rapport *Maken wij er werk van?* heeft opgesteld) is daar niet zo somber over. Hij ziet nog wel mogelijkheden in de petro-chemische industrie, de metaal en de elektroindustrie, en de informatica. 1). Laten wij er dan maar even van uitgaan dat Van Stiphout gelijk krijgt en dat in deze sectoren inderdaad hoge winsten zullen worden gemaakt. De vraag is dan, of deze hoge winsten wel zo gemakkelijk kunnen worden afgeroomd.

V.3.1. Is afroming mogelijk?

Laten wij nog eens goed kijken naar de bedrijfstakken waar de hoge winsten gemaakt moeten worden. Kenmerkend voor de chemische industrie, de metaal- en elektro-industrie en de informatica is dat daar de zogenaamde multinationale ondernemingen een relatief grote rol spelen. Dat wil zeggen dat de ondernemingen in deze sectoren vaak deel uitmaken van een internationaal netwerk van ondernemingen, die alle in het bezit zijn van, of gekontrolleerd worden door één „moedermaatschappij”. Dergelijke concerns beschikken, meer nog dan nationale ondernemingen, over de mogelijkheid, zo min mogelijk belasting te betalen.

Hoe doen ze dat? Door te manipuleren met de zogenaamde „overdrachtsprijzen”. Laten wij ons voorstellen, dat een grote gloeilampen-fabriek in het zuiden des lands deel uitmaakt van zo'n internationaal netwerk, tezamen met een kleine fabriek in Taiwan. De fabriek in Taiwan maakt onderdelen voor de fabriek in, zeg maar Eindhoven, en natuurlijk wordt er, bij wijze van betaling voor die onderdelen, geld overgedragen van Eindhoven naar Taiwan. Hoeveel moet er voor die onderdelen betaald worden?

Dat wordt beslist door de moedermaatschappij. Ze kan de fabriek in, zoals gezegd, Eindhoven er veel voor laten betalen. Dit bedrag wordt afgetrokken van de winst dat het concern in Nederland maakt, en opgeteld bij de in Taiwan behaalde winst. Dit is een uiterst verstandige zet, als de winstbelasting in Taiwan een stuk lager is dan de belasting die in Nederland op winsten wordt geheven.

Door dergelijke methoden wordt een nationale overheid die, voor welk doel ook, winsten wil afromen, aardig in de wielen gereden. Het is dan ook niet voor niets dat ernaar gestreefd wordt concerns ertoe te verplichten in de intern verrekende prijzen de werkelijke marktwaarde tot uitdrukking te laten komen; de prijs die bijvoorbeeld zou worden betaald, als een onafhankelijke fabriek in Eindhoven onderdelen zou kopen van een onafhankelijke fabriek in Taiwan. Hiertoe moeten er internationale overeenkomsten tussen de verschillende nationale overheden komen. Een ingewikkelde en tijdrovende aangelegenheid. Maar wel een noodzakelijke voorwaarde, wil er van het plan van de WRR om juist van de sectoren waarin dit soort ondernemingen actief zijn, meer winsten te gaan afromen.

V.3.2. Wat is „genoeg” winst

Maar goed, we gunnen de WRR nog even het voordeel van de twijfel, en veronderstellen, dat er in bepaalde sectoren niet alleen hoge winsten kunnen worden gemaakt, maar dat die winsten ook nog zonder al te veel moeite kunnen worden afgetapt.

De vraag die dan nog overblijft is, of de afroming van winsten van de sterke bedrijven niet in strijd is met het beleid ter stimulering van die sterke ondernemingen, dat eveneens door de WRR noodzakelijk wordt geacht. Zo zal de overheid er, bij de afroming van winsten, voor moeten zorgen, dat de ondernemingen die veel winst maken wel *genoeg winst overhouden* voor de toekomstige investeringen, die nodig zijn om ook in de toekomst hoge winsten te maken. Maar wat is „genoeg”?

Hiermee wordt wel een zeer rekbaar begrip geïntroduceerd. Dat is bijvoorbeeld gebleken bij de discussies over de afroming van de superwinsten van de oliemaatschappijen direct na de oliecrisis van '72-'73. De vakbeweging pleitte ervoor deze superwinsten af te romen. De ondernemers ontkenden dat er van superwinsten sprake was, en dat er dus gewoon niets viel af te romen. De overheid beschikte over onvoldoende gegevens om het tegendeel aan te tonen. De hoorzittingen die de Tweede Kamer in 1973 met enkele oliemaatschappijen heeft belegd over het gedrag van deze maatschappijen tijdens de oliecrisis leverden voor de progressieve kamerleden slechts frustraties op.

V.3.3. Afroming frustreert

Ook zal de overheid ervoor moeten waken, dat zij, door een afroming van winsten in het vooruitzicht te stellen, ondernemingen van de gedachte afbrengt zulke winsten ook te gaan maken. Zo wordt er in het blad van de werkgeversvereniging VNO voor gewaarschuwd, dat men door een dergelijke afroming in het vooruitzicht te stellen, *initiatieven om tot versterking van het bedrijfsleven te komen frustreert*.²⁾ Afroming moet volgens de VNO geheel achterwege blijven.

V.3.4. Afroming door andere premieheffing in strijd WRR lijn

Een derde factor die van belang is in verband met de stimulering van de sterke ondernemingen is de manier waarop de sociale premies geheven worden.

Op het ogenblik worden de sociale premies geheven op basis van het aantal werknemers dat bij een onderneming in dienst is. Dit betekent dat de arbeidsintensieve ondernemingen verhoudingsgewijs meer premie betalen dan ondernemingen waar maar weinig mensen werken. Dit wordt nog eens versterkt doordat er aan elk van de sociale verzekeringen een maximum-premiegrens is verbonden. Heeft een onderneming dus veel hoogbetaalde werknemers in dienst, dan betaalt ze relatief minder premie, dan een onderneming waar de lonen lager liggen.

Dit systeem werkt duidelijk in het nadeel van de arbeidsintensieve ondernemingen, en in het voordeel van de sterke bedrijven waarvan de WRR in de toekomst hoge winsten verwacht. Zo'n systeem ligt daarom helemaal in de lijn van de stimulering van de sterke bedrijven, zoals de WRR die voorstaat. Maar uit een oogpunt van winstafroming zou het veel beter zijn om dit stelsel te veranderen. Door niet de werknemers, maar de omzet, de winst en het geïnvesteerde vermogen de basis te laten zijn voor de heffing van sociale premies, kan men het geld halen waar het zit: bij de sterke ondernemingen.

Een dergelijke verandering van de grondslag voor de premieheffing staat al geruime tijd in het centrum van de belangstelling. Met name professor Douben heeft zich daarmee beziggehouden, evenals de nieuwe staatssecretaris voor Sociale Zaken, de Graaf.

De PPR pleit al langer voor de invoering van een premiegrondslag, die gebaseerd is op de behaalde winst en omzet van een onderneming. Nu komt ook de WRR met een uitvoerige analyse van de mogelijkheden om de premiegrondslag te veranderen.

Dit juichen wij natuurlijk toe. Maar wij vragen ons wel af of de WRR zichzelf hiermee niet in de wielen rijdt. Want als je er op uit bent de sterke bedrijven, met weinig werknemers te stimuleren, moet je niet komen met een verandering in het premiestelsel die deze sterke ondernemingen juist zwaarder gaat belasten dan nu het geval is.

V.3.5. Afroning pas na subsidies

De door de WRR gepropageerde stimulering van de sterke ondernemingen maakt het dus noodzakelijk uiterst voorzichtig te zijn met het afromen van winsten van de sterke ondernemingen. Maar dat is nog niet het hele verhaal. De winstgevendende investeringen die de WRR op het oog heeft komen veelal slechts tot stand als de overheid daarin *financieel bijspringt*. De overheid moet dus eerst geld ter beschikking stellen, (kredietgaranties, investeringspremies, ontwikkelingskredieten), in de hoop dat dat door de ondernemingen wordt omgezet in winst.

Waar het dus op neerkomt is, dat de overheid de sterke bedrijven behoorlijk wat financiële ruimte moet gunnen, in de hoop eens de daar gemaakte winsten te kun-

nen afromen. Het geld waarmee de sterke bedrijven gestimuleerd moeten worden moet natuurlijk ergens vandaan komen. Het zal waarschijnlijk voor een deel ten koste moeten gaan van overheidsuitgaven voor de maatschappelijke dienstverlening, en voor een deel ten koste van de zwakkere bedrijven.

In beide gevallen betekent het een verlies aan arbeidsplaatsen. Het door de overheid beschikbaar gestelde geld zal dan door de sterke bedrijven gebruikt worden voor o.a. arbeidsbesparende investeringen en dat betekent weer een verlies aan arbeidsplaatsen. Het is zeer de vraag of men, met de van de sterke bedrijven afgeroomde winsten evenveel nieuwe arbeidsplaatsen kan scheppen. Want als de winsten al gemaakt worden (en dat is niet zeker), en als de nationale overheid in staat is om die winsten af te romen, (en ook dat is niet zeker), dan is het nog niet zeker of de overheid dat wel zal aandurven, uit vrees dat de met veel zorg gestimuleerde investeringen alsnog zullen uitblijven.

V.3.6. Mogelijke oplossingen

Het plan van de WRR bevat zoveel onzekerheden dat er maar één konklusie mogelijk is: het is op drijfzand gebouwd. Veel *meer zekerheid* geeft een beleid dat erop gericht is om, binnen het kader van een selectieve groei, *arbeidsplaatsen in het draagvlak te behouden*. Wanneer wij moeten kiezen tussen de arbeidsintensieve bedrijfstakken waar weinig winst wordt behaald en sectoren die misschien wel veel winst maar weinig werk opleveren, dan gaat onze voorkeur naar die arbeidsintensieve bedrijfstakken uit. Juist daar zijn mogelijkheden voor maatschappelijk nuttige activiteiten, zoals in de stadsvernieuwing, de kleinschalige technologie, de reparatie, de milieu-vriendelijke landbouw, de energiebesparing.

Daarom moeten de arbeidsintensieve bedrijven extra worden gesteund door voortaan niet het aantal werknemers, maar omzet, winst en geïnvesteerd vermogen tot grondslag voor de premieheffing te maken. Daarom moeten financiële prikkels uitdrukkelijk ook gericht worden op die arbeidsintensieve bedrijven. En tegelijk zal men serieus aan het werk moeten gaan om te komen tot een waterdichte methode om van de sterke multinationale bedrijven de winsten inderdaad te kunnen afromen.

DE AFBRAAK VAN DE HUISHOUDELIJKE SEKTOR

DOOR MARLIES TER BORG

VI.1 Ondergewaardeerd werk

In het sociaal-economies beleid wordt 40% van de economie gewoon over het hoofd gezien. Dit is de stelling van Hugo Priemus, hoogleraar in Delft (1)

Die 40% van de produktie vindt plaats binnen de „huishoudelijke sektor”. Deze sektor omvat al het werk dat in onze samenleving wordt gedaan zonder dat daar een betaling tegenover staat. Het gaat dus niet alleen om huishouden in de engere zin van het woord. Ook de opvoeding van kinderen, het opknappen van huis en woonomgeving, en allerlei soorten „vrijwilligerswerk” vallen onder deze sektor.

Maar juist omdat hier geen prijs voor wordt betaald vallen al deze activiteiten buiten de economische modellen. Deze sektor levert ook veel werkgelegenheid op. Maar omdat het hier niet om betaalde banen gaat telt die werkgelegenheid in de berekeningen niet mee.

In de economie worden altijd maar twee sectoren onderscheiden: de partikuliere sektor en de publieke sektor. Professor Priemus pleit voor de erkenning van de huishoudelijke sektor als derde sektor van de economie. In de partikuliere sektor wordt, door ondernemingen, geproduceerd voor de markt. Wat er geproduceerd zal worden wordt uiteindelijk bepaald door de vraag wat er kan worden verkocht. In de publieke sektor is het daarentegen het parlement dat uiteindelijk, door goedkeuring van de begrotingen, beslist wat er geproduceerd zal worden. In beide sectoren worden mensen betaald voor het werk dat zij doen.

Deze direkte koppeling tussen arbeid en inkomen is in de huishoudelijke sektor afwezig. De vrouw die de kinderen verzorgt, de man die zijn huis schildert, de jongen in de aktiegroep, de leden van het wijkorgaan – allen werken zonder betaling en hebben langs andere weg recht op levensonderhoud.

Maar dit is niet het enige verschil tussen de huishoudelijke sektor en de andere sectoren. Zowel de partikuliere als de publieke sektor wordt gekenmerkt door een grote afstandelijkheid. De plaats waar de beslissingen genomen worden ligt ver weg, in de top van de organisatie waarin je werkt. En degene voor wie je produceert is ook ver weg – meestal krijg je hem nooit te zien. In deze sectoren is het werk zo ver opgesplitst, dat je maar een beperkte taak hebt. Vaak ben je met een klein onderdeel van de produktie bezig en krijg je het eindprodukt waaraan je gewerkt hebt nooit te zien. Deze kenmerken hebben het voordeel dat daardoor de *efficiency* aanzienlijk kan worden verhoogd. Maar dat gaat vaak ten koste van het plezier dat mensen in hun werk beleven.

In de huishoudelijke sektor is juist door het ontbreken van deze kenmerken, veel meer plezier in het werk te beleven. Je werkt meestal in een piep-kleine „organisatie”, een gezin, een aktiegroep of een wijkraad, waarin je direct bij de beslissingen kan worden betrokken. „Wat eten wij vandaag?” is een vraag die beantwoord wordt door degene die kookt, met enige inspraak van de overige eters. De kok weet voor wie het eten bestemd is. Het zijn geen vreemden waarvoor gekookt wordt, maar mensen waarmee men een persoonlijke relatie heeft. Evenmin heeft de kok zich te beperken tot het schoonmaken van de spruitjes, zoals dat in een fabriek gebeurt. Zij (of hij) is verantwoordelijk voor het hele „produktieproces”, van inkopen doen tot en met

opdiene. En koken is niet het enige werk. Het wordt afgewisseld door tal van andere activiteiten, waarin een beroep wordt gedaan op de meest uiteenlopende eigenschappen.

De huishoudelijke sektor lijkt zo misschien wel „ideaal”, maar hij is toch niet meer wat hij geweest is. Niet voor niets zijn veel vrouwen bezig deze sektor te verlaten terwille van een „echte”, betaalde baan. Want deze vergeten sektor is niet alleen in de theorie verwaarloosd, maar ook in de praktijk. Al eeuwen is er een proces aan de gang, waarbij de huishoudelijke sektor wordt afgebroken terwille van de andere twee sectoren.

Dit gebeurde eerst vooral vanuit de partikuliere sektor. Allerlei taken werden uit de huishoudelijke sektor gehaald, om voortaan door ondernemingen, tegen betaling te worden uitgevoerd. In de ontwikkelingslanden zie je dit nu nog heel duidelijk gebeuren. Nog altijd is daar de landbouw en de nijverheid voor een groot deel in handen van de huishoudelijke sektor. De familie verbouwt groente voor eigen gebruik. De babies krijgen borstvoeding. De vrouwen maken kleren voor de familieleden. Buren helpen elkaar met het bouwen van de hut.

Maar ook hier rukt de partikuliere sektor op. Voedsel en kleren kunnen gekocht worden. Vaak móeten ze ook gekocht worden, omdat de oude mogelijkheden om ze zelf te produceren verdwenen zijn. En om al die dingen te kunnen kopen moeten mensen werk zoeken waarmee zij geld verdienen... in de partikuliere sektor. Na de afbraak vanuit de partikuliere sektor, die in het Westen al twee eeuwen goed op gang is, volgde de afbraak vanuit de publieke sektor. Opnieuw werden allerlei taken uit de huishoudelijke sektor gehaald. Zo werd bijvoorbeeld het onderwijs, en de verzorging van zieken en bejaarden steeds meer door organisaties uitgevoerd die daartoe, door de overheid, werden betaald. Van allerlei vormen van onbetaald werk werd een beroep gemaakt, dat alleen mocht worden uitgevoerd door mensen met het juiste diploma. Mensen moesten weer meer gaan verdienen, om de belastingen te kunnen opbrengen waarmee deze beroepskrachten betaald konden worden.

Wat bleef er nog over van de huishoudelijke sektor? Nog altijd zo'n 40% van de produktie. Maar deze sektor werd wel een soort *restpost*. Het werk in deze sektor verloor flink aan status, zozeer zelfs dat het woord „huishoudelijk” al een negatieve klank heeft gekregen. De huishoudelijke sektor werd buiten de maatschappij gesloten, en dat bracht, voor mensen die hier werken, een zekere maatschappelijke isolatie met zich mee. Die mensen waren voornamelijk vrouwen, want het waren de vrouwen die in deze sektor „achterbleven”. Zij moesten die taken verrichten, waarvoor in de publieke en partikuliere sektor geen plaats was; taken die vooral in de emotionele sfeer liggen.

Toch worden allerlei klusjes in huis weer door de mensen zelf gedaan. Dit arbeidsintensieve werk is voor de partikuliere sektor te duur geworden.

Nu heeft het, zoals gezegd, in veel gevallen grote voordelen om taken, die vroeger door de huishoudelijke sektor werden uitgevoerd, over te brengen naar de partikuliere of de publieke sektor. Door de grotere

efficiency en deskundigheid die in deze sectoren mogelijk is, kunnen welvaart en welzijn aanzienlijk worden verhoogd. Zo is bijvoorbeeld de mediese zorg die een ziekenhuis te bieden heeft in vele opzichten een verworvenheid. Maar er komt een punt waarop een verdere verschuiving naar deze professionele sectoren een achteruitgang betekent.

Naarmate de organisaties groeien, de specialisatie voortschrijdt, en het technies vernuft in de apparatuur hoger wordt stijgen de kosten – en op een goed moment rijzen zij de pan uit. Het is bekend dat een voortzetting van de groei van het geprofessionaliseerde onderwijs, de mediese verzorging, en andere welzijnsvoorzieningen astronomische bedragen zullen vergen, die alleen door de burgers kunnen worden opgebracht als zij steeds meer geld verdienen. De „opbrengst” van dit soort voorzieningen stijgt veel minder hard, en is in vele gevallen zelfs negatief geworden.

Mensen zien er bijvoorbeeld tegenop om in een ziekenhuis te sterven. Thuis zijn, in je eigen vertrouwde omgeving, met bekende en geliefde gezichten om je heen, als je door deze laatste, kritieke levensfase heenmoet, is veel meer waard, dan een technies „betere” verzorging.

Het punt waarop de voordelen van de professionalisering in nadelen beginnen om te slaan zal per activiteit verschillen. Bovendien zullen verschillende mensen de voor- en nadelen anders waarderen. Zo is het bijvoorbeeld nu al een punt van discussie, of de verzorging van jonge kinderen uit handen moet worden gegeven, en moet worden toevertrouwd aan beroepskrachten in door de overheid gefinancierde crèches. Het is dus onmogelijk botweg te stellen dat de professionalisering te ver is gegaan, en dat de huishoudelijke sektor naar alle kanten moet worden uitgebreid.

Zo wil ook de PPR die zich sterk maakt voor de huishoudelijke sektor, bepaalde activiteiten, zoals delen van het vervoer, juist uit die sektor halen. Beroepsbestuurders zouden dan taken gaan overnemen van de mensen, die nu zichzelf in hun eigen autootje naar de plaats van bestemming rijden.

Maar als het er niet om gaat, allerlei taken klakkeloos naar de huishoudelijke sektor terug te halen, is het evenmin wenselijk die sektor maar blindelings af te breken. En dat laatste dreigt te gebeuren, als men in het beleid voor deze sektor een blinde vlek blijft houden.

Het bewijs hiervan wordt geleverd door de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, (2) die zich in een groen rapport afvraagt, **MAKEN WIJ ER WERK VAN?** Wat de WRR bedoelt is, of wij er betaald werk van zullen maken. Mensen die in de huishoudelijke sektor werken worden, in dit rapport zoals gewoonlijk, op één hoop gegooid met mensen die niet werken – omdat zij te oud of te jong zijn, omdat zij ziek zijn, of omdat zij een werkloosheidsuitkering krijgen, en daarom ook niet mógen werken.

Alle actieve huisvrouwen en vrijwilligers worden door de WRR „niet-actief” genoemd. En het zou er dan om gaan de „non-activiteit” terug te dringen door zoveel mogelijk betaalde banen te scheppen. Deze nieuwe banen zoekt men dan niet meer in de particuliere, maar in de publieke sektor. Met name in de sfeer van de welzijnsvoorzieningen zal de overheid zo'n 700.000 nieuwe arbeidsplaatsen moeten kreëren.

Daarbij wordt echter niet de vraag gesteld, of het daarbij echt wel om nieuw werk zal gaan, of dat er in de dienstverlening gewoon werk zal worden verschoven van de huishoudelijke sektor naar de publieke sektor. Hoeveel werk, dat nu niet tegen betaling wordt gedaan, zal hierdoor verloren gaan? Dat weet de WRR niet, want de huishoudelijke sektor valt buiten hun berekeningen. En als het dan, althans gedeeltelijk echt zou gaan om de bevrediging van tot dusver onvervulde behoeften, dan rest nog altijd de vraag, of die behoeften niet veel beter door een uitbreiding van de huishoudelijke sektor bevredigd zouden kunnen worden. Als bejaarden nu in de knel komen, zou men hun problemen dan niet veel beter kunnen oplossen, door hun familie en burens meer gelegenheid te geven de helpende hand te bieden?

De WRR is niet in staat om de betekenis van de huishoudelijke sektor af te wegen tegen die van de publieke sektor, omdat die huishoudelijke sektor al bij de definitie van de begrippen en de formulering van het probleem tussen wal en schip valt.

Ook vanuit het oogpunt van de werkgelegenheid zou een vergelijking van de publieke met de huishoudelijke sektor op haar plaats zijn geweest. Is werken in een betaalde baan, en in een professionele organisatie echt zoveel aantrekkelijker dan het werk in de huishoudelijke sektor? Moeten man en vrouw nu allebei betaald werk gaan verrichten? Of zullen zij beiden niet meer plezier in het werk beleven, als zij naast een parttime baan buitenshuis, ook in de huishoudelijke sektor een volwaardige taak hebben?

Dit soort vragen worden in dit WRR-rapport niet gesteld. De WRR is hier niet in staat om de bijdrage van de huishoudelijke sektor aan welzijn en werkgelegenheid af te wegen tegen die van de publieke sektor, omdat die huishoudelijke sektor al bij voorbaat buiten het gezichtsveld valt. (3)

Nu kan de WRR niets méér verweten worden, dan dat men zich er heeft aangesloten bij de manier waarop de meeste mensen, en de meeste beleidsinstanties, over deze dingen denken. Dat geeft de raad ook ruiterslijk toe. Men gaat uit van de centrale plaats die *betaalde* arbeid in onze samenleving heeft. Athans in het denken over die samenleving, zou ik hieraan willen toevoegen. Want in *werkelijkheid* vindt een groot deel van de produktie en de dienstverlening nog altijd plaats, zonder dat daar een inkomen tegenover staat. En wie nog niet ervan overtuigd is, dat de huishoudelijke sektor ook op zijn manier een draagvlak is van onze economie, moet zich maar eens indenken, wat het betekenen zou, als al het onbetaald werk ineens zou blijven liggen.

Het is door de erkenning van deze vergeten sektor dat de PPR van meer realisme getuigt dan de officiële beleidsinstanties en de grote politieke partijen. Want politiek gezien kun je het ongeveer zo stellen, zegt professor Priemus: „De VVD komt op voor de particuliere sektor. Men wil daar op de overheidsuitgaven bezuinigen om meer ruimte te maken voor het bedrijfsleven. De PvdA komt op voor de publieke sektor, men zoekt het daar vooral in vergroting van de overheidsuitgaven, om voor meer welzijn en meer werk te zorgen. De PPR komt, als enige partij, op voor de huishoudelijke sektor.”

Het is wel te begrijpen, waarom de PvdA de huishoudelijke sektor links laat liggen. Want in deze sektor kan de overheid de ontwikkelingen niet sturen. Voor (staats)socialisten is dit een nadeel, omdat zij ervan uitgaan, dat iets beter gaat, naarmate de overheid er meer greep op heeft. Maar voor een „libertair-socialistische getinte partij, zoals de PPR, is deze ongreepbaarheid van de huishoudelijke sektor juist een voordeel. Wij verzetten ons, in navolging van de grote anarchisten tegen de stelling dat al wat de overheid doet, wel gedaan is. De mensen kunnen het zelf vaak veel beter! Zij kunnen er, veel beter dan de overheid, achter komen, welke behoeften er bij de mensen leven. Zij kunnen op een soepele manier aan het werk gaan, om die behoeften te bevredigen. Mensen zijn tot veel meer creativiteit, en solidariteit, en initiatief in staat, als zij daartoe de kans krijgen. Die kans moet de overheid hen geven. De overheid kan de huishoudelijke sektor niet opbouwen. Dat moeten de mensen zelf doen. De overheid kan hen wél daartoe de ruimte geven. Een politieke partij als de PPR kan erop aandringen, dat de overheid die ruimte ook inderdaad ge-

VI.2 Meer ruimte voor de huishoudelijke sektor

Wat betekent deze leus nu in de praktijk?

In de eerste plaats zal er voor de huishoudelijke sektor ruimte gemaakt moeten worden in de beleidsstukken en de discussies over de werkgelegenheid. De PPR kan er steeds de vinger op leggen, dat deze 40% van de economie in beleidsstukken ontbreekt. Wij zullen van

regering en plaatselijke besturen berekeningen vragen van de werkgelegenheid in deze sektor. Wij zullen bij allerlei maatregelen willen weten, wat de gevolgen zijn voor de werkgelegenheid in de huishoudelijke sektor. Want zolang deze wezenlijke sektor van de economie in de beleidsstukken ontbreekt, zal de afbraak ervan blindelings doorgaan.

Alleen als je een overzicht hebt van de héle economie kun je tot een goede beslissing komen, in welke sektor je werkgelegenheid wilt behouden en scheppen — in de particuliere, of de publieke of de huishoudelijke sektor. Je kunt dan overwegen of je een werkloze nog langer moet verplichten zich uitsluitend te richten op het zoeken van een betaalde baan. Kan hij niet evengoed, of beter, in de gelegenheid gesteld worden onbetaald werk te verrichten met behoud van zijn uitkering?

In de tweede plaats zal ook het beleid zelf gericht moeten zijn op het scheppen van ruimte voor de huishoudelijke sektor. Het moet bijvoorbeeld mogelijk gemaakt worden dat:

- mensen die in maatschappelijk nuttige sectoren vrijwilligerswerk doen het recht krijgen op een basisinkomen (Zo'n basisinkomen zou in de toekomst bijvoorbeeld ook aan iedereen kunnen worden toegekend, die kleine kinderen verzorgt en opvoedt. In eerste instantie zouden alleenstaande ouders daarvoor in aanmerking komen.);

- mannen en vrouwen part-time kunnen werken, om daardoor meer tijd over te houden voor onbetaald werk, in en buiten het gezin;

- mannen en vrouwen doorbetaald verlof kunnen krijgen bij ziekte van huisgenoten of familieleden;

- arbeidsburo's ook voor onbetaald werk gaan bemiddelen.

In vele gevallen zullen dergelijke maatregelen geld kosten. In vele gevallen zal er ook door worden bespaard. Verzorging van zieken in het gezin betekent dat man of vrouw hun baan een tijdje aan de kant moeten kunnen zetten, zonder dat daardoor het inkomen helemaal wegvalt. Dat kost geld. Maar tegelijk wordt er bespaard op ziekenhuiskosten. Waarom dan niet het voor het ziekenfonds bespaarde bedrag overdragen aan het betreffende gezin?

Met dergelijke inkomensoverdrachten zullen wij een heel eind kunnen komen. Maar uiteindelijk zullen wij de uitbreiding van de huishoudelijke sektor, ten koste van de particuliere en de publieke sektor in onze portemonnee voelen. Dat is niet meer dan logies — en, mits die inkomenssteruggang een beetje eerlijk wordt verdeeld, — ook helemaal niet zo erg. Want meer ruimte voor de huishoudelijke sektor betekent juist dat je minder geld nodig hebt, omdat er meer dingen worden gemaakt en diensten worden verleend, zonder dat je daarvoor hoeft te betalen.

Noten

(1) de Volkskrant, 10 dec '77

(2) Maken Wij er Werk van — verkenningen omtrent de verhouding tussen actieven en niet-actieven WRR 1977

(3) In een ander recent rapport van de WRR, „Nederland in de komende 25 jaar” wordt wel ruimte gemaakt voor de huishoudelijke sektor. De in dit rapport ontwikkelde alternatieve toekomstbeelden verschillen in de mate waarin de huishoudelijke sektor blijft bestaan. In het eerste alternatief werken man en vrouw beiden voornamelijk in een betaalde baan en wordt de dienstverlening verder geprofessionaliseerd. In het tweede alternatief werken man en vrouw beiden part-time, en is er meer plaats voor onderlinge dienstverlening, dus voor de huishoudelijke sektor.

HET BASISINKOMEN EN DE Plicht TOT ARBEID

DOOR MARLIES TER BORG

Nu de werkloosheid veel hardnekkiger blijkt dan men had gedacht, is het idee van een „basisinkomen” volop in discussie. Zo kun je, niet alleen bij de VU-hoogleraar Kuiper, maar ook bij de „nuchtere” ingenieurs van het KIVI (1) een pleidooi beluisteren voor een gegarandeerd basisinkomen voor iedereen. Zo pleit een werkgroep van het KIVI voor:

„Het instellen van een gelijk basisinkomen voor ieder (van wieg tot graf) dat laag genoeg is om voldoende prikkel over te laten tot werken en hoog genoeg is om een veel grotere individuele keuzevrijheid te geven t.a.v. arbeidsduur en het aanvaarden van bevredigingschendend doch laag en onbetaald werk in de dienstensfeer”.

De nieuwe minister voor sociale zaken, Albeda, ziet ook wel iets in een arbeidsloos inkomen, maar dan alleen voor bepaalde categorieën.

„men zou kunnen denken aan studenten/jongeren beneden de 25 jaar als categorie bijvoorbeeld; aan ouderen (vanaf 55 jaar om de gedachten te bepalen); aan huisvrouwen onder bepaalde voorwaarden; invaliden enz. Voor zulke mensen zou men wellicht een gegarandeerd inkomen waar geen plicht tot arbeid tegenover staat kunnen invoeren. Dit zou dan weer kunnen leiden tot een vermindering van de participatie-graad (aantal mensen dat een baan zoekt, MTB), een alternatief voor werkloosheid.” (2)

Daarnaast zou je, aldus Albeda, aan mensen die dan wel de plicht houden, in een betaalde baan hun inkomen te verdienen, het recht moeten geven op perioden van doorbetaald verlof, dus op „trekkingsrechten” op een arbeidsloos inkomen. Door dergelijke maatregelen haal je, nu er niet voldoende betaalde banen blijken te zijn, mensen op een positieve manier uit het arbeidsproces, in plaats van op een negatieve manier, zoals dat nu gebeurt. Want ook nu genieten veel mensen een arbeidsloos inkomen. Maar omdat zij, door ontslag, of afkeuring daartoe zijn gedwongen, kunnen zij daar niet van genieten. En zo ze al niet tot volstrekte passiviteit worden gedwongen door de regels van de sociale uitkeringen, raken zij, door het stigma dat op hen rust, al spoedig in een volledige apathie.

Binnen de PPR leeft de gedachte van een arbeidsloos basisinkomen al langer. In 1974 werd dit idee in de PPR gelanceerd in het boekje *Barsten in de Groei*, op voorstel van vakbondsman Frans van Bakel. In 1977 werd het basisinkomen in het verkiezingsprogramma opgenomen en het haalde zelfs het regeerakkoord met de PvdA. Daarin werd niet het basisinkomen zelf, maar wel een onderzoek naar de mogelijkheden ervan in het vooruitzicht gesteld. Inmiddels wordt binnen onze fractie in de Tweede Kamer verder nagedacht over de mogelijkheden om tot de stapsgewijze invoering van

zo'n basisinkomen nagedacht. Men zou dan kunnen beginnen met een klein basisinkomen voor iedereen en dat langzaam opvoeren.

Toch stuit de gedachte van een basisinkomen nog op veel verzet. Zo wijst bijvoorbeeld de wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid het idee van een arbeidsloos inkomen voor mensen die kunnen werken als duurzame oplossing van de hand. Want bij de invoering van een arbeidsloos inkomen op grote schaal loopt men het risico, dat te weinig mensen nog bereid zullen zijn om te werken. Dit geldt wel heel in het bijzonder voor het onaangename werk, waar nu al te weinig mensen voor te vinden zijn.

Deze tegenwerpingen waren voor mij aanleiding om eens stil te staan bij de vraag, of het niet zinvol zou zijn om de toekenning van een basisinkomen in een eerste fase te koppelen aan de plicht om zich in te zetten voor de samenleving. Zou het recht op een basisinkomen aan hen die kunnen werken niet voorlopig nog gekoppeld kunnen worden aan de bereidheid om zich gedurende enkele dagen per week nuttig te maken in een zelf gekozen vrijwilligerswerkkring?

Want er is nog genoeg werk te doen in onze samenleving. Dat werk blijft nu vaak liggen, omdat mensen er niet voor worden betaald om het te doen. Zolang mensen verplicht worden om door middel van een betaalde baan in hun levensonderhoud te voorzien, zal dit ook wel zo blijven. Dit betekent bijvoorbeeld, dat de milieuvriendelijke landbouw niet op gang kan komen, omdat men daarmee, althans in de overgangsfase, door de hoge arbeidsintensiteit, vaak geen minimuminkomen kan verdienen. Hetzelfde geldt voor vele vormen van kleinschalige en ambachtelijke nijverheid, en voor het kleinwinkelbedrijf. Ook in de maatschappelijke dienstverlening blijft nog veel werk liggen, omdat mensen verplicht zijn elders te werken om in hun levensonderhoud te voorzien. Of omdat de mensen voor wie geen betaald werk is, ook geen onbetaald werk mogen doen, op straffe van het verlies van hun uitkering.

Nu is het natuurlijk denkbaar dat de overheid al deze maatschappelijk nuttige activiteiten, via subsidies en dergelijke, omzet in betaalde banen. Maar dat is wel een tijdrovende en omslachtige operatie. Zou in deze gevallen een basisinkomen niet een uitkomst kunnen bieden?

Want de centrale gedachte van een basisinkomen is niet, dat de plicht tot werken daarmee vervalt. Waar het om gaat is, dat zo'n gegarandeerd minimum-inkomen mensen bevrijdt van de plicht om te werken in een betaalde baan. Mensen zouden dan, door zo'n basisinkomen, niet alleen de mogelijkheid krijgen om onbetaald, of laag betaald werk te doen. Zij zouden ook daartoe worden gestimuleerd.

Heel concreet zou mijn voorstel zijn, om mensen een basisinkomen toe te kennen, als zij kunnen aantonen dat zij maatschappelijk zinvol werk doen, waar verder geen of weinig vergoeding tegenover staat.

Dit voorstel klinkt nog wel erg vaag. Het is nodig om het wat precieser in te vullen. Daar gaan wij dan.

Het basisinkomen is hoger dan de Bijstandsuitkering, maar niet zo gek veel hoger. Dit is op zichzelf niet onrechtvaardig. Want tegenover zo'n betrekkelijk laag inkomen staat dat men werk kan kiezen waarin men veel bevrediging vindt. Bovendien kan men ook werk zoeken, waar nog wel iets te verdienen valt, dat dan bij het basisinkomen kan worden opgeteld. Naarmate deze extra verdiensten hoger worden, zal een steeds hoger deel van het basisinkomen door de overheid worden terugbelast.

Werk betekent hier niet een vijfdaagse werkweek. Als werk zou een activiteit al kunnen gaan tellen, wanneer men er gedurende 16 uur per week mee bezig is, (om maar wat te noemen).

Wat maatschappelijk zinvol werk is zou in hele globale termen door de overheid moeten worden vastgesteld. De overheid zou sectoren aan kunnen geven die hier onder vallen, zoals:

onderwijs - gezondheidszorg - bejaardenzorg - opvoeding van kinderen door alleenstaande ouders - kunst -

recreatie - wetenschap - politiek - kleinwinkelbedrijf - ambachtelijke nijverheid - onderhoud en reparatie - milieuvriendelijke landbouw.

Het is dan aan de mensen zelf om uit te maken waar dit soort activiteiten nodig en mogelijk zijn.

Kunnen aantonen dat je zulk werk doet zou bijvoorbeeld in kunnen houden dat de instelling waarbij je werkt, of de mensen met wie je samenwerkt, (in een enkel geval jijzelf) een standaard-formulier invullen. Gewaakt moet worden voor een bureaucrativering van deze controle. De greep van de overheid op je werkzaamheden is gering, maar je krijgt van de overheid dan ook maar een basisinkomen. Het kan aan de mensen waarmee je samenwerkt worden overgelaten, om je aan je afspraken te houden.

Het bedrijfsleven hoeft van dit plan geen oneerlijke concurrentie te vrezen, daar het juist om werk gaat, dat niet rendabel is, en dat geen enkel bedrijf zou willen doen. Wel is het mogelijk dat b.v. kleine winkels de grote supermarkten gaan verdringen. Maar dit is dan het gevolg van een bewust beleid van de overheid om woonwijken leefbaar te houden.

Het basisinkomen is niet alleen bedoeld voor mensen die werkloos zijn. Mensen die een betaalde baan hebben worden immers ook in de gelegenheid gesteld om te kiezen voor werk waarin zij meer bevrediging vinden - mits zij met een lager inkomen genoegen willen nemen. Zo komen er dan weer meer betaalde banen vrij voor hen, die een hoger inkomen belangrijk vinden, en daarom een betaalde baan aanbiëren. Bestaande arbeidsburo's zouden ook tot taak moeten krijgen te bemiddelen in onbetaald werk.

Het systeem van sociale verzekeringen blijft, bij de invoering van een basisinkomen, bestaan. Waar het om gaat is mensen, die nu nog moeten kiezen tussen een betaalde baan, een uitkering (met de verplichting een betaalde baan te zoeken en het verbod op onbetaald werk) of, desnoods de bijstand, een nieuwe mogelijkheid erbij krijgen: een inkomen én het recht op onbetaald of laag betaald werk.

De koppeling van het recht op een basisinkomen aan de plicht tot een maatschappelijk zinvolle activiteit heeft vele voordelen. Mensen die geen betaald werk hebben, krijgen kansen om zich op een door hen zelf gekozen manier in te zetten voor de samenleving. Mensen die wel een betaalde baan hebben, maar daarin weinig bevrediging vinden kunnen kiezen voor meer bevredigend werk.

Werk dat niet alleen maatschappelijk nuttig, maar ook bevredigend is, en dat tot nu toe, om financiële redenen, bleef liggen kan nu worden aangepakt.

Zo'n basisinkomen kan stapsgewijs worden ingevoerd. Sektor per sektor, of regio per regio. Ook kan men om te beginnen alleen aan bepaalde categorieën (jongeren, of ouderen) een dergelijk recht op basisinkomen toe-kennen. Zo kan men, al experimenterend, ontdekken, of dit idee bij de mensen aanslaat. Als teveel mensen hiervan gebruik maken, kan men tijdig bijsturen. Als de kosten ervan de pan uitrijzen, krijgt men dat tijdig in de gaten. Als daarentegen haast niemand van deze mogelijkheid gebruik maakt, dan zal men op een andere aanpak van de werkloosheid weer meer nadruk moeten gaan leggen.

Maar door de invoering van een basisinkomen lost men het probleem van het onaangenaam werk niet op. Zelfs niet als het gekoppeld wordt aan de plicht tot een maatschappelijk zinvolle activiteit. Integendeel, het probleem wordt er door vergroot. Want als iemand de mogelijkheid heeft om bevredigend werk te doen, zal hij er wel voor passen onaangenaam werk te doen, vooral als de beloning zo laag ligt, als nu het geval is.

Voor de oplossing van dit probleem zijn al verschillende mogelijkheden aangedragen. Men zou de beloning voor onaangenaam werk flink kunnen opschroeven. Men zou het werk ook minder onaangenaam kunnen maken, door er meer variatie in aan te brengen. Men zou dat werk eerlijker kunnen verdelen, (bv doordat iedereen zijn eigen kantoor schoonhoudt). Tenslotte zou men een soort maatschappelijke dienstplicht kunnen invoeren.

Aan dit rijtje wil ik nu een nieuwe mogelijkheid toevoegen: men zou aan iedereen die onaangenaam werk doet een basisinkomen kunnen toekennen. Bovenop zo'n basisinkomen komt dan gewoon het loon dat door de werkgever per uur of per dag wordt betaald. Hierdoor zal iemand die dergelijk onaangenaam werk doet ineens op een veel hoger inkomen uitkomen dan nu het geval is, — zonder dat de inkomensverhoudingen binnen het bedrijf hoeven te worden veranderd. Het wordt dan voor mensen mogelijk om met onaangenaam werk veel te verdienen — of om met een kortere werkweek toch op een behoorlijk inkomensniveau uit te komen. Wie weet wordt dit werk dan weer voor veel mensen aan-

trekkelijk. Als veel mensen een deel van hun week aan dit werk besteden is er sprake van een verdeling van dit werk over veel meer mensen, dan nu het geval is. De invoering van een basisinkomen, gekoppeld aan de plicht tot maatschappelijk zinvolle activiteit is niet de oplossing van de werkloosheid. Maar als het ook maar iets zou kunnen bijdragen aan die oplossing, dan is het zeker de moeite van het proberen waard.

Noten

(1) KIVI — Koninklijk Instituut voor Ingenieurs: Interimrapport van het project Arbeidsstructuur en Werkloosheid, in: De Ingenieur 17 nov. '77, blz. 872.

(2) W. Albeda: Problematiek van het Recht op Arbeid in CivisMundi sept '77 blz. 194.

(3) WRR: Maken wij er werk van? 1977, blz 86.

BIJLAGE 1

CIJFERMATIGE VERGELIJKING VAN WRR-PROGNOSES EN PPR-VORSTELLEN

In de hoofdstukken 2, 3, 4, 5 en 6 hebben we de door de WRR prognoses tegenover de ideeën van de PPR gezet. Hieronder wordt cijfermatig aangegeven wat dit andere beleid voor een invloed heeft op de werkgelegenheid.

Tabel Konfrontatie van enige ontwikkelingstendities van de vraag en aanbod van arbeid zoals de WRR die ziet en de PPR nastreeft.

	X 1000		
	1975	1990 (WRR)	1990 (PPR)
1. Primaire sektor	299	178	250
2. Nijverheid	1.220	1.072	1.000
3. Energie sektor van de nijverheid	—	—	75
4. Bouwnijverheid	438	392	392
Isolatie woningen	—	—	25
5. Diensten geleverd door de overheid	962	1.033	1.064
6. Extra werk in quataire sektor	—	684	318
7. Diensten geleverd door particulieren	1.762	1.888	1.972
8. Werkloosheid	200	200	100
9. Werkkreatie door arbeidstijdverkortung	—	—	272
Totaal vraag betaald werk	4.881	5.468	5.468
Huishoudelijke sektor	2.613	3.580	3.580
Totaal arbeidsaanbod	7.494	9.048	9.048

Verklaring van de cijfers

1. De WRR veronderstelt een sterke achteruitgang van de werkgelegenheid in de landbouwsector (primaire sektor). Wij verwachten dat door het voeren van een milieuvriendelijke en energiebesparende politiek de werkgelegenheid slechts iets lager komt te liggen dan nu het geval is.

(Het cijfer is afkomstig uit de B-variant van het rapport *De komende 25 jaar*, blz. 180.

In deze variant wordt gekozen voor een milieuvriendelijk beleid.)

2. In de nijverheidssector (zonder de energiesector) verwachten wij een nog iets verdere achteruitgang van de werkgelegenheid dan welke de WRR veronderstelt. Die afname baseren we op de veronderstelling dat door het produceren van duurzame produkten de werkgelegenheid in deze sektor zal afnemen. Daar staat tegenover dat we in de reparatiesector die ondergebracht is in de commerciële dienstverlening (punt 7) meer werk verwachten.

3. Door energiebesparingsbeleid en de ontwikkeling

van allerlei alternatieve energiebronnen veronderstellen we (zie 3,2 en 36) een stijging van de werkgelegenheid in die tak van de nijverheid van 75.000 man per jaar.

4. In de bouw verwachten we een stabilisatie van de werkgelegenheid door invoering van isolatieprogramma en voortzetting renovatie en stadsvernieuwing.

5. Wij veronderstellen dat de groei van het aantal ambtenaren dezelfde ontwikkeling doormaakt als de WRR veronderstelt.

6. Het bedrag dat hier staat vermeld heeft de WRR verkregen door de vraag naar arbeid van het aanbod af te trekken. Het bedrag dat overbleef was het aantal arbeidsplaatsen dat b.v. in de niet-kommerciële dienstensektor kon worden gekreëerd. Wij komen op dezelfde manier op het bedrag van 318 duizend arbeidsplaatsen.

Wij verwachten dat dit werk in de kwartaire sektor minder geld hoeft te kosten indien er een matigingsbeleid in de ambtenarensalarissen wordt doorgevoerd. Door zo'n beleid zouden 50.000 arbeidsplaatsen extra kunnen worden gekreëerd. (Zie punt 5.1) zonder dat dat de overheid weer geld kost.

7. Wij veronderstellen een vooruitgang van de werkgelegenheid in de partikuliere dienstensektor. Dit doen we op grond van de verwachting dat en de werkgelegenheid in de reparatiesektor en de werkgelegenheid in de detailhandel zal toenemen.

8. Wij achten een werkloosheid van 200.000 te hoog. Wij veronderstellen dat de WRR op zo'n hoog bedrag is uitgekomen omdat zij veronderstellen dat de friktiewerkloosheid steeds groter wordt. Wij denken dat door herscholing en goede werking arbeidsbureaus de friktiewerkloosheid tot 100.000 kan worden teruggebracht.

9. Wij gaan uit van vermindering van het arbeidsaanbod met 10%. Deze vermindering kan op verschillende manieren tot stand komen. B.v. door in 1990 b.v. in plaats van 40 uur 36 uur per week te werken. Of door kreëren van groot aantal halve banen.

Uit onderzoek blijkt dat 1% arbeidstijdverkortung door allerlei oorzaken meestal niet 1% extra werkgelegenheid oplevert. Wij veronderstellen bij onze berekening dat 1% arbeidstijdverkortung 0,5% extra werk oplevert.

10. Het aantal mensen dat in de huishoudelijke sektor werkzaam is hebben we vastgesteld door van het totale arbeidsaanbod de totale vraag naar betaald werk af te trekken. Opvallend is dat deze groep sterk blijft toenemen. Dit was voor ons een reden om een aantal taken voor deze sektor te handhaven (zie hoofdstuk 6).

11. Het totale arbeidsaanbod wordt bepaald door alle mannen en vrouwen tussen de 20 en de 65 bij elkaar op te tellen. In 1990 kom je dan op 9.048.

BIJLAGE 2

DISKUSSIEPUNTEN

Deze discussiepunten zijn ontleend aan het commentaar van de Studiestichting van de PPR op het rapport *Maken wij er werk van?* van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid. Niet alle aspecten van een radikaal werkgelegenheidsbeleid zijn er in terug te vinden.

Werkgelegenheid door selectieve groei

Het terugdringen van de werkloosheid door te streven naar een verdere industriële groei is een hachelijke onderneming – of men nu de nodige arbeidsplaatsen in de industrie zelf wil scheppen, of, door overheveling van de in de industrie gemaakte winsten, in andere sectoren. Mocht zo'n beleid slagen, dan zal dat ten koste gaan van het milieu en de derde wereld. Bij het uitblijven van de nodige groei, (door afzet- en energieproblemen) zullen groeiende groepen werklozen onevenredig hard worden getroffen.

2. Een realistisch werkgelegenheidsbeleid zal rekening moeten houden met de noodzaak en wenselijkheid van een selectieve groei, d.w.z. een economische ontwikkeling die getoetst wordt aan de gevolgen voor milieu, grondstoffen en energie, ruimtelijke ordening en de derde wereld.

3. Een realistisch werkgelegenheidsbeleid zal er rekening mee moeten houden dat het nationaal inkomen, ook op de lange termijn, niet meer sterk zal stijgen. Hierdoor wordt het noodzakelijk te komen tot een omvattend inkomensbeleid gericht op eerlijker verdeling van het hele nationaal inkomen. Met name zal de positie van de laagste inkomensgroepen nog iets vooruit moeten gaan.

4. Een realistisch werkgelegenheidsbeleid zal er meer rekening mee moeten houden, dat de export in belangrijkheid afneemt. Dan moet ook de import aangepast worden. Dat kan door de consumptie van goederen en diensten die aan Nederland zijn gebonden (reparatie, openbaar vervoer, energiebesparing) ten opzichte van goederen die veelal geïmporteerd worden (wegwerp-artikelen, auto's, olie) aantrekkelijk te maken.

5. Door een selectief groeibeeld kunnen arbeidsplaatsen behouden en geschapen worden in de landbouw, de milieuvriendelijke energie-industrie, de stadsvernieuwing, de reparatiesector en de detailhandel.

6. Door stimulering van de alternatieve technologie kan de internationale concurrentiepositie van Nederland, met name via het midden- en kleinbedrijf enigszins worden versterkt.

Verdeling van werk

7. De vervanging van vierploegendiensten door vijf-ploegendiensten kan extra arbeidsplaatsen opleveren, als de betrokken werknemers bereid zijn inkomen te ruilen voor vrije tijd. De noodzakelijke inkomensverhoging zal in een overgangsfase gedeeltelijk door de overheid gedragen moeten worden.

8. Door arbeidsplaatsenovereenkomsten kan het beschikbare werk beter worden verdeeld, terwijl ook de zeggenschap van werknemers over die verdeling groot wordt. De bereidheid van de betrokken werknemers, om inkomen in te ruilen voor vrije tijd zal door de overheid moeten worden gestimuleerd via een financiële bijdrage in een overgangsfase.

9. Door de belemmeringen voor part-time werk weg te nemen, en het aantal part-time banen voor mannen en vrouwen uit te breiden, kan de deelname van vrouwen aan betaald werk en de deelname van mannen aan onbetaald werk toenemen.

Afoming van winsten en hoge inkomens

Niet het aantal werknemers maar de winst, omzet en geïnvesteerd vermogen moet de grondslag worden voor heffing van sociale premies. Daardoor zullen winsten van winstgevendende ondernemingen kunnen worden afgeroomd en arbeidsintensieve sectoren niet onnodig benadeeld worden.

11. Het is beter om (binnen het kader van een selectieve groei) met overheids gelden zwakkere bedrijven met veel werknemers te steunen, dan sterke bedrijven met weinig werknemers. Want zo die sterke bedrijven die steun al kunnen omzetten in winst (wat niet zeker is) zal de afoming van die winst om elders werk te creëren grote problemen opleveren.

12. Ambtenaren verkeren, zowel wat inkomen als wat zekerheid betreft, ten opzichte van andere werknemers in een gunstige positie. Daarom mag met name van de hoger betaalde ambtenaren een stuk inkomen worden afgeroomd, waarmee dan elders in de overheidssector nieuwe arbeidsplaatsen geschapen kunnen worden.

Niet-commerciële dienstverlening, (welzijnsvoorzieningen)

13. Gegeven de beperkte winstmogelijkheden in de industrie, (met name bij een beleid van selectieve groei,) is een sterke uitbreiding van betaalde banen in de niet-kommerciële dienstensektor (welzijnswerk) niet mogelijk. Gegeven het gevaar van een verdere bureaucrativering van deze dienstverlening, is zo'n sterke uitbreiding ook niet wenselijk. Verbetering van deze dienstverlening zal vooral moeten worden gezocht in de uitbreiding van het vrijwilligerswerk. Beroepskrachten zullen niet met dit vrijwilligerswerk mogen concurreren, maar dit in tegendeel moeten ondersteunen.

14. Met name in de niet-kommerciële dienstverlening speelt de „huishoudelijke sektor” een centrale rol. Deze sektor bevat, behalve het huishouden, ook al het overige werk waar geen betaling tegenover staat. Deze sektor moet als volwaardige sektor van de economie worden erkend, omdat dit onbetaalde werk voor mannen en vrouwen een interessante levensvulling kan bieden. De werkgelegenheid in deze sector mag dan ook niet nodeloos worden vernietigd.

Basisinkomen

15a. Vooruitlopend op de invoering van een basisinkomen voor iedere Nederlander, zal een basisinkomen moeten worden toegekend aan diegenen die werkzaam zijn in maatschappelijk zinvolle, maar financieel zwakke sectoren.

15b. Iedere Nederlander heeft recht op een basisinkomen, dat, zelfs in een overgangsfase, geheel van de verrichte arbeid is losgekoppeld. Wel zal zo'n basisinkomen mensen meer gelegenheid geven om werk te verrichten in maatschappelijk zinvolle maar financieel zwakke sectoren. Tot de invoering van zo'n basisinkomen voor iedereen zal men op korte termijn moeten overgaan, waarbij begonnen kan worden met een laag bedrag, dat geleidelijk wordt opgevoerd.

Toelichting: In het PPR-verkiesingsprogramma staat dat elke Nederlander een basisinkomen moet krijgen, dat voldoende is om in zijn levensonderhoud te voorzien. Dat is niet onmiddellijk te realiseren. Wij moeten ons daarom bezinnen op de vraag hoe zo'n basisinkomen stapsgewijs zou kunnen worden ingevoerd. Twee wegen staan daartoe open:

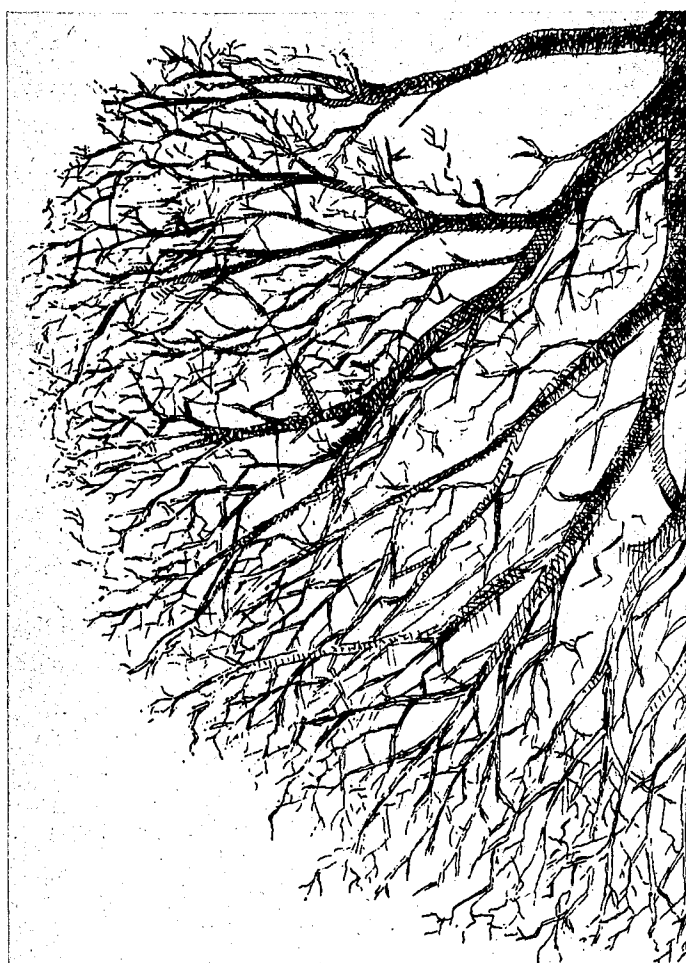
a. voorlopig nog zo'n basisinkomen koppelen aan het verrichten van maatschappelijk zinvol werk, en alléén toekennen aan mensen die werkzaam zijn in maatschappelijk zinvolle maar financieel zwakke sectoren. Daarmee doorbreek je de heerschappij van de mening, dat alleen werk in een betaalde baan echt werk is.

b. direct beginnen met een laag arbeidsloos inkomen uit te keren aan iedereen, en dat dan geleidelijk opvoeren.

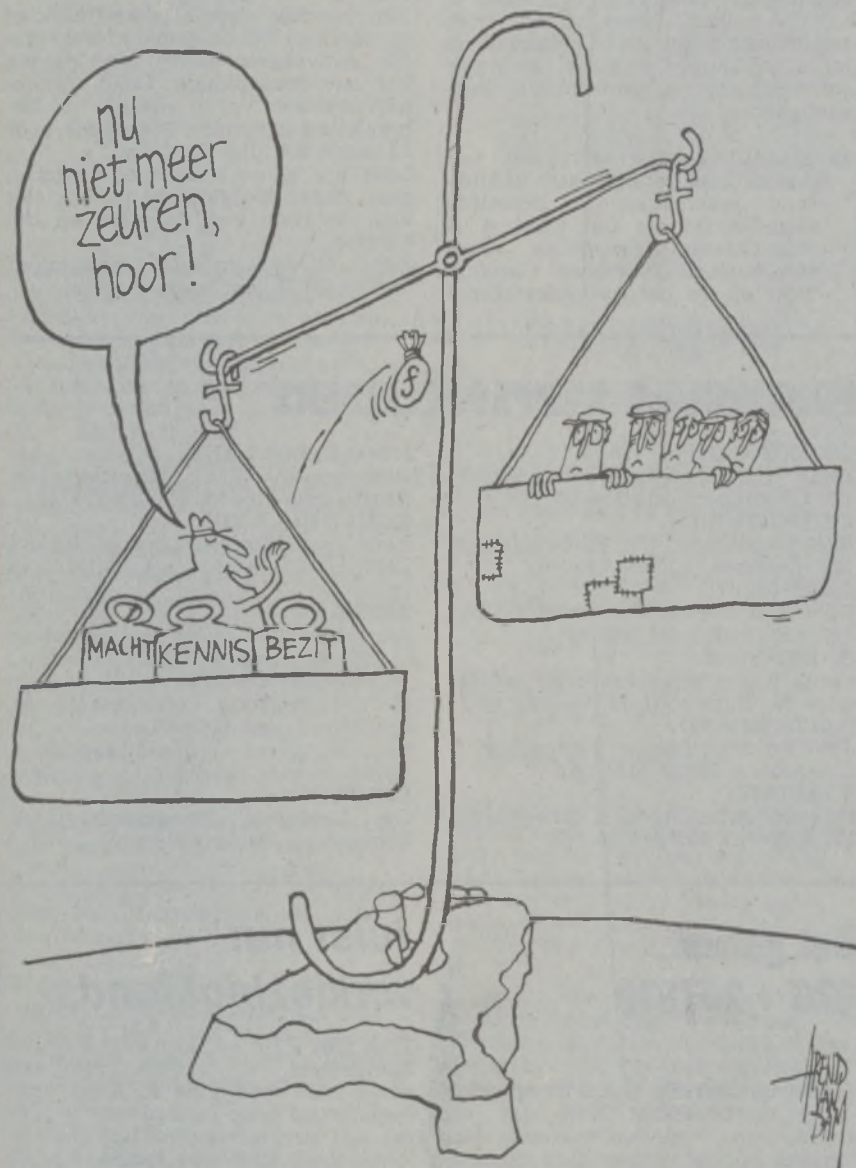
INHOUD

Pag.

- 3 **VOORWOORD**
- 4 **INLEIDING**
- 6 **HOOFDSTUK I. KRITIEK OP DE WRR-OPLOSSINGEN**
- Niet selectieve groei in het draagvlak.
Gevolgen van draagvlakversterking voor milieu, ruimtelijke ordening, grondstoffen- en energievoorraden.
Afzetproblemen.
Afzet naar de Derde Wereld.
Winstafroming.
De kwartaire sektor.
- 8 **HOOFDSTUK II. ENKELE OPLOSSINGEN VAN DE PPR VOOR DE WERKGELEGENHEID**
- Selectieve groei in het draagvlak.
Werk-kreatie door eerlijke verdeling van het werk.
Winstafroming.
Werk scheppen in de kwartaire sektor.
- 10 **HOOFDSTUK III. KREATIE VAN WERK VIA SELEKTIEVE GROEI**
- Werk-kreatie door energiebesparing en ontwikkeling van alternatieve energiebronnen.
Werk-kreatie door grondstoffenbesparing.
Werk handhaven door milieuvriendelijke landbouw.
Handhaven van werk in de bouw en de detailhandel.
Werk-kreatie door ontwikkeling van alternatieve technologie.
Selectieve groei en de economische relaties met het buitenland.
- 14 **HOOFDSTUK IV. WERK-KREATIE DOOR VERDELLEN VAN HET WERK**
- Drie voorbeelden van werk-kreatie door arbeidstijdverkorting.
Arbeidsplaatsenovereenkomsten – een idee van de vakbonden.
- 15 **HOOFDSTUK V. AFROMING VAN HOGE INKOMENS EN WINSTEN**
- Beperking ambtenarensalarissen kan leiden tot 40.000 à 50.000 nieuwe arbeidsplaatsen.
Het AAA.
- 18 **HOOFDSTUK VI. DE AFBRAAK VAN DE HUISHOUDELIJKE SEKTOR**
- Inleiding.
Meer ruimte voor de huishoudelijk sektor.
- 20 **HOOFDSTUK VII. HET BASISINKOMEN EN DE PLIJCH TOT ARBEID**
- 22 **BIJLAGE 1.**
Cijfermatige vergelijking WRR-prognoses en PPR-voorstellen.
- 23 **BIJLAGE 2.**
Diskussiepunten inzake Het betere werk.

PPR-aktiekrant, verschijnt elke twee weken, 3 maart 1978 nummer 119

jubileumkongres- en manifestatie

pag. 4, 5, 7, 16

lijsttrekkers in de elf provincies

pag. 8, 9

Defensie en neutronenbom

pag. 6

PPR-wethouder in Amsterdam?

pag. 11

sociaal- ekonomies beleid naar regio

pag. 13

PPR-Aktiekraant, Uitgave Stichting Radikalenkraant, verschijnt elke twee weken.

directie: Jan Heytel, Gidi van Dongen, Louis Vuurboom.

redaktieraad: Erik Akkermans, Gerard de Oude, Kees van Twist.

redactie: Hans Berrevoets, Harm Lamberts, Walter van Opzeeland (eindredakteur), Wil Merkies, Dick Rietbergen, Kees Waagmeester.

produktie: Lumax b.v., Utrecht, Brouwer offset, Delft.

redactie-adres: Walter van Opzeeland, Rapenburgerplein 67, 1011 VH Amsterdam, tel. 020-254434.

kopij naar het redactie-adres, **getypt**, met redelijke marge, blad aan één zijde gebruikt.

voor abonnementen — à f 22,— per jaar — Buro Politieke Partij Radikalen Singel 277, Amsterdam. Telefoon (020) 22 73 42.

voor contributiebetalingen: Penningmeester PPR, postgiro 1575600 te Amsterdam.

voor advertenties uitsluitend: Jan Heytel, Schreveliusstraat 68, Haarlem. Telefoon overdag (02505) 791, 's avonds (023) 31 41 60.

1 op 10

Versillende onderzoeken in de USA maar ook in Nederland hebben uitgewezen dat een direkte benadering (telefonies of huisbezoek) van de potentiële kiezer heel erg effectief is.

Niks nieuws. Dat wisten we al uit eigen ervaring, denk maar eens aan de verkiezingen van 1972.

De PPR heeft nog steeds iets te bieden: een goed programma, vier jaar ervaring, hard werken en resultaten in Staten en Raden en bovendien werklust om er weer vier jaar hard tegen aan te gaan. Daar komt nog eens bij dat tegen de stroom in van nog meer, nog hoger, nog verder we de PPR niet kunnen missen.

Daarom zou ieder PPR-lid minstens 10 PPR-stemmers moeten werven. Dat zijn dan alvast 140 á 150.000 kiezers. Dit zou een duidelijk signaal betekenen dat de PPR weer terug is.

29 maart valt midden in de paasvakantie. Al is maar 1% waar van alle verhalen over de grote aantallen onderwijzers, welzijnswerkers en dat soort volk onder onze leden en kiezers dan gaat heel wat van het PPR-kiezersvolk enkele dagen vakantie houden. Die dagen rust is een ieder gegund, maar laat uw stem niet verloren gaan!

Bent u niet in staat om op 29 maart a.s. uw stem persoonlijk uit te brengen dan kunt u **stemmen bij volmacht**.

Een dergelijke volmacht kan worden verleend hetzij door overdracht van de oproepingskaart hetzij op schriftelijke aanvraag. De door u aan te wijzen gemachtigde moet zelf bevoegd zijn om te stemmen en hij of zij mag niet meer dan twee aanvragingen als gemachtigde aanvaarden.

● Machtiging door overdracht van de oproepingskaart kan uitsluitend geschieden in hetzelfde stemdistrict als dat waar u is ingeschreven (vergelijk adres stemburo en nummer stemdistrict op de oproepingskaarten!)

● Bij een schriftelijke aanvraag om bij volmacht te stemmen (aanvragen bij de gemeentesekretarie) kunnen ook kiezers, die niet in hetzelfde stemdistrict wonen, als gemachtigde worden aangewezen.

Ook is het mogelijk om uw stem uit te brengen in een **stemburo naar keuze**.

Op uw oproepingskaart staat aangegeven in welk stemburo u uw stem moet uitbrengen. Op uw verzoek kan u evenwel worden toegestaan te stemmen in een stemburo naar uw keuze in uw provincie.

Een verzoek hiertoe (schriftelijk of mondeling) bij de gemeentesekretarie aanvragen onder overlegging van uw oproepkaart. Deze verzoeken worden veelal slechts in behandeling genomen, indien zij vóór **15 maart a.s.** zijn ingediend.

Laat uw eigen stem niet verloren gaan, maar dat geldt natuurlijk ook voor de stem van vrienden en bekenden.

Zeker bij de komende verkiezingen kan de PPR geen stem missen!

PROVINCIALE KAMPAGNELEIDERS

GRONINGEN:

Henk Hindriks, Noorderdwarstraat 12, Groningen, 050-714468 (p).

FRIESLAND:

Roel Vogelzang, Dr. Siebingasingel 121, Opeinde, 05127-1799 (p).

DRENTE:

Gert van der Slikke, Ameltherhout 146, Assen, 05920-11498 (p).

OVERIJSSSEL:

Peter Klein Sprokkelhorst, Smidsweg 40, Bathmen, 05704-2296 (p).

GELDERLAND:

Jos Emons, Lange Havendijk 6, Culemborg, 03450-6111 (p).

UTRECHT:

Ko van Amerongen, Dorbeendreef 171, Utrecht, 030-611310 (p).

NOORD-HOLLAND:

Dick van der Horst, Zilverberg 16b, Amsterdam-Noord, 020-363773 (p).

ZUID-HOLLAND:

Kees van Rijn, Burgravenlaan 67, Leiden, 071-134355 (w); 071-140763 (p).

ZEELAND:

Aty Harwijne, Hugo de Grootlaan 81, Middelburg, 01180-29728 (p).

NOORD-BRABANT:

Gerard de Jong, Stevinstraat 49, Eindhoven, 040-434996 (p).

Ben Windsant, Wilhelminapark 4, Valkenswaard, 04902-13182 (p).

LIMBURG:

Gé Diederer, Froweinstraat 5, Schaesberg, 045-414746 (p).

Bel gerust 020 - 247570

Onder dit nummer is het campagneburo te bereiken. Niet dag en nacht, maar wel van maandag t/m vrijdag van 14.00 tot 19.00 uur.

Vrijwilligers bemannen de telefoon. Zij zullen niet altijd een antwoord op uw vraag weten. Maar zij kunnen u ook vaak doorverwijzen naar de juiste persoon of het juiste adres.

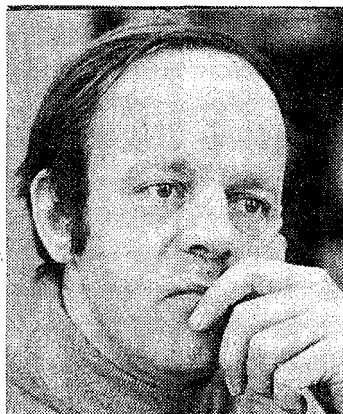
Bel gerust!

juist nu: verkiezingsfonds

Tien jaar PPR — twee verkiezingskampagnes — werken aan een come-back omdat de PPR nu eenmaal broodnodig is. Redenen te over om het verkiezingsfonds te gedenken. Veel PPR'ers deden dit al, maar niet allen... U ook (nog) niet? Doe het dan nu. Zoek een giro-envelop en een girokaart op en maak uw gift over op nummer 5555 tnv Verkiezingsfonds PPR te Ommen. Of wees zo bijdehand en schrijf een automatische giromachtiging uit. Doen!!!

Herman Verbeek:

twee kampagnes

Van februari tot eind mei moeten we sjouwen. We beginnen in de vorst, we voelen de lente komen, we zien de volle zachte bloesem opengaan. Het is of je het beeld van de samenleving ziet groeien waar-naar je verlangt.

Wie voeren campagne? De elf ploegen van de provinciale campagneleiders? Boy Trip en Henk Waltmans die zich bij alle Kamerwerk uitputten voor campagne-inhoud- en organisatie? Gerard Jongerius en Louis Vuurboom met hun honderden telefoontjes en brieven? Erik Akkermans die pretogen krijgt van ieder ja van een krant en nooit door een nee uit het veld wordt geslagen? Ria, Bas, Herman die dag aan dag in zalen, kerken, scholen, straten moeten zijn?

Zij zetten hun schouders onder de campagne. En voor zover de alles overheersende media de kiezer dwingen dat hij ook in dorp, stad, provincie of landelijk kiest, is dat onmisbaar.

Maar de PPR kent maar één campagne die overeenstemt met haar program. De 14.000 leden dragen de campagne. Het leven terug brengen bij mensen, dat kan alleen door mensen zelf.

Politieke besluiten moeten terug naar de betrokkenen. Wie heeft ons eigenlijk ons privé-eigendom afgenomen? Wie heeft machines en

winst belangrijker gemaakt dan werk? Wie heeft supermarkten brutaler gemaakt dan middenstanders? Wie heeft de televisie-quiz machtiger gemaakt dan het gesprek en de aktie? Wie heeft de boterberg en de vleesberg opgestapeld? Wie bepaalt de waarde en de besteding van onze spaarcenten? Wie heeft UCN-Almelo gewild? Wie wil de steden groter en grauwer en de dorpen leger en armer? Wie wil atoomraketten, gericht op onze steden? Wie wil de kosmos vol met vliegende kernreactoren?

Wil het volk dat? Zijn dat onze beslissingen? Hebben wij het eigen bezit van onze beslissingen in handen? Hebben wij onze kinderen iets van de toekomst mee te geven waarvoor wij hen in het leven hebben geroepen?

Daar sjouwen we voor. Aankloppen, mensen bellen en schrijven met verrassende rust en helderheid vertellen hoe het ook anders kan; gedoofde, verlamde, vervette gedachten weer tot leven brengen.

Het zijn niet de affiches, brochures, pamfletten, advertenties, forums, spreekbeurten alleen die stemmen winnen. Je bent zelf het program.

Je vereenzelvig je met de toekomst. En je verbindt je met die het zelf niet weten. Je klit je vast aan die je tegenstanders zijn.

De politiek kon de problemen niet meer aan. Kabinet, Kamer, staten, raden, ze brengen alléén de oplossingen niet. Alleen een beweging van bewogen mensen. Alleen het inzicht en het verzet van de kleine man.

Daarom is de PPR even buitenparlementair als parlementair.

Daarom is ze bij iedere vernieuwing aan de basis. Daarom weet ze dat er lange, lange jaren werk te doen is. Taalheid is sterker dan overwinningen en nederlagen.

Je kunt er alleen zelf voor instaan dat je visie aanstekelijk werkt. Je geeft je eigen gezicht er aan!

Hoeveel leden en stemmers win je zo gemiddeld per jaar voor de PPR?

Sinds 25 mei is het ledental met 800 gegroeid. Voelen de mensen dat er kleine partijen nodig zijn voor de democratie? Er is niet democratie-ser denkbaar dan het menselijk lichaam: als de kleinste cel pijn lijdt, krijgt hij de aandacht van het hele lichaam.

Dat is democratie. Dat is het program van de PPR.

En vergeet niet: de voldoening ligt achter de ontgoocheling, de hoop achter de machteloosheid, de kracht achter de afmatting.

10 JAAR PPR: JUBILEUMKONGR

Eén ding is tijdens het jubileumkongres van vrijdagavond 24 februari en de grootse manifestatie van de dag daarop in Nijmegen, in ieder geval gebleken: de PPR is na tien jaar bestaan niet alleen springlevend, maar staat ook vol élan voor de komende jaren. Zoals Ria Beckers het zei: 'De PPR is meer nodig dan ooit'.

Het enthousiasme van de jarige PPR kwam tot uiting in de grote opkomst — ook tijdens het kongresgedeelte — waar onder meer over de Europese verkiezingen en de komende campagnes werd gesproken. En uiteraard tijdens de manifestatie, de discussies over 'Het Betere Werk' en de vele felicitaties van diverse kanten. In de volgende PPRAK méér over dit alles.

Ria Beckers heeft in haar openings-toespraak tot de manifestatie '10 jaar PPR' op zaterdag 25 februari in Nijmegen het PPR-partijbestuur gevraagd samen met de besturen van PvdA, D'66 en PSP opnieuw een project 'Samen Overleven' van de grond te tillen. De progressieve partijen moeten de keuze waar het nu om gaat vertalen naar de problemen die de mensen nu bezighouden, moeten luisteren naar de inbreng van individuen, praat-, leef- en aktiegroepen, naar de kerken en de vakbeweging — én konklusies trekken. Zodat we straks met een duidelijk beleid kunnen komen dat velen aanspreekt.

De vraag naar het bestaansrecht van de PPR heeft deze tien jaar meermalen op tafel gelegen. Hij ligt er ook nu, aldus Ria Beckers. Zij citeerde in dit verband een uitspraak van het eerste — massale — PPR-kongres in Dronten op 22 april 1968: 'De partij „Radikalen” maakt van haar eigen karakter en van haar eigen voortbestaan geen dogma. Doel is: het bereiken van een meerderheid in het parlement voor een vooruitstrevende politiek. Daarvoor kiest zij in de huidige situatie voor samenwerking met gelijkgerichte partijen en groeperingen.' De oprichting van de PPR was slechts een van de vertalingen van de gevoelens die in de jaren zestig vooral bij de jongeren doorbraken. Op het moment dat voor velen het vertrouwen in de vooruitgang onbegrensd was geworden kwamen bij anderen de twijfels: 'Twijfels of de enorme welvaarts kloof tussen het rijke westen en de Derde Wereld nog langer mocht worden genegeerd. Twijfels over het vanzelfsprekende verband tussen welvaart

en welzijn. Twijfels over de kansen van de individuele mens en van de mensheid als geheel in een maatschappij die steeds meer aan de techniek werd opgehangen. Twijfels over de manier waarop mensen langs elkaar heen gingen leven in een gestroomlijnde verzorgingsmaatschappij en waarop ze samenleefden in huwelijk en gezin. Die twijfels groeiden uit tot het besef dat de zaken fundamenteel fout gingen, tot een oproep het als mensen op te nemen tegen de techniek en tegen de maatschappelijke structuren, tot actie voor democratisering op vele terreinen.'

Dat optimisme bleek in de jaren zeventig te groot. De structuren waren taaier dan men dacht, de weerstanden hardnekkiger. Daarbij werd de economische situatie snel slechter, nam de werkloosheid snel toe, kwamen grote groepen mensen meer en meer op een zijspoor te staan. Politiek raakt alles weer bij het oude. Een driepartijensysteem lijkt dichtbij.

Juist nu is de PPR meer nodig dan ooit, aldus Ria Beckers, omdat in strijd met de idealen van Keerpunt '72 de politiek bij lange na nog geen zaak van de mensen zelf is: 'De progressieve partijen offerden de samenwerking aan de eigen overtuiging.

Het CDA bleek de baas in het gevecht om de macht. En de kiezers waren na een enorme opkomst machteloos. Even erg is dat de progressieve partijen er ook niet in zijn geslaagd de inhoudelijke aanzetten van '72 verder te doordenken en in gezamenlijk beleid te vertalen. 'Op de belangrijkste inhoudelijke politieke vraag van dit moment hebben wij nog steeds geen gezamenlijk antwoord: kan en mag een volgend kabinet-Den Uyl — waar hoop ik ook de PPR in zal zitten — het nog verkopen dat een beleid gericht op meer welvaart voor onszelf kan samengaan met solidariteit ten aanzien van de Derde Wereld en een goed beheer van natuur en milieu?'

De vraag: „Moeten wij — mógen wij — nog groeien in welvaart?” is de allerbelangrijkste van dit moment: 'Het antwoord daarop is beslissend voor hoe ons land, hoe onze wereld er straks uit zal zien. Hoe eerder progressief Nederland uit dat dilemma is, hoe beter.' Bij een nieuwe discussie over „Samen Overleven” moeten de partijkaders worden doorbroken, aldus Ria Beckers, 'want dat is naar mijn overtuiging het enige middel om de mensen die genoeg hebben van de politiek er opnieuw bij te betrekken en de politieke partijen uit hun ingegraven posities te krijgen.'

Daarbij komt dat de vernieuwingsbeweging van de jaren zestig haar elitaire karakter heeft verloren: 'In plaats van hemelbestormende akties zien wij nu dat talloze mensen (...) wel degelijk oog hebben voor de problemen van onze tijd (...) een andere stijl van leven kiezen en de idealen van toen in kleiner verband — maar nu wél aan de basis van onze samenleving — handen en voeten proberen te geven.' De progressieve partijen zullen 'opnieuw de verbinding mogelijk moeten maken tussen wat er bij mensen leeft en het politieke handelen, tussen nieuwe levensstijl en politieke keuze.'

'De inbreng van de PPR daarin is een noodzakelijke faktor. Omdat wij, meer dan enige andere politieke partij — ook op langere termijn durven te denken, concrete problemen in hun samenhang willen zien en konsekventies durven te formuleren. En omdat wij bereid zijn onze oplossingen ter discussie te stellen en stap voor stap te verwezenlijken, er steeds op lettend niet los te raken van de mensen die veranderingen dragen.'

De regering-Van Agt zal ongetwijfeld onze bondgenoot worden bij het mobiliseren van progressief Nederland — zij het dat de aap pas na de verkiezingen duidelijk uit de mouw zal durven te komen: 'Nog steeds is niet duidelijk hoe de plannen moeten worden betaald. Maar de wijze waarop het kabinet tot de uitbreiding van het UC-project heeft besloten, het er door drukken van de plannen rond het vliegveld Welschap tegen de belangen van de regio in, het betalen van de bouw van onderzeeërs uit de werkloosheidsgelden, het weigeren van hoger beroep aan Philip Agee, zijn de pijlen die aangeven welke kant het uitgaat (...).

Aan ons de komende jaren te bewijzen dat het ook anders kan! Met de PPR... tegen de stroom in!

Ria Beckers:

Progressieven voor

'Samen Overleven'

EN MANIFESTATIE

'Het grote probleem in politiek Nederland is het *midden*. Het probleem is dat dit midden zo breed en machtig is en dat het christelijk heet. Het vlak voor de verkiezingen ontstane CDA blijkt niet bedoeld voor de verwerkelijking van een nieuwe maatschappelijke ordening maar voor het redden van een oude, tanende religieuze macht. Liberalen helpen die liever handhaven dan socialisten.'

Aldus voorzitter Herman Verbeek in zijn openingstoespraak tot het kongres van vrijdagavond 25 februari, waarin hij van leer trok tegen de onverkwikkelijke vertoning die de formatie te zien gaf en tegen „de macht van het midden”,

Herman Verbeek: Welk Europa willen wij?

de macht en de onbetrouwbaarheid: „daarom werd in 1968 de PPR opgericht. En daarom is de PPR begonnen aan de volgende tien jaar: omdat er een andere wereld nodig is en mogelijk is.(...) Wij hebben een nieuw program. En dat geeft ons een opdracht waaraan we jaren hebben te werken, in elk dorp waar we blijven sjouwen, in elke wijk, in elke provincie.

Dit kabinet wil het individu meer tot zijn recht doen komen. Maar het eerste wat het kabinet doet is de individu afhankelijk maken van huiveringwekkende gevaren. De afval van UC-Almelo en de versleten fabriek straks zelf blijven zo'n 100.000 jaar radio-actief. Abraham leefde 4.000 jaar geleden... Wat geeft ons het recht over de bevolking zulke risico's af te roepen? De bevolking kan daar geen verzekering tegen sluiten, er is geen politiek tegen gewassen.

En wat moeten de duizenden Braziliaanse dorpjes met gigantische kerncentrales? De boeren willen er windmolens, irrigatie, machines. Kernenergie moet het regime maar sterker maken in plaats van het individueel initiatief en de zelfredzaamheid van de mensen. West-Duitsland moet er nog weer rijker van worden. Want de winst zit in de levering van de kerncentrales.

Het verrijkt uranium zal ons alleen maar geld gaan kosten. Leo Jansen heeft dat in de Kamer aan-

getoond; waarschijnlijk hield minister van Aardenne negatieve gegevens over de UC achter. Het was Boy Trip die in het vorige kabinet voor de PPR — wij waren de enigen — op tafel tikte en vroeg: „Zeg, zouden wij de nonproliferatie misschien ook nog ernstig nemen?”

Nu staan we voor de volgende beslissing: de neutronenbom. Ook al iets wat individuele mensen vrijer en onafhankelijker heet te maken

(...) Al heel vroeg werden de kleine partijen actief. De PPR stapte met de CPN en andere organisaties in het aktiekomitee „Nee tegen de neutronenbom”. Er werden driekwart miljoen handtekeningen verzameld. Toen moesten de grote partijen iets gaan doen. Ze willen het nu overnemen.(...) De NAVO zou er op rekenen dat wij onze verplichtingen nakomen. Welke verplichtingen? Dat wij een kernoorlog steeds dichterbij halen?

Gaat dit kabinet de *Honest John* (hoe durft Amerika raketten te noemen naar de heilige Johannes...) vervangen door de *Lance* met kernkoppes? En worden de F-16's genucleariseerd? Is dat het christelijk-liberale vredesplan? Denkt de arts Kruisinga zo over volksgezondheid?

Hij heeft al 30 miljoen uit de sociale pot voor twee onderzeeërs. Die kosten 3 à 400 miljoen, dus dat geld moet er ook komen. Beelaerts van Blokland heeft in dezelfde week het werk van Schaefer ondermijnd: mensen hoopten op vernieuwing van hun wijk, van hun woning, op verkeersverbetering, op wat groen tussen beton en asfalt. Maar de procedures zijn bemoeilijkt en de financiën gekortwiekt.

In mei komen dan de grote bezuinigingen. Terwijl er al zoveel ekstra is uitgegeven. In mei zullen werklozen, arbeidsongeschikten, zieken, invaliden of bejaarden het merken.

Altijd premies betaald. Dat geld gaat naar onderzeeërs, munitie, UCN en kernkoppes op de LANCE-raket. Wie ontleent eigenlijk ons volk zijn privé-eigendom? Overigens zullen de bezuinigingen wel in juni bekend worden gemaakt — na de verkiezingen...

Herman Verbeek wees ook op het belang van de beslissing over deelname aan rechtstreekse verkiezingen voor het *Europees parlement* waar de PPR voor staat en zei hierover onder meer:

'Wat is Europa zonder het Oosten? Mag er nooit toenadering zijn? Nooit enig vertrouwen? Mag niemand een opening maken, geen klein land zelfs? Moeten wij ons op bevel van de NATO absurd blijven bewapenen?

Moeten wij de Derde Wereld met nog grotere Europese macht overheersen? De ontwikkelingsgelden in Europa zijn met 1/100% gestegen.

En de winsten?

West-Duitsland heeft een eksportoverschot van 38,4 miljard op een totaaluitvoer van 273,5 miljard. Moeten we daar achteraan lopen?

Wat is er sinds het Verdrag van Rome in 1957 van Europa terecht gekomen? Europees Songfestival, Europacup, jawel, maar Europese Gemeenschap?

Moeten we, volgende vraag, met de socialisten, onze eerst aangewezen broeders, mee? Naar het model van de SPD?

Van iedere Duitse burger worden nu 170 persoonlijke gegevens geregistreerd. Wijken, woningen mogen in stilte of met razzia's worden doorzocht. Iedere burger kan worden verdacht. Isoleercellen, advocaten-belemmering, het mag allemaal. Wordt dat Europa?

Europa tussen Rusland en Amerika: slagveld voor een neutronenoorlog, dank zij ons NATO-lidmaatschap?

Of maken we ons zelfstandiger, met kommercie, kernenergie, kernbewapening, al die ziekte-verspreiders in plaats van verdrijvers?

De PPR krijgt geen zetels in het Europees parlement, tenzij samen met de PvdA, die gelukkig uiterst krities is wat betreft deze verkiezingen. Met nog grotere terughoudendheid, maar ook overtuigd van de noodzaak moeten wij met de PvdA onderhandelen. Ons program laat aan duidelijkheid niets te wensen. Het Europees Parlement moet wetgevende, budgettaire en controlerende bevoegdheid krijgen. Voorrang hebben in elk geval de 6,5 miljoen werklozen in de lidstaten, de prijzen die de zwakken moeten steunen in plaats van de groten, rivieren, Wadden, kusten, dorpen, regio's, de rechten van de burgers, de bezittingen van de Derde Wereld: dat alles recht doen is voor de PPR: Europa. En in geen geval: eigen kernmacht, kernenergie, nog machtiger konser-n-vorming.'

DEFENSIE EN NEUTRONENBOM

Hadden we bij de vorige regering al moeite genoeg de defensieuitgaven te aanvaarden, ten aanzien van het defensiebeleid van dit kabinet hebben we geen enkele illusie.

De VVD zeurt al jarenlang om steeds meer voor defensie en het CDA preekt weleens de vredelievende passie, maar hun concrete beleid is altijd gericht op meer geld voor defensie. Ik hoef maar te herinneren aan de uitspraak van Aantjes op 12-10-1977: „Het defensiebeleid is met deze laatste begroting een duidelijk minpunt in mijn evaluatie van het kabinetsbeleid.”

De echte VVD/CDA-defensiebegroting kunnen we voor 1979 verwachten als de geactualiseerde meerjarenramingen voor defensie worden aangeboden. Dan komen de hogere cijfers er pas uit. En daar hoger voor de ene begroting lager voor de andere betekent, zullen de kleine inkomenstrekken het merken: zij zullen deze rekening betalen.

Ook de militaire kracht van de NAVO staat op geen enkele wijze in verhouding tot de behoeften aan verdediging en vanuit dat besef is voor ons een drastische verhoging van het defensiebudget onbegrijpelijk. Nu heeft de NAVO ons 3% reële stijging per jaar opgelegd, derhalve een toename van de reële bewapening met 3%, dus weer een trede hoger op de bewapeningsladder.

De defensieuitgaven voor 1978 komen op 9,5 miljard gulden. Volgens de regering neemt Nederland een redelijke middenpositie in. Waarom moet er dan weer meer worden uitgegeven?

Als de regering zegt het bijzonder urgent te vinden te streven naar voorkoming van verdere verspreiding van kernwapens en naar terugdringing van de rol daarvan (er zelfs hoge prioriteit aan geeft), dan kan ze dat gemakkelijk laten blijken door:

- Nederland kernwapenvrij te maken als stap naar een kernwapenvrij Europa en uiteindelijk een kernwapenvrije wereld;
- de neutronenbom af te wijzen;
- de kernkoppenuitrusting van de *Lance* af te wijzen;
- het geschikt maken van kanonnen voor het afvuren van atoomgranaten achterwege te laten;
- handhaving van de inbreng van tactische nucleaire wapens in de *Murfaace*-besprekingen;
- een nucleaire taak voor de F-16 af te wijzen.

Met Pax Christi zijn we van mening, dat het terugdringen van de kernwapens laat staan het niet opvoeren van de kernwapen capaciteit met de neutronenbom geen vrijbrief voor versterking van de conventionele bewapening betekent.

Intussen lijkt de CDA-fractie door na lang aarzelen de neutronenbom af te wijzen, een eerste stap te hebben gezet die de gang naar verfijnde nuklearisering kan afremmen.

Daarmee is ze echter nog een eeuwigheid verwijderd van de roepstem der kerkelijke vredesbewegingen: „Help de kernwapens de wereld uit... om te beginnen uit Nederland.” De heer Aantjes heeft in een radiouitzending op dinsdagmorgen 7 februari gezegd, dat het besluit op politiek-ethische gronden is genomen. Politiek gezien past het besluit niet in het afschrikingsdenken, juist wegens de tactische mogelijkheden van het apparaat tot het vernietigen van aanvallende mensen.

Maar hoe zit het met de ethische kant? „Het „nieuwe” CDA, althans de groep rondom de voormalige AR-leider Aantjes, laat niet na te beklemtonen dat hun politiek geïnspireerd moet zijn door het Evangelie van Jezus Christus. Maar als dat waar is, dan is het niet opmerkelijk dat deze bom wordt afgekeurd. Dan is het opmerkelijk, dat alléén deze bom wordt afgekeurd”, zo stelt *Trouw* van 10-2-1978.

Heldering zei er in *NRC/Handelsblad* van 14-2 en 12-1-1978 wat minder vriendelijk van: „Er wordt veel gesproken over de gevolgen van de invoering van het neutronenwapen en daarbij komt de nodige schijnheiligheid om de hoek kijken. Wat te denken bijvoorbeeld van die mensen die wél het neutronenwapen op ethische gronden afwijzen, maar de andere tactische kernwapens, die veel erger zijn, blijven aanvaarden — om niet te spreken van de strategische kernwapens, zonder welke hun hele veiligheidsconceptie ineen zou storten?”

Nu is de uitspraak van het CDA minder duidelijk dan het geval leek te zijn. De CDA-fractie is tegen de neutronenbom, uit ethische motieven, omdat het wapen een nieuwe ontwikkeling is die de bewapeningsspiraal omhoog zal jagen. Nederland moet de NAVO ervan zien te weerhouden de bom in te voeren: de NAVO moet het Warschau-pakt ertoe zien te krijgen daar iets voor terug te doen. Allemaal mooi en prachtig, maar er ontbreekt nog iets, namelijk wat er moet gebeuren als Nederland er niet in slaagt de NAVO mee te krijgen voor het anti-neutronenbomstandpunt en als de NAVO er niet in slaagt het Warschau-pakt tot „tegen” te bewegen.

De CDA-defensiespecialist oud-kapitein ter zee J. de Boer, moest tijdens het debat over de begroting

van Buitenlandse Zaken door zijn geïrriteerde fractiegenoten op het rechte spoor worden gezet: hij sprak zich toen alsnog uit tégen de neutronenbom.

Eerder had de *Haagsche Courant* van 11-2-1978 hem al gelegenheid gegeven de fractieuitspraak van het CDA over de neutronenbom in feite uit te hollen: „Als de NAVO de bom toch in productie neemt, en dat zou gezien de belangstelling van de Duitsers best eens het geval kunnen zijn, dan zal het CDA verder in de pas lopen met de VVD. Dat betekent, dat als het aan deze partij ligt, het wapen vrijwel zeker ook bij de Nederlandse krijgsmacht zal worden ingevoerd.”

Daarom heb ik tijdens het debat over de defensiebegroting aan het CDA gevraagd: „Wat is nu precies het unanieme standpunt van de CDA-fractie?”

Waarom achten wij nu een Kamer-uitspraak over de neutronenbom gewenst?

1. *Carter* en *Schmidt* nemen in *vooroverleg* alvast beslissingen met betrekking tot productie en opslag van de neutronenbom in Centraal Europa. In mei zullen NAVO-landen in Washington een definitieve uitspraak doen over invoering van het wapen;

— *Schulze*, Duits opperbevelhebber van de geallieerde strijdkrachten in Centraal Europa vindt het wapen uitstekend passen binnen het NAVO-arsenaal;

— *Haig* en *Luns* pleitten ervoor — zo ook United States-defensie minister *Brown*;

— NAVO-schildknaap *Van Eekelen* zorgt dan voor de echo in Nederland.

2. *Röling* vindt een voorzichtige houding van Nederland niet verstandig: wanneer Nederland op dit moment al een afwijzend besluit zou nemen, zou dat de meningsvorming in de Verenigde Staten met name gunstig kunnen beïnvloeden.

3. *Stemerdinks* opzet ging uit van het overtuigen van de Bondsrepubliek Duitsland, een groot voorstander van dit wapen. Wij geloven daar niet in.

4. Daarom past een duidelijk *nee* tegen de neutronenbom.

Henk Waltmans

De brochure „Nee tegen de neutronenbom” met alle informatie is verkrijgbaar door overmaking van f2,— (inkl. porto) op giro 1667557 tnv Fractie PPR Tweede Kamer.

KONGRES

Hartelijk dank voor dit inspirerende kongres, zei kongresvoorzitter Jacq. Tonnaer afgelopen zaterdagavond rond half zes. En dat was een typering die wel algemeen werd aanvaard.

Dit kongres stond niet onder de druk van besluitvorming en kon daarom een ontspannen gebeurtenis zijn. Maar er was meer. Voor het eerst sinds jaren waren er weer eens mensen van buiten de partij uitgenodigd, dit keer oud-minister Boersma en FNV-bestuurder Commandeur, die kommentaar gaven op de nota van de Studiestichting van de PPR, „Het betere werk”, die in het studieblad met de PPRAK van 3 maart werd meegestuurd, werd gepubliceerd.

Deze outsiders, die niet tot de grootste vijanden van de PPR moeten worden gerekend, maar toch onze partij wat afstandelijk volgen, vormden een bewijs voor het feit, dat wij met onze ideeën alleen succesvol zullen zijn als we een eerlijk gesprek met anderen aangaan.

Op mij kwam dit alles als een verademing over. Ook de felicitatietoespraak van Den Uyl vormde een hoogtepunt. Een toespraak, waarin Den Uyl zijn sympathie voor de PPR niet kon en niet wilde verbergen. Hij gaf een duidelijke schets van de verhoudingen („U zult mij hier wel zien staan als zo'n typische vertegenwoordiger van de sociaal-democratie in Nederland, die steeds weer teveel toegeeft aan de bestaande maatschappij”). Hij verdedigde de plaats van de PvdA, maar noemde een partij als de PPR onmisbaar. „Zonder de PPR had het kabinet-Den Uyl er anders uitgezien”, zei hij.

Het meedoen van de PPR aan zijn kabinet achtte hij het belangrijkste feit uit het tienjarig bestaan van onze partij. De betekenis van deze deelneming lag vooral op het terrein van de bewustwording over kernenergie, het milieubeleid en de demokratisering van de onderneming, zei hij. Hij sprak ook zijn grote

waardering uit over de solidariteit van de PPR-bewindslieden met het kabinet. Volgens Den Uyl is de PPR een element in de strijd voor de bevrijding van de mens, een element in de brede socialistische beweging. Van ons mag Den Uyl het zo zien. Het is waar.

De aandacht trok ook de rede van Jacq. Aarden die de bescheidenheid en de politieke zelfverloochening van de PPR in haar beginperiode in herinnering bracht. „Aan dat erfgoed moeten wij vasthouden”, hield hij het kongres voor. Volgens hem belichaamt de PPR de paradox in de politiek. Ze is namelijk een partij die burgemeesters, gedeputeerden, wat hem betreft, de vicevoorzitter van de Raad van State kan leveren en tegelijk aktie voert. Met andere woorden: de volle verantwoordelijkheid moet dragen voor de maatschappij zoals we die nu kennen en haar tegelijk veranderen. Vrijdagavond vielen er nog wat besluiten, zoals het besluit met de PvdA op één lijst van de Europese verkiezingen te gaan meedoen, waarbij de PPR-vertegenwoordiger allereerst gebonden zal zijn aan eigen programma.

BESTAANS-RECHT

Hoe moeizaam zijn de afgelopen tien jaren niet geweest?

En hoe moeizaam zullen ook de komende tien jaar zeker zijn. Maar het is, en dat heeft dit kongres mij opnieuw doen beseffen, de moeite waard. Ieder heeft zo eigen herinneringen aan de afgelopen jaren. Wat waren de doelen? Waarom lukte dit niet en dat wel? Wat gebeurde er met de maatschappij waarin wij een plaats zochten? Wat is het bestaansrecht van de PPR?

Op die vraag ging Ria Beckers in haar kongresrede van zaterdagochtend uitvoerig in. Een rede waaruit onder meer bleek, dat Ria groeit in haar rol. Ze legde meer dan in het verleden grote klemtoon op de noodzaak tot progressieve samen-

werking en haar verhaal was doortrokken van de typische PPR-visie die ingaat op de problemen van de post-industriële maatschappij, de samenleving na de grote economische expansie van de afgelopen decennia, de maatschappij die schrapere is dan ooit en midelen verwisseld heeft met doelstellingen.

Op twee belangrijke punten hebben we het laten afweten. In 1972 vonden de progressieven, dus ook de PPR, dat er een einde moest komen aan een situatie dat de politieke beslissingen buiten de mensen om worden genomen. Deze gedachte heeft in de laatste kabinetsformatie geen rol meer gespeeld. De kiezers waren na een enorme opkomst machteloos.

„Maar even erg is, dat we er ook niet in geslaagd zijn de inhoudelijke aanzetten die werden gemaakt samen verder te doordenken en in gezamenlijk beleid te vertalen. In 1972 is daartoe een poging gedaan. De commissie-Mansholt, waarin onder meer Den Uyl, Van Mierlo en Jurgens zaten, heeft toen voor de progressieven op papier gezet wat de grootste knelpunten waren in de maatschappelijke ontwikkeling en in welke richting hervormingen zouden moeten gaan. Daarna volgden uitvoerige discussies in alle afdelingen van de partijen. Maar deze eerste poging was tegelijk de laatste. We hebben daarna al onze aandacht gewijd aan tactiek en strategie met de bekende afloop. En op de belangrijkste politieke vraag van dit moment hebben we nog steeds geen gezamenlijk antwoord: kan en mag een volgend kabinet-Den Uyl — waar hoop ik ook de PPR in zal zitten — het nog verkopen, dat een beleid gericht op meer welvaart voor onszelf kan samengaan met solidariteit ten aanzien van de derde wereld en een goed beheer van natuur en milieu?”

Na geschetst te hebben tot welk een maatschappij voortgaande welvaartsgroei zal leiden zei Ria dat het antwoord op de vraag of wij nog moeten en mogen

linksaf
en
omhoog

door Kees Waagmeester

groeien in welvaart beslissend is voor hoe ons land, hoe de wereld er straks uit zal zien. „Hoe eerder progressief Nederland uit dat dilemma is, hoe beter”.

ONGEDULD

Naarmate een PPR, die op lange termijn denkt en oplossing ter discussie durft stellen minder door ongeduld en onderlinge onenigheid wordt vertroebeld, des te meer zullen ook anderen onze bestaansnoodzaak erkennen.

Wat hebben we te verwachten van de komende verkiezingen? Zullen we er dit keer in slagen de velen die de overlevingsvragen de doorslag willen geven in de politiek, aan ons te verplichten? Wie zal het zeggen. Een goede campagne en enthousiaste leden zijn voor goede verkiezingen geen garantie, is wel gebleken. Maar wel een voorwaarde. En aan die voorwaarde, zo kan men na het kongres gerust zeggen, kan worden voldaan.

Wanneer een bescheiden optreden, met een politiek sterke inhoud, voor de PPR een sleutel tot succesvolle verkiezingen vormt, zouden ze ook aan deze tweede voorwaarde kunnen voldoen. Hoe het ook zij, aan een sinds de verkiezingen van vorig jaar met 800 leden versterkte partij zal het dit keer niet liggen.

Lijst- trekkers van de PPR stellen zich voor

GRONINGEN

Berend Kingma

Geb. 11-7-38; veehouder, sinds '74 statenlid (werkgelegenheid, landbouw, verkeer en vervoer, ruimtelijke ordening); sekretaris-penningmeester Bond van landpachters en hypotheekboeren. Omdat de komende tijd nog in het teken zal blijven staan van vele ontslagen vindt Berend Kingma dat het provinciaal beleid in deze gericht moet zijn op de menselijke aspecten daarvan, op de psychiese konsekventies van het gedwongen werkloos zijn.

Adres: Marijkepad 19, Marum; tel. 05844/1976.

FRIESLAND

Bob Beets

Geb. 3-12-39; voorlichtings-coördinator Landelijke Vereniging tot behoud van de Waddenzee en coördinator Werkgroep Lauwersmeer, sinds '75 statenlid (eenmansfractie, vooral milieu, ruimtelijke ordening, landbouw, verkeer en waterstaat). Houdt van actie, organiseren, stimuleren; vindt dat de overheid meer kleinschalige projekten moet steunen en dat het landbouw-strukturbeleid op de helling moet. De kleine boer, die dreigt te worden weggesaneerd, moet weer aan werk toe kunnen komen.

Adres: Sytstrastraat 2, Achlum; tel. 05176/658.

UTRECHT

Jaap Röell

NB: nummer 2 op lijst PvdA/PPR; Geb. 21-6-46; fraktiemedewerker PPR Tweede kamer (sociaal-ekonomiese en financiële sektor), auteur van diverse rapporten, o.m. over Multinationals, regionalisering ekonomies beleid enz., actief in Themagroep Macht enz. 'Laat Utrecht niet dichtslibben — met kantoren, woonkompleksen, bedrijven. Houd Utrecht mooi, met zijn uniek natuurschoon', aldus Jaap Röell.

8 Adres: Juffer Jottestraat 6, Odijk; tel. 03405/1650.

NOORD-HOLLAND

Jac. Zuurbier

Geb. 23-9-42; lid van GS en de enige gedeputeerde die lijsttrekker is. Was bedrijfsadviseur en belastingconsulent; statenlid sinds 1970 (culturele zaken, sport, jeugd en onderwijs, monumentenzorg, milieu en welzijn).

De PPR moet in het zadel blijven — ook in Noord-Holland, vindt Jac. Zuurbier. Als ernstige bedreigingen voor welzijn en milieu ziet hij plannen tot inpoldering van de Markerwaard terwille van een nog grotere luchthaven, enzovoort.

Adres: Valckenhoeflaan 65, Santpoort; tel. 023/374644.

ZUID-HOLLAND

Kees van Kuyen

Geb. 16-3-40; bioloog; oud-lid Tweede Kamer en oud-fraktievoorzitter PPR in de Zuidhollandse staten (milieu, ruimtelijke ordening, verkeer en waterstaat, wetenschapsbeleid).

'Als er één provincie is waar je dagelijks merkt dat wat de PPR wil op het gebied van ekonomie en technologie broodnodig is, dan is het wel Zuid-Holland'. Hiermee wil Kees van Kuyen kort en krachtig zijn visie als lijsttrekker samenvatten.

Adres: Kloosterwei 231, Warmond; tel. 01711/10745.

DRENTE

Ed Wameling

Geb. 16-6-44; architect, initiatiefnemer/leider Interkerkelijke Vredeswerkgroep in Beilen; ook betrokken bij zaken als Amnesty International, Wereldwinkel, ENWB enz.

Speciale belangstelling voor milieu, ruimtelijke ordening, verkeer en vervoer, ontwikkelingssamenwerking. De weg van de schaalvergroting biedt geen oplossing, vindt hij. In Drente bedreigt het landbouwstructuurbeleid de kleinschaligheid en leefbaarheid.

Adres: De Hoek 1, Hijken; tel. 05930/4209.

OVERIJSEL

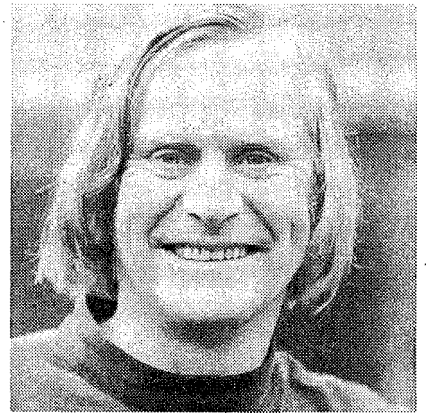
Jos Beyers

Geb. 17-4-32; schooldekaan en leraar geschiedenis Pius X College te Almelo, statenlid sinds '70, PPR-lid sinds oprichting.

Werkgelegenheid en de bedreiging van het leefmilieu ziet hij als de voornaamste actuele problemen in Overijssel: niet alleen de kwestie-UCN-Almelo, ook de plannen voor een kerncentrale aan het Ketelmeer, de aantasting van het milieu in het noordwesten van de provincie en de Westduitse plannen voor opslag van kernafval in Ahaus, vlak over de grens noodzaken tot voortdurende waakzaamheid.

Adres: Beethovenlaan 4, Almelo; tel. 05490/17001.

GELDERLAND

Wouter van Dam

Geb. 8-6-29; docent politieke vorming, voorzitter CLAT-Nederland, voorzitter PAK-fractie gemeenteraad Renkum, voorzitter PPR-fractie provinciale staten Gelderland; statenlid sinds '74.

'Hou Gelderland groen' is een van de leuzen van de PPR-Gelderland bij deze statenverkiezingen. De PPR-fractie in de Gelderse staten heeft er — dat geven ook anderen grif toe — het hardst voor gevochten om Gelderland inderdaad groen te houden.

Adres: Markweg 1a, Renkum; tel. 08373/3616.

ZEELAND

Constant van Waterschoot

Geb. 5-8-40; leraar Frans; sinds 1970 statenlid en sinds 1974 lid van de Eerste Kamer; oud-bestuurslid actiecentrum Oostburg.

Als centraal probleem voor de komende jaren ziet hij het op economische groei gerichte beleid, dat ook voor de provincie Zeeland rampzalige gevolgen moet hebben. De toekomst, de leefbaarheid en goede arbeidsomstandigheden staan op het spel. Ook voor Zeeland geldt: de PPR wil er (beter) werk van maken.

Adres: De Blikken 4, Oostburg; tel. 01170/2159.

NOORD-BRABANT

Ton Bressers

Geb. 11-7-38; staffunctie bisdom Den Bosch, oud-fractievoorzitter PPR in gemeenteraad Den Bosch, bestuurslid actiecentrum Den Bosch, oud-lid landelijk bestuur. De laatste jaren hebben zich grote politieke verschuivingen voorgedaan in Noord-Brabant, aldus Ton Bressers. Deze wijzen op een groeiende politieke en maatschappelijke bewustwording van de mensen. Om deze ontwikkeling door te laten gaan blijft er werk aan de winkel voor de PPR.

Adres: Klokwetering 4, 's-Hertogenbosch; tel. 073/813642.

LIMBURG

Harry Korsten

Geb. 12-9-29, leraar geschiedenis en maatschappijleer, conrector Rijks-scholengemeenschap Venlo, raads-lid en fractievoorzitter PPR-D'66-PSP in Venlo, statenlid sinds '74 en fractievoorzitter sinds '75 (onderwijs, maatschappelijke zorg, ruimtelijke ordening); oud-voorzitter PPR-Limburg.

'Laat Limburg niet uitmergelen', zegt de PPR; 'Limburgers mondig maken' is een tweede item van de PPR.

Adres: Groenstraat 244, Venlo; tel. 077/19405.

HUMANITAS

heeft méér leden nodig

om nog iets méér voor anderen te kunnen zijn.

Want dat is wat HUMANITAS, nederlandse vereniging voor maatschappelijke dienstverlening en samenlevingsopbouw, wil.

Om iets te kunnen zijn voor anderen is HUMANITAS actief op het gebied van:

- maatschappelijk werk
- samenlevingsopbouw - activiteiten waarmee mensen de samenleving willen verbeteren
- jeugdwelzijn (kinderbescherming)
- gezinsverzorging
- welzijnswerk voor ouderen
- het stimuleren van vrijwilligerswerk
- hulp en steun verlenen aan minderheidsgroepen
- uitgave van brochures en 2-maandelijks blad „van Mens tot Mens”

Zaken die politiek geïnteresseerde mensen niet onverschillig kunnen laten. Een goede reden om lid te worden van HUMANITAS.

Om méé te bepalen wat er gedaan moet worden en/of met uw contributie dit werk mogelijk te maken.

IK GEEF MIJ OP ALS LID VAN HUMANITAS

BON

Naam .....

Adres .....

Woonplaats .....

Ik betaal fl. .... contributie per Jaar. Contributie bedraagt naar eigen keuze fl. 17,50 of meer per jaar. (Een echtpaar betaalt jaarlijks fl. 2,50 extra.)

Mijn gironummer is .....

Datum ..... Handtekening

b

Deze bon in envelop zonder postzegel opsturen naar: HUMANITAS CENTRAAL BUREAU, ANTWOORDNUMMER 4927, AMSTERDAM.

Amicales weg

Het aktiekomitee 'Amicales weg uit Utrecht' heeft een brochure samengesteld naar aanleiding van de bezetting van het Amicales-kantoor in Utrecht, met nogal wat gedocumenteerde onthullingen over deze Marokkaanse spionageorganisatie, die ook door de president van de Haagse rechtbank zijn gekonstateerd. De brochure is te bestellen door overmaking van f 3,60 op giro 20 47 685 tnv penningmeester Griekenlandwerkgroep Utrecht, onder vermelding van 'Amicales-brochure'.

Sputbus-affiche

PPR-aktiecentra die nog grote voorraden hebben liggen van de 'sputbus-affiche' en daaraan graag een zinvolle bestemming willen geven kunnen deze afstaan aan: Aktie Strohalm, Oudegracht 42, Utrecht, tel. 030/314314.

Koffiedrinken

Is koffiedrinken ontwikkelingshulp? Merken de twintig miljoen koffie-boeren en plantagearbeiders in de ontwikkelingslanden iets van de prijsstijgingen? Hoe zit de internationale en nationale koffiehandel in elkaar?

Wie bepaalt de prijzen? Deze vragen worden door Willem van het Hekke behandeld in het boekje **Koffie, cultuur van de armoede**, uitgegeven door de landelijke vereniging van wereldwinkels. Het kost 7,70 (inkl. porto) en is verkrijgbaar bij Sjaloom, De Vork 2 Odijk. Leveranties aan wederverkopers via de landelijke vereniging van wereldwinkels, Westerkade 18, Utrecht, tel. 030-316312.

Zigeuners

De stichting Rom, enkele maanden geleden opgericht voor de belangen van de zigeuners in materiële en immateriële zin, streeft naar het kweken van een tolerant klimaat waarbinnen de zigeuners zichzelf kunnen ontplooiën met behoud van hun kulturele waarden.

AKTIE-VOER

De stichting streeft er naar op korte termijn voldoende geld bijeen te hebben gebracht om een monument op te richten ter nagedachtenis van de door de nazi's vermoorde en vervolgte zigeuners. Het beeld voor dit monument is gemodelleerd door Heleen Levano, die ook een gedachtenispenning heeft gemaakt voor de tijdens de Tweede Wereldoorlog vermoorde zigeuners. Via de verkoop van deze penning en van zilveren miniaturen, gemodelleerd door Eric Claus, hoopt de stichting Rom geld bijeen te brengen voor het gieten en plaatsen van het monument. Voor nadere informatie: Stichting Rom, postbus 22682 Amsterdam, telefoon 020/996395, van 9 tot 12 uur.

Foto- en tekstboek 'Stop Kalkar'

PPR-leden kunnen, omdat de partij is aangesloten bij het Landelijk Energie Komitee (LEK) tegen de speciale prijs van f 11,90, over te maken op giro 3245700 tnv Ekologische Uitgeverij, Saenredamstraat 4a Amsterdam, het foto- en tekstboek 'Stop Kalkar' aanschaffen. Dit aantrekkelijk gepresenteerde boek geeft alle informatie over de grote demonstratie van de afgelopen herfst in Kalkar, maar ook over de achtergronden, over kwesties als wat is precies een kernreactor, een kweekreactor en een opwerkingsfabriek, hoe opereert de 'atoomlobby' en wie steekt daarachter, enz. Ter gelegenheid van de verschijning van dit boek — verplichte lektuur voor PPR-leden — doet het LEK een beroep op financiële steun voor het proces tegen Kalkar. Bijdragen kan men storten op giro 77992 tnv Penningmeester Kalkarproces Amsterdam.

Opnieuw PPR-wethouder in Amsterdam?

Leren van het verleden

Vorig jaar werd het actiecentrum Amsterdam door het gewestelijk bestuur van de PvdA uitgenodigd voor gesprekken over herstel van de betrekkingen tussen PvdA en PPR. Wij hebben toen in Amsterdam wel even moeten slikken. De ellendige samenwerking in het college van Han Lammers en de woorden waarmee de PvdA fractievoorzitter Paul Rutgers van der Loeff het aftreden van PPR wethouder Roel van Duyn eiste, waren we nog niet vergeten. Emotioneel konden we het besluit van de Amsterdamse PSP, op grond van het verleden niet opnieuw met PvdA en CPN samen te werken, maar al te goed begrijpen. Maar politiek kan niet alleen op emoties drijven. De PPR heeft een program geschreven om daar zoveel mogelijk van te realiseren en tegengestelde ontwikkelingen te keren. Wij hebben daarom het besluit genomen, opnieuw te zoeken naar mogelijkheden voor een geloofwaardige deelname van de PPR in het college van B & W.

Wel hebben we van het verleden willen leren. Immers het vorige akkoord tussen de progressieve partijen stond bol van de radikale voornemens. PvdA lijsttrekker Lammers beloofde zijn „stinkende best” te zullen doen om die voornemens uit te voeren. Maar amper waren de verkiezingen achter de rug of hij begon aan het wegwerken van de PPR-inbreng. Deze keer zal de ledenvergadering van de PPR dan ook moeten wachten met goedkeuring van een samenwerkingsakkoord tot de raads kandidaten van de PvdA bekend zijn. Wanneer de PvdA mee wil werken aan een ander beleid in de hoofdstad, zal dat ook in de PvdA-lijst tot uitdrukking moeten komen.

Op het terrein van de stadsvernieuwing zijn duidelijke afspraken gemaakt over punten die ons ter harte gaan, zoals funktiemenging in de gehele stad, soepeler vaststelling van de woningdifferentiatie, huisvestingsmogelijkheden voor één- en tweepersoonshuishoudens enz. De paragraaf over het welzijnsbeleid kent een duidelijke plaats toe aan het particuliere initiatief.

Een volledige ambtelijke beleidsvoorbereiding, zoals in Rotterdam, wordt afgevoerd. Zolang de financiering nog niet rond is, wordt gezocht naar een andere plaats voor de te bouwen Opera, die nu is gepland in de woonbuurt de Pijp. Moeilijke punten in de onderhandelingen waren de passages over parkeergarages en wijkraden.

Een nieuw akkoord

Op het moment dat ik dit schrijf, is een eerste concept van een nieuw samenwerkingsakkoord PvdA-PPR gereed. De aanhef van het akkoord

is veelzeggend. De PvdA verwerpt met zoveel woorden, het afspiegelingscollege waarin PvdA, CPN, VVD en CDA nu broederlijk samenwerken en kiest voor een programcollege van zo progressief mogelijke signatuur. Ook procedureel is één en ander geregeld. Op grond van het verleden zijn nu duidelijke afspraken gemaakt over een permanent overleg tussen PvdA en PPR, zodat eventuele nieuwe ontwikkelingen direct kunnen worden besproken. De PPR krijgt in ieder geval een wethouder, wanneer wij twee raadszetels halen. Binnen het aantal posten dat de combinatie PvdA-PPR mag verdelen, mogen wij de derde voorkeur uitspreken. De kans op een uitgekledde portefeuille, zoals de vorige keer, zit er dus niet in. Verder zijn een aantal programmatiese hoofdpunten opgesteld. Deze hoofdpunten zijn bedoeld als collegeprogramma voor de komende vier jaar. Zij zullen door PvdA en PPR aan eventuele collegepartners worden voorgelegd.

Jan Schaefer

De vroegere PvdA-staatssecretaris Jan Schaefer zal naar alle waarschijnlijkheid de PvdA-lijst gaan trekken. Tegen alle reglementen in werd hij na het afsluiten van de kandidaatstellingstermijn alsnog binnengesmokkeld. Deze noodgreep toont nog eens aan hoe scherp de tegenstellingen binnen de Amsterdamse PvdA waren opgelopen. Alleen een krachtfiguur als Schaefer lijkt in staat de conflicten in ieder geval tot de verkiezingen te onderdrukken. Voor Amsterdam is het meegenomen, dat er iemand in het college komt die z'n zaakjes kent.

Het niet kunnen vinden van een eigen oplossing voor de interne conflicten in de PvdA bewijst nog eens hoe nodig het is, dat de PPR in de buurt blijft. De afgelopen vier jaar is het immers mede door toedoen van de PPR geweest, dat de PvdA telkens werd gedwongen kleur te bekennen. Nu lijken de verhoudingen in de PvdA anders te liggen. De mensen waarmee wij het vaak eens waren, zullen waarschijnlijk hoog op de lijst komen.

De aanhangers van Lammers zijn voor een groot gedeelte uit het gezicht verdwenen. Maar bestuurszetels in Amsterdam zijn ruim en zitten gemakkelijk. Een kleine partij als de PPR kan dan ook in het college een belangrijke rol vervullen om Schaefer c.s. aan hun verkiezingsprogram te houden. Er is in Amsterdam genoeg gebeurd de afgelopen jaren om enige eigenwijsheid van de kant van de PPR te rechtvaardigen. Wij zullen de ko-

mende maanden proberen uit te leggen dat Schaefer vanzelf wel in de raad komt, terwijl de PPR enige versterking hard kan gebruiken. Wanneer er een programmatiese overeenstemming kan worden bereikt, zijn PvdA en PPR bereid in het nieuw te vormen college samen te werken met andere partijen. De keuze voor één of meer collegepartners is echter niet gemakkelijk.

De PSP heeft gekozen voor geuigenispolitiek zonder vuile handen. Daarmee zijn twee zo verwante partijen als PSP en PPR op een verschillende lijn gekomen. De kiezers moeten maar oordelen. D'66 wilde voor de verkiezingen geen samenwerking. Het redelijk alternatief moet ook in Amsterdam zegevieren. Ik zie het niet vlug gebeuren, dat PvdA en PPR, na dit blauwtje gelopen te hebben, met hangende pootjes terugkomen van „willen jullie alsjeblieft ook een wethouder hebben”.

De CPN is al jarenlang de vaste bondgenoot van de PvdA in Amsterdam. Zij zullen waarschijnlijk ook de eerste gesprekspartner zijn. Toch bestaat er bij de PvdA de nodige weerstand tegen voortzetting van deze samenwerking. Het opportunistiese gedrag van de CPN heeft hier en daar kwaad bloed gezet. Enerzijds maakt de CPN reclame met het dragen van bestuursverantwoordelijkheid in het college van B & W, anderzijds worden PvdA wethouders uit datzelfde college op alle terreinen aangevallen.

De PPR werkt in acties als UCN Almelo, stop de neutronenbom en bepaalde huuracties hartelijk samen met de CPN. Daar staat tegenover, dat op het terrein van de gemeentepolitiek de meningen tussen CPN en PPR vaak botsen.

Hopelijk is de gezamenlijke weersin van linkse partijen tegen het landelijk opererende kabinet Van Agt-Wiegel voldoende motiverend om op gemeentelijk nivo de onderlinge tegenstellingen te overwinnen. VVD en CDA vallen nu niet direkt onder de term progressieve politiek. Toch kan een eventuele samenwerking niet bij voorbaat worden uitgesloten. Immers wanneer de onderhandelingen met de CPN mislukken, moet er toch een meerderheid voor het nieuwe college gevonden worden. In harde programmatiese onderhandelingen moet dan maar blijken in hoeverre deze partijen het akkoord tussen PvdA en PPR mee willen uitvoeren. Ook in PPR-kring zal deze zaak de nodige afweging en discussie vergen. We streven immers naar vooral geloofwaardige deelname van de PPR in het college van B & W.

Omdat de conflicten in het Amsterdamse stadsbestuur ook landelijke gevolgen hadden voor de PPR, leek het me juist als lid van de PPR-onderhandelingsdelegatie in PPRAK één en ander te berichten.

4 Weken HP lezen. Voor niks. Ter kennismaking.

Wat moeten we zeggen van een blad dat we zelf maken? Dat we beter zijn dan andere? Eerder dan andere? Groter dan andere? Linkser dan andere?

Of leesbaarder? We maken een blad dat u kent - van naam, van uw buurman of omdat u wel eens een HP koopt. We zien u liever iedere week. Dat geeft houvast en scheidt een band. U aarzelt? Wij niet.

Wij sturen u vier weken lang HP. Voor niks. Ter kennismaking.

Bon Stuur me vier weken lang de Haagse Post. Vrijblijvend ter kennismaking. Daarna zie ik verder.

Naam: _____

Adres: _____

Plaats: _____

De bon gaat naar HP, Antwoordsnummer 8037, 1000 PA Amsterdam.
Telefonisch: 020-24 85 29.

PPR 1

HP

Links en toch leesbaar.

Sociaal-ekonomies beleid naar de regio's

De komende jaren zal in provinciale staten en gemeenteraden de vraag in hoeverre en onder welke voorwaarden de regio (provincie) een eigen sociaal-ekonomies beleid kan en moet gaan voeren nadrukkelijk aan de orde komen. Uiteraard is het voor PPR-vertegenwoordigers in de regio van het grootste belang aan die discussie deel te nemen of haar zelf aan te zwengelen.

Op een door de Studiestichting en de Themagroep Macht aan de regionalisering van het sociaal-ekonomies beleid gewijde studiedag (11 februari in Utrecht) stonden vier stellingen ter discussie. Stellingen die te maken hadden met:

1. de doelstellingen waaraan regionalisering van het sociaal-ekonomies beleid een bijdrage kan leveren — met name vermaatschappelijking van de produktie;
2. de beleidsterreinen die binnen het te voeren sociaal-ekonomies beleid door de regionale overheden moeten worden behartigd;
3. de manier waarop bestuurlijk inhoud kan worden gegeven aan het meer zelfstandig voeren van een sociaal-ekonomies beleid door de provinciale overheden;
4. de bevoegdheden, taken en financiële middelen die de provinciale

overheden moeten krijgen, willen deze verantwoordelijkheid op zich kunnen nemen voor een beleid dat nu nog geheel in handen ligt van de centrale overheid.

Herkenbaarheid

Regionalisering van het sociaal-ekonomies beleid vloeit logieserwijs voort uit de nadruk die de PPR legt op overheveling van bevoegdheden van hogere naar lagere overheden in het kader van de bestuurlijke decentralisatie. Maar dat is niet de enige reden. Het belang van een regionalisering van het sociaal-ekonomies beleid moet vooral worden gezocht in de herkenbaarheid van het provinciaal bestuur op een voor de mensen zo belangrijk beleidsterrein als de ekonomiese ontwikkeling en de inpassing daarvan in een ruimtelijk orderings- en milieubeleid, in industriepolitiek, werkgelegenheid en arbeidsmarktbeleid. Die herkenbaarheid van, en democratische controle op het provinciaal bestuur moet tot stand komen via de opstelling (door Gedeputeerde Staten) van regionale sociaal-ekonomiese ontwikkelingsplannen. Bij het totstandkomen daarvan moeten naast het bedrijfsleven (werkge-

vers- en werknemersorganisaties) ook allerlei 'facet-organisaties' (milieuverenigingen, konsumentenorganisaties e.d.) worden betrokken. In de fase van de uitvoering van het sociaal-ekonomiese ontwikkelingsplan denkt de PPR een centrale rol toe aan de regionale ontwikkelingsmaatschappijen. Over de (juridiese) structuur van de ontwikkelingsmaatschappijen en de wijze van functioneren van deze instellingen wordt het nodige vermeld in de nota **Regionalisering van het sociaal-ekonomies beleid** van de Studiestichting, op basis waarvan de studiedag werd gehouden. Op enkele punten is de nota aangepast aan de resultaten van deze dag zodat een tweede en herziene druk verkrijgbaar is waarin ook uitvoerig aandacht wordt besteed aan de regeringsnota over het regionaal sociaal-ekonomies beleid en aan de alternatieven die de PPR daar tegenover stelt. Het huidige wankele bouwsel van het regionale beleid zal, zoals het Economisch Dagblad van 14 februari terecht stelt '(...) in zijn huidige architectuur voorlopig nog wel blijven bestaan. Tegen de tijd dat het (...) tekenen van verkrotting gaat vertonen moeten de nieuwe bouwtekeningen echter wel klaar zijn. De PPR-gedachtengang vormt tot de discussie daarover een waardevolle bijdrage.'

Jaap Röell

De nota „Regionalisering van het sociaal-ekonomies beleid” is verkrijgbaar à f 5,— bij de Studiestichting, Singel 277, Amsterdam, tel. 020 - 22 60 18.

In welke Kamerkommissie zitten Ria, Henk en Leo?

Kommissie	lid	plv. lid
Nederlandse Antillen	Henk	
Buitenlandse Zaken	Henk	
Ontwikkelingssamenwerking	Henk	
Justitie	Ria	
Binnenlandse Zaken	Henk	
Ambtenarenzaken en pensioenen	Henk	
Onderwijs en wetenschappen	Ria	
Wetenschapsbeleid	Leo	
Financiën	Leo	
Rijksuitgaven	Leo	
Defensie	Henk	
Volkshuisvesting en ruimtelijke ordening	Leo	
Verkeer en waterstaat	Leo	
Ekonomiese zaken	Leo	
Handelspolitiek		Henk
Midden- en kleinbedrijf		Leo
Kernenergie	Leo	
Landbouw en visserij	Leo	
Sociale zaken	Leo	
Kultuur, rekreatie en maatschappelijk werk		Ria
Volksgesondheid	Ria	
Milieuhygiëne	Leo	
Werkwijze Kamer	Leo	
Verzoekschriften		Henk

PPRo-emanipatie

heet voortaan

PPR-vrouwengroep

PPRo-emanipatie heeft besloten voortaan PPR-vrouwengroep te gaan heten omdat deze naam duidelijker wordt gevonden. Aan deze naamsverandering verbindt de PPR-vrouwengroep de oproep zich bij haar aan te sluiten. Wie daar voor voelt of er meer van wil weten wende zich tot Inge Verkuijlen, Rheezeveenseweg 57a, Hardenberg, tel. 05230/8223 (bgg 020/720290).

Wie wil in bestuur SJW?

De Stichting Jongerenwerk in de PPR roept kandidaten op voor het bestuurslidmaatschap, die door de kerngroep worden aangewezen en niet ouder dan 30 jaar mogen zijn. Gegadigden kunnen zich wenden tot Leo Bos van de kerngroep-kommissie, Weegschaal 15, Dordrecht, tot Paul Tamminga (stafmedewerker Stichting Jongerenwerk PPR), tel. 020/256046, of tot Ton de Lange, tel. 020/993928.

Principes kóóp je niet voor f. 7,50.

De Algemene Spaarbank voor Nederland werd opgericht door het NVV en De Centrale. En dat verklaart 'n heleboel! Zoals haar beleggingen, die bij voorkeur geschieden in projecten van algemeen, sociaal en werknemersbelang. Zij verloochent haar sociale principes niet. De A.S.N. is dan ook de enige spaarbank van en voor progressieve Nederlanders.

„Principieel sparen” hoeft u geen geld te kosten, want de rentevergoeding bij de A.S.N. is niet minder dan bij andere banken. Bovendien: als u de aanmelding uit deze advertentie tesamen met een giro-opdracht om tenminste f. 100,- over te maken op uw nieuwe A.S.N.-spaarrekening rechtstreeks naar de postgiro stuurt, ontvangt u van de A.S.N. een extra inleg van f. 7,50.

Zo gebruikt u uw rente- rekening:

Inleg

Op deze manier gebruikt u uw blauwe girokaart voor overschrijvingen van uw post-naar uw renterekening.

POSTCHEQUE- EN GIRODIENST
GIROKAART - KENNISGEVING VAN BIJSCRIFTING P&D

VAN POSTREK. 9234567 TH G LUCASSEN

5 STATIONSSTRAAT 33 LOOWOUDE 9999

100 Gld = Ct

NAAR PER VAN POSTREKENING NAAR RENTERENING

ADRES Plaatsdelingen: De rekeninghouder.

R. J. Lucas

NIET KREUKEN

Opname

en omgekeerd om bedragen van uw renterekening naar uw postrekening te laten overschrijven. Dit geldt ook voor uw plus- of sterrekening.

POSTCHEQUE- EN GIRODIENST
GIROKAART - KENNISGEVING VAN BIJSCRIFTING P&D

VAN POSTREK. 9234567 TH G LUCASSEN

4 STATIONSSTRAAT 33 LOOWOUDE 9999

100 Gld = Ct

NAAR PER VAN RENTEREKENING NAAR POSTREKENING

ADRES Plaatsdelingen: De rekeninghouder.

R. J. Lucas

NIET KREUKEN

Renterekening: hogere rente dan postrekening; geen opname-kosten.
Plusrekening: hogere rente dan renterekening; bij opname 1% kosten.
Sterrekening: hogere rente dan plusrekening; bij opname 2% kosten.

Algemene Spaarbank voor Nederland geeft rente zonder bijsmaak!

Staatsbedrijf der PTT-Postcheque- en Girodienst in samenwerking met de Algemene Spaarbank voor Nederland.
Aanmelding voor een renterekening/plusrekening/sterrekening A.S.N.

Hier het nummer van uw postrekening vermelden:

Naam: _____

Voornamen (voluit): _____

Geboortedatum: _____

Adres: _____

Woonplaats: _____

Wenst bij de Algemene Spaarbank van Nederland te openen op de daarvoor geldende voorwaarden een
 renterekening plusrekening sterrekening *

Datum: _____ Handtekening: _____

* aankruisen hetgeen u wenst

In een giro-envelop ongefrankeerd tesamen met de ingevulde girokaart (voor de eerste inleg) inzenden aan het Girokantoor (Den Haag of Amhem).

Voor meer informatie: Rijnstraat 28, Den Haag.
Tel.: 070-849309 / 849310 / 859988.

Themagroep Milieu

WIJS OP WEG

De verkeerskommissie van de Themagroep Milieu zal de komende tijd extra veel aandacht wijden aan het PPR-verkeersbeleid op gemeentelijk, provinciaal en landelijk niveau. Ook neemt de commissie zeer actief deel aan de activiteiten van de Initiatiefgroep Wijs op weg, die thans bezig is met de voorbereidingen voor een manifestatie/konferentie, gewijd aan de aanpak van het verkeers- en vervoersbeleid op plaatselijk en regionaal vlak.

Er wordt onder meer gewerkt aan de voorbereiding van een tentoonstelling, een aantal video-programma's en een 'zakatlas' van voorbeeld-projecten. Voor dit laatste zijn zoveel mogelijk voorbeelden van geslaagde projecten nodig. 'Geslaagd' betekent: bevordering van openbaar vervoer en langzaam verkeer en beperking van het autobruik. Daarnaast wordt gezocht naar voorbeelden van nog bestaande misstanden.

Wijs op weg doet daarom een beroep op overheden en groeperingen, bedrijven of instellingen haar te helpen bij het opsporen van dergelijke voorbeelden. Men kan contact opnemen met het sekretariaat van Wijs op weg, p/a Werkgroep 2000, Postbus 2000 te Amersfoort of met de PPR-vertegenwoordiger in de initiatiefgroep: Ad de Regt, De Eng 29, Kapel-Avezaath.

Rapporten te koop

De volgende PPR-rapporten op het gebied van het milieu zijn — tenzij anders vermeld — verkrijgbaar bij de Studiestichting, Singel 277, Amsterdam (tel. 020-226018); de prijzen zijn inclusief verzendkosten:

- Stellingen, vastgesteld op het milieukongres, 23 en 24 april 1976; f 1,—.
- Kommentaar op de oriënteringsnota ruimtelijke ordening, oktober 1974; f 3,50.
- Geen kernenergie, wat dan wel?, februari 1977; f 3,50.
- Ultracentrifuge in Nederland, december 1976; f 2,—.
- Het afgraven van bosgrond (strooiselroof), november 1974; f 1,—.
- Chemische bestrijding (van de Amerikaanse vogelkers) in bosgebieden, juni 1976; f 2,—.
- Gladheidsbestrijding met zout, januari 1974; f 1,—.
- Enkele opmerkingen over de samenhang tussen botulisme en waterverontreiniging, november 1975; f 1,—.
- Vermindering van de hoeveelheid ozon in de stratosfeer,

maart 1976; f 1,50.

- Klimaatsveranderingen door de mens?, januari 1978; f 2,—.
- Chemische industrie in de Eemmond?, augustus 1975; f 2,45 (te bestellen bij PPR provincie Groningen, Coehoornsingel 10, Groningen).
- Over de werkgelegenheid in Groningen, mei 1976; f 2,45 (id.).
- Diskussienota inkomens in de landbouw, februari 1976; f 3,20.
- Over consumptie, september 1977; f 2,50.
- Normalisatie van glazen potten voor levensmiddelen; januari 1976; f 1,—.
- Urgentieprogramma personenvervoer (februari 1977) + Eisenprogramma (mei 1977), Initiatiefgroep „Wijs op Weg” (waarin vertegenwoordigd de verkeerswerkgroep van de PPR); te bestellen door f 4,70 over te maken op giro nr. 299050 t.n.v. Stichting Werkgroep 2000, Publiciteit te Amersfoort, onder vermelding: verzoeken toezending urgentieprogramma + eisenprogramma.
- Adres- en literatuurlijst Milieuonderwijs, maart 1976; f 1,—.

Wie helpt?

Bij de Studiestichting bestaat op het ogenblik grote behoefte aan incidentele hulp bij het foto-stencillen e.d. van de milieurapporten die zij uitgeeft.

Wie wil hiermee eens een halve dag of 's avonds komen helpen? S.v.p. contact opnemen met Anneke van 't Hull, Studiestichting, Singel 277, Amsterdam, tel. 020-226018 (overdag) of bij Herman Burger, tel. 08370-15166 ('s avonds).

Zwakzinnigenzorg

De werkgroep Gezondheidszorg PPR zoekt contact met geïnteresseerden in de zwakzinnigenzorg die bereid zijn mee te helpen aan de bepaling van een partijstandpunt in deze materie en bereid zijn deel te nemen aan een op 21 en 22 april door het Nederlands Genootschap ter bestudering van de zwakzinnigheid te beleggen conferentie over 'De institutionele zwakzinnigenzorg — nu en straks'. Deze conferentie is bedoeld voor ouders, werkers en personen uit de beleidsfeer.

Wie hierover mee wil denken kan zich wenden tot: Lukas Koch, W. van Amersfoortstraat 31, Achterveld (U), tel. 03425/1812.

GEMEENTE PAPER

Het eerste nummer van de zevende jaargang van Gemeente Paper — het blad voor alle PPR-leden die actief betrokken zijn bij de lokale politiek — bevat een interessant artikel over de wijze waarop een verkiezingscampagne kan worden gevoerd. Verder schrijft Gerritjan van Oven over hoe men bezwaar kan maken tegen registratie van politieke groeperingen en aan welke voorwaarden de naam van een politieke groepering moet voldoen. Rienk Rietveld gaat in op de kwestie stadsvernieuwing of kaalslag en Jos. Roosen op de internationale aspecten van het gemeentebestuur.

Voor abonnementen à f 25,— per jaar: Jos. Roosen, Daalseweg 7, Nijmegen.

HET GROOT VUIL SPEL

Het Groot Vuilspel is tijdens de campagne voor de Tweede Kamerverkiezingen gelanceerd door PPR-Drente. Dit spel kan een goed hulpmiddel zijn bij de komende campagne.

Het spel gaat uit van de dagelijkse werkelijkheid dat er vuil geproduceerd wordt en de gezondheid van de mensen.

Het spel bestaat uit een reis met pionnen door Nederland waar verontreiniging en ongezond makende factoren worden ontmoet:

Kernenergie (UCN, opslag, ongelukken);

Onverantwoorde lozingen;

Hinderwetvergunningen;

Oosterschelde;

Waddenzee;

Openbaar vervoer;

Vuilverwerking;

Ontgrindingen;

Mergelwinning enz.

Kortom: een serieus spel in een speelse vorm.

Voor bestellingen contact opnemen met:

G. Gildemacker

Ameltherhout 162

Assen

Tel.: 05920 - 10447 of 10664

Gironummer 1870968

Prijs: f 2,50 (1-25 stuks)

per f 2,25 (25-50 stuks)

stuk f 2,00 (meer dan 50 stuks).

TIEN JAAR PPR

Ze zeggen, dat we zouden moeten stoppen — na tien jaar. „Jullie krijgen toch geen poot aan de grond.” We moeten ons maar laten kisten, vinden ze.

Zo eenvoudig is dat niet.

Ons probleem is, dat we lichtelijk misselijk worden van de wereld, die we aan het maken zijn. Een gebalde aardbol met ontevreden, verblinde wezens. We hebben geen zin zo iets door te geven aan de mensen, die achter ons komen.

We hebben het gevoel, dat het anders zou kunnen. En dus kunnen we niet opgeven.

We walgen van de betonnen gevaarten, waarin je een vierkant vakje kunt krijgen om te wonen. In de blauwe stank staat hier en daar een vreemd plukje groen, bedacht door een burgemeester, die ergens heeft gelezen, dat je de burger in aanraking moet brengen met de natuur. We treuren als we lieve, oude pandjes in elkaar zien zakken. We hebben het gevoel, dat er iets niet klopt als we op de verbeterde smoelen letten waarmee we, vol met ochtendziekte, in de files zitten om in kortste keren bij het werk komen, dat we niet leuk vinden. En we schrikken als we in de achteruitkijkspiegel zo'n zelfde smoelwerk zien.

We zouden wel weer eens met een ander willen praten. Lekker kletsen over het weer bij de kruidenier in zijn kleine winkeltje. Niet hollen en duwen met stalen karretjes in de supermarkt met televisieogen in je nek en een onpersoonlijke machine aan het eind.

We zouden de tijd willen hebben om te lachen om kleine, stomme dingen. We worden ziek van de formulieren en loketten.

We vinden — om eens iets te noemen — dat je niet op de vuilnisloop hoeft als je oud bent, of arm, of ziek, of zwart of zonder werk. Er is iets erg fout als er zoveel mensen zijn, die zich alleen gelaten voelen, terwijl honderduizenden anderen zich schamen, omdat ze niet weten hoe ze hun dag moeten vullen.

We zouden het op prijs stellen niet meer te worden belazerd door de reclamepoezen op de televisie, die denken ons te kunnen vertellen wat we leuk moeten vinden. Dat zijn toevallig de dingen, die nieuwe, grote, rokende fabrieken aan de gang kunnen helpen. Zes miljoen uitvinders blijven bezig dingen te bedenken, die wij kunnen kopen. Laten ze eens iets uitvinden, dat de armen minder arm maakt en de rijkere mensen meer menselijk. Daarover moeten ze niet beslissen in de directie-kamers. Daar hebben we allemaal wat over te vertellen. Het zijn niet alleen de atoombom-

men of de kerncentrales, waarvan we zenuwachtig worden. Het is de hele dolgedraaide samenleving van het Westen, die steeds meer is opgebouwd uit machines, die boven onze macht zijn gegroeid en die het ons onmogelijk maken nog normaal te doen.

Met een zekere hooghartigheid geven wij hulp aan landen in Afrika, Azië en Zuid-Amerika. Natuurlijk moet dat, zolang daar honger en ziektes heersen. Maar zij zouden ook ons iets kunnen leren. Hoe je moet luisteren naar kinderen, bijvoorbeeld, hoe je liefde kunt hebben voor ouderen, hoe je veel dingen samen kunt doen, hoe je vrolijk kunt zijn in je ellende.

We moeten die krankzinnig' grote ziekenhuizen niet, met hun slangtjes en radertjes, met de persoonlijkheid van een computer en het medeleven van een robot. Als we dood gaan willen we zijn bij de mensen van wie we houden, of minstens een beetje kennen, en in een kamer, die we vertrouwen. Dan willen we niet in een celletje liggen met witte wanden.

Ja, toch wel, dat zijn politieke zaken, want we doen zo raar omdat we niet op kunnen tegen iets, dat door mensenhanden is gemaakt en ons nu beheerst. Het kan door mensenhanden veranderd worden.

We zouden willen, dat het zwakke, het arme, het kleine, het zielige altijd voor zou gaan op het sterke, het rijke, het grote, het intellectuele. De patsers, die het zo zeker weten, achter in de rij alstublieft. Wat hebben ze er tot nu toe van gemaakt?

De school in de achterbuurt heeft meer rechten dan de universiteit. De kreupele mag eerst, vóór de hardloper. Het slagertje om de hoek gaat voor op het grootbedrijf. De fiets vóór de auto. Het dorp vóór de stad. Het kind gaat boven alles. De oudere willen we bij ons hebben. Waarom worden er bommen gooid, mensen gegijzeld, minderheden getrap, banden tussen mensen verscheurd? Waarom worden sportvelden tot slagvelden, waarom wordt er zoveel gejat en vernield, zo veel gedronken en gerookt? Waarom zijn we zo bang?

Zou het iets te maken hebben met dat ellebogenwerk de hele dag, dat hollen en jagen om aan de eisen van de machines te kunnen voldoen; met dat uitgebluste loeren naar het scherm 's avonds. Waarom moeten we zo nodig? Waarom huilen we niet eens een potje? Waarom kussen we zoals ze op de film doen? We leven bij de gratie van de intelligentie-tests, de diploma's en de prestatiecijfers. We gaan gebukt onder de zweep van de deskundigen. Als je het niet meer aan kan, ga je

naar een wachtkamer met wat stompzinnige bladen, want als het belletje gaat is er iemand, die tien minuten en een pilletje voor je heeft. Of hij stuurt je door.

En werk is belangrijk. Of het leuk is, kan niet schelen. Als je maar meer bent dan een ander, als je maar meer hebt dan een ander. Wie niets vangt is een nul. Luiers wassen, potje koken, anderen helpen? Dat telt niet. Guldens tellen telt.

De bomen laten we verdorren, de beesten kreperen, de stroompjes vervuilen, de lucht stinken. Graaien wat er te graaien valt. Straks vreten we onszelf nog op.

En dus willen we wel eens opstandig worden. Anderen worden dat ook. Radikalen willen alleen méér. Niet alleen wat frummelen aan de maatschappij ten bate van de goed georganiseerde groepen. De hele boel moet radikaal anders ten behoeve van de machtelozen.

De grote opstand duurt al meer dan honderd jaar. Op kleine plekjes van de wereld is iets meer vrijheid, misschien zijn we wat minder ongelijk, maar van broederschap merken we niet veel. In grote delen van de wereld is de opstand omgeslagen in een nieuwe dictatuur, waarin weer de mensen niet zeggen kunnen wat ze willen. Zij en wij worden geleefd.

De PPR is tien jaar geleden opgericht omwille van de democratie, misschien het beste, dat dit deel van de wereld aan anderen te geven heeft. We konden de oude leiders niet meer vertrouwen dat ze onze wensen zouden uitvoeren. Ze beloofden dit, maar deden dat. Vaak zeiden ze niet eens wat ze zouden doen.

De democratie is ook hier nog onvolmaakt. Wie zou het in Nederland kunnen ontkennen, nadat het kabinet Van Agt/Wiegl volgde op de verkiezingen van '77? Maar de democratie is het enige middel, dat we hebben om te ontkomen aan de houdgreep van een maatschappij, waarin we stikken.

En dus kunnen we het niet opgeven. Waarschijnlijk hebben we het te klungelig gedaan. Misschien zijn we te doordraverig geweest. Soms liepen we met het gezicht van een dromer in de wolken en poogden even later de zaak recht te trekken door geweld grappig te doen. Waarschijnlijk deden we het vaak verkeerd.

Dat is geen reden er mee op te houden. Wie weet gaat het beter met meer bescheidenheid. En als het weer niet lukt, proberen we het nog eens en nog eens. Want wat er gebeurt, als we niets doen, bevalt ons niet. En wie dat met ons eens is moet het maar zeggen!

Deze tekst is door de campagneleiding aangeboden aan het kongres. Het is de bedoeling dat deze tekst in gedrukte vorm beschikbaar komt, zodat u vrienden en kennissen kunt vragen hieraan adhesie te betuigen. Bestellen via partijbureau, Singel 277, Amsterdam.

PPRAK

PPR Aktie Krant

PPR-aktiekrant, verschijnt elke twee weken, 17 maart 1978 nummer 120

Thea Janssens:

**Statenwerk
wordt steeds
boeiender**

pag. 8 en 9

**MEMO en
het prakties
radikalisme**

pag. 2

**Links liet
Europa
rechts liggen**

pag. 4

**Diskussie over
betere werk**

pag. 6

**PPR in beroep
tegen groei
UCN-Almelo**

pag. 7

**Suharto's
verdwenen
glimlach**

pag. 10 en 11

**Ook Den Uyl
kan de PPR
niet missen**

pag. 12 en 13

PPR-Aktiekant, Uitgave Stichting Radikalenkrant, verschijnt elke twee weken.

direkte: Jan Heytel, Gidi van Dongen, Louis Vuurboom.

redaktieraad: Erik Akkermans, Gerard de Oude, Kees van Twist.

redakte: Hans Berrevoets, Harm Lamberts, Walter van Opzeeland (eindredakteur), Wil Merkies, Dick Rietbergen, Kees Waagmeester.

produktie: Lumax b.v., Utrecht, Brouwer offset, Delft.

redakte-adres: Walter van Opzeeland, Rapenburgerplein 67, 1011 VH Amsterdam, tel. 020-254434.

kopij naar het redactie-adres, **getypt**, met redelijke marge, blad aan één zijde gebruikt.

voor abonnementen — à f 22,— per jaar — **Buro Politieke Partij Radikalen** Singel 277, Amsterdam. Telefoon (020) 22 73 42.

voor kontributiebetalingen: Penningmeester PPR, postgiro 1575600 te Amsterdam.

voor advertenties uitsluitend: Jan Heytel, Schreveliusstraat 68, Haarlem. Telefoon overdag (02505) 791, 's avonds (023) 31 41 60.

SRV dit voorjaar

Dit voorjaar zal de Stichting Radikalen Vorming (SRV) verschillende soorten activiteiten organiseren: verdiepingskursussen, studie- en discussiedagen, vrouwenkursussen. De verdiepingskursussen, zijn bestemd voor alle leden van de PPR en hebben tot doel de leden meer inzicht te geven in hun eigen politieke ontwikkeling, in de geschiedenis van na 1945, in het ontstaan van hun partij en in de wijze waarop bewustwordingsprocessen verlopen. Er zullen twee kursussen gegeven worden van elk twee weekends: één voor het Noorden in Meppel op 1-2 en 15-16 april, één voor het Zuiden, in Hilvarenbeek op 8-9 en 29-30 april. De kosten zijn f 50,— p.p. en per cursus.

De studie- en discussiedagen zijn op de eerste plaats bedoeld voor de raads- en statenleden en hun steunfrakties, maar staan open voor een ieder die geïnteresseerd is in het

De afgelopen verkiezingen heeft een lieveheersbeestje het PPR-embleem gesierd. Dat was natuurlijk niet toevallig, velen binnen de PPR houdt nu eenmaal „hou het klein” bezig, gesymboliseerd in de vorm van zo'n pimpampoentje. De naam van Schumacher moet je er eigenlijk in één adem bij noemen, hij heeft er nu eenmaal als een soort gids (voor de verdoodden) bij gefungeerd.

Het is onmiskenbaar dat er een beweging begint te ontstaan, die de dingen eenvoudig, overzichtelijk, ongecompliceerd, dus klein wil houden. In ons land vormt de Stichting MEMO de belichaming van die beweging. De Stichting stelt zich tot doel de totstandkoming en ontwikkeling van kleinschalige produktie-eenheden, -groepen, projecten, coöperaties, MEMO's genaamd, die mens- en milieuvriendelijke produktiewijzen toepassen en die daardoor maatschappij inspirerend en vernieuwend werken, te bevorderen, uitsluitend op het materiële vlak, bij voorkeur en primair op het gebied van voeding, kleding, woning en vervoer, met inbegrip van reparatie en renovatie en andere vormen van produktie, inclusief distributie en dienstverlening. MEMO is tussen twee haakjes de afkorting van Mens- en Milieu-vriendelijk Ondernemen.

De Stichting MEMO wil dat doel op een aantal manieren trachten te bereiken. In de eerste plaats wil ze door het geven van kredietgaranties en kredietbemiddeling, en in een later stadium, bij voldoende deelname van geïnteresseerde particulieren, door het geven van rechtstreekse kredieten, het kleinschalig

ondernemen stimuleren. Het garantiefonds, waaruit de kredietgaranties zullen moeten worden verstrekt wordt als ruggegraat van de Stichting beschouwd. Het fonds moet overigens voor een groot gedeelte nog wel worden opgebouwd. Het streven is een fonds op te bouwen, van enkele honderdduizenden guldens groot. Daarnaast wil de Stichting zoveel en zo gericht mogelijk informatie gaan verstrekken over de meest uiteenlopende vormen van kleinschalig ondernemen. Dat wil ze doen in het tijdschrift de Twaalf Ambachten, dat eens in de twee maanden zal gaan verschijnen. Het eerste nummer is al verschenen. De derde manier waarmee de Stichting het kleinschalig mens- en milieuvriendelijk ondernemen leven in wil blazen is het organiseren van „beursachtige” manifestaties. Het eerste beursje is inmiddels gehouden, in de Kosmos in Amsterdam. Er waren zo'n 40 bedrijfjes van de partij, die er hun produkten (een bonte mengeling) van een gehalte dat afhankelijk is van een op eenvoud gebaseerde konsumptielemente, aanprezen. De beurs was een succes en krijgt een vervolg. 27 en 28 mei wordt de volgende beurs gehouden in de Expo hal in Hilversum.

Voor degenen in de PPR, die de praktijk van veranderingen in de maatschappij hoog in hun vaandel hebben geschreven, kan de Stichting wellicht een goede steun en informatiebron zijn, dat laatste door het tijdschrift de Twaalf Ambachten. Meer inlichtingen zijn te krijgen bij: Stichting MEMO, postbus 190 BOXTEL.

onderwerp. De data van de volgende studiedagen staan al vast:

— Studiedag Openbaar Vervoer, met als spreker Jaap v. d. Doef op 22 april.

— Studieavond Structuurschema Volkshuisvesting op 19 mei.

— Discussiedag Nota Landelijke Gebieden op 3 juni.

Al deze bijeenkomsten vinden plaats in de Kargadoor te Utrecht. De vrouwenkursussen zijn heel verschillend van aard, afhankelijk van de problemen waarmee de regionale vrouwengroepen kampen en het beroep dat zij op mij doen. Er komt een vormingsdag voor alle regionale groepen op 6 mei, waarschijnlijk in het Vrouwenhuis in Utrecht. Bij opgavestrooming voor een verdiepingskursus is de uiterste datum Meppel 25 maart en voor Hilvarenbeek 1 april. Zenden naar: Anna Timmermans, Oranjelaan 1, Zevenaar. Tel. 08360-23386, die ook voor inlichtingen daar bereikbaar is.

Individueel advies voor raads- en statenleden

De werkgroep Individueel advies en documentatie van de stuurgroep raads- en statenleden deelt mee dat voor individuele adviezen aan raads- en statenleden van de PPR beschikbaar zijn:

Jan Geleynse (stedelijke problematiek), Soestdijksekade 908, Den Haag, tel. 070/885607 (pr.) of 070/624121, toest. 2028 (w).

Henk Janssen (dorpsgerichte problematiek), Nieuwe Holleweg 81, Beek-Ubbergen, tel. 08895/1216.

Ria Beckers:

Kunnen wij de PPR wel missen?

De wens die Han Lammers de PPR op de dag van haar tienjarig bestaan in Het Parool meegaf liegt er niet om: deze „priesterlijke kaste van goedweters” kan maar het best ze snel mogelijk verdwijnen, de PvdA heeft vooral zichzelf broodnodig en zeker niet de PPR!

De aanleiding voor zijn zure stukje was de uitspraak van Joop Den Uyl op het feestelijke PPR-kongres in Nijmegen, dat de socialisten de PPR niet kunnen missen in het „omturnen” van de samenleving; en dat zaken als kernenergie, milieu en hervorming van de ondernemingsraden er zonder de PPR anders hadden uitgezien.

Velen kennen Han Lammers vooral als oud-wethouder van Amsterdam. Hij stond toen pal voor de metro en niet voor de bewoners van de Nieuwmarkt.

Hij maakte zich sterk voor een kantoren-banken-auto's-voorhavenstad en niet voor een stad van de mensen. Hij lapte daarmee het gezamenlijk program, waarop hij zich had laten kiezen, aan zijn laars en verwachtte van de PvdA- en de PPR-fractie in de raad hetzelfde.

Dat alles onder het mom van de „bestuurbaarheid” van Amsterdam. Slechts een deel van de PvdA-fractie ging daarin met hem mee, een minderheid vond met de PPR dat dit onfatsoenlijk was. En daarmee was het doodvonnis van de

PPR-wethouder Roel van Duijn getekend.

De fout die Han Lammers toen maakte maakt hij nu weer. Hij mag van mening zijn dat de progressieve samenwerking de PPR te veel invloed heeft gegeven, dat de PvdA zich door haar kleinere partner de wet heeft laten voorschrijven. Maar hij vergeet dat die naar verhouding grote invloed mogelijk is doordat heel wat PvdA-ers zich meer verwant voelen met de PPR dan met de denkbeelden van mensen als Lammers. Dat geldt niet alleen de ideeën over de inrichting van stad en land. Dat geldt ook de wijze van politiek bedrijven.

Het is juist dat de PPR haar invloed niet wil ontlenen aan machtspolitieke intriges. Het is ook juist dat de PPR in een ongeremde economische expansie grote problemen ziet, dat ze voor volkshuisvesting oplossingen zoekt die zo min mogelijk schade doen aan natuur en milieu, dat ze 'gratis' openbaar vervoer wil. Daar liggen zeker „vrij fundamentele meningsverschillen tussen vele socialisten en de aanhangers van de PPR”. Maar dat zijn dan wel de „socialisten” die het PvdA-beginsel-program niet kennen. („Gratis” openbaar vervoer staat zelfs in het verkiezingsprogram).

Ik ben het met Han Lammers op één punt eens: gezien „de bijzondere eigen verantwoordelijkheid” die ook de PvdA heeft voor „de nationale ontwikkeling” heeft zijn partij een redelijke mate van eensgezindheid nodig.

Maar zou daarvoor niet allereerst de vraag beantwoord moeten worden wat een „nationale ontwikkeling”, zoals ook sommige PvdA-leden die nog willen, straks voor consequenties zal hebben voor bijvoorbeeld de leefbaarheid van ons land? De nieuwe gegevens daarover in het WRR-rapport „de komende 25 jaar” zijn dodelijk.

Wie de moed heeft deze consequenties tot zich te laten doordringen zal ook bereid zijn tot eensgezindheid die nodig is om de huidige ontwikkeling om te buigen.

In tegenstelling tot wat Lammers schrijft heeft de PPR op die problematiek van economische groei-milieu-werk en inkomen een eigen samenhangende visie. En ze wil daarbij ook nog rekening houden met een Derde Wereld.

Die visie is niet heilig. Die toetsen wij graag aan de ideeën van anderen. Wij werken ook graag met anderen samen — de praktijk bewijst dat — aan een samenleving die voor alle mensen de moeite waard is. Gelukkig is Joop den Uyl niet de enige die dat erkent én waardeert.

Links liet Europa rechts liggen

PPR met PvdA naar Europese verkiezingen

Na de nodige discussie kwam het kongres van vrijdagavond 24 februari in Nijmegen tot de beslissing dat de PPR zal deelnemen aan de verkiezingen voor het Europese parlement. In principe wil de PPR een gemeenschappelijke lijst met de PvdA, mits in besprekingen over een gemeenschappelijk manifest en over de plaats van de PPR-kandidaten op de lijst tot overeenstemming kan worden gekomen. Deze besprekingen worden voortgezet.

Het kongres ging niet mee met een voorstel van orde van Amsterdam, het punt van de agenda af te voeren omdat uitgangspunt en doelstellingen nader zouden moeten worden geformuleerd. Dit laatste doet het PPR-program al, aldus Kees van Twist, die de voorstellen namens het bestuur verdedigde. Hij waarschuwde dat het uitstellen van de Europese parlamentsverkiezingen geen argument kan zijn voor de partij haar beslissing op de lange baan te schuiven.

In antwoord op een vraag van Henri Dijksterhuis gaf Kees van Twist de verzekering dat een gemeenschappelijke lijst met de PvdA contact met andere partijen in Straatsburg niet uitsluit. Met name contacten met ekologisten zijn goed mogelijk. Het kongres verwierp na stemming een voorstel van Jeroen van Urk de PPR niet te betrekken bij de werkzaamheden van de PvdA ten aanzien van de Federatie van Socialistische Partijen van de EG.

Euro-superstaat

Kees van Twist gaf in zijn toespraak tot het kongres toe dat het onderwerp 'deelnemen aan de Europese verkiezingen' niet populair is in de PPR: 'Europa past niet in het denken van de PPR. Een partij die kleinschaligheid tot een van haar uitgangspunten heeft kijkt met huivering naar de kolos Europa. Wat Europa thans voorstelt weten wij maar al te goed. Het Europa van de Negen is een bureaucratie geheel waarop nauwelijks greep valt te krijgen. Het recht van de grootsten heerst er en multinationals maken er de dienst uit. Want het is eigen aan de Europese eenwording, zoals deze zich tot dusver heeft ontwikkeld, dat er naar wordt gestreefd de grote beslissingen niet meer door de nationale staten te laten nemen maar door een soort „Euro-superstaat“.

Het is mogelijk deze ontwikkeling gelaten af te wachten en je kop in het zand te steken — maar het is óók mogelijk alle krachten in te

zetten om juist deze Europese integratie om te buigen. De EG van nu is niet alleen een democraties monstroom. Als radicalen hebben wij nog veel meer reden grote bezwaren te koesteren tegen het uitgangspunt van de Europese samenwerking: de rampzalige groeitheorie, die zijn praktische uitwerking niet heeft gemist en die (Artikel 2 van het Verdrag van Rome) een van de hoekstenen is van de EG. Nog steeds zijn doelen van de samenwerking de economische groei, vergroting van de grondstoffenwinning, uitbreiding van de energiecapaciteit, terwijl ook op nucleair gebied allerhande dingen gaande zijn.

'Dit alles wijzen wij van de hand', aldus Kees van Twist, 'omdat een Europese samenwerking gericht op groei ten koste gaat van de solidariteit met de Derde Wereld en de verschillen tussen rijke en minder rijke gebieden binnen Europa alleen nog maar zal vergroten. Daarom is verzet tegen het groei-principe een van de belangrijkste uitgangspunten van de Europa-politiek van de PPR.

Maar wanneer we zeggen: geen verdere groei, beperking van grondstoffenwinning, van energiegebruik ook, dan hebben wij als PPR ook de verantwoordelijkheid ervoor te zorgen dat de rijkdommen van Europa eerlijk worden verdeeld en dat groepen en regio's niet achterblijven in ontwikkeling. Er is nog te weinig terecht gekomen van een beleid waarbij principieel wordt gekozen voor de regio's en de mensen die het moeilijk hebben.

Een sociaal stelsel is in EG-verband nauwelijks ontwikkeld. Verdragen binnen de EG geven nog altijd meer voordelen aan werkgevers dan aan werknemers. En aan deze ontwikkeling hebben de linkse partijen mede schuld. Twintig jaar heeft links zich nauwelijks bemoeid met Europa en hebben andere krachten vorm kunnen geven aan de Europese samenwerking. Links heeft Europa rechts laten liggen...

Kees van Twist waarschuwde dat wanneer linkse partijen als de PPR zich dan nu opnieuw afzijdig houden van de ontwikkelingen in Europa dit slechts kan betekenen dat het de verantwoordelijkheid schuwt, 'en ga dat dan maar eens met je fraaie idealen uitleggen aan de mensen die daar de dupe van worden.'

De konsekwentie van de verantwoordelijkheid mee te doen aan de Europese parlamentsverkiezingen

eist dat de PPR het uiterste doet om ook werkelijke invloed uit te kunnen oefenen binnen die heel beperkte marges. Dit betekent een principebesluit bilateraal te gaan samenwerken met de PvdA en met een gemeenschappelijke lijst deel te nemen aan de verkiezingen voor het Europese parlement op voorwaarde dat wij het eens kunnen worden over een gemeenschappelijk manifest en over de plaats van onze kandidaten op de gemeenschappelijke lijst.

Het PPR-bestuur deelt de grote bezwaren die in de partij leven tegen de Socialistische Internationale en verschillende sociaal-demokratische partijen, aldus Kees van Twist: 'Een blik over de grenzen bij onze bureaus rechts levert een weinig aantrekkelijk beeld. De PPR is echter niet de enige die inziet hoe de SPD is verworden. Ook bij de PvdA heeft men alle kritiek op de ontwikkelingen in West-Duitsland — zoals ook bleek tijdens het Europakongres van de PvdA. En ook binnen de SPD zijn er groepen die zich fel verzetten tegen de huidige politieke lijn. Men maakt een karikatuur als de sociaal-demokratische fractie in het Europese parlement alleen maar wordt afgeschilderd als een afgesloten reactionaire façade waar progressief denken taboe is.

Taak voor PPR

Er is een veelheid van meningen over doel en wijze van de Europese eenwording binnen de Socialistische Internationale. Juist daardoor kunnen wij als PPR een functie hebben binnen een socialistische fractie. Want hoe liggen de meningen over de Europese parlamentsverkiezingen daar? De Deenen en de Britten verzetten zich tegen het manifest van de Socialistische Internationale en schrijven hun eigen programma, terwijl de Nederlandse socialistten met zoveel op- en aanmerkingen komen dat ze wel in de clinch moeten raken met hun Westduitse zusterpartij.

Met dit beeld voor ogen moet ook het resultaat worden beschouwd van de besprekingen van de PPR met de PvdA en dit betekent dat de PPR zich zeer zeker niet heeft overgeleverd aan de Europese socialistten met hun afgevlakte programma. Het betekent wél dat de PPR zich bij haar uitgangspunten en doelstellingen voor de Europese verkiezingen kan baseren op haar eigen politieke programma.'

Maar, aldus Kees van Twist, 'dat politiek programma van ons zal alleen relevant zijn wanneer we kiezen voor dat kleine beetje werkelijke invloed. Met onze bezwaren zullen we langs deze weg onze broodnodige bijdrage moeten leveren aan de ombuiging van de bestaande politieke lijn in Europa. Of we willen of niet, de toekomstige besluiten over vrede, welzijn, milieu en vooral macht worden in Brussel genomen.'

HELP

„Help, we zijn ontwikkeld”, roepen drie westerse welvaartsmannen ons toe vanaf de omslag van een nieuw boek: Wouter van Dieren, Bas de Gaay Fortman en Henk Thomas. Het boekje werd deze week gepresenteerd. Ik heb er vantevoren wat in mogen grasduinen en het laat zich raden welke kant het uitgaat. We zijn weliswaar ontwikkeld, maar hoe. De samenleving kent gigantiese problemen niet door onderontwikkeling, maar door overontwikkeling.

Wat is het belang van het boek? Dat het de geldende denkkaders, waarin ekonomen de werkloosheid proberen op te lossen en biologen de milieuproblemen, doorbreekt. Niet doordat een milieudeskundige, een politikus en een econoom gedrieën een boek schrijven over onze cultuur, maar omdat elk van de schrijvers met een nieuw soort denken is begiftigd.

Dat nieuwe denken gelooft niet langer in de tegenstellingen tussen links en rechts, werkgevers en werknemers, maar maakt helder dat er andere tegenstellingen zijn, waarbij links en rechts vaak aan dezelfde kant staan, evenals werkgevers en werknemers. Deze schets is erg onvolledig en zou tekort doen aan de vele andere kenmerken van het nieuwe denken. Het is niet mijn taak ze hier te gaan oplepen. Het is misschien ook nog niet de tijd om te gaan analyseren waaruit het nieuwe denken precies bestaat. Het beste is het boek te lezen en van bladzij tot bladzij op je te laten inwerken hoe het is de wereld eens te bekijken vanuit het gezichtspunt van de overontwikkeling.

AANKLACHT

Het boek is ook een tekening van de tijd waarin we leven en is er tegelijk een aanklacht tegen. Het begint met de Club van Rome en de manier waarop de „Grenzen aan de groei” onder de tafel zijn gewerkt. Het sluit verder

aan bij veel denkwerk dat de afgelopen jaren is verricht. Het boek kan er niet onderuit in te gaan op de beweging van ekologisten die in vele Europese landen te zien is. Scherper: de drie schrijvers moeten wel ekologisten zijn, maar presenteren zich niet uitdrukkelijk als zodanig. Het is ook een moeilijk begrip en het is heter dat men de drie auteurs beoordeelt op wat ze nu aan materiaal hebben aangedragen.

FRANKRIJK

Het is met de ekologisten in Nederland ook merkwaardig gesteld. In Frankrijk, Engeland en Duitsland presenteren ze zich als zodanig bij verkiezingen en behalen hier en daar flinke percentages. Ook nu bij de Franse verkiezingen spelen ze een belangrijke rol, alleen al omdat ze getalsmatig tussen het linkse en rechtse blok inhangen. En ook om die reden worden ze door de grote politieke partijen verguisd. In de drie landen die ik noemde zal het bijzonder moeilijk voor ze zijn in de nationale parlementen door te dringen. In Frankrijk en Engeland door het distriktenstelsel en in Duitsland door de vijf-procentsdrempel.

In Nederland kennen we talloze milieu-actiegroepen en enkele landelijke groepen zoals Milieu-defensie en Natuur en Milieu. Maar deze groepen hebben niet de ambitie zich lokaal of nationaal politiek te manifesteren. Hun tactiek is juist het ideeën materiaal wat ze aandragen te laten doordringen tot in de maatschappelijke organisaties en politieke partijen die op dit moment de dienst uitmaken. Daarbij komt, dat de PPR, als je haar optreden en programma bekijkt, eigenlijk een ekologistische partij is. We kunnen zelfs konstateren, dat de PPR in haar denken op dit terrein soms verder is dan de ekologisten in Frankrijk bijvoorbeeld. Maar aan de andere kant twijfelt de PPR. Ze durft het ietwat a-politieke van de ekologisten

niet aan, ze vindt de aanpak van de ekologisten ook te eenzijdig. Alsof natuur en milieu bepalend zouden kunnen zijn in het denken over bijvoorbeeld de economie. . . . Daarvoor hebben we teveel histories materialisme in onze bagage.

VOORSPRONG

Mijn analyse is, dat we in Nederland kampen met de achterstand van de voorsprong. En dat is lastig.

Aan de andere kant heeft die voorsprong ook al veel voordelen opgeleverd. Hoewel we nu met een regering zitten, waarin weinig verwantschap te ontdekken is met het stop-de-groei-denken, en hoewel we ons verbijten over het feit dat kernenergie en autoverkeer nog alom als zaligmakend worden aangeprezen, is er misschien toch geen land in de westerse wereld te ontdekken, dat in het parlement zo intensief over een UCN-project discussieert als Nederland. Het is natuurlijk een schrale troost. Maar hoever zijn de ekologisten in Frankrijk dan gekomen? Ook zij zijn er op uit het denken van andere partijen te beïnvloeden en aangezien dit proces aanmerkelijk wordt vernield als duizenden kiezers er blijk van geven dit belangrijk te vinden, is electoraal succes ook voor hen een voorwaarde.

EKOLOGISTEN

Vinden wij in Nederland een effectief antwoord op de vraag hoe de inzichten van de ekologisten hun volle invloed kunnen doen gelden? Daarbij bedenkend dat de ekologisten bepaald meer willen en een bredere doelstelling hebben dan gewone milieugroepen? Het kan best eens lang duren voordat het nieuwe denken een belangrijke faktor wordt in het verkeersbeleid, de ruimtelijke ordening en stedenbouw, de gezondheidszorg, het energiebeleid, het onderwijs, de handel en industrie, het veiligheidsbeleid.

door Kees Waagmeester

Daarbij worden we gehandikapt door onze eigen reserves. Is het dan niet zo, dat er pas sprake kan zijn van veranderingen als de maatschappij klasseloos is? Als de economiese macht uit de gesloten directiekamers wordt weggesleept? Helemaal waar. Maar wanneer gebeurt dit?

Er was een tijd dat er een revolutie was en er liberale partijen werden opgericht om de burgerlijke vrijheden te bevechten. Die partijen kwamen te laat, maar waren een noodzakelijke fase.

Er was eens een tijd dat er revoluties waren en er socialistiese partijen werden opgericht om de arbeiders hun deel te geven van de vruchten van de produktiemiddelen en van de macht. De partijen kwamen te laat, maar waren een zeer noodzakelijke fase. Er is een tijd dat er ekologiese partijen worden opgericht om de wereld bewoonbaar te maken en de onverbreekelijke band tussen natuur en mens te herstellen.

En zo goed als de socialistiese partijen de burgerlijke vrijheden niet veronachtzaamden, zo goed zullen de ekologiese partijen de sociale rechtvaardigheid niet veronachtzamen. In het westen liggen de fronten nu op andere plaatsen. En daar moet gevochten worden.

Manifestatie tien jaar PPR

HET BETERE WERK

Tot een diepgaande discussie met „de zaal” over „Het betere werk” kon het tijdens de jubileum-manifestatie van zaterdag 25 februari in Nijmegen wegens tijdgebrek niet komen. Nauwelijks twee uur waren er uitgetrokken voor de bespreking van de PPR-kommentaar- en alternatieven op de WRR-nota „Maken wij er werk van?” en dit bleek onvoldoende. Dit nam niet weg dat er een reeks interessante reacties waren: niet alleen de geplande, van oud-minister J. Boersma en van C. N. M. Commandeur, werkgelegenheidsexpert van de FNV, van panelleden Marlies ter Borg en Leo Jansen of van panel-voorzitter Erik Jurgens, maar juist ook uit „de zaal”, die zeer bij dit onderwerp betrokken bleek en ook het meest te maken had met het tekort aan tijd.

De geplande algemene discussie moest zich daarom beperken tot het plaatsnemen van een aantal significante voetnoten bij „Het betere werk”. Zo werd er van de kant van het Werklozenproject Groningen voor gewaarschuwd „maatschappelijk zinvol werk” niet het odium „tweederangs” te geven door het in relatie te brengen met het basisinkomen. Maurits Henkemans, een van de auteurs van „Het betere werk”, meende dat aan dit bezwaar tegemoet zou kunnen worden gekomen door het algemene recht op een basisinkomen te koppelen aan een algemene plicht tot het doen van „vuil werk” — een idee dat de instemming kreeg van Commandeur. Deze laatste kon op een opmerking van Peter Lankhorst ook meedelen dat de kwestie of vakbonden open moeten staan voor werklozen in studie is bij de FNV.

Traagheid

Oud-minister en thans CDA-Tweede Kamerlid Boersma stond nogal kritisch tegenover de PPR-ideeën: „maar, ik zou willen zeggen, ideeën zijn per definitie nuttig, zelfs als het onmogelijke ideeën zijn”. In dit verband kon hij troostend wijzen op de „wet van de traagheid” die het politieke werken beheerst: gevestigde machten en de ingewikkeldheid van de maatschappij werken vernieuwingen tegen. Ideeën moeten de motor zijn van vernieuwingen. Ideeën zijn temeer nodig omdat wij „met elkaar de boel volledig hebben dolgedraaid”, waardoor in ieder geval een beperkte en selectieve groei geboden is, buiten de traditionele sectoren en ge-

koppeld aan een verdere inkomensverdeling en een betere spreiding van macht. De faktor arbeid moet mede de macht in de onderneming in handen hebben.

Voor een dalende export voelde Boersma niet veel — voor overschakeling van een vier- naar een vijf-ploegensysteem evenmin: „menselijk gezien is het wel toe te juichen. Maar hoe kom je aan de 25.000 extra-mensen die je dan nodig hebt? Die zijn er niet.” Ook de gedachten van de AAA, matiging van ambtenarensalarissen, zag hij niet zo zitten: „Is de onderlinge solidariteit van ambtenaren wel groot genoeg?

En bovendien: wordt de gemiddelde ambtenaar wel bevoordeeld? Tot op zekere hoogte wel: ontslagrecht, pensioenen. Maar moet je daaraan gaan tornen om de voorwaarden voor niet-ambtenaren te verbeteren?”

Met de idee van het basisinkomen had Boersma al evenzeer moeilijkheden: „Je moet toch rekening houden met de menselijke natuur, met profiteurs die liefst geen steek uitvoeren... Hoeveel buitenlandse werknemers zouden wij nog nodig hebben om hier het werk te gaan doen waar wij zelf geen zin meer in hebben?”

Niet tot in de hemel . . .

„Bomen groeien niet tot in de hemel”. Zo zag Commandeur de teeneur van zijn kritische kanttekeningen op „Het betere werk”, een PPR-visie waarvan de mentaliteit hem aansprak. Maar: „in elk stelsel zal moeten worden geproduceerd. Er leven nog vele maatschappelijke wensen — denk maar aan het basisinkomen — en daarvoor is produktie nodig. Men kan niet én arbeidsintensief met weinig winst produceren én de technische vooruitgang stopzetten en dan toch nog tal van nieuwe wensen formuleren.”

Met de PPR is hij het eens dat het WRR-plan op drijfzand is gebouwd: „De WRR heeft te gemakkelijk aangenomen dat winstafroming zomaar zou kunnen plaatsvinden en ze blijft verre in gebreke als ze de onontbeerlijke voorwaarde van het slagen van die winstafroming niet uitwerkt. Daarmee valt of staat haar plan.”

Het vraagstuk van de selectiviteit van de groei zag Commandeur als een verdelingsvraagstuk: inkomens

en werk en milieu te verdelen, het begrip „nationale welvaart” op te bouwen uit een reeks door hun aard en inhoud met elkaar botsende factoren, zoals „milieu” en sociaal-kulturele voorzieningen” of „huisvesting” en „vrije tijd”. Economische groei is daarbij een middel, dat met maximale selectiviteit moet worden gehanteerd. Economische activiteiten moeten worden beoordeeld op het doel, hun bijdrage aan maatschappelijke behoeften en doeleinden.

„De WRR heeft”, aldus Commandeur, „bij haar denken over de betekenis van de arbeid geen enkele selectiviteit betracht of misschien juist te veel. Het rapport is doortrokken van het oude arbeidsethos.

De werkgelegenheid wordt als doelstelling naar voren geschoven zonder dat de WRR zich uitspreekt over het nut.” De WRR gaat voorbij aan de vraag of versterking van het economies draagvlak wel nodig is om elders werkgelegenheid te kремен.

Vraagtekens

De PPR-reaktie is volgens Commandeur eenzijdig voorzover ze vijandig staat tegenover economische groei en door een slecht gemotiveerde keuze voor meer werk.

Vraagtekens plaatste hij ook bij de PPR-visie over de huishoudelijke sektor: minder prettig werk dat in het algemeen geen inkomen oplevert: „Is de PPR er op uit het de machthebbers in dit land, de investeerders, gemakkelijk te maken en hun te ontslaan van hun plicht werkgelegenheid, volwaardige en goedbetaalde banen, te kремен?”

Voor een basisinkomen is een nationale inkomensbron nodig, waarop het PPR-rapport volgens Commandeur niet duidelijk ingaat. De koppeling van het basisinkomen aan de plicht tot het doen van maatschappelijk zinvol werk betekent volgens hem dat er betaalde beroepsarbeid ontstaat — tegen lagere beloning en dus „tweederangswerk”: „De plicht om zestien uur of meer werkzaam te zijn in maatschappelijk nuttige sectoren betekent minder vrije tijd en meer echte werktijd; een plicht tot arbeid en in ruil daarvoor een bepaald inkomen. Ik zie dat niet anders dan dat in de kwartaire sektor door de overheid gefinancierde arbeidsplaatsen ontstaan. Dit betekent een zeer principiële verwijdering van het begrip „arbeidsloos basisinkomen”. Ook daar, bij dat begrip, kan men vraagtekens zetten, maar daarvan was het doel mensen meer keuzevrijheid te geven: werken of niet werken. De nu voorgestelde tussenfase ontnemt deze vrijheid en werkt frustrerend op tal van sociale uitkeringen.”

PPR in beroep tegen groei UCN

Zoals voorzitter Herman Verbeek al in zijn toespraak tijdens de jubileum-manifestatie Tien jaar PPR aankondigde heeft de PPR bij de Raad van State bezwaar aangetekend tegen het regeringsbesluit tot uitbreiding van de ultracentrifuge-fabriek UCN in Almelo omdat dit besluit in strijd is met bepalingen in de Kernenergiewet van 1963. Het is nog niet zeker wanneer de Raad van State deze 'vraag van voorziening krachtens artikel 52 van de Kernenergiewet' zal behandelen — vermoed wordt over een maand of twee.

In het bezwaarschrift wordt betoogd dat uitbreiding van de ultracentrifuge de veiligheid van de Nederlandse samenleving in gevaar brengt. De Kernenergiewet wil deze beschermen tegen eventuele nadelige gevolgen van kernenergie en radioactieve stoffen. Het besluit tot uitbreiding van de UCN schiet op minstens vier punten tekort wat die bescherming betreft. 'Goedkeuring aan een deel van deze splijtstofkringloop', aldus het bezwaarschrift, 'kan pas worden gegeven na evaluatie van de gehele kringloop. Verrijking van uranium (...) kan immers niet los worden gezien van de toepassing van kernenergie, hier of elders, van het maken van kernwapens en van het opslaan van afval.'

Het bezwaarschrift is ingediend door de PPR, de PPR-Almelo, haar voorzitter H. J. Rutgers en door prof. dr. E. Boeker namens het landelijk bestuur, die zich door de ministeriële beschikking 377/II/1299/EEK (zoals de UCN-uitbreiding is gekodeerd) rechtstreeks in hun belang getroffen achten.

De uitbreiding van de UCN is volgens het bezwaarschrift in strijd met het ook door Nederland onder tekende Non-prolifaratieverdrag, dat de spreiding van kernwapens wil tegengaan. Er is namelijk geen mogelijkheid tot controle op het verrijkte uranium wanneer dit eenmaal zijn potentiële afnemer heeft bereikt: Brazilië, waarvan bekend is dat het atoomwapens wil hebben.

Staatsveiligheid

De sterke economische afhankelijkheid van West-Duitsland — een van de drie partners in URENCO, een gezamenlijke Nederlands-Engels-Westduitse onderneming — brengt bovendien de politieke speelruimte van Nederland in deze kwestie ernstig in gevaar, wat betekent dat Nederland of het wil of niet betrokken kan worden bij de opbouw

van kernbewapening in andere landen. Hierdoor wordt ook de veiligheid van de Nederlandse staat in gevaar gebracht.

De uitbreiding van de bestaande verrijkingsinstallaties die het gevolg is van het UCN-besluit geeft een nieuwe impuls aan de uitbreiding van kernenergie over de wereld.

'Iedere kerncentrale heeft een kleine kans op een zeer groot ongeluk', aldus het bezwaarschrift: 'Bij zulk een ongeluk komt een grote hoeveelheid radioactiviteit vrij in de atmosfeer. Afhankelijk van weersgesteldheid en bevolkingsdichtheid in de buurt van de reaktor kunnen tot 100.000 mensen om het leven komen en enkele duizenden vierkante kilometers land voor minstens vijf jaar onbewoonbaar blijven.

De kans op zulk een ongeluk wordt verschillend getaxeerd. Officiële commissies komen tot een schatting van eens per miljoen reaktorjaar. Als er dus rond 2000 reaktors zijn gebeurt zo iets eens per 500 jaar.

Volgens diverse critici gebeurt het vaker. Het essentiële punt is echter dat zulk een ongeval op elk moment kan optreden. Als het dan waar ook ter wereld gebeurt zal er in de publieke opinie een sterke beweging ontstaan de reaktors te sluiten. Immers, de gedwongen evacuatie van grote groepen van de bevolking alsmede de onbruikbaarheid van landbouwprodukten uit het getroffen gebied zullen sterke emoties oproepen.

Als Nederland zelf inmiddels op kernreactors is aangewezen voor een groot deel van de elektriciteitsvoorziening, dan brengt sluiting rechtstreeks de energievoorziening in gevaar. Ook als Nederland geen of weinig kernreactors heeft zal door sluiting elders de prijs van de andere energiedragers zo hoog worden, dat daardoor de Nederlandse energievoorziening in gevaar komt.'

Aldus het bezwaarschrift dat konkludeert dat de UCN-beschikking de start geeft aan de uitbouw van kernenergie en daarmee de energievoorziening in gevaar brengt.

Demonstratie

Leo Jansen zei als spreker tijdens de grote UCN-demonstratie in Almelo op 4 maart dat bekend is geworden dat URENCO de omwegen al klaar heeft om verrijkt uranium te leveren aan Brazilië voor het geval de Nederlandse voorwaarden

te moeilijk zouden zijn. De ene helft wordt aan Duitse ondernemingen en de andere helft aan Britse ondernemingen verkocht die het dan weer doorleveren. De krediettoestanden zijn inmiddels al vrijwel rond.

Over deze kwestie heeft Leo Jansen vragen gesteld aan de regering, die echter — dat gaf hij toe — de levering van verrijkt uranium aan Brazilië, rechtstreeks of via een omweg, niet tegen hield. Dit terwijl zojuist de voorzitter van de Braziliaanse vereniging van atoomfysici, José Goldenberg, nogmaals heeft verklaard dat zijn land erop uit is in het bezit van atoomwapens te komen.

De PPR heeft zich konsekvent verzet tegen de bouw van de UCN-fabriek, omdat wij het niet verantwoord vinden mee te werken aan de uitbreiding van het kernenergiesysteem.

Want uitbreiden van het kernenergiesysteem betekent:

- al maar meer radio-actiefafval problemen;
- de kleine kans op een groot ongeval al maar groter maken;
- steeds meer grootschalige technologie waar mensen geen greep op hebben;
- steeds meer kwetsbare energievoorziening;
- het vragen om inperking van de democratie in eigen land;
- het lot van de wereld nog meer in handen van de grootmachten leggen.

„Ons verzet geldt”, aldus Leo Jansen, „in de eerste plaats de uitbreiding zelf en daarna de levering van verrijkt uranium aan het misdadig onderdrukkend regime in Brazilië. Opbouw van het kernenergiesysteem in Brazilië betekent een alibi voor verdere onderdrukking van het Braziliaanse volk, het betekent uiteindelijk Brazilië helpen aan kernwapens, een groot gevaar voor de wereldvrede.

Uitbreiding van UCN is uitbreiding van het kernenergiesysteem. Dat systeem bedreigt de veiligheid van ons en onze kinderen, door het gevaar van een reaktorongeval maar evenzeer door het gevaar van uitbreiding van kernwapens. Die bedreiging van onze veiligheid vindt de PPR onaanvaardbaar. Daarom voeren wij actie met een beroep op de Kernenergiewet die er is om onze veiligheid te garanderen. Die veiligheid gaat verder dan alleen de veiligheid rond de fabriek zelf.

De PPR blijft actie voeren tegen kernenergie in het parlement, op straat en bij de Raad van State.

Op die manier willen wij onze steun en onze kracht aan uw acties geven. Die acties zijn voor ons onmisbaar.”

THEA JANSSENS: Statenwerk

Provinciale staten krijgen veel minder publiciteit dan de Tweede Kamer of de gemeenteraad. Verkiezingen voor de provinciale staten spreken ook veel minder tot de verbeelding dan raads- of Kamerverkiezingen. Begrijpelijk: de mensen interesseren zich nu eenmaal meer voor de politiek vlak bij huis die in de raad van hun gemeente wordt bedreven. Ook de grote politiek van landelijke allure in de Tweede Kamer is doorgaans boeiend genoeg — vooral als de televisie erbij is. Als volksvertegenwoordigend orgaan staan provinciale staten tussen Kamer en gemeenteraad in. Dichter bij de mensen dus dan de Kamer. Voor het functioneren van ons democratische bestel vormen provinciale staten een noodzakelijke schakel. Al was het maar omdat de staten van onze elf provincies de Eerste Kamer kiezen. En de Eerste Kamer is in staat besluiten van de Tweede Kamer tegen te houden die

— zoals dat vroeger heette — onder invloed van „de waan van de dag” en dus overhaast zouden zijn genomen. Hoe we daarover ook denken: statenverkiezingen zijn alleen al door hun verband met de Eerste Kamer van landelijke betekenis.

Het soort beslissingen dat in handen is van de staten rechtvaardigt méér belangstelling. Dat zijn, bijvoorbeeld, in Noord-Holland de uitbreidingsplannen van Hoogovens, de kwestie of Amsterdam ook een voorhaven in zee (bij IJmuiden) moet krijgen, of de Markerwaard nu werkelijk wel moet worden ingepolderd terwille van nog één (en wie weet te grote?) nationale luchthaven. Provinciale beleidskwesties die milieu en welzijn van de mensen raken. Kwesties waartegen de PPR zich dus uiterst kritisch moet opstellen. Hierover, en over het statenwerk in het algemeen, spreken wij met

Thea Janssens-Quant. Al acht jaar is zij lid van provinciale staten van Noord-Holland en ze is vrijwel sinds de oprichting lid van de PPR. Daarnaast is Thea Janssens-Quant juriste (staatsrecht), huisvrouw, moeder van Josselien en Basje, evenals echtgenote van de burgemeester van Wormer die zelf lid is van de PvdA.

De noodzaak van samenwerking tussen PPR en PvdA in politieke organen, waarvan Thea Janssens overtuigd is, heeft overigens niets te maken met haar — voorzover het de partijpolitiek betreft — „gemengde” huwelijk. PPR en PvdA moeten samenwerken — zo zegt zij — omdat de PPR als een tamelijk kleine politieke partij wil werken en als zodanig alleen doeltreffend kan werken samen met geestverwanten — en die vind je uiteraard in de eerste plaats binnen de PvdA.

Wat houdt het statenwerk zoal in?

Thea Janssens: „Op het ogenblik wordt er zeker eens in de maand een vergadering van een hele dag gehouden met de mogelijkheid van een uitloopdag. Het is allang niet meer zo dat provinciale staten niet meer dan twee keer per jaar bijeenkwamen. Maar ook sinds ikzelf acht jaar geleden voor het eerst officieel in de staten kwam is er enorm veel veranderd — vooral wat betreft de tijd die in het statenwerk is gaan zitten. Er is heel duidelijk een ontwikkeling aan de gang naar meer tijdsbeslag op statenleden. Dat zie je ook in de andere provincies. Het statenwerk groeit als het ware tegelijk van binnenuit en van buitenaf. Van buitenaf omdat de provincie steeds méér taken krijgt toegespeeld, maar ook van binnenuit omdat bijvoorbeeld een streekplan nú veel meer inhoud heeft dan vroeger. En veel meer voorbereidend werk eist. Ik vind wel dat je werk daardoor ook steeds interessanter wordt. Je voelt je betrokken... Ik vind het boeiend en afwisselend werk. En je leert een hoop... Maar het betekent wel dat het voor iemand met een normale baan eigenlijk niet meer te doen is. Voor

een kleine fractie speelt dat nog sterker mee. Als alles goed gaat wordt binnenkort het presentiegeld vervangen door een vaste jaarlijkse toelage, zodat het als part-timebaan wordt erkend. Dan kunnen weer meer mensen kiezen voor dit werk. En dat moet ook.”

Wat doen jullie dan in al die vergaderingen?

Thea Janssens: „Wat we doen? Een soort meedenken met Gedeputeerde Staten. Ik heb het gevoel dat er zoveel tijd in dat meedenken gaat zitten door de aard van het werk. De bevoegdheden van provinciale staten liggen vooral in het bepalen van „de grote lijnen” van allerlei ontwikkelingen: ruimtelijke ordening, milieuzaken, welzijnswerk... Daardoor hebben we de neiging lang te theoretiseren en te weinig gericht te werken. Ik ben er eigenlijk ook niet zeker van of we hetzelfde werk niet in minder tijd zouden kunnen doen. De provinciale pers schrijft akelig consequent over ons als „Het Praathuis”. Dat is natuurlijk niet zo best — ook niet voor die pers, zou je zeggen... Maar ik heb ook wel het gevoel dat je door je bevoegdheid grote lijnen uit te stippelen erg weinig duidelijk omschreven beslissingen neemt en ook weinig zicht kunt hebben op de uitvoering daarvan. Je neemt bijvoorbeeld de beslissing dat er ergens nieuwe bouwplaatsen worden aangewezen. Een bepaald terrein in een gemeente wordt bestemd voor bijvoorbeeld woningbouw. Aan zo'n beslissing gaat enorm veel werk vooraf, ook van

ambtenaren en andere deskundigen. En wat ik heel belangrijk vind: ook veel inspraak.

Een gedeelte van het toenemende tijdsbeslag wordt veroorzaakt door de hoorzittingen in verband met de inspraak. Het is duidelijk dat die tijd heel goed besteed is. Die inspraak bijvoorbeeld betekent toch dat je de mensen meer betrokken laat zijn bij de beslissingen van hogerhand die hun raken. Dat is wat wij als PPR willen. En als je kunt zien dat daar ook iets van terecht komt, dan geeft dat ook veel voldoening.”

Maar je sprak ook van „grote lijnen” en „erg weinig duidelijk omschreven beslissingen”, van „weinig zicht op de uitvoering”... Thea Janssens: „Het is eigenlijk onzeker hoever de provincie kan gaan met het stellen van voorwaarden en normen. Neem bijvoorbeeld zo'n bouwplaats in de Haarlemmermeer die wij hebben aangewezen. De PPR heeft zich daar niet tegen verzet omdat ook wij ervan overtuigd zijn dat er huizen moeten worden gebouwd. Maar het was voor ons wel een beslissing die een moeilijke afweging vereiste. De noodzaak van woningbouw gaf voor ons de doorslag. Omdat we het helemaal geen vreugdevolle beslissing vonden, maar een waarbij je je moet neerleggen terwille van de zwaarst wegende belangen, probeerden wij voorwaarden te stellen.

Voorwaarden dus. Nu was een van de argumenten van Gedeputeerde Staten die voor ons zwaar wogen dat er tussen 1980 en 1990 meer huizen nodig zijn dan eerder was

*Provinciale Staten
lang niet alleen
maar 'praathuis'*

wordt steeds boeiender

aangenomen omdat toen het aantal buitenlandse werknemers en jongeren was onderschat dat voor zelfstandige woonruimte in aanmerking wil komen.

Een keihard argument. Daar viel niet alleen niets op aan te merken, daar moest je zonder meer vóór zijn. Maar dan komt de volgende fase en dan begint ook dat gevoel van onzekerheid dat je als statenlid zo dikwijls krijgt: Hoe weet ik nou dat er ook iets gedaan wordt aan dat probleem van woonruimte voor jongeren en buitenlandse werknemers door die grond daar in de Haarlemmermeer aan te wijzen voor woningbouw? Als die aanwijzing er is komt de zaak in handen van de gemeente die een bestemmingsplan maakt. Zelfs het maken van zo'n bestemmingsplan betekent nog niet een perfect woonruimtetoe wijzingsbeleid. Met andere woorden: je weet alleen maar dat er woningen komen. Je weet niet wat voor woningen en voor wie ze zijn bestemd."

Voor de verdere uitvoering van hun beslissingen zijn provinciale staten dus aangewezen op de gemeenteraad. Wat is daar tegen?

Thea Janssens: „Niets. Ik ben het met je eens dat dit best aan de gemeenteraden kan worden overgelaten. Ik wilde het als voorbeeld gebruiken voor het soort beslissingen dat wij nemen, als een illustratie van het verschil tussen het werk van provinciale staten en gemeenteraad.

Het statenwerk is wat theoreties, het geeft slechts algemene lijnen en het heeft daarbij het ongemakkelijke, om niet te zeggen frustrerende, van dagen vol praten zonder dat je al te veel bevoegdheden hebt."

Voel je je bij dit alles niet vaak zonder meer overgeleverd aan een soort technokraten: machtige deskundigen, vakgeleerden die de neiging hebben het met elkaar oneens te zijn...

Thea Janssens: „Ik vind het niet erg te zijn overgeleverd aan echte deskundigen. Je moet die mensen de goede vragen kunnen stellen, je moet er ook voor zorgen dat je weet wat ze doen en wat ze kunnen doen.

Ik bedoel hiermee dat je als volksvertegenwoordiger in staat moet zijn de toon van een deskundigenverslag te proeven. Je moet bijvoorbeeld in staat zijn te zien dat hun argumenten allemaal te maken hebben met winst, terwijl hun betoog zakt als een baksteen als je die argumenten er uit licht. Dan moet je kunnen vragen: lever nu eens een rapport dat niet als hoofdmotief heeft dat maken van winst, maar dat uitgaat van „tevredenheid van de mensen”.

Tevredenheid is belangrijker dan rendement — neem bijvoorbeeld het openbaar vervoer...

Maar dan nog vind ik dat je als PPR-volksvertegenwoordiger zo'n verslag niet alleen maar hoeft te accepteren omdat het is gemaakt op basis van dat tevredenheidsargument. Om tot een verantwoorde beslissing te komen moet je nu eenmaal alles tegen elkaar afwegen. Je kunt uit dat afwegingsproces geen dingen lichten. Je moet er voor zorgen dat er geen dingen worden verduisterd: dat hoeft niet eens te kwader trouw te gebeuren. Het kan een gevolg zijn van de invalshoek van de deskundige en zoals gezegd, die moet je kunnen onderkennen. Als PPR leggen wij ook bepaalde accenten, willen wij dat die accenten levend gaan worden bij de mensen."

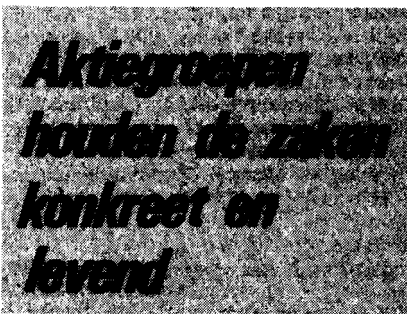
Bijvoorbeeld?

Thea Janssens: „Wij hebben in het statenwerk dagelijks te maken met zulke dingen als: het beschermen van natuurgebieden; de noodzaak van schoon oppervlaktewater; een principiële keuze voor openbaar vervoer; de zorg voor toneelgroepen, mu-

ziek, creatieve kursussen die op méér plaatsen in de provincie moeten komen dan alleen in de grote steden;

kortom: met dingen die bepalen welke keuze je moet maken als PPR. En dat zijn dingen die mensen toch rechtstreeks raken.

We worden als individuele statenleden ook vaak rechtstreeks benaderd door actiegroepen: woon-schipbewoners, natuurbeschermers, milieugroepen. Dat houdt de zaken weer concreet en levend. Want

die mensen weten meestal precies wat ze willen. Dan weet je zelf ook weer beter wáárover je precies praat."

De PPR wil de politiek ook dichterbij de mensen brengen.

Thea Janssens: „De provincie verkeert wat dat betreft in een moeilijke positie. Niet alleen omdat ze verder af ligt van de mensen maar ook door het soort van bevoegdheden dat ze heeft. Toch zijn er kanten aan provinciale bestuurstaken die de mensen wel degelijk kunnen aanspreken en dat ook steeds meer doen. Ik noem maar als voorbeeld het geven van subsidies, maar je kunt ook denken aan beslissingen op het gebied van de ruimtelijke ordening. Als PPR kunnen wij in dit opzicht heel gelukkig zijn met onze gedeputeerde Jac. Zuurbier, die de portefeuille „welzijn", min of meer CRM, beheert op een manier die — vind ik — de mensen zeer kan aanspreken. Zijn subsidiëringsbeleid getuigt van een duidelijke, vriendelijke benadering, van een open staan voor iets nieuws, voor experimenten. Hij heeft bijvoorbeeld toneelgroepen die in de marge werken, waar vernieuwende tendensen van uitgaan, zoals arbeiderstoneel, jeugdstoneel, in dit opzicht alle kansen gegeven. Daardoor draag je ertoe bij ook iets als kunst dichterbij de mensen te brengen."

Walter van Opzeeland 9

Ondanks herhaaldelijke schendingen van Nederland blijft bij traditionele

De aandacht voor Indonesië op dit moment hangt nauw samen met de politieke ontwikkelingen in een land waarmee Nederland een bijzondere relatie onderhoudt.

Deze maand waren er presidentsverkiezingen. Generaal Suharto is aan een nieuwe ambtstermijn begonnen terwijl het verzet tegen zijn diktatuur en wanbeleid in het leger en onder de studenten nog steeds toeneemt. Nederland handhaaft intussen zijn traditionele manier van hulpverlening aan het regime-Suharto. Minister de

Koning (CDA) heeft al aangekondigd voorzitter te blijven van de IGGI-konferentie: de bijeenkomst van Indonesië met een aantal westerse landen waar de hulp aan Jakarta wordt vastgesteld. Naar het schijnt aanvaardt de Nederlandse regering klakkeloos de Indonesiese beweringen dat er geen sprake is van schending van mensenrechten — een goedgegelovigheid die schijnt te zijn ingegeven door partijpolitieke kortzichtigheid. Solidariteit met de Derde Wereld betekent minstens ervoor zorgen dat je goed bent geïnformeerd. PPRAK

hoopt hiertoe de komende tijd een bescheiden bijdrage te kunnen geven. De PPR-Amsterdam heeft op 14 maart een discussieavond over Indonesië belegd — een voorbeeld dat navolging verdient. Andere aktiecentra die dit willen kunnen rekenen op alle medewerking van zowel het sekretariaat buitenland van de PPR (Kees van Twist, Bosboom Toussaintstraat 24 Amsterdam, tel. 020/185745) als van het Indonesië-komitee, waarvan prof. dr. W. F. Wertheim, auteur van het bijgaande artikel, een van de oprichters is.

Suharto's verdwenen glimlach

De door de Duitse journalist Roeder geschreven biografie van Suharto heeft als titel: *The Smiling General*. Deze had kans gezien aan de macht te komen op een typisch-Javaanse manier: als je naar rechts wilt, dan loop je recht vooruit en kijkt links. Sukarno liet zich door Suharto's glimlach geruststellen: „Vertrouwt U maar op mij, Bapak, ik zal er voor zorgen dat uw positie als president onaangetaast blijft.”

Op 11 maart 1966 droeg Sukarno, op die glimlach vertrouwend, zijn macht over op Suharto — het bevelschrift van 11 maart, met een vaak gebruikte afkorting de *Supersemar* genoemd. Geduldig — alweer typisch Javaans — ontdeed Suharto de president van diens aureool, tot dat hij hem zo ver vernederd had, dat hij zichzelf door het schijnparlement — de MPRS — tot president kon laten aanwijzen.

In zijn behandeling van Sukarno was van een glimlach verder niets meer te merken. De manier waarop hij zijn voorganger huisarrest oplegde, van elke goede verzorging beroofde en zo in feite langzaam vermoordde, was van een ekstreme wreedheid; van dat andere aspekt van het Javaanse kultuurpatroon: ridderlijkheid, was bij Suharto geen spoor te bekennen.

En nu, na twaalf jaar, is het dan zover dat van allerlei kanten Suharto zelf wordt aangespoord vrijwillig van de macht afstand te doen. Al enkele jaren geleden hebben een viertal vooraanstaande re-

ligieuze leiders een beroep op hem gedaan terug te treden; de initiatiefnemer, een zekere Sawito, vroeg hem nu zelf door een soort *Supersemar* zijn macht over te dragen op een algemeen gerespekteerde figuur als ex-vice-president Mohammad Hatta. Dit appèl werd door Suharto opgevat als een poging tot subversie — Sawito werd, met enkele anderen, gearresteerd, en wordt op het ogenblik in Jakarta berecht. Uit de houding van het publiek tijdens het proces blijkt overigens, dat er voor de beklagde, een mysticus, in brede kringen sympathie bestaat.

Geen reden voor Suharto om te glimlachen. Maar nog veel scherper is de kritiek, die op het ogenblik door de jongeren, en vooral studenten, wordt geuit. Ook zij wijzen op de *Supersemar*, op basis waarvan Suharto zich onwettig van de macht meester maakte, en dringen er op aan dat hij niet voor een derde termijn kandidaat wordt gesteld als president, en dat nog wel zonder tegenkandidaat. Het zondenlijstje van zijn bewind is lang — maar wat het meest steekt, is het nepotisme — zoals de opeenhoping van land, in strijd met de wetten, in handen van zijn naaste familieleden.

Suharto probeerde de indruk te wekken, dat hij straks, als hij herkozen is, wel vrijwillig het veld zal ruimen — en zijn kollega's generaals bleken bereid hem op deze Javaanse manier de kans te geven, na herverkiezing zonder gezichtsverlies stilletjes te verdwijnen. Trouwens, ook de buitenlandse

machten, die het Suharto-regime altijd ondersteund hebben, willen niets liever dan van paard wisselen, nu zij op een verkeerd paard blijken te hebben gewed.

Voedseltekort

Suharto heeft weinig reden om te blijven glimlachen. Ook de pers durfde, de laatste maanden, meer openlijk dan vroeger kritiek te uiten. Zelfs het door de overheid volledig beheerste persbureau *Antara* waagt het, door het citeren van ongunstige persstemmen, kritiese geluiden te laten horen. 'De landbouw ligt aan stukken' (*Agriculture in shambles*) staat in de kop van een *Antara*-persbericht van 4 januari te lezen. Het jaar 1977 was wèl succesvol op ekonomies terrein, maar... „met het landbouwbeleid van het afgelopen jaar moet er iets grondig mis zijn gegaan”, zo wordt uit een in Indonesië verschijnend ekonomies blad geciteerd. Zelfs in het gebied van Krawang, 'de rijstschuur van Java', was er een voedseltekort. De *wereng*-kever, die zich sinds de invoering van nieuwe rijst-rassen (de zogenaamde 'groene revolutie') razend snel over Java heeft verspreid, richt onvoorstelbare schade aan. En een ernstige droogte deed de rest.

Terwijl in vroegere jaren de rijst-invoer van Indonesië schommelde tussen 1 en 1½ miljoen ton, heeft de regering in de periode april 1977 - maar 1978 in totaal 2½ miljoen ton moeten importeren — ongeveer één derde van de totale wereldexport van rijst. Doordat er

de mensenrechten door regime in Jakarta

hulp aan Indonesië

in het afgelopen jaar flinke rijstoverschotten, tegen redelijke prijs, op de wereldmarkt verkrijgbaar waren, heeft de Indonesiese regering, door uit oliewinsten verkregen buitenlandse deviezen er tegenaan te gooien nog kans gezien de tekorten aan te vullen — al is het zeer de vraag of de landloze boeren, die door de wereng-plaag zonder werk zitten, in de komende paceklik-tijd (de jaarlijkse hongerperiode vóór de voorjaars oogst) in de rijstdistributie zullen kunnen delen; want geld om voedsel te kopen hebben zij niet!

De *Far Eastern Economic Review* van 10 februari waarschuwt, dat Indonesië zich in 1978 niet opnieuw een slechte oogst kan veroorloven. Er zijn al berichten dat de voornaamste leverancier, Thailand, zelf met rijsttekorten te kampen heeft. In studentenakties speelde de mislukking van de voedselproductie dan ook een belangrijke rol. Het is duidelijk dat de studentenakties vanuit brede lagen worden gesteund; speciaal in streng moslimse kringen heerst al sinds jaren een ernstige ontevredenheid. En de racistische, anti-Chinese geluiden die in het door de Bandungse studenten uitgegeven 'witboek' te beluisteren vallen, wijzen ook op een sterk moslims element in de studenten-akties.

Suharto en zijn naaste medewerkers besloten op de studentenakties niet te reageren met een glimlach, maar met zware repressie. Het leger bezette de campus van de universiteiten waar de actie het hevigst was; honderden studenten werden gearresteerd, de rektor van één van de universiteiten werd afgezet, zeven kranten kregen een verschijningsverbod, en dit werd voor een zestal ervan pas opgeheven nadat ze beterschap beloofd hadden.

Kortom: Suharto toonde weer zijn ware gezicht. Alweer hebben zij die hoopten, dat hij uit zichzelf zou opstappen, zich vergist. Hij zal, koste wat het wil, proberen te verhinderen dat het spelletje dat hij met Sukarno had gespeeld, nu tegen hem zal worden herhaald. Maar of het hem zal lukken weer in het zadel te komen, en daar te blijven? Door een bedevaart om financiële hulp naar de rijke olie-sjeiks te combineren met een bedevaart naar het heilige Mekka probeerde Suharto vorig jaar de gunst van de Moslims in binnen- en buitenland terug te winnen.

Maar... ook Sukarno heeft inder tijd de Mekkavaart volbracht, één jaar vóór zijn val!

Nederlandse hulp

De Nederlandse regering komt straks, tegen de tijd van de IGGI-konferentie (tweede helft mei) voor de vraag te staan of zij het Suharto-regime, ondanks zijn povere resultaten en zijn repressieve trekken, wil blijven steunen. Het lijkt alsof dit voor minister De Koning geen vraag meer is. In een interview met *Het Parool* (2 februari) verklaarde hij dat Indonesië een van de belangrijke concentratielanden voor hulpverlening blijft. En over het ook elders in de wereld hoog opgenomen vraagstuk van de mensenrechten zei de minister: 'met de vrijlating van een deel van de gevangenen enige tijd geleden is door Indonesië een signaal van goede wil gegeven. En ook minister Van der Klaauw zei in antwoord op vragen van het PPR-kamerlid Waltmans dat er bij hem hierover 'voldoening' bestond, en vertrouwen dat de Indonesiese regering zich aan het tijdschema voor vrijlating ook werkelijk zal houden.

De buitenlandse pers liet zich, na een bezoek van enige dagen aan het gevangenis-eiland Buru, heel wat kritischer uit. Al op 21 december, een dag na de ook door een Nederlandse diplomatieke vertegenwoordiger bijgewoond vrijlatings-

ceremonie in Tanjung Kasau (Noord-Sumatra), vroeg de Londense *Times* zich af welk lot de 'vrijgelatenen' te wachten stond. Blijkens de verklaringen van de Indonesiese autoriteiten waren op eilanden buiten Java zestien arbeidskampen ingericht van hetzelfde type als Buru — en het leek erop dat vrijlating voor de meesten in feite zou neerkomen op overbrenging naar een van de nieuwe kampen, zogenaamd als 'transmigrant', maar in feite als dwangarbeider.

Helaas lijkt het er erg op (vergelijk mijn artikel in *De Nieuwe Linie* van 22 februari) dat *Times* gelijk had. Alleen die vrijgelatenen — onder anderen 1500 man uit Buru — mochten naar huis, die ernstig ziek waren, of door hun leeftijd ongeschikt voor hard fysiek werk. Bovendien moesten alle vrijgelatenen een verklaring tekenen waarin zij in strijd met de waarheid moesten beweren gedurende de twaalf jaar gevangenschap altijd goed behandeld te zijn! Voor de ruim 10.000 gevangenen, die nog op het 'Duivelseiland' Buru moeten blijven, ziet de toekomst er uiterst somber en onzeker uit.

Er is voor de Nederlandse regering dus geen enkele reden tot 'voldoening'. Integendeel, er is alle aanleiding tot aanzienlijke versterking van de internationale druk op de Indonesiese regering. Het beste middel hiertoe is: alle hulp staken tot er in Indonesië een regime is dat de mensenrechten werkelijk eerbiedigt.

W. F. WERTHEIM
Wageningen, maart 1978

STUDENTENDEMONSTRATIE IN SURABAYA, 10 NOV. 1977

EEN BEZIELENDE ZATERDAG

Zaterdagmorgen 25 februari. Buiten schijnt de zon en ruikt het voor het eerst sinds lange tijd naar lente. Binnen in de Vereniging in Nijmegen is een tentshow en in belendende percelen kongresseert de PPR. Toen de parkeerplaats volstroomde moeten de tentenverkopers zich vergenoegd de handen hebben gewreven. Maar de meesten kwamen voor de PPR, hun hoofd stond allesbehalve naar vakantie. Juist het werken stond die dag centraal. „Het betere werk”, een commentaar van de PPR op het rapport van de wetenschappelijke raad voor het regeringsbeleid „Maken wij er werk van?” zou van commentaar worden voorzien door oud-minister Jaap Boersma en FNV-werkgelegenheidsexpert C. N. M. Commandeur.

Er heerst een feestelijke stemming. Fraktieleider Ria Beckers heeft een feestelijke jurk aan, bloemen op het podium, Boersma wordt spontaan toegejuicht. De oud-bewindsman staat het hoofd niet helemaal naar werken. Hij heeft de avond tevoren op paleis Soestdijk met het kabinet-den Uyl afscheid genomen van ons staatshoofd. Dat is vanzelfsprekend allemaal prima verlopen, maar na afloop heeft „onze regering in ballingschap” (vrij naar Herman Verbeek) het nog eens dunnetjes overgedaan ten huize van collega Harry van Doorn. Het is Boersma die zaterdagmorgen aan te zien dat Van Doorn ook de post rekreatie beheerde. Deze PPR-voorman verschijnt zelf dan ook pas in de loop van de middag op het congres.

Boersma heeft niettemin ook nog een aantal serieuze dingen te zeggen — zie pagina 6 — maar niet nadat hij eerst nog zijn verwondring heeft uitgesproken dat Kruisinga ook geen afscheid was komen nemen. (Een week later blijken dat profetische woorden te zijn geweest, want dan is Kruisinga inmiddels exit. Overigens om voortreffelijke redenen. Een CDA-minister die af-treedt omdat zijn partij zich niets gelegen laat liggen aan het standpunt van de Raad van Kerken en het Interkerkelijk Vredesberaad! Nog even en Kruisinga wordt lid van de PPR. Hij kan bijna niet anders als hij de rede leest die Herman Verbeek heeft gehouden op het kongres. Maar voor Herman het woord kreeg, was het bijna zaterdagavond en daarvoor was er heel wat gebeurd.)

Commandeur van de FNV bleek „Het betere Werk” goed gelezen te hebben. De discussie die volgde op de opmerkingen van beide gasten was een uitstekende aanzet tot een fundamentele bezinning op de manier waarop wij met ons allen moeten werken aan een toekomst voor iedereen en niet alleen maar meer groei voor het Westen. Over die solidariteit waren PPR-ers en

gasten het roerend eens, zo bleek tijdens het weerwoord dat Marlies ter Borg en Leo Jansen beide sprekers gaven.

Opvallend was hoeveel vrouwen het woord voerden toen ook de zaal zich in de discussie kon mengen. Trouwens op het hele kongres speelden vrouwen een vooraanstaande rol en ook daarin liet de PPR zien voorhoedepartij te willen zijn. Want nog voor Boersma en Commandeur het woord kregen van kongresvoorzitter Erik Jurgens had Ria het spits al afgebeten. De zaal reageerde enthousiast toen zij de mensen in de PPR bezwoer niet ongeduldig te worden en geen tijd meer te verdoen met onderling gekrakeel over strategieën.

Maar die zaterdag was het feest en waren er geen moties, stemmingen en amendementen. En voor een keer — zeker voor wie het vorige kongres had meegemaakt — was dat een verademing.

Zoals het een verademing was ook anderen dan PPR-leden te zien. Voor de PPR ligt in het isolement geen enkele kracht.

Na het eten trad de vrouwenkabaretgroep van Natascha Emanuels op. Soms ontroerend soms schokkend, altijd bewogen verwoordden zij wat ook de PPR bezielt. Zij maakten ook duidelijk hoe riskant het is jouw streven en jouw organisatie te vereenzelvigen met eeuwige waarden...

Bij een jubileum horen sprekers en die waren er dan ook te kust en te keur die zaterdag. Zeg me wie uw vrienden zijn en ik zeg u wie u bent. Dat ging ook nu op. Nadat PSP-voorzitter Lambert Meertens de PPR een goede toekomst had gewenst nu ze de jaren des onderscheids bereikt had, betrad als laatste niet-PPR-spreker Joop den Uyl het podium.

Nu, hij had natuurlijk nog genoeg te zeggen, zoals op de bladzijde hier-naast te lezen valt.

Er wordt in de PPR gelukkig op vergaderingen minder gezoend dan wat je af en toe op de televisie ziet van andere partijen, maar terecht omhelsde Ria Joop na zijn verhaal. Met het verstrijken van de uren wordt de toon op het kongres ernstiger. Jacques Aarden vertelt hoe het tien jaar geleden was en Herman Verbeek hoe het de komende tien jaar moet worden. Er is zeker sprake van continuïteit, ook al zijn veel dingen anders gelopen dan de oprichters van de partij voor ogen stond. Terecht stond Herman Verbeek uitvoerig stil bij kernbepaling, neutronenbom en kernenergie. Een geïnspireerde rede, dat wel.

Het was inmiddels zo laat geworden, dat we de receptie niet hebben afgewacht. Wellicht was daardoor voor ons het einde iets te abrupt. Zo'n toespraak van Herman moet je

niet verwerken achter in een auto. Want rijdend door de werkelijkheid lijkt die dreiging van neutronenbom, UNC en milieuverwoesting zo ver weg, zo onwettelijk. Het is wel degelijk de werkelijkheid die Herman schilderde, maar hoe vertaal je die ethiek naar alledaagse kleine politiek die mensen zo aangrijpt dat ze niet wegvlugten naar vermeende zekerheden?

Het was een bezielende zaterdag en toch had ik op weg naar huis een onbevredigend, bijna onheilspellend gevoel. Kunnen we al die mensen die die zaterdagmiddag in een voorjaarszon min of meer zorgeloos liepen te winkelen, wel bereiken? Hoe doen we dat?

Misschien zijn we wel te vroeg weggegaan.

Harm Lamberts

... ook onze president in ballingschap . . .

De gelukwensen van oud-premier Joop den Uyl („ook onze president in ballingschap”, zoals Herman Verbeek hem in zijn dankwoord noemde) vormden wel het hoogtepunt van de vele felicitaties voor dejarige PPR. Al voordat hij één woord had kunnen uitbrengen kwam er al stormachtig applaus: „Het lijkt mijn eigen partij wel”, was het eerste wat hij kon uitbrengen toen de bijval was weggeëbd. En ondanks zijn verzekering „geen uitgesproken vriend van kleine partijen” te zijn, maar „een representant van die logge sociaal-demokratie die zich niet kan aanpassen”, en ook in weerwil van zijn verklaring niet in te zullen gaan op de PPR-visie op „Het betere werk”, „hoewel mijn handen jeuken” kreeg Den Uyl ook toen hij was uitgesproken meer bijval dan welke spreker ook.

„In de politiek komt het aan op het bereiken van doelstellingen. Politieke partijen moeten naar dit uitgangspunt worden gemeten”, aldus Den Uyl. De PPR en D'66 zijn uitingen van de vernieuwingsbeweging van de jaren zestig. De PPR zette de konfessionelen onder druk en zonder de PPR zou er in het begin van de jaren zeventig geen progressieve samenwerking mogelijk zijn geweest die ons land verlostte van de kleurloosheid van koalities met de konfessionelen. De

DEN UYL: Wij kunnen de PPR niet missen...

PPR heeft een nieuwe dimensie aan de Nederlandse politiek gegeven. Alleen daarom al is de PvdA veel dank verschuldigd aan de PPR, aldus Den Uyl. „De meest wezenlijke betekenis van de PPR is haar deelnemen aan het kabinet-Den Uyl geweest”, aldus de oud-premier. „Zaken als kernenergie, milieus en hervorming van de ondernemingsraden hadden er zonden de inbreng van de PPR, zonder Boy, Harry en Michel, anders uitgezien. Aldus heeft ook de PPR ertoe bijgedragen dat er iets ten goede is veranderd aan het gezicht van Nederland in de wereld. De PPR is een noodzakelijke schakel in de beweging naar bevrijding van de zwakken en verdrukten. Wij kunnen als PvdA de PPR niet missen in onze strijd voor het omturnen van de samenleving naar grotere rechtvaardigheid.” Den Uyl wilde er niet aan voorbijgaan dat er ook konflikten tussen PPR en PvdA zijn geweest en dat er wellicht ook wel meer zullen volgen. „Maar de dank die de PvdA aan de PPR schuldig is legt op ons

de plicht steeds aanspreekbaar te zijn, steeds te blijven streven naar oplossingen, uitgaande van de gezamenlijke wil tot samenwerken in het streven naar hervorming van de samenleving.” Hij wees onder meer het mislukken van een progressieve volkspartij, die de PPR op haar kongres van september 1973 afwees, maar „er zijn fraaie en minder fraaie hoofdstukken in de samenwerking tussen de progressieve partijen.”

Lindeboom

De reeks felicitanten werd geopend door Boy Trip, die als geschenk het manifest „Tien jaar PPR” aanbood. Twee leden van het kabaret Natascha Emanuels deklameerden dit zo fraai mogelijk. Daarna spraken Theo Richelle van de Vereniging Milieudefensie, Mohammed Houza namens de buitenlandse werknemers, Karem Abdallah, vertegenwoordiger in de Benelux van Polisario, Joop de Zeeuw, van de oprichting af PPR-lid, mede namens

het aktiecentrum Nijmegen dat ook tien jaar bestaat, Lambert Meertens, voorzitter van de PSP en Wim Dik namens D'66. Deze laatste zoude een jonge maar al vrij hooggewassen lindeboom mee naar het podium als geschenk. (Herman Verbeek deelde even later mee dat die boom wortel moet schieten in de tuin van Ria Beckers te Oegstgeest.)

Jacques Aarden was de laatste spreker en het applaus dat hij kreeg leek dat van Joop den Uyl te evenaren. Hij wierp een terugblik op het ontstaan van de PPR: „Wij wisten toen dat wij konden bijdragen aan een samenwerking met zelfverloochening die nodig is voor een progressief beleid. Wij beseften dat het behalen van een meerderheid belangrijker is dan de partij. Laat daarom de wil tot progressieve samenwerking prevaleren boven het behoud van zogenaamde identiteit.”

De PPR is een partij van paradoxen „en dat betekent het één doen en het ander niet laten. Het betekent besturen én bekritisseren, PPR-leden in hoge staatsambten én in aktiegroepen. De PPR-paradox moet blijven: politieke partij én aktiegroep. Dat kan: de PPR is geen partij die mensen verkettert. De PPR is tolerant, is in staat mensen in vrede te laten gaan.”

Het perspectief van de aktie-Argentinië

Op 25 februari werd in Parijs een konferentie gehouden om de boycot-aktie Argentinië op internationaal niveau te koördineren. Ad Melkert vertegenwoordigde de PPR.

De deelname van de PPR aan de konferentie over het boycotten van de wereldkampioenschappen voetbal in Argentinië in verband met de schending van de mensenrechten in dat land, was in meer dan één opzicht zinvol.

Als enige van de drie Nederlandse politieke partijen die zich voor een boycot hebben uitgesproken was de PPR vertegenwoordigd. Ook de Jonge Socialisten (vroeger FJG in de PvdA) waren aanwezig, maar wat betreft de moederpartij slechts om zich te informeren over de stand van zaken.

Voor de Aktie Argentinië (Nederlands Hoop) en het Solidariteits Komitee Argentinië-Nederland was de daadwerkelijke deelname van de PPR een niet te onderschatten politieke steun in de rug. Ook naar het buitenland: en dat is het tweede relevante aspekt.

In Parijs is duidelijk geworden dat veel optimisme over het verloop van de aktie buiten ons land niet gerechtvaardigd kan zijn. Voorzover de geboden informatie inzicht ver-

schaften lijken alleen in Zweden en Frankrijk activiteiten van enige allure van de grond te zijn gekomen. In andere landen is het een zaak van enthousiaste eenlingen (Denemarken, België, West-Duitsland, Zwitserland, Israël (!)) of is er sprake van regionale verdeeldheid (Spanje).

Een belangrijke faktor in deze moeizame ontwikkeling wordt gevormd door het blijven zwijgen van vele politieke partijen.

In Frankrijk wordt de aktie slechts gesteund door de zeer kleine PSU, maar heeft de kommunistiese Partij zelfs openlijk afstand genomen van de boycot-ideeën.

Mitterrand heeft zich er nog niet over uitgesproken. De verkiezingen van maart zullen hier niet vreemd aan zijn.

In Zweden lijken de sociaal-demokraten wat verder te gaan, en ook in Spanje is er beweging in het standpunt van de PSOE (socialisten) te bespeuren, maar erg concreet is het allemaal nog niet.

In die omstandigheden viel de solidariteitsmotie die het PPR-kongres op 24 februari had aangenomen, in goede aarde. Hij betekende de noodzakelijke politieke rugdekking voor een onderneming die in de Nederlandse aktiegeschiedenis zijn weerga niet kent.

Ook de PPR heeft aarzelingen moeten overwinnen om zich aan te sluiten bij het initiatief van Bram en Freek. Hun aktie is aangeslagen, niet omdat het wegbliven van het Nederlands elftal is gegarandeerd (het botheidspeil van de KNVB-regenten en de oogkleppennomvang van de spelers kennen wat dat betreft geen grenzen). Maar wel omdat het een belangrijk aantal mensen duidelijk is geworden dat er iets mis is in het land van de schone Evita.

Het uiteindelijke resultaat van de aktie lijkt me afhankelijk van de internationale weerklank. Daarom-trent is pessimisme gegrond.

Maar de uitstraling is nu al een feit. De aanpak van een onderwerp met massale bekendheid en populariteit werd door de politieke partijen niet aangedurfd. Maar de alternatieve aktievorm was in dit geval waarschijnlijk ook de enige mogelijkheid en in zoverre valt de partijen minder te verwijten. Dat moet natuurlijk toch reden zijn om nog eens wat dieper na te denken over de effectiviteit van de zo vertrouwde aktiemethodes.

Inmiddels zijn er nog twee-en-eenhalve maand te gaan tot de aftrap van de WK op 1 juni.

Principes kóóp je niet voor f. 7,50.

De Algemene Spaarbank voor Nederland werd opgericht door het NVV en De Centrale. En dat verklaart 'n heleboel! Zoals haar beleggingen, die bij voorkeur geschieden in projekten van algemeen, sociaal en werknemersbelang. Zij verloochent haar sociale principes niet. De A.S.N. is dan ook de enige spaarbank van en voor progressieve Nederlanders.

„Principieel sparen” hoeft u geen geld te kosten, want de rentevergoeding bij de A.S.N. is niet minder dan bij andere banken. Bovendien: als u de aanmelding uit deze advertentie tesamen met een giro-opdracht om tenminste f.100,- over te maken op uw nieuwe A.S.N.-spaarrekening rechtstreeks naar de postgiro stuurt, ontvangt u van de A.S.N. een extra inleg van f.7,50.

Zo gebruikt u uw rente-rekening:

Inleg

Op deze manier gebruikt u uw blauwe girokaart voor overschrijvingen van uw post- naar uw rente-rekening.

POSTCHEQUE- EN GIRODIENST
GIROKAART - KENNISGEVING VAN BIJSCHEIJVING P&D

VAN POSTREK VAN POSTREK 9234567 TH G LUCASSEN

5 STATIONSSTRAAT 33 LOOWOUDE 9999
100 Gld = Ct

NAAR PER VAN POSTREKENING NAAR RENTEREKENING

ADRES: Mededelings De rekeninghouder.

NET KEUKEN *R. Lucas*

Opname

en omgekeerd om bedragen van uw renterekening naar uw postrekening te laten overschrijven. Dit geldt ook voor uw plus- of sterrekening.

POSTCHEQUE- EN GIRODIENST
GIROKAART - KENNISGEVING VAN BIJSCHEIJVING P&D

VAN POSTREK VAN POSTREK 9234567 TH G LUCASSEN

4 STATIONSSTRAAT 33 LOOWOUDE 9999
100 Gld = Ct

NAAR PER VAN RENTEREKENING NAAR POSTREKENING

ADRES: Mededelings De rekeninghouder.

NET KEUKEN *R. Lucas*

Renterekening: hogere rente dan postrekening; geen opname-kosten.
Plusrekening: hogere rente dan renterekening; bij opname 1% kosten.
Sterrekening: hogere rente dan plusrekening; bij opname 2% kosten.

Algemene Spaarbank voor Nederland geeft rente zonder bijsmaak!

Staatsbedrijf der PTT-Postcheque- en Girodienst in samenwerking met de Algemene Spaarbank voor Nederland.
Aanmelding voor een renterekening/plusrekening/sterrekening A.S.N.

Hier het nummer van uw postrekening vermelden:

Naam: _____

Voornamen (voluit): _____

Geboortedatum: _____

Adres: _____

Woonplaats: _____

Wenst bij de Algemene Spaarbank van Nederland te openen op de daarvoor geldende voorwaarden een
 renterekening plusrekening sterrekening *

Datum: ..... Handtekening: .....

* aankruisen hetgeen u wenst

In een giro-envelop ongefrankeerd tesamen met de ingevulde girokaart (voor de eerste inleg) inzenden aan het Girokantoor (Den Haag of Amhem).

Voor meer informatie: Rijnstraat 28, Den Haag.
Tel.: 070-849309 / 849310 / 859988.

MAAK HET Derde Russell Tribunaal MOGELIJK

Het derde Internationale Russell Tribunaal over vermeende schendingen van de mensenrechten in de BRD en West-Berlijn is op 16 oktober j.l. met zijn voorbereidende werkzaamheden begonnen. De leden van het Tribunaal hebben hiertoe besloten omdat het vermoeden bestaat dat de mensenrechten in de Bondsrepubliek in gevaar zijn. Zou dit vermoeden waar blijken te zijn, dan is dit feit niet alleen van belang voor de burgers van de Bondsrepubliek maar voor iedereen die het als zijn plicht beschouwt op te komen voor de mensenrechten.

Het derde Internationale Russell Tribunaal over vermeende schendingen van de mensenrechten in de Bondsrepubliek is door de Bertrand Russell Peace Foundation in het leven geroepen. De keuze van de juryleden is noch op ideologische, noch op nationale, religieuze of politieke kleur gebaseerd. De keuze van de juryleden is gebaseerd op hun bekwaamheid en vaste wil om objectief te oordelen en zich in te zetten voor de mensenrechten. Het Tribunaal is daarom volledig onafhankelijk.

Het eerste Internationale Russell Tribunaal werd in 1966 bijeen geroepen om oorlogsmisdaden in Vietnam te onderzoeken. Het tweede Internationale Russell Tribunaal werd in 1973 bijeen geroepen om schendingen van de mensenrechten in Latijns-Amerika te onderzoeken. Het betreffende materiaal werd in het openbaar nauwkeurig getoetst en ook de veroordeling van de verantwoordelijke personen kwam pas na zorgvuldige afweging tot stand. Het derde Tribunaal houdt zich bezig met problemen die totaal anders zijn dan de problemen van de vorige twee Tribunalen; bij het derde Tribunaal gaat het namelijk om het functioneren van een politieke democratie. Dit blijkt onder meer daaruit dat het Tribunaal in de Bondsrepubliek zelf georganiseerd wordt.

Het Tribunaal zal zich in het bijzonder, zij het niet uitsluitend, met het onderzoek van de volgende vragen bezig houden:

- wordt burgers van de Bondsrepubliek op grond van hun politieke overtuiging het recht ontnomen hun beroep uit te oefenen?
- wordt er censuur gepleegd aan de hand van bepalingen uit het wetboek van strafrecht of het burgerlijk wetboek of door maatregelen die niet door de wetgevende macht bepaald zijn?
- worden grondwettelijk verankerde en algemeen erkende mensenrechten tijdens strafprocessen uitgehold of uitgeschakeld?

Evenals bij vorige Tribunalen het geval was, zal ook het derde Internationale Russell Tribunaal gebruik maken van mondelinge en schriftelijke getuigenissen. Het Tribunaal wijst er uitdrukkelijk op dat het niet de bedoeling is alleen slachtoffers van schendingen van mensenrechten te horen. Ook degenen die ervan worden beschuldigd voor de eventuele schendingen van de mensenrechten verantwoordelijk te zijn, worden uitgenodigd om hun standpunt op het Tribunaal toe te lichten.

Het Nederlands Ondersteuningscomitee:

Els Agsteribbe, lid gemeenteraad PSP, Amsterdam. Wim Albers, lid 2e kamer en Europees parlement PvdA, Zutphen. Ria Beckers, voorzitter 2e kamerfractie PPR, Oegstgeest. W. van Bennekom, advocaat, Amsterdam. Titia Bos, lid provinciale staten Noord-Holland PSP, Amsterdam. Mies Bouhuys, schrijfster, Amsterdam. ds. J. J. Buskes, hervormd predikant, Amsterdam. Dolf Coppes, oud lid 2e kamer PPR, Odijk. Prof. Dr. B. Delfgaauw, hoogleraar wijsbegeerte, Haren (Gr.). mr. H. W. van Doorn, oud minister crm PPR, Baarn. Andrée van Es, juriste, Amsterdam. Jan Everhard, historicus, Amsterdam. Ben Evers, raadslid PSP, Haarlem. Peter van der Gaast, student, Amsterdam. Rob van Gennep, uitgever, Amsterdam. H. J. Goenewold, Groningen. Gert Jan Harbers, politiek secretaris buitenland PSP, Amsterdam. Prof. Dr. G. Harmsen, hoogleraar filosofie, de Knipe. Henk Hoogen, algemeen secretaris PSP, Amsterdam. Wijnand van Hoogevest, personeelschef Raad van Arbeid, Leersum. Dick van der Horst, leraar, Amsterdam. Dr. M. van Hulten, oud staatssecretaris PPR, Lelystad. Jaap de Jong, oud vice voorzitter PPR, Den Haag. Erik Jurgens, oud lid 2e kamer, lid hoofdbestuur Pax Christi, Amsterdam. Mr. H. Kater, advocaat, docent sociale academie, Amsterdam. Henk Knol, lid 2e kamerfractie PvdA, Assen. Frank Köhler, oud secretaris en bestuurslid VVDM, Amsterdam. Prof. C. H. A. Koster, hoogleraar informatica, Nijmegen. Bert Kreemers, secretaris PvdA-comité tegen de Beruftsverbote, Amstelveen. Peter Lankhorst, lid gemeenteraad PPR, Amsterdam. Ger Lataster, beeldend kunstenaar, Amsterdam. Bram van der Lek, oud lid 2e kamer PSP, Bilthoven. Jos Linneman, bestuurslid VVDM, Utrecht. Lambert Meertens, voorzitter PSP, Amsterdam. Gerritjan van Oven, oud internationaal secretaris PPR, Amsterdam. A. A. G. Peters, hoogleraar strafrecht, Utrecht. Stan Poppe, lid 2e kamer PvdA, Amsterdam. J. Ruyter, pastor kritische gemeente IJmond, Beverwijk. Fred van der Spek, lid 2e kamer PSP, Amsterdam. Prof. Dr. K. Strijd, hoogleraar ethiek, Amsterdam. Dr. F. Tichelman, historicus IISG, Amsterdam. Hylke Tromp, polemoloog, Sauwerd. Evert van der Tuin, fotograaf, Amstelveen. Prof. Dr. Theo van Tijn, hoogleraar, Utrecht. dr. R. J. van der Veen, algemeen secretaris Nederlandse Zendingsraad, Amstelveen. Frans van der Ven, lid gemeenteraad PPR, Amsterdam. Jos Vernooij, lid gemeenteraad PPR, Amsterdam. Theun de Vries, auteur, Amsterdam. Constance Vrijdaghs, maatschappelijk werkster, Amsterdam. Henk Waltmans, lid 2e kamer PPR, Oosterhout. H. Wielek, lid 1e kamer PvdA, Amsterdam. Barbara Wiemann, studente, Amsterdam. Mr. J. H. van Wijk, advocaat, Haarlem.

Voor het mogelijk maken van het Tribunaal is zeer veel geld nodig. Het sekretariaat van het Tribunaal heeft de kosten op minimaal 200.000 DM geschat. Het Nederlandse ondersteuningscomitee van het Derde Internationale Russell Tribunaal roept daarom iedereen op om geld te storten op postgiro 3791783 t.n.v. Gerard klein Poelhuis, Amsterdam o.v.v. Russell Tribunaal.

Gerard klein Poelhuis
sekretaris Nederlands ondersteuningscomitee
Lolle Nauta
jurylid derde Internationale Russell Tribunaal

PPR plakt milieubewust

De verkiezingen voor provinciale staten en gemeenteraden staan voor de deur.

Er zijn weer duizenden PPR-affiches en stickers gedrukt...

Wie goed rondkijkt — vooral in de grote steden — ziet dat er nog heel wat PPR-stickers en resten van affiches op lantaarnpalen, stoplichten, electriciteitshuisjes e.d. hangen, **NOG VAN DE VERKIEZINGEN VAN MEI '77.**

Eerlijk gezegd vinden we het een rot gezicht om nu nog tegen dergelijke (anti-)reklame voor de PPR aan te moeten kijken. We hopen dat zulk gesticker en geplak op openbare gebouwen, palen en

schuttingen zich bij de komende verkiezingen wat de PPR betreft niet gaat herhalen!

We vinden het een milieuvriendelijke partij als de PPR onwaardig.

Wegen de verkiezingsuitslagen van vorig jaar is het helemaal de vraag of dat plakken wel extra stemmen oplevert. Misschien wel het tegendeel.

Volgens ons wekt het alleen maar irritatie i.p.v. sympathie!

Als de PPR stemmen wil winnen, dan kan dat alleen door de inhoud van de programma's en de mensen die daar achter staan. Wat heb je

aan stemmen van mensen die niet weten waarvoor ze stemmen?

Vandaar onze oproep aan allen die in de verkiezingscampagnes gaan meehelpen:

1. Hang en plak (zoveel mogelijk) affiches achter je eigen raam, bij PPR-leden en -sympathisanten, en op „officiële” plakborden.
2. Plak stickers alleen op je eigen fiets, auto, deur e.d.
3. Plak affiches en stickers dus NIET op lantaarnpalen, stoplichten enz. enz.
4. Als je (3) niet laten kan (kom nou...) haal het geplakte er dan na de verkiezingen weer af.

Als elke PPR'er 10 stemmen werft . . .

Het jubileumcongres en de manifestatie Tien jaar PPR hebben in ieder geval goed duidelijk gemaakt dat wij als radicalen niet alleen nog steeds veel te bieden hebben: een goed programma, tien jaar ervaring, hard werken en resultaten in staten en raden, maar ook vol enthousiasme werken aan onze come-back.

Wij willen meetellen, wij kunnen dat. Als ieder PPR-lid minstens 10 stemmers kan werven zou dat alvast 140 à 150.000 kiezers betekenen. Dat kunnen we bereiken

door rechtstreekse benadering — telefonies of aan huis — van mogelijke kiezers.

Zei Den Uyl niet dat de PPR niet gemist kan worden voor het omturnen van de maatschappij? En Frans Kok, parlementair redakteur van de GPD, schreef (o.m. in het Utrechts Nieuwsblad van 25 februari):

„De komende statenverkiezingen moeten uitwijzen of de dalende lijn bij de PPR zich voortzet, of, net

als bij de CPN, het dieptepunt is bereikt en de come-back is begonnen. Pluspunt is dat de PPR op plaatselijk niveau zeer actief is, gericht als de partij altijd is geweest op zaken als kleinschaligheid, milieu en vervoer. Ook is de PPR de laatste tijd erg actief op het terrein van de werkgelegenheid, getuige het verdienstelijk alternatief dat de PPR onder de titel „Het betere werk” het licht heeft doen zien en dat op het jubileumcongres van dit weekeinde aan de orde komt.

Stemmen bij volmacht

De datum van de statenverkiezingen, 29 maart, valt in de paasvakantie. Wie buiten zijn woonplaats wil stemmen had dat vóór 15 maart moeten melden bij zijn gemeentesekretarie. Het ongewoon hoge percentage PPR-stemmers op Terschelling tijdens de laatste verkiezingen toont aan dat ons soort mensen in dit opzicht prijzenswaardig nauwgezet is.

Daarom ten overvloede nog wat informatie over stemmen bij volmacht — voor wie niet zelf kan stemmen en dat een ander, vertrouwd iemand wil laten doen. Een dergelijke volmacht kan worden verleend hetzij door overdracht van de oproepingskaart hetzij op schriftelijke aanvraag. De door u aan te wijzen gemachtigde moet zelf bevoegd zijn om te stemmen en hij of zij mag niet meer dan twee aanwijzingen als gemachtigde aanvragen.

● Machtiging door overdracht van de oproepingskaart kan uitsluitend geschieden in hetzelfde stemdistrikt als dat waar u is ingeschreven (vergelijk adres stembureau en nummer stemdistrikt op de oproepingskaarten!)

● Bij een schriftelijke aanvraag om bij volmacht te stemmen (aanvragen bij de gemeentesekretarie) kunnen ook kiezers, die niet in hetzelfde stemdistrikt wonen, als gemachtigde worden aangewezen.

VERKIEZINGSFONDS

Tien jaar PPR — twee verkiezingscampagnes — werken aan een come-back omdat de PPR nu eenmaal broodnodig is. Redenen te over om het verkiezingsfonds te gedenken. Veel PPR'ers deden dit al, maar niet allen... U ook (nog) niet? Doe het dan nu. Zoek een giro-envelop en een girokaart op en maak uw gift over op nummer 5555 tnv Verkiezingsfonds PPR te Ommen. Of wees zo bijdehand en schrijf een automatische giromachtiging uit. Doen!!!

Vrijwilligers nodig

voor jongerenwerk

De stichting Jongerenwerk in de PPR heeft een beleidsnota gestuurd naar alle actiecentra, die aangeeft wat de SJW van plan is. Uit dit

stuk blijkt dat het te ondernemen scholings- en vormingswerk van de SJW staat of valt met het bestaan van een vrijwilligerskader.

Dat is er nu nog niet. Daarom zoeken we vrijwilligers voor de volgende werkzaamheden:

Om te beginnen willen we graag een werkgroep van jongeren (mensen onder de dertig jaar) formeren, die mee wil helpen het beleid van de SJW vorm te geven en wil deelnemen aan de opbouw en begeleiding van te ondernemen activiteiten. We zoeken echter niet alleen mensen, die uitvoerend vormingswerk willen doen of daar inhoudelijk over mee denken, maar ook mensen die burowerkzaamheden willen verrichten, zoals: bibliotheek/archiefwerkzaamheden, stencil/tieperwerk, en dergelijke.

We vragen jullie of binnen jullie actiecentrum bekendheid gegeven kan worden aan het bestaan van de SJW en de behoefte aan vrijwilligers. Indien jullie een krant uitgeven, gelieve dan een berichtje over de SJW te plaatsen met een oproep voor vrijwilligers. Mensen, die meer willen weten of zich willen opgeven als vrijwilliger kunnen bellen of schrijven naar:

Paul Tamminga, Singel 277, Amsterdam; tel.: 020-256046 (maandag, donderdag: 9.00-17.00 en dinsdag: 13.00-17.00 uur).

PPRAK

PPR Aktie Krant

PPR-aktiekrant, verschijnt elke twee weken, 7 april 1978 nummer 121

Kommentaar op verkiezingsuitslag: **DIREKT DOORGAAN!**

pag. 3 en 5

3-stromen-land

PPR-Aktiekant, Uitgave Stichting Radikalenkrant, verschijnt elke twee weken.

directie: Jan Heytel, Gidi van Dongen, Louis Vuurboom.

redaktieraad: Erik Akkermans, Gerard de Oude, Kees van Twist.

redakte: Hans Berrevoets, Harm Lamberts, Walter van Opzeeland (eindredakteur), Wil Merkies, Dick Rietbergen, Kees Waagmeester.

produktie: Lumax b.v., Utrecht, Brouwer offset, Deift.

redactie-adres: Walter van Opzeeland, Rapenburgerplein 67, 1011 VH Amsterdam, tel. 020-254434.

kopij naar het redactie-adres, **getypt**, met redelijke marge, blad aan één zijde gebruikt.

voor abonnementen — à f 22,— per jaar — **Buro Politieke Partij Radikalen** Singel 277, Amsterdam. Telefoon (020) 22 73 42.

voor contributiebetalingen: Penningmeester PPR, postgiro 1575600 te Amsterdam.

voor advertenties uitsluitend: Jan Heytel, Schreveliusstraat 68, Haarlem. Telefoon overdag (02505) 791, 's avonds (023) 31 41 60.

Opbrengst giro-actie

f 82.000,—

Eén ding is na de uitslag van de statenverkiezingen in ieder geval zeker: de PPR moet doorgaan. Juist nu ... Op 31 mei volgen de raadsverkiezingen. De campagne daarvoor is van start gegaan. Vol goede moed.

Vol goede moed en daarnaast ook vol dankbaarheid is penningmeester Guus Vrolijk van het PPR-verkiezingsfonds (je-weet-wel, giro 5 5 5 5) in Ommen. Dankbaar, omdat hij kan melden dat de december-giro-actie in totaal f 82.000 heeft opgebracht. Van dit bedrag gaat, zoals afgesproken, de helft, zijnde f 41.000 naar de partijkas, die zoals bekend, met ferme tekorten te kampen heeft — tot een bedrag van twee ton, en die nu de ereschuld aan de actiecentra kan gaan aflossen.

* CHRISTENDOM, SOCIALISME EN DE PPR.

In juni 1977 heeft de commissie die de verkiezingsuitslag evalueerde aanbevolen dat er met voortvarendheid een discussie over christendom en socialisme gestart moest worden.

Om hertoe een eerste aanzet te geven, heeft Meerten ter Borg een aantal PPR-mensen geïnterviewd over dit onderwerp.

Het resultaat is een bundeltje met zeven zeer uiteenlopende interviews, waarin o.a. aan de orde komt wat de inhoud en het doel van een dergelijke discussie zou moeten zijn. Maar ook de vraag of een dergelijke discussie eigenlijk wel gehouden moet worden. De nota kost f 3,50.

* REGIONALISERING VAN HET SOCIAAL EKONOMIES BELEID.

Regionalisering van het sociaal ekonomies beleid leidt tot een vermaatschappelijking van de produktie.

De centrale overheid moet op de volgende gebieden minimum-eisen stellen aan het sociaal ekonomies beleid van de regio:

- grondstoffen- en energieverbruik
- internationale inkomensverdeling
- ruimtelijke ordeningszaken van boven-regionale aard.

Het voeren van een regionaal sociaal ekonomies beleid kan het best geschieden op basis van complementair bestuur.

De regio moet over voldoende financiële middelen beschikken om zelfstandig een sociaal ekonomies beleid te kunnen voeren. Deze

middelen moeten via de bestaande of nieuw op te richten regionale ontwikkelingsmaatschappijen (ROM) worden aangewend.

De regionale ontwikkelingsmaatschappijen moeten zelfstandig kunnen deelnemen in het kapitaal van nieuwe en bestaande ondernemingen.

Prijs van deze nota: f 5,—.

* GROOTSCHALIG OF KLEINSCHALIG PRODUCEREN?

Moeten we uit overwegingen van energie- en grondstoffenbesparing op kleine of op grote schaal produceren?

Welke gevolgen heeft schaalvergroting op het milieu, op de arbeidsomstandigheden en op het welzijn?

Kan door schaalverkleining de ekonomiese macht eerlijker worden verdeeld? Wat moet de overheid doen om een optimale schaal voor bedrijfsvoering te realiseren?

Dit zijn vragen, die in deze nota aan de orde komen en waarop een genuanceerd antwoord wordt gegeven.

De nota kost f 3,50.

* NOG STEEDS AKTUEEL . . . .

BARSTEN in de GROEI, f 5,—
POLITIEKE FRAGMENTEN, f 8,90
MENSELIJKE MAAT, f 10,—
Drie boekjes in de bekende Wereldvenster-reeks.

Al deze uitgaven zijn te bestellen bij de Studiestichting voor Radikale Politieke Vernieuwing, Singel 277 in Amsterdam, tel.: 020 - 226018. Ons gironummer is 2144633 t.n.v. de penningmeester van bovengenoemde stichting.

De genoemde prijzen zijn exclusief portokosten.

Het verkiezingsfonds heeft thans de beschikking over ongeveer f 50.000, dank zij andere giften tot een som van ongeveer f 9.000.

Voor een goede campagne niet al te veel, maar penningmeester Guus Vrolijk is ook wat betreft de goedgeefsheid van de PPR'ers vol goede moed. Voor wie het nog niet weet: giften naar giro 5 5 5 5 t.n.v. Verkiezingsfonds PPR, Wielewaalstraat 18, Ommen.

Stellingen Welzijnkongres in november

In overleg met het bestuur heeft de themagroep Welzijn al een voorlopige tekst van de stellingen voor het kongres in november — Welzijn II — gepubliceerd. Het zijn stellingen over Welzijn algemeen, Justitie, Onderwijs en CRM. De bedoeling van de voorlopige publikatie is, dat

alvast een bredere groep mee kan denken over wat rond juni-juli een definitievere vorm krijgt. Daarna volgt overigens pas de tijd voor amendementen enzovoorts.

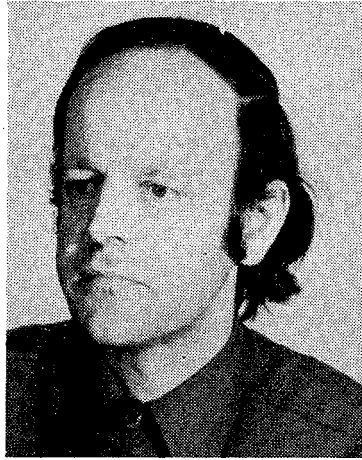
We willen er sterk op aandringen dat actiecentra en werkgroepen hun meest deskundige mensen individueel laten reageren. Deze voorpublikatie kan aangevraagd worden via Ineke Schakenbos, p/a Pres. Kennedylaan 144, Oegstgeest.

Reakties moeten vóór 1 mei binnen zijn! Er is slechts een zeer beperkte oplage. Ongeveer 80 actiecentra namen al exemplaren mee op het kongres.

Karel Beckers

Voorz. themagroep Welzijn

Herman Verbeek:

Direkt doorgaan

Enkele uren na de uitslag van de Statenverkiezingen moet deze kleine nabeschouwing op papier. We houden 6 van onze 32 Statenzetels; 25 mei had ons dat al in het vooruitzicht gesteld.

Hoe voel je je? Allereerst verbonden met de 110029 PPR-stemmers. Heel bewuste bondgenoten die weten waar ze voor kiezen. Maar in '77 waren het er 140284. We zijn van 1,69% op 1,45% gekomen. We moeten dus ontzaglijk taai zijn, als een oude beproefde vechtgas.

Onze 6 Statenleden zijn: Wouter van Dam in Gelderland, Ton Bressers in Noord-Brabant, Harrie Korsten in Limburg, Jaap Roëll in Utrecht (in de PKU met de PvdA), Kees van Kuijen in Zuid-Holland en Jacques Zuurbier in Noord-Holland. Hard werk krijgen zij, de steunfrakties moeten sterk zijn. We moeten duidelijk zijn over de slag die op 25 mei al viel en pas heel geleidelijk overwonnen zal worden. Groningen mist zijn 2 Statenleden, Friesland 1, Drente 2, Overijssel 3, Gelderland 3 van de 4, Zeeland 3, Noord-Brabant 3 van de 4, Limburg 3 van de 4, Utrecht 3 van de 4, Zuid-Holland 3 van de 4, Noord-Holland 4 van de 5.

„Provincia” betekent „wingewest” en „werkterrein”. De provincies staan bloot aan de beslissingen elders. Den Haag maakt uit waar gewerkt mag worden; Brussel waar boeren overeind mogen blijven; Washington waar atoomkoppen liggen en wat er dag en nacht over onze hoofden vliegt. Men beleidt het provinciaal bestuur te willen versterken. Crocusen onder de eiken, zo ongeveer.

Maar al knokkend krijgen we de Staten tot een politiek instrument, de laatste jaren in versneld tempo aangaande milieu, ruimtelijke ordening en welzijn. Daarom is het verduiveld beroerd dat de PPR in 5 Staten haar stem voorlopig niet kan laten horen, geen regen van vragen kan stellen, zoals we gewoon zijn en zoals ook onze Kamer-fractie dat zo alert en onvermoeibaar blijft doen.

We moeten er doorheen. Vandaag zijn we de campagne voor 31 mei, voor de Gemeenteraadsverkiezingen begonnen. We zijn een aktie-partij. En het eerste bedrijf van de democratie en dus van de politiek moeten we blijven spelen: aktie voeren.

Een heel bondig kommentaar op de totale uitslag van 29 maart. De PvdA is na de mislukte kabinetsformatie toch op de been gebleven. Ze zou maar 1 van de 53 zetels in de Kamer verloren hebben. De winst van 10 op 25 mei is dus niet echt aangetast. Zeer zwaar weegt dat de socialisten overal in de Staten aanzienlijk meer zetels gekregen hebben. Dat sterkt de progressieve zaak in de Staten belangrijk. In 2 provincies zou men een progressief meerderheidskollege kunnen vormen: in Groningen hebben PvdA, D'66, CPN en PSP 30 van de 55 zetels; in Noord-Holland bezetten PvdA, D'66, CPN, PPR en PSP 41 van de 79 zetels.

Maar het CDA is ook alom gegroeid. Is de PvdA totaal van 218 op 254 zetels gekomen, het CDA groeide van 235 naar 268. Tja, dat CDA. In plaats van groeien zou ik willen schrijven: woekeren. In de Kamer zouden ze nu van 49 op 54 zetels zitten. Het CDA met zijn streken en toch groeien. Je zou haast denken: mensen die ook een onzuiver geweten hebben, denken: bij het CDA mag dat, ik moet CDA stemmen. In ernst: geloof blijkt iets dat je in de brandkast stopt; wat

er ook gebeurt, je haalt het er niet uit. Precies het omgekeerde van wat het in het begin bedoelde te zijn. Je moet bedenken: geen groepering doordringt zo het hele leven van haar aanhangers als het christendom; je wordt erin gedoopt en je huwt erin, je sterft erin; iedere zondag en alle feesten zit je onder de toren. Ze hebben hun eigen school, ziekenbezoek, tafelgebeden, bejaardenhuizen, verenigingen, organisaties. De christelijke emancipatie naar een onafhankelijk en politiek inzicht en oordeel zal nog lange jaren vergen.

De PvdA werkt daar vooral in het Zuiden met sukses aan. En de PPR moet het ook tot een van haar eerste taken rekenen. Als we de uitslagen van 29 maart in de gemeenten overzien dan is er in die richting wellicht een konklusie te trekken. Ik vermeld, uit de Volkskrant van 30 maart, de gemeenten waar de PPR won. In Utrecht kunnen we die gemeenten niet aangeven vanwege de PKU tussen PvdA en PPR. Amstelveen (studentenflats Uylenstede), Eindhoven, Bloemendaal, Helmond, Den Bosch, Middelburg, Monnickendam, Castricum, Kerkrade, Landsmeer, Assen, Heerlen, Purmerend (groeikern), Edam, Ede, Barneveld, Kampen (Hoogeschool), Veldhoven, Geldrop, Sittard, Bergen op Zoom, Maassluis, Goes, Brunssum, Hardenberg, Naaldwijk, Wageningen (onze sterkste plaats: 4,7%, agrarische student en milieu?), Deurne, Terneuzen, Doetinchem, Hellendoorn, Oss, Valkenswaard, Hoensbroek, Zevenaar, Ermelo, Renkum, Veghel, Venlo, Wassenaar, Tiel, Wierden, Uithoorn en Velzen. Liggen die gemeenten niet opvallend in oude konfessionele gebieden? Overwegend wat kleinere (beslotener) plaatsen in het roomse Brabant en Limburg en in het protestantse Zeeland en op de Veluwe?

Hoe dit zij, alleen waar aktieve aktiecentra zijn kunnen we bij de gemeenteraadsverkiezingen winnen. Op naar 31 mei, de lange weg op. De campagne zal direkt doorgaan. Over de landelijke ondersteuning laten we snel nader nieuws horen. Met de PPR tegen de stroom in!

Henk Waltmans over federalisme

KLEINE VOLKEN IN EUROPA

Het zou niet goed zijn wanneer wij in Europa als vanzelfsprekend en onontkoombaar het snelle proces van economische en technologische ontwikkeling en integratie zouden aanvaarden zonder ons er rekenschap van te geven dat daar een politieke en kulturele integratie mee moet zijn verbonden. Dit is een voorwaarde voor de kansen op bestaan van democratie en vrijheid.

Tot deze konklusie kwam Henk Waltmans in zijn voordracht over 'Kleine volken in Europa', die hij bij de start van de campagne voor de statenverkiezingen in Friesland op 2 maart heeft gehouden in 'De Reade Swetser' in Heerenveen. Een federaal Europa zou volgens Henk Waltmans uit ongeveer veertig deelstaten of zelfstandige regio's, zo mogelijk homogene taalgroepen, kunnen bestaan en Friesland zou daar één van kunnen zijn.

Het gesprek dat Henk Waltmans, het bestuur van de PPR-Friesland en lijsttrekker Bob Beets aansluitend hadden met bestuursleden van de Frysk Nasjonale Party (FNP) heeft ertoe geleid dat PPR en DNP zullen streven naar de organisatie van een algemene studiedag in het najaar over de federalistische problematiek.

Het streven naar een wereldregering is — aldus Henk Waltmans — bepaald niet krankzinnig, al was het maar om de wereld een kans op overleving te geven. Maar juist omdat wij groeien naar grotere verbanden is als tegenwicht noodzakelijk het streven naar de handhaving van overzichtelijke samenlevingsverbanden die hun kans slechts krijgen in een federalistische opbouw.

Het traditionele nationalisme zal volgens Henk Waltmans moeten worden beperkt. Er zal een einde moeten komen aan nationale waanideeën, aan superioriteitsgevoelens of minderwaardigheidskomplexen. Er zal een einde moeten worden gemaakt aan de voorstelling van de staat als autarkies, zelfgenoegzaam en absoluut soeverein. Het volksbewustzijn moet gaan berusten op een personele grondslag.

Europese eenheid is daarom alleen op basis van het federalisme te verwezenlijken. In dit verband is het Zwitserse model interessant omdat het ons leert dat de bondsstructuren niet van meet af uniform zijn maar zich geleidelijk naar een eenvormigheid ontwikkelen, dat vanaf een bepaald moment de behoefte leeft aan een zelfstandige bondsmacht met eigen competenties en dat de vestiging van een bondsstaat nooit een vanzelfsprekende zaak is.

De Zwitsers hebben hun vrije, gelijkberechtigde en legitieme integratie kunnen ontwikkelen op basis van de soevereiniteit van de kan-

tons. Die soevereiniteit is beperkt door de overdracht van bepaalde bevoegdheden aan de bond. Het federatieve karakter uit zich onder meer in het tweekamersysteem: een dubbele verankering van de democratie, zowel door de directe inspraak van de burgers in de 'Nationalrat' (volkskamer) als door de indirecte inspraak van de kantons in de 'Ständerat' (landenkamer). In de 'Ständerat' worden alle kantons, klein of groot, vertegenwoordigd door twee afgevaardigden.

Bij stemmingen is niet alleen de meerderheid van de burgers, maar ook de meerderheid van de kantons richtinggevend. Hierdoor komt tot uitdrukking dat alle deelstaten, onafhankelijk van hun grootte, als soevereine staten gelijk zijn. De Zwitsers hebben de federalistische opbouw van hun land gekompleteerd door een rechtstreekse democratie in de vorm van het referendum en het initiatiefrecht van de burgers.

Eenheid in verscheidenheid

De federalistische oplossing gaat uit van eenheid in verscheidenheid, van een noodzakelijke mate van eenheid om de verscheidenheid tot leven te laten komen: de verscheidenheid van personen, beroepen, gemeenten, provincies, naties, taalgemeenschappen, regionale verbanden en staten. Tussen een statenbond (konfederatie) en bondsstaat (federatie) is volgens Henk Waltmans een tussenoplossing mogelijk. De basis daarvan kan enerzijds economies zijn in een opvatting van wat aan economische structuren nationaal, regionaal en internationaal al aanwezig is; anderzijds kan deze basis politiek zijn op grond van de bestaande staten en provincies, en tenslotte ook kultureel met de taalgemeenschappen als uitgangspunt.

Een studie van de 'European Review Agenor' signaleert dat regionale bewegingen in Europa zich niet langer uitsluitend richten op kulturele autonomie maar ook economische en politieke doelstellingen hebben — zonder echter daarbij een strategie toe te passen. In de visie van Henk Waltmans is het regionalisme een politieke richting die de betekenis van de regio voor de ontwikkeling van een Europese federatie van wettelijk belang acht.

Grote, levenskrachtige regionen als basiseenheden in een federatie van continentale omvang kunnen het einde betekenen van de grotere nationale staten als politieke eenheden. Maar zowel de regionale bewegingen als de nationale hervormers hebben tot nu toe gefaald in

het plaatsen van de regio in een Europese kontekst en vooral in het daaruit trekken van konsekwenties.

Het nieuwe regionalisme in Europa is een manifestatie van de groeiende wens van individuele burgers en groepen om een stem te hebben in de beslissingen die hun leven en hun omgeving beïnvloeden.

Een praktische visie op een Europa van de regionen is broodnodig. Deze visie moet een pragmatische konseptie zijn waarin politiek en economies levenskrachtige regionen een framework vormen om de problemen op te lossen en in staat zijn de kwaliteit van het leven in Europa te bepalen. De macht gaat dus uit van de basis.

De federale verenigde staten van Europa behoren een open gemeenschap te zijn van Europese volken als een noodzakelijke komponent van een wereldrechtsorde. Om recht te doen aan zowel de bestaande authentieke gemeenschappen (gemeenten, gewesten, regio's, staten en volken) als aan de federale eisen moet men de federatie via een rechtstreeks gekozen parlement de eksterne betrekkingen overlaten, de staten op basis van gehele of gedeeltelijke pariteit als medeparlement laten optreden en de volken in taal- en kultureuraangelegenheden bij uitstek bevoegd verklaren.

Daardoor wordt ook een evenwicht tussen federatie en leden gewaarborgd, evenals de vrijheid van de burgers.

Een federatieve opbouw in regionale structuren is ingewikkeld, onder meer door de gradaties van regio's, de overlapping van bepaalde economiese eenheden en de vervloeiing van kulturele eenheden die de kompetentie vragen van regiostructuren over de staatsgrenzen heen. De allesbepalende vraag is: 'wie bepaalt wat wie zal doen?'. In deze kompetentievraag doet zich de controverse voor dat juist de staat die momenteel het hoogste gezag heeft, het minst is geneigd tot werkelijke opdracht van het gezag aan hogere of lagere organen. De strijd voor een Europese federatie zal steeds meer een strijd worden tegen de nationale staten.

Schrijvende PPR-vrouwen

Enkele PPR-vrouwen uit de vrouwengroep Noord-Holland hebben besloten hun ideeën over vrouwen, emancipatie, feminisme enz. vast te leggen in een boekje.

Vrouwen die geïnteresseerd zijn en misschien ook graag een bijdrage willen leveren zijn van harte welkom.

Voor meer informatie bellen of schrijven naar:

Philomena Essed

Marnixkade 26"

Amsterdam

tel.: 020/224540 (liefst tussen 18.00 en 20.00 uur).

VERLIES

In velerlei opzicht zijn de statenverkiezingen een grote teleurstelling voor de PPR geworden. Opnieuw verlies en flink ook. Van onze 32 statenleden, onder wie twee gedeputeerden, hebben we er nu nog zes over. In Groningen, Friesland, Drente, Overijssel en Zeeland hebben we geen statenlid meer. In Overijssel en Zeeland, waar we er drie hadden, komt dat extra hard aan.

Maar ook hebben we ons bepaald niet kunnen herstellen vanuit onze reeds marginale positie van vorig jaar. Ook procentueel hebben we een puntje moeten inleveren.

En dan de grote klapper: het CDA als absolute winnaar van deze verkiezingen.

Velen zullen gedacht hebben: hoe werkt het nou eigenlijk? Zelfs als je je niet op een PPR-standpunt stelt, (want dan begrijp je helemaal niet dat de PPR verliest en het CDA flink wint), zelfs dan begrijp je niet dat een partij als het CDA wordt beloond. Verkiezingslogika zit er niet in, of het moet een logika zijn waar wij niet aan willen. Hoe is het mogelijk, dat een partij met schandaaltjes, een partij die met de VVD gaat regeren, toch zoveel aantrekkingskracht op de kiezers heeft? Waarschijnlijk omdat veel dingen waar de politiek om zou moeten draaien er helemaal niet toe doen.

MACHTELOOS

Wat de inspanningen van onze statenleden betreft hebben we dat in de afgelopen campagne al wel geleerd. Hooguit in eigen kring is er gesproken over het werk van de PPR-vertegenwoordigers, wier zetels in het geding waren. Maar welke kiezer heeft de belangen van de ruimtelijke ordening en het milieubeleid, de leefbaarheid van stad en platteland op het oog gehad toen zij of hij in het

stemhokje de keus maakte? Dit soort gedachten geven mij een machteloos gevoel. En dat gevoel wordt nog versterkt door de grote winst van het CDA, die men zelfs niet vanuit politieke bijverschijnselen als koopsompolissen en partnerkeuze kan verklaren.

Waar het uiteindelijk om gaat is de populariteit van de partij. En die wordt niet bepaald door de politieke praktijk, maar door onberedeneerbare gevoelens van sympathie, die vergelijkbaar is met de gevoelens die mensen voor elkaar hebben. Als wij iemand ontmoeten, die we nog nooit eerder gesproken of gezien hebben, vormen we ons toch een oordeel over zo'n persoon. En als het oppervlakkige oordeel gunstig is, doet zo'n persoon er vaak goed aan hooguit oppervlakkig zijn mening te geven.

Als een persoon invloedrijk is, hebben we de neiging ons oordeel positief te laten uitvallen, kritische geesten natuurlijk uitgezonderd, maar dat geldt voor dit hele verhaal.

BEWUST

Den Uyl won als minister-president en Van Agt nu ook.

Misschien brengen de meeste mensen hun stem wel degelijk bewust uit op grond van politieke overwegingen. Maar de groep die de uitslag bepaalt is het zwevende kiezersbestand. En die groep oordeelt oppervlakkig op grond van een algemeen populariteitsgevoel.

D'66 is in, de PPR is uit. Vier jaar geleden was het precies andersom. Waarom? Waarom hadden wij vier jaar geleden de sympathie van de kiezers en vooral van veel jonge kiezers en waarom heeft D'66 die nu?

En hoe labiel is niet de positie van de jonge partijen die geen traditionele vaste aanhang hebben. D'66 wist zich vrij-

wel te handhaven, maar slechts zestig procent van haar kiezers van 1977 stemde opnieuw op deze partij. De PPR weet beter dan welke partij ook, dat dit een gevaarlijke situatie is. Zo gauw de populariteit daalt, komen voor de vertrekkende kiezers geen nieuwe kiezers in de plaats, en dan verloopt de teruggang onmiddellijk op dramatische wijze.

In dit verband is het ook goed eens naar het gedrag van de PPR-kiezers te kijken. Volgens onderzoeken van Intomart heeft slechts de helft van onze kiezers van 1977 nu weer op de PPR gestemd.

Dat betekent dat de vaste aanhang wel bijzonder klein is, ruim viermaal ons ledental. Het betekent ook, dat we er toch ook in geslaagd zijn enkele tienduizenden nieuwe kiezers te trekken. Ruim tien procent hiervan zijn kiezers die voor het eerst zijn gaan stemmen. Ruim twintig procent komt uit het CDA, ruim dertig procent komt uit de PvdA. Van de kiezers die ons hebben verlaten dit keer ging ruim tien procent naar het CDA, ruim dertig procent naar de PvdA, ruim tien procent naar D'66 en een kleine tien procent naar de PSP.

DIEP DAL

In een aantal plaatsen hebben we ons ten opzichte van vorig jaar wel duidelijk hersteld. Dat is een onderzoekje op zichzelf waard. Maar de algemene conclusie moet wel zijn, dat we ons in een diep dal bevinden. En dat de vraag of we hier weer uit komen niet alleen kan worden beantwoord met een uitstekende politieke inhoud en inzet. Dat is het teleurstellende.

Nu kan men zeggen dat de PSP zich dan toch maar wel heeft hersteld, voornamelijk met kiezers die de vorige keer PvdA hebben gestemd (ruim veertig procent) en met kiezers die de vorige keer PPR hebben gestemd (een kleine twintig procent). Maar wat is er aan het inhoudelijke optreden van de PSP veranderd,

door Kees Waagmeester

behalve dan dat de PSP de vruchten plukt van de affaire rond Kalma mischien?

POPULAIR

Toch zullen we ons er niet toe moeten laten verleiden geheel en alleen naar het populariteitseffect te kijken, hoewel dat erg verleidelijk is. Jan Terlouw stond eind 1976 aan het hoofd van een nog kleinere partij als de PPR nu, begon zijn 66.666-handtekeningactie en had succes. Weinig inhoudelijk-politiek, maar wel effectief. Waar de PPR op lange termijn haar winst zal moeten halen is uit het politieke midden, met name uit het CDA. Daar zijn we sinds ons bestaan steeds niet op overtuigende wijze in geslaagd, hoewel we mischien wel heel wat kiezers hebben doorgelooft naar de PvdA. Ook ten opzichte van de PvdA moet het politieke onderscheid daarom duidelijk blijven.

Uiteindelijk is het toch zo, dat we door middel van ons politiek-inhoudelijke gezicht onze plaats in het politieke krachtenveld moeten terugwinnen. Dat gezicht moet worden verscherpt in de richting van een konsekwente overlevingspartij. Dat het populariteitseffect ons ooit nog eens te hulp zal komen, sluit ik niet uit. Maar we mogen niet gewild gaan zoeken.

Beleidsmedewerker FNV reageert op 'HET BETERE WERK'

Naar aanleiding van de reactie van C. N. M. Commandeur van het FNV op de nota „Het betere werk” op het kongres te Nijmegen, hebben Marlies ter Borg en Maurits Henkemans, samenstellers van dat rapport, een gesprek gevoerd met Henk Leemreize, beleidsmedewerker van het FNV. Deze sprak als FNV-lid, maar niet als woordvoerder van het FNV.

Selektieve groei

Naar aanleiding van de opmerkingen van Commandeur over het begrip Selektieve groei, ontspan zich het volgende gesprek.

Het FNV streeft naar een verdere vermaatschappelijking van de produktie, wat wil zeggen dat de produktie beter moet worden afgestemd op de doeleinden die de maatschappij zich heeft gesteld. Om die vermaatschappelijking te realiseren moet het economische proces verder worden gedemokratisiseerd. De konsumenten en werknemers moeten via de konsumenten-organisaties en vakbonden meer invloed krijgen op het ekonomies proces. De PPR steunt dit streven (zie kongres-uitspraken „naar een democratische ekonomiese orde”, maar vindt dat de maatschappelijke doeleinden gerealiseerd moeten worden zonder het milieu te vernietigen en de grondstoffen en energievoorraden, die de volgende generaties nog nodig hebben, op te soepelen. Hier ligt een aksentverschil tussen de FNV- en PPR-visie, waar men niet uit moet afleiden dat de vakbond geen belang hecht aan het milieu. De FNV heeft door als eerste vakcentrale in Europa, kernenergie af te wijzen, aangetoond daar zeker oog voor te hebben.

Een goede manier om selektieve groei te realiseren is volgens Henk Leemreize ook goede konsumenten-voorlichting. Wij zijn het daarmee eens, maar die weg is tot nu toe weinig effectief geweest. De producenten weten produkten die konsumentenorganisaties en milieugroepen afwijzen toch wel aan de man te brengen via doortrapte reclamepraktijken. De overheid moet ons inziens veel hogere eisen gaan stellen aan de produkten.

Werkloosheidsbestrijding

De huidige en toekomstige werkloosheid kan volgens Henk Leemreize op de volgende manieren worden opgelost:

- arbeidstijdverkorting (korter werken, deeltijdbanen, studieverlof enz.);
- werk scheppen in de niet kommerciële dienstensektor (welzijnswerk, gezondheidszorg);
- werk handhaven in het draagvlak (landbouw, industrie, bouw).

De FNV ziet in alle drie alternatieven mogelijkheden (daarin verschilt zij dus met de WRR die vooral de werkgelegenheid in de niet kommerciële sektor wil scheppen) maar zij heeft nog geen keuze gemaakt op welk alternatief zij de nadruk gaat leggen. Dat hangt af van de leden die daarover nog geraadpleegd worden en die de uiteindelijke beslissing nemen.

Onze opmerking dat de PPR allang streeft naar arbeidstijdverkorting wekte enige wrevol op. De PPR doet vaak alsof zij met alles het eerst is. Maar goed, arbeidstijdverkorting is niet zo makkelijk te realiseren als de PPR wel wil voorstellen. De volgende problemen doen zich voor:

- arbeidstijdverkorting vergt een andere manier van produktie-organisatie en het duurt lang voordat deze goed funktioneert.
- korter werken is op het moment voor hoger betaalden veel lukratiever dan voor laag betaalden. Immers wanneer een goed betaalde werknemer een dag minder gaat werken, gaat hij door het huidige progressieve belastingtarief, veel minder belasting betalen, waardoor hij nauwelijks in inkomen achteruit gaat. Bij lager betaalden geldt dat voordeel veel minder.

Enkele bezwaren tegen een sterke uitbreiding van de kwartaire sektor deelde Henk Leemreize wel. Wij stelden in ons rapport dat, wanneer de kwartaire sektor sterk wordt uitgebreid met hoog betaalde werknemers de produktie nog weer sterk moet worden opgevoerd met de nadelige gevolgen voor milieu, ruimtelijke ordening, grondstoffenvoorraden. Wij stelden voor dat we allemaal wat minder gaan werken en dat daardoor mensen meer tijd krijgen voor werk dat anders door professionals zou moeten worden verricht. (Zie rapport „Het betere werk”).

Basisinkomen

Volgens Henk Leemreize is er nu al een soort basisinkomen wanneer je het begrip passende arbeid breed

interpreteert. Hij wil ook niet dat dit begrip wordt vernauwd, wat zou betekenen dat mensen gedwongen zouden worden werk te gaan verrichten wat beneden hun opleidingsniveau ligt.

Een basisinkomen zoals de PPR in het verkiezingsprogramma voorstelt (voor iedere Nederlander een vast bedrag) ziet hij niet zitten. Hij vindt dat een klap in het gezicht van de laagst betaalden. Die werken erg hard voor een laag inkomen, terwijl iemand die niets doet dat geld zo kan opstrijken.

Er blijft in onze maatschappij een prikkel nodig om te werken. Henk Leemreize vond de invulling die wij in het „Het betere werk” gaven (een basisinkomen voor diegenen die maatschappelijk nuttig werk verrichten) opvallend realistisch voor de PPR. Zo'n inkomen kan men dan beter gewoon loon noemen.

Sociale dienstplicht

Wij vertelden dat we gehoord hebben dat Wim Kok gepleit heeft voor een sociale dienstplicht voor het vuile werk. Dit is volgens Henk Leemreize een door De Telegraaf uit zijn verband gerukte uitspraak. Wim Kok heeft tijdens een toespraak ter ere van de opening van het universitaire jaar gesproken over de eerlijke verdeling van kennis, inkomen en macht. Daarbij had hij gezegd dat op langere termijn, wanneer niemand het vuile werk meer wil doen, er misschien een sociale dienstplicht voor het vuile werk zou moeten komen. De Telegraaf had Kok toen in de schoenen willen schuiven dat hij onze vrijheid wilde afnemen.

Wij stelden dat diegenen die nu het vuile werk doen dat in de meeste gevallen ook niet uit vrije keus doen.

Henk Leemreize wilde vooral snog het vuile werk proberen te beperken en hoger te belonen.

Visie NKV

Aan het slot van ons gesprek kregen wij voor de Studiestichting het Visieprogram van het NKV kado. In dit program staat wat de NKV voor doeleinden op de middenlange termijn nastreeft. Een nota die ik met rode oortjes heb gelezen. De NKV zit op veel gebieden op dezelfde lijn als de PPR (of andersom).

Waarom, vraag je je dan af, heeft de PPR niet meer kontakten met deze vakbond en stemmen niet veel meer NKV'ers op de PPR. Een vraag die de partij zich eens moet stellen.

De nota Visie NKV is te bestellen bij het FNV, Plein 40-45 nr. 1, Amsterdam.

Maurits Henkemans

JEUGDWERKLOOSHEID en gemeentelijke politiek

De Stichting Radikalen Vorming zal in het kader van de campagne voor de gemeenteraadsverkiezingen van 31 mei een brochure (in krantvorm) uitgeven over de achtergronden van de jeugdwerkloosheid en vooral over de mogelijkheden om op lokaal nivo daar wat aan te doen. Naast de Stichting Radikalen Vorming zal aan de totstandkoming van deze krant worden meegewerkt door Dilia van der Heem en Jaap Röell.

In de jeugdwerkloosheidskrant zal een korte analyse worden gegeven van de werkloosheid in het algemeen en de jeugdwerkloosheid in het bijzonder. Daarbij zullen begrippen als *conjuncturele- en structurele werkloosheid* niet vermeden kunnen worden. Het is dan echter wel zaak niet in een theorie verhaal te blijven steken, maar op grond van een nadere indeling in oorzaken en vormen van (jeugd)werkloosheid handreikingen te doen voor mogelijke oplossingen van dit probleem. Die oplossingen zijn verschillend al naar gelang de uitstoot van arbeidskrachten te wijten is aan b.v. verdergaande mechanisering of automatisering van het productieproces; een zich wijzigende bevolkingsopbouw; een afname van de economische groei, of aan een niet op elkaar afgestemd zijn van de vraag naar en het aanbod van arbeid.

In beschouwingen over de werkloosheidsontwikkeling wordt steeds weer melding gemaakt van zogenaamde risikogroepen. Dat wil zeggen dat bepaalde bevolkingsgroepen eerder te

maken krijgen met werkloosheid dan andere groepen.

Het gaat daarbij om jongeren die een opleiding hebben waar nauwelijks (meer) vraag naar is of om jongeren uit achterstandsgroepen. Speciale aandacht vragen *vrouwen* met een geringe of half afgemaakte vooropleiding.

Het lokale beleid dient in eerste instantie op de problematiek van dergelijke risikogroepen in te haken.

In de jeugdwerkloosheidskrant zal de nadruk komen te liggen op het tot stand komen van een *geïntegreerd* programma op lokaal dan wel regionaal nivo ter bestrijding van de jeugdwerkloosheid en de nadelige effecten daarvan op de werkloze. Een gedecentraliseerde aanpak van de problematiek staat bij ons voorop. Voorwaarde is dan wel dat er een betere afstemming komt tussen het beleid dat op centraal nivo wordt gevoerd door de Ministeries van Onderwijs, CRM en Sociale Zaken. Wij noemen het een *geïntegreerd* programma omdat de activiteiten van o.a. de plaatselijke scholen, het buurtgebonden vormingswerk, buurthuizen en het gewestelijk arbeidsburo er *een geheel* van uit dienen te maken.

De plaatselijke jongerenorganisaties moeten onzes inziens medezeggenschap hebben in de totstandkoming van het geïntegreerde programma dat uiteindelijk door de gemeenteraad wordt vastgesteld.

Wij zullen in de krant suggesties doen voor actiepunten die in het geïntegreerde of *totaal-programma* kunnen worden opgenomen. Naast zaken die meer op de lange termijn liggen zoals ontwikkelingen met betrekking tot het begrip en de beleving van arbeid zelf, zal in de krant de nadruk komen te liggen op zaken die in een periode van vier jaar kunnen worden gerealiseerd dan wel definitief gestart. Te denken valt daarbij aan:

- verdeling arbeid (vervroegde pensionering, verkorte werktijd, parttime arbeid en dergelijke) en de voorwaarden welke aan de arbeidsverdeling gesteld moeten worden;
- bij-, her- en omscholing (permanent leren) en wat de gemeente daaraan kan doen;
- *herstructurering* midden- en klein bedrijf, mede in het kader van de (jeugd-)werkloosheidsbestrijding,
- bevordering *selectieve* groei (stadsvernieuwing, openbaar vervoer, hergebruik grondstoffen, kleinschalige produktiemethoden, reparatiewerkzaamheden en dergelijke);
- personeelsbeleid gemeente en gemeentelijke instellingen;
- stimulering maatschappelijk zinvolle activiteiten met behoud van uitkering;
- bevordering sociaal-kultureel werken behoeve van werklozen

De jeugdwerkloosheidskrant verschijnt in een oplage van 60.000 exemplaren en is bij het Partijburo (Singel 277, Amsterdam) te verkrijgen. Voor de aktiecentra zullen alleen de portokosten worden berekend.

In memoriam mr. W. E. Siegmann

Willem Siegmann is niet meer. Oud-senator van de KVP, kenner bij uitstek van wat er zich allemaal in de KVP-Amsterdam afspeelde, ondertekende hij met dertien anderen in augustus 1967 het Manifest der KVP-radicalen, dat leidde tot de oprichting van de PPR:

„Het christendom wil, met onstuimigheid, de vrede en de rechtvaardigheid. Omdat de wereld vol is van onvrede en onrechtvaardigheid, eist het christendom dus van ons een radicaal-hervormende politiek”. Knuppel in het hoenderhok van de toenmalige KVP, zo'n tekst. Zeker als het komt tien maanden na de smadelijke „nacht van Schmelzer”, en er namen onder staan als van de ex-ministers Cals en Bogaers.

Siegmann koos toen, 55 jaar oud, voor de politieke vernieuwing. In die keuze speelde ook mee de negatieve wijze

waarop zijn inzet in de Raad van Europa vóór Griekenland – dus tegen het kolonelsregime – door KVP-minister Luns en door het grootste deel van zijn fractie was ontvangen.

Maar er was meer. Eerst journalist bij De Tijd, later docent staats- en strafrecht, erudiete leraar tot in de vroege ochtenduren, naar zijn leerlingen ervaren hebben, pratend over veel meer dan over het recht begreep hij „de tijdgeest”: van toen, de revolutie der zestiger jaren, zeer wel. Vooral het tweede Vatikaanse Concilie gaf zijn diepgelovige maar non-conformistische ziel de ruimte.

Persoonlijke omstandigheden hebben hem helaas belet nog lang aktief te zijn in de PPR-Amsterdam. „Mijn hart is onrustig tot het rust in U”, citeerde hij in zijn laatste maanden. Het zij zo.

Frans Vocking
(fractie Utrecht):

PPR oogst waardering

„Ze noemen ons wel hemelfietsers of idealisten. Toch komen ze vaak op dezelfde ideeën uit – maar dan veel later...” Wethouder Harteveld zei hier in Utrecht bij zijn afscheid dat de PPR de visies – op langere termijn voor de stadsontwikkeling levend houdt.”

Terwijl Frans Vocking dit opgewekt vertelt gaat zeker twee keer de telefoon en kun je horen hoe hij geduldig, uitvoerig en vooral vriendelijk uitlegt dat zijn fractie de aan de andere kant van de lijn gestelde kwesties beslist niet zal vergeten maar juist goed in de gaten zal houden.

Als hij weer tegenover mij zit zegt Frans Vocking tevreden: „De mensen vergeten wel eens dat je over bepaalde moeilijke kwesties wel zestig brieven kunt krijgen. Ze verwachten van je dat je aan de telefoon precies kunt herhalen wat nu net in hún brief staat. Al die telefoontjes kosten misschien veel tijd, maar ik praat graag met de mensen. Dat hoort wel bij de leuke dingen van het raads-werk.”

Dit raads-werk ziet Frans Vocking (41) nu na vier jaar nog zo zeer zitten dat er wat hem betreft na de gemeenteraadsverkiezingen van 31 mei nog weer vier jaar bij kunnen komen. Ook zijn twee geadopteerde – samen met zijn vrouw Mariëtte zelf in Columbia gehaalde – kinderen Maurits en Gustaaf, die in de woonkamer waar wij zitten voor wat aardige afleiding zorgen, hebben zo te zien nog weinig te lijden onder het drukke leven van vader Frans.

Frans Vocking (van 1962-1976 pater, minderbroeder capucijn) voert naast de Utrechtse gemeenteraadsfractie van de PPR ook het landelijk bureau Vormingswerk Jonge Volwassenen (VJV) aan. Door zijn werk heeft hij de laatste tijd nogal met Ria Beckers te maken gehad: „Ria heeft er met haar zeven minuten spreektijd in de Tweede Kamer toch maar voor gezorgd dat die motie voor het VJV van 27 tot 30 jaar kon worden doorgezet, zoals Van Kemenade al had toegestaan. Als het aan de nieuwe VVD-minister van onderwijs, Pais,

had gelegen was wat die motie wilde weer teruggedraaid. Bezuinigen, heet dat...” Aan Ria heeft Frans trouwens meer herinneringen. Hij was kongresvoorzitter in de Utrechtse veehallen in 1974 toen tijdens een van de meest chaotische PPR-kongressen Ria partijvoorzitter werd. Frans, wie het niet is aan te zien dat hij pas bijna drie maanden wegens een hardnekkige hernia plat heeft moeten liggen, ziet de komende campagne voor de raadsverkiezingen vol optimisme tegemoet: „de PPR is diep geworteld in de basis. Daar zitten wij goed. Het werk van de gemeenteraden spreekt de mensen aan.

Als PPR komen wij overal goed voor de dag, ook al wordt ons werk wel eens ondergewaardeerd – of pas laat gewaardeerd.”

Met de in de loop van de campagne voor de statenverkiezingen door de PPR gelanceerde nieuwe slagzin „Tegen de stroom in” is Frans niet bijster tevreden: „Het kan ook anders... Ik loop liever voor de grote stroom uit dan tegen de stroom in.”

Utrechtse fractievoorzitter is vol optimisme over uitslag raadsverkiezingen

Wat boeit jou nu al tien jaar, vanaf 1968, in de PPR?

Frans Vocking: „Ik vind het een zeer vindingrijke groep mensen, die veel op langere termijn spelende zaken al heel vroeg in de gaten hebben – daar oplossingen voor proberen te bedenken, die ook steeds bereid zijn die krities, zelfkrities te toetsen aan de omstandigheden. Mensen met de meest progressieve opvattingen over Derde Wereld, milieu, vrede, werkgelegenheid. Wij vormen geen partij die landelijk of plaatselijk uit is op goedkope kortetermijnsuksesjes. En ik geloof dat wij ook als zodanig worden gewaardeerd.”

Wat zie jij plaatselijk en landelijk als het specifieke van de PPR?

Frans Vocking: „Wat ik al zei: het aandragen van creatieve oplossingen, vooral voor de langere termijn. Kijk maar naar wat de PPR vindt over kernenergie, over werkgelegenheid, over vredesbeleid. Hier in Utrecht zijn wij bijvoorbeeld betrokken bij en actief in het MIAC (Mondiaal Informatie Aktie Centrum). En niet te vergeten in

allerlei Derde Wereldgroepen, NO-VIB, NCO, wereldwinkels...”

Hoe sta jij tegenover samenwerking met andere partijen?

Frans Vocking: „Wat ik vooral belangrijk vind is dat we daarbij ervoor moeten zorgen steeds inhoudelijk goed vóór te blijven op het denkwerk van de grote partijen. Dat is onze kracht, dat is onze eigen functie, en van daaruit kunnen wij samenwerken met andere partijen die ons ook wegens die functie kunnen waarderen.

Want ik vind ook dat wij ons denkwerk op de praktijk van de dag moeten kunnen toepassen. Dat betekent dat we het moeten kunnen inbrengen in een samenwerking met min of meer geestverwante partijen: in de eerste plaats de PvdA, maar ook met D'66 en mogelijk de PSP.

Wij moeten de progressieve samenwerking niet laten afspringen, maar daar juist bewust naar streven – doorgaan op basis van het hoogst haalbare.

En niet afhaken omdat het ons te langzaam gaat. Dat ongeduld, wat toch in flagrante tegenspraak is met ons lange-termijndenken, dat is een fout waar wij in de PPR blijkbaar steeds toe geneigd blijven.

Het kongres in Amersfoort bijvoorbeeld, dat ons heeft achtervolgd als een zwarte dag, dat betekende niet het ons los maken van de PvdA, maar van een CDA waar niet mee viel samen te werken. Maar ons ongeduld werd anders opgevat en een feit is dat wij ook van de PvdA afhaakten. Goede bedoelingen... Ongeduld... De PvdA deed, dat valt niet te ontkennen, toen al te veel water in de wijn om maar de voordeur open te houden voor dat CDA. En de socialisten zijn toen tussen die-

Denkwerk ook in praktijk toepassen

wegens lange-termijndenken

zelfde voordeur bekneld geraakt. Dat hebben wij toen al zien aankomen."

Hoe is het de PPR de afgelopen vier jaar vergaan in de Utrechtse gemeenteraad?

Frans Vocking: „Wij hebben met onze prettige en overzichtelijke éénvrouws- en tweemansfractie, samen met de steunfractie van zeven mensen goed kunnen werken. We zijn in ons werk gegroeid. In het begin dienden we erg veel moties in. Dat waren dan wel aar-

omdat je de raads- en commissievergaderingen meemaakt. Toch kun je niet altijd alle informatie uit de verslagen halen. Er zijn ook kwesties waar de mensen van de steunfractie beter in thuis zijn dan wij. Ik noem maar het totstandkomen van het Utrechtse verkeerscirculatieplan. Een goed stuk werk en een duidelijk succes voor de steunfractie."

Hoe was de samenwerking met de andere partijen?

Frans Vocking: „Wij hebben hier in Utrecht als progressieven 23 zetels, tege CDA en VVD samen 22. Met de PvdA hebben we steeds goed kunnen samenwerken, al zijn er wel eens verschillen van inzicht geweest. Maar dan waren er altijd PvdA'ers die het met ons eens waren.

De eerste twee jaar werken we ook intensief samen met de PSP, vooral als het ging om het indienen van moties.

Later is die samenwerking veel minder geworden. Bijna al onze moties werden gesteund door D'66, PSP, CPN en een beperkt aantal PvdA-mensen.

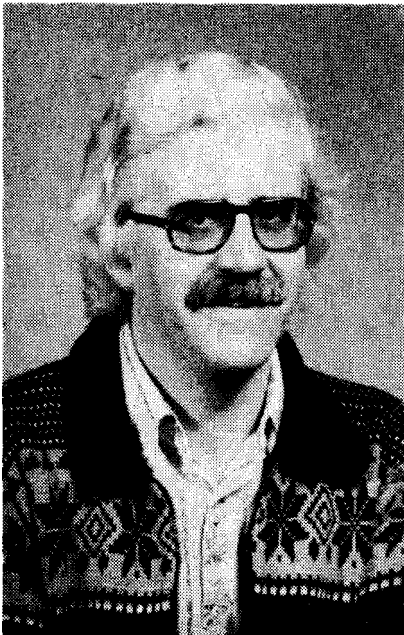
Met de twee CDA-wethouders Bransen en Kleinwee (volkshuisvesting en verkeer) die je tot de progressieve vleugel kunt rekenen hebben we heel goede ervaringen gehad.

Wij waren er helemaal niet voor dat de VVD in het college van burgemeester en wethouders kwam. En terecht. Met hun minimalisties geïnterpreteer

grond aan nieuwe bedrijven maar waarin zaken als het milieu nauwelijks aan bod komen."

Wat verwacht je van de komende raadsverkiezingen in Utrecht voor de PPR?

Frans Vocking: „We hebben een goed verkiezingsprogram dat de nieuwe PPR-ideeën over werkgelegenheid vertaalt naar de stad Utrecht, met een nieuw plan voor de verkeerssituatie in vervolg op het circulatieplan, met plannen voor meer inspraak en decen-

dige politieke getuigenissen, maar in het besluitvormingsproces leverden ze weinig op. Van alles wat we op het gebied van moties presteerden zijn er geloof ik maar twee of drie aangenomen.

Eén daarvan was de motie voor een Blijf Van Mijn Lijf Huis in Utrecht.

Sindsdien gaan we met meer vooroverleg te werk, zijn we strategies dacht ik beter, kennen we onze kansen om een meerderheid te winnen voor onze ideeën. Hoe het ons verder is vergaan? Onze grootste teleurstelling was dat de raad niet bleek te voelen voor een krachtige aanpak van opvang en ontwikkelingsbeleid voor de Surinamers.

Wij zijn gegroeid in ons werk en wij staan open voor iedereen. Als raadslid ben je nu eenmaal beter geïnformeerd

**Gele bakfiets
loopt goed
en staat
nog beter**

tralisatie van het welzijnswerk, club- en buurthuizen, met ideeën om wijkbewoners meer invloed op en betrokkenheid bij het leefbaar maken van de eigen woonomgeving (ik bedoel: hun woonomgeving) te geven.

Als ik kijk naar de campagne-activiteiten, dan vind ik dat we er beter voor staan dan in 1974. In Utrecht hebben we ook veel meer leden en actieve mensen gekregen. Dat zegt natuurlijk nog niets over de kiezersopkomst straks op 31 mei, maar we kunnen in ieder geval rekenen op heel wat gemotiveerde stemmers. En vergeet onze befaamde gele informatiebakfiets niet.

Die loopt erg goed en staat nog beter. Iedere Utrechter kent onderhand de PPR-bakfiets."

Valt er met de VVD'er Vonhoff als burgemeester samen te werken?

Frans Vocking: „Hij leidt de vergaderingen met strakke hand. De raad klaagt wel eens dat hij teveel als een leraar probeert orde te houden. Maar hij doorziet de zaken goed en is erg geestig en gevat. Enig opportunisme is hem niet vreemd, al naar het hem uitkomt. In de persoonlijke kontakten een aardige man, maar niet overtuigend."

**PPR teveel
geneigd tot
ongeduld**

hielden ze al de program-onderhandelingen op. In de uitvoering is dat nog veel erger. Ze hebben het gepresteerd het Sociaal Statuut voor Bedrijven om te werken tot een procedurestatuut. Het ging hier om een programmapunt dat de VVD heeft weten om te buigen tot een vestigingsregeling waarbij de vakbeweging weliswaar betrokken is bij het uitgeven van

Nederland medeplichtig aan volkenmoord in Oost-Timor

Toen op 25 april 1974 het Portugese volk zegevierde over de laatste restanten van zijn fascistiese verleden, en toen daarmee een einde kwam aan de jarenlange en bittere vrijheidsstrijd in Angola en Mozambique, gloorde ook op Oost-Timor – voor het eerst na 462 jaren van koloniale uitbuiting en onderdrukking – de hoop op nationale vrijheid en onafhankelijkheid. Vanaf dat moment werd een begin gemaakt met een uiteraard moeizaam maar doelgericht dekolonisatie-proces. Het verbod op politieke organisatie werd opgeheven en de eerste onafhankelijke politieke partijen deden hun intrede in de geschiedenis van Oost-Timor.

Eén van deze politieke partijen was het FRETILIN (Frente Revolucionario de Timor Leste Independente), vanaf dit eerste begin steeds veruit de grootste politieke partij en de enige politieke organisatie die rechtstreeks voortkwam uit het volksverzet. Maar bovendien: het Fretilin is steeds méér dan alleen een politieke partij geweest.

Naast zijn krachtige medewerking aan de opbouw van een stabiele en democratische politieke structuur van het zich op autonomie voorbereidende land, nam het bovendien de kulturele, economische en sociale opbouw ter hand.

Deze ontwikkelingen waren het Indonesische militaire regiem een doorn in het oog. Het weliswaar volstrekt verpauperde Oost-Timor heeft door zijn ligging voor Indonesië grote strategische betekenis. Het heeft bovendien kostbare koffieplantages en aanzienlijke bodemschatten (vooral olie). Ongeduldig wachtend op het vertrek van het Portugese koloniale gezag droomden de Indonesische machthebbers hun expansionistische droom: van een Oost-Timor dat hen als een rijpe appel in de schoot zou vallen.

Negen dagen na de onafhankelijkheidsverklaring van de Democratische Republiek Oost-Timor was het geduld blijkbaar ten einde: op 7 december 1975 pleegt het Indonesische leger zijn eerste massale invasie op Oost-Timor.

Het bezet de twee grootste steden, Dili en Baucau, waar het onder de bevolking een afgrijselijk bloedbad aaricht. Binnen enkele dagen worden duizenden burgers vermoord. Sindsdien is de communicatie met de buitenwereld vrijwel volledig verbroken.

Het is dan ook buitengewoon moeilijk ons ook maar een enigszins nauwkeurig beeld te vormen van de afschuwelijke werkelijkheid die zich begint af te tekenen uit de min of meer betrouw-

bare, maar uiterst sporadische informatie.

Overigens is het niet zozeer het gebrek aan harde informatie, maar eerder nog de beperktheid van het menselijk voorstellingsvermogen, dat het verkrijgen van een realistisch beeld verhindert. In minder dan één jaar zijn vele tienduizenden (5 à 10% van de totale bevolking van 650.000 inwoners) door de Indonesische troepen uitgerooid, terwijl plundering, brandstichting, marteling en verkrachting tot hun dagelijkse routine behoren. Vast staat, dat Indonesië medio 1976 na-palm heeft gebruikt. Vast staat ook, dat Indonesië in augustus dit jaar op grote schaal de oogst heeft vernietigd door bestrooiing vanuit de lucht met giftige stoffen. Vast staat, dat wat het generaalsbewind in het kader van deze zg. „pacifikatie” uitricht, tot de wredeste oorlogsmisdaden sinds de Tweede Wereldoorlog behoort.

Op 17 juli 1976, ruim zeven maanden na de eerste grote invasie, verklaart Indonesië Oost-Timor tot zijn grondgebied en noemt het de oorlog sindsdien een „binnenlandse aangelegenheid”.

Maar al vijf dagen na de invasie, op 12 december 1975, werd in de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties een Portugese resolutie met overgrote meerderheid aangenomen. Hierin werd de Indonesische invasie op Oost-Timor krachtig veroordeeld, en werd van Indonesië geëist het recht op zelfbeschikking van het Oosttimorese volk te respecteren. Soortgelijke resoluties werden op 16 december 1975 en op 22 april 1976 door de Veiligheidsraad, en op 2 december 1976 andermaal in de Algemene Vergadering van de VN aangenomen. Onlangs nog (10 november) heeft de „VN-kommissie voor gebieden zonder zelfbestuur” – ondanks een groots opgezette propagandakampanje van Indonesië – de aanspraken van Indonesië op het Oosttimorese grondgebied afgewezen.

Dit neemt niet weg dat landen als de Verenigde Staten, Frankrijk, West-Duitsland, Zuid-Korea, Maleisië enz. als om strijd Indonesië wapens leveren. Geld stinkt immers niet?

En Nederland? Van een lopende order van acht Fokker F-27 Troopships werden de laatste twee dit jaar opgeleverd. Inmiddels heeft Indonesië alweer nieuwe orders geplaatst voor 23 Fokker F-28 Fellowships ter waarde van 300 miljoen gulden. In totaal heeft Fokker dan 35 F-27's en 50 F-28's aan de generaals kunnen slijten (de civiele versies van beide typen zijn met een

geringe ingreep geschikt te maken voor transport van bijvoorbeeld paratroepen). De F-27 wordt op Oost-Timor gebruikt voor spionage-doeleinden.

Bij de RSV-werf Wilton-Fijenoord staan drie korvetten op stapel ter waarde van ruim een half miljard gulden, die in 1979 opgeleverd moeten worden. Voor deze korvetten levert de Philips-dochter Hollandse Signaalapparatenfabriek te Almelo de elektronische vuurgeleidings-apparatuur. De nederlandse regering onthield zich van stemming in beide eerdergenoemde zittingen van de Algemene Vergadering van de VN. In juni 1976 weigert minister Pronk de minister van buitenlandse zaken en voorlichting van de Democratische Republiek Oost-Timor, Ramos Horta, te ontvangen, en verhindert hem de uitreiking van een memorandum aan de deelnemers van de IGGI-konferentie. In maart 1977 weigeren de ministers Van der Stoep en Pronk andermaal een gesprek met Horta.

In elk geval: niet werkeloos toegezien heeft het Fretilin. Het Fretilin wist ondanks de enorme militaire overmacht stand te houden. Het bracht het invasieleger keer op keer gevoelige nederlagen toe en ondermijnde het moreel van de Indonesische soldaten volledig. Regelmatig is Indonesië gedwongen zijn troepen te versterken en te vervangen. Het Fretilin heeft ook nu nog steeds meer dan 80% van het grondgebied in handen. Ondanks het totale isolement weet het Fretilin de wereld te bereiken en zijn stem te verheffen, via zijn VN-ambassadeur (ex-minister) Ramos Horta, en via het enige zwakke radiostation waarover het beschikt, Radio Maubere. Zolang Nederland blijft zwijgen, zolang Nederland één van de landen is die het generaalsregiem zelfs rechtstreeks de middelen verschaft om het volk van Oost-Timor te elimineren, zolang is Nederland medeplichtig aan deze gruwelijke volkenmoord.

Daarom moeten wij van onze regering eisen dat deze alle (al of niet verkapte wapenleveranties aan Indonesië staakt, initiatieven neemt om te komen tot een internationaal isolement van de machthebbers in Jakarta en de Democratische Republiek Oost-Timor erkent.

Daarom ook verdient het streven van het Fretilin onze steun – óók via giften op giro 39.20.800 t.n.v. Steunfonds Oost-Timor, Amsterdam.

Hoe denkt de PPR over abortus?

Nu het kabinet Van Agt-Wiegel heerst, lijkt het erop dat de abortuskwestie voor tenminste een jaar in de politieke ijskast is gestopt. VVD en CDA zijn immers gebonden aan het akkoord-Veringa (dit houdt in dat: 1 de vrouw zelf beslist, in overleg met haar arts; 2 een arts of kliniek een geldboete kunnen krijgen, als ze naar het oordeel van een toetsingskommissie onzorgvuldig gehandeld hebben; 3 de strafbaarheid van de arts wordt geschrapt).

Het kabinet CDA/VVD heeft dit akkoord, zoals dat tussen PvdA en CDA tot stand gekomen was, aangenomen. Dit houdt in dat: 1 het kabinet moet proberen vóór 1 januari 1979 met een eigen wetsvoorstel te komen. Lukt dit niet dan wordt het initiatief overgelaten aan de Tweede Kamer; 2 het kabinet verheft een eventueel aanvaard initiatief-voorstel tot wet in het licht van het advies van de Raad van State en de opvattingen, zoals die dan leven bij de betrokken partijen; 3 in de tussentijd zal de minister van Volksgezondheid maatregelen nemen om commerciële praktijken te weren en een beter toezicht op de klinieken te waarborgen. Er zullen door het Openbaar Ministerie geen gerechtelijke uitspraken over abortus worden uitgelokt, behalve wanneer onzorgvuldigheid in medies handelen wordt vermoed.

Andere partijen in de Tweede Kamer zijn vrij om *te allen tijde* met een initiatief-wetsvoorstel te komen. Dus ook de PPR!

Dit moment lijkt ons rijp de abortuskwestie binnen de PPR weer eens ter discussie te stellen.

Een stukje geschiedenis kan geen kwaad.

Abortus is zo oud als de wereld. Vrouwen hebben altijd geprobeerd ongewenste zwangerschap te onderbreken. In de oudheid werd de vrucht niet als mens erkend, het opwekken van abortus werd niet gestraft. Toen het christendom meer invloed kreeg, veranderde de opvatting t.a.v. abortus. De vrucht werd als mens gezien en daardoor was abortus voor de christenen onaanvaardbaar. De mensen werden zelfs door de kerk hiervoor gestraft.

Geleidelijk aan vermengde zich de ongeschreven opvatting van de kerk met de geschreven opvatting van de staat. Zowel de vrouw die abortus onderging als de uitvoerder(ster) van de abortus konden in de gevangenis worden opgesloten en zware straffen ondergaan.

Het aantal illegale abortussen door *engeltjesmakers* nam enorm toe. Vooral in de negentiende eeuw, toen de vrouw meer buitenshuis

ging werken, waardoor het aantal kinderen moest verminderen.

De eerste abortuswet in Nederland dateert van 1886. Abortus werd gezien als misdadig tegen het leven. Men was strafbaar als de vrucht geleefd had. Dit bleek moeilijk te bewijzen. In 1911 werd abortus ook strafbaar gesteld als misdadig tegen de zeden.

Pas omstreeks 1968 begon er in Nederland en andere landen een ommekeer op te treden in de zienswijze rondom abortus. Tengevolge van de veranderende opvattingen over seksualiteit en voorbehoedsmiddelen en door het legaliseren van abortus in Engeland in 1967. Na het bekneld worden van het vrijgeven van abortus in Engeland, kwamen bij de NVSH zoveel aanvragen voor abortus binnen, dat men er toe overging chartervluchten te organiseren, waarmee vrouwen naar Engeland werden vervoerd om daar geholpen te worden. Hierdoor kwam men steeds meer tot inzicht dat het noodzakelijk was dat abortus in Nederland moest kunnen plaatsvinden.

Ondanks deze veranderende opvattingen bleef de kans op abortus klein. Te meer, omdat abortus veel geld kostte en vrouwen zonder geld afhankelijk bleven van knoeiers. In enkele ziekenhuizen kon abortus legaal plaats vinden. Hierover werd door een abortusteam beslist, bestaande uit verscheidene deskundigen, over *ja of nee* abortus; slechts 5% van de aanvragen werden behandeld.

De behoefte tot het oprichten van abortusklinieken te komen werd steeds groter. Omstreeks 1968 werd in Rotterdam de stichting STIMEZO opgericht, die geld ging inzamelen voor een abortuskliniek. De eerste Stimezo-kliniek werd in 1971 te Rotterdam geopend. Thans is het aantal klinieken, waar vrouwen aborteerd kunnen worden, tot 15 gegroeid.

In alle klinieken maakt men gebruik van de zuigurettagage, d.w.z. de vrucht wordt afgezogen. Dit gebeurt in enkele minuten en is vrijwel pijnloos. Na een uurtje rusten in de kliniek kan de vrouw weer meteen naar huis. Er wordt haar aangeraden de eerste dagen kalm aan te doen. In het algemeen wordt abortus in abortusklinieken verlicht. De moeilijke gevallen worden door de klinieken doorverwezen naar de ziekenhuizen en daar geholpen.

Er zijn veel acties van vrouwen nodig geweest om via een kliniek abortus te verkrijgen. Acties van *Dolle Mina* en *Wij Vrouwen Eisen*, zal ieder zich zeker herinneren. Al deze acties hebben als resultaat ge-

had, dat het abortustaboe doorbroken is. Niet alleen de Nederlandse vrouwen kunnen geholpen worden, maar ook de buitenlandse vrouwen voor wie in eigen land (nog) geen mogelijkheid bestaat.

De abortuskwestie mag niet worden verkwanseld in het politieke spel (wat echter wel gebeurt, blijkens de drie wetsvoorstellen, welke reeds over abortus zijn gedaan en het dreigen van Van Agt voor sluiting van bepaalde abortusklinieken).

Abortus kan uiteraard voorkomen worden door goede voorlichting en gebruik van voorbehoedsmiddelen. *Abortus is nl. geen voorbehoedsmiddel, abortus is een noodmaatregel.*

Wij doen een dringend beroep op alle PPR-vrouwen en mannen om zich bij de komende wetsvoorstellen, die in de Tweede Kamer aan de orde zullen komen, achter de eisen van het comité „*Wij Vrouwen Eisen*” te stellen.

ABORTUS UIT HET WETBOEK VAN STRAFRECHT.

ABORTUS IN HET ZIEKENFONDSPAKKET.

DE VROUW BESLIST.

Met dit stukje hopen wij de discussie over de abortuskwestie, binnen de PPR weer te openen. Tot nu toe was abortus een moeilijk punt in de PPR-politiek, maar 10 jaar PPR is misschien een aanleiding om een andere koers te varen.

Reakties zijn welkom bij: *Annelies Brouwer*, Westerhavenstraat 10, Groningen.
Werkgroep PPR-vrouwen A. C. Groningen.

GEMEENTE PAPER

Het tweede nummer van de Gemeente Paper is een thema-nummer. Centraal staat het welzijnswerk.

Ruud de Vringer gaat in op de werkloosheidsproblematiek en het welzijnswerk. Hij bekijkt de mogelijkheden die de gemeente en provincie hebben iets aan de werkloosheidsproblematiek te doen. Het welzijnswerk wordt hiervoor als uitgangspunt genomen.

Alex Reinders levert een kritische bijdrage over de ontwerp-kaderwet specifiek welzijnswerk.

Naast deze twee lange artikelen ook een verslag van het PvdA Raads- en Statenkongres.

Voor abonnementen op de Gemeente Paper à f 25,— per jaar: Jos Roosen, Daalseweg 7, Nijmegen.

STOP DE NEUTRONENBOM

Egbert Boeker, vice-voorzitter van de PPR, heeft op zondag 19 maart, na de indrukwekkende demonstratie tegen de neutronenbom (50.000 deelnemers) in de Jaap Edenhal in Amsterdam, het volgende afscheidswoord gesproken:

Vrienden,

wij zijn hier allen verenigd achter de leus „Stop de N-bom”. Twee dagen lang hebben afgevaardigden uit meer dan dertig landen hun afkeer van de N-bom tot uitdrukking gebracht. Zelf mocht ik de spits afbijten in de discussie over het eerste thema: de fysiese en mediese aspecten. Daar bleek, hoe wetenschappers tot verontwaardiging komen als ze zien hoe hun vakkennis wordt misbruikt om mensen te vernietigen. De dokters vertelden ons op welke ellendige manier de mensen — zonder hoop op redding — aan hun einde komen. Wij bouwen toch geen scholen, geen universiteiten, geen laboratoria om elkaar uit te roeien. Nee!

Stop de Neutronenbom

Bij het tweede thema, de morele aspecten van de neutronenbom, kwam duidelijk naar voren, dat geen enkele mens- en levensbeschouwing het toelaat deze vreselijke wapens te gebruiken. Ja, zelfs het dreigen met deze wapens, zonder ze af te vuren, geeft al zulk een wrede ondertoon aan onze samenleving, dat deze ondertoon geweld en ontbinding oproept. Ter wille van een maatschappij zonder terreur, ter wille van een samenleven in vrede kan het niet vaak genoeg gezegd worden:

Stop de Neutronenbom

In het derde thema, de N-bom en de internationale politieke situatie werd duidelijk, dat het maken van een nieuw kernwapen in strijd is met de internationale verdragen, die de verspreiding van kernwapens willen beperken. De N-bom zal de ontwapeningsbesprekingen bemoeilijken. Het zal de internationale spanning doen toenemen, het brengt de wereldvrede in gevaar. Vandaag zijn hier mensen van beide zijden van het 'ijzeren gordijn', mensen uit Amerika en uit Rusland. Wij willen met elkaar vriendschappelijk blijven omgaan, we willen elkaar op vakanties en op conferenties ontmoeten. Daarom:

Stop de Neutronenbom.

In het vierde thema werden al deze argumenten om de N-bom niet in te voeren nog eens genoemd. Daarnaast ook de middelen om die wapenproductie tegen te houden. Een belangrijk middel is de mas-

sa-actie. Het is de verdiensten van de initiatiefnemers, dat ze deze massa-actie in Nederland hebben georganiseerd. Massa-actie is een onmisbaar middel om een volk in beweging te krijgen. Daarnaast moeten steeds meer organisaties mee gaan doen. Politieke partijen, vakbeweging en kerken. Door de druk vanuit de basis zijn de kerken bijvoorbeeld inderdaad in beweging gekomen. Vanmorgen werd in verschillende kerken opgeroepen deze demonstratie bij te wonen. Kerkelijke leiders spraken in het Internationaal Forum. Interkerkelijk Vredesberaad en Raad van Kerken strijden met ons voor het gemeenschappelijk doel:

Stop de Neutronenbom.

Vrienden,

wij moeten naar de toekomst kijken. De handtekeningen-actie gaat door. In Nederland, en — zoals we hoorden — in andere NAVO-landen. Als de NAVO-raad in mei bij elkaar komt om over de N-bom te beslissen, dan moet die raad weten, dat de bevolking dat niet neemt. De arbeiders niet, de wetenschappers niet, de middenstanders niet. Niemand niet. Gisteren schreven we als internationaal forum een brief aan de regeringen

en volkeren van alle landen, met een oproep om initiatieven te ontwikkelen en iedere inspanning te getroosten, die nodig is om leven en toekomst veilig te stellen tegenover het gevaar van een nieuwe escalatie in de atoombewapening en van de wapening in het algemeen, welke ongetwijfeld het gevolg zou zijn van de invoering van het neutronenwapen.

Hier klinkt in door wat door velen gezegd is, dat we er niet zijn met het bestrijden van de N-bom alleen. Kernwapens met hun kernkoppen zijn als de koppen van de draak uit de afgrond, waarover we in onze kinderjaren hoorden vertellen. Sla je er één kop af, dan moet je oppassen, anders komen er twee voor in de plaats.

Daarom vrienden zijn we in de eerste fase van de strijd. Met massa-actie zullen we de neutronenkop vernietigen. Daarna komen de andere koppen aan de beurt. Opnieuw zullen we met de heel verschillende groeperingen waaruit we voortkomen de strijd aanbinden. Nationaal en internationaal. De arbeiders onder ons in de vakbeweging, anderen in de kerken tot aan de Wereldraad en het Vaticaan, anderen in de politiek, in Nederland, de NAVO, het Warschau-pakt en de Verenigde Naties.

tijds-beelden

Help, wij zijn ontwikkeld
op zoek naar volwaardig
werk en een andere
levensstijl
Wouter van Dieren
Bas de Gaay Fortman
Henk Thomas
Spectrum Paperback,
f 12,50

**De winst van een
democratische economie**
Bas de Gaay Fortman
Henk Thomas
Aula, f 7,50

Lastig links
Hans van den Doel
Spectrum Paperback,
f 11,50

NIEUW
van Het Spectrum

Help
wij zijn ontwikkeld

Wouter van Dieren Bas de Gaay Fortman Henk Thomas

Op zoek naar volwaardig werk en een andere levensstijl

bij de boekhandel

Misbruik van het feminisme

Namens PPR-vrouwen Noord-Holland formuleren wij onze kritiek op de slottoespraak van voorzitter Herman Verbeek op de jubileummanifestatie van 25 februari in Nijmegen, aan de hand van een stencil van de toespraak en zullen daaruit dan ook steeds citeren.

„Spreken na het Vrouwenkabaret betekent voor mij: spreken over hetzelfde”. Zo begon de toespraak: heel mooi dachten wij. Maar uit hetgeen hij vervolgens zei, bleek dat Herman de boodschap van het Vrouwenkabaret toch niet begrepen scheen te hebben. Wij citeren:

„Als je een man zijn wapens afneemt, zijn functies en zijn geld, zijn macht en zijn pretenties, als je alle ribben van zijn pantser wegneemt, dan vind je: de vrouw”.

Zeer bekend, dit stereotype: ontleem de man zijn hardheid en andere slechte eigenschappen en je houdt het lieve vrouwtje over. Het doet tevens denken aan het alom bekende scheppingsverhaal — hoe Eva gemaakt werd uit de rib van Adam. Als klap op de vuurpijl, heeft hij het in de zin daarna naar feministies taalgebruik over „een mannenmaatschappij, die niets meer begrijpt van MOEDER aarde”.

Door hier juist over MOEDER aarde te spreken — verder in de rede krijgt ze zelfs een zachte, warme huid —, laat hij zien dat hier gewoon sprake is van populair taalgebruik, zonder dat hij precies begrijpt waar het de feministen om gaat.

Vervolgens wordt aan „de dokwerker” herinnerd. Herman heeft het dan over de onderliggenden, die de samenleving van overheersing kunnen bevrijden. Deze positieve bewering wordt echter in dezelfde zin weer ontkracht, via de omschrijving van **diezelfde** onderliggenden als „dat zootje met zijn blote handen en grove kop”.

Er rees ter plaatse geen protest tegen zo'n misplaatste opmerking... Of zou dat te wijten zijn aan het feit dat „dat zootje” ondervertegenwoordigd is in de PPR en men zich dus niet aangesproken voelde?

Joop den Uyl kreeg die middag een ovationeel applaus, waar hij zelf op

inspeelde met de opmerking „Het lijkt mijn eigen partij wel”.

Wij voelden ons nogal gegeneerd, vooral toen Herman er later nog een schepje bovenop deed door te zeggen: „Joop den Uyl is ook voor de PPR haar president in ballingschap”. En de PPR zal er heel wat voor over hebben om hem weer op de troon te helpen: „Al moeten wij er Michel van Hulst voor terug halen uit Mali, al moet de man van Ria Beckers er heel hun huishouding voor overnemen, al moet Bas de Gaay Fortman er de Novib weer voor opgeven”, aldus Herman Verbeek.

Het is weer duidelijk: alleen bij Ria maakt hij zich druk over de huishouding (het is toch ook wat; een man die het héle huishouden op zich moet nemen). Hoe het thuis bij Bas en Michel toegaat, is natuurlijk minder interessant.

Het volgende onderwerp wordt aangekondigd als toekomstvisie. Maar niks hoor: hij blijft grotendeels steken in de afgelopen tien jaar.

Herman gaat verder met de herinnering aan een bosrit in romantiese sfeer (merries, veulens, herten), die echter wreed verstoord wordt door agressieve bizons. „Daar waren (de) bizons, zij zagen ons en raasden met oerkracht op ons af, ramden de omheining. De angst en woede van het instinkt. Dat wat de mens te boven dient te komen (.....)”

Wij worden akelig van de star christelijke moraal die hieruit spreekt: laat je vooral nooit gaan, beheersing boven alles. Ons dunkt dat angst en woede juist een goede voedingsbodem kunnen zijn voor verandering. Onderdrukten: vrouwen, arbeiders, minderheidsgroepen of wie dan ook, komen vooral in opstand als ze woedend worden, en terecht.

Dan wijst onze voorzitter op het gevaar van kernbewapening en energie. Jammer is echter, dat het bijbels taalgebruik zich weer meester van hem maakt: „gij zijt het plutonium der aarde, is dat ons opgedragen? Gij zijt het licht van de atoompaddestoel: verhoopt dat het leven van ons?” Herman vergeet hier dat hij niet op de kansel staat, maar tot leden van een politieke partij spreekt!

En dan komt de dierentuin weer: bizons en paarden verwezen al eerder naar Rusland, Amerika en Europa, hier komen de trage ossen (ontwapeningsbesprekingen) achter de renpaarden van de wapenvindingen aan.

De climax: „Kongres, ik kan in deze rede alles zeggen. Ik kan ook ons tienjarig bestaan alleen maar gedenken door kracht van verzet te vragen voor een nieuwe solidariteit met de aarde (weg met de hemel!), met de seizoenen (leve de zomer!), met de volken (welk?), met de kleine mensen (aktiegroep „de dwerg”!), met de onzekeren, de hongerigen en de gemartelden voor al”.

En hier komt warempel dat vooruitzien, de komende tien jaar. Helaas geeft hij daarbij verkeerde informatie: „En daar willen wij ons basisloon verdienen, meer niet”. In „Het betere werk”, centraal tijdens het kongres, staat het wel een beetje anders!

Wij besluiten dit stuk met enkele algemene opmerkingen:

Herman sneed teveel onderwerpen aan, waar hij dan ook summier op inging. Hij gebruikte teveel beeldspraak, citaten, romantiese taal en een vaak onzorgvuldige begrippenomschrijving, hetgeen de toespraak tot een brokkelig en weinig strijdbaar geheel maakte: een duidelijke visie ontbreekt!

Bovendien maakt Herman gebruik van de populariteit van het feminisme, zonder het werkelijk serieus te nemen. Wij herkennen dit ook in de PPR als partij en we schamen ons, als we bedenken dat ze een voorhoede pretendeert te zijn, terwijl ze op het gebied van feminisme w l achterloopt!

Namens PPR-vrouwen Noord-Holland,
Philomena Essed
Birgit Felstau
Renée Wubbe

Allemaal mannen...

Na lezing van PPRAK nummer 119 kwam er bij mij een naar gevoel naar boven: het zijn weer eens allemaal mannen waarop men zijn stem mag uitbrengen. Ik meende dat de PPR nogal radikaal zou zijn. Ik ben lid geworden van de PPR na jarenlang lid te zijn geweest van de PvdA. Bij de PvdA kan de vrouw maar moeilijk aan bod komen. Ik dacht: de PPR is radikaal anders, dus daar zal dat ook wel anders zijn. Maar het zien van al die mannenhoofden in de laatste krant, was voor mij een grote teleurstelling.

In de Bijbel heb ik gelezen dat mannen en vrouwen verschillend zijn, ieder met specifieke eigenschappen. De vrouw en de man zijn samen  en geheel. Dus is de mens in zijn geheel niet vertegenwoordigd bij het zien van al die mannenhoofden voor de verkiesbare plaatsen.

Geen wonder dat het zo'n Jan-boel wordt in de wereld. Mijn mening is dat, doordat het mannelijk geslacht overheerst in de bestuurlijke lichamen, de mens maar half is vertegenwoordigd. De specifieke vrouwelijke eigenschappen kunnen niet aan bod komen. Alleen de mannelijke eigenschappen worden in de besluitvorming gebruikt. Het vrouwelijke wordt ook nog in de radikale PPR gediskrimineerd. De specifieke vrouwelijke eigenschappen worden niet gewaardeerd.

Jammer vind ik dat. De vrouwen hebben heden ten dage meestal een goede opleiding genoten, zodat ze aan het politieke leven kunnen deelnemen. Hoe komt het toch dat ook bij een PPR de politiek nog maar steeds een mannen-aangele-

Principes kóóp je niet voor f. 7,50.

De Algemene Spaarbank voor Nederland werd opgericht door het NVV en De Centrale. En dat verklaart 'n heleboel! Zoals haar beleggingen, die bij voorkeur geschieden in projecten van algemeen, sociaal en werknemersbelang. Zij verloochent haar sociale principes niet. De A.S.N. is dan ook de enige spaarbank van en voor progressieve Nederlanders.

„Principieel sparen” hoeft u geen geld te kosten, want de rentevergoeding bij de A.S.N. is niet minder dan bij andere banken. Bovendien: als u de aanmelding uit deze advertentie tesamen met een giro-opdracht om tenminste f.100,- over te maken op uw nieuwe A.S.N.-spaarrekening rechtstreeks naar de postgiro stuurt, ontvangt u van de A.S.N. een extra inleg van f.7,50.

Zo gebruikt u uw rente- rekening:

Inleg

Op deze manier gebruikt u uw blauwe girokaart voor overschrijvingen van uw post-naar uw renterekening.

POSTCHEQUE- EN GIRODIENST
GIROKAART - KENNISGEVING VAN RIJSCHRIJVING P&D

VAN POSTREK
9234567 TH G LUCASSEY

5 STATIONSSTRAAT 33 LOOUUDE 9999
100 Gld = Ct

NAAR PRK
VAN POSTREKENING NAAR RENTERENING

ADRES
Middelingsweg 1 De rekeninghouder.

M. Lucassey

NIEUW KREKEN

Opname

en omgekeerd om bedragen van uw renterekening naar uw postrekening te laten overschrijven. Dit geldt ook voor uw plus- of sterrekening.

POSTCHEQUE- EN GIRODIENST
GIROKAART - KENNISGEVING VAN RIJSCHRIJVING P&D

VAN POSTREK
9234567 TH G LUCASSEY

4 STATIONSSTRAAT 33 LOOUUDE 9999
100 Gld = Ct

NAAR PRK
VAN RENTERENING NAAR POSTREKENING

ADRES
Middelingsweg 1 De rekeninghouder.

M. Lucassey

NIEUW KREKEN

Renterekening: hogere rente dan postrekening; geen opname-kosten.
Plusrekening: hogere rente dan renterekening; bij opname 1% kosten.
Sterrekening: hogere rente dan plusrekening; bij opname 2% kosten.

Algemene Spaarbank voor Nederland geeft rente zonder bijsmaak!

Staatsbedrijf der PTT - Postcheque- en Girodienst in samenwerking met de Algemene Spaarbank voor Nederland.

Aanmelding voor een renterekening/plusrekening/sterrekening A.S.N.

Hier het nummer van uw postrekening vermelden:

Naam: _____

Voornamen (voluit): _____

Geboortedatum: _____

Adres: _____

Woonplaats: _____

Wenst bij de Algemene Spaarbank van Nederland te openen op de daarvoor geldende voorwaarden een

renterekening plusrekening sterrekening *

Datum: ..... Handtekening: .....

aankruisen hegeen u wenst

In een giro-envelop ongefrankeerd tesamen met de ingevulde girokaart (voor de eerste inleg) inzenden aan het Girokantoor (Den Haag of Arnhem).

Voor meer informatie: Rijnstraat 28, Den Haag.
Tel.: 070-849309 / 849310 / 859988.

(vervolg)

genheid blijft? Willen ook de PPR-mannen nog liever de baas blijven? Een samenleving bestaat toch niet uit de meerderheid van mannen.

Het is voor mij een groot raadsel dat ook bij de PPR de politiek een mannaaangelegenheid is. Ik hoop de volgende keer bij verkiezingen meer vrouwengezichten op de verkiesbare plaatsen te mogen bekijken in jullie PPRAK-krant. Het is nu om te huilen.

Vrouwen let op Uw zaak! Zorg dat je erbij komt!

Vrouwen het gaat om de toekomst van je kinderen.

Vrouwen het gaat om de vrouwenbelangen behartigd te zien. Dus ga mee doen.

**M. van Zanten
Zevenaar**

Nederland maakt Suriname arm

„Hoe komt het, dat Suriname arm blijft ondanks zijn natuurlijke rijkdommen en ondanks de geweldige bedragen die Nederland ter beschikking stelt?” Het antwoord ligt in de goed bedoelde maar ondoordachte vorm van onze hulp, die juist averechts werkt.

A. Het Rijksstatuut van 1954 gaf zelfbestuur en het Nederlanderschap als teken van gelijkgerechtigdheid en verbodering der rassen. Het gevolg was echter niet, dat de Surinamers aan het werk gingen en hun land opbouwden, maar dat zij naar Nederland trokken, weg uit de armoede. Maar hier ervaren zij, dat zij tweederangsburgers met een gespleten hart zijn.

B. De ontwikkelingshulp van het verdrag van 1975 schonk Suriname de som van een miljoen gulden per dag, maar hoe gek het ook klinkt, juist daardoor verarmt Suriname. Wanneer men in Suriname met dat ontwikkelingsgeld een grote weg, een stuwdam, een spoorlijn of een volautomatische aluminiumfabriek bouwt, dan wordt dat werk niet met inheemse werklozen en inheemse, eenvoudige, werktuigen

verricht, maar het wordt uitgevoerd door een grote buitenlandse ondernemer met geweldige machines, die in het geïndustrialiseerde westen met onze ontwikkelingsgelden gekocht worden. De weinige inheemse arbeiders die hierbij tijdelijk werk vinden, staan straks weer op straat en door de automatisering van die fabriek zijn er geen nieuwe arbeidsplaatsen in Suriname bijgekomen.

De winsten, de hoge lonen van de buitenlandse deskundigen en de kosten van de dure werktuigen gaan het land weer even hard uit, als Nederland ze geschonken heeft. De steekpenningen die voor het verkrijgen van de opdracht betaald zouden worden, worden in de aannemingsom doorberekend en komen in mindering van de ontwikkelingshulp en worden dus in werkelijkheid door het Nederlandse volk aan die buitenlandse bedrijven betaald. Nederland steunt niet Suriname maar de geïndustrialiseerde landen!

Aldus wordt ook het ontstaan van grootgrondbezit en van de onverbreekelijk daarmee verbonden diktatuur door Nederland bevorderd.

Door het opkopen van grond worden de kleine boeren van hun bedrijven verdreven en vluchten naar Nederland. Grootgrondbezit heeft de neiging te mechaniseren om minder van de looneisen der arbeiders afhankelijk te zijn. De werktuigen worden in het Westen gekocht. Verlies van deviezen voor het land en de werkloosheid nemen dus toe.

De werkloosheid brengt de Surinamers er toe naar Nederland te trekken. De stroom Surinamers houdt dan ook aan langs wettige of onwettige weg. Dit wegtrekken vermindert het aantal inwoners, de middenstand zet minder om, er komt minder vraag naar goederen, dus minder arbeidsplaatsen en de werkloosheid neemt weer toe.

Doordat de Surinaamse regering grote werken kan laten uitvoeren, wekt zij de indruk bij de eigen bevolking, dat zij iets voor de opbouw doet. Zij gebruikt deze werken als propaganda voor de regerende partijen: „Kijk, dit doen wij allemaal voor jullie! Stem op ons”. Daardoor wordt een beleid bestendigd, dat door zijn corruptie juist de armoede bevordert.

C. De Nederlandse maatschappelijke steun. De derde invloed, die ten nadele van Suriname van Nederland uitgaat, ligt in de zuigkracht van zijn steunuitkeringen. Door onze grenzen voor buitenlanders in het algemeen en voor de vroegere Rijksgenoten in het bijzonder open te stellen, wat op zich zelf menslievend en goed bedoeld was, trekt men nu allen aan, die het in Suri-

name niet naar de zin hebben. Suriname loopt dus leeg, terwijl het juist gebrek aan arbeiders heeft, want er is ontzettend veel te doen.

De onderwijzers, verpleegsters en bouwvakkers, waarom Suriname zit te springen, zitten in Nederland. Men voert zelfs gastarbeiders in. Dat heeft twee, menselijk gezien, ongunstige gevolgen: De Surinamers in Nederland zijn in wezen ontheemd en voelen zich tenachtergesteld bij de blanken en de gastarbeiders in Suriname zijn dat eveneens en vormen daar een nieuw soort internationaal proletariaat, dat geen binding met het gastland heeft.

Samenvattend kan men zeggen, dat goed bedoelde maatregelen voor Suriname een ongunstige invloed hebben en het land steeds armer doen worden. Het gehele beleid moet dus omgekeerd worden:

1. Geen grote buitenlandse bedrijven, maar kleine inheemse.
2. Geen grote, alleen voor de uitvoer werkende bedrijven, maar een economie die op eigen voorziening is ingesteld, zodat er minder ingevoerd behoeft te worden.
3. Ruilverkaveling, zodat de kleine boer voldoende grond krijgt voor een renderend bedrijf.
4. Bevrijding van de boer van de macht van de opkopers en geldschieters, door eigen afzetbedrijven en goedkoop landbouwkrediet.
5. De Surinamers in Nederland kunnen een belangrijke bijdrage in de opbouw leveren door terug te keren en zelf de opbouw ter hand te nemen.
6. De Nederlandse regering kan de opbouw gunstig beïnvloeden door bepaalde voorwaarden aan de ontwikkelingshulp te verbinden, zoals een sterke inkrimping van het ambtenarenapparaat en maatregelen tegen corruptie.
7. Een groot deel van de ontwikkelingshulp moet voor de terugkeer gebruikt worden. Daaraan heeft Suriname veel meer.

**R. Slot
Capellestraat 7
4571 PX AXEL.**

EERLIJK TE WERK GAAN

Er is een nieuwe druk verschenen van de brochure van het actiecentrum Gelderland over de werkgelegenheid: „EERLIJK TE WERK GAAN”. Dit boekje is te bestellen via girorekening 99.31.57 van Hein Hoestra te Wageningen. Eén exemplaar f 1,50. Meer exemplaren per stuk f 0,50 extra.

Help de slachtoffers in Malville

De demonstratie in Malville (60.000 deelnemers) op 30 en 31 juli 1977 tegen de bouw van de Super Phenix (een snelle kweekreaktor) ligt al weer lang achter ons, vele andere gebeurtenissen in binnen- en buitenland maken dat wij geneigd zijn voort te hollen en te vergeten.

Maar destijds beloofden wij aan een lid van het Franse organisatiecomité in Morestel, dat wij zouden trachten ook in Nederland geld in te zamelen voor de vele demonstranten, die door provocerend en zeer gewelddadig optreden van de Franse politie gewond raakten.

Met een kleine delegatie was ook Nederland vertegenwoordigd. Bovendien kwamen nog meer in Frankrijk vakantie houdende Nederlanders naar Malville om deel te nemen aan de demonstratie.

Uit een uitvoerige brief van het Franse organisatiecomité vernamen we het verdriet om de dood van één van de demonstranten: Vital Michalon; maar ook de dankbaarheid van de Fransen over de Nederlandse deelname aan de demonstratie die een enorme steun betekende. De brief vermeldde ook de geweldige financiële problemen waarmee het Franse comité te kampen heeft, vooral in verband met de proceskosten van zes mensen, die gevangenisstraffen kregen en in hoger beroep gingen; maar vooral ook de enkele zwaargewonden (been- en handamputaties) en de vele minderzwaar gewonden, die dringend financiële steun nodig hebben.

Hoewel we weten dat tal van andere akties op stapel staan en er steeds weer voor alle mogelijke doelen geld gevraagd wordt, willen wij toch een beroep doen op Uw solidariteit.

Op het gironummer 3149700, dat eerst openstond voor de weigeraars van de 3% Kalkarheffing, kunt u tot 31 mei a.s. uw bijdrage storten voor de slachtoffers van Malville. Wij zullen er zorg voor dragen dat dit bedrag veilig op de bestemde plaats komt. Dit gironummer is bovendien open voor controle.

LAAT DE FRANSE SLACHTOFFERS NIET IN DE STEEK!!!

Giro 3149700 t.n.v. Fonds Slachtoffers Malville, Grebbeberglaan 11, Eindhoven.

Wij willen u graag alvast bedanken voor uw steun.

**Lot Schouten-Escher,
Westbreukelderweg 42,
Bennekom,
Mieke Boskman-Maltha,
Grebbeberglaan 11,
Eindhoven,
Stroomgroep Stop
Kernenergie.**

NIEUWE ORIËNTATIE op politiek en ekonomie

De PPR wil samen met andere progressieve partijen een projekt 'nieuwe oriëntatie op politiek en ekonomie' starten. Het partijbestuur van de PPR heeft hierover een brief aan de PvdA geschreven. Het partijbestuur reageert daarmee op het verzoek van fractievoorzitter Ria Beckers, gedaan tijdens het jubileumkongres van de PPR om een initiatief te nemen tot een 'nieuwe commissie Mansholt'. Een gezamenlijk 'nee' is nodig tegen de overontwikkeling die ten koste gaat van de Derde Wereld, van toekomstige generaties en van ons eigen welzijn, aldus de PPR. Vandaar de noodzaak van een nieuwe oriëntatie op politiek en ekonomie.

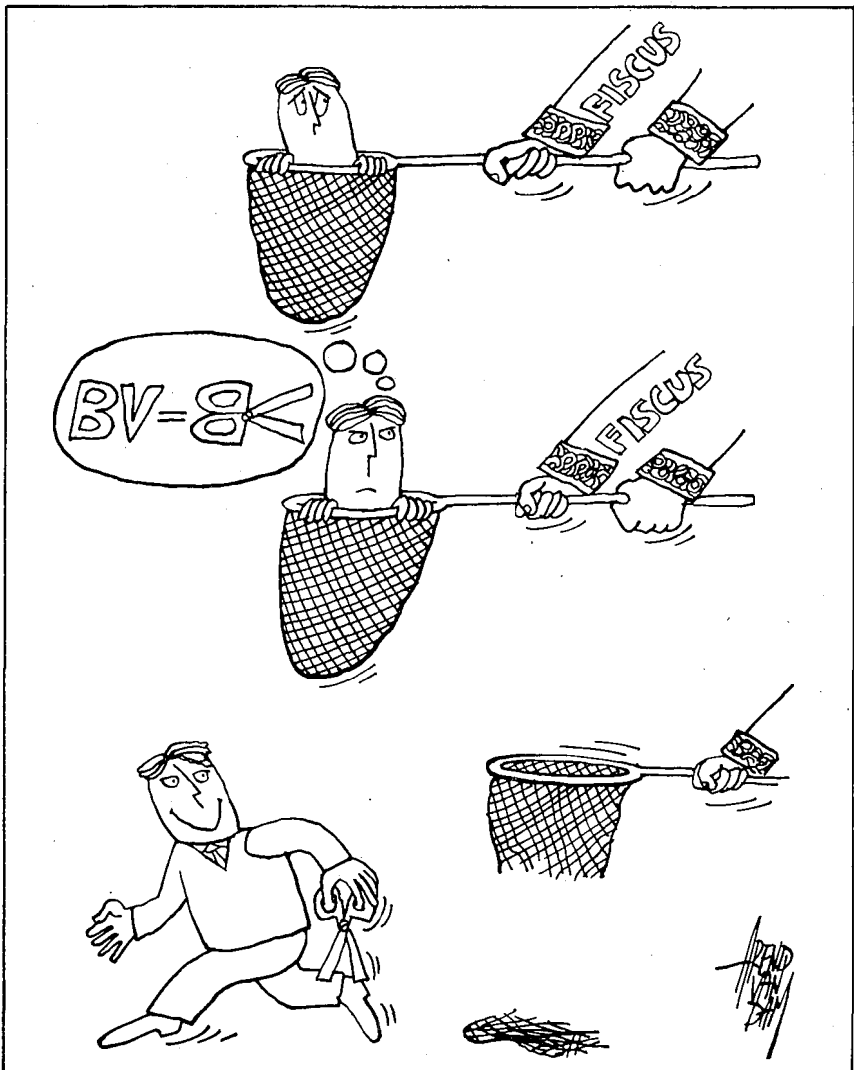
De PPR wil met anderen een commissie vormen van gezaghebbenden uit progressieve kring; ook iemand als professor Goudzwaard (CDA) zou daarin moeten worden uitgenodigd.

De PPR wil gevolg geven aan de ongerustheid die bij de bevolking leeft op het gebied van de neutronenbom en andere kernwapens. Daartoe wil zij voor-overleg voeren met representatieve personen uit kringen van Interkerkelijk Vredesberaad, Vakbeweging, PSP, PvdA en het initiatiefcomité 'stop de Neutronenbom'.

In een brede beweging hoopt de PPR de impuls van de handtekeningactie om te zetten in duurzaam werk voor de vrede. Internationaal werkt de PPR hieraan door begin april een delegatie te sturen naar de Wereldraad van Kerken.

Over beide hierboven genoemde voorstellen wil de PPR praten tijdens het oriënterende gesprek tussen de besturen van PvdA en PPR op 3 april 1978.

Voor nadere informatie: Hans van der Wilk; telefoon (020) 157261 (privé) of (020) 127552.

PPRAK

PPR Aktie Krant

PPR-aklekrant, verschijnt elke twee weken, 21 april 1978 nummer 122

Overtuigend aantonen hoe het óók anders kan

**KLEINE PARTIJEN
ALS UITDAGING**

pag. 4

**Zelfbeklag zou
misplaatst zijn**

pag. 6 en 7

**Namibië vrij -
steun SWAPO**

pag. 11

Ervaringen rond de 'gele bakfiets'

pag. 8 en 9

PPR-Aktiekant, Uitgave Stichting Radikalenkrant, verschijnt elke twee weken.

directie: Jan Heytel, Gidi van Dongen, Louis Vuurboom.

redactieraad: Erik Akkermans, Gerard de Oude, Kees van Twist.

redactie: Hans Berrevoets, Harm Lamberts, Walter van Opzeeland (eindredakteur), Wil Merkies, Dick Rietbergen, Kees Waagmeester.

produktie: Lumax b.v., Utrecht, Brouwer offset, Delft.

redactie-adres: Walter van Opzeeland, Rapenburgerplein 67, 1011 VH Amsterdam, tel. 020-254434.

kopij naar het redactie-adres, **getypt**, met redelijke marge, blad aan één zijde gebruikt.

voor abonnementen — à f 22,— per jaar — **Buro Politieke Partij Radikalen Singel 277, Amsterdam. Telefoon (020) 22 73 42.**

voor contributiebetalingen: Penningmeester PPR, postgiro 1575600 te Amsterdam.

voor advertenties uitsluitend: Jan Heytel, Schreveliusstraat 68, Haarlem. Telefoon overdag (02505) 791, 's avonds (023) 31 41 60.

Verkiezingsfonds groeit (alvast)

Guus Vrolijk kan ook welgemeed melden dat er thans ruim f 73.500,— in het verkiezingsfonds zit. Een prima resultaat, waarvoor de gulle gevers alle dank verdienen. Klaarblijkelijk laat althans de kwaliteit van onze PPR-leden in dit opzicht niets te wensen. Het feit dat ook de kwantiteit groei vertoont is een reden te meer tot optimisme voor de toekomst.

Toch is het ook weer niet zo, dat het verkiezingsfonds nu verzadigd is. Kampagne voeren — en dat moeten wij nu meer dan ooit — kost geld. Daarom wijst Guus Vrolijk ook — steeds als penningmeester — op het gironummer van het PPR-verkiezingsfonds: 5555 in Ommen. Wat is er makkelijker dan zo'n automatisatie gironmachtiging tot maandelijks betaling? Niets toch? Haal dan aan het postkantoor zo'n machtigingsformulier, vul dat in en voel je zo'n toffe thuisbankier, weetjewel?

„In de kleine verhoudingen van dit gewest is de neiging groot om vooral naar mensen te kijken en in dit verband valt er enige treurnis te registreren. We denken in dit verband vooral aan Van Waterschoot.

Van Waterschoot toonde zich immer een intelligent politicus, voor wie hoge normen van politieke ethiek golden.”

Aldus de Provinciale Zeeuwse Courant daags na de statenverkiezingen. Het blad vindt het spijtig dat Constant van Waterschoot niet terugkeert in de statenzaal van Middelburg „maar zo is nu eenmaal de politiek”.

Wat de PZC schrijft over het ten gevolge van de verkiezingsuitslag niet in de Zeeuwse statenvergadering terugkerende PPR-lid geldt ook voor diens dertig lotgenoten: Berend Kingma (Groningen), Bob Beets (Friesland), Hans van Kooter en Ruth Post-Hooijkaas (Drenthe), Henk van der Vegt, Jos. Beyers en Gerrit Douma (Overijssel), Ad Goeting, Peter Dessens en Jan Ramaker (Gelderland), G. Bosman, Ben Princen en J. Schröder

(Utrecht), Romke Hekstra, Jo Geerts en Herman Daasveld (Noordholland), Gidi van Dongen, Kees Tilanus, G. van Oord en Peter Vieira (Zuid-Holland), Age Kamermans en Wieger van der Heide (Zeeland), Henk Rigter, Carel Staas, Bert van der Wiel en Christ. Joosten (Noord-Brabant), J. Hermans, Tine Jager en Gerard van Atteveld (Limburg).

„Klein is machtig” luidde (in het Nederlands weergegeven) de verkiezingsleuze van de PPR in Friesland. Het zij zo — als kleine partij heeft de PPR alle gelegenheid haar krachten te verzamelen en te bundelen in het vertrouwen dat haar tijd zal komen.

En de beste wensen van PPRAK voor de zeven als statenlid gekozen PPR'ers: Wouter van Dam (Gelderland), Jaap Röell en Piet Bel (Utrecht), Jac Zuurbier en Thea Janssens-Quant (Noordholland), Kees van Kuyen (Zuid-Holland), Ton Bressers (Noord-Brabant) en Harrie Korsten (Limburg).

Schoolblad redakteurendag

Vorig jaar heeft de Tweede Kamerfractie van de PPR in Den Haag een politieke dag georganiseerd voor schoolbladredacteuren. Dat gebeurde in samenwerking met de Nederlandse Schoolpersunie. Het succes was enorm groot. Daarom wordt een dergelijke schoolbladredakteurendag

opnieuw gehouden. Datum: 2 mei. Behalve PPR-kopstukken zullen ook kamervoorzitter Vondeling en kamerleden van PvdA, CDA, VVD en D'66 hun medewerking verlenen.

Meer informatie: Nederlandse Schoolpersunie 020-925050.

PPR-Zuid-Holland

Woensdag 26 april zal in Delft de algemene ledenvergadering van de PPR-Zuid-Holland worden gehouden. Het te voeren beleid in de Provinciale Staten (in het licht van de verkiezingsuitslag) zal hier onderwerp van gesprek zijn. Op de agenda van de vergadering staat daarnaast de verkiezing van drie nieuwe bestuursleden; kandidaten, bij voorkeur uit de regio Den Haag en Noordoost, kunnen tot aan de vergadering worden ingediend. De vergadering wordt gehouden in **zaal Koot** op de Beestenmarkt in Delft en begint om 20.00 uur.

Manifest „10 jaar PPR”

Het manifest „10 jaar PPR” is over het algemeen goed ontvangen. Dit blijkt uit de vele honderden reacties die volgden op de PPR-radiouitzending, de gerichte verspreiding van de manifesten en de advertentie. Na drie weken zijn er alleen al op grond van het manifest meer dan 200 nieuwe leden geregistreerd.

Gezien dit succes verschijnt er binnenkort een tweede oplage van het manifest. Vooruit reserveren is mogelijk (via het partijburo).

Leo Jansen heeft een nieuw telefoonnummer

Het telefoonnummer van Leo Jansen, lid van de Tweede Kamerfractie van de PPR, is sinds 17 april veranderd van 085/136569 in:

0 8 5 / 6 4 6 5 6 9 .

(Berichten over dergelijke mutaties verschijnen in PPRAK uitsluitend indien deze PPR-kamerleden- of partijbestuursleden betreffen.)

Ria Beckers:

Steeds meer gevangenen

De nota „Beleidsvraagstukken Gevangeniswezen”, vorige week in de Kamer besproken, is er een van het vorige kabinet (staatssecretaris Zeevalking). De huidige regering heeft deze nota overgenomen. Gezien de naamgeving zou je duidelijke uitgangspunten mogen verwachten, op grond van een beoordeling van het beleid van de afgelopen jaren. Dat laatste is sinds 1964 niet meer gebeurd en sindsdien zijn er nogal wat nieuwe gezichten op dit gebied ontstaan.

Je zou ook mogen verwachten dat een dergelijke nota iets zegt over het waarom en het waartoe van vrijheidsberoving als straf. Maar niets van dit alles. Mevrouw Haars, de huidige staatssecretaris was ook niet bereid daaraan te werken. Gevangeniswezen, zo stelde zij, heeft slechts een uitvoerende taak. Het moet iedereen opsluiten die de rechter wil opsluiten. Het kan zich hoogstens afvragen hoe die opsluiting gebruikt kan worden om de gedetineerde voor te bereiden op zijn terugkeer in de maatschappij.

Dat is een heel eigenaardig standpunt voor iemand die geen uitvoerend ambtenaar is, maar beleid maakt. Ieder verstandig mens vraagt zich trouwens zo nu en dan af wat hij doet en waarom. Het is bovendien het gevangeniswezen, dat bij uitstek kan beoordelen wat vrijheidsstraf de mensen doet. Dat is daarom ook de instantie die een verdere discussie over de voors en tegens van vrijheidsberoving als straf zou kunnen en moeten aanzetten.

Met veel anderen gelooft de PPR niet in vrijheidsberoving als straf. Hoogstens zien we die uitweg in bepaalde gevallen als onontkoombaar ter bescherming van de samenleving. Iets waar men zijn toevlucht toe neemt als er geen andere mogelijkheid meer is. Geen „geneesmiddel”, zoals sommigen het nog steeds noemen. Vrijheidsberoving kan niet genezend werken. Ze doet de menselijke waardigheid geweld aan. Ze brengt de persoon in kwestie, die in verreweg de meeste gevallen toch al behoort tot de minst bedeelde – nog ekstra schade toe. Ze leidt bovendien tot herhaling én tot verergering van misdrijven.

Gevangenisstraf als mogelijkheid om voor iemand nieuwe kansen te scheppen in de maatschappij is een

vergissing. De praktijk bewijst dat. Als men eenmaal heeft gekozen voor vrijheidsstraf, kan men slechts proberen de schadelijke effecten voor de gedetineerde zoveel mogelijk te beperken. En dan maar hopen dat hij of zij daarna in de samenleving – die intussen *niet* veranderd is in zijn eigendomsverhoudingen en zijn sociale verhoudingen – weer een weg kan vinden.

Waar het op de eerste plaats om gaat is te zorgen dat onze maatschappij minder slachtoffers maakt. Werken aan andere, meer gelijke verhoudingen. Werken aan een andere wijze van omgaan met onze minderheidsgroepen. Daar ligt de grootste oorzaak van kriminaliteit.

Vrijheidsstraf moet verder drasties worden beperkt. Justitie, en met name gevangeniswezen, moet zijn geïsoleerde positie opgeven en zijn plaats zoeken binnen een totaal welzijnsbeleid, dat steeds meer gedecentraliseerd wordt en gericht op de eigen verantwoordelijkheid van de mens. Andere vormen van opvang worden dan mogelijk, die wél het onderliggende probleem kunnen aanpakken. (heroïne-problemen, huisvestings- en relatieproblemen, werkloosheid). De officier van justitie kan dan een duidelijk seponeringsbeleid gaan voeren. Verder

kunnen we denken aan andere vormen van straf: geldstraffen of bijvoorbeeld maatschappijdienst. Er liggen intussen tal van concrete voorstellen op tafel. Maar er wordt niets mee gedaan.

Wij hebben de staatssecretaris gevraagd wat ze vindt van de gedachte om het totaal aantal gevangenisplaatsen voorlopig niet meer te vergroten. Dat zou een middel kunnen zijn om op die voorgaande punten eindelijk eens duidelijke vorderingen te gaan maken. Zij was niet eens bereid die gedachte te gaan bestuderen. Er komen steeds meer gevangenen, was haar antwoord. En dat moeten we dan maar over ons heen laten komen!

Ook het probleem van de enorme achterstand in de tenuitvoerlegging van lopende vonnissen zou hiermee een stuk uit de wereld geholpen worden. Er zijn op dit moment 10.434 mensen die zijn veroordeeld en wachten tot ze de gevangenis in kunnen. De gemiddelde wachttijd is volgens de staatssecretaris drie maanden.

Toen een paar jaar geleden staatssecretaris Glastra van Loon de hele groep wachtenden veertiendagen strafvermindering gaf, was die achterstand 8.500. En iedereen wond zich daar toen erg over op. Wij vinden het onbegrijpelijk dat de staatssecretaris zich nu geen zorgen maakt. Wij vinden een onvrijwillige wachttijd van drie maanden ook veel te lang en in feite een strafverzwaring voor de betrokkene. Vandaar ons voorstel om voor elke week onvrijwillig verder uitstel (na bijvoorbeeld de eerste acht weken na veroordeling) één dag strafvermindering te geven. De staatssecretaris moest er alleen maar om lachen.

Er zou nog heel wat te zeggen zijn over het hoe van de gevangenisstraf. Meer dan 3000 gedetineerden is op dit moment de realiteit. Het komt er voor hen opaan dat ze zo min mogelijk schade ondervinden van hun opsluiting en de aansluiting op de rest van de samenleving straks terug kunnen vinden. Met de eigen verantwoordelijkheid en de rechten van de gedetineerden is het in de praktijk nog droevig gesteld. Buitenlanders en vrouwen zijn daarbij nog eens extra achtergesteld. De fractie is vast van plan hier hard aan te werken.

'Protestpartijen' als uitdaging in de traditionele politiek

„De rol van de politieke partijen” luidde het onderwerp van een op 30 en 31 maart in het Palais de l'Europe in Straatsburg gehouden symposium. De organisatoren, een commissie uit het parlement van de Raad van Europa, hadden het onderwerp van discussie als volgt aangegeven:

„De laatste jaren zijn in Europa een aantal nieuwe politieke partijen en protestbewegingen ontstaan: de Progress Party in Denemarken, Ecologiebewegingen in Frankrijk, de Radikale Partij van Italië, „Bürgerinitiativen” in de Bondsrepubliek Duitsland. Gekonfronteerd met deze uitdaging, vragen de traditionele politieke partijen zich af, of zij nog steeds de behoeften van de burgers vervullen. Voldoen deze nieuwe groepen met hun eisen op dit moment de verwachtingen van de samenleving en zullen zij in staat zijn de traditionele partijen te vervangen?”

Voor de PPR een belangrijk symposium, zeker in de huidige omstandigheden, waarin onze rol als politieke partij ernstig lijkt aangetast. En dat was ook meteen de eerste moeilijkheid: werd het verschijnsel „protestpartij” in de meeste landen gezien als een nieuw of betrekkelijk nieuw verschijnsel, in Nederland is het op dit moment over zijn hoogtepunt heen, zoals professor Kooiman uit Delft met de cijfers van de verkiezingsuitslagen van de afgelopen tientallen jaren aantoonde, hetgeen nog werd bevestigd door de uitslag van de provinciale verkiezingen, die ons de eerste kongresdag bereikte.

De eerste zittingsdag begon met een bespreking van een rapport van professor Sontheimer van de Universiteit van München. Daarin stelde hij, dat in de moderne parlementaire democratie politieke partijen de essentiële tussenschakels zijn tussen het volk en de staatsorganen. Om ervoor te zorgen, dat het volk zich kan identificeren met het politieke systeem, is het belangrijk, dat de burger zich door de politieke partijen vertegenwoordigd voelt. De protestbewegingen maken duidelijk, dat er tekortkomingen zijn in het systeem van vertegenwoordiging. De gevestigde politieke partijen hoeven weliswaar niet bang te zijn geheel vervangen te worden, maar ze dienen zich wel degelijk op de nieuwe situatie in te stellen, aldus professor Sontheimer.

In de daaropvolgende discussie werd van de kant van de gevestigde partijen vaak getracht de zaak te bagatelliseren, of deze geluiden nu van een Franse socialistiese senator of een Engels Conservatief lagerhuislid kwa-

men. CDU-afgevaardigde Reddemann zei letterlijk: „Wij, democraten, moeten eens wat zelfbewuster worden en niet van elk probleempje gelijk een probleem maken.”

Naast bagatelliserend was de houding vaak ook verdedigend, afhoudend: protestpartijen zijn vreemde elementen, ze brengen de democratie in gevaar, je moet je er als gevestigde politieke partij tegen te weer stellen.

Een uitzondering hierop vormde de bijdrage van PvdA-kamerlid Harry van de Bergh.

Aan de hand van voorbeelden werd het gesprek voortgezet. Professor Kaarstedt van de universiteit van Odense leidde een gesprek in over de Deense Progress Party; na hem kreeg de leider van die partij, Mogens Glistrup, gelegenheid een aantal zaken toe te lichten.

Een wat ongelukkig voorbeeld, niet in de zin dat het een te verwaarlozen beweging zou zijn (het is inmiddels - helaas - de op een na grootste partij in Denemarken), maar omdat deze partij een uiterst rechtse, en soms zelfs niet ongevaarlijke, positie inneemt, (anti-belastingen, anti-sociale voorzieningen etc.). Een wat vruchteloos debat met de Deense Sociaal-democratische afgevaardigde was het gevolg.

Professor Parodi uit Parijs hield vervolgens een bijzonder goed verhaal over de Franse Ecologisten... Naast positieve aspecten van hun optreden, signaleerde hij hun gebrek aan organisatie en hun veelvormigheid als zwakke punten. Professor Rodota uit Rome bracht een rapport over de Italiaanse Radikale Partij, met name in relatie tot het gebruik van het referendum in de Italiaanse politiek.

Het geheel werd afgesloten met een rapport van het Engelse Labour-lagerhuislid Douglas-Mann over de Socialist Environment and Resources Association, een organisatie die binnen de Labour Party opereert en zich daar specifiek met milieuzaken bezighoudt. Hij kwam daarbij tot een pleidooi bij de milieu- en andere protestgroeperingen om binnen de bestaande politieke kaders te werken.

Dit pleidooi leidde tot nogal afwijzende reacties van de kant van de ecologiebewegingen. De vertegenwoordiger van de Engelse Ecology Party bracht het zelfs tot de volgende uitspraak: „We kunnen ons niet, zelfs als we dat zouden willen, met de Labour Party verbinden, omdat we dan de zaak van het milieu verbinden met de negatieve klank, die het woord „so-

cialisme” voor velen met zich brengt”. In mijn interventie namens de PPR heb ik, vanuit de wat moeilijke positie van „gevestigde protestpartij”, aan de ene kant de gevestigde partijen opgeroepen niet te „overreageren”, noch in positieve zin door de protestbewegingen te willen inkapselen, noch in negatieve zin door ze te bestrijden als „gevaar voor de democratie”; gevestigde politieke partijen zouden moeten reageren door te luisteren, in discussie te treden en - binnen het kader van hun ideologie - de door de protestbewegingen naar voren gebrachte punten te integreren, zoals de PvdA nu min of meer het kernenergiestandpunt van de milieugroeperingen is gaan integreren.

Aan de andere kant heb ik de aanwezige groeperingen opgeroepen zich niet blijvend op één terrein te konsentrieren; als zij als volwaardige politieke groep aan het proces willen deelnemen, zullen zij uiteindelijk ook economische en sociale gegevens in hun politiek moeten betrekken. In de tweede plaats zouden zij niet, zoals vaak het geval is, alle politieke partijen, deze daarmee over één kam scheren, moeten zien als „natuurlijke vijanden”. Voortdurend zal in de discussie getoetst moeten worden of het strategisch juist is als actiegroep, als onafhankelijke politieke partij, of met of binnen een bestaande partij te werken.

Michiel van de Kasteelen

MENS-EN MILIEU-VRIENDELIJK ONDERNEMEN

27 en 28 MEI 10-20 UUR

EXPOHAL-HILVERSUM

NAAST STATION SPORTPARK

BEURSMANIFESTATIE VOOR EEN KLEINSCHALIGER NEDERLAND

MEER DAN 100 NIEUWE BEDRIJFJES, WERKGEMEENSCHAPPEN EN COÖPERATIES LATEN ZIEN DAT HET KAN.....

VOORLICHTING INFORMATIE

PRODUKTENVERKOOP ONSPIRATIE

doe idden op voor nieuwe werkgelegenheid, zelfstandigheid, energiebesparing en milieu-vriendelijk arbeid in een eigen bedrijfje

LEZINGEN + FILMS + MUZIEK + THEATER + THEERTUIN + KINDERPROGRAM + CRECHE

ENTREEKAARTEN + NS REUKTIE BILJET 20% THUISBESTUURD NA OVERMAKING VAN... N.F.A. = OP AIRD 275000 VAN STB. MEMO TE BOSTEL

INLICHTINGEN: 04116-2621

VAN AGT

In de vorige Linksaf en Omhoog heb ik een paar kanttekeningen gemaakt bij de verkiezingsuitslag, vooral waar het de PPR betraf. Het teleurstellende is, schreef ik, dat de vraag of we uit het diepe dal kunnen komen waarin we ons bevinden niet alleen kan worden beantwoord met een uitstekende politieke inhoud en inzet.

Maar één ding staat wel vast: die inhoud en inzet is wel een voorwaarde voor een partij als de PPR, die niet aan politiek doet vanwege persoonlijke macht van deze of gene maar vanwege een diepe motivatie de samenleving op bepaalde wijze vorm te geven. Bij politieke discussies met burens en familie over het verlies van de PPR, is dit een interessant gesprekspunt. Goed, wij hebben verloren en uw CDA heeft gewonnen. Maar wat wil uw CDA? En: Wat brengt het er van terecht? Wat doet uw partij met de sleutelpositie in de Nederlandse politiek?

Deze vragen worden vaak lacherig beantwoord met de opmerking, dat het Nederlandse volk blijkbaar toch wel gesteld is op een partij als het CDA. En om dat feit kunnen we niet heen.

Wellswaar zegt maar een gering percentage CDA-stemmers dat men op die partij heeft gestemd vanwege Van Agt, maar dat zegt mij weinig. In konfessionele kringen behoort men voor een politiek program, voor een inhoud te kiezen en dat een enquête dan uitwijst dat CDA-ers dat doen, hoeft niet te verwonderen.

Intussen speelt naar mijn mening de populariteit van Van Agt een grotere rol dan menigenen had gehoopt. Op deze wat zonderlinge figuur is zo veelvuldig afgegeven, omdat hij zich daar ook makkelijk voor leent, dat hij als geen andere politikus tegen de verdrukking in is gegroeid. Hij kultiveert die kritiek op zijn persoon maar het schijnt bewust en de media geven hem daartoe alle gelegenheid. Want

het verschijnsel Van Agt is voor de publiciteitsmedia een dankbaar onderwerp.

Je kunt als kijker altijd wel lachen, altijd wel zeer instemmend of zeer afkeurend op de door hem geventileerde „gevoelens” reageren. Als hij voor de tv is geweest, is het vaak onderwerp van gesprek. Van Agt is, met zijn wonderbaarlijk taalgebruik, een tv-ster van de eerste orde. Het is een misvatting dat tv-sterren mooie jongens zijn met perfecte kapsels en ingestudeerde glimlachjes. Tv-sterren hebben een wrat op hun wang, een kapsel van de kapper op de hoek en een verlegen lach. Tv-sterren kijken af van de gemiddelde Nederlander, zij hoeven er bepaald niet boven uit te steken. Van Agt is de nieuwe Luns. Een grap, een prachtige zin vol met gekke woorden die we al vijftig jaar vergeten zijn of die ze ter plaatse maken, een vorm, met geen of ongevaarlijke inhoud.

SCHIMPEN

Wat ik nu gedaan heb moet niet opgevat worden als afkeurend geschimp, maar als een poging het verschijnsel objectief te beschrijven. Want schimpen en schelden op Van Agt, dat hoort ook bij dit fenomeen, verhoogt zijn populariteit. Kritiek en negatieve publiciteit zijn voor deze verschijnselen als zonneschijn voor het onkruid. Ook zonder de tv gedijen deze verschijnselen goed. Maar de tv geeft ze een geweldige voorsprong. De aktualiteitenrubrieken, die volkomen uit de gratie zijn, kunnen hun kijkcijfers wat opkrikken als ze toegeven aan showfekten. Haal Van Agt voor het scherm en succes is verzekerd. De moderne politici hebben hun populariteit trouwens eerder te danken aan loze talkshows en kwissen dan aan aktualiteitenprogramma's, dat is weer zo'n nederlaag voor de democratie. We hoeven niet meer te spreken over de verrossing van de media, maar kunnen nu beter spreken over de veragting van de vertrossing.

SFEER

Maar we zouden onszelf ook een rad voor de ogen draaien als we zouden denken dat dit verschijnsel de enige kwaal is waar we tegen op te boksen hebben. Van Agt, Wiegel, en ook Den Uyl en Terlouw, die in meerdere of mindere mate met dezelfde soort talenten zijn begiftigd; zij allen zijn wel degelijk de verpersoonlijking van een mentaliteit en sfeer waarin talloze vaderlanders zich herkennen. Ze brengen gevoelens over, versterkt door hun spraakmakende persoonlijkheid, die even goed bij de politiek horen als een programma en als de inzet van de achterban.

De massa van de kiezers heeft nooit gestudeerd op verkiezingsprogramma's. Ze zijn, door de ingewikkeldheid van vraagstukken als UCN, VAD, WIR, OR, SALT, NAVO, PKB, AWW, KB, waarover ze de kranteberichten niet begrijpen omdat daarvoor al een behoorlijke basiskennis is vereist, niet in staat de politieke bewegingen op hun waarde te schatten.

Waar ze op af moeten gaan is de indruk die partijen en hun verpersoonlijkingen maken. Een man, van wie ze het idee hebben dat die wel betrouwbaar is, kan hun steun krijgen, ondanks een koopstomp, een Volvo of een vermeende villa in België.

Ze kunnen niet anders dan afgaan op die globale indruk die politici overbrengen. De media weten dat iemands persoonlijkheid makkelijker uit de verf komt door een zogenaamd toevallig gesprekje met hun vrouw, dan door een analyse van de manier waarop onze minister-president konfereert met de bondskanselier over het proliferatievraagstuk.

VERTROUWEN

Waar blijft ons parlementair democratie stelsel tenslotten zonder principes van het delegeren

linksaf
en
omhoog

door Kees Waagmeester

van vertrouwen aan partijen en personen? Waar blijft dit delegeren van vertrouwen in onze ingewikkelde samenleving als kiezers dit niet kunnen doen op grond van een volledige kennis van zaken, maar slechts op grond van gevoelens die worden overgebracht door de partijen en politici?

Men kan teleurgesteld zijn in deze onbedoelde uitwerking van ons stelsel, maar kan iemand aantonen, dat inhoudelijk gezien dertig procent van de Nederlanders geen CDA-er is, dertig procent geen PvdA-er en twintig procent geen VVD-er? Globaal gesproken geloof ik wel degelijk, dat deze percentages behoorlijk weergeven hoe er, als men de kans zou hebben met de kiezers door te praten, gedacht wordt. Wat moeten wij hiervan leren? Dat de PPR er toch in zal moeten slagen een globale indruk achter te laten over bedoelingen, programma en methode, die door een flink aantal Nederlanders herkend kan worden. Ons imago is de laatste jaren versplinterd. Natuurlijk zijn er duidenden die het herkennen, maar ons programma en onze visie verdienen, dat het er weer tien, ja honderdduizenden worden.

Ria Beckers in kerngroep:

Zelfbeklag zou getuigen van t

„1,52 procent van de stemmen, nog acht statenleden, niet meer vertegenwoordigd in de vier noordelijke provincies en in Zeeland. Dat is uitermate spijtig, allereerst voor diegenen die de afgelopen jaren in de Staten zo uitstekend hebben gewerkt en daarmee niet verder kunnen gaan; spijtig ook voor allen die ondanks 25 mei 1977 alles op alles hebben gezet om te laten zien dat de PPR er weer was; spijtig, laten we dat gewoon maar een keer zeggen, voor ons allemaal. Eén keer zeggen mag – een paar keer desnoods ook – maar te lang blijven hangen in zelfbeklag zou getuigen van te weinig realiteitsbesef.”

Aldus Ria Beckers tijdens de vergadering van de kerngroep op 8 april in Utrecht. Het is erg dat de PPR zo minimaal terugkomt in de Staten, maar – zo meende zij – het verlies van de PPR is niet het ergste. Het ergste is ook niet eens de winst van het CDA, maar het zich ook na deze verkiezingen aftekenende beeld van een drie-, of misschien wel tweestromenland. „Ik houd het, ondanks opnieuw verlies voor de VVD, voorlopig op het eerste. Driestromenland waarin het progressieve element per definitie in de minderheid is (1 op 3) en altijd aan progressiviteit inboet. Driestromenland – een veld waarin halve leugens en halve waarheden in elkaar overlopen, waar voor een eerlijke en doorzichtige politiek – zoals wij die als PPR zien – geen plaats meer is.”

Deze ontwikkeling zal moeilijk te doorbreken zijn. De Europese verkiezingen straks, waar kleinere partijen vanzelfsprekend uit de boot vallen, zijn door CDA en PvdA uitstekend te gebruiken om de spanning erin te houden en het beeld te versterken dat het alleen gaat om de grootste partijen.

In andere Westeuropese landen is de situatie eender. Ook de „groene lijsten” in Frankrijk haalden ondanks een enorme publiciteit niet meer dan 1,6 procent.

Progressieven samen

„Het is nodig”, aldus Ria Beckers, „dat we ons goed realiseren wat er aan de hand is. Het gaat niet in de eerste plaats om een door de kiezers nog eens bevestigd verlies van de PPR, want als het daarom alleen ging hadden we wel een antwoord. Waar het om gaat – en dat moet de PPR heel goed tot zich laten doordringen – is dat enkele kleine par-

tijen, waaronder wijzelf, als enige misschien nog in staat zijn een dam op te werpen in de zuigkracht naar driestromenland. En dat is wat hoe dan ook moet worden geprobeerd. Daarom mogen PPR'ers die moe zijn – en begrijpelijk moe zijn – van al die verkiezingen het tóch niet opgeven.

Ik zie voor die dam twee mogelijkheden:

De eerste is dat de PvdA uiteindelijk toch de keuze maakt voor een pluriforme progressieve samenwerking – in plaats van een zo groot mogelijke PvdA ten koste van én samenwerking én progressiviteit. De stem van Burger en zijn medestanders lijkt op dit moment nog weinig weerklank te vinden.

Toch zal het ook jullie zijn opgevallen dat de progressieven samen bij deze verkiezingen niet hebben verloren. Bij een grotere opkomst hadden ze sámen misschien gewonnen. De kansen op een progressieve meerderheid stijgen nog steeds. En het is de vraag of het beleid van Van Agt ons straks niet de kans zal geven door te stoten. De PPR heeft hier invloed en moet die invloed ook maximaal gebruiken. Daar zijn we trouwens al hard mee bezig:

– het PvdA-bestuur heeft positief gereageerd op ons voorstel een nieuwe commissie van zes in het leven te roepen ter voorbereiding van een inhoudelijke discussie door progressief Nederland over een nieuw beleid en een nieuw gezamenlijk programma;

– de discussie over kernbewapening wordt mede door de PPR verbreed en gestimuleerd. Dit zijn op dit moment de ingangen naar een mogelijk gezamenlijk beleid straks van een pluriform links. Het partijbestuur is zich daarvan duidelijk bewust.

Klein tegen groot

De tweede mogelijkheid om driestromenland af te dammen zie ik in het op gang brengen van een brede discussie over de voor- en nadelen van een driegrote-partijstelsel. Dat zou zó moeten gebeuren dat straks veel mensen weten wat ze op dit punt met hun stem (kunnen) doen. Die discussie – in eerste instantie via de media gevoerd – zou de basis kunnen worden voor een nieuw element in de campagne voor de volgende Tweede Kamerverkiezingen: *wel of niet naar een Nederland met drie (of twee) partijen?* Misschien zelfs – je weet nooit – voor een nieuw wedstrijdement: *klein tegen groot.*

Ik zou dit idee graag snel verder willen zien uitgewerkt. Wie hierop wil doordenken en *concrete* suggesties heeft: laat hij/zij er mee voor den dag komen!

Het is duidelijk dat deze twee plannen enige tijd vergen en intussen moeten wij – dat is een strikte voorwaarde – in die tijd overleven. Overlevingskansen zijn er zeker.

Ik noem een paar punten:

1. Het na-effekt van 25 mei vorig jaar is

zeer beperkt gebleven. In Gelderland, Zeeland, Brabant en Limburg was het er helemaal niet, óf gingen we er zelfs wat op vooruit.

2. Het ziet er naar uit dat we de laatste maand vóór de statenverkiezingen weer wat zijn gegroeid (één tot anderhalf procent); ook in de landelijke publiciteit wáren we er weer, zij het bescheiden.

3. Er zijn nogal wat plaatsen waar we een goede uitgangspositie hebben voor de gemeenteraadsverkiezingen. Ook het effect van de plaatselijke bekendheid van PPR-mensen kan een beter beeld opleveren. (Dat betekent overigens ook: in elk geval hard trekken aan de campagne, ook al lijkt er geen zetel in te zitten. Hoe meer vooruitgang aantoonbaar is, hoe beter.)

4. Er zijn toch nog 110.000 mensen die op een duidelijk verliezende partij hebben gestemd. Nog steeds ook vinden nogal wat mensen het de moeite waard lid van de PPR te worden. Ze moeten dat, mij dunkt, wel heel bewust doen.

5. De PPR mag met haar 14.000 leden en driehonderdzoveel actiecentra niet worden vergeleken met DS'70 of de Boerenpartij.

Kortom: *Samen overleven en elkaar daartoe motiveren.* Een permanente campagne beginnen en zowel de inhoudelijke als de politieke-strategische discussie op gang brengen. Wij hebben weinig meer te verliezen. Wij hebben echt alles te winnen.”

Permanente campagne

Tot zover Ria Beckers. De kerngroep besloot inderdaad het campagnebeeraad permanent te maken – in ieder opzicht door te gaan. Bas de Gaay Fortman wees er in zijn analyse van de stembuuitslag ook op dat deze in het verlengde ligt van die van vorig jaar.

Dit betekent dat de verkiezingsstrijd voortduurt...

Een grote rol in de verkiezingsvoorzichten van de PPR speelt volgens Bas de Gaay Fortman de beeldvorming

van de partij, die voor alles moet streven naar een nieuwe aantrekkelijkheid voor de kiezers. De beide „protestpartijen” PSP en CPN zijn zeker geen concurrenten voor de PPR. Des te groter is de concurrentie die wij ondervinden van D'66, die de PvdA ter

Fortman meer heil in de beide volgende mogelijkheden:

1. Aandacht van de kiezers vragen voor de verandering in de relatie PvdA-PPR die betekent dat de PPR

partijbestuur wees voorzitter Herman Verbeek op de gefixeerdheid op het midden van de PvdA die een verstandhouding met de PPR zoals die voorheen was zeer bemoeilijkt. Toch zijn er contacten, zoals sekretaris Hans van der Wilk meedeelde, en ook

weinig realiteitsbesef

rechter zijde flankert zoals de PPR dat links doet. Dit terwijl de PvdA zelf het concentratiepunt blijft van allen die zich willen afzetten tegen de regering-van Agt-Wiegel.

Klaarblijkelijk is er naast de PvdA maar één partij mogelijk die samen met haar het streven naar hervormingen kan dragen. Eén van de twee: PPR of D'66. Het succes wordt bepaald door de verhouding tot de PvdA die links of rechts kan worden gepasseerd via indrukmakende issues.

Wat te doen om opnieuw invloed te krijgen? Mogelijkheden zoals lijstverbindingen tasten onze zelfstandigheid aan, waarbij nog het feit komt dat verkiezingen voor ons geen doel op zichzelf zijn. Daarom zag Bas de Gaay

van *upperdog* tot *underdog* is geworden: onze mogelijkheden tot beïnvloeden

Dam opwerpen in ontwikkeling naar driestromenland

ding zijn zozeer geslonken dat men ons daar niet meer ziet, c.q. wil zien.

2. Appeleren aan jonge kiezers; ons program moet voor hen zeer aantrekkelijk zijn, moet daar voor beweging kunnen zorgen, maar hier speelt tevens ons *losers-image*, het beeld van de verliezende partij, misschien dat van de *underdog*.

Tijdens de verantwoording van het

hij wees op de enthousiaste instemming met ons voorstel tot een „Nieuwe Oriëntatie” (zie PPRAK 121), Herman Verbeek rektificeerde nog zijn inderhaast geschreven eerste commentaar op de verkiezingsuitslag „Direkt doorgaan” (eveneens PPRAK 121): de PPR heeft thans a c h t – en geen zes – statenleden; Thea Janssens-Quant (Noordholland) en Piet Bel (Utrecht) hadden daarin ook moeten worden vermeld.

In plaats van Iens Coppes, die om persoonlijke redenen is afgetreden, werd Bert Willemsen uit Weesp benoemd tot lid van het partijbestuur. Jaap de Jong werd lid van de kerngroepcommissie en – eveneens overeenkomstig de voordracht – werden gekozen tot leden van het bestuur van de Stichting Jongerenwerk: Vera Klooker, Elise van den Muyden, Ton de Lange, Ad Melkert en Rob Ruytenburg.

AKTIE-VOER

Aktieve geweldloosheid

De Stichting Voorlichting Aktieve Geweldloosheid heeft een tweetal aktuele brochures over Zuid-Afrika uitgegeven:

Percy Qoboza, wie is die man?

De Zuidafrikaanse machthebber rechtvaardigt de recente arrestatie van Percy Qoboza, hoofdredakteur van de zwarte krant The World en de

belangrijke woordvoerder van het zwarte verzet in de steden, met het argument als zou hij de zwarte gemeenschap hebben aangezet tot geweld. Om deze leugen te ontmaskeren, zijn artikelen van Qoboza uit The World van de drie maanden voorafgaande aan zijn arrestatie op 19 oktober 1977 en recente redevoeringen van hem in het Nederlands vertaald. Drie belangrijke hoofdstukken in de brochure zijn de moedige dialoog met minister Kruger, toen deze in augustus 1977 dreigde met het verbod van The World, de dood van Steve Biko en de eigen filosofie van Qoboza met betrekking tot de strijd der zwarten. Percy Qoboza komt duidelijk naar voren als een aanhanger van de strijdwijze van dr. Martin Luther King. De ideeën van deze zonder vorm van proces vastgezette

leider, die de gevoelens van de stedelijke zwarten haarscherp vertolkte zijn veel te weinig bekend in het Westen. Het gaat in deze brochure er niet om hoe buitenstaanders het denken van de zwart-Zuidafrikaanse bevolking weergeven; hier spreekt zwart Zuid-Afrika zelf.

Zwart Bewustzijn, Aktieve Geweldloosheid in Zuid-Afrika — dr. Hans Feddema.

Ongeveer tien dagen voor hun arrestatie op 19 oktober 1977 sprak de schrijver met de zwarte leiders Motlana, Qoboza en Mayatula. Deze en andere interviews o.a. met Beyers Naudé en bisschop Manas Buthelezi zijn in deze brochure opgenomen. Tevens staat er een achtergrondartikel in over de non-coöperatie aktie van de leraren van Soweto. De

schrijver schetst voorts de overeenkomsten en verschillen van de huidige situatie met die van vlak na Sharville in 1960. Hij stelt, dat de machthebber zich vergist, als hij denkt met de onderdrukkende maatregelen van 19 oktober net als na 1960 het zwarte verzet voor een aantal jaren te zullen hebben gebroken. De beweging van het Zwarte Bewustzijn, die de rol van het Afrikaanse Nationaal Congres (A.N.C.) en het Panafrikaans Congres (P.A.C.) nagenoeg volledig heeft verdrongen is daarvoor naar zijn mening te veel vlees en bloed geworden van de jongere generatie zwarten in de steden. De uitgaven zijn voor f 4,00 per stuk te bestellen op gironummer 2238142 t.n.v. Stichting Voorlichting Aktieve Geweldloosheid - Postbus 137 - Zwolle.

Raadsverkiezingen!!! Bestel dus de JEUGDWERKLOOSHEIDSKRANT: Stichting Jongeren Werk, 020/256046 (bgg 020/227342).

Ervaringen rond onze vermaarde

Wil Merkies, onder meer actief als lid van de redactie van PPRAK, maar ook op velerlei andere terreinen in de samenleving, heeft een week vóór de statieverkiezingen een ochtend samen met Miep de Jong op de markt in de kille Utrechtse nieuwbouwwijk Overvecht gewerkt in en rond de PPR-informatiekar, in Utrecht beter bekend als „de gele bakfiets”. Ze geeft hier haar indrukken weer over het aktievoeren op deze manier, over de reacties van mensen die op dat moment voor haar „publiek” waren, over de situatie van vrouwen met wie zij min of meer werd gekend. Vooral in verband met dit laatste zijn (voorzover het nog nodig is dit te melden) reacties vanuit het lezerspubliek van PPRAK zeer welkom.

Wij gaan door... op naar de raadsverkiezingen

Een ochtend met de Utrechtse gele bakfiets (die eigenlijk PPR-informatiekar heet) in de nieuwbouwwijk Overvecht gaat je niet in je kouwe kleren zitten. En zeker niet als het uitgerekend op deze maartse donderdag zo nat en guur is. Het barre weer werkt ook zichtbaar door op de marktbezoekers. Want als ik mij 's ochtends om tien uur met een stapel verkiezingsfolders strategies opstel naast de met ballonnen en affiches behangen gele bakfiets zie ik niets dan grimmige gezichten. Zelf ben ik, zeker in de vroege morgen, nogal beïnvloedbaar door het weer en door het humeur van anderen en daarom voel ik me bepaald niet op mijn gemak op die winterse hoek van het kille grootwinkelcentrum Overvecht.

Eigenlijk vind ik het heel vervelend al die gehaaste mensen met hun tassen, uitpuilend van zojuist gekocht paaseten, lastig te vallen met mijn politiek. Ik zie de doorgewinterde marktlui ook vol medeleven kijken naar ons: Miep de Jong en mijn persoon, en ik bedenken dat we in Amsterdam, op de Albert Cuijpmarkt, zeker heel wat min of meer gevatte opmerkingen van hun kollega's naar onze hoofden hadden gekregen.

Utrecht is Amsterdam niet. De marktventers staan er, net als de Utrechters zelf, nu eenmaal niet zo gauw klaar met hun woordje. Gelukkig blijken de ballonnen en tollens van onze bakfiets uitkomst te brengen. Kinderen aan moeders hand ontdekken ze al gauw. Of moeders willen of niet, de PPR-kar wordt voor wie met de kinders even vlug de markt over wilde een verplichte trekpleister. Kunnen we nu tevreden zijn? ...

De meeste moeders nemen kwasi-geïnteresseerd ook onze verkiezingsfolders maar op de koop toe en schaffen voor hun zeurende en stickersparende kinderen nog wat anti-neutronenbomstickers aan. „Als we zo

onze stemmen moeten binnenhalen, zie ik het niet zitten”, zeg ik tegen Miep. Ze hoort niets, in beslag genomen als ze is door het touwtjes knippen, het vastmaken aan de ballonnen, het gedreins van kinderen die ook nog een tol willen.

Gelukkig zijn onze ballonnen gauw uitverkocht. Wij gaan over op het uitzoeken van klanten die we met een folder en als-het-efte-kan met een praatje willen benaderen - verrassen, zo je wilt.

Dat uitzoeken van voorbijgangers die bereid zijn even stil te staan en ook nog een tasvrije of vrijgemaakte hand willen verroeren is niet eenvoudig. Getraind in het doorlopen, afwijzen, c.q. negeren van het op straat eeuwig aanwezige aktievoerend volkje, hebben de meeste mensen al zo hun eigen afweer

Ik krijg er dus al gauw genoeg van alleen de vrouwen en mannen die interesse tonen en mij aan durven te kijken toe te spreken. Het is te gemakkelijk uitsluitend de gemotiveerde kiezers, die toch wel gaan stemmen en ook nog precies weten op wie - die dus ook de PPR kennen - om zulke mensen ons kostelijke propagandamateriaal te geven. Van mij hoeft het niet ...

Dus ga ik over op de ongeïnteresseerde voorbijgangers. De schichtigten die een paar meter van ons verwijderd al kwasi de andere kant op beginnen te kijken, laat ik maar voor wat ze zijn en willen: met rust gelaten worden. Ik kan me dat best indenken. Ik houd ook niet zo van die mensen met geëxalteerde blikken die je bijvoorbeeld ervan willen overtuigen dat je een uitverkoren kind Gods ben.

Maar nog afgezien van het feit dat ik me niet kan voorstellen dat mijn blik op dit moment enige exaltatie vermag uit te stralen - ik zie geen kans mijzelf of mijn PPR-vrienden te zien als een sekste die een of andere vage boodschap heeft te verkondigen. Integendeel: het is allemaal even doordacht en overtuigend.

Hoewel ik zelf ook wel eens moet denken: waar doe je het eigenlijk voor ... toch niet voor die heksenketel, die chaos waarin we nu leven ... Maar ik kan nog steeds weigeren mij aan te sluiten bij het leger van de gedesillusioneerden, van de mensen die het af laten weten.

Wat weer niet wegneemt dat ik begrip en sympathie kan opbrengen met die mensen die ook nu weer, deze ochtend in het grootwinkelcentrum Overvecht en onder barre weersomstandigheden negatief reageren met:

*Ik geloof niet
meer in politiek*

opgebouwd. Zoals trouwens ervaren „kolporteurs” onderhand ook weten aan wie en hoe ze hun „handel” wel of niet kwijt kunnen raken.

Zelf hoor ik al tot het laatste slag maar ik moet eerlijk bekennen dat ik mijn verworvenheden in dezen lang niet altijd en overal even sympathiek kan vinden.

En zeker niet op deze witte donderdagmorgen nu de meeste mensen hun koopjes liefs zo snel mogelijk in huis willen hebben om daar aan de welverdiende koffie te gaan.

ele bakfiets'

„Ik heb geen tijd om te stemmen . . . Ik ga niet want er verandert toch niets . . .

Ik ben werkloos in Den Haag kunnen ze me toch geen werk geven . . . Ik geloof niet meer in de politiek – het is toch allemaal viezigheid . . . Houd je papieren troep maar, want ik stem toch niet op jullie” . . .

Triest? Ontmoedigend? Kom nou . . .

Want hoe verlopen de contacten met de meeste vrouwen?:

„Geef het maar aan mijn man, ik heb er toch geen verstand van . . . Houd dat

**Geef het maar
aan mijn man**

blaadje maar bij je, ik snap het toch niet . . . Ik weet echt niet waar ik op zou moeten stemmen.”

De onwetende en aarzelende vrouwen, die het (nog) niet weten, zijn te mooi om te laten lopen. Met mijn allervriendelijkste gezicht probeer ik hun behulpzaam te zijn. Vooral niet te begeerig, houd ik mezelf steeds voor, want dan schrikken ze weer af:

„Misschien kan deze folder u een beetje helpen. Er staat heel duidelijk in wat onze partij wil en doet”.

Ik voel me iedere keer weer heel volaan als mijn spullen tussen de uien en de sinaasappels worden weggestopt.

Maar er zijn ook vrouwen die het niet weten, niet willen weten en misschien ook wel bang zijn het te (willen) weten.

Ik sta een paar maal op het punt ze de folder van de PPR-vrouwen te geven. Ik bedenken me steeds. Toch maar niet . . . Wat moeten deze politiek daklozen nu zo plompverloren met onze emancipatieclub? Ik laat ze lopen.

Ik denk dat de verwarring bij deze vrouwen alleen maar groter wordt als ze helemaal onvoorbereid zouden moeten gaan meedenken en praten over wat de PPR-vrouwen willen en wat ze niet meer zien zitten in hun eigen partij.

Voor mijzelf zie ik er tenslotte toch ook geen heil meer in mee te doen in een aparte vrouwenclub. Waarmee ik heus niet het nut en het belang van onze

**Ik stem niet,
er verandert
toch niets...**

PPR-vrouwen afwijst. Maar zelf heb ik er de energie en de tijd niet meer voor over om eindeloos te blijven praten over strategie, acties en mentaliteitsverandering.

Ik verwacht voor mijn eigen persoonlijk en maatschappelijk leven toch meer veranderingen door samen te werken met de vrouwen in de vrouwenbeweging.

Op een informatiemarkt heb ik altijd veel meer zin politiek ongeïnteresseerde en onwetende vrouwen te wijzen op de cursussen in club- en buurthuizen – en vooral niet te vergeten de VOS-kursussen. (VOS = Vrouwen Oriënteren zich in de Samenleving). Ze krijgen dan veel meer te maken met zaken die in hun eigen leven en in hun eigen buurt spelen.

PPR-informatiekar in Utrecht

Uit mijn ervaringen als VOS-inleidster weet ik dat gemeente- en landspolitiek voor zeer veel vrouwen te ver van huis is – nóg te ver van huis is. Om maar niet te praten over de moeilijke en vaak onbegrijpelijke politieke taal in kranten en andere media.

Ik ben er nog steeds trots op dat een groep VOS-vrouwen in een Utrechts buurthuis verscheidene ingezonden brieven heeft geschreven naar dagbladen die de politiek voor hun nog moeilijker maakten dan ze al is. Dit naar aanleiding van een avond over de krant en de reclame waar ikzelf net zoveel van heb geleerd als de VOS-vrouwen.

Terug naar het grootwinkelcentrum Overvecht en de gele bakfiets. Gelukkig zijn er naast de grimmigheid en het politiek onbegrip ook gezellige kanten aan deze ochtend op de markt.

We krijgen regelmatig bezoek van PPR-kiezers en van leden die een affiche vragen of een opbeurend praatje komen maken.

En zie – om half een is onze bakfiets aanzienlijk leger dan toen we om tien uur begonnen. Miep en ik zijn weer heel wat wijzer geworden.

Mooi meegenomen. Wij gaan door . . .

Op naar de raadsverkiezingen.

Wil Merkies

AKTIE- VOER

Argentinië in Leiden

PPR, PSP en Chilifront Leiden organiseren op woensdag 26 april in het Anthonius Clubhuis in Leiden een Argentinië-avond. Aan de hand van een toespraak van een Argentijnse vakbondsleider, van dia's en van een fototentoonstelling wordt informatie verstrekt. Na een pauze zal er een forumdiskussie zijn. Hier nemen o.a. aan deel: Hokie Hoekema (voetballer), Nico Scheepmaker (journalist) en Wim Boogaard (buitenlanddeskundige PvdA). Verder zal er een optreden zijn van de Latijns-Amerikaanse zanger Hector Numacreas. Verder zijn er stands van PPR, PSP, Chilifront en Amnesty International. Het adres van het Anthonius Clubhuis luidt: Mare 43 in Leiden. De toegang bedraagt drie gulden.

Jaarboek Politieke Partijen 1977

Het Studie- en documentatiecentrum Nederlandse politieke partijen, o.l.v. prof. dr. I. Lipschits in Groningen heeft een lezenswaardig Jaarboek 1977 het licht doen zien, vol actuele informatie en analyses en daardoor een „must” voor iedereen die zich in het politieke leven beweegt.

Dit boek (204 pagina's) is verkrijgbaar door storting van f 12,50 op postgiro 826171 t.n.v. RU Groningen onder vermelding „Jaarboek DNPP, 084503”. De afhaalprijs bedraagt f 10,-.

Raadsverkiezingen Studiedag in Amsterdams historisch museum

In het Amsterdams Historisch Museum zal een kleine tentoonstelling worden gehouden, waarin aandacht wordt geschonken aan de gemeenteraadsverkiezingen van 31 mei 1978.

De expositie begint met een korte inleiding over de geschiedenis van het kiesrecht en de politieke partijen in Amsterdam.

Tevens wordt ingegaan op de organisatie van de huidige verkiezingen, de deelname door de diverse partijen en het belang voor de burger en de Gemeente. Met behulp van onder meer affiches, foto's en archiefmateriaal wordt een beeld gegeven van de gang van zaken rond de verkiezingen. In een dia-programma zal nader op de organisatie worden ingegaan en door middel van persverslagen zullen actuele ontwikkelingen op de voet worden gevolgd. Deze tentoonstelling zal worden gehouden in zaal 17 van het Amsterdams Historisch Museum, Kalverstraat 92, van 28 april tot en met 4 juni 1978. Het museum is geopend op werkdagen van 9.30-17.00 uur en op zon- en feestdagen van 13.00-17.00 uur.

Europees Perspectief

Vijf maal per jaar verschijnt „Europees Perspectief”, informatiebulletin van het CENVO (Centrum voor Europese vorming in het Nederlandse onderwijs). Het laatste nummer is geheel gewijd aan migratie en gasterbeid naar aanleiding van een in december gehouden conferentie. Een abonnement kost f 10,- per jaar, losse nummers kosten f 2,-.

Adres: Pastoorsteeg/hoek Langestraat 55, Alkmaar, tel. 072/121525.

Zelf een windmolen bouwen is het hoofdthema van de studiedag die De Kleine Aarde binnenkort organiseert. Daarnaast is er ook veel informatie van meer algemene aard over windenergie.

De studiedag start op vrijdag 2 juni 20.00 uur, maar gaat door tot zaterdag 3 juni 18.00 uur. Hoewel medewerking wordt verleend door mensen van TH-Eindhoven, is de opzet van het programma zodanig dat ook niet-technici aan hun trekken komen.

De historie en toekomst van windenergie worden behandeld, de stromings-theorie en de praktijk van het bouwen komen aan de orde, terwijl er ook veel demonstratiemateriaal te zien is. De deelnemersprijs bedraagt f 35,- inclusief (vleesloze) maaltijden en overnachting.

Aanmeldingen bij Gerard Murre, De Kleine Aarde, Postbus 151, Boxtel, tel. 04116 - 6901.

Suriname, Bulletin

In de afgelopen maanden heeft het Suriname Bulletin (uitgave van het Suriname Comité) in drie achtereenvolgende nummers uitgebreid aandacht besteed aan de landbouw in Suriname. Er wordt ingegaan op de ontstaansgeschiedenis van de kleinschalige landbouw en op het proces van modernisering (groene revolutie) en de gevolgen daarvan voor de kleine boeren. Daarnaast wordt een schets gegeven van de recente snelle ontwikkeling van de grootschalige landbouw, die een bedreiging vormt voor het kleinbedrijf. In het laatste bulletin tevens een analyse van de gerezen conflicten tussen Nederland en Suriname over de besteding van ontwikkelingsgelden en een standpuntbepaling t.a.v. diskriminerende maatregelen in Amsterdam.

De drie nummers zijn te bestellen door overmaking van f 5,- (incl. portokosten) op postgiro 2768888 t.n.v. penningmeester Suriname Bulletin postbus 5327 Amsterdam. Een jaarabonnement op het Suriname Bulletin kost f 17,50.

Kaartjes voor Chili

De in de verborgenheid werkende socialistiese partij van Chili heeft via een inzamelingsactie één miljoen aan pesos weten in te zamelen voor haar strijd tegen het fascistiese regime. Er is echter veel meer geld nodig voor dit verzet, dat daarom ook is aangewezen op solidariteit van het buitenland. De originele kaartjes — interessant verzamelobject dat met de jaren in waarde stijgt, maar dat is bijkomstig — zijn nog te koop à f 5,- per stuk, te storten op giro 34 32 485 tnv Stichting Salvador Allende, postbus 1988 te Amsterdam. De opbrengst komt ten goede aan het Chileense verzet.

AAA

Het AAA, Alternatief Ambtenaren Aktiecomité heeft al vele honderden adhesiebetuigingen binnen voor zijn streven naar matiging en nivellering van ambtenarsalarissen ten gunste van de werkgelegenheid (zie PPRAK 112, p. 8 e.v.). Het ziet er naar uit dat het aantal sympatisanten groter kan worden als er meer informatie kan worden gegeven aan ambtenaren die nog aarzelend staan tegenover de AAA. Die nadere informatie, kort en bondig verrat in een brief, wordt graag verstrekt door het AAA, Postbus 52 in Badhoevedorp. Naast de brief is er ook een dokumentatiemap aan hetzelfde adres verkrijgbaar.

Namibië vrij - steun SWAPO

In de maanden april en mei zal in Nederland onder de leus „Namibië Vrij”, Steun SWAPO” weer actie worden gevoerd rond Namibië. Aanleiding voor de actie zijn de plannen voor Zuid-Afrika dat land aan het eind van dit jaar „onafhankelijkheid” te geven, met uitsluiting van de bevrijdingsbeweging SWAPO.

Na jarenlange onderhandelingen onder Zuidafrikaanse leiding in de Turnhalle tussen vertegenwoordigers van de blanke bevolking en een aantal zorgvuldig geselecteerde „vertegenwoordigers” van de zwarte bevolking werd een grondwet voor het nieuwe Namibië ontworpen, geheel volgens de denkbeelden van de apartheid. Namibië zal volgens deze plannen na de onafhankelijkheid worden opgedeeld in een tiental „bantoestans”, een voor elke „stam”, terwijl ongeveer de helft van het land voor de blanken gereserveerd blijft. Tot eerste minister van de federatie van bantoestans zou volgens de Zuidafrikaanse plannen Chief Kapuuo benoemd worden, het onlangs vermoorde stamhoofd van de Hererostam.

Volgens de Zuidafrikaanse plannen zullen er in de loop van dit jaar verkiezingen in Namibië plaatsvinden, waarbij de zogenaamde Turnhalle Alliantie de grote overwinnaar moet worden. Op 31 december volgt dan de onafhankelijkheid. SWAPO heeft verklaard slechts aan deze verkiezingen te willen meedoen als ze plaatsvinden onder toezicht van de Verenigde Naties, en als het Zuidafrikaanse leger uit Namibië wordt teruggetrokken. Aan deze eisen wil de Zuidafrikaanse regering echter niet voldoen.

Burgeroorlog

Het is duidelijk dat 1978 een zeer belangrijk jaar wordt voor Namibië. Als Zuid-Afrika erin slaagt zijn zin door te drijven komt er in Namibië een groter deel zwart bewind aan de macht, dat daar door Zuid-Afrika is neergezet.

De Turnhalle Alliantie heeft al aangekondigd dat het Zuidafrikaanse leger in Namibië zal blijven, ook na de „onafhankelijkheid”. Dan zal in een versnelde tempo worden gewerkt aan de opleiding van een zwart leger, zodat de bevrijdingsoorlog in Namibië kan worden veranderd in een burgeroorlog van zwart tegen zwart.

Het is daarom van groot belang om nu te werken aan een verjeding van deze Zuidafrikaanse plannen, zowel in het belang van de bevolking van Namibië als van Zuid-Afrika. In de eerste plaats zullen de krachten die in Namibië werken en zich verzetten tegen de Zuidafrikaanse plannen, moeten worden versterkt. Door de jarenlange politieke strijd voor de onafhankelijkheid is binnen Namibië een proces van bewustwording op gang gekomen waarbij grote delen van de bevolking betrokken zijn. Men kan in feite zeggen dat de SWAPO het resultaat en de stem van deze mensen vormt. Zij zien het gevaar in dat aan Namibië een valse onafhankelijkheid wordt opgelegd.

Belangengroepen

Deze mensen zijn maar voor een klein deel georganiseerd binnen de SWAPO. Hoewel de beweging binnen Namibië niet verboden werd, zijn leiders van de SWAPO binnen Namibië wel voortdurend vervolgd. Bovendien lijdt de beweging aan gebrek aan geld. En aan dit laatste punt kunnen wij iets doen. De Turnhalle Alliantie wordt royaal gespekt door de grote belangengroepen, die achter een neo-koloniale oplossing voor Namibië staan. Zij organiseren politieke bijeenkomsten met films en braadfeesten. Op de bevolking wordt door het Zuidafrikaanse bestuur en de politie grote druk uitgeoefend om zich bij de Turnhalle Alliantie aan te sluiten: bij het krijgen van banen of het aanwerven van trekarbeiders wordt voorrang gegeven aan leden van de Turnhalle Alliantie. In dit klimaat is het van groot belang dat SWAPO zijn stem kan laten horen.

Tegenover de goed-gesmeerde propaganda-machine van de Turnhalle Alliantie heeft SWAPO weinig te bieden: slechts een kantoor in de hoofdstad Windhoek, dat in december vorig jaar geopend is, geen andere kantoren, prakties geen full-time medewerkers, praktisch geen transport in dit onmetelijke land met zijn vele afgelegen dorpjes. De kracht van de SWAPO is de steun bij de bevolking maar die kracht moet nu worden georganiseerd. Daarom zal gedurende de actie in Nederland geld worden ingezameld voor SWAPO binnen Namibië.

Mooi, maar onvoldoende

Als tweede mogelijkheid om Zuid-Afrika van zijn plannen in Namibië af te brengen moet de druk op het land worden verhoogd. Via economische dwangmaatregelen kan de wereld de Zuidafrikaanse regering noodzaken een eind te maken aan de onderdrukking in eigen land en om aan Namibië

de vrijheid te geven. Geen enkel land in de wereld erkent de wettigheid van de Zuidafrikaanse bezetting in Namibië, en alle landen keuren de door Zuid-Afrika georganiseerde, „onafhankelijkheid” van Namibië met uitsluiting van de SWAPO af. Maar niet-erkennen en afkeuren is wel mooi, maar duidelijk onvoldoende. Tot nu toe heeft de westerse activiteit tegenover Zuid-Afrika zich altijd tot mooie woorden beperkt: de daden zijn tot nog toe uitgebleven. Daarom zal tijdens de actie voor Namibië opnieuw de roep om effectieve economische dwangmaatregelen tegen Zuid-Afrika naar voren gebracht moeten worden.

NAMIBIË VRIJ, STEUN SWAPO, giro 144 66 t.n.v. Actie Namibië, Amsterdam. Aan de actie werken mee: Komitee Zuidelijk Afrika (Angola Comité), Werkgroep Kairos, Novib, Landelijke Hervormde Jeugdraad, Landelijk Centrum voor Gereformeerd Jeugdwerk, Nederlands Lutherse Jeugdbond. Het actieadres is: Da Costastraat 88, Amsterdam, tel. 020-183598.

Wordt energiebesparing wel serieus genomen?

● Melktanks i.p.v. melkbussen

● Schoolmelk in koelkasten

De laatste jaren wordt het zogenaamde *tankmelken* steeds meer toegepast. Tankmelken houdt in dat de melk niet meer volgens de tot dusver gangbare methode in melkbussen wordt verzameld, maar dat deze melk bij de boer wordt opgeslagen in gekoelde tanks. Dit systeem kost veel energie. In Friesland, waar men al ver met de omschakeling gevorderd is, moest zelfs het elektriciteitsnet worden verzaard. Ook moeten soms landwegen worden verhard. Over het tankmelken is een artikel

gepubliceerd in Bêta van 15 februari 1977, getiteld „Energiebesparing wordt onmogelijk gemaakt”. In de themagroep milieu wordt onderzocht wat thans kan worden gedaan om deze ontwikkeling tegen te gaan en wat de mogelijke alternatieven zijn.

Eveneens verontrustend zijn de vergevorderde plannen om in de naaste toekomst op alle kleuter- en basisscholen in Nederland *koelkasten* te plaatsen waarin de schoolmelk zal worden opgeslagen. Wij weten dit uit een circulaire van het gemeentebestuur van Wageningen, gericht aan alle ouders van kinderen op deze scholen. De schoolmelkvoorziening heeft ongeveer veertig jaar goed gefunctioneerd zonder deze onzin. De melk werd, behalve woensdags (voor de meeste scholen een halve schooldag), dagelijks verstrekt. Volgens het nieuwe systeem, dat veel extra energie zal vergen om de koelkasten te koelen, zal de melk ook woensdags verstrekt kunnen worden. Dit, en het bijvoorbeeld éénmaal per week op een willekeurig

ogenblik kunnen afleveren van de melk bij de scholen, vormen de voordelen van de koelkast. Deze voordelen wegen naar onze mening in geen enkel opzicht op tegen het extra energieverbruik. De werkgelegenheid zal met dit nieuwe systeem waarschijnlijk evenmin zijn gediend. Over deze kwestie van de schoolmelkvoorziening heeft Leo Jansen in De Tweede Kamer vragen gesteld. De themagroep zal nagaan wat er dan verder dient te gebeuren.

Beide ontwikkelingen – tankmelken en koelkasten voor schoolmelk – zijn, omdat ze zo laat onderkend zijn, moeilijk te keren. Toch zal dit wel moeten gebeuren. Een en ander valt overigens moeilijk te rijmen met de ook door deze regering zo noodzakelijk geachte besparing op energie (oproep aan de bevolking: „wees zuinig met energie”).
Wij zouden iedereen willen vragen ons in een zo vroeg mogelijk stadium te informeren, wanneer men ontdekt dat er meer van dergelijke energie-verkwistende plannen worden beraamd.
Reakties graag naar: Wenda Gerlagh, Sandersweg 3, Oosterbeek, tel. 085 - 332302.

Namens de themagroep milieu,
Herman Burger

Een alternatief voor de vervuiling door wasmiddelen

De themagroep milieu heeft in de PPRAK al eens uiteengezet wat de gevaren zijn van de fosfaten in wasmiddelen. De overmaat van fosfaat in het water leidt tot sterke algengroei, waardoor gebrek aan zuurstof optreedt. Dit heeft tot gevolg dat veel planten en diersoorten, o.a. die welke voor de zuivering van het water zorgen, er niet meer kunnen leven. Er treedt zo een sterke watervervuiling op, waardoor stinkend, dood water ontstaat. Dit levert gevaren op, voor de volksgezondheid, o.a. wordt het optreden van botulisme door een dergelijke toestand in de hand gewerkt.

Uiteindelijk worden de fosfaten via de rivieren afgevoerd naar zee; in de Waddenzee is een verhoging van de hoeveelheid fosfaat vastgesteld, voornamelijk door de afvoer via de Rijn.

Ook in de zee is een overmaat aan fosfaat schadelijk.

Waarom gebruiken we dan nog steeds wasmiddelen met fosfaat? Omdat er geen redelijk alternatief is? Trouwens, hebben de wasmiddelenfabrikanten wel voldoende gezocht naar andere oplossingen?

Van verschillende kanten is ervoor gepleit om weer met zeep te gaan wasen. Dit is slechts door een heel klein aantal milieu-bewuste mensen in de praktijk gebracht. Als zeep in het oppervlaktewater komt, geeft het ook een vermindering van de hoeveelheid zuurstof. De verwachting was dat dit effect veel kleiner was dan het effect van de fosfaten. Maar onlangs is er door TNO een rapport gepubliceerd waaruit bleek dat de vervuiling door zeep toch nog aanzienlijk kan zijn.

Themagroep Milieu

Het lijkt daarom beter te zoeken naar een stof die de fosfaten in de wasmiddelen kan vervangen. Eén van de stoffen die hiervoor geschikt is, heet Citrex. Citrex is op giftigheid onderzocht door het Rijksinstituut voor de Volksgezondheid. De konklusie is dat niet voor giftigheidsverschijnselen behoefte te worden gevreesd. De stof is verder onderzocht op mogelijke effecten op erfelijke eigenschappen. Ook hierbij is

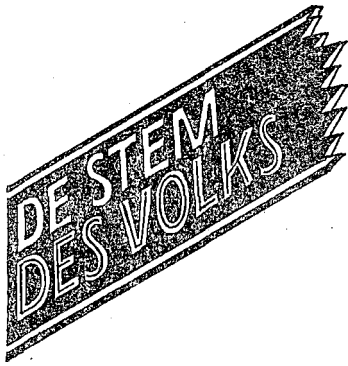
geen effect gevonden. Citrex geeft daarenboven zeer waarschijnlijk geen andere nadelen voor het biologiese evenwicht in het water.

Ook de waseigenschappen van Citrex zijn onderzocht, nl. door TNO. Het middel bleek even goede waseigenschappen te bezitten als de wasmiddelen met fosfaat.

In Nederland wordt Citrex alleen verwerkt in het wasmiddel Klok C5. De Klok-fabriek had al eerder geclaimd een milieuvriendelijk product te vervaardigen, hoewel er indertijd te weinig bekend was om dat te kunnen beweren. Maar nu kan met recht worden gezegd dat Klok C 5 milieuvriendelijker is dan alle andere wasmiddelen.

Op regeringsnivo is het nu mogelijk de fosfaten in wasmiddelen te gaan verbieden, om zo de andere fabrikanten te stimuleren ook met een goed product op de markt te komen. De fabrikanten zouden ook sterk worden aangespoord iets tegen de fosfaten te gaan doen, wanneer de Konsument zou besluiten alleen nog Klok C 5 te gebruiken.

Namens de themagroep milieu,
Wouter van Doorn

Waarom allemaal mannen...

Graag wil ik ingaan op de ingezonden brief van Maaïke van Zanten uit Zevenaar. (PPRAK 121). Uit het feit dat geen enkele vrouw lijsttrekker was voor de Provinciale Staten bij de PPR mag je niet meteen konkluderen dat vrouwen binnen de PPR geen kans krijgen; dat de mannen de baas willen spelen en de zogenaamde specifieke „vrouwelijke” eigenschappen niet tot hun recht kunnen komen.

De hele maatschappij is door mythe, religie en ideologie opgedeeld in mannen- en vrouwenwerk, mannen- en vrouwenrollen. De inrichting van de samenleving wordt hier helemaal door bepaald. Wij vinden momenteel dat hiervoor geen enkele rechtvaardiging is te vinden: iedere mens moet de kans krijgen zich te ontplooiën – of het nu een man is of een vrouw.

Mannen en vrouwen moeten taken kunnen vervullen thuis én in de politiek. Maar dit soort zaken veranderen niet van vandaag op morgen: twee werelden die uit elkaar zijn gegroeid en zich zo eenzijdig hebben ontwikkeld, vermeng je niet zomaar.

De PPR heeft als taak dit proces te bespoedigen.

Er kan bovendien niet vaak genoeg op deze eenzijdigheid worden gewezen, zoals Maaïke van Zanten ook in haar ingezonden brief doet. Ik ben het dan ook van harte eens met haar oproep aan alle PPR-vrouwen méé te gaan doen. Juist door onze inbreng in de politiek zal dit proces worden versneld en zal ook de manier van politiek bedrijven – een manier waar veel vrouwen bezwaar tegen hebben – gaan veranderen: ten voordele van mannen en vrouwen.

Immers op dit terrein geldt de „twee handen-theorie” van Roel van Duyn: *meedoen met de ene hand, anders doen met de andere.*

Margot Wingen
Alkmaar

De Opstand van de Alternatieve Hoop

In het onderstaande wil ik trachten een uiteenzetting te geven over mijn motivatie om lid van de PPR te worden en van mijn indruk, die ik in één jaar van dichtbij de PPR te volgen heb gekregen.

De voornaamste redenen om lid te worden zijn geloof ik te vinden in zes jaar Atheneum, die zowel door hun grote gebreken als hun inhoud de stoot hebben gegeven tot de overtuiging dat er op korte termijn veel moet veranderen. Het Voorbereidend Wetenschappelijk Onderwijs stuurt slechts aan op een eenzijdige intellektualistische ontwikkeling, frustreert zodoende grote interesse-gebieden en laat vooral de keuze voor een verdere richting aan het leven buiten discussie. Dit gebeurt juist door een te vroegtijdige specialisatie op zeven eindexamenvakken en het uiterst gelimiteerde maatschappelijk beeld, wat je in die jaren opdoet.

Het maatschappelijk beeld dat ik althans heb verkregen, wellicht door een B-opleiding, is een compleet technocratische maatschappij waarin de alomtegenwoordige grijparmen van de logge bureaucratie en van de deskundigen elk partikulier initiatief doen vaststikken.

Zaken van evident belang acht ik gezien het bovenstaande een humanisering van de technologische samenleving. Het initiatief tot verandering moet bij de mensen zelf liggen, wezenlijk hiervoor is dat mensen zelf weer hun **ratio** – hun verstand – gaan gebruiken. De ratio is ervoor dat mensen zelf hun problemen van depressie, of eventuele ontevredenheid – die ten nauwste samenhangen met het beeld dat men van de problemen in de maatschappij heeft – kunnen analyseren en hierdoor tot een oplossing komen.

Zo'n oplossing zal waarschijnlijk resulteren in een andere levenshouding, tot een andere mentaliteit waarbij de mensen ook weer eens een keertje **nee** zeggen tegen alle dingen waar wij schijnbaar niet meer buiten kunnen.

De industrie in de meest wijde zin van het woord poogt ons gelukkig te maken door produkten waarvan wij niet weten wat er in zit, wat er de maatschappelijke konsekwenties van zijn en of wij ze eigenlijk wel willen hebben, laat staan nodig hebben.

In het kapitalistische productiesysteem is de mens hard op weg een onderdeel te worden van de totale machine, tot een passief, initiatiefloos wezen met een minimum aan gevoel en verbeelding. Gevoelens ten aanzien van de medemens zullen gemanipuleerd worden volgens psychologische konditioneringsmethoden. Zbigniew Brzezinsky stelde: „In de technetroniese samenleving zal men waarschijnlijk komen tot een accumulatie van de kiezerssteun van miljoenen richtingloze

burgers: zij zullen gewillig in de ban raken van magnetiese en attractieve persoonlijkheden, die effectieve de modernste kommunikatietechnieken weten aan te wenden om de emoties en het denken bij de massa's te kunnen beheersen”*) (hierbij valt te denken aan het op de man spelen bij verkiezingen c.q. Den Uyl, en andere leiders van grote partijen die aanwerken op charismata voor het volk.)

Gezien het bovenstaande betoogt acht ik het voor een partij als de PPR van het hoogste belang dat zij zich presenteert als een partij die de problemen bij de kiezers brengt, die problemen eerst vormen laat aannemen, zodoende de urgentie tot een andere houding en een gegronde hoop dat het anders kan laat doordringen bij ieder individu. Wij hebben niet de plicht de problemen op te lossen maar wel de morele overtuiging, geesteshouding dat men ze moet onderkennen om spelenderwijs tot ideeën te komen.

Het gaat vooral om de realiteit van de problemen en de overtuiging dat onze alternatieve hoop zelfs gerealiseerd kan worden.

De gewone konsument, die botst tegen de hoeveelheid plastic bij zijn vleeswaren, de kartonnen zuivelverpakkingen, het wegwerpglas, de idiote wegverlichting 's nachts, auto's die wegens het ekonomies gewin te veel herrie maken en niet duurzaam genoeg zijn, bij hem zou de overtuiging post moeten vatten dat er eigenlijk een organisatiestructuur niet goed kan functioneren wanneer er geen terugkoppeling naar de bron bestaat. Als je een eenvoudige structuur in het leven roept door middel waarvan de konsumenten laten weten dat zij de rotzooi niet langer slikken lijkt mij dat er heel wat aan te doen is.

De PPR behoort zich op een degelijke manier aan het publiek te presenteren, naar mijn mening niet op de wijze als het op het kongres verspreide stencil, nu zelfs als advertentie gebruikt. (Het is nog maar net de vraag of alle mensen nu zo ontevreden zijn, er zijn bijvoorbeeld nog legio groepen „blijde ridders”.) Niet als de anti-partij van het onrealiseerbare maar als een actieve partij, die niet overgestructureerd maar vrij en speels tegen de structuren die het individu zo nietig maken weet te vechten. De PPR is een partij die zowel liberale, radikale maar ook konservatieve elementen in zich heeft – in die zin het goede te behouden als wel te durven streven naar een maatschappij gebaseerd op andere waarden, niet op de „optimistic society” waar geld de enige maatstaf is dat er iets gebeurt, maar naar een meer gelijke maatschappij door sympathiek te zijn met degenen die het niet redden.

Henk Middendorp

*) Brzezinsky: „The technetronic society” in Encounter, Vol. XXX 1, 1968, p. 19.

Principes kóóp je niet voor f.7,50.

De Algemene Spaarbank voor Nederland werd opgericht door het NVV en De Centrale. En dat verklaart 'n heleboel! Zoals haar beleggingen, die bij voorkeur geschieden in projekten van algemeen, sociaal en werknemersbelang. Zij verloochent haar sociale principes niet. De A.S.N. is dan ook de enige spaarbank van en voor progressieve Nederlanders.

„Principieel sparen” hoeft u geen geld te kosten, want de rentevergoeding bij de A.S.N. is niet minder dan bij andere banken. Bovendien: als u de aanmelding uit deze advertentie tesamen met een giro-opdracht om tenminste f.100,- over te maken op uw nieuwe A.S.N.-spaarrekening rechtstreeks naar de postgiro stuurt, ontvangt u van de A.S.N. een extra inleg van f.7,50.

**Algemene Spaarbank
voor Nederland**
geeft rente zonder bijsmaak!

Voor meer informatie: Rijnstraat 28, Den Haag.
Tel.: 070-849309 / 849310 / 859988.

Zo gebruikt u uw renterekening:

Inleg

Op deze manier gebruikt u uw blauwe girokaart voor overschrijvingen van uw post- naar uw renterekening.

POSTCHEQUE- EN GIRODIENST		PEd
GIROKAART - KENNISGEVING VAN BIJSCRIFTING		
VAN POSTREK	9234567 TH G. LUCASSE	
5	STATIONSSTRAAT 33 LOOUWDE	9999
	100 Gld = Gld	
NAAM PEX	VAN POSTREKENING NAAR RENTERENING	
ADRES	De rekeninghouder	
Handtekening	R. J. Lucasse	
NIET KEUZEN		

Opname

en omgekeerd om te brengen van uw renterekening naar uw postrekening te laten overschrijven. Dit geldt ook voor uw plus- of sterrekening.

POSTCHEQUE- EN GIRODIENST		PEd
GIROKAART - KENNISGEVING VAN BIJSCRIFTING		
VAN POSTREK	9234567 TH G. LUCASSE	
4	STATIONSSTRAAT 33 LOOUWDE	9999
	100 Gld = Gld	
NAAM PEX	VAN RENTERENING NAAR POSTREKENING	
ADRES	De rekeninghouder	
Handtekening	R. J. Lucasse	
NIET KEUZEN		

Renterekening: hogere rente dan postrekening; geen opname-kosten.
Plusrekening: hogere rente dan renterekening; bij opname 1% kosten.
Sterrekening: hogere rente dan plusrekening; bij opname 2% kosten.

Staatsbedrijf der PTT-Postcheque- en Girodienst in samenwerking met de Algemene Spaarbank voor Nederland.
Aanmelding voor een renterekening/plusrekening/sterrekening A.S.N.

Hier het nummer van uw postrekening vermelden:

Naam: _____

Voornamen (voluit): _____

Geboortedatum: _____

Adres: _____

Woonplaats: _____

Wenst bij de Algemene Spaarbank van Nederland te openen op de daarvoor geldende voorwaarden een
 renterekening plusrekening sterrekening *

Datum: _____ Handtekening: _____

* aankruisen hetgeen u wenst

In een giro-envelop ongefrankeerd tesamen met de ingevulde girokaart (voor de eerste inleg) inzenden aan het Girokantoor (Den Haag of Arnhem).

(vervolg)

Anti-reklame

Ik ben al een tijdje lid van de PPR en kan me over het algemeen heel goed vinden in de PPR-ideeën. Toch, of misschien wel daarom juist, heb ik me enorm geërgerd aan de advertentie „Tien jaar PPR” die op dinsdag 28 maart in de Volkskrant stond. Hiermee worden allerlei vooroordelen, die mensen (ook in linkse kringen) tegen de PPR hebben, namelijk glansrijk bevestigd; het image van de geitewolensokken dwazen wordt weer eer aangedaan. Wat schieten we daar nu mee op?

Laat ik bij het begin beginnen. „Ons probleem is, dat we lichtelijk misselijk worden van de wereld die we aan het maken zijn...” Etc. Kortom, we leven in een klotewereld, waar geen snars van deugt, en alleen de PPR weet hoe we er nog iets van zouden kunnen maken. Is dat effectief? Jaag je daarmee mensen niet meteen tegen je in het harnas? Een opmerking (de hele advertentie staat er bol van) dat er van de hele wereld niks deugt, sluit bij de meeste mensen niet aan bij hun ervaring, omdat ze het persoonlijk immers zo slecht nog niet hebben. Ze zullen dus denken: nou, als ze al zo beginnen, zal er voor de rest ook wel niets zinnigs in staan.

Waarom beginnen we niet met te zeggen, dat deze wereld in veel opzichten een aangenaam verblijf vormt (zeker wanneer we een vergelijking trekken met het verleden), maar waarin ook veel dingen scheef zitten? En dat we ervoor moeten vechten om het aangename te behouden en het onaangename te doen verdwijnen, omdat anders het laatste het eerste zal vernietigen? Om vervolgens heel zakelijk te noemen welke dingen er scheef zitten; en daar schort het nogal aan in die advertentie.

Om een paar voorbeelden te noemen: „In de blauwe stank staat hier en daar een plukje groen, bedacht door een burgemeester, die ergens heeft gelezen, dat je de burger in aanraking moet brengen met de natuur.” Wat is hier de probleemstelling? Welke structurele fout zit daar achter? Waar ligt de oplossing? In plaats van het daar over te hebben, laat men het bij zo'n vaag spelen op sentimenten, de PPR niet waardig. Of: „We zouden de tijd willen hebben om te lachen om kleine, stomme

dingen.” Kunnen mensen dat nog niet genoeg dan, als ze een avond naar de TROS kijken? Een doorgewinterd PPR-lid weet misschien in welk kader zo'n opmerking bedoeld is; voor ieder ander is zij onzin. Of: „We vinden... dat je niet op de vuilnisloop hoeft als je oud bent, of arm, of ziek, of zwart of zonder werk.” Wie vindt dat wel? Allerlei fouten van de samenleving worden ongenueanceerd op een hoop geharkt, zonder dat men verbanden legt, zonder dat men problemen in hun historische achtergrond plaatst. Of: „We moeten die krankzinnig grote ziekenhuizen niet, met hun slangetjes en radertjes...” Nee, maar liever terug naar de medicijnman zeker. Als het gaat om meer menselijkheid, meer menselijk contact en persoonlijke belangstelling, waarom zegt men dat dan niet en noemt de wegen daartoe?

Of: „We gaan gebukt onder de zweep van de deskundigen. Als je het niet meer kan, ga je naar een wachtkamer met wat stompzinnige bladen, want als het belletje gaat is er iemand, die tien minuten en een pilletje voor je heeft. Of hij stuurt je door.” Van hetzelfde laken een pak. En dit is geen uit zijn verband gerukt citaat, erger nog, dit moet een van de redenen zijn waarom er „bommen gegooid, mensen gegijzeld, minderheden getrapt, banden tussen mensen verscheurd” worden en „er zoveel gejat en vernield, zo veel gedronken en gerookt wordt. Evenals natuurlijk het „ellebogenwerk”, het „hollen en jagen om aan de eisen van de machines te kunnen voldoen”, het „uitgebluste loeren naar het scherm 's avonds”; en niet te vergeten het „kussen zoals ze op de film doen”.

Problemen worden met de haren erbij geslept, zonder hun onderlinge samenhangen aan te tonen, zonder een analyse, zonder een visie.

Of: „De grote opstand duurt al meer dan honderd jaar.” Welke opstand is dat dan? Zijn er soms geen nieuwe omstandigheden nu (socialisten uit de 19de eeuw zouden bijvoorbeeld geen aandacht besteden aan milieu-, energie- en grondstoffenproblemen)?

Heeft de menselijke ontwikkeling soms stilgestaan sinds Marx? En ja, met welke opstand zijn we eigenlijk bezig? Is het niet de opstand tegen het recht van de sterkste, vóór de democratie (waar de PPR tien jaar geleden ook voor opgericht is)? En duurt die opstand niet al duizenden jaren?

Maar de kroon spant nog wel de passage: „We zouden willen, dat het zwakke, het arme, het kleine, het zielige altijd voor zou gaan op het sterke, het rijke, het grote, het intellectuele.” Hoe moeten we ons dat voorstellen? Moeten er wetten uitgevaardigd worden, dat bijvoorbeeld bij een sollicitatie voor een bestuursfunctie de minder intellectuele altijd voorgaat op de meer intellectuele? Maar dan moet natuurlijk eerst het parlement dat zo'n wet uitvaardigt, zichzelf wegzuiveren, zijnde te intellectueel. En de beste kunstenaar moet zijn plaats afstaan aan de slechtste, de beste metselaar aan de slechtste, ook al zakken de huizen in elkaar. Toe mensen, laten we het

domme wijf Ayn Rand niet zo in de kaart spelen.

Maar behalve dat zo'n passage nogal hilariteit opwekt bij mensen die weten dat de PPR-aanhang voor het grootste deel uit intellectuelen bestaat, is het ook fundamentele onzin. Want waar gaat het om? In een democratie zullen intellectuelen via een natuurlijk proces de leidende functies in het bestuur gaan bekleden. Moeten we dat verbieden of zo? Zo van, IQ-test, nee, jij mag die post niet want je bent te intelligent. Nee, dat is onzin want daar draait het helemaal niet om.

Waar het om draait is dat mensen niet aan hun natuurlijke gaven méér rechten ontnemen dan anderen. Dus dat de begaafde hardloper niet vanwege zijn fysieke capaciteiten de kreupele het recht mag ontzeggen om op dezelfde hardrenbaan te lopen. Het principe van de democratie is die fundamentele rechtsgelijkheid, die nog steeds niet bestaat, met name niet op economies terrein, omdat daar nog steeds de rijken menen meer rechten te hebben dan anderen, rechten die nog stammen uit de tijd dat het recht van de sterkste gold.

De PPR zet zich voor die ontwikkeling naar meer democratie in; en ook om die democratie te behouden tegenover de dreigende gevaren van milieuverniëting, energie- en grondstoffengebrek etc. Waarom laten we dat dan niet blijken? In plaats van op emotionele wijze maar wat in het wilde weg te schelden en te zeuren; daarmee onderschat en beledigt de PPR het lezerspubliek, en maakt ze van de politiek het „lachen om kleine, stomme dingen”. Konklusie: de advertentie van 28 maart was niet alleen geldverspilling, maar zelfs anti-reklame. Ik hoop dat dergelijke teksten in het vervolg niet meer het PPR-elektoraat verder zullen reduceren.

Ruud Wessels
Leiderdorp

Bijdrage in de studiekosten

Tot onze verwondering bemerkten wij dat veel ouders niet op de hoogte zijn van het feit dat het mogelijk is voor kinderen die een school voor voortgezet onderwijs bezoeken (mavo, huishoudschool, e.d.) een tegemoetkoming aan te vragen in de kosten van boeken, leermiddelen, reiskosten, e.d.

De informatie via de onderwijskrant van het Ministerie van Onderwijs of de affiche op het mededelingenbord in de scholen bereikt schijnbaar de ouders niet.

Daar deze bijdrage zeker de moeite van het aanvragen waard is, hebben wij aan de direkties van de scholen voor voortgezet onderwijs in de gemeente Nijkerk gevraagd in deze een actief beleid te voeren (voorlichting kinderen, stencil aan ouders e.d.) en in de plaatselijke pers een ingezonden brief doen plaatsen waarin op de mogelijkheden wordt gewezen.

Misschien een voorbeeld ter navolging.

Luit Smit
sekr. PPR Nijkerk 15

Funktie van PPR is komen met geloofwaardige alternatieven

Het partijbestuur heeft aan alle aktiecentra een brief gestuurd van de volgende inhoud:

„De verkiezingen van 29 maart jl. waren voor velen binnen onze partij ondanks de verkregen signalen een teleurstelling: het aantal statenleden gedeceimeerd en een landelijke verdere achteruitgang ten opzichte van de Tweede Kamerverkiezingen. En misschien voor velen de grootste teleurstelling: winst voor het CDA, dat in onze ogen die winst op geen enkele wijze heeft „verdiend”, en verdere ontwikkeling naar een twee- of driestromenland.

Het is duidelijk, dat wij de teleurstelling de baas moeten blijven en dat niet alleen om onszelf moed in te spreken, maar vooreerst en vooral omdat als er $\pm$ 110.000 mensen op ons hebben gestemd – een bij de vorige verkiezingen verliezende partij – wij verplichtingen hebben aan die groep kiezers. Om dan nog maar niet eens te spreken over de verplichtingen, die wij hebben aan onze leden, waarvan het aantal nog steeds toeneemt.

In ieder geval moeten wij vooruit denken, met name aan de gemeenteraads- en de volgende Tweede Kamerverkiezingen. Wij zijn hiervoor ideeën aan het ontwikkelen, die zullen moeten uitmonden in uitgewerkte plannen. Over een paar van de hoofdlijnen in de gedachtenontwikkeling het volgende:

De komende jaren zal het zwaartepunt moeten liggen op het inhoudelijk werk binnen de PPR. De funktie van de PPR zal moeten zijn om bij de volgende Tweede Kamerverkiezingen goed doordachte en geloofwaardige alternatieven aan te dragen. Deze zullen de intentie moeten hebben van het manifest van Nijmegen-1978 (de zwakke boven de sterke etc.). Die intentie wordt door zeer velen gedeeld, die nu op CDA, PvdA of D'66 stemmen, omdat zij de uitwerking van de PPR niet geloofwaardig achten. Wij moeten dus komen tot een visie op de organisatie van de maatschappij, die door haar geloofwaardigheid bevrijdend werkt: het kan inderdaad anders! De PPR doet meer dan „wishful thinking”.

De radikale PPR-alternatieven hebben de volgende elementen:

a. ze houden rekening met de belangen van

– de mensen ver weg in plaats (de derde wereld),

– de mensen ver weg in sociaal-milieu (gehandicapten, WAO-ers, WW-ers),
– de mensen ver weg in de tijd (de generaties, die moeten leven met ons afval, met onze bouwwerken etc.)

b. grote waarde wordt gehecht aan veelsoortigheid en veelvormigheid
– in de natuur (ecologies evenwicht slechts langzaam verschuiven),
– in de steden en dorpen (behoud kernen, verwevenheid wonen-werken-recreatie, stimuleren hiervan in nieuwbouw),
– in leefvormen van mensen.

c. de beslissingsmacht van mensen moet worden versterkt
– over hun eigen werkomgeving,
– over hun eigen woonomgeving, dus: decentralisatie.

d. de machtsverhoudingen moeten in evenwicht komen
– in gezin (meer symmetrische man-vrouw relatie),
– in werk (economische structuren),
– internationaal (Oost-West verhoudingen, Navo).

Deze elementen zijn wat ongelijksoortig en misschien nog uit te breiden, maar ze moeten alle meespelen in de geloofwaardige alternatieven, die de PPR moet aanbieden.

Tenslotte moeten we bedenken, dat anno 1978 een andere taal wordt gesproken dan in 1968. De dichters dichtten anders en de schilders zetten hun verf met andere emoties op het doek. Dezelfde mensen uitten zich anders. Ook de PPR zal het eigene weer opnieuw moeten vertolken. Wij moeten daarom met dezelfde radikale elementen als vroeger ons program vernieuwen.

Bij het hierboven geschetste zal nauw contact moeten worden onderhouden met aktiegroepen. Daarbij moeten wij wel bedenken, dat die groepen er in het algemeen op uit zijn om een door hen ongewenste richting tegen te houden. Het uitdenken en uitwerken van een alternatief gaat hun mogelijkheden vaak te boven. De PPR heeft als politieke partij de plicht om konkrete alternatieven aan te dragen.

Zonder de pretentie te hebben een uitgewerkte analyse te hebben ontwikkeld, zijn er minstens twee redenen aan te wijzen voor het teleurstellend verloop van de provinciale statenver-

kiezingen. In de eerste plaats werd het beeld in de media overheerst door de landelijke politiek. Maar achteraf kan ook gekonstateerd worden, dat in gemeenten, waar onzerzijds geen campagne is gevoerd het aantal PPR-kiezers sinds mei 1977 veel scherper is gedaald dan in die gemeenten, waar dat wel en intensief gebeurde. In ieder geval is in die gemeenten, waar wij ten opzichte van mei 1977 wonnen intensief campagne gevoerd.

Wij begrijpen, dat het moeilijk is om bij de gemeenteraadsverkiezingen het landelijke cirkus van de drie of vier groten te doorbreken, maar dat moet toch gemakkelijker zijn dan bij de provinciale verkiezingen. Ons advies is dan ook om vooral mee te doen aan de gemeenteraadsverkiezingen met een intensieve campagne en het zo persoonlijk mogelijk te benaderen vanuit de politieke items over de eigen woon- en leefomgeving.

Wij realiseren ons, dat er situaties zijn, waarbij bij voorbaat schijnt vast te staan, dat er geen gemeenteraadszetel uit de bus komt. Ook in dat geval is het echter zinnig om aan de verkiezingen mee te doen. Immers, de kiezer wordt gedwongen om zich uit te spreken over het gemeentelijk beleid, dat wij in de komende jaren voorstaan. Door aan de verkiezingen mee te doen heeft de PPR een politiserende en bewustmakende invloed binnen de Nederlandse politiek.”

Neutronenbom

Het besluit van president Carter de neutronenbom nog niet in produktie te nemen is ongetwijfeld een gevolg van de massale protesten – ook in Nederland. De PPR heeft in deze campagne ook haar aandeel gehad en probeert thans de aktie tegen de neutronenbom om te buigen naar een meer algemene aktie tegen kernwapens.

Een goed hulpmiddel bij het voeren van plaatselijke akties vormt de PPR-notitie: „Nee tegen de neutronenbom”, waarvan inmiddels een tweede druk is verschenen. Nog te verkrijgen bij de Tweede Kamerfraktie van de PPR via overmaking van twee gulden (inkl. porto) op giro 1667557 tnv PPR-fraktie Den Haag. (Voor 5 eksemplaren een reductie: je betaalt dan geen f 10,- maar slechts f 7,50.)

PPRAK

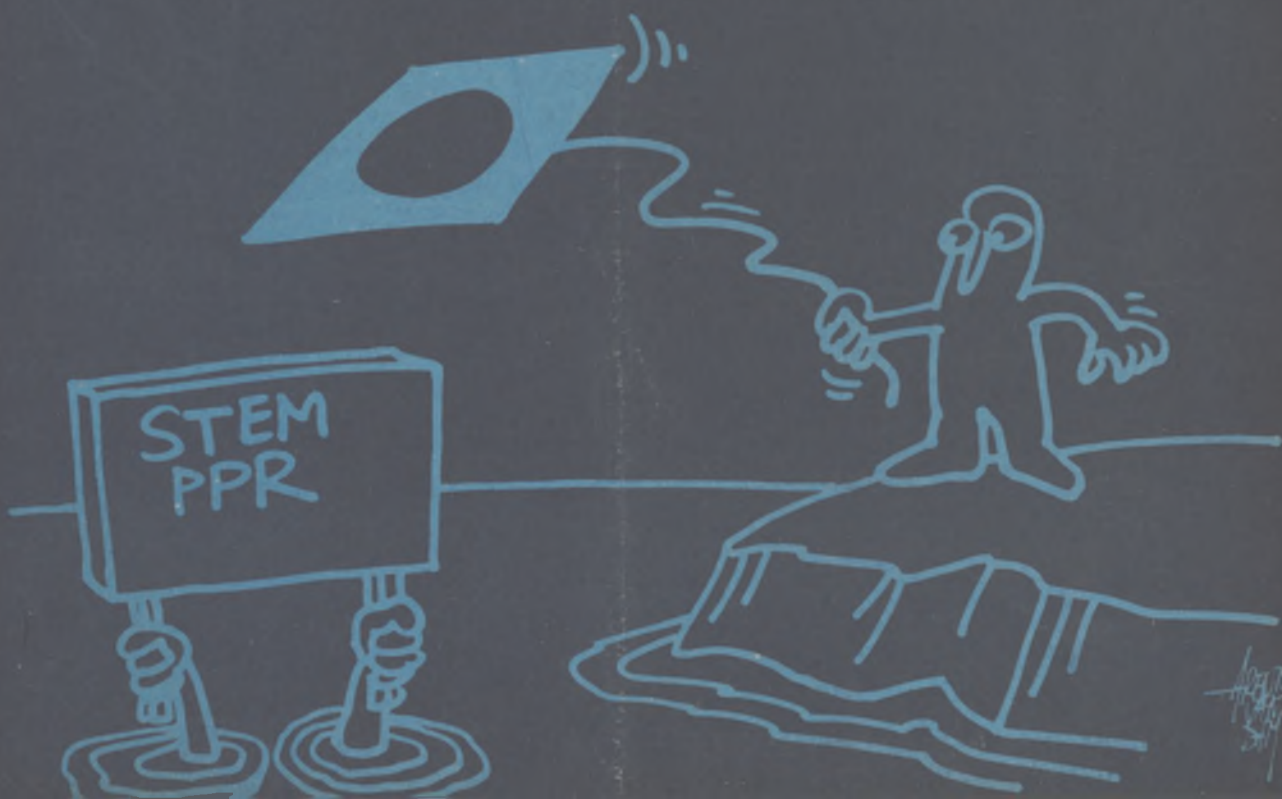
PPR Aktie Krant

R

PPR-aktiekrant, verschijnt elke twee weken, 5 mei 1978 nummer 123

Wim Wildeboer: In Groningen kon de PPR goede ideeën verwezenlijken

pag. 8, 9,
10 en 11

PPR-Aktiekrant, Uitgave Stichting Radikalenkrant, verschijnt elke twee weken.

directie: Jan Heytel, Gidi van Dongen, Louis Vuurboom.

redactieraad: Erik Akkermans, Gerard de Oude, Kees van Twist.

redakteur: Hans Berrevoets, Harm Lamberts, Walter van Opzeeland (eindredakteur), Wil Merkies, Dick Rietbergen, Kees Waagmeester.

produktie: Lumax b.v., Utrecht, Brouwer offset, Delft.

redactie-adres: Walter van Opzeeland, Rapenburgerplein 67, 1011 VH Amsterdam, tel. 020-254434.

kopij naar het redactie-adres, **getypt**, met redelijke marge, blad aan één zijde gebruikt.

voor abonnementen — à f 22,— per jaar — **Buro Politieke Partij Radikalen Singel 277, Amsterdam. Telefoon (020) 22 73 42.**

voor contributiebetalingen: Penningmeester PPR, postgiro 1575600 te Amsterdam.

voor advertenties uitsluitend: Jan Heytel, Schreveliusstraat 68, Haarlem. Telefoon overdag (02505) 791, 's avonds (023) 31 41 60.

Verkiezingsfonds!!!

Het verkiezingsfonds van onze PPR blijft groeien. Een hoopvol teken omdat het duidelijk zal zijn dat er voor ons veel van deze campagne voor de raadsverkiezingen afhangt. Een campagne, die niet alleen ieders inzet vraagt, maar ook veel geld kost. Vele leden weten dit en gedenken het verkiezingsfonds. Guus V rollijk, de penningmeester, meldt dat er nu ruim f 81.000,— in het fonds is. Mooi, maar — zoals gezegd — nog niet voldoende. Daarom, voor wie nog niets heeft gestort: giro 5555 (makkelijk te onthouden), t.n.v. Verkiezingsfonds PPR, Ommen. En nu we ineens tot thuisbankiers worden gebombardeerd, kunnen we van die nood (nou ja . . .) een deugd maken door een automatische giromachtiging uit te schrijven waardoor we bijvoorbeeld maandelijks een tientje (of meer) overmaken op giro 5555.

Fedecocagua, is de afkorting van: Federacion de coöperatives agricolas de productores de cafe de Guatemala. (federatie van landbouwcoöperaties van koffieproducenten in Guatemala.)

In de federatie zijn momenteel 42 coöperaties. Het aantal leden van de coöperaties is nu ongeveer 7000. Aangezien het hier om families gaat, kan het totale aantal mensen dat belang heeft bij Fedecocagua geschat worden op 50.000.

Fedecocagua is geboren uit de nood van de kleine koffieboeren, veelal van Indiaanse afkomst. Op kleine stukken grond in de bergen, verbouwen ze hun koffie. Voor de verkoop zijn ze totaal afhankelijk van de plaatselijke opkoper: hij beschikt over kapitaal en over vervoer. Bij hem kunnen ze ook terecht voor leningen, want de opbrengst van de oogst is onvoldoende om er het hele jaar van rond te komen. Op den duur raken ze in een situatie van totale afhankelijkheid. Zij behoren tot de economies minst draagkrachtigen. Veel van hen spreken nog één van de zeventien Indianendialecten. Door de slechte verbindingen en het verspreid wonen bestaat er voor hen nauwelijks mogelijkheid van het onderwijs gebruik te maken, of van de gezondheidszorg. Ze leven in de marge van de Guatemalteekse samenleving. Binnen deze groep mensen ontwikkelt zich het projekt Fedecocagua. De kleine boeren gaan zich aaneensluiten om de macht van de plaatselijke opkopers te ontvluchten. Via hun coöperatie en federatie krijgen ze een veel betere prijs voor hun koffie en kunnen ze het nivo van hun bestaansminimum iets verhogen. Maar ze gaan er niet alleen econo-

mies op vooruit. Binnen de coöperaties is men dan ook druk bezig met alfabetisatie-programma's en vormingsprogramma's. Er begint een besef door te breken dat ze gezamenlijk wat aan hun ellendige situatie kunnen veranderen. Daarbij is solidariteit vanuit Europa echter noodzakelijk. SOS-Wereldhandel wil solidair zijn met deze groep van mensen, die proberen hun eigen situatie te verbeteren. En gelukkig staan we daar niet alleen voor.

Steeds meer mensen en groepen zijn samen met ons, solidair met Fedecocagua.

PPR-actiecentra kunnen daar ook aan meewerken, door bijvoorbeeld op partijmanifestaties e.d. een stand in te richten met de indio-koffie, en informatiemateriaal, of als partij (leden) deze kwaliteitskoffie zelf te gaan gebruiken.

Vanaf 24 kilo komt u in aanmerking voor een korting zodat u de „WINST” kunt besteden aan een door u zelf te bepalen projekt in de Derde Wereld. Het mes snijdt dus aan twee kanten, direct hulp aan de kleine boer in Guatemala en het door u uitgezochte projekt.

Juist in deze periode, maar wij hopen ook daarna, van verkiezingsbijeenkomsten en dergelijke kunnen wij laten zien wat solidariteit betekent. Voor informatie en/of inlichtingen kunt u terecht bij onderstaande adressen.

Regio Zuid.
Holzstraat 19
Kerkrade.
045-457444

Regio West.
Schipholweg 987
Boesingheliede
02505-791

Regio Oost.
De Blécourstr. 92
Nijmegen.
080-775882

Regio Noord.
Zuiderstraat 10
Zuidlaren.
05905-3423

Interviews over christendom en socialisme

De bundel interviews over christendom en socialisme, die al eerder in PPRAK stond aangekondigd, is inmiddels met nog een zestal interviews uitgebreid.

Aan het woord komen nu: Michel Winkel, Egbert Boeker, Wouter van Dam, Jaap de Jong, Herman Verbeek, Ria en Karel Beckers, Dilia van der Heem, Dolf Coppes, Erik Jurgens, Margo Andriessen, Boy Trip, Bas de Gaay Fortman en Eeltje Talstra.

De bundel kost f 5,—.

Zij die reeds een bundel met minder interviews in hun bezit hebben, kunnen de nieuwe interviews los bestellen voor de prijs van f 1,50.

Een uitgave van de PPR

Te bestellen bij de Studiestichting voor Radikale Politieke Vernieuwing, Singel 277, Amsterdam C., tel. 020 - 22 60 18

Herhaalde oproep voor schrijvende PPR-vrouwen

De oproep (PPRAK 121, p.4) aan schrijvende PPR-vrouwen die bereid zijn hun ideeën over vrouwen, emancipatie, feminisme enz. vast te leggen en aldus mee te werken aan een door de vrouwengroep Noord-Holland samen te stellen boekje heeft een veelbelovend — maar nog onvoldoende — resultaat gehad.

Vandaar deze herhaalde oproep. Er zijn zeker meer schrijfvaardige PPR-vrouwen die aan het boekje kunnen meewerken, maar ook vrouwen die alleen maar in het plan geïnteresseerd zijn en nog niet weten of ze wel zullen bijdragen zijn van harte welkom.

Voor meer informatie bellen of schrijven naar: Philomena Essed, Marnixkade 26™, Amsterdam, tel.: 020/224540 (lieftst tussen 18.00 en 20.00 uur).

Egbert Boeker

(vice-voorzitter):

PPR-leden, kom voor de dag

De verkiezingen voor de gemeenteraden staan voor de deur. Veel actiecentra zijn druk in de weer met het winnen van kiezers voor de ideeën van de PPR. Er is vaak een plaatselijke kampagnecommissie, die het PPR-programma vertaalt naar plaatselijk nivo en goede plannen heeft om de kiezers daarmee in aanraking te brengen. Het probleem is dan dat de meeste PPR-leden zo veel andere dingen aan hun hoofd hebben.

Dat klinkt misschien ironies, maar het is ernstig bedoeld. Het is immers typerend voor PPR-leden, dat ze niet alleen radicale veranderingen in de maatschappij voorstaan, maar deze ook in hun eigen omgeving proberen te realiseren. Veel van onze leden hebben kerkelijke functies tot commissies van de Wereldraad toe, anderen in het maatschappelijk werk, in Amnesty International, vredesbewegingen, ontwikkelingswerk of actiegroepen. Weer anderen hebben een werkkring, waarin ze vernieuwingen tot stand brengen en dat lukt niet in een 40-urige werkweek. Daar wordt veel vrije tijd aan besteed.

Het gevolg is, dat niet zo vreselijk veel leden actief zijn in de eigen partij, maar elders radicaal bezig zijn. Ik hoop, dat die leden wel dit stukje lezen of anders door hun huisgenoten hierop worden geattendeerd. Een feit is namelijk, dat de gemeenteraadsverkiezingen voor de PPR van groot belang zijn. Er zijn in het algemeen heel wat extra stemmen nodig om in de gemeenteraad redelijk voor de dag te komen. Om die te krijgen is de inzet van ieder lid nodig. De ervaring heeft geleerd dat dat echt helpt. Het minste is wel om een PPR-biljet voor het raam te hangen.

Bel het eigen actiecentrum maar of anders het landelijk bureau. (020-227342).

Zijn die plaatselijke verkiezingen belangrijk? Zijn er niet veel grotere problemen? Ja, die zijn er inderdaad: de neutronenbom, de uitbuiting van de Derde Wereld, de dictaturen met hun onderdrukking. Ik meen echter, dat je die grote problemen alleen goed kunt oplossen, als tegelijk ook de „kleine” problemen van een gemeentelijke samenleving worden aangepakt.

Voor veel mensen zijn de wereldproblemen namelijk zo ongrijpbaar, dat men er moedeloos van wordt, dat men ze zeker niet structureel aanpakt, maar volstaat met incidenteel liefdadigheidswerk. De inrichting van een gemeente, bestemmingsplannen, woonverordeningen en dergelijke geven vaak duidelijk aan hoe belangen en structuren de ontwikkelingen bepalen. Politiek op dit nivo kan tastbaar succes hebben of anders de maatschappelijke situatie aan het licht brengen. Zo kan kritiek optreden van de PPR in de gemeentelijke politiek helpen bij de politieke bewustmaking van de bevolking. Zulk een politieke bewustwording is hard nodig. De recente keuze voor

de grote politieke partij of eerder nog voor het persoonlijk optreden van hun leiders vermijdt en omzeilt een politieke keuze voor een duidelijk beleid. Dat houdt de bestaande situatie in stand, zowel op plaatselijk nivo als op wereldschaal.

In de meidagen van 1968 schreven de Parijse studenten op de muur:

De revolutie voltrekt zich eerst in de mensen, daarna in de dingen.

De revolutie die nu nodig is, is weer een actieve belangstelling voor politiek, het maken van een keus voor een echt beleid. We zullen de kiezer duidelijk moeten maken, dat het daarbij niet alleen gaat om de mooie woorden in een partijprogramma, maar ook om de politieke wil dat programma inderdaad uit te voeren. Op veel plaatsen hebben PPR-raadsleden voortreffelijk werk verricht. Dat moeten we de kiezer duidelijk maken en hem haast dwingen tot een politieke keus.

Dat is in het heersende geestelijke klimaat een moeilijke zaak. Dat klimaat wordt door sommigen wel verzeleken met dat in de krisistijd van 1930, toen ook tendensen tot een anti-intellektuele stemming aanwezig waren, met alle mogelijkheden om daar met de gevestigde belangen op in te spelen. De PPR zal in deze situatie rekening moeten houden met de emoties en gevoelens van mensen, maar zich niet laten verleiden tot demagogie. Dat vereist een zorgvuldig beleid.

Het partijbestuur roept alle leden op om mee te helpen met de verkiezingscampagne. We zijn nu op onze laatste reserves aangewezen. Radikalen, zet u in.

De redelijkheid van het patriotties front

Op 13 en 14 maart waren Ad Melkert en Kees van Twist namens de PPR in Londen waar zij met vertegenwoordigers van het Patriotties Front gesprekken voerden over de situatie in Zimbabwe, onder meer met de frontleiders Robert Mugabe en Joshua Nkomo. Deze laatste was half april in Nederland waar hij ook met minister Van der Klaauw van gedachten heeft gewisseld.

Op grond hiervan volgt nu een overzicht van de huidige stand van zaken in Zimbabwe.

De strijd om de macht in Zimbabwe is na het bereiken van het zo genoemde „interne akkoord” tussen premier Ian Smith en de, zoals dat heet, gematigde zwarte leiders Muzorewa, Sithole en Chirau in een wellicht beslissende fase. In dat licht moeten de intensieve internationale campagnes van alle betrokken partijen worden gezien die gedurende de laatste weken pogen de opinie in belangrijke westerse landen in de gewenste richting te trekken. Zoals al ruim een eeuw het geval is zullen ook nu essentiële beslissingen omtrent de toekomst van Zimbabwe niet in Afrika zelf, maar daarbuiten worden genomen.

Langs twee lijnen wordt op dit moment getracht de toekomst van de officieel nog altijd Britse kolonie Zuidelijk Rhodesië te bepalen.

Daar is in de eerste plaats het interne akkoord zoals dat op 3 maart van dit jaar in Salisbury werd gesloten. De kern ervan wordt gevormd door de regeling van de eerstvolgende algemene verkiezingen: 72 zetels in het toekomstige parlement zullen worden ingenomen door zwarten, 28 zetels door blanken, met dien verstande dat 20 blanken zullen worden gekozen door blanken en de overige 8 door zwarten en blanken tezamen, maar op voordracht van blanken!

Het is duidelijk dat Muzorewa c.s. hiermee hun altijd als onwrikbare eis naar voren gebrachte „one man one vote” als een baksteen hebben laten vallen.

Nog afgezien van de ook in de nieuwe regeling voortdurende onrechtvaardigheid (minder dan 5% van de bevolking krijgt nog altijd meer dan 25% van de parlementszetels) mag Ian Smith in het algemeen tevreden zijn met het bereikte resultaat. Wijzigingen in de grondwet zullen immers 78 stemmen vereisen en derhalve op een veto van het blanke parlementsdeel kunnen stuiten.

Bovendien is Smith er in geslaagd ook in de overgangsfase een vaste greep op de gang van zaken te houden. Het hoogste orgaan in deze periode, die inmiddels aan de gang is en zal duren tot aan de „onafhankelijkheidsdag” van 31 december a.s., is de Uitvoerende Raad. Deze bestaat uit Smith, Muzorewa, Sithole en Chirau, maar de beslissingen in deze Raad zullen slechts op basis van consensus kunnen

worden genomen zodat het blanke lid opnieuw de beschikking heeft over een mogelijkheid tot veto. De vele zwarte ministers die intussen zijn komen opdagen (voor ieder departement in combinatie met een blanke!) stellen in het geheel weinig voor omdat alle belangrijke bevoegdheden bij de Uitvoerende Raad liggen.

Joshua Nkomo

Terwijl bijvoorbeeld de *Wall Street Journal* deze regeling al toejuichte als een goed voorbeeld voor Zuid Afrika vanwege de liberale en democratische principes die in het akkoord zouden zijn opgenomen, ging het Patriotties Front dat buiten de besprekingen in Salisbury is gebleven, onmiddellijk aan de slag opdat de interne regeling niet in het buitenland zou worden gesteund.

In eerste instantie werden hiertoe besprekingen gevoerd met de Britse minister van buitenlandse zaken Owen. Dat was nodig omdat de Britten, zonder het Salisbury-akkoord expliciet te steunen, zich in het diplomatieke taalgebruik verre van afwijzend hadden opgesteld tegenover deze regeling.

Frontleider Nkomo was dan ook verbolgen over de houding van de Engelsen omdat zijn eigen voorstel een toonbeeld van redelijkheid was geweest: een conferentie van alle betrokken partijen, inclusief Smith, was voor hem mogelijk (een duidelijke concessie) mits de Anglo-Amerikaanse voorstellen van september 1976 tot uitgangspunt van de onderhandelingen zouden worden genomen.

Even ter herinnering de belangrijkste punten uit deze voorstellen:

- een ordelijke en vreedzame overgang naar onafhankelijkheid in de loop van 1978
- vrije en onpartijdige verkiezingen, gebaseerd op algemeen kiesrecht
- het instellen van een overgangsre-

gering door de Britse regering met als taak het houden van de verkiezingen - de aanwezigheid van een VN-vredesmacht gedurende de overgangssperiode

- een Onafhankelijkheidsgrondwet
- een Ontwikkelings Fonds om de economie van het land te herstellen.

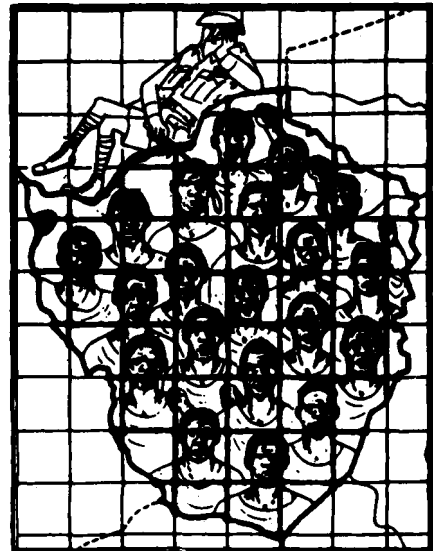
Uit de houding van met name de Britten valt intussen op te maken dat er iets veranderd is in de tussentijd (want waarom zou men anders de eigen oorspronkelijke voorstellen niet meer ondersteunen?). En terwijl de Organisatie van Afrikaanse Eenheid zich en bloc uitsprak tegen het Salisbury-akkoord bleek ook de houding van de VS tweeslachtig. Volgens Nkomo moet de Amerikaanse onderhandelaar Andrew Young worden gezien als een marionet in een belangenstrijd binnen de regering-Carter die er voorlopig zorg voor moet dragen dat de Amerikanen niet op het verkeerde paard wedden, zoals dat in Vietnam en Angola is gebeurd.

Maar het is ook belangrijk om te weten dat bij de veroordeling van het Salisbury-akkoord door de Veiligheidsraad van de VN zowel Amerika als Engeland zich van stemming onthielden. Dit geeft duidelijk aan dat de rol van het Front op diplomatiek nivo nog niet is uitgespeeld, natuurlijk gebaseerd op de angst dat de guerrilla zal doorgaan omdat de strijd niet tegen blanken maar tegen een systeem wordt gevoerd.

De besprekingen die Nkomo op 18 en 19 april met Van der Klaauw voerde leverden de toezegging op dat Nederland humanitaire steun zal blijven verstrekken en bovendien de Anglo-Amerikaanse voorstellen als basis voor een oplossing van het konflikt blijft beschouwen.

De speelruimte voor het Patriotties Front is nog altijd aanwezig, maar de marges versmallen.

Ad Melkert

DE RAAD

Aan het eind van deze maand worden er weer verkiezingen gehouden, die in het jargon „het dichtst bij de burgers staan”. Vergeet het maar.

De praktijk is, dat de interesse en dus het opkomstpercentage bij gemeenteraadsverkiezingen het laagst is van allemaal. Het is zelfs zo, dat bij de spaarzame wijkraadsverkiezingen die hier en daar worden gehouden, de opkomst nog lager ligt.

Waar ligt dit aan? De term „dicht bij de burger” is onjuist als daarmee gedacht wordt aan kilometers. Het gaat over het soort problemen dat aan de orde is en dat in de waagschaal wordt gelegd.

Daar waar de meeste zeggenschap zichtbaar aanwezig is, zal de aandacht van het publiek het grootst zijn. De gemeenten zijn zo afhankelijk geworden van de provinciale en rijksoverheid, dat bijna elke maatregel die ze nemen een sterke relatie heeft met de hogere overheid, zodat de betekenis van de gemeentelijke besluitvorming daalt. De raadsdiscussies zijn vaak technieken, de raadsleden komen vaak niet verder dan verzoeken en bepleiten. In het beste geval doet een subsidieverzoek flink wat stof opwaaien, maar de behoefte aan algemene regels wordt dan direkt onderkend. Die worden opgesteld en het volgende subsidieverzoek wordt gevangen in procedures, waarbij een echte politieke discussie niet meer nodig is.

Op het gebied van de ruimtelijke ordening, het inrichten van wijken en dergelijke zijn er nog flink wat bevoegdheden, maar ook hier beperkt de hete adem van provincie en rijk in de nek van de gemeentebestuurders hun speelruimte aanzienlijk.

Huizen moeten, willen ze voor de talloze subsidie-regelingen in aanmerking komen, voldoen aan honderd en één eisen en of er

nog woon- en leefgenot overblijft is sterk afhankelijk van de architect die erin geslaagd is zich op te werken tot een handig reglementstoepasser.

In een optimistische bui probeer ik dit soort zwartgallige verhalen soms te weerleggen. En soms niet geheel zonder succes. Er zijn heus heel wat bevoegdheden overgebleven en een hardwerkende wethouder, die dag en nacht wetsteksten bestudeert en algemene maatregelen van bestuur leest kan er, vooral als hij of zij een aantal jaren de tijd krijgt, nog heel wat uitslepen. Maar daarmee zijn we wel heel ver van de burger af komen te staan, ondanks dus het feit, dat die wethouder bij wijze van spreken bij u op de hoek woont.

LEVE DE DEMOKRATIE

En nu begint een aardigste discussie. De

Harry van Doorn

zelfstandigheid van de gemeente moet dus worden vergroot. Weg met alle rijksregelingen, alle van bovenaf opgelegde voorwaarden, alle knelende beschikkingen.

Leve de lokale democratie. We krijgen een pot van de rijksoverheid, die, als zij zich minder met de gemeenten bemoeit dan nu het geval is, aanzienlijk groter kan zijn. We heffen er een portie on-

roerend goedbelasting bij en hup, we gaan gemeentelijke politiek bedrijven.

Het zou inderdaad een heel spannende aangelegenheid worden. Teruggrijpen naar reddende normen is er niet meer bij, we maken onze eigen normen. Welke huizen gaan we bouwen? Wat gaan we afbreken? Welke wegen verbreden en versmallen we? Waar gaat de subsidie uit de culturele pot naar toe en hoe groot is die pot? Waar halen we het geld vandaan dat we aan de verbetering van de groenvoorzieningen willen besteden? Hoogst interessant.

Maar dan. Dan beginnen zeer progressieve geesten, die bet zelfbestuur in hun hart hebben geschreven, zich toch achter de oren te krabben. In hun gemeente is een progressieve meerderheid tienmaal zo ver weg als in het vaderland zelf. Ze kunnen al die leuke progressieve dingen, waar de rijksoverheid hun gemeente nu toch maar mooi toe verplicht, beter op hun buik schrijven. Ze zullen helemaal moeten gaan uitzoeken wat nu eigenlijk progressieve gemeentepolitiek is, en wat er van over blijft als de belangengroepen en ook de buurtbewoners mee over je schouder kijken.

ANGST VOOR AUTONOMIE

Toen minister Van Doorn zijn decentralisatieplannen op tafel legde, die dus alleen gaan over het sociaal-culturele beleid en die strenge minimum-eisen stellen, was de boot al aan. Natuurlijk met het argument, dat er wellicht niet voldoende geldmiddelen met de vergrote bevoegdheden mee uit de CRM-hemel zouden dalen. En dat zal best een gerechtvaardigde vrees zijn. Maar de belangrijkste weerstand kwam toch voort uit de angst voor autonomie.

Toch zou het voor de democratie in ons land een hele goede zaak zijn, als

R

linksaf
en
omhoog

door Kees Waagmeester

de gemeenten meer eigen bevoegdheden zouden krijgen. Een moeilijke proces zou het zijn, tegen de logica van de bestuurlijke wetmatigheden in.

En voor progressieven zouden de concrete resultaten van de democratische besluitvorming waarschijnlijk vaak minder leuk zijn, afhankelijk natuurlijk van de gemeente waar men zit.

Maar op den duur zou de politieke duidelijkheid er bij winnen. De plaatselijke verkiezingscampagnes zouden er feller op worden, er zouden namelijk weer hele politieke brokken te verhapstukken zijn.

De PPR kan beginnen een beter gebruik van de gemeentelijke taken die er nog zijn, te verlangen. Ze zal er steeds op moeten aandringen, dat de macht op een zo laag mogelijk nivo komt te liggen, zonder uiteraard de verbanden die er zijn uit het oog te verliezen. Het is vooral een moeilijke proces, omdat het inhoudt, dat er macht moet worden afgestaan.

Maar het is met het oog op het in stand houden van een bewust democratische samenleving, waarin de vervreemding onze grootste vijand is, een levensvoorwaarde.

Het moeizame vredesproces

De Egypties-Israëliëse toenadering, vorig jaar november zo spectaculair ingezet met het historische bezoek van president Anwar Sadat aan Jeruzalem en in antwoord daarop de reis van premier Menachim Begin in het kers-tweekeinde naar het Egyptiese Ismaïlia, is duidelijk in de fase van de ontzuivering terecht gekomen. De euforie rond de vrede is voorbij.

Sadat heeft met de politieke situatie in en het financieel-ekonomies bankroet van zijn land voor ogen in een wanhopige maar tegelijkertijd theatrale stap getracht een nieuwe oorlog in de regio te vermijden, gegeven machtsverhoudingen open te breken, vastgeroeste ideologieën op de helling en voldongen feiten op losse schroeven te zetten.

De Egyptiese president betoonde ongetwijfeld een grote morele moed. Niet zozeer omdat hij gevaar loopt het slachtoffer van een moordaanslag of een staatsgreep te worden, want deze gevaren bestaan steeds. Een Egyptiese coup zou bovendien wellicht meer verband houden met de binnenlandse problematiek dan met enig initiatief in het Israëlië-Arabisch conflict. Maar het is duidelijk dat Sadat ten koste van alles inertie in dit conflict wilde vermijden. In 1973 vermeed hij dit gevaar door een militaire aktie, de zgn. Yom Kippoer oorlog, eind vorig jaar trachtte hij dit te doen door de start van een spectaculair diplomatiek offensief, en opnieuw riskeerde hij een diepe vernedering.

De Israëliëse leiders hebben hem daarin niet kunnen en niet willen volgen. De Israëliëse hang naar vrede is (nog) niet sterker gebleken dan het streven naar veiligheid door gebieds-uitbreiding.

In feite zijn zij trouw gebleven aan hun zionistische ideologische denkbeelden, volgens welke *Eretz Israël* het historische recht én de roeping van het Joodse volk is.

De Egypties-Israëliëse onderhandelingen, half december zo hoopvol gestart op de Kairo-konferentie, zitten al weer enkele maanden danig in het slop. Voordat tussen beide landen een akkoord bereikt zal worden, zullen er nog heel wat hindernissen genomen moeten worden, om nog maar te zwijgen van een vredesregeling die ook de andere Arabische landen én de Palestijnen omvat. Daartoe zal er eerst structureel iets dienen te veranderen in het Israëliëse politieke denken.

De reis van Anwar Sadat heeft een grote verandering teweeggebracht in het denken van de Israëliërs en de Egyptenaar. Als zo'n „revolutionaire” verandering in het denkpatroon mogelijk is tussen Israël en Egypte dan moet dat toch ook mogelijk zijn met de andere landen in de regio.

Noodzakelijke Israëliëse overeenkomsten met Libanon en zelfs schikkingen met Syrië zouden geen bijzon-

dere praktische problemen hoeven op te leveren. Een „funktionele” schikking zou ook met Jordanië uitgewerkt kunnen worden... zo níet met de Palestijnen. En deze laatsten kunnen nu net niet buitengesloten worden. Niet voor niets wordt het Palestijns probleem en de wederzijdse erkenning van een Israëliëse en een Palestijne staat algemeen erkend als de kern van het conflict.

De Arabische staten raakten in de jaren dertig juist verwickeld in de strijd tegen het zionisme door het verzet daartegen van de Palestijnse Arabieren.

Afgezien van het feit of hij de Palestijnen nu wel of niet een goed hart toedraagt, Sadat wil een stabiele overeenkomst. En dat wil president Carter van de Verenigde Staten ook.

Dat vereist nu eenmaal de instemming van op zijn minst een belangrijk deel van het Palestijnse volk.

Als ook Israël een stabiele overeenkomst wenst zou het niet alleen een volledige Palestijnse deelneming aan het vredesproces moeten aksepteren, het zou daar eigenlijk op moeten aandringen. Zonder deelname van de Palestijnen zou op zijn hoogst een regeling getroffen kunnen worden als in 1949, die wel naar de brandhaard verwijst maar het laat smeulen om dan twintig jaar later te ontploffen. Gelet op het tempo waarin vandaag de dag politieke situaties elkaar afwisselen én de ervaring die de Palestijnen hebben opgedaan om de aandacht van de wereld op zich te vestigen, o.a. door, helaas, terreurakties, dan is het zonneklaar dat een overeenkomst, die onvoldoende recht doet aan de Palestijnse nationale aspiraties slechts een kort leven beschoren zal zijn.

Veel minder dramaties dan Sadats reis naar Jeruzalem, maar daarom niet van minder belang is het feit dat de Palestijnse houding ten opzichte van Israël een duidelijke verandering heeft ondergaan sinds 1973.

Na de Yom Kippoer-oorlog werd het idee van een Palestijnse ministaat door de PLO zelf als een reëel voorstel beschouwd. De officiële vertegenwoordiger van de PLO voor West-Europa, Said Hammani, schreef in een tweetal artikelen, die werden gepubliceerd in *The Times* van 16 november en 17 december 1973, dat: „Veel Palestijnen geloven dat een Palestijnse Staat in de Gaza-Strook en op de Westoever een noodzakelijk deel is van elk pakket vredesmaatregelen”, en dat het ideaal van een democratische staat voor alle Palestijnen slechts kan worden gerealiseerd „als de twee partijen dat willen en bereid zijn ervoor te werken”. Intussen moeten zijns inziens de Palestijnse staat en Israël coëxisteren.

De leider van de PLO, Arafat, verwierp deze gedachte nooit en ook de Arabiese bevolking op de Westoever stond in 1975 massaal achter het idee van een Palestijnse mini-staat.

Bovendien, de PLO spreekt niet meer over de terugkeer van Israëliëse joden naar hun land van herkomst, een belangrijke ontwikkeling aangezien het in feite betekent dat ze geaksepteerd heeft dat er een Joodse staat is met 3 miljoen inwoners.

Ook al heeft de PLO nog niet de bereidheid getoond met zoveel woorden Israëls bestaansrecht te erkennen, er zijn genoeg indiskreties en andere indikaties om te mogen konkluderen dat de grote meerderheid van het Palestijnse volk en haar leiders het verdelingsbeginsel zullen aanvaarden op voorwaarde dat er een onafhankelijke Palestijnse staat zal komen.

Het is juist op dit gegeven – onafhankelijkheid – dat de felle kritiek van de Palestijnen op Sadats initiatief zich heeft gekonsentreerd, niet op het bezoek van hem aan Jeruzalem als zodanig.

Een sterker, meer verbeeldingskracht bezittend PLO-leiderschap zou Sadats stap verwelkomd hebben en zijn uitnodiging om aan de Kairo-konferentie deel te nemen aangenomen hebben om zó Israël voor het oog van de wereld voor het blok te zetten en zich er zo van verzekerd hebben geweten dat de volle aandacht gericht zou zijn op de kern van het conflict, de Palestijnse kwestie. Zo sterk als de PLO is om een regeling, die haar buiten sluit, te doen mislukken, zo zwak is ze nog om een vredesoffensief à la Sadat te openen.

Zolang als de huidige Israëliëse regering blijft bij haar standpunt op de Westoever en in de Gaza-strook geen centimeter grondgebied te willen afstaan, is er te weinig hoop op resultaten om een dergelijke stap te rechtvaardigen.

Niettemin, het feit dat de PLO, in tegenstelling tot Libië en Irak, op de Tripoli-top, de mogelijkheid heeft willen openhouden voor onderhandelingen over een definitieve regeling – immers zij wenste niet het zes-punten-akkoord, dat elk kompromis over overleg met Israël uitdrukkelijk verwerpt, ter ratifikatie voor te leggen aan het Palestijnse Nationale Kongres (parlement) – mag beschouwd worden als een duidelijke wenk aan Egypte, Israël en de Verenigde Staten.

(Door het niet bekrachtigen ervan blijft dit akkoord voorlopig en kan het elk ogenblik onder tafel worden geschoven ten gunste van een verzoenlijker standpunt.)

Als iets substantieëls zou worden aangeboden dan is er absoluut geen reden waarom een psychologische doorbraak, gelijk aan de Israëlië-Egyptiese, ook níet zou kunnen ontstaan op het Israëlië-Palestijnse vlak.

Indien in antwoord op Sadat premier Begin de bereidheid had getoond alle bezette gebieden terug te geven – daarbij overnemend de Egyptische suggestie van stringente wederzijdse en internationaal gegarandeerde waarborgen – en Yasser Arafat had

het Midden-Oosten

uitgenodigd naar Jeruzalem dan zou zonder twijfel het Israëliëse volk, gezien de euforie die Sadats bezoek bracht, deze stap overweldigend gesteund hebben.

Sadats Arabiese tegenstanders zouden daarmee het zwijgen zijn opgelegd en een inklusief vredesverdrag zou vermoedelijk spoedig getekend kunnen worden.

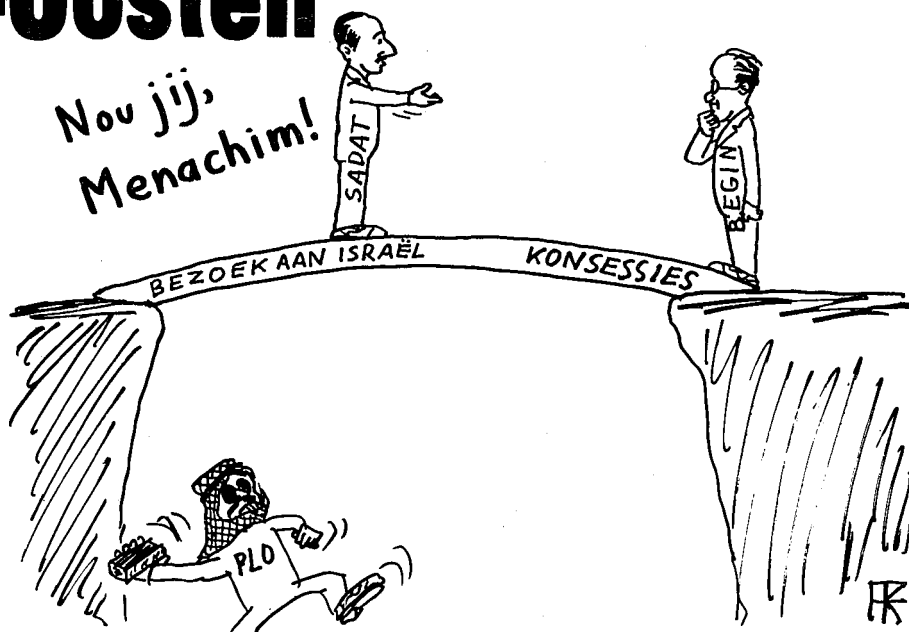
Onmogelijk?

Sadats bezoek en de enthousiaste verzoening met Egypte was een maand daarvoor ook voor onmogelijk gehouden.

Dick Bot
Namens de Midden Oosten-groep van de PPR.

Reacties op dit artikel sturen naar:
Dick Bot, Lijndraaijer 150, 1625 ZV Hoorn.

De PPR-Midden Oosten-groep kan nog steeds nieuwe leden gebruiken.
Geïnteresseerden kunnen zich opgeven bij Dick Bot.

'Eerste stap: Onafhankelijke Palestijnse staat'

Het uitroepen van de staat Israel was voor de Palestijnen nauw verbonden met de vlucht en de verdrijving van het grootste deel van hun volk uit het vroegere Palestina. Het recht op hun land en het recht op zelfbeschikking waren hen ontnomen; in plaats daarvan werd het „Palestijnse vluchtelingenvraagstuk” een jaarlijks terugkerend agendapunt in de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties. Vele resoluties werden aangenomen die het recht op terugkeer bevestigden; resoluties die uiteindelijk een dode letter bleven. De Palestijnen die in de staat Israël achterbleven werden het slachtoffer van een politiek die hen tot tweederangs burgers in eigen land maakte. De juni-oorlog van 1967 leidde tot een tweede uittocht van honderdduizenden Palestijnen en tot de militaire bezetting en geleidelijke annexatie van de Westelijke Jordaanoever en de Gaza-strook.

Met de heropkomst van een zelfstandige Palestijnse verzetsbeweging, de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie, nam het Palestijnse volk het lot opnieuw in eigen handen. Daarmee kwam de politieke kant van de zaak – het recht op zelfbeschikking van het Palestijnse volk – opnieuw op de voorgrond. De reacties van de opeenvolgende Israeliese regeringen kwamen op een punt overeen: volgens hen bestond het Palestijnse volk politiek gesproken niet.

Deze politiek vinden we in versterkte mate terug bij de regering-Begin. Door het ontkennen van het politieke bestaansrecht van het Palestijnse volk en zijn vertegenwoordiger, de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie, en door het naar voren schuiven van een zoge-

naamd gematigd Palestijns leiderschap probeert de Israëliëse regering en haar bondgenoten met in feite neokoloniale middelen de huidige situatie in takt te houden. In dat verband moet het „autonomie-plan” gezien worden voor de „Arabieren van Eretz Israel in Judea en Samaria” dat de regering Begin als koncessie wil doen aan de Palestijnse bevolking op de bezette Westelijke Jordaanoever.

Dit plan betekent niets anders dan een blijvende militaire en economische beheersing door Israël. De Israëliëse regering wil in feite deze gebieden, als onderdeel van het „bijbelse Israël”, blijvend bij de staat Israël inlijven om redenen van nationale veiligheid. Onder hetzelfde mom worden deze gebieden door middel van Joodse nederzettingen gekoloniseerd.

Is deze politiek werkelijk in het belang van de veiligheid van de bevolking van Israël?

Het Palestina Komitee meent van niet: werkelijke veiligheid kan alleen gebaseerd zijn op rechtvaardigheid en niet op het getal en de kwaliteit der wapens of op gebiedsuitbreiding.

Dertig jaar na de vestiging van de staat Israel lijken de vooruitzichten op een rechtvaardige en duurzame vrede in het Midden-Oosten verder weg dan ooit.

Ten koste van grote aantallen mensenslevens onder de plaatselijke bevolking en een zeer grote materiële verwoesting zijn er nu in Libanon opnieuw voldongen feiten gekreëerd. Het geweld tegen de burgerbevolking – waarbij zelfs fragmentatiebommen zijn gebruikt – heeft vele honderden slachtoffers geëist. De militaire „overwinning” bleek overigens een morele nederlaag. Allereerst was het Palestijnse verzet veel

sterker dan verwacht: de voorspelde „walk-over” bleek in de praktijk een moeizame operatie die slechts met behulp van grootscheepse bombardementen doorgevoerd kon worden. Het was tevens maar al te duidelijk dat deze bombardementen niet alleen op „terroristenbases” werden uitgevoerd. Israëliëse militairen kwamen met een morele kater terug.

Het is dan ook niet toevallig dat juist na de militaire bezetting van Zuid-Libanon het protest van de beweging „Vrede Nu” massaal aansloeg onder de Israëliëse bevolking. Waar Begins beleid niet zeer verschilt van zijn voorgangers van de Arbeiderspartij, heeft zijn presentatie ervan veel mensen, ook in Israel, ervan bewust gemaakt dat deze politiek er noch een van veiligheid, noch een van vrede is.

Ook het verzet van het Palestijnse volk binnen en buiten Israël, binnen en buiten de bezette gebieden, maakt het steeds duidelijker dat de politiek van de Israëliëse regering een oorlogspolitiek is, een anti-vredespolitiek.

Een werkelijke aanzet tot een andere politiek kan alleen maar bestaan uit de erkenning van het recht op zelfbeschikking van het Palestijnse volk.

Het Palestina Komitee zal daarom n.a.v. het 30-jarig bestaan van Israël een grote demonstratie en manifestatie organiseren met als centrale eis: een onafhankelijke Palestijnse staat. De demonstratie vindt plaats op 13 mei en vangt aan op het Museumplein te Amsterdam om 13.00 uur. De daaropvolgende manifestatie wordt gehouden in het Roothaanhuis, Rozengracht 133 te Amsterdam; aanvang 15.00 uur. Hierbij zullen sprekers van de PLO en uit Israel aanwezig zijn, evenals muziektheatergroepen.

Nederlands Palestina Komitee 7

Wim Wildeboer, PPR-wethouder in progressief progr

IN GRONINGEN KON DE PPR ID

Wim Wildeboer (27) is voor de PPR wethouder in het progressieve programkollege van Burgemeester en Wethouders van Groningen. Tot zijn portefeuille behoren de welzijnssector, milieu, wijkaangelegenheden en een reeks andere zaken die de warme belangstelling van de PPR genieten. Het programkollege dat het dagelijks bestuur van de stad Groningen uitmaakt heeft in de vier jaar van zijn bestaan ook een reeks opzienbarende, maar vooral fundamentele verbeteringen in de leefomstandigheden tot stand kunnen brengen.

Er zijn, zo zegt Wim Wildeboer, in Groningen PPR-ideeën verwezenlijkt en die zijn daar zo hecht verankerd in de basis dat ze niet zonder meer ongedaan kunnen worden gemaakt. En zonder de inbreng van de PPR in het kollege zouden deze niet van de grond zijn getrokken.

Dat was mogelijk dank zij een progressieve samenwerking waarin „de PPR met beide benen op de grond staat”, aldus Wim Wildeboer: wij kunnen niet in alles onze zin krijgen. Die progressieve samenwerking gaat door – als ook de Groningse kiezers dat willen. De PPR heeft daarvoor nog een duizend stemmen extra nodig. Die heeft ze – zo te zien – wél verdiend.

PPRAK sprak met Wim Wildeboer in wat diens wethouderskamer is in het oude (vroeg negentiende-eeuwse) gedeelte van het stadhuis. Een vertrek als een ouderwetse kloostercel. Het uitzicht op markt en Martinitoren vormt de enige decoratie – afgezien van wat simpele potplanten (en, niet te vergeten, „een asbak van het Chileense volk”, alleen ten gebruik van bezoekers).

Alle somptuositeiten die wethouderskamers van weleer plachten op te tuigen zijn naar het schijnt genadeloos verwijderd. Aan een stevige spijker, die eertijds ongetwijfeld een zwaar schilderij moest dragen, is nu – onhandig – een foto geprikt van de warenmarkt die enkele dagen vóór dit gesprek terug kon komen in de – dank zij Wim en de zijnen – van onnodig autoverkeer verlost binnenstad, waar het nu weer leefbaar is.

Tien jaar geleden moest die markt wijken voor het autoverkeer . . . Wim Wildeboer was 23 jaar toen hij wethouder werd – zonder de voorbereiding van een eerder raadslidmaatschap. Hij ziet in die jeugd vooral voordelen: „Je blijft er fit bij. Het kollege van B en W van Groningen is de best georganiseerde aktiegroep.”

Zelf kwam hij vier jaar geleden ook uit de aktiewereld: „Leuk, dat je akties voerde voor bijvoorbeeld meer voorzieningen in het jeugdwerk die je dan nu als wethouder kunt uitwerken.” Na een niet-voltooide HTS-studie storte hij zich in het welzijnswerk, dat ongetwijfeld in hem een „goeie” heeft.

Wat zijn je ervaringen als lid van een „programkollege” van Burgemeester en Wethouders?

Wim Wildeboer: „Een programkollege staat natuurlijk al op zichzelf, als vorm, ter discussie. Vele mensen vinden het minder democraties dan een afspiegingskollege. Die mening deel ik niet. Want juist in een afspiegingskollege zie je dat verschillende partijen met zeer uiteenlopende standpunten elkaar proberen te vinden in de beslotenheid van een B en W-vergadering. Dat betekent dat de politiek-inhoudelijke discussies in de gemeenteraad tot een zeldzaamheid worden. Daardoor is het voor de burger helemaal niet meer interessant in een openbare raadsvergadering te komen luisteren. De compromissen zijn immers al uitgemaakt in de vergadering van B en W.

Daarentegen komt een programkollege – en dat is ook de start van het onze geweest – met een program waarin de hoofdlijnen én de uitvoering van het te voeren beleid staan omschreven. Bestuurlijk gezien werkt dat heel effi-

bouwwerk, jeugd- en jongerenwerk, vormingswerk, minderheden . . . Alleen maar onderdelen dus van die welzijnssector.

De PvdA had ruimtelijke ordening, de onderwijssector, verkeer, financiën en economies beleid, terwijl de CPN cultuur, recreatie en de sociale dienst kreeg toebedeeld.”

Wat kun je nu, aan het einde van de rit, constateren? Wat zie je aan PPR-ideeën gerealiseerd?

Wim Wildeboer: „Je ziet alle hoofdlijnen van het kollegebeleid uitgevoerd: stadsvernieuwing – hoge prioriteit; uitbreiding van het voorzieningennivo en welzijnswerk – hoge prioriteit; onderwijsvernieuwing – hoge prioriteit. We hebben daar af en toe ook de landelijke publiciteit mee gehaald. Bijvoorbeeld met ons verkeerscirculatieplan: een voorbeeld van duidelijk en integraal beleid waarbij heel het kollege zegt: die binnenstad van ons willen we niet langer laten verpauperen doordat files en geparkeerde auto's allerlei specifieke binnenstadsfuncties in de verdrukking brengen. Bejaarden, kinderen, ze durven niet meer in de binnenstad te komen. Alleen als je gepantserd bent in een auto kun je daar nog veilig vertoeven. Daar willen wij een einde aan maken.

Daar hebben wij ook een einde aan gemaakt. De binnenstad is nu weer voor iedereen: voor kinderen, bejaarden of winkelende moeders. We hebben hier in de binnenstad een Jan de Roos die de hele dag staat te zingen – nou, die moet vooral zijn kans krijgen. Dat is een stukje binnenstadskultuur dat we graag goed willen laten gedijen. Dat kan, dank zij het verkeerscirculatieplan, dat de voorwaarde was om weer te komen tot een leefbare binnenstad. Het verkeer is nu beter gereguleerd. De warenmarkt kon worden teruggehaald. Afgelopen zaterdag hadden we die markt voor het eerst sinds tien jaar weer hier rond ons stadhuis. Een prachtig succes. Overal een gezellige drukte.

Een binnenstad zoals die wezen moet . . . Het was overigens een gigantiese klus: zo'n tweehonderd kleinere ondernemers terug te praten naar een binnenstad waaruit ze tien jaar geleden waren verdreven door het vele verkeer. Ze voelden er eerst niets voor terug te komen. Toch is het gelukt – in goed overleg. Er is een enquête gehouden en 80% was vóór . . . Kortom: een leuk succes.”

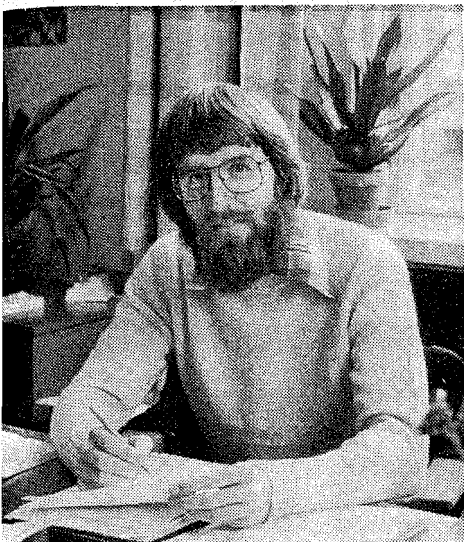
Wat kun je nu zeggen van het verkeerscirculatieplan in het algemeen?

Wim Wildeboer: „Het plan is vorig jaar,

ollege:

EN VERWEZENLIJKE

19 september, in werking getreden en je kunt nu al zeggen dat het allemaal goed werkt. De exakte gegevens van een enquête, die drie maanden na het inwerkingtreden is gehouden, ontbreken nog. Wij weten we dat tweederde van de ondervraagde middenstanders er toen niet aan heeft meegedaan. Je mag daaruit conkluderen dat die het wel goed vonden – in ieder geval niet de moeite waard te reageren. Een derde heeft wel gereageerd, maar slechts de helft daarvan heeft dat ook met een accountantsrapport gestaafd. En van die laatste groep was dan ongeveer 70 tot 80% niet tevreden. Die vond dat de omzetten waren gedaald.

Die omzetzaling vind ik op zichzelf niet onbegrijpelijk: nét na de invoering die een gigantiese ingreep betekende. Iedereen had tijd nodig om er aan te wennen. De binnenstad was na alle opbreken nog niet opgetuigd, de warenmarkt was nog niet terug, die een grote trekpleister is. Bovendien heb je allerlei soorten winkels. Ze moeten het lang niet allemaal alleen hebben van klanten die met auto's kunnen komen voorrijden.

Ik vind trouwens dat niet alleen de middenstanders mogen uitmaken of het verkeerscirculatieplan goed is of slecht. De publiciteit staat doorgaans aan hun kant – steunt dus maar één van de belangengroepen, wie het slecht gaat – maar ook door andere oorzaken zonder enig verband met ons plan. Wij hebben ook te maken met de belangen van het publiek – winkelend publiek, recreërend publiek . . .

Het is wel een van de zwaarste beslissingen van ons college geweest. Ook erg omstreden. De oppositie: CDA, VVD, GPV, stemden tegen.

Nu, na zeven maanden, kun je in ieder geval constateren dat er nog maar weinig mensen zijn die het plan terug

willen draaien. De overgrote meerderheid is dik tevreden."

Hier zie je dan in ieder geval iets van je PPR-ideeën verwerkt . . .

Wim Wildeboer: „Ik durf te stellen dat dit verkeerscirculatieplan niet was doorgevoerd als de PPR niet in het college had gezeten. Binnen de PvdA-fractie waren de meningen verdeeld, maar de PvdA-wethouders hebben de steun van hun achterban weten te krijgen. De CPN was aanvankelijk niet zo voor deze ingreep. De PPR had in '75 al een motie ingediend om te komen tot het auto-arm maken van de binnenstad. Die motie is toen verworpen, maar heeft zijn effect wel gehad. Het was ons echt menens in deze periode de binnenstad weer leefbaar te maken."

Waarom was de CPN „niet zo voor“?

Wim Wildeboer: „Voor een deel omdat er veel geld mee was gemoeid: 15 miljoen om de hele binnenstad aan te pakken. Dat geld kon je ook voor andere dingen gebruiken. De discussie met de CPN was aanvankelijk nogal erg negatief. De stad zou onbereikbaar worden. De binnenstad zou worden afgesneden, opgeofferd aan een aantal principes van PPR en PvdA. In dit soort dingen loopt de CPN nu eenmaal nooit voorop – althans als het gaat om veranderingen.

Maar, nu zeggen ze dan toch: we zijn best tevreden; we kunnen het wel verdedigen. Als het gaat om zo vergaande veranderingen in de samenleving, op zo'n punt als dit, dan loopt de CPN blijkbaar liever wat achteraan.

Als onder zulke omstandigheden ook de PPR was afgehaakt – omdat ze het ófwel niet ver genoeg vond gaan, óf juist te ver – nou, dit laatste zeker niet – dan was het verkeerscirculatieplan niet van de grond gekomen. Wij hebben toen gezegd: dit is voor ons wel het minste wat er moet gebeuren. Als dat niet kan, dan zal de ledenvergadering van de PPR zeer waarschijnlijk haar steun aan dit college ter discussie moeten stellen.

Gelukkig hoefde dat allemaal niet en is de binnenstad klaarblijkelijk bereikbaar en leefbaar. Om er te komen moet je alleen wat meer lopen. Dat is dus minder gemakkelijk voor automobilisten die in een eerder stadium hun wagens in een parkeergarage kwijt moeten. Fietsers kunnen er wel in. Voor de bussen zijn er vrije banen gekomen. Er zijn meer voetgangersgebieden . . ."

. . . maar de mensen die óm die binnenstad heen wonen krijgen nu de verkeersstroom . . .

Wim Wildeboer: „Ja. Gescoord. Dat is voor ons ook een punt van discussie

geweest. Het verkeerscirculatieplan is niet een zo vergaande structurele aanpassing van het verkeers- en vervoersbeleid zoals wij die graag zouden willen. Je verplaatst immers dat verkeer van de binnenstad naar de buitenwijken. Wat dat betreft hopen wij dat het gebruik van het openbaar vervoer omhoog gaat. Ik heb trouwens de indruk dat dit het geval is – de eerste cijfers wijzen daar op. Ook heb ik de indruk dat het aantal fietsers toeneemt . . . Maar, liever hadden wij gehad dat veel overbodig autobedrijf door ruimtelijke ordeningsmaatregelen ook echt overbodig zou worden."

Het openbaar vervoer is uiteraard ook hier duurder geworden . . .

Wim Wildeboer: „Ja – een rijksaangelegenheid . . . Jammer . . . Tot onze droefenis hebben wij in dezen niets te zeggen over het openbaar vervoer. Die prijsverhoging doorkruist onze bedoelingen. Hoewel, de minister had een verkeerscirculatieplan gevraagd als conditie voor het overnemen van tekorten op het openbaar vervoer. Ons plan gaat wel wat verder dan de minister nodig vond. En dat is toch prima, zo."

Is nu alles de afgelopen vier jaar in Groningen zo gelopen als de PPR het graag zag?

Wim Wildeboer: „Nee, maar we mogen tevreden zijn. Een ander nogal omstreden punt van het collegebeleid was het ringwegenstelsel. Rond de binnenstad moet een stelsel van ringwegen komen. Wij hebben gezegd: wat ons betreft is het niet nodig dat heel de stad Groningen daardoor wordt omsloten. Als je een ringweg hebt aan de oostzijde en aan de zuidzijde kan iedereen om de stad heen. Rijksweg 43 en de weg naar het Eemshavengebied sluit daarop aan. Dat heb je niet daarnaast nog een ruit nodig van de noordelijke ringweg naar de westelijke.

De raad dacht daar anders over. Die westelijke ringweg gaat dwars door een bos en we hebben hier in Groningen weinig bos. En de noordelijke ringweg – ongelijkvloers en vierbaans – komt heel dicht bij woningen. Wij vonden dat die noordelijke ringweg ook toegankelijk voor fietsers moest zijn, gelijkvloers kon en tweebaans. Maar de raad verwierp de PPR-motie die dat voorstelde. De PvdA, de CPN, de meerderheid van het college, maar ook andere partijen hadden daar zo hun redenen voor, waar wij het niet mee eens zijn, maar waar we ons bij neer moeten leggen.

Dan is er nog een derde punt dat bij het college nogal heeft gespeeld en dat is de tweede belangrijke kwestie waar

wij ons bij de wil van de meerderheid moesten neerleggen. Hier in de binnenstad staat, vlak bij de Martinatoren, een oud politieburo. Dat moet worden gesloopt en er moet iets nieuws voor in de plaats komen. Daar wilden wij graag kleinschalige, veelzijdige binnenstadsactiviteiten vorm geven met eventueel projecten om in te wonen en winkeltjes.

Nou, daar is nu door het kollege een plan ontwikkeld: zeven verdiepingen hoog – nog net niet zo hoog als de Martinatoren, maar het komt toch aardig in die buurt. Een stuk grootschaligheid met grootwinkelbedrijven en dergelijke, dat de hele omgeving gaat bederven... Maar het kollege blijft bij zijn standpunt – zij het niet met mijn steun en ook niet met die van de PPR-fraktie. Wij staan dus in dit opzicht alleen. En ik vind, ook dat moet je kunnen aksepteren. Zoiets kan, af en toe. Er zijn voorbeelden genoeg van dat de samenwerking op andere punten prima is."

... nog meer onvervulde wensen?

Wim Wildeboer: „Een ander voorbeeld van een kwestie waar we onze wensen niet zien gerealiseerd ligt in de cultuursector. We hebben hier een heel mooie stadsschouwburg. Die is nu al een jaar dicht en we hebben gezegd, als PPR, dat het mogelijk is de schouwburg snel en goed te verbouwen. Daar is ook geld voor. Er is een plan gemaakt voor 2,5 miljoen en dat vonden wij een goede zaak.

Nee, zegt de PvdA, nee, zegt de CPN, de schouwburg en het schouwburgbeleid moeten inspelen op nieuwe ontwikkelingen. Die ontwikkelingen omvatten grootschalige produkties – die overigens ook niet zo vaak hierheen komen, maar enkele keren per jaar. En daarvoor moet dan de schouwburg worden omgekeerd. Er moet een grote toeter op, hij moet worden uitgebreid buiten de bestaande muren en dat kost bijelkaar tien miljoen.

Daar is het kollege vóór – minus de PPR-wethouder. Wij vinden het bouwkundig niet goed dat je een schouwburg van honderd jaar zo over de kop haalt. Maar wij vinden het ook cultuurpolitiek niet goed omdat het publiek dat op die grootschalige produkties afkomt niet de mensen zijn waaraan wij de hoogste prioriteit toe-kennen. Dat geldt ook voor die produkties zelf die hier naar toe moeten worden gehaald.

... ondanks alles in het kollege een prima samenwerking ...

Wim Wildeboer: „Zonder meer. Wat het onderwijsbeleid betreft zijn wij het in hoofdlijnen eens met PvdA-wethouder Jacques Wallage. Onderwijsvernieuwingsprojecten in de oude wijken steunen wij van harte. Ze zijn ook belangrijk omdat ze zich niet tot louter onderwijs mogen beperken, maar onderwijs-welzijnsprojecten zijn: onderwijs is dan niet alleen maar het kinderen instrumenten geven, maar ook een zaak waar de buurt en de ouders bij worden betrokken. Het gaat er om de kinderen de kans te geven

zich zo goed mogelijk te ontplooiën – met hun ouders, in hun gezinssituatie, in de buurt waar ze wonen. Dat loopt allemaal prima. Wallage doet het uitstekend en hij heeft in dit opzicht onze volledige steun.”

Ik hoop dat de PvdA afhankelijk blijft van linkse bondgenoten

Waar liggen hier nu de verschillen tussen PPR en PvdA vooral?

Wim Wildeboer: „Een kenmerkend verschil tussen ons en de PvdA in Groningen is dat, hoe progressief die partij hier ook is – en daar staat zij landelijk om bekend – men er toch een groter vertrouwen toekent aan de overheid dan wij willen doen. De PvdA wil meer via de overheid regelen dan de PPR, die veel meer hamert op het gedecentraliseerd zijn van bijvoorbeeld het welzijnswerk, maar ook de bevoegdheden van wijkraden. De PvdA wil zulke zaken uiteindelijk toch minstens bij de gemeenteraad en liefst binnen het kollege onder verantwoordelijkheid houden.

Maar ik moet zeggen, in mijn portefeuille ben ik er tot nu toe gelukkig wel in geslaagd vele van onze PPR-ideeën, zeker in de welzijnssector, gestalte te geven: decentralisatie, uitbreiding voorzieningennivo, doelgericht werken naar een aantal groepen en de emancipatorische functie sterk beklemtonen, met daarnaast de wijkgebondenheid en de samenhang in het welzijnswerk.”

... een mond vol ...

Wim Wildeboer: „Decentralisatie betekent dat wij het welzijnswerk zo dicht mogelijk willen brengen naar de gebruikers, de mensen waar het zich immers op richt. Dat is soms een wijk, soms zijn het categorieën van mensen. In de wijk willen wij de samenhang tussen de verschillende welzijnsvoorzieningen zo veel mogelijk stimuleren – samenhang tussen wijkmaatschappelijk werk, opbouwwerk, buurthuis, wijkraad.

Een hoge prioriteit hebben wij steeds gegeven aan een verdere uitbouw van het voorzieningennivo. Er zijn een aantal jongerencentra bijgekomen, die er echt niet waren gekomen als de PPR niet in het kollege zat.

Daarnaast is een aantal minderheids-groepen beter aan de bak gekomen. Zo is het woonwagencentrum hier in de stad vernieuwend en dat was ook hard nodig. Woonschipbewoners hebben rechten gekregen ... en elektra. Er is een Vrouwenhuis gekomen en een Blijf Van Mijn Lijf-opvang. We zijn bezig dit een betere subsidiebasis te geven. Er is vormingswerk opgezet, dat vier jaar geleden nog helemaal geen

erkenning had – nu wel. Het opbouw-werk is verder uitgebouwd.... Nou, zo kun je aan de gang blijven.

... buitenlandse werknemers ...

Wim Wildeboer: „Leuk, dat je dat nu vraagt. Ik ga juist vanmiddag om vier uur een pand openen, een sociaal trefcentrum waar buitenlandse werknemers gebruik van maken, maar ook WAO'ers, actieve bejaarden en nog een aantal van die groepen die worden gekenmerkt door het feit dat ze vaak tegen hun wil buiten het arbeidsproces zijn geplaatst.

Dat trefcentrum wil geen vergaarbak zijn van minderheidsgroepen, maar een platform waar men met elkaar als groep de problemen kan doorpraten. Het heeft ook vertakkingen met buurtprojecten. Vooral wordt het gekenmerkt door het feit dat het een vorm wil zijn van „zelfhulp”: in vele gevallen begrijpt men immers elkaar beter dan professionele hulpverleners dat kunnen. De bedoeling is dat de mensen via het trefcentrum uit hun isolement raken; een situatie waar ze zelf immers niets voor voelen. Zo gauw mogelijk moeten ze terug kunnen naar de wijk en actief worden in de bestaande voorzieningen. Een landelijk gezien uniek project. Ik heb alle vertrouwen dat het zal slagen.

Gezondheidszorg hoort ook tot je portefeuille ...

Wim Wildeboer: „In de gezondheidssector zijn we met een heel leuk project bezig. In een nieuwbouwwijk willen wij – in tegenstelling tot wat vroeger gebruikelijk was – via een wijkgezondheidsproject de samenhang tot stand brengen tussen de verschillende welzijnswerkers, maatschappelijk werkers, wijkverpleegsters, gezinsverzorging, bejaardenwerk en huisartsen. Uiteindelijk moeten de bewoners de zeggenschap uitoefenen over dat wijkgezondheidscentrum.

Drugs ...

Wim Wildeboer: „We zitten hier in de stad ook met een drugs-problematiek. Er zijn nogal wat jongeren met de, helaas, gebruikelijke problemen rond huisvesting en werkgelegenheid. Ze hebben weinig perspectieven en zoeken vanuit die maatschappelijke positie hun toevlucht in drugsgebruik, met althans voor een aantal van hen zeer problematische effecten.

Wij zijn nu bezig in goed overleg met een aantal instellingen en ook met vrijwilligers te komen tot een gesloten circuit waarin de GGD een coördinerende rol vervult en waarin een centrum voor alcohol en drugs en het jongerenadviescentrum mee gaan doen. Dat betekent dat er een aantal nieuwe voorzieningen moet komen met een laagdrempelig karakter – waarbij je dus niet meteen een bepaalde therapie moet gaan volgen of meteen moet afzien van voor de groep waartoe je hoort nu eenmaal inherente gedragsvormen. De mensen moeten er worden geakcepteerd zoals ze zijn en vanuit die

situatie wil men proberen de jongens en meisjes af te helpen van de problematische aspecten van het drugsgebruik.

Milieu ...

Wim Wildeboer: „In mijn portefeuille. De PPR-ledenvergadering heeft zich al lang geleden uitgesproken voor de verplaatsing van de chemische industrie Aagrunol uit de stad Groningen. Dat is een fabriek van gewasbestrijdingsmiddelen waar levensgevaarlijke productieprocessen plaatsvinden. Een van de eerste daden van mij als wethouder was dan ook Aagrunol een nieuwe hinderwetvergunning laten aanvragen. Dat is inmiddels gebeurd en die wordt nu beoordeeld.

Alleen – het duurt met de beroepstermijnen die het bedrijf heeft veel te lang. Al met al staat de fabriek nu midden in de bebouwde kom, vlak bij een stadsvernieuwingsgebied en de buurt maakt zich terecht grote zorgen. Het enige wat we nu als gemeente kunnen doen is proberen het gevaar zoveel mogelijk te beperken. De vele miljoenen die nodig zijn om het bedrijf uit te kopen hebben we niet. Het doet mij deugd dat ook de PvdA-ledenvergadering net een maand geleden ook heeft gezegd dat Aagrunol weg moet.

De CPN zal zich niet gauw over zo'n kwestie uitspreken. Het thema werkgelegenheid speelt voor hen natuurlijk een grote rol. Voor ons ook wel, maar wij vinden de levens van mensen die er werken of wonen en die gevaar lopen toch veel belangrijker dan werkgelegenheid. Die werkgelegenheid is trouwens maar heel betrekkelijk want ze blijft bestaan als je het bedrijf verplaatst – alleen niet in de stad. Die nuancering heb ik tot nu toe van de CPN niet gehoord – overigens ook niet van andere politieke partijen”.

... de best georganiseerde actiegroep

Hoe stelde de CPN zich overigens op in het kollege?

Wim Wildeboer: „De CPN heeft zich de afgelopen vier jaar gedragen als een trouwe bondgenoot waar het kollege steeds op kon rekenen. Als er afspraken werden gemaakt was de CPN in ieder geval degenen die zich er aan hield. Ze zijn ook bereid dat de komende vier jaar te doen.

De CPN is ook links als het aankomt op het analyseren van de verhoudingen in de samenleving. Ze willen best wat veranderen. Maar, ja, dan komt er een heel vreemde kronkel als de CPN dat allemaal moet realiseren in een maatschappij die niet de hunne is. Dan slaan ze soms door naar standpunten die wel degelijk behoudend, allesbehalve vernieuwingsgezind overkomen. Daar-

Foto: Bureau Voorlichting Gemeente Groningen

door botsen PPR en CPN nogal eens. Afgezien van de interne structuur van de CPN, die voor ons als principiële democraten – iedereen moet aan bod kunnen komen en van onderen af – moeilijk te verteren is met zijn centralisme, zijn van boven af alles willen regelen”

Dat centralisme zou een breekpunt kunnen zijn ...

Wim Wildeboer: „Maar het is het niet geworden. Tot nu toe niet, gelukkig. Trouwens, wat onze decentralisatiegedachten betreft liggen er ook naar de PvdA toe vaak grote verschillen. Die partij is immers erg groot. Ik denk dat het soms wel goed is te beseffen wat het betekent klein te zijn als partij – zoals wij dat nu zijn. Je moet weten wat het betekent in de verdrukking te raken, minder invloed te hebben omdat je op verlies staat ...

Dan die zelfverheerlijking van de PvdA, dat tevreden gedoe van „wij versieren het wel, we doen het toch maar prima”. Dat gemis aan zelfkritiek dat je dan krijgt te verwerken dat is een ontwikkeling die mij met zorg vervult. Ik vind Driestromenland een verschralling van de democratie in Nederland. En ik hoop dat de PvdA tot in lengte van jaren afhankelijk blijft van andere linkse bondgenoten. Liefst geen al te grote bondgenoten, maar wel moeten die er op blijven hameren dat de democratie zich niet mag beperken tot de binnenkamers van de PvdA waar men wel even zal regelen wat goed is voor de mensen.

Zou een kollege van een andere politieke richting de zaken die jullie tot stand hebben gebracht kunnen terugdraaien?

Wim Wildeboer: „Ik heb de indruk dat de dingen die wij van de grond hebben getrokken zo hecht verankerd zijn in de buurten dat als men er nu nog van af wil, dat niet mogelijk is zonder moeilijke discussie. Uiteraard kan een ander kollege proberen de zaken terug te draaien. Maar dan zou het worden verplicht heel grondig naar de buurten, naar de betrokken groeperingen toe te motiveren waarom dat allemaal moet. Ik verwacht dat ze er geen redelijke argumenten voor kunnen vinden – behalve dan van centralistische aard.

Ik kan me voorstellen dat een kollege van een andere, laat ik zeggen, rechtser signatuur minder oor heeft voor het geluid van de buurt. Dit kollege van ons is daar juist heel gevoelig voor. Als het aankomt op buurtgroepen of individuele mensen die willen praten met wethouders, dan is het hier echt een winkeltje waar iedereen in en uit kan lopen. Soms wil het wel eens een weekje duren voordat je een afspraak hebt, maar wij staan toch altijd maar open voor een goede dialoog met de mensen.

Ik zal maar zeggen: laat nu de kiezers komen, laat ze zeggen wat ze willen. Wij staan er om op onze daden te worden beoordeeld. Ik heb de indruk dat wij met ons water voor de dokter kunnen”.

Peter Lankhorst: Invloed houden op de PvdA

Weer campagne voeren. En weer denk ik, moet dat nou. Is onze campagne voor de Gemeenteraadsverkiezingen niet op 3 september '74 begonnen, toen we met zijn drieën de Amsterdamse Raad binnenstapten. Moeten we de kiezer en ook onze eigen dertienhonderd leden in Amsterdam nu nog duidelijk maken, wat we eigenlijk willen.

Dat we graag willen samenwerken met andere progressieve partijen, maar dat voor ons afspraken wel afspraken zijn.

Dat we huizen in Amsterdam willen bouwen en meer ruimte willen geven aan de fietsers en de voetgangers. Dat we in die vier jaar Roel van Duyn als wethouder zijn kwijtgeraakt, maar nu ook bijna al onze politieke tegenstanders in de PvdA.

Kampagne voeren. Ja, het moet. Want de gemeentepolitiek is niet het enige waar mensen zich mee bezighouden.

En zeker onze eigen leden in Amsterdam niet, die wel meer te doen hebben dan dag in dag uit de gemeentepolitiek te volgen. Je vindt ze overal, in oudercommissies, in kerkelijke organisaties, in verenigingen voor hulpverlening aan buitenlandse werknemers, in aktie- en buurtgroepen, in komité's, die de aandacht vragen voor een bepaald land, in Amnesty International, in de aktie tegen de neutronbom, in energie en anti-kernenergie komité's, maar ook in besturen van zeer gerenommeerde instellingen. En vaak weten ze van elkaar niet dat ze lid zijn van dezelfde politieke partij. Vooral ook omdat het PPR-leden in de eerste plaats gaat om de zaak zelf en niet om de partij en de partijpolitiek.

Het is dan ook met enige schroom, dat ik onze leden vraag er bij deze verkiezingen duidelijk voor uit te komen, dat de PPR hun partij is. Als u dat in eigen kring en omgeving doet, heeft dat het

meeste effect en kost het de minste tijd. Doe het vooral op de wijze, zoals u denkt dat het beste is. En beklemtoon die zaken, waarvan u denkt dat die in uw kring en omgeving belangrijk worden gevonden. Misschien is het goed, dat u daarbij het volgende weet.

De PPR-Amsterdam heeft ondanks alle teleurstellingen van de afgelopen jaren met de PvdA-Amsterdam opnieuw een programmatis akkoord gesloten met de PvdA-Amsterdam. Dat hebben we gedaan, omdat we progressieve samenwerking belangrijk vinden en omdat de PvdA zich in Amsterdam duidelijk vernieuwd heeft. Een PvdA aangevoerd door Jan Schaefer en Pelle Mug is een andere dan een partij onder het bewind van Han Lammers en Kees de Cloe. Op die vernieuwing heeft de P.P.R. duidelijk invloed gehad. En die vernieuwing is ook terug te vinden in het programmatis akkoord, dat we met de PvdA hebben gesloten. Dat is op zich reden tot tevredenheid.

De PSP en D'66 wilden aan een nieuwe progressieve samenwerking niet meedoen. Dat is jammer, maar niet overkomelijk. Want als het een beetje meezit, haalt de combinatie PvdA-PPR de meerderheid en kan er op grond van die meerderheid hard onderhandeld worden met bijvoorbeeld de CPN en het CDA. Maar hoe het nieuw te vormen Kollege van Burge-meester en Wethouders er ook uit zal zien, de meerderheid ervan zal uit progressieven bestaan. Dat is voor ons de minimumeis. Wat er meer inzigt, hangt van de verkiezingen af.

En moet ik dan nog zeggen, dat het voor de progressieve politiek en samenwerking noodzakelijk is, dat naast een grote en soms wat arrogante PvdA de PPR haar inbreng blijft leveren, en dus haar invloed op met name de PvdA blijft behouden. Ik hoop dat u die konklusie niet alleen deelt, maar haar ook zal uitdragen. Als alle PPR-leden en

sympatisanten in Amsterdam er aan meewerken om 8.000 stemmen meer te krijgen dan we bij de laatste Statenverkiezingen hadden, dan kunnen we in elk geval met twee man ons raads-werk voortzetten. En er valt nog zo vreselijk veel te doen in Amsterdam. Zullen we samen voor die 8.000 erbij zorgen?

**Peter Lankhorst,
lijsttrekker PPR
Amsterdam.**

Bijeenkomst nieuwe raadsleden

Op vrijdagavond 9 juni organiseert de Stuurgroep Raads- en Statenwerk een informele bijeenkomst in Utrecht voor alle nieuwe P.P.R.-raadsleden die op 31 mei zijn gekozen.

De bedoeling van de avond is kennis te maken met de nieuw gekozenen, die de komende periode uit hoofde van hun functie lid zijn geworden van de Groep raads- en statenwerk PPR, die „de communicatie tussen en het werk van raads- en statenleden van de PPR wil bevorderen.”

Als trefpunt hebben wij gekozen Zaal I van Gebouw CSB, Kromme Nieuwe Gracht 39 in Utrecht. Telefoon: 030-312120.

Het gebouw CSB is gelegen ± 250 meter achter de Domkerk. Vanaf station bereikbaar met buslijn 3 tot 1e halte Nachtegaalstraat, hetzij met buslijn 4 en 9 uitstappen halte Schouwburg.

U kunt het lopen in een kwartier. Autobezitters kunnen vlakbij parkeren. Verder inlichtingen (kontributie & 3%-regeling) over de Groep raads- en statenwerk, de Stuurgroep (reglement) en de Gemeentepaper (gratis abonnement) worden verstrekt door de secretaris Wilto Schortinghuis, Johan Willem Frisostraat 107 in Zoetermeer. Telefoon 079-167219 thuis en op zijn werk 079-169966.

Stuurgroep Raads- en Statenwerk

(Advertentie)

Van 3 tot 12 augustus 1978 organiseert volkshogeschool „Diependaal” de cursus alternatieve leefvormen voor mensen (met of zonder kinderen) die serieus bezig zijn met plannen om een leefgemeenschap te gaan vormen en actief zoeken naar mogelijkheden hiervoor.

De bedoeling is om gedurende 10 dagen te experimenteren met het opzetten van een leefgemeenschap.

Tijdens dit experiment zal aandacht geschonken worden aan vragen rondom huwelijk, gezin en alternatieve samenlevingsvormen, het persoonlijk ervaren en de maatschappelijke betekenis ervan.

Opgave vòòr 1 juni 1978 (deelnemers uit het oosten des lands genieten voorrang)

Prijs: per persoon f 275,—
studerend f 190,—
per kind f 85,—

Volkshogeschool „Diependaal”, Diependaalseweg 8, Markelo, tel. 05480-2020

AKTIE- VOER

VOETBALLEN VOOR ARGENTINIË

Vrijdag 12 mei begint om 10.00 op de Markt in Delft een twaalf uur durende voetbalwedstrijd (met wisselers) ter ondersteuning van de akties rondom Argentinië en de bewustwording van het Nederlandse publiek. De organisatoren, SSRD en SKAN willen hier een landelijke manifestatie van maken, omlijst door muziek en ander entertainment, stands en de nodige informatie in velerlei vorm. Tegen elkaar uit komen een team Argentijnse vluchtelingen tegen Delftenaren. Iedere speler is gemiddeld anderhalf uur in aktie. Het belooft een even originele als aansprekende manifestatie te worden. Wie meer wil weten belle 015-124041 (van 11.00 tot 17.30 uur) of 015-124742 (van 17.30 tot 02.00 uur).

KAARTEN VOOR ARGENTINIË

De militaire machthebbers in Argentinië blijken niet helemaal ongevoelig voor de internationale druk die op hen wordt uitgeoefend in verband met hun schendingen van de mensenrechten, die zich zoals bekend onder meer uiten via onderdrukingsmaatregelen en activiteiten van paramilitaire groepen die tegenstanders van het regime zonder meer kunnen ontvoeren en laten verdwijnen. Onder druk van de VS heeft het Argentijnse bewind een lijst met namen gepubliceerd van politieke gevangenen, die

echter maar een fractie omvat van het totale aantal.

In Argentinië zelf is een komitee gevormd van familieleden van verdwenen personen en politieke gevangenen, dat zich herhaaldelijk – met groot risico voor eigen veiligheid – richt tot de hoogste autoriteiten. Uiteraard is het van belang dat dit komitee zich gesteund weet door buitenlandse solidariteit – al was het maar om een tegenwicht te bieden voor de ergerlijke domheid van KNVB-regenten, voetballers en andere Nederlanders die het Argentijnse regime in de kaart spelen.

CLAT-Nederland doet daarom een beroep op zoveel mogelijk Nederlandse organisaties en partikulieren om door het sturen van brieven, telegrammen of kaarten aan de Argentijnse machthebbers dringend opheldering te vragen over de verdwijningen van politieke tegenstanders. CLAT maakt het wie zich aldus solidair wil tonen gemakkelijk: protestkaarten met voorgedrukte tekst zijn verkrijgbaar aan het Aktiesekretariaat van CLAT-Nederland, Nieuwe Gracht 47, Utrecht, tel. 030-319675. Als je f 5,70 overmaakt op giro 1918108 tnv CLAT-Nederland met vermelding „Argentinië-map” ontvang je ook nog de nodige dokumentatie. Wie zich als Nederlander schaamt voor die KNVB-bestuurders en anderen die ziende blind willen zijn stuurt een kaart naar Argentinië.

ADVERTENTIE TEGEN BERUFSVERBOTE

Het Landelijk Overleg tegen de Berufsverbote (LOTB), een bundeling van tien Nederlandse aktiegroepen die zich met deze kwestie bezighouden, wil liefst nog vóór de vakanties in een grote Westduitse krant een advertentie plaatsen tegen de Berufsverbote.

Tegen betaling van f 15,— kan men zijn naam onder die advertentie krijgen, maar financiële steun zonder meer is ook mogelijk – voor wie (niet ten onrechte. . .) vreest op een Westduitse zwarte lijst te komen. De advertentie moet ongeveer f 8500,— kosten, zodat het duidelijk is dat alle bijdragen welkom zijn voor deze aktie die een waardevolle ruggesteun betekent voor Duitsers die zich tegen de Berufsverbote en de andere gevaren voor hun democratie keren. Bijdragen zijn daarom welkom op giro 3955858 tnv Stichting VeDeRe (Verdediging Democratische Rechten) in Nijmegen.

PROTESTMARS MARGRATEN

Zaterdag 13 mei om 11.00 uur start op het plein voor Huize Sint Jozef in Cadier en Keer een protestmars naar het plato van Margraten tegen de voorgenomen afgraving van 433 hektare aldaar. De organisatoren hopen op een zo massaal mogelijk „nee” tegen deze schending van onvervangbaar natuurgebied ter wille van de kommercie. Diverse Limburgse kunstenaars hebben hun medewerking toegezegd aan deze manifestatie, die ook door de PPR van ganser harte wordt gesteund. Het kontaktadres van de organisatoren is: Milieufederatie, Oranjeplein 37a, Maastricht, tel. 043/625385.

PROCES TEGEN KALKAR

Binnenkort valt de uitspraak in een van de processen rond de snelle kweekreaktor die in het Westduitse stadje Kalkar wordt gebouwd. Een Westduitse rechtbank zal dan oordelen of het mogelijk is een bouwstop uit te vaardigen voor deze uiterst gevaarlijke reaktor. Het LEK (Landelijk Energie Komitee) probeert aan

deze kwestie zoveel mogelijk publiciteit te geven. De mensen moeten ervan bewust worden welke gevaren hen bedreigen. Door 020-221366 te bellen kun je een folder aanvragen met veel informatie. Wie meer wil weten kan het boek „Stop Kalkar” bestellen door storting van f 12,— op postgiro 3567199 t.n.v. LEK, Amsterdam. Het Kalkar-proces kost uiteraard veel geld. Van de tot dusver gemaakte kosten moet nog een deel worden betaald. De advocaten en wetenschappelijke experts moeten zich zo goed mogelijk kunnen voorbereiden. Wie dit financieel wil steunen kan dat doen door een bijdrage te storten op giro 77992 t.n.v. Penningmeester Kalkarproces, Amsterdam.

AMSTERDAM FIETST
Amsterdam Fietst organiseert ook dit jaar – op 27 mei – een massale fietstocht door de stad. Fietsten vorig jaar een negenduizend Amsterdammers mee, ditmaal verwacht de organisatiegroep dat dit aantal nog fors zal worden overtroffen. De start van de tocht is om 13.00 uur vanaf Dam/Beursplein.

ANTI-MILITARISTISCHE BETOGING IN DEN BOSCH

Zaterdag 20 mei wordt in Den Bosch een landelijke anti-militaristische manifestatie gehouden op initiatief van de Stichting Werkgroep Informatie Dienstplicht en de Werkgroep De Kruidhoorn. Doel van de manifestatie die door vele organisaties (ook de PPR) wordt gesteund is een scherpe aanklacht tegen de rol van wapenindustrie en wapenhandel in de bewapeningswedloop. Deelnemers verzamelen zich 's morgens om 11.00 uur bij het station in Den Bosch waar verdere aanwijzingen worden gegeven.

(Advertentie)

Duitsland veroordeeld door het Russell-tribunaal!

Lees nu over het leven en de ideeën van een oprecht Duitse democraat, een strijdbaar Christen. Lindemann: Gustav Heinemann. Ein Leben für die Demokratie.

312 blz. vele foto's, gebonden f 43,50.

Het boek is verkrijgbaar in de erkende boekhandel of rechtstreeks bij de importeur; **Deutscher Buchimport**, Postbus 83, Nieuwegein.

Principes kóóp je niet voor f. 7,50.

De Algemene Spaarbank voor Nederland werd opgericht door het NVV en De Centrale. En dat verklaart 'n heleboel! Zoals haar beleggingen, die bij voorkeur geschieden in projekten van algemeen, sociaal en werknemersbelang. Zij verloochent haar sociale principes niet. De A.S.N. is dan ook de enige spaarbank van en voor progressieve Nederlanders.

„Principieel sparen” hoeft u geen geld te kosten, want de rentevergoeding bij de A.S.N. is niet minder dan bij andere banken. Bovendien: als u de aanmelding uit deze advertentie tesamen met een giroopdracht om tenminste f.100,- over te maken op uw nieuwe A.S.N.-spaarrekening rechtstreeks naar de postgiro stuurt, ontvangt u van de A.S.N. een extra inleg van f.7,50.

Zo gebruikt u uw rente-rekening:

Inleg

Op deze manier gebruikt u uw blauwe girokaart voor overschrijvingen van uw post-naar uw rente-rekening.

POSTCHEQUE- EN GIRODIENST
GIROKAART - KENNISGEVING VAN BIJSCRIFTING P&D

VAN POSTREK. 9234567 TH G LUCASSEY

5 STATIONSSTRAAT 33 LOOWOUDE 9999
100 Gld = Ct

NAAR PAK VAN POSTREKENING NAAR RENTEREKING

ADRES Plaatsdelingen. De rekeninghouder.

J.H. Lucassey

NIET KREUKEN

Opname

en omgekeerd om bedragen van uw renterekening naar uw postrekening te laten overschrijven. Dit geldt ook voor uw plus- of sterrekening.

POSTCHEQUE- EN GIRODIENST
GIROKAART - KENNISGEVING VAN BIJSCRIFTING P&D

VAN POSTREK. 9234567 TH G LUCASSEY

4 STATIONSSTRAAT 33 LOOWOUDE 9999
100 Gld = Ct

NAAR PAK VAN RENTEREKING NAAR POSTREKENING

ADRES Plaatsdelingen. De rekeninghouder.

J.H. Lucassey

NIET KREUKEN

Renterekening: hogere rente dan postrekening; geen opname-kosten.
Plusrekening: hogere rente dan renterekening; bij opname 1% kosten.
Sterrekening: hogere rente dan plusrekening; bij opname 2% kosten.

Algemene Spaarbank voor Nederland geeft rente zonder bijsmaak!

Staatsbedrijf der PTT - Postcheque- en Girodienst in samenwerking met de Algemene Spaarbank voor Nederland.
Aanmelding voor een renterekening/plusrekening/sterrekening A.S.N.

Hier het nummer van uw postrekening vermelden:

Naam: _____

Voornamen (voluit): _____

Geboortedatum: _____

Adres: _____

Woonplaats: _____

Wenst bij de **Algemene Spaarbank van Nederland** te openen op de daarvoor geldende voorwaarden een
 renterekening plusrekening sterrekening *

Datum: ..... Handtekening: .....

aankruisen hetgeen u wenst

In een giro-envelop ongefrankeerd tesamen met de ingevulde girokaart (voor de eerste inleg) inzenden aan het Girokantoor (Den Haag of Arnhem).

Voor meer informatie: Rijnstraat 28, Den Haag.
Tel.: 070-849309 / 849310 / 859988.

Feminisme II

Met het ingezonden stuk van de PPR-vrouwen Noord-Holland in PPRAK nr. 121 ben ik het grotendeels eens. Het lijkt ook mij dat Herman Verbeek gezien vanuit feministies oogpunt nogal wat vooroordelen in zijn toespraak tot uitdrukking bracht.

Ook zijn uitspraak dat den Uyl ook onze minister-president in ballingschap zou zijn stuitte mij tegen de borst. Dit soort persoonsverheerlijking kun je volgens mij als voorzitter van de PPR niet maken.

Met één alinea in het ingezonden stuk kan ik het echter onmogelijk eens zijn, nl. die waarin gesproken wordt van „de star christelijke moraal die hieruit spreekt: laat je vooral nooit gaan, beheersing boven alles”. En: „Ons dunkt dat angst en woede JUIST een goede voedingsbodem kunnen zijn voor verandering”.

Mijns inziens moet hier gewoon sprake zijn van een hardnekkig misverstand dat je overal tegenkomt.

Hier wordt zomaar gesteld dat je je gevoelens de **drijfveer** van je handelen moet laten zijn.

Maar wie zo denkt ontkent volgens mij zijn eigen menselijkheid, die juist in zijn essentie daarin bestaat dat het de mens mogelijk is zijn gevoelens te beschouwen als „dingen” die hem iets te zeggen hebben over zijn of haar relatie tot een bepaald onderwerp, maar meer ook niet. Het zijn gegevens, zoals alle waargenomen feiten.

Wie zijn gevoelens tot drijfveer of voedingsbodem van zijn handelen laat worden verlaagt zich tot het nivo van het zuiver instinctief reagerende dier, zoals Herman terecht stelde!

**Carel A. Buschgens.
Geleen**

Vierstromenland

Wij mogen het betreuren dat de politieke toestand in ons land zich ontwikkelt in de richting van wat ik zou willen noemen Vierstromenland – men kan de feiten niet tegenspreken. Als linkse, progressieve mensen voelen we ons beurtelings verwant met de socialis-tiese stroom (in hoofdzaak vertegenwoordigd door de PvdA, welke bezwaren men ook tegen die partij mag hebben) en met de progressieve stroom, waartoe ik dan D'66 wil rekenen wegens hun aanpak van milieuzaken.

Voor de overzichtelijkheid zou de grote „men” graag met deze beide partijen, plus CDA en VVD – in totaal dus vier – willen volstaan. Om het verdwijnen van de Boerenpartij zullen wij niet treuren. Maar wel verzetten wij ons tegen de gedachte dat alles wat links is van de PvdA maar moet worden weggevaagd.

De PSP vertoonde bij de laatste verkiezingen gelukkig weer enige groei, maar wij zijn bezorgd over de achteruitgang van de PPR. Het verlies van de PPR en het – ondanks de stemmenwinst – toch maar verkrijgen van vier zetels door de PSP moet ons tot nadenken stemmen.

Ons kiesstelsel is heilig vergeleken bij dat van de Duitse bondsrepubliek: daar moet een partij 5% van de stemmen – en dat is minstens 25 zetels – halen om te worden vertegenwoordigd. Bij ons is de kiesdeler voldoende, wat wil zeggen: voor de Tweede Kamer tweederde % van de stemmen. Voor de Provinciale Staten een-zoveelste naar gelang van het aantal statenleden. Dat betekent voor Zeeland (kleinste provincie) 1/47ste van het aantal stemmen – voor Zuid-Holland (de grootste) 1/83ste.

Nu was de kiesdeler in Zuid-Holland dit maal 21.183. De PSP had 18.574 stemmen, een flink aantal maar toch te weinig voor een zetel. Hoe voelen zich nu die ruim 18.000 kiezers die hun stem verloren zien gaan? De PPR verkeert in dezelfde toestand . . .

Wij geven hier een staatje van de provincies waar op deze manier stemmen voor PPR en/of PSP verloren gingen. Dat zijn alle provincies, behalve Noord-Holland en Utrecht. (In Utrecht behaalde de PPR een zetel op de gezamenlijke lijst met de PvdA)

Provincie	PSP	PPR
Friesland	3.015	3.369
Groningen	—	5.083
Drente	1.879	2.753
Overijssel	4.052	6.917
Gelderland	11.644	—
Zuid-Holland	18.574	—
Zeeland	1.151	3.471
Noord-Brabant	10.358	—
Limburg	6.327	—
Totaal	53.400	21.593

Dus meer dan de helft van de PSP-stemmen is op deze wijze verloren gegaan. Dat is niet de bedoeling van de kiezers geweest.

Dit moeten wij een volgende keer voorkomen. Het zal in de meeste plaatsen bij de komende gemeenteraadsverkiezingen ook wel worden voorkomen door samen met één lijst uit te komen.

Wat is belangrijker: de vaak minieme verschillen tussen PSP en PPR of het laten horen van onze eigen stem in de vertegenwoordigende lichamen? Of dit nu door een PSP'er of een PPR'er gebeurt, is dat nu zo belangrijk? Als PPR of PSP bij de provinciale statenverkiezingen met één lijst waren gekomen was ook ons PPR-geluid in alle provinciale staten gehoord. We hadden dan zelfs twee zetels gehaald in Groningen, Gelderland, Zuid-Holland, Noord-Brabant en Limburg.

Ik hoop hiermee nog eens de discussie los te maken over samengaan. Want het mag waar zijn dat wij elkaar bij demonstraties toch wel vinden – er gaat een enorme hoeveelheid energie aan administratie en propaganda verloren bij beide partijen.

Dan werken ook wij mee aan de overzichtelijkheid van de politiek in Nederland, zonder te vervallen tot het euvel van de massapartijen.

Feminisme I

Hiermee reageer ik op de ingezonden brief van PPR-vrouwen Noord-Holland („Misbruik van feminisme”).

Ik word doodziek van dat gezever van enkele van mijn PPR-seksegeloten.

Deze vrouwspersonen schijnen de hele godganse dag niets beters te doen te hebben dan de door mannen uitgesproken of geschreven zinsneden te ontrafelen en na te vlooiën op emancipatie-ketterijen, om die kerels dan vanaf hun emancipatie-kansel hevig verontwaardigd op hun dwalingen te wijzen en ze in te prenten, dat er maar één ware Vrouw is en dat is de Geëmancipeerde Vrouw!

Op het laatste kongres in Nijmegen deden deze vrouwen geen mond open in de levendige discussie over de Europese Verkiezingen, maar niet zodra was het tijd voor het onderwerp „Vrouwenemancipatie” of de meisjes kwamen opdraven, bestegen geestdriftig het spreekgestoelte en mekerden er weer vrolijk op los over hun en mijn vrouwzijn, over ons aller vrouwen eigenheid en wat dies meer zij. Al na enkele minuten voelde ik me onpasselijk worden en moest ik de zaal verlaten.

Wij vrouwen in de PPR komen allemaal op voor ons vrouwzijn, voor onze gelijkwaardigheid, maar laten we dat in vredesnaam een tikkeltje volwassen doen. Juist in de PPR is het zo vanzelfsprekend, dat mannen en vrouwen, al zijn ze niet hetzelfde, toch gelijk zijn.

Ik ben nu anderhalf jaar voorzitter van ons aktiecentrum en sta voor de komende gemeenteraadsverkiezingen bovenaan een kandidatenlijst van acht, waarvan zes vrouwen (twee mannen op de laatste drie plaatsen). Wij werken samen als mensen en als PPR'ers en voor muggezifterijen hebben we geen tijd. Ook wij komen diskriminatie van vrouwen tegen, maar „niet kletsen maar dóén” is nog steeds een goed en zeer vrouwelijk principe. En een beetje gezond verstand is ook nooit weg. Ik bedoel maar: 't kan ook anders!

En nou maar weer in de pen geklommen, meiden!

**T. Waaldijk-Besse
GENNEP**

Tien dingen waarmee ieder PPR-lid stemmen kan winnen

Zonder veel moeite of tijd kan ieder individueel PPR-lid de volgende tien dingen doen voor het slagen van de campagne voor de gemeenteraadsverkiezingen. Bedenk wel: iedere stem telt mee. Volgens de prognoses, afgeleid uit de uitslag van de statenverkiezingen, kwamen wij in nogal wat plaatsen maar net enkele honderden stemmen tekort. Als wij met zijn allen actief zijn, laten zien dat we er zijn, duidelijk maken wat we willen en waarom, dat het allemaal best anders kan, dan halen we het.

Maak daarom vooral kenbaar dat je PPR stemt en doe zoveel mogelijk het volgende:

1. Hang een PPR-affiche voor je raam. Heb je rond 15 mei nog steeds geen affiche, speldje of stickers neem dan snel contact op met je plaatselijk aktiecentrum.
2. Draág je PPR-speldje.
3. Plak PPR-stickers op je achterspatbord van je fiets of brommer. (Oók op de achterrui van je auto, maar dan alleen als je je fatsoenlijk gedraagt als weggebruiker - geen anti-reklame dus...)
- Plak PPR-stickers niet ongevraagd op andermans eigendom en houd dit voorzover nodig ook je kinderen voor (alweer: geen anti-reklame dus...)

4. Gebruik PPR-stickers als sluitzegel voor je post (behalve op je giro-enveloppen waarmee je - bijvoorbeeld - je bijdrage op giro 5555 tnv Verkiezingsfonds PPR in Ommen overmaakt).
5. Plak PPR-stickers ook op je (eigen) akte-, school- of boodschappentas.
6. Reageer per ingezonden brief op berichten in de plaatselijke krant die daarom vragen. Houd het kort en zakelijk. Maak het de redactie van die krant makkelijk: als het kán typen, anders duidelijk schrijven, papier aan één kant gebruiken en - vooral - kort en krachtig.
7. Vraag anderen eens wat ze van de gemeenteraad vinden, wat ze gaan stemmen en waarom. Vraag dat vooral vriendelijk en blijf dat, maar blijf doorvragen als je merk dat ze twijfelen. Vestig de aandacht op wat de PPR wil maar zorg er vooral voor dat je niet afstoot, niet drammerig overkomt. Wij willen aardige mensen zijn.
8. Stuur het manifest Tien Jaar PPR naar vrienden en bekenden.
9. Zoek persoonlijk contact met mensen waarvan je mag verwachten dat ze wel iets voor de PPR voelen. Denk dan steeds ook aan wat onder punt 7 staat. Denk ook aan de mensen in je omgeving, op je werk, school enz.
10. Neem contact op met je aktiecentrum. Daar is in de campagne steeds

hulp nodig, bijvoorbeeld voor de bemanning van marktkramen, bakfietsen, voor het verspreiden van folders in de wijk en dergelijke klussen die je vaak niet meer dan een uurtje van je tijd kosten. Via het aktiecentrum kun je ook aan stickers, affiches e.d. komen.

LANDELIJK VERKIEZINGSMATERIAAL:

- Verkiezingskrant;
  - Stickers (met het Lieveheersbeestje).
  - PPR-speldjes;
  - Manifest Tien Jaar PPR;
  - Affiche „Met de PPR - tegen de stroom in;
- Dit allemaal te bestellen bij Partijburo PPR, Singel 277 Amsterdam; tel. 020/247570.

PLAATSELIJK VERKIEZINGSMATERIAAL

via je aktiecentrum.
Radio en tv van de PPR:
maandag 1 mei, Hilversum I, 18-19 uur (radio);
maandag 15 mei, Hilversum I, 18-19 uur (radio);
woensdag 24 mei, Nederland I, 19.50 uur (tv);
maandag 29 mei, Hilversum I, 18-19 uur (radio).
Kijk en/of luister; misschien doe je nieuwe ideeën, nieuwe inspiratie op.

HET GROOT VUIL SPEL

Het Groot Vuilspel is tijdens de campagne voor de Tweede kamerverkiezingen gelanceerd door PPR-Drente. Dit spel kan een goed hulpmiddel zijn bij de komende campagne.

Het spel gaat uit van de dagelijkse werkelijkheid dat er vuil geproduceerd wordt en de gezondheid van de mensen.

Het spel bestaat uit een reis met plonnen door Nederland waar verontreiniging en ongezond makende factoren worden ontmoet:

Kernenergie (UCN, opslag, ongelukken);

Onverantwoorde lozingen;

Hinderwetvergunningen;

Oosterschelde;

Waddenzee;

Openbaar vervoer;

Vuilverwerking;

Ontgrindingen;

Mergelwinning enz.

Kortom: een serieus spel in een speelse vorm.

Voor bestellingen contact opnemen met:

G. Gildemacher
Ameltherhout 162
Assen.

Tel.: 05920/10447 of 10664.

Gironummer: 1870968.

Prijs: f 2,50 (bij afname van 1-25 stuks), exclusief portokosten.

Voor grotere afname even bellen.

Ook verkrijgbaar op het Partijburo (Singel 277, Amsterdam) en bij

Aktie Strohalp,
Oudegracht 42, Utrecht.

Vrijwilligers gevraagd

Er zijn vast wel mensen die voor één keer of voor een beperkte periode wat tijd kunnen vrijmaken om landelijk iets voor de partij te doen. Met hen willen we graag in contact komen.

Voor de kampanje zoeken we enkele vrijwilligers die tot aan de gemeenteraadsverkiezingen één middag in de week het kampanjeburo in Amsterdam draaiende willen houden. Dat komt neer op het beantwoorden van telefonische en schriftelijke vragen en het verzenden van verkiezingsmateriaal. Je kunt je melden bij de sekretaris van het partijburo: Louis Vuurboom, Vlietwaard 343, Alkmaar, tel. 072 - 613767.

Het partijburo vraagt 5 mensen die in de week van 22 tot 26 mei de verzending van girokaarten aan alle partijleden kunnen verzorgen. Die girokaarten moeten in enveloppen worden gestopt en gebundeld. Dergelijke klussen komen trouwens méér voor, dus ook namen van mensen die in de toekomst wel eens willen bijspringen worden graag genoemd. Opgave bij het partijburo, Singel 277, Amsterdam, tel. 020-227342.

PPRAK

PPR Aktie Krant

PPR-aktiekrant, verschijnt elke twee weken, 26 mei 1978 nummer 124

PPR bezoekt Wereldraad van Kerken

pag. 4

**Club van Rome
opnieuw in
het nieuws**

pag. 2

**Herman Verbeek
over de
kampagne**

pag. 3

**Interview met
Eindhovens
Jan Mulder**

pag. 8 en 9

1978 ...

een beslissend jaar voor de PPR!

PPRAK Club van Rome in het nieuws

PPR-Aktiekraant, Uitgave Stichting Radikalenkrant, verschijnt elke twee weken.

direkte: Jan Heytel, Gidi van Dongen, Louis Vuurboom.

redaktieraad: Erik Akkermans, Gerard de Oude, Kees van Twist.

redakte: Hans Berrevoets, Harm Lamberts, Walter van Opzeeland (eindredakteur), Wil Merkies, Dick Rietbergen, Kees Waagmeester.

produktie: Lumax b.v., Utrecht, Brouwer offset, Delft.

redaktie-adres: Walter van Opzeeland, Rapenburgerplein 67, 1011 VH Amsterdam, tel. 020-254434.

kopij naar het redaktie-adres, **getypt**, met redelijke marge, blad aan één zijde gebruikt.

voor abonnementen — à f.22,— per jaar — **Buro Politieke Partij Radikalen** Singel 277, Amsterdam. Telefoon (020) 22 73 42.

voor kontributiebetalingen: Penningmeester PPR, postgiro 1575600 te Amsterdam.

voor advertenties uitsluitend: Jan Heytel, Schreveliusstraat 68, Haarlem. Telefoon overdag (02505) 791, 's avonds (023) 31 41 60.

Verkiezingsfonds naar klimaks

De raadsverkiezingen staan voor de deur. Het uur der waarheid nadert. We zullen zien. Aan de inzet van vele PPR-leden zal het niet liggen. Aan hun offerbereidheid evenmin.

Kampagne voeren kost geld — meer dan je denkt. Maar de PPR-mensen hebben dan ook ruim f 90.000,— voor hun verkiezingsfonds bijeengebracht. Dit meldt penningmeester Guus Vrolijk van het (welbekende) Verkiezingsfonds PPR, giro 5555, Ommen. Een mooi resultaat, maar — helaas — nog niet voldoende. Wie heeft er nog niet gestort en toch zijn vakantietoelage (bijvoorbeeld...) al binnen? Bedenk dan: beter laat dan nooit. Schrijf uit die giro of — als je toch postzegels nodig hebt — schrijf zo'n giromachtiging uit voor automatische betaling. Makkelijk hoor ...

Uit krantenkoppen van de laatste tijd viel op te maken dat een slimme Nederlander uit Eindhoven dr. Wil Thissen de samenstellers van het rapport van de Club van Rome, „Grenzen aan de Groei” genaamd, volledig in hun hemd zou hebben gezet. Meadows — een van de belangrijkste samenstellers van dat rapport — zou volgens de berichten eerstejaars wiskunde hebben gebruikt bij zijn modellen, zou hoge heren van de Club van Rome naar de mond hebben gepraat en zou de computer verkeerd hebben gebruikt. Wat is er aan de hand?

In 1972 schreef Dennis Meadows in opdracht van de Club van Rome het rapport „Grenzen aan de groei”. De essentie van het rapport was dat bij voortzetting van de groei van de bevolking en productie, zoals die de laatste decennia heeft plaatsgevonden, er onvermijdelijk in de loop van de eenentwintigste eeuw een crisis zou ontstaan.

Door uitputting van de grondstofreserves zouden omstreeks 2025 de grondstoffengewinningskosten zozeer zijn gestegen, dat een verdere industriële productie onmogelijk zou worden. Als hiervoor echter een oplossing voor gevonden zou kunnen worden, bijvoorbeeld door een vermindering van het grondstofverbruik per eenheid produkt dan zou rond 2040 de vervuiling het sterftecijfer doen stijgen en de voedselproductie doen dalen zodat alsnog een grens van de groei zou worden bereikt.

Als ook de vervuiling binnen de perken gehouden zou kunnen worden, bijvoorbeeld door vervuilingsbestedingsinvesteringen, dan moet rond 2050 een voedselcrisis ontstaan: een verdere uitbreiding van het landbouwareaal en een verhoging van de productie per hektare zouden dan zoveel investeringen vergen dat de beschikbare middelen tekort zouden schieten en de productie ineen zou storten.

Omdat de bevolking in eerste instantie wel doorgroeit ontstaan hongersnoden: het sterftecijfer stijgt en de bevolking groeit komt tot stilstand. Meadows en de zijnen hebben vervolgens onderzocht hoe deze crises konden worden vermeden. Zij kwamen tot de konklusie dat tot het jaar 2100 een crisis voorkomen kon worden als van 1975 de gewenste gezinsomvang werd teruggebracht tot twee kinderen, het grondstoffengebruik en de vervuiling per eenheid produkt drasties gereduceerd zou worden en de gemiddelde leeftijd van machines en gebouwen met de helft zou worden verlengd. Voorts zou in 1990 de industriële productie moeten worden gestabiliseerd.

Na het verschijnen van het Rapport zijn in Eindhoven een aantal, volgens het Algemeen Dagblad „hooggespecialiseerde wetenschapsmensen”, de cijfers en de werkwijze van de opstellers van „Grenzen aan de groei” gaan bestuderen. Op vrijdag 5 mei promoveerde dr. Wil Thissen leider van die geleerde groep op het computermodel dat ten grondslag had gelegen aan het rapport „Grenzen aan de groei”.

Een belangrijke uitkomst is dat de stelling van Meadows dat de ondergang alleen kan worden voorkomen door een groot aantal onderling op elkaar afgestemde ingrijpende maatregelen, door hun eigen model niet wordt ondersteund. In het model zijn te gekompliceerde relaties gelegd, hetgeen niet nodig was.

Volgens Thissen behoeven er slechts twee zaken te gebeuren om een stabiele situatie in het jaar 2000 te krijgen: verminderen van het grondstoffengebruik en verminderen van de gezinsomvang. Naast kritiek op het model had hij ook kritiek op de lage schatting van de grondstofvoorraden door Meadows c.s. Volgens Thissen zijn de schattingen te laag.

Reeds kort na het verschijnen van het Rapport zijn geschatte voorraden zijn hoger dan de Club van Rome veronderstelde. Echter de energievoorraden, met name die van olie, zijn niet veel groter dan Meadows dacht, hetgeen blijkt uit het in 1977 verschenen rapport „Energy Global Prospects” dat is opgesteld door de Werkgroep voor alternatieve energie-strategie (WAES).

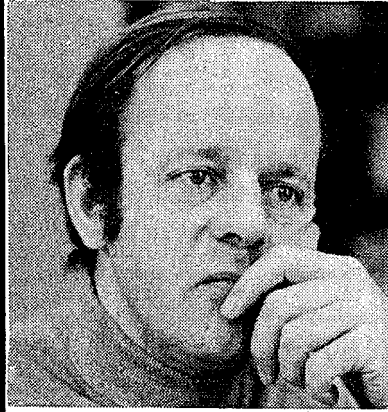
Al met al kun je stellen dat Thissen met een model heeft onderzocht dat in de loop der jaren door allerlei nieuwe onderzoeken is geaktualiseerd. Zijn onderzoek is nuttig voor toekomstige modellenbouwers maar geeft geen nieuwe kijk op de toekomst.

Professor Tinbergen, de enige Nederlandse econoom die een Nobelprijs behaalde en die in 1976 het Rapport Naar een Rechtaardiger Internationale Orde schreef waarbij ook veel onderzoek werd gedaan naar grondstoffen, voorraden, milieuvervuiling en verdelingsvraagstukken, stelt naar aanleiding van het rapport van Thissen: „onaantastbaar blijft de konklusie uit het rapport „Grenzen aan de groei” dat de bevolking moet worden afgeremd, dat de vervuiling moet worden teruggedrongen, dat we zuiniger moeten zijn met energie en dat de economische bedrijvigheid zeer gericht door politieke keuzes geleid moet worden”.

Maurits Henkemans

Herman Verbeek:

We weten waar we het voor doen

Permanent zijn we in campagne. De ene verkiezing volgt op de andere. En het tij is tegen ons. De PPR stamt uit de jaren zestig. Mei '68 brak alles open: een nieuwe, hevige lente. Maar een zwaarlijvige wereld til je zomaar niet op. Het zit weer vast in Parijs, Praag, Berlijn, Berkeley, Santiago, Amsterdam. We zijn in de jaren zeventig. Het komt nu aan op taaiheid. CPN en PSP weten dat al vele jaren.

En de PPR? De meeste van onze 320 aktiecentra zijn enorm vasthoudend. Naar schatting 300 doen er mee aan de gemeenteraadsverkiezingen. Het absolute getal stemmers zal nog iets kunnen dalen omdat we niet in alle gemeenten meedoen. Die vertekening moeten we ons realiseren.

Vele aktiecentra zijn alléén de verkiezingen ingegaan. Andere met PvdA, PSP of D'66. De linkse samenwerking is moeizaam. Ieder denkt in deze twee jaar durende verkiezingsstrijd aan zijn eigen getal. Vooral de PvdA is panies. Ze is helemaal gefikseerd op het midden, op het CDA, en neemt er de methoden van over. Puur machtsdenken in plaats van solidair programmaties samenwerken. Iemand in de PvdA zei mij: „Het ergste wat de PPR kan overkomen is dat de PvdA haar omhelst.” Ik zei: „Er is nog iets ergers en dat is nu gaande: dat de PvdA ons de rug toekeert!” Burger, Van der Louw en anderen waarschuwen Den Uyl: „Werk aan de progressieve meerderheid.” Dat doe je niet door wat links van je is te negeren.

Maar de PPR blijft gewoon present. Iedere dag komen er nog zo'n twaalf leden bij. (15 nieuwe opgaven tegen 3 opzeggingen gemiddeld). We sjouwen voor elke stem. We beseffen intussen dat politieke partijen de maatschappij niet maken. De maatschappij maakt de partijen. Dat laatste is in de wisselwerking tussen politiek en samenleving dominant. Het complexe faktoren van waaruit mensen kiezen is veel ingewikkelder dan dat partijen die toestanden naar hun hand zouden kunnen zetten. Hoogstens kun je ze door je campagne zo ontvankelijk mogelijk maken voor

stemmen. Je moet je allerwegen aan de man brengen. Verder kun je niets afdwingen – de uitslag moet je afwachten.

Zo realistisch dient de politikus te zijn. En als we op 31 mei nog verder terugvallen, omdat de zuigkracht naar het midden nog niet stopt? Dan moeten we des te duidelijker aan ons program vasthouden. Het is hard als we gemeenteraadsleden en wethouders kwijtraken, maar aktie is het eerste bedrijf op het politieke toneel. En dat bedrijf spelen wij: Stop de neutronenbom, Argentinië, UCN-Almelo, fietssteden, wijkherstel, Mergel Limburg niet uit, Vredesteijn, Marokkanen, Chiliënen...

Michel van Hulst van dezer dagen even in Nederland. Hij zei: „De vaderlandse politieke vuurtjes zijn natuurlijk niets vergeleken bij de hitte van de problemen in een land als Mali, maar je turnt de veroorzaker, de Eerste Wereld, alleen om met een program als dat van de PPR.” En zo is het. We moeten een gesloten, gedisciplineerde partij zijn die haar program uitwerkt en er trouw aan blijft. Dat kost vele, vele tientallen jaren. Andere partijen nemen brokstukken uit ons program over. Joop den Uyl roept nu ook in Oxford dat

de groeieconomie niet verder kan. – 4,5 procent is zelfmoord. Hij heeft „Help, wij zijn ontwikkeld” van Bas, Henk en Wouter onder zijn hoofdkussen liggen.

De PPR kan haar program, ook bij een nederlaag, niet uitleveren, ook niet aan de PvdA. In de trein naar campagneavonden lees ik deze weken „De eeuw der onzekerheden” van John Galbraith: een heldere historie van de westerse ekonomie. Je raakt in grote yerlegenheid als je je bewust wordt dat je een kind bent van het Westen, van de Eerste Wereld. Smith, Malthus, Ricardo, Spencer, Keynes, zij allen verdedigen het vrije ondernemen, de rechten van de bevoorrechte klasse, het eigenbelang als beste bijdrage tot het algemeen belang. Verbetering van het menseras door de overwinning van de sterksten, uitwieding van de zwakken, Entlösung.

Marx heeft orde in die chaos geschapen zoals Copernicus het heelal in kaart bracht. De syndromen waar de wereld aan lijdt zijn ontwikkeld in Europa: het ekonomies-wetenschappelijk - technie - industrieel - militair - politiek kompleks. Dat is van de Eerste Wereld (West-Europa en Noord-Amerika) over de Derde Wereld gegaan: uitbuitend, uitputtend en uitstotend grepen Spanje, Engeland, Frankrijk, Duitsland, Nederland, België, Amerika heel de Derde Wereld: Zuid-Amerika, Afrika en Azië. De Tweede Wereld heeft onze wapenen overgenomen. De diktaturen van de Derde doen dat ook.

Mythen liggen lekker in het geweten: vooruitgangsgeloof, superieur beschaafingsbesef, christelijke inspiratie als een rond glas konjak. Daar is voorlopig nog geen revolutie tegen gewassen. Revolutie is dat de vermolmde deur van de maatschappij opent en het luchtledige daarachter zichtbaar wordt. Een kleine radikale partij moet blijven duwen tegen de deur...

In Amsterdam proberen we er 8000 stemmen bij te winnen, in Groningen 1000, enzovoort. We weten waar we het voor doen.

PPR bezoekt Wereldraad van Kerken

Een PPR-delegatie bezocht op 12 mei de Wereldraad van Kerken in Genève: Ria Beckers, Boy Trip, Herman Verbeek en Gerard Jongerius spraken o.a. met dr. Konrad Raiser, plaatsvervangend sekretaris-generaal, dr. Leopoldo Nilus, directeur van de commissie voor Internationale Zaken, en Prof. Ninan Koshy, die speciaal belast is met het programma tegen militarisme en de bewapeningswedloop.

Waarom een bezoek aan de Wereldraad van Kerken?

De PPR is uiterst verontrust over de huidige situatie van overbepanning en onveiligheid in de wereld. Die verontrusting neemt de laatste jaren alleen nog maar toe. Politiek gezien zit de zaak muurvast en is er geen uitzicht op een doorbraak, die het afremmen van de bewapeningswedloop laat staan ontwapening binnen bereik brengt.

De overbepanning en de onveiligheid nemen juist almaar angstwekkender vormen aan. Zo is de explosieve kracht van de opgeslagen kernwapens inmiddels gestegen tot de kracht van 1 miljoen Hirosjimabommen. President Carter heeft de beslissing om voorlopig af te zien van de neutronenbom nog niet genomen of de kranten melden alweer een nieuwe vondst de zgn. „blaasbom”, met weinig radioactieve straling en veel explosieve kracht, qua effecten dus het tegenovergestelde van de neutronenbom.

De beweging tegen de kernwapens is het afgelopen jaar weer „opgebloeid” door de impulsen die uitgingen van de aktie „Stop de neutronenbom” en de aktie van het Interkerkelijk Vredesbeleid „Help de kernwapens de wereld uit, ... om te beginnen uit Nederland”. De PPR heeft in beide akties een flink aandeel geleverd.

Als een van de eersten stelde zij zich achter het initiatiefcomité „Stop de neutronenbom”, zij onderschreef het motto van de IKV-aktie en de 2e Kamerfraktie meldde zich zelfs aan als kern voor deze aktie.

Het sukses van beide akties kan erop duiden dat de tijd rijp is voor een algemene en zo mogelijk internationale aktie tegen de kernbepanning.

Het onderzoeken van mogelijkheden voor een dergelijke (wereldwijde) aktie en het zoeken naar wegen om invloed uit te oefenen op president Car-

ter (en president Giscard d'Estaing) definitief af te zien van de produktie van de neutronenbom was de direkte aanleiding tot het bezoek aan de Wereldraad van Kerken.

Op één lijn

In de gesprekken met de staf van de Commissie voor Internationale Zaken bleek dat de ideeën van de Wereldraad en de PPR over ontwapening in grote mate parallel liepen.

De Commissie voor Internationale Zaken houdt zich vooral bezig met studie en analyse van conflicten en potentiële conflicten en met de mensenrechten. Zij onderhoudt zeer intensieve kontakten met de diverse delegaties bij de Verenigde Naties. Zij heeft daarvoor in New York zelfs een apart kantoor.

Tijdens de Vijfde Assemblee van de Wereldraad van Kerken in 1975 werd een beroep gedaan op de kerken en de Wereldraad om de problematiek van de ontwapening de hoogste prioriteit te geven. Als uitvloeisel van dat onderzoek is de Commissie bezig een programma te ontwikkelen tegen het militarisme en de bewapeningswedloop. Dit programma moet uitmonden in konkrete aanbevelingen voor de 6e Assemblee in het voorjaar van 1979. Helaas dreigt dit programma voortijdig afgebroken te worden, vanwege financiële redenen. Als er voor het eind van dit jaar niets gebeurd dan moet het projekt gestaakt worden. De PPR-delegatie heeft toegezegd datgene te doen wat binnen haar mogelijkheden ligt om financiën voor dit programma los te krijgen. Mogelijkerwijs zou de Nederlandse Regering een eenmalige subsidie kunnen verlenen.

Ten aanzien van de neutronenbom wees de staf van de Commissie voor Internationale Zaken erop, dat het dringend gewenst is dat de kerken in de Verenigde Staten, die zich uitgesproken hebben tegen de neutronenbom, vanuit Europa morele steun ontvangen.

Die kerken krijgen namelijk het verwijt te horen dat zij door het afwijzen van de neutronenbom de veiligheid van Europa en de Europeanen op het spel zetten. Inmiddels hebben ver-

schillende kerken in de Verenigde Staten zich krachtig uitgesproken tegen de neutronenbom. Een massale aktie zoals „Stop de neutronenbom” is niet te verwachten. Veel van de Amerikaanse vredesgroepen richten zich met name op de komende Speciale Zitting van de Verenigde Naties over Ontwapening.

Tijdens die VN-zitting zal de Wereldraad van Kerken ook het woord voeren op een speciale manifestatie in New York.

Aktie noodzakelijk

De Wereldraad onderschreef de stelling van de PPR dat het dringend noodzakelijk is dat aktie wordt ondernomen tegen de kernbepanning. Op welke wijze dat zou moeten gebeuren liet de Commissie bij voorkeur open, omdat de mogelijkheden per land verschillen. Zij waren bereid de informatie over de „Stop de neutronenbom” – en de IKV-aktie ook op grotere schaal – voor zover hun mogelijkheden reiken – bekendheid te geven. De manier waarop aktie gevoerd gaat worden, blijft echter een zaak van de aangesloten kerken. Het aktie-voorstel van het programma tegen het militarisme zou een goed aanknopingspunt kunnen zijn.

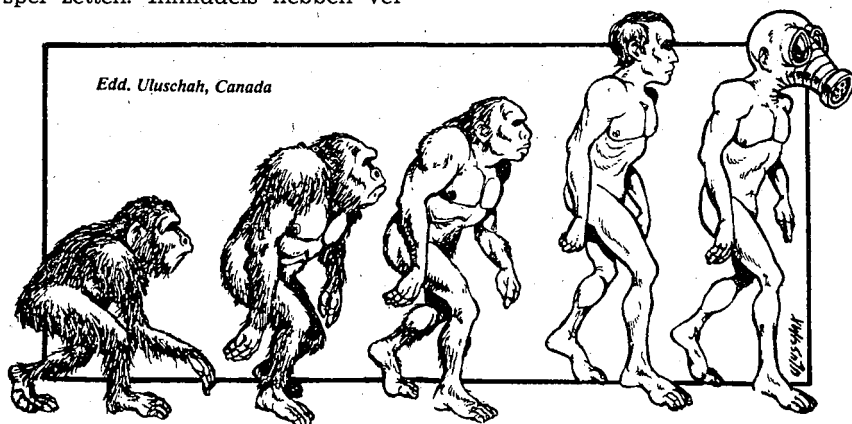
Verder merkten de woordvoerders van de Wereldraad op dat zij ook veel tegenwerking ondervinden en, vaak het verwijt krijgen selektief te werk te gaan. Bijvoorbeeld: waarom altijd tegen Zuid-Afrika en Chili en zo weinig tegen de Sowjet-Unie? De hele discussie over steunverlening aan bevrijdingsbewegingen is een ander voorbeeld. Het bezoek aan de Wereldraad was zeer informatief en waardevol. De kontakten zullen verder worden versterkt en de activiteiten zo mogelijk op elkaar afgestemd.

Tot slot nog een opmerking: De PPR was de eerste politieke partij die met een officiële delegatie de Wereldraad van Kerken bezocht. Hopelijk volgen er snel meer. Met name die partijen, welke bij herhaling nadrukkelijk verklaren zich met de kerken verbonden te voelen.

Gerard Jongerius

Partijbestuur zoekt notulist

Omdat de huidige notulist van het partijbestuur wegens tijdgebrek met z'n werk moet stoppen, zoeken we iemand (liefst met enige ervaring) die bereid is tegen vergoeding de bestuursvergaderingen te notuleren. Het bestuur vergadert als regel eenmaal per 3 weken op woensdagavond in Utrecht. Kandidaten kunnen zich melden bij Louis Vuurboom (sekretaris partijbestuur), Vlietwaard 343 te Alkmaar, tel. 072 - 613767.

EKONOMIE

Na de raadsverkiezingen zal het kabinet-Van Agt dan met zijn bezuinigings- en ombuigingsplannen komen. Elk kabinet heeft het met bezuinigingen bijzonder moeilijk, want het is nooit goed. Maar een kabinet dat gaat bezuinigen zonder duidelijke politieke visie is helemaal een onverantwoord schouwspel. Want men kan jaren geschreeuwd hebben om bezuinigingen, maar waartoe bezuinigingen? Om de economie weer in het spoor te krijgen. Een verhillend stukje woordgebruik is dat: men bedoelt dat de bedrijfsrendementen sterk te wensen overlaten.

Nu is dit een heel geldige argumentatie voor wie gelooft in het oude economische systeem: Hoe meer ruimte de elkaar bekennende bedrijven hebben, hoe beter uiteindelijk voor de economie. De zwakken leggen het loodje en dat is terecht, want wie zwak is is niet goed en moet afsterven.

Of een bedrijf nuttig is, kleinschalig is, voor arbeidsvreugde zorgt is niet van belang. Er zijn economische wetten en al hebben we die zelf gemaakt: gehoorzamen zullen we ze.

PATIËNT

Wat is er eigenlijk aan de hand? Veel bedrijven hebben het erg moeilijk. Kunnen nauwelijks op de been blijven. Andere bedrijven gaat het voor de wind, ondanks de jammerklachten. Met de economie gaat het niet slecht.

Want ook al vermindert de economische groei, dan betekent dat nog niet dat het bergafwaarts gaat.

Een patiënt wordt soms gezond door minder te gaan eten. Wel moet de patiënt goed eten. Dat is het criterium. Minder eksport hoeft evenmin een teken te zijn dat het ons slecht gaat. Misschien is ons deel in de wereldhandel wel onevenredig groot.

Waar het op aan komt is een visie op het economische gebeuren. Aanpas-

singen zijn op zichzelf niet erg, maar correcties op een systeem dat overleefd is, niet aan de doeleinden van onze samenleving beantwoordt, verergeren de situatie alleen maar. Het aantal werklozen zal niet afnemen, omdat deze regering zich niet rechtstreeks werpt op dat vraagstuk, maar nog altijd vertrouwt op de onzichtbare hand van Adam Smith.

Onze teruglopende eksport zal een probleem zijn zolang we een te duur land zijn op het gebied van energieverbruik, zolang dus deze regering niet echt een grootscheeps energiebesparingsprogramma gaat opzetten.

VOORBODE

De werkgevers willen om het hardst dat er bezuinigd wordt. Maar dan om hun aandeel in de nationale economie te vergroten ten koste van het aandeel van de overheid. En om het de groten onder hen mogelijk te maken nog meer kleinen op te eten. Dat dit kabinet het bedrijfsleven een miljard belastingverlichting ongericht heeft toegeschoven was een voorbode van de kromme denktrant waarmee de bezuinigers van dit moment behept zijn.

Altijd verzetten werkgevers en rechtse kabinetten zich tegen gerichte steunmaatregelen, tegen prijscompensaties in centen in plaats van in procenten. Het nemen van ongerichte en globale maatregelen heeft eveneens alles te maken met het vertrouwen in de onzichtbare hand van Adam Smith.

Het is merkwaardig hoe groot bij de meeste Nederlanders het vertrouwen in het bedrijfsleven is voor de oplossing van onze problemen, terwijl toch op alle fronten bijna dagelijks te zien is, dat het bedrijfsleven op de manier waarop het nu georganiseerd is, faalt. Voor werk zorgen de werkgevers in de eerste plaats niet voldoende. Voor een schone Rijn, voor het milieu dus, evenmin. Ze zorgen wel voor een toenemend aantal mensen dat van sociale voorzieningen

moet leven. Hoevelen zijn er al niet arbeidsongeschikt verklaard omdat de wedloop waarmee we aan de gang zijn, hen verstikt te?

KLAGEN

Het bedrijfsleven kan nu klagen over de zware lasten die het wordt opgelegd in de vorm van milieueffingen, sociale premies en belastingen.

Maar dat komt doordat de overheid zeer veel van de eigenlijke bedrijfsdoelstellingen heeft overgenomen, zodat het bedrijf zich kan werpen op het opslukken van andere bedrijven en op de concurrentieslag met het buitenland, dat trouwens met precies dezelfde problemen kampt.

Wat mij betreft hoeven de werkgevers niet aan de schandpaal. Waar ik me alleen aan erger is, dat zij blijven reageren alsof ze wel die grote maatschappelijke functie hebben die de overheid totaal heeft overgenomen. Die houding wordt nog versterkt doordat de fabel „het bedrijfsleven de kurk is waar Nederland uiteindelijk op drijft”. Het bedrijfsleven is niet zonder belang. Maar zijn rol moet niet worden overschat, want we hebben gezien hoe beperkt die rol is en hoe de overheid steeds, op allerlei fronten, te hulp moet snellen, tot in de sektor gokken toe.

WERK

Evanal de werkgelegenheid in de agrarische sektor in de laatste honderd jaar is teruggelopen, zal ook de werkgelegenheid in het bedrijfsleven teruggelopen. De dienstverlenende sektor groeit ook al niet meer. Dat de overheid de grootste werkgever is zal altijd wel zo blijven. Slechts in de sectoren die de overheid bestrijkt zal nog groei van werkgelegenheid mogelijk zijn.

Vandaar ook dat het kabinet er goed aan zal doen in de bezuinigingsoperatie zijn oren niet naar het georganiseerde bedrijfsleven

door Kees Waagmeester

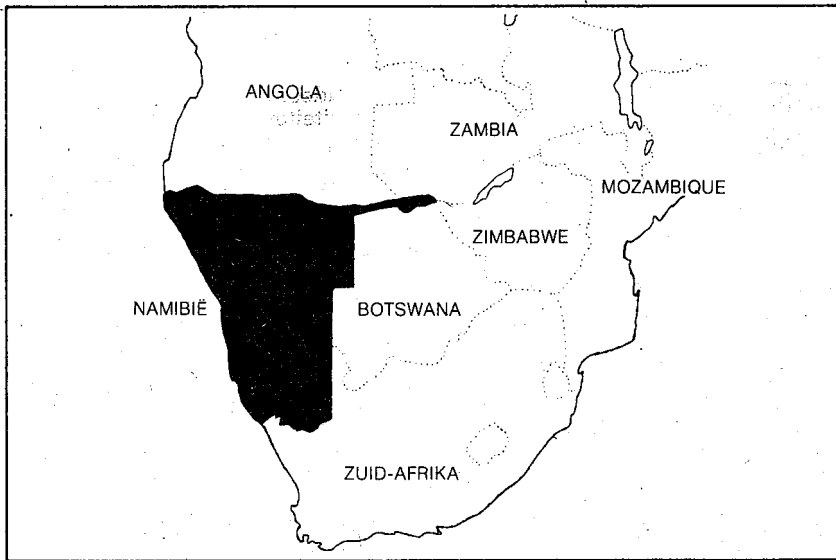
te laten hangen. Dat wil terrein, dat verloren gaat, terug zonder dat het dat terrein met goed gevolg kan bewerken.

De toenemende verantwoordelijkheid van de overheid voor alle maatschappelijke taken is het nieuwe probleem waarvoor niemand klaar schijnt te zijn. Het is absoluut nodig, dat er snel gedacht gaat worden aan oplossingen van de problemen die die grote overheidsverantwoordelijkheid met zich meebrengt. Individuen en groepen burgers zullen de samenwerking moeten uitmaken.

Als we daarvoor een structuur vinden, zonder inderdaad in bureaucratie te verzanden, zal veel gedram uit het bedrijfsleven afnemen. Want wat bij dat gedram een rol speelt is een grote angst voor de overheid die dan wel democraties georganiseerd is, maar de meeste mensen het gevoel geeft dat ze machtiger is dan bijvoorbeeld het bedrijfsleven. Democrativering blijft een uiterst actueel thema.

Namibië lo

„Namibië los van Zuid-Afrika nú.” Zo zou men de konklusie samen kunnen vatten van een Westduits wetenschappelijk onderzoek naar de economie van Namibië, uitgevoerd door het Instituut voor Ontwikkelingsvraagstukken in West-Berlijn. De pers in Zuid-Afrika en Namibië besteedde veel aandacht aan het rapport, de Zuidafrikaanse regering probeerde de informatie en konklusies verdacht te maken. Maar in het rapport wordt op een onweerlegbare wijze aangetoond, dat Namibië door Zuid-Afrika wordt uitgebuit, en dat het gebied om tot ontwikkeling te komen zo spoedig mogelijk een regering moet hebben die het land los maakt van de Zuidafrikaanse overheersing.

De Zuidafrikaanse propaganda heeft steeds beklemtoond dat Namibië voor zijn voortbestaan afhankelijk is van Zuid-Afrika. Het onderontwikkelde land zou zonder Zuidafrikaanse steun niet kunnen bestaan. Tegelijk werd alle informatie over de economie van Namibië door Zuid-Afrika achtergehouden: statistiese gegevens werden bij die van de Republiek Zuid-Afrika opgeteld en officiële instanties kregen instructie aan niemand informatie over Namibië te verstrekken. De Westduitse onderzoekers moesten daarom hun gegevens ter plaatse in Namibië en Zuid-Afrika bijengaren.

In een met cijfers doorspekt rapport weerleggen zij nu het beeld dat de Zuid-Afrikaanse propaganda probeerde op te bouwen.

Bodemschatten

Het rapport toont aan dat Namibië in feite een rijk land is, rijk aan minerale bodemschatten. Onder de Afrikaanse landen staat Namibië bij de export van mineralen op de vierde plaats, na Zuid-Afrika, Zaïre en Zambia. Het rapport toont ook aan dat Namibië op geen enkele wijze van deze rijkdom profiteert: de grote buitenlandse mijnmaatschappijen brengen alle winsten – en die zijn vaak fabelachtig – over naar Zuid-Afrika of naar overzee.

Hun investeringen in Namibië worden zoveel mogelijk beperkt, en zijn slechts gericht op het zo snel mogelijk wegslepen van de bodemschatten van het land. Dat betekent: geen verwerkende industrie voor de grondstoffen, die werk en een stuk welvaart in Namibië zou kunnen brengen.

Franz Joseph Strauss of SWAPO?

Intimidatie en vervolging, omkoping en persbreideling, met deze middelen willen Zuid-Afrika en zijn bondgenoten via zogenaamd vrije verkiezingen alsnog proberen te voorkomen dat de bevrijdingsbeweging SWAPO in Namibië aan de macht komt. Weliswaar heeft Zuid-Afrika zich onder grote internationale druk bereid verklaard „vrije verkiezingen” in Namibië te houden met deelname van de SWAPO, maar tegelijk wordt door Zuid-Afrika geprobeerd de SWAPO mond dood te maken. Practies de hele politieke top van de SWAPO binnen Namibië is door de Zuidafrikaanse politie van Namibië gearresteerd.

Tegelijk wordt de door Zuid-Afrika in elkaar gezette Turnhalle Alliantie als concurrerende organisatie voor de SWAPO naar voren geschoven en aan de bevolking van Namibië opgedrongen. Deze organisatie heeft de beschikking gekregen over twintig gloednieuwe landrovers, een gepantserd voertuig voor de propaganda in de oorlogsgebieden, een helikopter, twee lichte vliegtuigen en een groot

vliegtuig, compleet met een conferentiezaal en slaappleatsen, het zogenaamde vliegende hoofdkwartier van de Turnhalle Alliantie. Deze vervoersmiddelen zijn van grote betekenis in een land waar de één miljoen inwoners over een gebied 25 maal zo groot als Nederland verspreid woont.

Hoe komt de Turnhalle Alliantie aan al deze mooie spullen. Uit giften en gaven bijeengebracht door de doodarme bevolking van Namibië. Onlangs werd bekend dat het vliegtuig aan de Turnhalle ter beschikking is gesteld door de bekende Westduitse Franz Joseph Strauss, sinds jaren een geregeld bezoeker van Namibië. Dit land was tot de eerste wereldoorlog een Duitse kolonie. Na de tweede wereldoorlog vestigden zich in Namibië een groot aantal uitgeweken nazi's.

Uiteraard voelen uiterst rechtse figuren als Strauss zich in dit klimaat goed thuis. Zij brengen er regelmatig bezoeken, of hebben er zelfs een eigen villa, zoals de uiterst rechtse Westduitse miljonair Dieter Lauenstein uit Bielefeld.

Deze Lauenstein gaf onlangs zijn bijdrage aan de „vrije” verkiezingen in Namibië, door de dagbladen Windhoek Advertiser en Allgemeine Zeitung op te kopen en ter beschikking van de Turnhalle Alliantie te stellen.

Het derde dagblad van het land, de Suidwester, was al in handen van de Turnhalle. Tegelijk werd in Namibië voor het eerst een televisienetwerk opgezet, dat tot in de verste uithoeken van het land de roem van de Turnhalle Alliantie zal gaan verkondigen. Van de door Zuid-Afrika toegezegde „vrijheid van pers” tijdens de overgangperiode zal niets terecht komen in een land met een gebreidelde en gelijkgeschakelde pers.

Arrestaties en terreur, massale propaganda en druk, het tot zwijgen brengen van de onafhankelijke pers, zo moet de steun van de bevolking aan de SWAPO worden vernietigd. ...

**NAMIBIE
VRJ**

**GIRO
14466**

6 STEUN SWAPO

an Zuid-Afrika - nú

Omgekeerd wordt vanuit Zuid-Afrika gepoogd de oprichting van een industrie van consumptiegoederen te voorkomen, als die niet in het voordeel van Zuid-Afrika is. Het resultaat is dat nu 95% van alle gebruikte consumptiegoederen in Namibië moeten worden ingevoerd, meestal uit Zuid-Afrika. Op alle mogelijke manieren staat het economies leven van Namibië in dienst van de verdere verrijking van het buurland Zuid-Afrika. Naast mineralen produceert Namibië vis, vlees en schapehuiden. De vis- en vleesproductie van het land zijn op Zuid-Afrika gericht: eerst moet aan de behoefte van Zuid-Afrika worden voldaan tegen prijzen die door de Zuidafrikaanse regering zijn vastgesteld, daarna pas mag voor hogere prijzen op de wereldmarkt worden verkocht. Het vee mag maar voor een klein deel in Namibië worden geslacht: eerst moet ervoor worden gezorgd dat de abattoirs van Zuid-Afrika op volle toeren draaien.

De wol mag niet in Namibië worden ontvet, waardoor het gewicht 40% vermindert en de transportkosten lager worden. En de vis wordt weggevangen door grote Zuidafrikaanse ondernemingen, terwijl aan kleine vissers uit Namibië geen vergunningen worden afgegeven. Het gevolg is dat er voor de bevolking van Namibië geen goedkope verse vis beschikbaar is, maar alleen de in Zuidafrikaanse fabrieken verwerkte vis.

Natuurlijke moeilijkheden

Het Westduitse rapport onderscheidt twee soorten bottlenecks bij de economische ontwikkeling van Namibië, die beide door de Zuidafrikaanse overheersing in stand worden gehouden. De eerste soort bottlenecks zijn de natuurlijke moeilijkheden bij de ontwikkeling van het land, het gebrek aan water, de enorme afstanden waarvoor goede verbindingswegen nodig zijn.

Deze moeilijkheden zijn te overwinnen met de enorme opbrengsten van de bodemschatten van het land als ze maar in Namibië zouden blijven.

De tweede soort bottlenecks zijn gebaseerd op het politieke systeem in Namibië. In de eerste plaats de ongelijke verdeling van de grond, waarbij 5.000 Europese boeren over de helft van het grondgebied beschikken. Andere stukken land werden voor de blanken gereserveerd omdat er zich belangrijke bodemschatten onder bevinden.

De niet-blanke inlandse bevolking is verdreven naar gebieden waarvoor de blanken geen belangstelling hebben,

meestal onvruchtbare stukken grond ver van alle verbindingswegen, die nodig zijn voor de verhandeling van landbouwproducten. Op deze wijze wordt ervoor gezorgd dat de Afrikanen arm en onderontwikkeld blijven, en geen moderne landbouwbedrijven op kunnen zetten.

Een tweede politieke bottleneck voor de ontwikkeling van Namibië is dat alle verbindingswegen - spoorlijnen en wegen - naar Zuid-Afrika lopen. De enige andere verbindingslijn voor Namibië met de buitenwereld vormt de diepzeehaven Walvisbaai. En sinds vorig jaar heeft Zuid-Afrika deze laatste opening voor het land van Namibië afgescheiden en bij zijn eigen grondgebied gevoegd. Het is van levensbelang voor een vrij Namibië dat Walvisbaai tot zijn grondgebied behoort.

Apartheid

Een derde bottleneck die voortkomt uit de racistiese ideologie, mentaliteit en wetgeving in Namibië vindt men bij het onderwijs voor de Afrikaanse bevolking. In 1975 waren er slechts 179 Afrikanen doorgedrongen tot de twee hoogste klassen van de middelbare school, slechts 31 „bantoes” uit Nami-

bië studeerden aan Zuidafrikaanse universiteiten. Onder de niet-blanke bevolking van Namibië vindt met bijna geen geschoolde arbeiders of boeren, geen ambtenaren of handelaren.

Het Westduitse rapport komt op grond van al deze informatie tot de konklusie dat er in Namibië zo snel mogelijk een regering moet komen die bij haar beslissingen het belang van Namibië centraal stelt en niet de belangen van buitenlandse ondernemers of van het welvarende buurland Zuid-Afrika.

Het moet een regering zijn, die zich volledig onttrekt aan druk en beïnvloeding door Zuid-Afrika. Het is duidelijk dat een regering van de Turnhalle Alliantie, zoals de Zuidafrikaanse regering die probeert te vormen, rampzalig zal zijn voor Namibië. De enige beweging die in aanmerking komt om de regering van Namibië te vormen is de bevrijdingsbeweging SWAPO, die het land los wil maken van de Zuidafrikaanse overheersing.

Het Westduitse rapport onderstreept de doeleinden van de aktie die in Nederland wordt gehouden onder de titel „Namibië Vrij - Steun SWAPO”. Naast voorlichting over Namibië stelt de aktie zich ten doel gelden bijeen te brengen voor de SWAPO. Bijdragen worden verwacht op giro 1 44 66 t.n.v. Aktie Namibië, Amsterdam. Voor nadere informatie over de aktie: Actie Namibië, Da Costastraat 88, Amsterdam, tel 020 - 183598.

Sietse Bosgra

Eindhoven's PPR-wethouder Jan Mulder:

TE VEEL VOORSCHRIFTEN HINDEREN KRE

Jan Mulder (50, 25 jaar getrouwd, vader van een dochter) is sinds 1970 PPR-raadslid van Eindhoven en sinds 1974 wethouder van Maatschappelijke Aangelegenheden in het uit CDA, VVD en PK (Progressieve Combinatie van PvdA, D'66, PSP en PPR) bestaande afspiegingscollege dat thans op zijn laatste benen loopt. Zijn wethoudersportefeuille omvat feitelijk de hele welzijnssector, met uitzondering van onderwijs en cultuur. De afgelopen vier jaar heeft hij als wethouder nogal van zich doen spreken door initiatieven op het terrein van werkgelegenheid en werkloosheid die duidelijk zijn PPR-inbreng verraden.

„Een van de fijnste complimenten die ik als wethouder kreeg”, vertelde Jan Mulder, „was dat een oude bekende met wie ik ambtshalve te maken kreeg na afloop zei: verrek, die vent is gebleven wie hij was.” Jan Mulder mag dan zetelen in een eigentijdse regentenbunker van een stadhuis vol bizarre imposantie, hij heeft zich niet aan zijn gebouwde omgeving willen aanpassen – en dat is maar goed ook. Er is hem alles aan gelegen de afstand bestuurder-bestuurde weg te nemen en ook hierin oogst hij successen.

Jan Mulder, oud-technicus bij Philips, raakte door zijn bemoeienissen in zijn vrije tijd met jeugd- en jongerenwerk, gezinsvoogdij, Pax Christi, Vredeswerk en dergelijke er steeds meer van overtuigd dat er naast studeren, werken en wonen tal van andere mensen rakende zaken zijn die verbetering behoeven. Zo belandde hij in de PPR, in het welzijnswerk, in een wethouderskamer die zo simpel mogelijk is gehouden en waar hij weigert gebruik te maken van de Philips-elektronische raffinemenen die bezoekers moeten imponeren. De PK bestaat na de verkiezingen niet meer in Eindhoven. De PvdA wilde niet meer, wilde weten hoe groot ze nu eigenlijk wel was. Ze zal het weten en ze zal zien hoeveel stemmen lijsttrekker Jan Mulder voor de PPR krijgt.

Hoe vond je de samenwerking met de PvdA in het kader van de Progressieve Combinatie (PK)?

Jan Mulder: „Ik denk dat de meningen daarover nogal wat uiteen zullen lopen. Maar persoonlijk vind ik het jammer dat die samenwerking niet wordt gekontinueerd. En vooral niet omdat dat toch op bepaald niet allemaal even duidelijke motieven gebeurt. De PvdA heeft als een van de partners in het samenwerkingsverband, dat verder bestond uit D'66, PSP en PPR, de wens te kennen gegeven de verkiezingen van 1978 zelfstandig in te gaan. Dat gebeurde eigenlijk zonder overleg met de partners en die gang van zaken is bij een aantal PPR-mensen duidelijk in het verkeerde keelgat geschoten. Op de fractie heeft dit weliswaar geen invloed gehad maar wel op de onderlinge samenwerking tussen de partijen, die een soort gezamenlijk bestuur hadden en dat heeft na die tijd nauwelijks meer gefunktioneerd.”

Dat opzeggen gebeurde vóór de statenverkiezingen...

Jan Mulder: „Ruim daarvoor... Een van de voornaamste argumenten die werden aangevoerd door de PvdA was de wens meer duidelijkheid te krijgen over de werkelijke sterkte van de partij. Ik denk dat dit op meer plaatsen heeft gespeeld. Maar ik heb nog steeds de indruk dat de breuk ook niet in de eerste plaats het gevolg is van grammatische, maar van persoonlijke

tegenstellingen. Als die in de politiek een rol gaan spelen vind ik dat we op een verkeerde manier met elkaar bezig zijn.

Die persoonlijke tegenstellingen hebben ook heel duidelijk hun invloed gehad in de raad – niet zozeer binnen het college van B en W. Een gevolg was dat we één van de twee PPR-mensen in de PK-fractie hebben verloren. Deze zou volgens afspraak moeten worden opgevolgd door een andere PPR'er op de lijst en dat betekende dat een aantal PvdA-mensen zou moeten bedanken in verband met hun plaats op de lijst. Eén van die PvdA-mensen wilde dat niet: hij vormt nu een éénmansfractie in de raad – zijn PvdA-lidmaatschap is hem ontnomen.”

Hoe kwam je als wethouder van Maatschappelijke Aangelegenheden uit de voeten met je PPR-inbreng?

Jan Mulder: „Omdat we als PK-fractie opereerden kon je natuurlijk niet in de eerste plaats specifieke PPR-items tot uitdrukking brengen, maar ik kon mijn inbreng over het algemeen genomen goed kwijt. Een van de dingen waar ik in het verleden, in de periode '70-'74, toen ik raadslid was, al voor geijverd had was te komen tot een goed spreidingsbeleid voor wijkakkommodaties. Voor mij een belangrijke zaak want als je over decentralisatie denkt moet je er ook voor zorgen dat er in de diverse wijken die wat hun bevolkingssamenstelling betreft een wat logiese eenheid vormen, dat daar voor-

zeningen zijn waar men elkaar kan ontmoeten, waar een vorm van organisatie mogelijk is enz.

Daar heb ik de afgelopen vier jaar ook fors aan kunnen trekken en dat heeft zeker resultaten gehad: gemeenschapshuizen, jeugdthons en nog een heel program dat nu net is aangenomen voor de komende vier jaar, maar waar ik zelf misschien wel geen uitvoerder meer van zal zijn... We hebben op dit gebied nogal wat tot stand kunnen brengen.

Buurt- en wijken moeten goed kunnen functioneren in een stad als Eindhoven, die zo explosief is gegroeid. Talloze nieuwbouwwijken zijn in enkele jaren uit de grond gestampt en er was nauwelijks sprake van enige samenhang, laat staan saamhorigheid.”

... opbouwwerk ...

Jan Mulder: „Ook aan vormen van opbouwwerk hebben we nogal wat waarde toegekend. Niet alleen het professionele opbouwwerk. Er is een fondsje gevormd dat de komende jaren zal moeten uitgroeien en van waaruit een stuk vrijwilligerswerk mogelijk kon worden gemaakt in de samenlevingsopbouw. Hierdoor kun je de zelf-organisatie van de wijk bevorderen.

Hier zie je, dacht ik, die schaalverkleining, dat terugbrengen naar de mensen toe. Dat gaat natuurlijk ook een enorme rol spelen als je gaat werken aan een totale welzijnsplanning. Als PPR moeten we er – denk ik – voor oppassen dat zo'n plan niet louter en alleen een zaak is van de lokale overheid, en ook niet uitsluitend van organisaties en instellingen die immers veelal met professionele krachten werken. Ik vind dat we alle mogelijke pogingen moeten doen om de bevolking zelf zich te doen organiseren. De mensen zelf moeten hun eigen inbreng kunnen leveren. Het is niet altijd zo dat instellingen, die dikwijls nogal geïsoleerd werken, ook de stem van het volk laten horen.”

... werkgelegenheid ...

Jan Mulder: „Als PPR zijn wij een van de weinige partijen, zo niet de enige, die een totale herbezinning aandurft op het begrip arbeid in de traditionele betekenis. Dat kun je natuurlijk niet zomaar realiseren en je kunt er ook

**Niet alleen
professioneel
opbouwwerk**

twee teams werklozen die op deze manier actief zijn."

... de TH doet ook mee...

Jan Mulder: „Ontwikkelingssamenwerking met de TH Eindhoven. Een heel interessant project. Bij de TH liggen nogal wat onbeantwoorde vragen uit de Derde Wereld om heel specifieke dingen te ontwikkelen die dan in de ontwikkelingslanden zelf zouden kunnen worden gemaakt. Vaak betrekkelijk eenvoudige dingen: een speciaal pompje, windmolens. Vorig jaar kregen we bijvoorbeeld van een fabriek hier een hoeveelheid apparatuur voor het maken van lepels, vorken en messen. Die hebben we opgeknappt en nu kan men in een ontwikkelingsland zelf vorken, lepels en messen maken. Het is dus niet de bedoeling dat wij dat hier doen, maar dat we de mensen in de Derde Wereld de mogelijkheden geven dat te kunnen doen. Dat betekent dat je hier in Eindhoven een stuk blijvende werkgelegenheid schept. Je vangt werklozen op en je biedt ze een alternatieve vorm van arbeid. Maar daarbij ben je bezig voor de Derde Wereld, bezig met een stuk motivatie en bewustwording van onze medeverantwoordelijkheid. De werkgelegenheid hier is er een beetje mee gebaat, maar we hopen – dat is onze bedoeling – dat de werkgelegenheid in de Derde Wereld er het meeste baat bij vindt.

Waar ik ook heel gelukkig mee ben is dat we bezig zijn met een project van

bliciteit, waarbij wat betreft het politieoptreden niet alles uit de verf is gekomen. Zoals het feit dat niet alle woonwageneigenaren achter de akties stonden, dat we midden in intensief overleg met die mensen stonden en niet op dergelijke akties waren bedacht wat zijn weerslag min of meer vond in het politie-optreden. Dat neemt niet weg dat ik daarmee heel ongelukkig ben omdat er gunstige ontwikkelingen door zijn verstoord. Een feit is dat woonwageneigenaren vrijwel sedentair zijn geworden, niet of nauwelijks meer kunnen trekken en – terecht – eisen stellen aan de accommodatie van de kampen. Ik vind dat het beleid van CRM, provincie en woonwagenschap te weinig rekening houdt met de eigen wensen van de woonwageneigenaren. In 1968 is de zaak gecentraliseerd en dat betekent dat je nu niet zonder meer kunt gaan decentraliseren. Mensen zijn geen pionners...

Maar je vindt als je hiermee bezig bent ook tal van andere belemmeringen. De wet op de ruimtelijke ordening slaat je vrijwel alle mogelijkheden uit de vingers. Een heel belangrijke ervaring die ik de afgelopen jaren heb opgedaan is wel dat ik me zo'n beetje de gevangene voel van al onze systemen. We hebben het allemaal zo gekompliceerd gemaakt. We barsten van de wetten, van de richtlijnen, van de voorschriften. En dat wil zeggen dat we niet meer creatief probleem-oplossend bezig kunnen zijn..."

niet plaatselijk onmiddellijk vorm en inhoud aan geven. In het totaal van je opvangbeleid kun je er wél accenten op leggen. En dat betekent hier in Eindhoven dat wij in een opvangprogramma voor werklozen niet alleen maar bezig zijn met bijvoorbeeld sociaal-kultureel werk – via buurthuizen en dergelijke – maar dat we ook nogal wat doen aan voorzorgactiviteiten. Deze laatste komen neer op ondersteuning van schooldekanen, op informatie en dokumentatie – in het algemeen oriëntatie op de arbeidsmarkt voor jonge mensen van wie we weten dat ze over enige tijd ofwel de school verlaten en op de arbeidsmarkt terecht komen, dan wel verder gaan studeren. Daarnaast hebben we een uitgebreid programma van opvangactiviteiten, die je in een aantal hoofdgroepen zou kunnen opsplitsen: een twaalfal projecten van sociaal-kultureel werk voor werkloze bezoekers van jeugdcentra, buurt- en clubhuizen. Daarbij staan een aantal vormingswerkprojecten op stapel. In de bestaande vormingsinstituten worden speciale activiteiten ontplooid voor jeugdige werklozen. We hebben een drietal sportprojecten waarbij op de eerste plaats werkloze CIOS-sportinstructeurs worden ingeschakeld. Die kunnen dan praktijkervaring opdoen maar tegelijk een opvangmogelijkheid organiseren voor jeugdige werklozen.

Als een soort introductie in het arbeidsproces kennen we daarbij ook het opzetten van onderhoudsteams voor wijkakkomodaties. We hebben al

Nieuwe aanpak werkloosheidsproblemen

wat we noemen „voorwaardenscheppende activiteiten”, waaronder we verstaan onderzoek naar het verwachtingspatroon van schoolverlaters, van buurtcijfers van jeugdige en oudere werklozen, het uitgeven van folders voor midden- en kleinbedrijf met informatie over allerlei regelingen waarvan de mensen het bestaan vaak niet kennen. Daarbij hoort ook een informatiekrant die op gezette tijden uitkomt.

In dit totale project neemt de gemeente Eindhoven een nogal belangrijke plaats in omdat ik – in plaats van losse, spontaan in de stad opkomende initiatieven afzonderlijk te ondersteunen – heb gekozen voor het aanstellen van een speciale jeugdwerkloosheidskonsulent, die motiverend, coördinerend en initiërend bezig is naar buurten en clubhuizen, die contacten heeft gelegd met CRM, sociale zaken en andere instanties – kortom: mensen bijeen brengt om initiatieven zo snel mogelijk te kunnen verwerkelijken.

Eindhoven heeft de laatste tijd ook de landelijke publiciteit gehaald door die kwesties rond woonwageneigenaren.

Jan Mulder: „Een nogal negatieve pu-

Hoe sta je tegenover intergemeentelijke samenwerkingsvormen?

Jan Mulder: „Dat woonwagenschap bestrijkt een gebied dat groter is dan de agglomeratie Eindhoven, namelijk ook het streekgewest De Kempen. Ik vind dat er wel wat te zeggen is vóór bovenlokale samenwerking want er zijn wel degelijk problemen die grensoverschrijdend zijn, die in samenwerking tussen gemeenten beter kunnen worden opgelost.

Ook hier ben ik voor decentralisatie. Je moet bevoegdheden en taken op een zo laag mogelijk nivo afzetten en ze alleen dan op een hoger bestuurlijk nivo brengen als dat echt nodig is. Tot nu toe blijkt het delegeren van bevoegdheden door rijk en provincie aan de agglomeratie maar weinig zin te hebben. Des te duidelijker springt daarvoor in het oog het wegtrekken van verantwoordelijkheden van lagere overheden naar die agglomeratie. Ik heb de stellige indruk dat hier de behoefte aan samenwerking eerder afneemt dan groeit.

Wat ik op prijs zou stellen is dat die kleinere gemeenten in staat moeten worden gesteld te blijven wat ze zijn: dus óók klein en rijk aan natuurschoon. Via het gemeentefonds of anderszins zou je ze daarvoor de middelen moeten geven. Nu is het nog dikwijls zo dat kleine gemeenten wel moeten streven naar uitbreiding van hun bevolkingsaantal om meer geld te krijgen. Het rijk zou met een soort klein-blijf-subsidie moeten komen.”

Kommentaar op de nota Landelijke Gebieden

Vorig jaar bracht de regering de Nota Landelijke Gebieden uit. De werkgroep natuurbeheer heeft namens de themagroep milieu een commentaar hierop samengesteld, dat verkrijgbaar is bij de Studiestichting (zie hieronder). Op een aantal kernpunten wordt in het nu volgende stukje kort ingegaan. Daarbij komen vijf thema's („structuurvisies”) aan bod:

1. Openluchtrecreatie

De groei van de openluchtrecreatie wordt toegeschreven aan meer vrije tijd, meer geld en ongenoegen met de woonomgeving. De suggestie om „kijkgroen” (gazons e.d. te vervangen door volkstuinten moet positief worden beoordeeld, evenals het uitgangspunt dat de auto moet worden teruggedrongen ten gunste van de fiets en het openbaar vervoer. Het is bijvoorbeeld fout, dat attractiepunten in veel gevallen slechts per auto bereikbaar zijn. Helaas wordt geen wettelijk en financieel kader voorgesteld om de beoogde verschuiving echt mogelijk te maken. In het algemeen wordt veel te weinig aangegeven, hoe bevorderd zou kunnen worden dat de recreant het dichtst bij huis gaat zoeken.

2. Landschapsbouw

Verreweg de meeste kultuurgrond (90%) wordt ingedeeld bij de „landbouwgebieden met aankleding”. Dit betekent een onaanvaardbaar groot verlies aan natuurwaarden in die gebieden, want hier wordt alles ondergeschikt gemaakt aan de landbouwoptimalisatie. De zgn. relatienota-gebieden komen er met max. 100.000 ha (1990) erg bekaaid van af. Een analyse van het tot nu toe gevoerde beleid ontbreekt, terwijl het voorgestelde instrumentarium voor

het toekomstig beleid onvoldoende is voor het bereiken van een goede landschapsopbouw.

3. Landbouw

Uitgegaan is van een ongewijzigd landbouwbeleid, d.w.z. bedrijfsvergroting, intensivering en daardoor het terugdringen van de werkgelegenheid (afstoting van 65.000 arbeidsplaatsen. De huidige problemen van werkloosheid, structurele landbouwoverschotten, mestoverschotten, import van dure grondstoffen en verloedering van landschap en milieu worden hierdoor uiteraard nog vergroot. Het voorgestelde beleid is misschien goed voor de landschapsbouw, maar zeker niet voor de landbouwers of natuur en landschap. In het commentaar wordt dan ook voor een nieuw landbouwbeleid gepleit, waarbij concrete suggesties worden gedaan.

4. Bos en bosbouw

Hier treffen we helaas een geheel on hout en houtteelt toegespitste visie aan. Het zou de duidelijkheid ten goede komen, wanneer een onderscheid werd gemaakt tussen bos en houthakkers. Houthakkers kunnen dan onder de landbouw vallen, het bos onder de natuurgebieden. Daarmee kan worden bereikt dat

(a) natuurterreinen ten volle het beheer krijgen wat ze toekomt, en
(b) de zo nodig geachte instandhouding van de houtproductie op economisch gezonde basis wordt geschoeid. Erkend moet worden dat houtteelt en een goed beheer van het ecosysteem bos nu eenmaal niet samen kunnen gaan.

5. Natuur en landschap

In een tijd waarin natuur en landschap hard achteruit gaan in kwaliteit terwijl

de algemene belangstelling ervoor sterk groeit, zou men van een structuurvisie als deze meer verwachten. In het commentaar wordt het standpunt ingenomen, dat

- alle strijdige activiteiten uit de nationale parken moeten worden gebannen;
- de Veluwe en het Waddengebied echte nationale parken moeten worden;
- landschapsparken zo gesitueerd moeten worden, dat het grondwartertechnisch mogelijk is te komen tot een goed beheer;
- de Oosterschelde open moet blijven;
- er bufferzones moeten komen rond alle belangrijke natuurterreinen;
- bossen die niet primair voor houtteelt dienen ook niet onder de boswet moeten vallen.

Tot zover de structuurvisies, die als bouwstenen voor de Nota Landelijke Gebieden moeten worden beschouwd. De Nota zelf gaat vervolgens in op de problematiek van de dorpen, de verstedelijking, de infrastructuur en de hiervoor behandelde punten. Daarbij is de analyse van de problemen over het algemeen sterker dan de voorgestelde oplossingen (voorzover die überhaupt worden aangedragen). De gehanteerde zonerings is nogal globaal.

Het commentaar van de werkgroep natuurbeheer kan worden besteld bij de Studiestichting, Singel 277, Amsterdam (tel. 020-226018). Prijs (inkl. verzendkosten) f 1,—

Namens de themagroep milieu, Jacques de Jong

Landbouw-buitendag op 17 juni

De jaarlijkse buitendag van de themagroep Milieu staat dit keer in het teken van de landbouw met betrekking tot energie, milieu en werkgelegenheid. De buitendag wordt zaterdag 17 juni gehouden in de Warmonderhof, de middelbare land- en tuinbouwschool te Kerk-Avezaath.

Het programma is als volgt:

9.45-10.15 uur: aankomst/koffie;
10.15-11.15 uur: inleidingen door Gert-Jan Baayens en Guido Nyland;
11.15-12.30 uur: lunch (zelf brood o.i.d. meenemen, melk/thee/koffie verkrijgbaar);
13.30-16.30 uur: rondleiding door leerlingen van de Warmonderhof in het biologies-dynamies bedrijf -napraten. Voor de kinderen wil men een eigen programma op touw zetten.

De kosten bedragen plm. f 1,50 p.p. Aanmelden vóór 7 juni bij Wenda Gerlagh, Sandersweg 3, Oosterbeek, tel. 085 - 332302, onder opgave van naam, adres, tel. nr. en aantal deelnemers/kinderen.

PPR - Noordholland

De PPR-Noordholland houdt **maandag 5 juni** om 19.30 uur in het **Mozeshuis**, Waterlooplein 57 te Amsterdam een **provinciale kerngroepvergadering**.

Verwacht worden van alle actiecentra in Noordholland twee afgevaardigden en verder is welkom iedereen die ook komen wil.

De agenda luidt: Opening, mededelingen; Nabeschouwingen gemeenteraadsverkiezingen; Verslag onderhandelingen progressief overlegorgaan Noordholland; Hoe gaat de PPR verder in Noord-Holland? Voorbereiding provinciale ledenvergadering zaterdag 4 november (inleider? onderwerp?); Voorstel opdelen witte gebieden; Benoeming kaskommissie; Rondvraag en sluiting (streeftijd 22 uur).

Samenstelling bestuur Noord Holland:
Voorzitters Emmy van Noord, Dammerweg 8, Nederhorst Den Berg; sekretaris Riet van Kleef, Jisperveld-

straat 170, Amsterdam; penningmeester Klaas Bergsma, Linnaeusdwaarsstraat 28, Amsterdam; tweede voorzitter Wil de Munnik, Duinvlietstraat 22, Velsen-Noord; tweede penningmeester Dick Heijliger, Sloestraat 12, Amsterdam; red. infobulletin Klaas Bergsma en Cees Luiten, Molenvaart 301, Anna Paulowna; sprekerskoördinator campagne Steven Jansen, Geinwijk 727, Amsterdam.

Energiebesparing in Groningen

Drie leden van het PPR-actiecentrum Groningen hebben een nota uitgebracht over mogelijkheden tot energiebesparing in de gemeente Groningen, speciaal voor wat het gemeentelijk beleid betreft. Via overschrijving van f 7,50 (inkl. verzendkosten) op giro 1719939 t.n.v. F. Vlieg (Alexanderstraat 4a) Groningen, onder vermelding „Energiebesparing” kan de nota worden besteld.

DRINKWATER IN DISKUSSIE

Twee kwaliteiten bij de watervoorziening?

In een toespraak aan de TH Twente in januari werd gepleit voor een proefnemings met dubbele watervoorziening in een nieuwe stad of stadswijk. Dit kreeg nogal wat aandacht via pers en t.v. Hieronder wordt op dit onderwerp nader ingegaan.

Allereerst moet gezegd worden dat het idee niet nieuw meer is: van tijd tot tijd wordt er in de vakliteratuur enige aandacht aan besteed. Aparte voorzieningen voor industriewater zijn in verschillende vormen ook wel tot stand gebracht. Zo heeft in ons land in Amsterdam vroeger de zogenaamde Vechtwaterleiding bestaan.

De argumenten die voor of tegen een dubbele watervoorziening gebruikt kunnen worden, zijn vooral te vinden in gezondheidsaspecten en kostenaspecten. Wat de volksgezondheid betreft moeten we ons realiseren hoe met name de invoering van centrale drinkwatervoorziening via een gesloten net, in de westerse wereld zo'n 150 jaar geleden begonnen, een belangrijke bijdrage heeft geleverd tot het terugdringen van allerlei infectieziekten. Afdoende desinfectie werd mogelijk. Ook nu is de bacteriologische en virologische betrouwbaarheid de eerste zorg van de waterleidingbedrijven. Het is dan ook begrijpelijk dat juist in die kring zorgelijk gekeken wordt als er sprake is van „een tweede kwaliteit”, vooral voor huishoudelijk gebruik.

Het zou ook beslist niet acceptabel zijn bacteriologies onbetrouwbaar water af te leveren. Wel zijn concessies op het punt van smaak en zoutgehalte mogelijk voor water dat niet gedronken wordt of met voedsel in aanraking komt. Naar schatting is dat zeker 85%. De belangrijkste reden vóór twee kwaliteiten moet echter, waar het de volksgezondheid betreft, gezocht worden in de eerste kwaliteit, het eigenlijke drinkwater. Steeds meer moeten we voor de bereiding daarvan terugvallen op oppervlaktewater als bron i.p.v. grondwater. Hoezeer de strijd tegen waterverontreiniging ook succesvol mag worden genoemd, feit blijft dat in ons sterk geïndustrialiseerde, dichtbevolkte land het water van de rivieren en meren allerlei verontreinigingen bevat die via productie en consumptie in het oppervlaktewater terecht komen.

Nooit „waterdicht”

Niet alles kan worden gezuiverd, de preventie is ook nooit „waterdicht”. Sommige van deze stoffen worden niet volledig verwijderd bij de drinkwaterbereiding, andere ontstaan soms zelfs ten gevolge van het zuiveringsproces, met name bij chlorering. Er is dus een zekere permanente blootstelling van de bevolking aan meestal zeer lage concentraties van allerlei stoffen, waarvan sommige zeker bij hogere concentraties aantoonbaar gif-

tig zijn. De waterleidingbedrijven doen hun best o.a. door optimalisering en controle van het zuiveringsproces, door bescherming van de bronnen, door voorraadvorming enz. Toch blijft er een risico, zeker bij langdurige blootstelling, waarvan eigenlijk niemand weet hoe groot het is. Vermoedelijk is ons voedsel een belangrijkere bron van ongewenste belasting met giftige stoffen, maar de strijd tegen bedreigingen van de gezondheid moet op alle fronten gestreden worden.

Indien nu grondwater, dat in het algemeen veel betrouwbaarder is, wordt gereserveerd voor de 15% water die echte drinkwaterkwaliteit moet hebben, kan het oppervlaktewater als bron voor de rest dienen. Voor de gehele bevolking kan de drinkwaterkwaliteit dan gegarandeerd op een zeer hoog niveau worden gehouden of gebracht.

De kosten zullen natuurlijk niet gering zijn. Een tweede leidingnet, ook in nieuwbouwsituaties, vraagt grote investeringen. Toch staan hier ook niet onaanzienlijke baten tegenover. Nu zijn steeds duurdere zuiveringstechnieken nodig om al het drinkwater op aanvaardbare kwaliteit te brengen; ook de 85% die dat niet nodig heeft. Voor industrieel gebruik ligt dit percentage misschien wel hoger dan 85%. Als het gebruik blijft toenemen en voortdurend meer geavanceerde zuiveringsmethoden worden ingevoerd, nemen de kosten naar verhouding sterk toe.

Tot deze kosten moeten ten dele ook gerekend worden de kosten die voor voorraadvorming (aanleg spaarbekens, infiltratieprojecten) worden gemaakt, omdat een deel van deze voorraadvorming overbodig zal zijn bij een dubbele watervoorziening. Zelfs indien de kostenberekening leidt tot de conclusie dat de huidige drinkwatervoorziening tot in lengte van jaren goedkoper zal zijn, blijft er toch een afweging tussen kosten enerzijds en voordelen voor de volksgezondheid en het waterbeheer i.h.a. anderzijds. In een land waar men het zich kan permitteren een verzekering tegen hergeval in de vakantie af te sluiten, moet zo'n vraag gesteld kunnen worden.

Grondwater

Het amendement-Van Kuijen op de Grondwaterwet dat in de Tweede Kamer is aangenomen, biedt aanknopingspunten voor een beleid dat er op gericht is grondwater alleen als drinkwater te bestemmen. Het voorziet namelijk in een heffing waardoor particuliere onttrekkers van grondwater voor dit water uiteindelijk het standaardtarief van het waterleidingbedrijf zullen moeten betalen. De regeling zal echter in deze vorm niet door kunnen gaan omdat zij op gespannen voet staat met de grondwet. De regering overweegt dan ook een aangepaste vorm waardoor het prijsverschil kleiner wordt en het grondwaterverbruik wordt beperkt.

Themagroep Milieu

Dat indertijd allerwege luid geprotesteerd is door ondernemingen tegen het aangenomen amendement is overigens wel begrijpelijk; er was bijvoorbeeld niet in overgangsmatregelen voorzien. Bedacht moet verder worden dat in de huidige situatie, met één waterkwaliteit, alle bedrijven die niet over oppervlaktewater kunnen beschikken gedwongen zouden zijn onnodig veel voor hun watervoorziening te betalen. Immers, in veel gevallen hebben ze die hoge kwaliteit in het geheel niet nodig, terwijl een alternatief ontbreekt en de mogelijkheid om goedkoop grondwater op te pompen onmogelijk wordt gemaakt.

Al met al is er veel reden om nog eens goed na te denken waar het met onze watervoorziening heen moet. Besparing op watergebruik is daarbij ook een belangrijk facet. Het pleidooi voor een proef met een dubbele watervoorziening is vooral ingegeven door de noodzaak om praktische ervaring op te doen met zo'n systeem voordat men er voor of tegen besluit. Herhaaldelijk zijn mensen die individueel of georganiseerd zo'n gedachte lanceerden, met een kluitje in het riet gestuurd omdat de verantwoordelijkheid voor het complex van vragen waar het hier om gaat sterk verspreid ligt.

Er is eigenlijk nauwelijks een instantie aan te wijzen die de nodige technische, juridische en economische mogelijkheden in zich verenigt om zo'n proef voor te bereiden en de uitvoering ervan te verzekeren.

L. Lijklema,
Werkgroep Vervuiling

Milieubezwaren tegen uitbreiding infiltratie duinen

Vijf milieu-organisaties hebben ernstige bezwaren geuit tegen plannen van de waterleidingbedrijven die voorzien in een forse uitbreiding van de infiltratie van onze duinen met rivierwater. De plannen zijn gemaakt om tegemoet te komen aan een toenemende vraag naar leidingwater. De duinen lijden momenteel al schade door de bestaande infiltratie. Het in de duinen gepompte rivierwater komt uit de Rijn en de Maas. Het is weliswaar voorgesuiverd, maar zeker niet schoon. Het schaadt de kwetsbare duinvegetatie. Het graafwerk voor leidingen en voor onderhoudswegen betekent eveneens een aanzienlijke aantasting van het natuurschoon. Toename van de infiltratie betekent onherroepelijk een nog verdere ontluistering van het unieke duingebied. De Vereniging van Waterleidingbedrijven in Nederland, de VEWIN, moet binnenkort een tienjarenplan vaststellen.

AKTIE- VOER

MEMO-BEURS

Zaterdag 27 en zondag 28 mei is in de Expohal te Hilversum een beursmanifestatie voor een kleinschaliger samenleving, uitgaande van de stichting MEMO (Mens- en Milieuvriendelijk Ondernemen) in Boxtel. Meer dan honderd nieuwe bedrijfjes, werkgemeenschapjes en koöperatietjes laten er zien dat ze levensvatbaar zijn. De manifestatie kan inspireren tot het vinden van nieuwe werkgelegenheid, zelfstandigheid, energiebesparing en milieuvriendelijke arbeid in een eigen bedrijfje. De manifestatie toont bijvoorbeeld een echte bakker, een stadsbesteldienst, een houtbewerker, de bouw van een windmolen, aanleg van zonnepaneeltjes, een stadsboerderij, een rijwielhersteller (vrijwel uitgestorven beroep) en wat dies meer zij. Zaterdag open van 10-21 uur, zondag van 10-18 uur.

MANIFESTATIE TEGEN REPRESSIE

Zaterdag 17 juni wordt in gebouw De Heuvel, Laurinsplaats 5 te Rotterdam vanaf 's middags twee uur een manifestatie gehouden tegen de toenemende repressie in Nederland. Binnenkort passeren het parlement een aantal wetten op dit terrein, onder meer het door West-Duitsland geïnspireerde verdrag tot bestrijding van het terrorisme. De manifestatie „Als je vrijheid je lief is” gaat onder meer uit van AKPG, BAKO, BWO, FHV, JBK, Jonge Socialisten, Morgenrood, OVB, Stuurgroep Anti-Repressie, PSP e.a.

ONTWAPENING- SPECIAL

Pax Christi-wegwijzer nummer 9 is een „ontwapening-special”, in verband met de komende speciale zitting van de VN over ontwapening. Een informatief en leesbaar geschreven boekje met een voorwoord van oud-minister van der Stoep. Via overmaking van f 3,— (inkl. porto op giro 593352 (verm. Ontwapening) tnv Pax Christi, Den Haag is het te verkrijgen.

**HET GRONINGER
PROGRAMKOLLEGE**
Douwe Jan Elzinga en Klaas Wyboe van der Hoek hebben een door

uitgeverij Xeno in Groningen verzorgd boek geschreven „Het Groninger programkollege vier jaar verder”. Voor geïnteresseerden in een progressief gemeentelijk beleid onmisbare lektuur, die ook alle recht doet wedervaren aan de rol van de PvdA, aan zaken als het leefbaar maken van een binnenstad, cultuur, welzijn enz. Het 176 pagina's tellende boek kost f 15,50 in de boekhandel of (inkl. porto) f 18,50, over te maken op giro 2996610 tnv Uitgeverij Xeno, Groningen.

MEDIATIEF

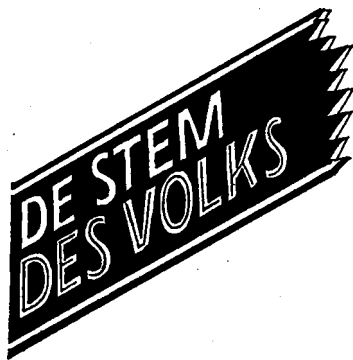
De Landelijke Hervormde Jeugdraad (HJR), het Landelijk Centrum voor Gereformeerd Jeugdwerk (LCGJ) en de Interkerkelijke Omroep Nederland (IKON) zijn bezig met de uitgave van een nieuw blad, Mediatief geheten, waarvan inmiddels het nulnummer is verschenen. Het blad richt zich tot iedereen die meer wil met televisie dan kijken zonder meer, wil helpen bij het benutten van het materiaal dat radio en tv bieden via de nodige informatie. De eerste jaargang gaat dit jaar van start. Het nulnummer kan ter kennismaking worden besteld (gratis) bij HJR/LCGJ, Postbus 114, Driebergen, tel. 03438/6341.

BERUFSVERBOT

De werkgroep Beruufsverbote van de Kritische Gemeente IJmond heeft een documentatie uitgegeven, getiteld: Hans Roth, een Beruufsverbod in de Bondsrepubliek. De zaak-Hans Roth is een test-case voor het democratische gehalte van West-Duitsland. De documentatie kan worden besteld door overmaking van f 3,— op giro 535980 tnv I. van Kan (Bennesserlaan 362) Uitgeest onder vermelding „Dokumentatie Hans Roth”.

CENYC SEMINARS

CENYC (samenwerkingsverband van nationale komitees voor internationaal jongerenwerk) organiseert dit jaar drie seminars in het Europees Jeugdcentrum in Straatsburg: van 12-18 juni All European Youth Cooperation, van 30 september-8 oktober Regional Development in Europe en van 3-11 december Transnational Corporations. Voertalen zijn Engels en Frans, vergoeding reiskosten en verlies verdienen mogelijk volgens regeling EJC, aantal deelnemers per land 2 à 3. Voor inlichtingen: Ad Melkert, Sint Jacobsstraat 42 II Amsterdam, tel. 020/259969.

Driestromenland

Na de verkiezingsuitslag van mei 1977 en maart 1978 schijnt binnen de PPR de angst te leven, dat de PPR in driestromenland op het punt staat te verdrinken.

Daartoe is mijns inziens geen reden tot bezorgdheid, zolang aan twee voorwaarden voldaan is:

1. Ons parlementaire stelsel moet de kleine partijen een eerlijke kans blijven geven (handhaving evenredige vertegenwoordiging).

2. De PPR moet geloofwaardig progressief blijven (dus geen onderhands gesjacher met de PvdA over een onevenredig grote invloed in een links blok: als de PvdA 7 x zoveel stemmen heeft, dan verdient ze ook 7x zoveel invloed: dit principe ondermijnen is funest voor het democratische image).

Als aan deze twee voorwaarden is voldaan, is de plaats van de PPR in ons politiek bestel een natuurlijke, en de waarde van de PPR onbetwistbaar. De grootte van de partij is daarbij volstrekt irrelevant. Toen de PPR groot was had ze een progressieve trekfunctie, vooral naar de CDA en de PvdA toe. Nu de CDA een hoger progressief gehalte heeft hoeft de PPR niet groot meer te zijn. Zakken PvdA en CDA terug, dan groeit de PPR vanzelf weer, mits ze haar progressieve geloofwaardigheid behoudt.

Ook is de groei van ons politieke stelsel naar een driestromenstelsel op zichzelf niets verontrustend. Het brengt duidelijker tot uitdrukking, dat de politiek moet steunen op drie beginselen, nl. die van de christendemocratie, het socialisme en het liberalisme.

De kleine partijen hebben in dit stelsel één trekfunctie. Een progressieve

trekfunctie hebben de PSP, PPR en D'66. De PSP naar de PvdA toe. De PPR naar de PvdA en het CDA toe. En D'66 naar de PvdA en de VVD toe. Ook is het logies, dat D'66 als enige zich kon handhaven als middelgrote politieke partij. Dat komt, omdat het liberale element in de VVD zozeer te wensen overlaat; de VVD is meer conservatief; D'66-ers worden wel de echte liberalen genoemd. Dat er voor de PPR niet zoveel meer te trekken valt beoordeel ik vanuit dit gezichtspunt eerder als positief, dan als negatief. Hopelijk blijft het zo.

Jonge mensen, die in de PPR politieke ervaring opdoen en binnen de PPR zelf politiek niet aan bod komen kunnen dan het beste naar de PvdA en het CDA overstappen. Als er binnen de grote partijen behoefte zou bestaan om mensen uit de PPR-school aan te trekken, dan zou de PPR-invloed nog wel eens groter kunnen zijn, dan wanneer de PPR zou functioneren als een middelgrote partij in ons politieke stelsel. De PPR is geen doel in zichzelf. Dat is het politieke program dat zij voorstaat.

Tijmen van't Foort
Groningen

TUPAMAROS

Raúl Sendic, de Uruguayaanse vakbondsleider die in 1962 de nationale bevrijdingsbeweging Tupamaros oprichtte en sinds 1 september 1972 gevangen zit, verkeert als gevolg van martelingen in levensgevaar. Volgens berichten van het Latijns-amerikaanse persburo Prensa Latina ligt hij in coma. Het Uruguay Koördinatie Komitee in Nederland, postbus 6635 Nijmegen, roept op tot het sturen van protesttelegrammen naar de Uruguayaanse legerleiding, die in het land de macht in handen heeft, met bijvoorbeeld de volgende tekst: „Wij eisen onmiddellijke staking van de martelingen, onmiddellijke medische verzorging, familiebezoek en beëindiging van de situatie van gijzelaar voor Raúl Sendic”. Dit telegram kan worden gestuurd naar de „Commandante en jefe, Gregório Alvarez, avenida Garibaldi 2313, Montevideo, Uruguay.

Raúl Sendic

KRANT VOOR ZWART ZUID-AFRIKA

De geweldloze kulturele bevrijdingsbeweging voor Zuid-Afrika, de INKATHA, geleid door Gathsha Buthelezi, streeft naar de uitgave van een geheel door zwarten geschreven en uitgegeven krant, die The Nation gaat heten. De bedoeling is dat het blad eerst als maandblad gaat verschijnen maar mettertijd dagblad wordt. Zoals bekend staat heel de Zuidafrikaanse pers onder voortdurende controle van de blanke minderheidsregering. Het getuigt van veel moed desondanks te streven naar de uitgave van een blad dat het Vorster-regime a priori liever niet ziet, maar ook nog niet kan verbieden. Blanke opposanten als Beyers Naudé staan achter de plannen voor The Nation, die uiteraard ook financiële

steun uit het buitenland nodig hebben. Kerk en Vrede (Utrechtseweg 159, Amersfoort, tel. tijdens kantooruren 033/32133) heeft een werkgroep Krant Voor Zwart Zuid-Afrika in het leven geroepen, die gaarne bijdragen ontvangt op giro 3.772.359 tnv voornoemde werkgroep.

MAATSCHAPPELIJK WERKER EN REGISTRATIE

De Nederlandse Vereniging van Maatschappelijk Werkers (Wittevrouwenstraat 34, Utrecht, tel. 030/334144) heeft een rapport uitgegeven, getiteld de maatschappelijk werker en registratie, handelend over de explosie van uitgekende registratiesystemen in Nederland, die zijn toegespitst op het welzijnswerk en over de vragen waarvoor hulpverleners in dit verband komen te staan. De vereniging belegt bovendien op 2 juni in Hotel Smit, Vredenburg in Utrecht, een bijeenkomst over dit onderwerp.

GRAMMOFOONPLAAT TEGEN NEUTRONEN-BOM

Op initiatief van de werkgroep „Stop de neutronenbom” uit Heerhugowaard en de IKV-kern tegen de kernbepening uit dezelfde plaats is een 45-toeren grammofoonplaatje tot stand gekomen met het anti-neutronenbomlied „Wat geeft 't”, gezongen door een Heerhugowaardse kabaretgroep.

De netto-opbrengst van dit grammofoonplaatje is bestemd voor de landelijke acties waarvoor beide groepen zich inzetten, n.l. „Stop de neutronenbom” en „Help de kernwapens de wereld uit ... om te beginnen uit Nederland”.

Belangstellenden kunnen dit plaatje bestellen door overmaking van f 4,50 + f 1,60 verzendkosten op postgirorekening nr. 1804088 t.n.v. L. W. N. Molenaar, Mondriaanlaan 51, Heerhugowaard. Bij be-

stelling 2, 3 of 4 exemplaren bedragen de verzendkosten f 2,10.

Voor de bestelling van nog meer exemplaren of voor eventueel nadere informatie gelieve men contact op te nemen met het bovenstaande adres, tel. 02207-13756.

**help
De Kleine Aarde
uit de brand
met giften
renteloze leningen
nieuwe donateurs
(f 25,- per jaar)**

**giro 52730
t.n.v. DKA
met vermelding van
brand actie
postbus 151
5280 AD boxtel**

WAT GEEFT 'T

(WIE WIL NOU
EEN
NEUTRONEN-
BOM)

STOP de neutronen BOM

O LIEVE HEER

De hoes van het onlangs klaargekomen grammofoonplaatje „Wat geeft 't”, een lied dat zich keert tegen de neutronenbom. Het plaatje is geheel op Heerhugowaards initiatief ontstaan.

(vervolg)

Abortus

Naar aanleiding van het artikel „Hoe denkt de PPR over abortus?” in PPRAK van 7 april jl. het volgende. Mijn mening is, dat de PPR, waarvan ik lid ben, abortus – zoals wordt voorgestaan door o.a. „wij vrouwen eisen” en door de Werkgroep PPR-vrouwen A. C. Groningen – radikaal moet afwijzen.

De PPR noemt zich radikaal. Tracht bestaande structuren vanaf de basis te veranderen. Levert kritiek op alle soorten machtsmisbruik. Probeert mensen bewuster te doen leven.

Ondanks recente, minder goede verkiezingsuitslagen heeft de PPR velen daadwerkelijker bewust gemaakt. De PPR zal dit bewustwordingsproces moeten blijven bevorderen. Tot op het moment dat we over ongeveer een eeuw rijp zullen zijn. Rijp voor een andere, maar rechtvaardiger en menselijker maatschappij. Een maatschappij met gelijke rechten, plichten en verantwoordelijkheid voor iedereen.

Gelijke verantwoordelijkheid ook (en vooral) ten aanzien van ongeboren leven, al of niet in beginstadium. Want, wat getuigt van meer onverantwoordelijkheid dan de man, de vrouw of de samenleving, die leven in een beginstadium durft te vernietigen.

Hoe durven we ons rijp voor een alternatieve samenleving noemen, als we nog niet eens in staat zijn ongewenst leven op te vangen, te beschermen en te begeleiden. Zo goed als mogelijk is op te vangen in een omgeving, waarin ook ongewenst leven welkom is.

Het is toch voor de hand liggend, dat er gewerkt moet worden aan een omgeving, waarin abortus in het geheel niet noodzakelijk zal zijn. Noodzaak tot abortus zou alleen mogen bestaan als het leven van een aanstaande moeder in gevaar is. De PPR zou moeten kiezen voor opvang van ongewilde kinderen in de samenleving. Een samenleving; die vanwege haar tolerantie en verantwoordelijkheidsbesef, voor iedereen in gelijke mate, alternatief te noemen zal zijn.

De PPR zal in geen geval de partij mogen zijn voor mensen, die in een alternatieve maatschappij onverantwoordelijk menen te kunnen handelen.

Mijns inziens zal de PPR, anno 1978, abortus zoveel mogelijk moeten bestrijden. Door mensen te wijzen op hun individuele en gezamenlijke verantwoordelijkheid. Ook ten opzichte

van nog ongeboren leven. Verantwoordelijkheid: ja! Abortus: nee! De PPR kan slechts haar maatschappijvisie, haar idealen, bereiken door gezamenlijke verantwoordelijkheid. Hiertoe behoort ook de verantwoordelijkheid jegens het ongeborene.

Hoe kan een samenleving, waarin verantwoordelijkheidsbesef in ere gehouden zal worden, het aan een enkel individu overlaten de beslissing tot abortus te nemen, Dan komen we tot een gemeenschap, waarin ieder voor zich zal uitmaken wat goed of juist voor hem of haar persoonlijk is. Dan zal gemakkelijk en snel een reden voor abortus te vinden zijn. Het besef, om ook verantwoording te dragen voor ongeboren leven, zal langzaam gaan verwateren. Op dat moment zullen grenzen vervagen. Zal de mogelijkheid tot abortus kunnen worden aangeprezen zoals een pakje sigaretten in reclame naar voren wordt gebracht. Dan sluit ik de mogelijkheid tot verplichte abortus niet uit. Dan zal een vrouw, een gezin met reeds zeven kinderen zich verplicht kunnen gaan voelen om het achtste (ongeboren) kind te laten aborteren.

Geef mij dan maar liever de maatschappij, waarin iedereen weet waar de grenzen liggen, waarin iedereen de mogelijkheden kent om zwangerschap te voorkomen, waarin iedereen beseft, dat er desondanks nog ongewenste kinderen geboren zullen worden, maar waarin dan ook iedere man, vrouw of elk gezin weet dat in het laatste geval een goede opvang zal plaatsvinden. Dat een dergelijke maatschappij nu nog niet funktioneert is bekend. Daarom de roep om legaal toegepaste abortus.

Laten zij, die zich nu zo krachtadig inzetten vóór abortus, zich bezinnen op de maatschappij, waarin abortus niet behoort voor te komen. Met dezelfde inspanning kunnen we werken aan een gemeenschap zonder noodmaatregelen zoals abortus. (De neutronbom wordt door vele staats-hoofden ook als uiterste noodmaatregel gezien. Jammer genoeg.)

Laten we met de PPR werken aan een maatschappij, die een ongeboren vrucht als volwaardig leven beschouwt. Maar laten we daarnaast bezien, hoe kinderen van buitenshuis werkende moeders kunnen worden opgevangen. Met ons allen kunnen we een voorbeeld vormen voor andere landen, waar abortus gelegaliseerd is. De PPR zou zelfs kunnen bestuderen in hoeverre abortus in dergelijke landen in een bepaald systeem past of in een bepaalde overheidszinswijze passend is gemaakt. Zijn dit nu juist niet die systemen, waar medeverantwoordelijkheid wordt geweerd of waar bewustwordingsprocessen van het volk worden geremd of tegengehouden? Zijn dit nu juist niet de landen, waar mensen marionetten zijn, in handen van óf de regering, óf het kapitaal?

De argumenten, door velen gebruikt, zijn talrijk. Ik vraag me af, of dit geen argumenten zijn, die ontstaan door een gevoel van machteloosheid; het machteloos zijn om ook in kritieke fases verantwoordelijkheid te dragen.

Met elkaar kunnen we zorgen dat iedereen zich van zijn/haar verantwoordelijkheid bewust wordt. Dit proces te bewerkstelligen vraagt inzet. Inzet, om op de eerste plaats te komen tot een maatschappij, die geen behoefte heeft aan abortus.

Hans Krill
Epen

Feminisme III

Graag wil ik ingaan op de ingezonden brief van T. Waaldijk-Besse (Feminisme II, in PPRAK 123, p. 15).

Ik heb me enorm geërgerd aan de autoritaire toon van deze brief, ingezonden door een PPR-kandidaats-raads-lid, no. 1 op de lijst. Wat een agressieve, vernederende toon tegenover een groep aktievoerende vrouwen.

Als je aktie voert voor iets, betekent dit dan, dat je de hele godganse dag niets beters te doen hebt?

Ik zou niet zo zelfverzekerd durven stellen, dat de PPR in zijn vrouwen-emancipatiebeleid zich duidelijk onderscheidt van andere politieke partijen.

Zeker omdat mevr. T. Waaldijk boven aan de lijst staat, voor de komende gemeenteraadsverkiezingen. (waarom staan de 2 manspersonen helemaal onderaan?)

Zij ziet de emancipatie van de vrouw meer als een strijd om de macht. Niet zeuren, nergens over praten, als je bijdehand bent, kom je ook als vrouw wel aan de macht in onze mannenmaatschappij.

Joke Visser-Meyer
Middelharnis

Feminisme IV

Beste Mevrouw T. Waaldijk-Besse, U hebt er vast geen bezwaar tegen dat een knul in de pen klimt om op uw brief over de Noord-Hollandse PPR-vrouwen te reageren.

Als u enige interesse voor emancipatie hebt, op z'n minst zoveel als die vrouwspersonen zeker wel voor de Europese Verkiezingen hebben, dan had u die uitspraak van Herman Verbeek (de vrouw is een machteloze, pretentieloze, ongewapende, onbeschermd, arme en funktieloze man) direkt herkend als een werkelijk zeer fraaie enormiteit.

Had u nu bezwaar gehad tegen, bij voorbeeld, de kritiek op de o zo schone tale Kanaans, of de „star christelijke moraal” te ver gezocht bevonden en had u kreten als „vrouwspersonen”, „meiskes”, „niet kletsen, maar doen” (wat een leuk motto voor teletaties be-gaafden is), „volwassen” en „gezond verstand” met rust gelaten, dan was het een tolerante en voor de interne discussie nog aangename brief geweest, lijkt mij. Met vriendelijke groeten,

John van Gorkum
Delft

ONZE WERELD . . .

Per dag wordt meer dan 1 miljard dollar aan bewapening uitgegeven...

Op dit moment liggen kernwapens opgeslagen met een explosieve kracht van meer dan 1 miljoen Hiro-sjimabommen...

Meer dan 20 ontwikkelingslanden bezitten een eigen zware bewapeningsindustrie...

Nederland staat op de achtste plaats voor wat betreft de export van wapens... (SIPRI-jaarboek 1978)

We leven nu in de schaduw van een wapenwedloop die intenser, kostbaarder, meer verspreid en gevaarlijker is dan de wereld ooit gekend heeft. Nooit tevoren is het menselijk

ras zo dicht bij een totale zelfvernietiging geweest als nu.

De wapenwedloop van vandaag is een verspilling van menselijke en materiële middelen die zijn weerga niet kent. Het dreigt de wereld te veranderen in een groot bewapend kamp; het bevordert onderdrukking en doet de mensenrechten geweld aan; het frustreert de aspiraties van de mensheid naar vrede en gerechtigheid... (Document 78/4 Wereldraad van Kerken).

Een pessimist verwacht een atoomoorlog binnen 10 jaar.

Een optimist?.... Binnen 20 jaar. (Dr. Leopold Niilus).

Nostalgies Klaaglied tot 1978 voor Chr.

*Beste RA is 't zo haast vergeten
Mijn lang geluk van dag en nacht?
De schone tijd die 'k heb versleten
En met uw zon heb doorgebracht,
In vriendelijkheid, in vrolijkheid,
In vrijigheid en zoetigheid van praat
Van 's nachts tot 's morgens en des
avonds laat?*

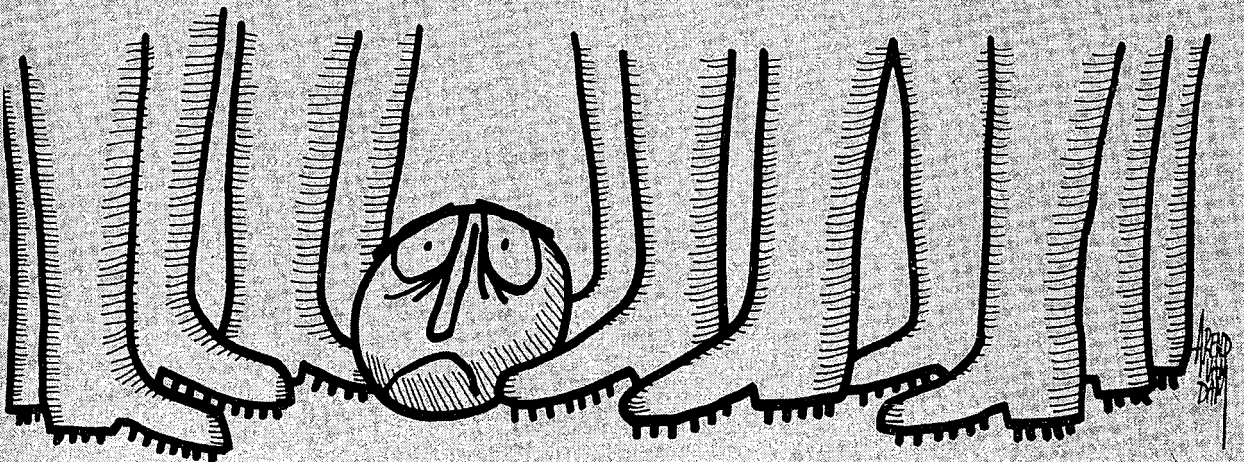
*Daar ik ter wereld heb genoten
De vreugde die men verkrijgen kan,
Ra werd mij nu de deur gesloten,
En houdt men daar een ander an.
Hoe zijdi nu voor mij zo schuw?
RO! RO! heeft u zo schandelijk
geraân
RO! RO! Neutronenbom heeft mij dit
aangedaan!*

*vrij naar Brederode
Martien Diepenbroek*

. . . EN DE BAL IS OOK ROND

Zaterdag 3 juni voetbalt Nederland in Argentinië... Dat althans vinden de KNVB-regenten en een onbekend aantal andere kortzichtigen – lieden die menen vol te kunnen houden dat sport en politiek niets met elkaar te maken hebben, mensen die niet willen beseffen dat je niet om de politiek héén kunt, dat niet aan politiek willen doen óók een politieke keuze is. Kort en goed: in Argentinië voetbalt maar een vreemd soort Nederland dat zich niet wenst te bevrijden van zijn oogkleppen. Eens wat anders op het gebied van sportverdwazing.

Zaterdag 3 juni is er ook in de Jaap Edenhal in Amsterdam een protestmanifestatie tegen dat KNVB-gedoe rond Argentinië – een manifestatie, georganiseerd door het solidariteitskomitee Nederland-Argentinië. Daar kunnen we duidelijk maken wat wij vinden van Nederlanders die – tegen beter weten in – kollaborateurs zijn geworden van het Argentijnse schrikbewind. Kollaborateurs omdat ze de militaire machthebbers in hun misdadig bewind steunen door er via de voetbal propaganda voor te maken. Want reken maar dat de heren (misschien mogen vrouwen een beetje blij zijn met dit soort diskriminatie...) alleen orde en rust in Argentinië hebben gezien. Ziende blind willen zijn. Kan het misselijker?

10
PPRAK

PPR Aktie Krant

R

PPR-aktiekrant, verschijnt elke twee weken, 9 juni 1978 nummer 125

DIE TAAIE PPR

kommentaar op verkiezingsuitslag

pag. 3 en 5

1978
125

PPR-Aktiekant, Uitgave Stichting Radikalenkrant, verschijnt elke twee weken.

directie: Jan Heytel, Gidi van Dongen, Louis Vuurboom.

redaktieraad: Erik Akkermans, Gerard de Oude, Kees van Twist.

redactie: Hans Berrevoets, Harm Lamberts, Walter van Opzeeland (eindredakteur), Wil Merkies, Dick Rietbergen, Kees Waagmeester.

produktie: Lumax b.v., Utrecht, Brouwer offset, Delft.

redactie-adres: Walter van Opzeeland, Rapenburgerplein 67, 1011 VH Amsterdam, tel. 020-254434.

kopij naar het redactie-adres, **getypt**, met redelijke marge, blad aan één zijde gebruikt.

voor abonnementen — à f 22,— per jaar — **Buro Politieke Partij Radikalen** Singel 277, Amsterdam. Telefoon (020) 22 73 42.

voor contributiebetalingen: Penningmeester PPR, postgiro 1575600 te Amsterdam.

voor advertenties uitsluitend: Jan Heytel, Schreveliusstraat 68, Haarlem. Telefoon overdag (02505) 791, 's avonds (023) 31 41 60.

Laatste PPRAK vóór de vakantie

In verband met noodzakelijke bezuinigingsmaatregelen is dit de laatste PPRAK vóór de vakantie. In september komen wij terug – vol goede moed en nieuwe bezieling. De redactie wenst intussen alle lezers hetzelfde en een goede vakantie.

Hoe radikaal is onze P.P.R.? Stel, er is een fabriek die het presteert om week in week uit een aantal doden, zwaar- en lichtgewonden te veroorzaken, waarbij dan ook nog eens ten overvloede de omgeving zo bezwangerd wordt met gassen, dat het verstandig is niet zo diep adem te halen. Zou er, zonder enige pressiegroep, niet de kreet opklinken: „Sluiten dat kreng”.

Wel, wij hebben zo'n fabriek in de vorm van ons snelverkeer op de openbare weg en niets wijst erop dat daar „radikaal” een eind aan gemaakt zal worden, ofschoon men geschrokken door alle leed en de schade er wel graag wat aan wil doen. En zo was er dan het zoveelste veiligheidskongres enige weken terug in Amsterdam, waar de meest moderne beveiligingen in de ruimte om de kongreshal heen de indruk vestigden dat er aan die onveiligheid nog knap wat verdiend wordt ook. Een hoge ambtenaar uit den Haag be- weerde o.a. dat het doden en gewondencijfer ondanks enige daling hier en daar, toch nog onaanvaardbaar hoog geacht moest worden. Waaruit je dan wel moet konkluderen dat er een redelijk aanvaardbaar maximum is, een maximum dat wel niemand zal wagen in te vullen.

Een andere basis-konklusie moet wel zijn, dat radikale maatregelen niet te verwachten zijn. Om er enige te noemen: een autoloos weekeinde, levenslange ontzegging van rijbevoegdheid, woonwijken waar de auto, zo die er al mag komen, slechts stapvoets mag rijden, m.a.w. waar het normale menselijke en langzame verkeer voorrang heeft en houdt. Van dat alles was op het kongres geen sprake; blijde rijders kunnen weer een jaartje vooruit.

Bij de aanleg van onze spoorwegen heeft men vooral in het begin geen enkel risico willen nemen waar het de openbare veiligheid betrof. Waarom, om welke echte menselijke reden is men van deze gedragsregel teruggekomen?

Autorijden was ooit een zeer grote luxe, tot er zoveel auto's kwamen dat er knopen doorgehakt moesten worden, en zij die het dichtst bij de bestuurstafel zaten en met de „leidende klasse” er het meeste belang bij hadden vonden dat terwille van alles en nog wat, de ekonomie, het tempo, de welvaart, de mens zich moest leren aanpassen aan het snelle verkeer, aan de haast en dus aan zijn haastige medeburger. En zo werd de welwillendheid en beleefdheid van de gewone burger ten opzichte van auto's een dure plicht, duur ook al omdat je werd te verstaan gegeven dat je je maar beter kon verzekeren, als door „jouw” schuld

een ander je haast of helemaal in de prak reed. Het is alles onverstelbaar vergroeid en verloederd. We moeten 10 maal zo vlug reageren als ons van nature was meegegeven. Dat wordt duizenden kinderen, echte kinderen van echte mensen noodlottig.

De blijheid van sommige rijders komt dan wel in een schel daglicht te staan. Van de meeste moet je natuurlijk zeggen: zij weten niet wat ze doen.

Laat ik nu maar zeggen, ik heb het volste vertrouwen in de PPR en wat ik schrijf is, denk ik, het intrappen van open deuren, beschouwt u het dan maar als een poging om mee te denken in wat we verstaan onder „radikaal”.

Kort en goed versta ik er onder, geen konsessies aan de auto. De mens, het Leven, het kind en alles wat in dit broze leven hulp behoeft, dat, die heeft voorrang. Daarom 100% veilig verkeer en niet marchanderen! Het kan, daarom moet het. Beesten lopen elkaar toch ook niet omver en jagen bij het zich verplaatsen elkaar niet de dood in, en wij met onze intelligentie, welke reden moet je in Gods naam bedenken om dat wel te doen? Je mag God niet verzoeken en je mag je medemens niet met de dood bedreigen, het wordt niettemin beide onder een schijn van recht, een recht dat we zelf op papier hebben gezet, maar met echt recht niets te maken heeft, gepraktizeerd. Wat heeft de auto ons moderne mensen „niet” ontstolen buiten wat ik al genoemd heb.

Ik ben bang dat in grote trekken zomin de PvdA, als de CPN dat nooit toe zullen geven, daar hoor je ze trouwens niet over, buiten wat marginaal werk. In ons hart zijn we eigenlijk allemaal kleine kapitalistjes, die stuk voor stuk een zo groot mogelijk stuk van de taart willen genieten, daarom vrees ik dat we met echt menselijke idealen maar weinig mensen warm zullen krijgen. De PvdA denkt over regeren toch duidelijk anders en meer en meer autoritair dacht ik. Zij erkennen niet het recht van de natuurlijke groei in het leven. Alles moet grootscheeps, Amsterdam nu al 5 à 6 maal zo groot als voor de oorlog, een openbaar vervoer dat voor echte oude mensen niet meer te doen is. Een onoverzichtelijk geheel met gebieden (De Bijlmer) waar de mensen na donker zich niet meer veilig voelen. Juist degenen die bescherming nodig hebben! Zij die deze bescherming enigermate zouden kunnen bieden, zitten in de auto. Mijn lijfspreuk, „niet het vele is goed, maar het goede is veel” en daar houd ik het dan maar op. met vriendelijk groeten

*uw radikale progressieveling
H. W. Bon*

Donderdag 3 juni - Wat doe je de ochtend na de Gemeenteraadsverkiezingen? Je realiseren dat belangrijk méér kiezers met de PPR de toekomst in willen. En tegelijkertijd met grote spijt afscheid nemen van elk raadslid en elke wethouder van de PPR die nu niet terugkeert. Sommigen hebben hun stoel moeten afstaan aan D'66 of de PSP, veel erger is het als een Gemeente overspoeld wordt door een of meer van de buiten hun oevers staande 3 stromen.

De PPR deed mee in minder dan 300 van de 828 Nederlandse gemeenten. Maar daar is dan ook gesjouwd. In de aktiecentra waar ik de afgelopen weken tijdens de campagne ben geweest heeft het grote indruk op me gemaakt hoe taai onze mensen zijn, in hun verweer tegen verlies, en hoe de maatschappij-visie zoals die in de PPR leeft ook in onze gemeentelijke programma's en akties gezicht heeft.

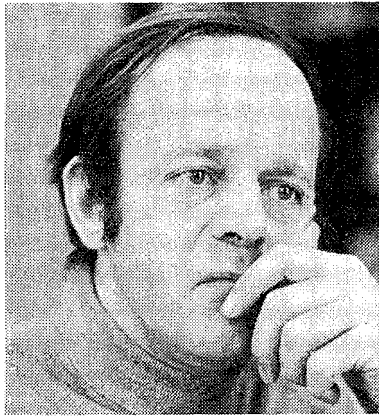
Elkaar bedanken voor het houvast en voor het vasthouden en daarna direkt de politieke konklusies trekken! Ria Beckers zei het in de NOS-studio: aan middelgrote plaatsen kun je het best aflezen dat we weer geklommen zijn. Henk Waltmans zal op de eerstvolgende vergadering van de Kerngroep, 10 juni in Utrecht, een uitvoeriger kommentaar op de uitslag geven, ik beperk me hier tot een eerste waarneming.

Allereerst noem ik de gemeenten waar we het meest opvallend gewonnen hebben vergeleken bij de Statenverkiezingen van 29 maart; een enthousiaste gelukwens aan: Soest 13%, Noordwijk 9,3 (was 3,5), Culemborg 9,1 (3,0), Harderwijk 8,4 (1,5), Dokkum 7,7 (1,5), Purmerend 7,7 (3,5), Hoensbroek 7,4 (2,8), Raamsdonk 6,4 (2,0), Kerkrade 6,2 (3,0), Landsmeer 6,1 (3,1), Middelburg 5,2 (3,3). Misschien zijn er nog opvallender getallen in kleine plaatsen die de ochtendbladen van 1 juni niet vermeld hebben.

Prakties overal is de PPR vooruitgegaan, ook in alle grote steden. Maar in de meerderheidskolleges keren we niet terug; in Amsterdam en Groningen zullen we zeker bij de onderhandelingen een rol kunnen spelen, omdat de PvdA daar niet van D'66 opan kan, vanuit de Raad kunnen we programmatiese steun toezeggen; in Leiden is er zelfs kans dat de PvdA in oppositie gaat. Men moet later in een gunstiger klimaat op de meerderheids-strategie terugkomen. Het parlementaire model waarin de oppositie veel duidelijker vorm krijgt, heeft vele voordelen, maar dan moet die vorm wel duidelijker in de gemeentetewet onderbouwd worden. Het CDA dreigt zelfs naar de rechter te gaan als de progressieven niet eerst met de andere partijen overleggen alvorens eventueel een meerderheids- in plaats van een wazig afspiegelingskollege te vormen. De meningen zijn nog sterk verdeeld, vanmorgen was bv. Trouw fel tegen maar de Volkskrant vóór.

Bij de algemene lichte en zekere winst voor de PPR is er hier en daar ook verlies: Enschede, Den Bosch, Leeuwarden (ondanks die geweldig opgezette verkiezingsavond daar), Edam. Waar we met anderen

Herman Verbeek:

Die taai PPR

samengingen was het resultaat minder dan waar we zelfstandig deelnamen. Van der Spek konstateerde hetzelfde voor de PSP. De getallen van 169 gemeentes (8 miljoen kiezers) waar het beeld niet tezeer gewijzigd is door plaatselijke groeperingen tonen aan dat de PPR zelfstandig terugkwam van 1.1 op 1.8. Met PvdA, D'66 en PSP samen: een terugval van 1.9 naar 1.7. Met D'66 samen: gelijk op 0,1. Met de PSP samen: van 0,5 naar 0.8.

Hoe is het te verklaren dat de PPR weer sterker werd? Ik noem een aantal vermoedens, verschillende ervan kunnen ook gelden voor de andere kleine progressieven die wonnen:

- de PPR krijgt heel langzaam weer vertrouwen, sympathie begint de afkeer van drammerigheid en konflikten te vervangen.
- het vliegwielt-effect is gestopt: verlies dat verder verlies oproept, die beweging is gekeerd.
- er zijn kiezers geschrokken van het wegvallen van de kleine progressieve partijen, dat was te gek, die moeten blijven omwille van democratie en progressiviteit.
- bij de lagere opkomst (73,3% tegen 78,1 op 29 maart - in 1974 was dat maar 65,4%: zou de politieke bewustwording toch gegroeid zijn?) hebben de kleine progressieven wellicht een iets gemotiveerder en aktiever aanhang die ondanks de zonnigheid naar de stembus gaat.
- in de gemeentelijke politiek hebben de kleine partijen een scherper gezicht dan in de provincie waar ze in veel plaatsen afwezig of klein zijn.
- een groep kiezers heeft afstand genomen van het huidige centrum-rechts kabinet.
- een groep kiezers laat ook de PvdA en Den Uyl weer vallen.

Hoe het geheel van verklaringen ook luidt,

een belangrijk feit is dat Nederland zijn kleine progressieve partijen niet kwijt wil en heel beslist de radikale zorg, kritiek en alternatieven van de PPR niet. Geen staatkundig onmogelijk maken dus van kleine partijen zoals uit de mond van Lammers en Andriessen wel eens is vernomen, geen 4%-drempel!

Het duidelijke teken van de kiezers: de PPR moet blijven, verplicht ons. We werpen ons in de 80er jaren. We proberen het inzicht te verspreiden dat de heilloze en verwoestende oude systemen van groei, technokratie, macht, wapenning, die we na de Tweede Wereldoorlog weer omhelsd hebben, vervangen moeten worden.

Je kunt, ook zonder raadsleden, wethouder, statenfraktie, gedeputeerde, enorm veel doen. Onthullend was het Intomart-onderzoek onder 1200 burgers: 53% in de gemeenten kent zijn lijsttrekker niet, 43% voelt zich niet voldoende betrokken bij de politiek in de gemeente. Maar men heeft wel degelijk oog voor de problemen, voor jeugdwerkloosheid, woningbouw, maatschappelijke zorg, parkeren, schone straten, stadsvernieuwing.

Dat velen om ons heen nog niet politiek bewust en betrokken zijn, maar potentieel wel bereikbaar en bezorgd, daar moeten we op inspelen.

Met politieke duidelijkheid formuleer ik hier: de PPR is een radikale partij. Wij kunnen de progressiviteit niet overlaten en niet uitleveren aan de PvdA, zeker nu niet. De PvdA heeft zich sinds jaar en dag vereenzelvigd met de gegroeide maatschappij. Zeker, de PvdA heeft hard gewerkt, voor sociale voorzieningen, lonen, onderwijs. Maar de socialisten zijn nu aan het eind van hun oplossingen. De welvaartsmaatschappij, de groei-economie, de verzorgingsstaat, het centralisties vader-schap: ze bereiken hun grens. En heeft ook de PvdA niet al jaren nauwelijks dwars gelegen bij de wapenning? In de PvdA kom je een tamelijk technokraties geaard politikus tegen van de nogal grove soort, zelfverzekerd, daadkrachtig.

De PPR verzamelt mensen die veel grotere twijfel en afstand hebben ten aanzien van de gegroeide maatschappij; vooral jonge mensen die zo'n wereld niet in willen en er geen „aandeel“ in wens. In de PPR zijn ook ontredderde mensen die zeggen: deze wereld zo niet verder, zij voelden een siddering toen van Agt in de verkiezingsnacht vanuit New York zei: de NATO heeft zijn plannen tot in de 90er jaren rond, we verhogen de defensie-uitgaven, Amerika doet het, Nederland doet het ook en we zetten atoomkoppen op de Lance-raketten. Carter zou hebben geglimlacht toen van Agt dit de NATO-raad meedeelde.

Onze campagne gaat na de uitslag van 31 mei weer goed beginnen, ze moet permanent worden. Politieke deelname bereik je niet met amechtige verkiezingscirkussen. Grote partijen willen vooral stemmen hebben, wij willen mensen mobiliseren. Het Partijbestuur zal spoedig met voorstellen voor de permanente campagne komen.

Herman Verbeek

MATIG AUTOGEBRUIK

Het zal iedereen wel bekend zijn dat aan het autoverkeer enorme bezwaren kleven. De Aktie Strohalm (Oudegracht 42, Utrecht) heeft enige maanden geleden een aktie gestart onder het motto „Niet zo blij dat ik rij”, waarin wordt opgeroepen tot een matiging van het autogebruik te beginnen bij de autobezitter zelf. De verkeersgroep van de themagroep milieu wil hierbij aansluiten en een oproep doen aan de leden om hun autogebruik eens kritisch te bekijken, omdat ook onder de PPR-ers de auto maar al te vaak onnodig en verkeerd wordt gebruikt. De verkeersgroep meent dat juist de PPR-autobezitters het goede voorbeeld moeten geven. Wij denken bijv. aan de volgende punten:

1. Gebruik de auto wanneer het echt nodig is. Probeer het onder de 10.000 km per jaar te houden.
2. Vermijd vooral zoveel mogelijk de stadscentra, woonbuurten en natuurgebieden

3. Rij rustig en zuinig. Niet snel optrekken en laat remmen. Houd u aan de maximum snelheidsregels. Toeter niet voor een groetje

4. Heb respect voor het langzame verkeer en het openbaar vervoer. Pas de snelheid aan en laat ze eens voorgaan

5. Ga vaker fietsen. Gebruik de trein en huur ter plekke een fiets

6. Wijs anderen erop en steun de aktie door het verspreiden van de pamfletten (aktiecentra)

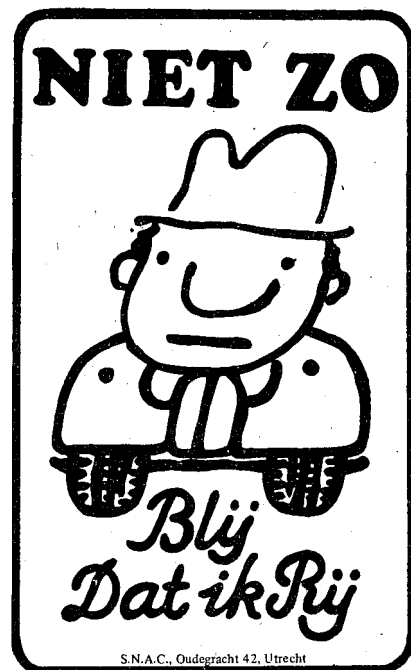
7. Wees niet blij dat u rijdt.

De verkeersgroep houdt zich voornamelijk bezig met de landelijke verkeersproblematiek ter ondersteuning van de tweede kamerfractie. We kunnen ons ook inzetten voor vragen van raads- en statenleden alsmede individuele leden. Mensen die mee willen werken zijn ook welkom.

Namens de verkeersgroep,

Nico Vlasveld
Korvelseweg 155
5025 JD Tilburg

(013-432187 liefst 's avonds)

Partijopbouw

Het **Sekretariaat Partijopbouw** stelt zich ten doel:

- werven en activeren van nieuwe leden door o.a. informatieverstopping aan hen, die daarom vragen; ondersteunende activiteiten bij ledenwerving; introduceren van nieuwe leden in de partij
- bevorderen van het functioneren van de partij en haar organen o.a. door in overleg met de provinciale besturen steun te verlenen aan het provinciaal opbouwwerk. Vooral deze taak gaat steeds meer tijd vragen.

Wegens de financiële positie van de partij werken wij met onbezoldigde krachten. De partij betaalt slechts de directe kosten en noodzakelijke reis- en verblijfskosten.

We hebben dringend behoefte aan:

STAGIAIRS EN VRIJWILLIGERS.

Bij stagiairs denken we met name aan studenten sociale academie, richting opbouwwerk of sociaal-cultureel werk, maar ook aan anderen. Voor deskundige begeleiding kan worden gezorgd.

Wie wil zich enige tijd hiervoor inzetten?

Graag zo spoedig mogelijk contact met:

Wim Groter
Partijburo, Singel 277,
Amsterdam.
(020) - 227342
of
Kees Tilanus
Seringenlaan 22,
Woerden.
(03480 - 15995)

PPR-radio

Maandag 26 juni is de laatste PPR-radiouitzending van dit seizoen. In totaal hebben we weer twintig programma's gemaakt van elk tien minuten waar zo'n 30 tot 40.000 mensen naar luisterden. Op 12 september gaan we met nieuwe moed van start: elke dinsdagavond om de twee weken om 18.19 uur op Hilversum I.

In dit verband een verzoek aan aktiecentra: houd ons, van PPR-radio, op de hoogte. Alleen Venlo doet dit trouw. Waar blijven de andere? Alvast bedankt door Stéphanie Brokerhof, Couwenhoven 7705, Zeist, tel. 03404/20159 (pr) of 035/48741 tst 113 (w).

Werkgroep Gehandicapten

De onlangs van start gegane Werkgroep Gehandicapten van de themagroep Welzijn houdt zaterdag 26 augustus haar eerstvolgende vergadering in de Kargadoor, Oudegracht 36, Utrecht. Alle belangstellenden of betrokkenen zijn van harte welkom. Voor meer informatie: Harm Hendrik Hendriks, postbus 246, Meppel, tel. (overdag) 05220/53144 tst 37, of G. van Leusden, coördinator, tel. 030/512987.

Nota over energie en werkgelegenheid

Van 7 tot en met 9 juli wordt in de Westduitse stad Bergisch Gladbach een door de Studestichting, de Wiardi Beckmanstichting, Agenor en andere buitenlandse organisaties georganiseerde internationale studiekonferen-

tie gehouden over Energie en Werkgelegenheid (wat voor gevolgen heeft verschillend energiebeleid op de werkgelegenheid). De discussienota voor deze konferentie is tegen overmaking van f 4,20 (inkl. porto) op giro 214 46 33 t.n.v. Studestichting te bestellen. Afgehaald aan Singel 277, Amsterdam kost de nota f 3,-.

SRV en SJW zoeken hulp

De Stichting Radikale Vorming (SRV) en de Stichting Jongeren Werk (SJW) zoeken naar mensen, die archief/bibliotheek- en tiepwerkzaamheden willen doen.

Iedere stichting heeft een halftime stafkracht in dienst voor het uitvoeren van vormingswerk. Veel tijd om administratief werk te doen is er niet.

Dit administratieve werk bestaat uit: het opzetten en bijhouden van een adressenbestand, het uittiepen van inleidingen en het verzorgen van postbestellingen.

Verder zoeken we naar mensen, die deskundig zijn op het gebied van archief/bibliotheeksystemen, zodat onze bibliotheek en archief goed opgezet en bijgehouden kunnen worden.

Ons kantoor is gevestigd op de derde verdieping van Singel 277, Amsterdam.

Het is daarom wel een vereiste dat mensen, die dit soort klussen voor ons willen doen, in of in de buurt van Amsterdam wonen.

Hoopvol wachten we de reacties af, groeten

Paul Schilderman (SRV)
Paul Tamminga (SJW)

Onze werk-tijden zijn:
maandag: 9.00 - 17.00 uur
dinsdag: 13.00 - 17.00 uur
woensdag: 9.00 - 13.00 uur
donderdag: 9.00 - 17.00 uur
Telefoon: 020-256046

OPLUCHTING

Opgelucht is er in menige gemeente door PPR-ers gereageerd op de uitslag van de gemeenteraadsverkiezingen. Het beeld is niet zo uniform als bij landelijke verkiezingen. Maar in heel veel gemeenten heeft de PPR zich ten opzichte van de statenverkiezingen een klein beetje hersteld, al liggen de percentages nog verre onder die van 1974. Wat bemoedigend genoemd kan worden is, dat in een aantal gemeenten de kiezers kennelijk hun best hebben gedaan de PPR althans één zetel in de raad te laten behouden. In sommige gevallen brachten ze de PPR daarvoor van één à twee procent naar vijf procent. Dat betekent toch, dat de PPR, zoals trouwens ook menig andere kleine partij, in de plaatselijke situatie een goede rol kan spelen.

Vooraf plaatselijk ziet men hier en daar de bezwaren van de grote partijenpolitiek scherp. En ziet men tegelijk de waarde van kleine partijen die moedig blijven werken tegen zogenaamde onvermijdelijke ontwikkelingen in. Want dat is het eigenlijk waar het om draait op plaatselijk nivo.

EENHEID

Waar de PPR genoodzaakt was met andere partijen samen te werken ging het over het algemeen wat minder goed. Het is merkwaardig te zien hoe het ideaal van de progressieve eenheid volledig is verdwenen, terwijl de konfessionele eenheid de grootste successen boekt. De grondhouding van de PvdA is steeds weer deze: In feite hebben wij het monopolie van links. Als andere linkse partijen stemmen halen, kunnen we niet anders dan dat respecteren, maar na verloop van tijd komt men toch bij

ons terecht. Zo verloopt ook de samenwerking. Men mag hen helpen, uiteraard, want wie links is helpt de PvdA, maar men kan weinig hulp van de PvdA verwachten. De reactie van D'66 om zich onafhankelijker van de PvdA op te stellen kan ik daarom erg goed begrijpen. En het blijkt ook, dat wanneer D'66 of de PPR of de PSP dat doen, ze redelijke successen boeken.

Maar ook de onderlinge samenwerking van deze kleine partijen boekt minder verkiezingsresultaten dan wanneer ze apart optrekken. Wel is de combinatie PPR-PSP vaak niet slecht uit de bus gekomen.

CDA

Intussen rukt het CDA steeds verder op. Van de lagere opkomstcijfers heeft deze partij nauwelijks te lijden gehad. In veel gevallen steeg men zelfs in absolute aantallen nog. Nu hebben de konfessionele partijen altijd bij raadsverkiezingen de wind mee, maar het is duidelijk dat hun succesvolle optreden bij de statenverkiezingen is bevestigd. Het CDA heeft wortel geschoten, dat moet men zonder meer constateren. In een wondersnel tempo hebben deze partijen, tegen alle analyses in, elkaar echt gevonden. Er is een nieuwe sfeer ontstaan die de meest conservatieve KVP'er evengoed aanstaat als de meest progressieve Arjossers. Bijna mirakuleus politiek gezien. Men kan van oordeel zijn, dat we te maken hebben met een veelkoppig monster, en dat ben ik van mening, maar de jonge partij is nauwelijks veelkleuriger dan elke andere grote massapartij. Het CDA biedt de houvast aan één op de drie Nederlanders die de VVD zo graag had willen bieden. Het CDA geeft de

naar rust snakkende kiezers van nature wat PvdA en VVD op geforceerde wijze trachten te bereiken. Het is een leuk verschijnsel, dat de VVD nu aan haar eigen koallitiepartner verliest. En ik zie niet in, waarom deze tendens zich niet zou voortzetten. In feite zijn we op weg naar een twee stromenland, waarbij het CDA voor de kiezers het echte conservatieve middenachtige alternatief is. Aantjes houdt de mogelijkheid bewust open, dat het CDA weer met de PvdA gaat regeren. Het zou de moeite waard zijn te zien wat er dan weer gaat gebeuren. Wel kan men nu al met zekerheid vaststellen dat de eerst volgende verkiezing, helemaal een wedloop wordt tussen CDA en PvdA. Alleen de vraag wie de grootste van het land is, zal blijven of wordt, zal de kiezers in drommen naar de stembus lokken. Deze tweekamp geeft de politiek het eenvoudige en overzichtelijke wedstrijd karakter dat verkiezingen in vele andere landen al jaren typeert. Daarin zullen de kleinere en kleine partijen zeker een plaats behouden.

MEERDERHEID

Het verlangen naar een progressieve meerderheid blijft actueel. Moeten we daar onze kaarten op zetten of moeten we toch met het CDA willen samenwerken? Men kan hier heftige discussies over voeren, men kan op deze vraag complete partijen op het randje van de afgrond brengen. Maar het zal goed zijn steeds te bedenken, dat grote bewegingen onder de kiezers niet te verwachten zijn. Ook al komt de ene partij en gaat de andere, ook al groeit de ene combinatie van partijen en slinkt de andere, het politieke en kulturele klimaat blijft bijna stabiel of verandert maar heel

linksaf
en
omhoog

door Kees Waagmeester

langzaam en geleidelijk. Die ontdekking heeft velen teleurgesteld. Er zat toch vaart in de zaak, hele groepen werden zich van alles „bewust”, er werden nieuwe wegen ingeslagen, de progressieven kwamen zelfs in de regering. De les die wij uit de gezapige, rustzoekende jaren zeventig moeten trekken is er één van het nieuwe realisme van links. Dat trouwens evenals de golfslag van de geschiedenis zelf, al oud is. Het nieuwe realisme heeft een lange adem. Weet zeker, dat werken aan een rechtvaardiger maatschappij altijd vruchten afwerpt. Weet ook zeker, dat wie verslapt in deze strijd, een wereld van disharmonie, geweld, onderdrukking en vervreemding over zich heenroept. Misschien ontdekt het nieuwe realisme van links ook, dat we het minder maken kunnen dan we dachten. Dat, ook al hebben we veel invloed en praktische mogelijkheden om veranderingen aan te brengen, de maatschappelijke processen steeds trager verlopen dan we hopen. Maar ook andersom: Al is onze invloed kleiner dan we nodig achten, het verlangen naar een menselijker maatschappij is universeel.

DE TWEEDE-KAMERFRAKTIE

De behandeling van de begrotingen voor het jaar 1978 had dit jaar een sober karakter omdat deze waren ingediend onder het kabinet-Den Uyl. Nieuw beleid werd in die begrotingen niet uitgezet, wegens de demissionaire status van het kabinet. Het nieuwe kabinet heeft ook geen ingrijpende wijzigingen in de begrotingen aangebracht. De behandeling door de Tweede Kamer had daardoor én door de sterk ingekorte spreektijden een nogal technisch karakter.

Daar waar het kabinet-Van Agt-Wiegel wel met beleidsombuigingen is gekomen, heeft ook de PPR zich geveerd (debatten over de N-bom, UCN, Lance).

De echte beleidsdebatten zullen zich vooral afspelen rond de voorjaarsnota, waarin de aangekondigde bezuinigingsoperatie zal worden aangegeven. De konsekwenties van die bezuinigingen zullen vooral duidelijk worden in de begrotingen voor het jaar 1979, welke de regering in september bij de Kamer zal indienen.

Tegen deze achtergrond enkele punten uit het optreden van de Tweede Kamerfractie in de afgelopen maanden.

Europees Sociaal Handvest

17 jaar nadat het Handvest werd ondertekend door de betrokken landen en 11 jaar nadat het wetsontwerp ter goedkeuring van het ESH bij de Kamer werd ingediend, discussieerde de Kamer over (5 april '78). Eén van de oorzaken van dit lange oponthoud is gelegen in het feit dat het ESH het stakingsrecht ook aan ambtenaren toekent. De Nederlandse wetgeving is nog niet zover, dat het betreffende artikel in het ESH van ratifikatie werd uitgesloten. Leo Jansen verdedigde in de Kamer de stelling dat ambtenaren nu reeds in principe over het stakingsrecht dienen te beschikken en dat uitsluiting van het betreffende artikel van ratifikatie dus ongewenst is. De meerderheid van de Kamer besloot echter het betreffende artikel van goedkeuring uit te sluiten, totdat de Nederlandse wetgeving hieromtrent zou zijn aangepast. Verder gaf de formulering in het ESH over de uitwijzingsgronden van legaal in Nederland verblijvende buitenlandse werknemers grote (juridische) problemen.

De behandeling van het wetsontwerp werd uitgesteld voor nader overleg. 24 mei werd het Kamerdebat voortgezet waarbij Leo Jansen er voor pleitte om ook dit onderdeel te ratificeren omdat in het betreffende artikel de mogelijk-

heid ontbreekt om een legaal in Nederland verblijvende buitenlandse werknemer uit te wijzen op grond van het „niet over voldoende middelen van bestaan beschikken“.

De Minister en de meerderheid van de Kamer wilden dit criterium echter behouden als reden voor uitwijzing hetgeen erin resulteerde dat het betreffende artikel van het ESH voor ratifikatie werd uitgesloten totdat het door de Raad van Europa vastgestelde Statuut Migrerende Werknemers door de Kamer is aanvaard. Het Statuut maakt het mogelijk bovenstaande uitwijzingsgrond te blijven hanteren.

Wet op de Investeringsrekening

De fractie heeft zich uitgebreid beziggehouden met dit door de vorige Regering ingediende en door de huidige Regering gewijzigde wetsontwerp. Leo Jansen diende daarbij een groot aantal amendementen in.

Het ging bij de behandeling van dit wetsontwerp als uitvloeisel van de Nota Selectieve Groei van de oud-Minister Lubbers, om de besteding van ongeveer f 4 miljard per jaar ten gunste van het stimuleren van bedrijfsinvesteringen. Leo Jansen heeft uitvoerig betoogd dat de PPR zich niet kan verenigen in het aan de WIR ten grondslag liggende beleid, nl. een economisch groeibeeld dat veel te weinig rekening houdt met de randvoorwaarden ten aanzien van energie en grondstoffengebruik, milieubeheer en ruimtelijke ordening. Een beleid gericht op de totstandkoming van tenminste een jaarlijkse groei van het nationaal inkomen van 3% is behalve onrealistisch, ook onwenselijk (zie in dit verband o.a. het WRR-rapport „De komende 25 jaar“).

De conclusie van Leo was dan ook dat het wetsontwerp geen oplossing biedt voor de problemen waar we voor staan.

Ook niet voor het werkgelegenheidsprobleem. Daarnaast toonde Leo aan dat het wetsontwerp ook niet doelmatig is wanneer men uitgaat van de doelstellingen die eraan ten grondslag liggen. Hij rekende voor dat met een bedrag van f 4 miljard in het kader van de WIR maximaal 10.000 arbeidsplaatsen per jaar kunnen worden gecreëerd. Lang niet voldoende om in 1980 de werkloosheid tot 150.000 te hebben teruggedrongen. Om het wetsontwerp

De Tweede-Kamerfractie van de PPR. Van rechts naar links: Ria Beckers, Leo Jansen, Henk Waltmans.

PPR neemt streven Aruba serieus

De PPR-fractie in de Tweede Kamer wil zich terughoudend opstellen wat de toekomstige structuur van de Antillen aangaat, maar voelt wel voor het uitgangspunt van de soevereiniteit van de eilanden afzonderlijk en wil in dit verband het streven van Aruba naar een zelfstandige status bijzonder ernstig nemen.

Dit wil niet zeggen dat de PPR-fractie voorstander is van een aparte status voor een van de eilanden, omdat daardoor de kolonisatie in feite tot de eenentwintigste eeuw zou worden voortgezet: „Voor het probleem van de garantie van de staatkundige integriteit van de Antillen als geheel of opgesplitst ziet mijn fractie alleen een blijvende oplossing in een te sluiten garantieverdrag tussen de onafhankelijke Antilliaanse staat of staten en een aantal Amerikaanse staten, met deelname van zowel de Organisatie van Amerikaanse Staten als de Verenigde Naties.”

Aldus Henk Waltmans in het beleidsdebat over de Antillen in de Tweede Kamer van vorige maand. Hij wees er op dat de eenheid van de Nederlandse Antillen slechts op papier bestaat. Van een natie of nationale solidariteit is geen sprake. Dit neemt niet weg dat op den duur een integratie van de Caribische eilanden, sociaal, cultureel en wellicht ook politiek, reëel zou kunnen blijken. Daarbij komt echter de Venezolaanse „zuigkracht”, die de toekomst van de Benedenwindse Eilanden lijkt te gaan bepalen.

„Ten aanzien van Aruba geldt, waarvoor het eigenlijk kiest als het de weg van de eigen onafhankelijkheid gaat. Het is moeilijk kiezen uit twee kwaden, dat begrijp ik wel: enerzijds de onafhankelijkheid met het risico speelbal te zijn van andere mogendheden of van een binnenlandse machtsgroep te worden – anderzijds het gevaar door de meerderheid van de Nederlandse Antillen in een Curaçaos keurslijf te worden gedrukt.”

Zolang de Nederlandse grondwet en het Koninkrijksstatuut terzake van kracht zijn bestaan de Antillen als een ondeelbare eenheid en is het niet mogelijk Aruba een aparte status toe te kennen. Maar, aldus Henk Waltmans: „volgens de naoorlogse praktijk van verwezenlijking van het zelfbeschikkingsrecht binnen het kader van de VN kunnen delen van een voormalige kolonie nadat deze eenmaal in haar geheel een onafhankelijke staat is geworden geen aanspraak meer maken op zelfbeschikking. Dan geldt het beginsel van de eerbiediging van de territoriale integriteit van de staat bijna absoluut. Afscheiding kan in dat geval prakties alleen gewelddadig worden bereikt.

Alleen daarom al kan ik begrijpen dat het voor Aruba van levensbelang is de eigen staatkundige positie te hebben geregeld voordat de Antillen als geheel onafhankelijk worden. Van Arubaanse kant wijst men dan op de ontwikkeling in Indonesië als een voorbeeld van het gemak waarmee een overeengekomen federale structuur overboord wordt

gezet en vervangen door een centrale eenheidsstaat.”

Het op gang gekomen „driehoeksoverleg” (Antilliaanse regering, eilandbesturen, Nederlandse regering) hoeft echter niet de Arubaanse wens, onafhankelijkheid op 18 maart 1981 uit te wissen. De bestaande centralistische rechtsorde en het – de PPR meer aansprekende – uitgangspunt van de soevereiniteit der eilanden kunnen beide basis zijn van de komende onderhandelingen. Aruba heeft zich bij referendum uitgesproken voor een rechtstreekse band met Nederland, buiten de Nederlands-Antilliaanse relatie om (koningin als staatshoofd en Nederlandse Hoge Raad als Hof van Cassatie). De PPR-fractie ziet zo'n specifieke relatie echter voorshands niet zitten:

„Ook uit mondiaal politiek standpunt gezien zijn er teveel bezwaren tegen een blijvende hechting van de Antillen of een deel ervan aan Nederland. Immers, gekoloniseerde gebieden moeten eindelijk vrij worden en onafhankelijk hun eigen weg kunnen gaan in hun eigen regio.”

De PPR steunt de regering in haar pogingen tot een vreedzame regeling te komen, en heeft daarbij geen haast: „Wat ons betreft krijgen de Antillen hun onafhankelijkheid noch per telegram, noch per luchtpost.” Geen enkel land dat niet onafhankelijk wil worden dient daartoe te worden gedwongen, maar het moet wel in die richting worden aangemoedigd.

toch nog een beetje in onze richting bij te buigen, diende Leo tal van amendementen in. De belangrijkste daarvan zijn:

– het schrappen van de zgn. grootschaligheidstoelage (vanaf investeringen van 30 mln.), het verlagen van de basispremies en het vervolgens verviervoudigen van de kleinschaligheidstoelage (tot investeringen van f 800.000). Amendement verworpen;

– het betrekken van de zgn. „facetministers” in het beheer van het WIR-fonds. Verworpen;

– de voeding van het fonds uit de algemene middelen doen plaatsvinden in plaats van alleen uit de inkomstenbelasting en de vennootschapsbelasting. Verworpen;

– benadrukken van de verbetering van de structuur van de bedrijfstakken in samenhang met de internationale economische structuur (onderstreept in het amendement). Aangenomen;

– het binden van de Regering aan een termijn (uiterlijk 1 jan. '80), om de tweede fase van de WIR in te voeren. Daarbij gaat het om het stimuleren van meer gerichte investeringen in het kader van de selectieve economische groei. Verworpen;

– vermijden van de aantasting van het

gebied waardoor de SIR geldt. Verworpen.

Verder verwierp de Kamer een motie van Leo om een belangrijk deel van de middelen van de WIR onder verantwoordelijkheid van de provinciale overheden te laten aanwenden. Wel werd er een motie van de PPR aangenomen om bij de ontwikkeling van facetgerichte investeringstoelagen het advies in te winnen van een aantal met naam genoemde facetorganisaties. De fractie stemde tegen het wetsontwerp.

Verstedelijkingsnota

In een vijftal openbare commissievergaderingen hebben de leden van de Kamercommissie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, zich gebogen over de Verstedelijkingsnota. Leo Jansen stelde in zijn bijdrage centraal:

- a. terugdringing van de overloop;
- b. terugdringen van het forensisme;
- c. spreiding werkgelegenheid ten behoeve van de reeds gevestigde bevolking.

Op 30 mei stemde de Kamer over 39 moties waaronder 21 van Leo Jansen die hij al of niet gemeenschappelijk met andere fracties had ingediend. De fracties stemden voor alle moties die:

1. het bouwen binnen bestaand stedelijk gebied willen bevorderen;
2. netto-woningdichtheden in middelgrote en grote steden willen vergroten;
3. aantasting van kwetsbare gebieden willen tegen gaan;
4. het instrumentarium van overheden voor het voeren van een goed ruimtelijk orderingsbeleid willen verbeteren;
5. de integratie tussen het openbaar vervoer en het ruimtelijk orderingsbeleid willen bevorderen.

Voorts kwamen er nog tal van moties aan de orde die betrekking hadden op specifieke steden of gebieden, zoals Leeuwarden, Emmen, Amersfoort en Houten. Aan deze steden wilde de fractie geen groeifunctie geven. Het bouwen in de Purmer: tegen.

Het samensmelten van Bergen op Zoom en Roosendaal: tegen. Het aanwijzen van Nootdorp-Pijnacker, Leidschendam en Wateringen als indicatieve bouwplaatsen waarvoor nadere studie en afweging nodig zijn in plaats van deze gebieden bij voorbaat een groeifunctie te geven: voor.

Verder wees de fractie een nieuwe stedelijke vestiging af in Haarlemmermeer-Noord (Noronstad).

Zoeken naar harmonisatie-formule christendom-marx

MICHEL VAN WINKEL: OOST-V

Namens de Tweede Kamerfractie van de PPR houdt Michel van Winkel (oud-lid en thans medewerker van de fractie) zich sinds een half jaar intensief bezig met de verbetering van de Oost-Westkontakten in het kader van de Berliner Konferenz.

In een gesprek met PPRAK somde hij een reeks eerste indrukken hierover op, waarbij hij de nadruk legde op de grote gekompliceerdheid die deze kontakten kenmerkt. In het Westen zijn wij doorgaans gebrekkig geïnformeerd en dit geldt evenzeer voor het Oosten. Misverstanden en vooroordelen over en weer, die met de nodige omzichtigheid en met veel geduld (engelengeduld?) langzaam maar zeker uit de weg kunnen worden geruimd. De Berliner Konferenz levert hiertoe stellig een waardevolle bijdrage.

Wat beoogt de Berliner Konferenz?

Michel van Winkel: „De Berliner Konferenz is een jaar of vijftien geleden opgericht door een aantal katholieken uit Oost-Berlijn met het doel een dialoog met het marxisme op gang te brengen en de Oost-Westkontakten zoveel mogelijk te bevorderen.

De grote stoot tot de oprichting heeft destijds gegeven Otto Harmuth Fuchs, een boeiende persoonlijkheid: ex-Westduitser, na de val van het Derde Rijk door de Amerikanen aangezocht het denazifikatieprogram in Beieren van de grond te brengen. Hij deed dat in de hoop dat de Bondsrepubliek zich zou ontwikkelen in een duidelijke anti-fascistische richting, werd daarin teleurgesteld en koos toen voor de DDR, niet omdat hij voor het marxisme voelde maar omdat hij daar in ieder geval hoopte geen fascistiese trekken te vinden. Een analyse, waar je over kunt twisten, maar de integriteit van Fuchs staat voor mij boven alle twijfel. Overigens: ook in de DDR wachtten hem teleurstellingen. Hij werd er in eerste instantie gewantrouwd door de

autoriteiten, zat een tijdlang gevangen en kon daardoor bijvoorbeeld de opstand in Potsdam – hij was toen al Oostduitser – niet meemaken. Maar hij kon ook de geleidelijke klimaatsverbetering die daarna op gang kwam beleven.”

De Berliner Konferenz speelt dus een rol in de Oost-Westkontakten.

Michel van Winkel: „Al meer dan tien jaar worden allerlei katholieken uit het Westen uitgenodigd voor de Berliner Konferenz, die om de paar jaar wordt gehouden met tussentijds kleinere zittingen. Uitgangspunt is weer het zoeken naar een harmonisatieformule christendom-marxisme – en dat niet alleen via onderlinge kontakten met deelnemers uit de landen van het Oostblok maar ook uit Westerse landen.

In de internationalisering van die dialoog is de Berliner Konferenz geslaagd, zij het dat de zware supervisie van de Oosteuropese regimes voelbaar blijft. De vrijheid van de mensen daar is andersoortig dan de onze, maar je kunt niet zonder meer zeggen van

minder gehalte. In ieder geval, die kontakten met het Westen bestaan en worden op hoge prijs gesteld. Zo is Pax Christi nauw betrokken bij de Berliner Konferenz. Uit Nederland hebben bijvoorbeeld Eugène Fischer en de polemoloog Herman de Lange verscheidene konferenties bijgewoond.

In mijn persoon neemt er nu voor het eerst een katholiek aan deel uit de politieke sfeer van het Westen – iets wat de Berliner Konferenz al lang vurig wenste. Zo iemand konden ze in Nederland onmogelijk zoeken bij het CDA, want dat is in hun ogen te zeer verwant aan de CDU van de bondsrepubliek die ze verafschuwen. Dus kreeg eind vorig jaar Henk Waltmans voor de PPR-fractie in de Tweede Kamer een uitnodiging van de Berliner Konferenz. Hij zag zelf geen kans te gaan en vroeg mij, als oud-kamerlid met een vast medewerkingsverband met de fractie namens deze fractie te gaan.

Zo ben ik vorig jaar november naar de plenaire internationale zitting van de Berliner Konferenz gegaan, waar ik heel hartelijk werd verwelkomd en waar ik voor een gezelschap van ruim duizend mensen mede namens pater van Leeuwen SJ van Pax Christi en Herman de Lange een referaat hield. Daar waren ze nogal content mee, blijkbaar, want voorzitter Fuchs vroeg of ik deel wilde uitmaken van de acht leden tellende delegatie van de Berliner Konferenz naar de eind februari in Genève gehouden internationale conferentie van niet-gouvernementele organisaties (NGO-konferentie) op het gebied van vredeswerk, bewustwording enz. ter voorbereiding van de inmiddels begonnen speciale zitting van de Verenigde Naties over ontwapening.

Daarna, een kleine maand geleden, kreeg ik een uitnodiging voor een IFA (Internationaler Fortsetzungs Ausschuss) van de Berliner Konferenz in Warschau, waar ik te horen kreeg dat mij ook dit najaar een dergelijke bijeenkomst te wachten staat.

Ik vind die kontakten bijzonder boeiend en leerzaam. Je merkt hoe gebrekkig wij in het Westen zijn geïnformeerd over het Oosten, wat er over en weer aan vooroordelen leeft en hoe je via die kontakten een beetje kunt bijdragen tot het uit de weg ruimen daarvan, tot een beter begrip.”

De Oosteuropese regimes staan dit soort kontakten toch maar toe. . . Anderzijds lees je steeds weer over onderdrukking van vrijheden die bij ons als normaal, als een recht van de mens, gelden. . .

Michel van Winkel: „Precies. Ik heb al gemerkt dat bij dergelijke bijeenkomsten de agenda in feite bijkomstig is.

STDIALOOG

Het zwaartepunt valt op de contacten in de wandelgangen en daar merk je heel duidelijk dat men in Oost-Europa zeer, zeer onvrij is. Er zijn uiteraard in onze maatschappelijke stelsels van Oost en West over en weer feilen aan te merken. Maar wij kunnen in ieder geval vrijelijk praten over die feilen. Zij moeten voortdurend op zijn minst de uiterste voorzichtigheid in acht nemen. Voor hun staat of valt alles bij de gratie van het regime."

... dat deze contacten duldt ...

Michel van Winkel: „Omdat er de Oosteuropese regimes veel aan gelegen is als liberaal, als vrij over te komen in het Westen. Op het eerste gezicht valt het ook wel mee ... Maar dan in theorie, op geduldig papier. De praktijk is anders maar die spanning tussen theorie en praktijk kun je zien als een symptoom van althans de mogelijkheid van een geleidelijke klimaatverbetering, van een groei naar meer vrijheid – vooropgesteld dat je daarbij voorzichtig te werk gaat, niet te hard van stapel loopt. Het zijn allemaal van die uiterst delikate zaken ...

In de DDR bestaan bijvoorbeeld – dat zal niet iedereen hier weten – naast de SED, de socialistiese eenheidspartij, nog vier andere partijen in het parlement. Een boerenpartij bijvoorbeeld en een CDU, die geen banden onderhoudt met haar Westduitse naamgenote, daarentegen zoekt naar een harmonisatieformule tussen christendom en marxisme, en die op een totaal van 600 leden van de Volkskammer daar 53 zetels telt. Dit in een land dat geldt als het meest onvrije van Oost-Europa, maar waar ook die langzame groei ten goede wel valt te onderkennen.

Ik krijg de indruk dat er bij die officiële tolerantie van Oost-Westcontacten zoals de Berliner Konferenz sprake is van een soort „deal“: een over en weer elkaar gebruiken. De Berliner Konferenz waakt ervoor dat de contacten volgens de – ongeschreven – spelregels verlopen en profiteert ervan doordat ze steeds meer vrijheid en speelruimte krijgt: bulletins mag uitgeven, referaten, door Westerlingen uitgesproken, mag afdrucken, zelfs voorzichtige kritiek kan uiten, en ga maar door. Het risico dat ze loopt zou hoogstens de opheffing van de Berliner Konferenz kunnen zijn, maar dan komen we aan de andere kant van de „deal“, want daarmee zou het regime zijn gebrek aan vrijheid erkennen en dat wil het – met het oog op het wereldforum – voorkomen."

Hoever kun je als Westerling gaan bij het uiten van je mening in het kader van de Berliner Konferenz?

Michel van Winkel: „Verder dan je geneigd bent te denken. Een maand geleden heb ik op de IFA in Warschau een interventie gehouden. Ik zei dat als er tijdens dergelijke besprekingen kritiek werd geuit op Westerse regeringen – vaak ook door Westerse gedelegeerden zelf – als onrecht zoals de bewapeningswedloop wordt gebrandmerkt, er dan algemeen gejuich opsteeg. Terwijl doordat dergelijke kritiek in het kader van de Berliner Konferenz nooit wordt gehoord op regeringen van Oosteuropese landen er ook nooit wordt beklemtoond dat onrecht niet het monopolie is van het Westen en machtsmisbruiken onder allerlei regimes mogelijk zijn.

De Berliner Konferenz zou zich – zo ze ik – ongeloofwaardig maken als ze dit onjuiste beeld zou schetsen. In het Westen begrijpen wij heel goed dat de vrijheden in het Oosten verschillen van de onze en het is niet nodig dit kwasi-verontwaardigd te weerleggen. Men kan er beter het zwijgen toedoen dan zichzelf door een eenzijdige voorstelling van zaken ongeloofwaardig maken.

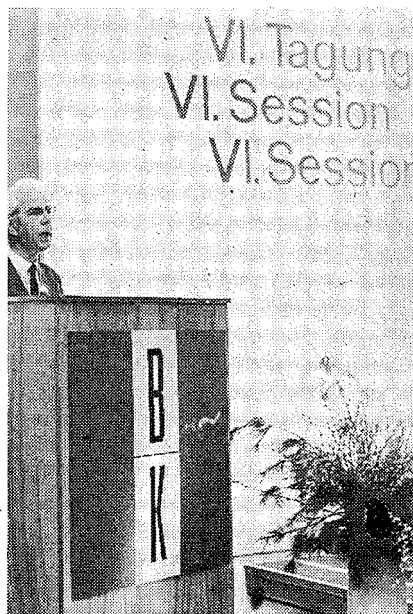
Ik dacht dat pater van Winkel door deze interventie wel zou worden afgeschreven door de Berliner Konferenz, maar het tegendeel bleek waar ... Ik mag blijven, zoals je weet. En na die interventie kwamen in de wandelgangen de Nicodemussen op me af: „Wahrscheinlich ist unsere Selbstzensur grösser als die Zensur selbst."

Wat zijn je indrukken van de situatie van de kerk daar?

Michel van Winkel: „Om te beginnen moet je je er goed van bewust zijn dat al die Oostbloklanden sinds het einde van de oorlog hun eigen geschiedenis hebben en daarbij hun eigen karakter. Je kunt ze niet over één kam scheren. Wat betreft hun houding tegenover de Russen bijvoorbeeld zijn er enorme verschillen tussen Polen en Oostduitsers. Er zijn Polen die tegen mij hebben gezegd: Als de Russen werkelijk naar het Westen zouden willen doorstoten, dan krijgen ze misschien wat DDR-troepen mee, maar de rest komt in opstand.

Maar de situatie van de kerk. In het algemeen zie je dat christenen gedwongen zijn in een marxisties klimaat hun christelijke inspiratie omeind te houden. Ze kunnen dat uiteraard niet doen met die vertekende, misvormde versie van christendom die je bij ons nog zo vaak ziet: dat christendom dat als trekpaard voor alle mogelijke wereldse karretjes wordt gespannen.

Daarentegen worden de christenen in de Oosteuropese landen vaak gedwongen als trekpaard te lopen voor

een marxisties karretje. Als het erop aankomt denk ik wel eens, dan bestaat er misschien meer harmonie tussen de beginselen van het christendom en een marxisties regime dan tussen christendom en kapitalisme. Wat me tot dusver het meest heeft geboeid is de katholieke kerk in Polen, die daar nog steeds een – officieuze – machtsfactor van betekenis is waar het regime rekening mee moet houden.

Ik zie wel parallellen tussen de houding van de kerk in Polen tegenover het regime en de houding van de kerken in Nederland tegenover de Duitse bezetters. De kerk valt duidelijk buiten de invloed van het regime en toont duidelijk haar andere opvattingen over leven en maatschappij. Over en weer respecteren ze elkaar. Het regime is er niet een van verraders, want de kommunisten in Polen hebben even hard gevochten tegen de Duitsers als de katholieken. En er zijn in Polen meer katholieken dan kommunisten ...

Ik heb een Hongaarse bisschop gesproken die de wijze van geloofsbeleving in zijn land – en dat geldt ook voor Polen – prees en eigenlijk niet ontevreden was over de huidige situatie: „De kerk zou verburgerlijken als het regime ons zou willen beschermen”.

Naar buiten toe maakt het een wat traditionalistiese indruk ...

Michel van Winkel: „Dat is de schijn. De liturgie is inderdaad traditioneel maar door de marxistiese opzet van het land is de geloofsbeleving heel sterk sociaal geëngageerd. In het Westen zie je hoe evangeliese inspiratie leidt tot afbraak van vermolmd liturgiese gebruiken om je beter te kunnen richten op het maatschappelijk engagement. De Polen hebben die afbraak niet nodig. De situatie is daar dus precies andersom dan bij ons. Door die nationalistiese motivatie is de liturgie, de hoogkerkelijkheid als het ware een transportmiddel voor het geloof dat als zodanig heel diep leeft in de mensen."

Walter van Opzeeland

Egbert Boeker bespreekt: „Help wij zijn ontwikkeld”

Help, wij zijn ontwikkeld, op zoek naar volwaardig werk en een andere levensstijl.

door: Wouter van Dieren, Bas de Gaay Fortman en Henk Thomas, uitg.: Het Spectrum, Utrecht 1978. bespreking door: Egbert Boeker, vice-voorzitter PPR.

Het boek is geschreven door auteurs, die zich op verschillende wijze hebben ingezet voor de PPR. Men mag dus verwachten dat diverse radikale ideeën in het boekje terug te vinden zijn, en dat is ook zo. De meeste punten, die in het PPR-programma voorkomen worden ook hier aangestipt. Het is daarom zeker de moeite waard het boek te bespreken. Hieronder geef ik enkele grote lijnen van het boek weer, vergezeld van enige kanttekeningen, zodat de discussie over de inhoud van het boek binnen de PPR en daarbuiten op gang kan komen.

De grote lijn van het boek wordt bepaald door de sleutelwoorden *overontwikkeling* en *voortgangsgeloof*. Overontwikkeling staat tegenover de onderontwikkeling van ontwikkelingslanden en houdt o.a. in dat die landen door onze Westerse consumptiemaatschappij arm en hongerig gehouden worden. Het woord overontwikkeling geeft ook aan, dat de ontwikkeling van wetenschap, techniek en economie in het Westen „te ver” gegaan is, zó ver dat het zijn doel voorbij schiet om aan de mensen een goed bestaan te verzekeren. De schrijvers illustreren dat men veel voorbeelden uit de gebieden milieu, landbouw, energie, bewapening en ontwikkelingshulp.

De uitwerking van deze voorwaarden zal velen aanspreken. Zelf moet ik zeggen dat ik door diverse paragrafen werd gestimuleerd tot verder nadenken. Bij enkele onderwerpen op gebied van energie, wetenschap en techniek (mijn vakgebied) moet ik toch wel wat vraagtekens plaatsen. Op pag. 35 wordt bijvoorbeeld betoogd dat geen enkele extra radioactiviteit boven de radioactiviteit, die we vanzelf al vanuit de natuur ontvangen, toelaatbaar zou zijn. Dus geen röntgenfoto's etc. zouden geoorloofd zijn.

De gebruikelijke redenering is echter dat de natuur ingespeeld is op het natuurlijke stralingsniveau en dat een langzame stijging tot enkele procenten méér (nog steeds erg weinig) toelaatbaar moet worden geacht. Dit standpunt kan nog worden geïllustreerd met de opmerking dat veel mensen in de natuur ook al op een hoger niveau dan het gemiddelde leven. Ik kan me de afwijzende redenering van de schrijvers wel voorstellen, maar ze betekent dat geen enkele ingreep in de natuur toegestaan kan worden. En dat gaat mij te ver. Ik vind het jammer dat de

schrijvers de gebruikelijke redenering een populaire drogredenering noemen; dan zou je die redenering haast niet meer durven te verdedigen.

Een tweede kanttekening plaats ik bij de enigszins moraliserende passage over energie (p. 60/62). De auteurs stellen, dat energie-overvloed even problematisch is als energietekort. Ze vrezen dat alle cultuur zou verdwijnen en de mensen gemakzuchtig worden als een goedkope, voor iedereen beschikbare energiebron gevonden zou worden. Ik vind dit wel iets te gemakkelijk geredeneerd in een wereld waar schaarse artikelen altijd bij de rijken en sterken terecht komen. Kan men inderdaad bijvoorbeeld zonne-energie op plaatselijke schaal royaal benutten voor het verrichten van arbeid, dan kan vooral in de arme landen een hogere en meer aanvaardbare levensstandaard worden bereikt dan nu het geval is. Bovendien zie ik niet in waarom een cultuur zou ineenstorten als energie vrij beschikbaar is. De jaren vóór de oliecrisis bijvoorbeeld was de energie in de Westerse landen praktisch gratis. Hier kan men toch geen verband met de cultuur van die periode aanwijzen.

Zelf meen ik dat men de huidige problematiek, ook op energie-gebied beter niet kan aanduiden met het woord overontwikkeling. De voorbeelden die de auteurs noemen, zoals kernenergie, kernwapens en vertechniseerde gezondheidszorg hebben eerder te maken met „brute kracht” of „domme-kracht” om problemen en situaties te benaderen. Daartegenover kan men, zoals de auteurs zelf ook doen, zachte technologie stellen, *fijnzinnige benaderingen* van mens en natuur. In plaats van onmenselijkste techniek die als een stoomwals over je heen rolt, zal onze intelligentie en vernuft er op gericht moeten zijn humane vindingen tot stand te brengen. Op dit terrein zal nog heel wat ontwikkeling en inventiviteit nodig zijn.

In een woord als overontwikkeling beluister ik teveel twijfel of via wetenschap en techniek ooit wel iets goeds te bereiken is. Dit geldt ook voor het tweede kernwoord van het boek: voortgangsgeloof. Terecht bestrijden de schrijvers het geloof dat alle problemen van wetenschap en techniek wel opgelost kunnen worden met méér wetenschap en techniek. Dat geloof is inderdaad ongemotiveerd. Naast het voortgangsgeloof treffen we in onze samenleving echter ook een diep gewortelde onderstroom aan van mensen die het met onze cultuur, wetenschap en techniek helemaal niet meer zien zitten en onze cultuur de rug toekeren. Dat kan zijn idyllisch op het platteland of in allerlei verslavingsmiddelen. Die mensen hebben

het ook opgegeven langs politieke weg veranderingen tot stand te brengen.

Het probleem voor een radikaal-kritische partij als de PPR is daarom om enerzijds onze cultuur, wetenschap, techniek en politiek kritisch door te lichten. Anderzijds moeten we niet zo ver gaan in onze kritiek dat de lezer of de kiezer het opgeeft om politiek bezig te zijn. Ik weet natuurlijk wel dat de auteurs het op dit punt met mij eens zullen zijn. Mijn opmerkingen zijn er alleen op gericht hen te vragen bij een volgende editie de tekst nog eens door te nemen op de sfeer die het oproept.

Een ander voorbeeld van een mogelijke verbetering levert de behandeling van zachte versus harde technieken om de energieproblemen op te lossen, geïnspireerd op een artikel van de Amerikaan Lovins (p. 68/69). Deze bepleit een energievoorziening gebaseerd op blijvend energieinkomen als zon en wind en niet op uitputtelijke brandstof als uraan of kolen. Nu moet men opmerken dat dit misschien voor de VS wel waar kan zijn, maar dat het voor een zeer dichtbevolkt land als Nederland betekent dat de materiële consumptie drastisch omlaag moet. Bij een consumptie die niet veel lager ligt dat het huidige zal – zonder een fundamentele wetenschappelijk-technische doorbraak – voor Nederland altijd energie-import nodig blijven.

In dezelfde passage wordt betoogd dat kerncentrales ook economisch niet aantrekkelijk zijn, omdat ze veel te duur worden. Hier lijkt het me goed om de sociaal-politieke bezwaren tegen kernenergie (politieestaat, kernwapens, centralisatie etc.) te scheiden van de economische (de kosten). Immers, ook als de kernenergie spotgoedkoop zou zijn, wegen de sociaal-politieke bezwaren zwaar genoeg om er tegen te zijn. Door het economische argument te zwaar aan te zetten, lijkt het er op alsof de ambtenaren die zo gepoorterd zijn voor kernenergie, niet kunnen rekenen. En dat is natuurlijk niet waar. De hoge kosten voor kernenergie worden o.a. veroorzaakt door de actie-groepen die de bouw weten te vertragen en door de dure veiligheidsvoorzieningen die worden aangebracht en afgedwongen. Als een overheid er in slaagt om het verzet te beëindigen kunnen de kosten (zoals in Oost-Europa) worden afgewenteld op het nageslacht. Het zuivere kostenargument lijkt me daarom niet sterk genoeg om kernenergie tegen te houden.

Als laatste kritische noot moet ik kwijt, dat ik de analyse van de schrijvers wat mager vind, als het gaat om de vraag waarom de wereld is zoals hij is en wat de krachten zijn die dit in stand houden. De verwijzing naar het voortgangsgeloof vind ik toch niet voldoende. Te weinig wijzen de auteurs op de machtsstructuren die in onze samenleving zijn ontstaan. Ze achten beschuldigende vingers in de richting van de multinationals weinig effectief (p. 100). Op zichzelf meen ik ook, dat

multinationals niet zonder meer de „kwaai pier” zijn. Toch lijkt me een analyse van hun macht en invloed de moeite waard, en zelfs essentieel om de machtsverhoudingen te veranderen. De auteurs verwijzen elders (p. 146) wel naar een tendens, gesignaleerd door een Engels blad, dat de produktie-eenheden weer kleiner gaan worden, maar dat hoeft niet te betekenen dat de machtsstructuur

van grote ondernemingen wordt afgebroken. Integendeel, doordat ze werk uitbesteden zitten ze niet met de problemen die een groot werknemersbestand met zich meebrengt en worden ze minder kwetsbaar voor pressie van binnenuit. Ondanks deze kritiekpunten is het boek stellig de moeite waard om te lezen. Het bevat uiterst boeiende en leerzame economische en politieke

analyses. Laat ik besluiten met daarvan een voorbeeld te geven. Op p. 150 bepleiten de auteurs het scheppen van „sociale projecties”, sympathieke groepen waarmee kiezers zich kunnen identificeren. Ik hoop dat we als PPR er in de komende tijd in zullen slagen de mogelijkheid tot zulk een projectie te scheppen.

Wouter van Dieren reageert hierop als volgt:

Bij de recensie van Egbert Boeker plaats ik eerst een algemene kanttekening. Daarna ga ik op wat details in.

De Achilles-heel van de maatschappijhervormende beweging, zoals de PPR (wil zijn), de aktiegroepen en de milieuclubs, is de afwezigheid van wat elders „partijdiscipline” of ook wel „strategie” heet. Dat zijn lelijke, autoritaire woorden, geloof ik, maar ze dekken een gedrag, dat wél kan zorgen voor de herkenbaarheid en de geloofwaardigheid, die het mogelijk maken dat mensen zich kunnen identificeren. Voor een politieke partij is zo iets een levensvoorwaarde.

De recensie van Egbert Boeker geeft niet die opening van zaken, waardoor de PPR-achterban gemotiveerd wordt om „Help, wij zijn ontwikkeld” te lezen en het tot bron voor een gemeenschappelijke strategie te maken. En daarvoor is het wél bedoeld. Egberts verhaal is de typische reactie van de academicus, die een wetenschappelijk dispuut aangaat. Ik vind dat uitstekend, inspirerend en uitdagend, maar dat betekent nog niet dat het ook meteen een politiek aantrekkelijk dispuut is, dat bijdraagt tot die gemeenschappelijke herkenbaarheid die de PPR ontbreekt.

En nu de details:

1. *Radioactiviteit.* Het is mij bekend dat vele natuurkundigen (zoals E.B.) menen dat enkele procenten méér straling toelaatbaar zijn om de redenen, die recensent noemt. In kringen van ecologen wordt daar anders over gedacht, zoals wij op blz. 32 (onderaan) en op blz. 36 uiteen trachten te zetten. Het verschil van mening tussen ecologen en natuurkundigen wordt gebaseerd op een andere soort kennis van de natuur. Röntgenfoto's zijn wél toegestaan, doch slechts even, en zeker niet permanent, dus over lange duur. Incidentele stralingsverhoging kán, maar duurzame straling niet. Men kan dit het best vergelijken met de lichaamstemperatuur. Incidenteel is het geen probleem om in plaats van 37,2°C een temperatuur van 38,2°C te hebben. Maar als de hele bevolking door een plotselinge gebeurtenis gedwongen wordt om voortaan een permanente temperatuur van 38,2°C te hebben, gaat op den duur wel een deel dood! Geschiedt die verhoging echter in een evolutionair proces over een periode van tienduizenden of miljoenen jaren,

dan is er niets aan de hand. Het resultaat is hetzelfde (minder dan 1% verhoging), maar in het ene geval gevaarlijk en dodelijk, in het andere geval het onschuldige produkt van de evolutie en dus van biologische selectie.

Het moet duidelijk zijn dat we daarom niet kunnen verwijzen naar „mensen, die in de natuur ook al op een hoger niveau dan het gemiddelde leven”. Die mensen in de Himalaya of de Andes b.v. kunnen dat hogere niveau immers alleen verdragen dankzij een biologische selectie van duizenden eeuwen. De fysicus, die alleen het hogere stralingsniveau waarneemt en daarop een generaliserende conclusie baseert, vergeet daarbij het gegeven dat de ecooloog wél incalculeert: de tijd, die de aanpassing mogelijk maakte.

Het kenmerk van de huidige radioactieve penetratie is dat die tijd ontbreekt. Zelfs al duurt het nog honderd jaar om die paar procent extra straling te bereiken, zo'n tijdsbestek is onbruikbaar om de evolutie z'n „geleidelijke” kansen te geven. De gevolgen zullen dus abrupte, plotselinge genetische mutaties moeten zijn, zoals kanker en andere biologische afbraak- of woekerprocessen.

Dit betekent allerm minst dat „geen enkele ingreep in de natuur toegestaan kan worden”. Dat is een uiterst voorbarige konklusie. Je kunt van alles met de natuur doen, mits je haar begrijpt. De biosfeer echter dwingen om in een fractie van een evolutie-seconde een paar procent meer straling of kooorts te accepteren – dát toont echt tevél onbegrip.

2. *Energie-overvloed.* Recensent gebruikt vermoedelijk een ander begrip *kultuur* dan wij. Het verband tussen de gratis energie van vóór de oliekrisis en de degeneratie van onze *kultuur* is immers evident. De automobielexplosie was niet mogelijk zonder die energie-overvloed. Scheiden van wonen, werken en recreatie – het zou niet zijn gebeurd zonder de energie-orgia van de jaren '50 en '60.

De afbraak van binnensteden, de gigantisering van de techniek – als een alles penetrerende stroom loopt door al deze sociaaleconomische processen een golf van spotgoedkope energie. Onze hele samenleving is door deze gratis energie vrijwel op zijn kop gezet. Men mag waarachtig hopen dat een dergelijke „drug” niet nog eens zo overvloedig beschikbaar komt. Overigens is Egberts kanttekening over de noodzaak van meer energie (uit b.v. de zon) voor de arme landen een open deur. Ons boek gaat immers over de

energie-overvloed in de rijke landen.

3. *Overontwikkeling* is een woord, dat tegenover *onderontwikkeling* staat. Er is dus kennelijk een middenstadium. Bij overontwikkeling is de stop doorgeslagen door brute kracht, domme kracht of andere processen. Wetenschap en techniek worden door ons in het boek niet betwijfeld als zodanig, anders zou er immers geen pleidooi mogelijk zijn voor een proces van niets tot iets (de „ontwikkeling”) en dan stop.

4. *Kernenergie.* Dat de materiële consumptie drastisch omlaag moet bij toepassing van zachte energietechnieken, wordt door Lovins en Potma bestreden. Men bedenke dat een door velen als dramatisch ervaren halvering van het energieniveau ons brengt aan het eind der jaren zestig, en niet in de middeleeuwen. Waren dat jaren van armoe en tekorten? Verder breng ik de affiche van de Aktie Strohalm in herinnering: *Energie-crisis – welke energie?* En vervolgens een indeling van het energiegebruik: voor de bewapening, voor het opwarmen van de bioseer (vanwege het slechte rendement), ten behoeve van verspillende produktie etc. Eerst kunnen al deze gaten in het energiedak gedicht worden vóór we werkelijk van „versobering” moeten spreken.

Wij gebruiken het kostenargument niet *alleen* om onze bezwaren tegen kernenergie te onderbouwen, zoals uit Egberts verhaal zou kunnen blijken. Het kostenargument wordt door ons *naast* de anderen gezet, alleen omdat helaas velen in politiek en bestuur moeten worden toegesproken in hun eigen cijfertaal. De andere argumenten vallen immers buiten hun gezichtsveld. En dat vele ambtenaren niet kunnen rekenen is de laatste jaren in het kernenergie-gevecht overduidelijk gebleken.

Tenslotte een algemene opmerking: een boek dat zozeer is geschreven voor het politiek credo en de politieke toekomst van de PPR behoort door de partij te worden gestimuleerd en gepropageerd dat het een lust is. Tot nog toe is dat nagelaten. Toch is het boek voor slechts f 12,50 in de winkel te koop en heeft Henk Waltmans het in zijn campagne opgenomen. De schrijvers verwachten dat het restant van de eerste druk binnen een week na het verschijnen van deze aktiekraant door toedoen van PPR-leden wordt uitverkocht.

DE STEM DES VOLKS

Beste oud-partijgenoten

Mijn somberheid van gemoed steekt af tegen de, door stapels PPR-materiaal opgeroepen, herinneringen aan vijf jaren van verbondenheid met het radicalisme. Somberheid vanwege de onontkomelijke beslissing mijn partijlidmaatschap op te zeggen. Gevoelens van verbondenheid, die mij doen terugdenken aan menig politieke discussie met vriend en vijand waarin ik het politiek-radicalisme met hand en tand verdedigde. Zij voeren terug op het, in mijn ogen, verplichte lidmaatschap aan een politieke partij, wil men zich niet de verwerpelijke status verwerven van de „politicus zonder partij”: een met politieke wil toegerust individu, dat geen consequenties aanvaardt van de organisatie die een dergelijke wil politiek en maatschappelijk, vorm doet krijgen.

Juist aan deze organisatie, door haar lidmaatschap, ontleent de individuele levensbeschouwing haar volle politieke betekenis. Men kiest die partij wier ideologie ten nauwste overeenkomst vertoont met de eigen levensbeschouwing. Men kiest voor een ideologie waarop de partij zich organiseert. Het is de gebrekkige ideologische basis van de PPR waarop mijn kritiek betrekking heeft.

„Er is een grote samenhang tussen onze acties en politieke stellingname en de wortels die de PPR in het verleden heeft. Er is een lange traditie waarin je de PPR kunt plaatsen. Als je dat ziet, dan beseft je dat de PPR een partij met een eigen identiteit is”, aldus Rokus Verwoerd, een man wiens analytisch vermogen mij sinds mijn middelbare schooltijd is bijgebleven dankzij zijn inspirerende en goed gedocumenteerde wijze van geschiedsonderricht. „Het zou goed zijn,” zo vervolgt hij, „als men zou zien dat de PPR geen los stelletje mensen is, maar dat de groep om het zo eens te zeggen, ideologisch te verantwoorden is”. Verwoerd's historiografie richt zich op de wortels van het PPR-verleden, die zouden verwijzen naar het sociaal-anarchisme, het praktisch-utopisme alsmede naar de parallellen met Amerikaanse stromingen. De ideologische basis van de PPR, met andere woorden, zou in deze stromingen of benaderingen zijn verantwoording en rechtvaardiging vinden.

In verschillende publicaties hebben Lafeber en Tromp² drie fundamentele

verschillen uiteengezet die, historisch gezien, de huidige PPR onderscheiden van de situatie waarin zij in 1973 verkeerde. Belangrijke ontwikkelingen zijn:

- a. het verlies aan „charismaties leiderschap”
- b. de ontwikkeling van „beweging” tot „partij”
- c. de „dekonfessionalisering van de PPR”³

Genoemde auteurs (Lafeber, Tromp en Verwoerd) bieden aangrijpingspunten voor een uiteenzetting over de positie waarin de PPR, mijns inziens, verzeild is geraakt en waarop mijn vertrek zich beroept.

Kenmerkend voor de PPR is, volgens mijn beschouwing, dat het evenals vroeger, thans aan iedere ideologische basis ontbreekt. Verwoerd's verwijzingen naar en opvoering van een analogie met vroegere ideeën zijn onmiskenbaar juist, doch zijn voor wat de ontstaans- en wordingsgeschiedenis van de partij betreft, van geen enkele betekenis. Zijn betoog omvat slechts, wat wij zouden kunnen noemen, een „terugredeneren” naar 19e eeuwse grondleggers van bijvoorbeeld het anarchisme en het utopisme. Het vormt hoe dan ook, niet de minste grondslag voor een PPR-ideologie. Hoewel binnen de PPR in woord en schrift, zij het in bescheiden mate, de namen van Bakoenin, Kropotkin (anarchisten) en naast Proudhon, van Fourier en Owen (utopisten), worden genoemd, is er van een **politiek-radicalistische ideologie** geen sprake. Dergelijke verbindingen met vroegere denkers worden veeleer opgevoerd om **radicale ideeën** van enige historische oorsprong te voorzien.⁴ Dat er geen allesomvattende partijideologie van de PPR voor handen is, vindt zijn reden in de historische ontstaansgronden van die partij zelf.

Per 1 mei 1967 kondigt zich een christen-radical groepering aan van overwegend anti-revolutionaire „spijstemmers”. Hieruit ontstaat een politieke partij van radicalen, die gestalte krijgt dankzij een algemene politieke ontevredenheid met de politieke constellatie van dat moment. Aldus ontstaat de PPR als een uiting van „de wil om aan de oorspronkelijke motieven tot maatschappijvernieuwing, die in de ontwikkelingsgang van, de welvaartsstaat zijn verzand, nieuw leven in te blazen.”⁵ Dat Verwoerd's analyse te kort schiet ligt in de omstandigheid dat juist het ontstaan van de PPR geen enkel verband houdt met de historische lijnen die terugvoeren op genoemde 19e eeuwse ideologieën. De PPR ontstaat juist in de historisch specifieke situatie van de begin 70-er jaren. Dat toen de politiek werd bepaald door het confessionalisme en daarop een sterke reactie ontstond, wordt door verschillende auteurs benadrukt.⁶

Hier komen we tevens op de opmerkingen van Lafeber en Tromp die eveneens de confessionele voedingsbodem van het politiek-radicalisme

van de PPR van uitzonderlijk belang achten. In de benaderingswijze van Verwoerd, en die van gelijkgezinden die juist andere achtergronden van de PPR wensen te belichten, schuilt het gevaar van een aantal betreurenswaardige ontwikkelingen binnen de partij. Naast de, al eerder genoemde „dekonfessionalisering” en het systematisch onderschatten daarvan, bespeuren Lafeber en Tromp het verlies aan, wat heet, charismatisch leiderschap.

Max Weber, een wijsgerig-socioloog die zich voor het eerst systematisch met verschillende vormen van gezag en leiderschap bezig hield, zegt hierover: „Ueber die Geltung des Charisma entscheidet die durch Bewährung – ursprünglich stets: durch Wunder – gesicherte freie, aus Hingabe an Offenbarung, Heldenverehrung, Vertrauen zum Führer geborene, Anerkennung durch die Beherrschten.”⁷ Juist dit laatste is voor de PPR van cruciale betekenis. Het charismatisch leiderschap is niet interessant voorzover iedere partij met een „groot man” welvaart. De betekenis ervan hangt ten nauwste samen met de politieke, maar vooral ook ideologische situatie waarin een partij zich bevindt. In de omgangstaal hanteren wij de uitdrukking: „de man staat of valt met zijn partij” of in de woorden van Weber: „bringt seine Führung keine Wohlergehen für die Beherrschten, so hat seine charismatische Autorität die Chance, zu schwinden”.⁸ Met deze constatering belanden wij bij het derde probleem van Lafeber en Tromp, de ontwikkeling van de PPR van „beweging” tot „partij”.

Een beweging, zoals die van het anarchisme en het utopisme eind vorige eeuw bijvoorbeeld, is inderdaad een „los stelletje mensen” (Verwoerd). Het verschil tussen een beweging en een partij komt tot uitdrukking in de omstandigheid dat de eerste geen „discipline” kent. Er bestaan geen exacte afspraken of regels volgens welke de beweging het karakter draagt van een min of meer duurzaam organisatorische samenwerkingsverband. De coördinatie en coöperatie die men daarentegen in iedere partij zal aantreffen, kenmerkt zich door het bestaan van een organisatie op basis van een ideologie. De PPR, die aanvankelijk aansluit bij een maatschappelijke beweging voor radicale vernieuwing van de politieke constellatie begin 70-er jaren, is verworden tot een volwaardige politieke partij. Hoewel betrokken bij deze ontwikkeling, heeft zij echter verzuimd het „denken” aan haar „actie” vooraf te laten gaan.⁹ In die zin ontbreekt het de PPR aan een noodzakelijke voorwaarde voor haar politieke (overtuigings)kracht en continuïteit, dat wil zeggen aan een ideologie van het politiek-radicalisme. Tot op heden wordt haar radicalisme niet als partijideologie geëxpliciteerd, doch slechts als methode voor het praktische politieke handelen toegepast (radix=wortel-methode). In dit licht dienen ook de Gaay Fortman's pogingen de PPR-identiteit te definiëren, te

worden gezien: de PPR als solidariteits-, voorhoede-, en mentaliteitspartij.¹⁰ Solidariteit? Met wie, maar vooral op basis van welke toekomstige maatschappijhervormingen? Voorhoede? Van wie en om welke redenen? Mentaliteit? Op basis van welke nastrevenswaardige uitgangspunten voor gedrag en bewustzijn of individu en maatschappij? Ziehier, de inhoudelijke definiëring van de PPR-identiteit is volkomen leeg! De conclusie lijkt gerechtvaardigd dat deze vragen onbeantwoord blijven binnen de PPR. Er wordt niet gedacht aan een discussie over, laat staan een formulering van, wat men met het politiek-radicalisme als samenhangende ideologie voor een nieuwe samenleving voor heeft.

Een laatste persoonlijke opmerking lijkt me wenselijk. De vraag kan allengs gerezen zijn wat, gezien vanuit bovenstaande kritiek, de reden is voor mijn weinig actief lidmaatschap. De reden is de afweging die men doorgaans maakt tussen, wat ik zou willen noemen, de mening enerzijds en de daarvoor benodigde documentatie anderzijds. Gezien mijn studie, die vanwege onderzoeksactiviteiten die ermee verbonden zijn, weinig gelegenheid biedt actief te zijn, valt de beslissing uit ten gunste van dit laatste. Hiernaast echter kon tijdens mijn lidmaatschap, op een zeer enkele uitzondering na, geen enkele activiteit worden waargenomen die zich een bezinning over de partijideologie ten doel stelde. Tot op heden – en daarin ligt wel een overeenkomst met het 19de eeuwse anarchisme of utopisme – is de PPR in haar politiek de kritische volzin met het socialisme niet overstegen. Erger nog, zij heeft zelfs op nationaal niveau zonder enig alternatief te stellen, de weg naar iedere actieve maatschappelijke vernieuwing via parlementaire weg, vooraf willen afsluiten. Ongetwijfeld bezit de PPR een aantal oorspronkelijke ideeën waaraan het de PvdA ontbreekt. In deze zin vormt de PPR het geweten van de PvdA. De weg inslaan waarbij niet naar ideologische fundering van de politieke ideeën en handelingen wordt gezocht en op nationaal niveau alle beleidsverantwoordelijkheid voor maatschappijhervorming vooraf werd uitgesloten, leidt op een doodlopend spoor. Mijn vertrek uit de partij en mijn toetreden tot de PvdA moet in het licht worden gezien van de enige juiste beslissing die genomen wordt na de constatering:

„Met de ene hand afbreken wat men met de andere opbouwt, is een even verdrietig als onbegonnen werk”.¹¹
Met vriendelijke groet,

Rik Verhorst

1. Zie PPRAK, no. 102, 1977, p. 8. Verwezen wordt ook naar de publicatie van de Studiestichting voor Radicale vernieuwing: „PPR geschiedenis van 1968 tot en met 1971”, 1977.

2. Zie de Nieuwe Linie dd. 13 november 1976 en 4 december 1976 en ook hun ingezonden stukken van 31 december 1976 in PPRAK no. 95, 1977.

3. ibid.

4. Ter adstructie wordt verwezen naar drie voorbeelden: „Het utopisch socialisme een voorloper van het radicalisme”, M. ter Borg in PPRAK, no. 71, 1975, „De PPR, Den Uyl en de utopie”, K. Claassen in PPRAK, no. 95, 1977 en „Proudhons laatste brief

aan Marx”, M. ter Borg, in PPR-studieblad dd. 20 mei 1977.

5. Zie J. M. de Uyl: „Perspektieven voor samenwerking” in Christen-radicaal, B. de Gaay Fortman en W. in 't Veld (red.), p. 199.

6. Een goed overzicht hiervoor biedt het werkje: Christenradicaal, zie noot 5.

7. M. Weber: Wirtschafft und Gesellschaft, Tübingen, 1976, p. 140.

8. ibid.

9. Vergelijk de opmerkingen van Lafeber en Tromp in PPRAK no. 95, 1977.

10. Zie PPRAK, no. 54, 1974, pp. 14

11. F. Domela Nieuwenhuis: Van christen tot anarchist, Bruna Utrecht, 1970, p. 15

Omgaan met geld

Net zo goed als je je niet laat omkopen, net zo goed als je niet iets doet alléén maar om het geld, dat ze je er voor bieden, net zo goed is bij het beleggen van geld, dat je niet direct nodig hebt, niet alléén de hoogst mogelijke rente belangrijk.

Wat gebeurt er intussen met je geld – daar ben je zelf voor verantwoordelijk. Sedert kort is er een „alternatieve” manier van beleggen.

De Oecumenische Ontwikkelings Coöperatie, opgericht vanuit een initiatief van de Wereldraad van Kerken in 1975, biedt de mogelijkheid door middel van leningen projecten in de derde wereld te financieren.

Op deze manier is het mogelijk om met ons spaargeld andere mensen te helpen van de grond te komen.

Het zijn zgn. „zachte” leningen, dwz. een lagere rente en een iets groter risico dan normaal. Maar U bevordert een meer rechtvaardige wereldorde.

Bovengenoemde Oecumenische Coöperatie is een wereldwijde coöperatie van kerken. Al spoedig na de oprichting werden vragen gesteld: hoe kunnen particulieren meedoen – hoe kunnen groepen mensen, al dan niet in kerkelijk verband functionerend, óók meedoen? Het antwoord op deze vragen werd de oprichting van de Nederlandse Vereniging tot steun aan de Oecumenische Ontwikkelings Coöperatie (N.V.O.C.), die particulieren en groeperingen in staat stelt mee te doen

aan de activiteiten van de Oecumenische Ontwikkelings Coöperatie. De NVOC is in Nederland als enige niet-kerk lid van de Coöperatie en vervult zo een brug-functie.

Meer informatie kunt U krijgen bij bovengenoemde NVOC, Emmakade 22, 8933 AS Leeuwarden, telefoon 05100-33764 ('s middags).

Als U het niet kunt opbrengen om al Uw spaargeld hierin te beleggen, zou U al vast kunnen beginnen met één of twee certificaten van aandeel à f 500,- te kopen.

**W. A. van der Zijpp-Scherpbier
Haren.**

Vredeskampen

Ook dit jaar worden er op de kampeerboerderij Bloem en Bos op het eiland Texel weer drie vredeskampen georganiseerd.

Zo'n Texelkamp biedt je de mogelijkheid om, ongeacht je levensovertuiging, samen met anderen meer inzicht te krijgen in vredesvraagstukken, op wereldschaal en in kleiner verband.

Wij als kampcommissie van de Doopsgezinde Vredesgroep willen mensen aan het denken zetten over hun levensovertuiging en over de situatie waarin ze leven. Het gaat ons vooral om de manier waarop ieder zijn levensovertuiging in praktijk wil brengen.

Kamp I, met als thema „Het grut en de groten”, is een kamp voor volwassenen en kinderen en zal worden gehouden van 17 t/m 27 juli.

Kamp II, met als thema „Christendom en Socialisme”, wordt gehouden van 27 juli t/m 6 augustus en is gericht op jongeren van 18-30 jaar.

Kamp III, van 6 t/m 16 augustus, heeft geen thema. Het is de bedoeling dat structuur en inhoud door de leiding en deelnemers tijdens het kamp ingevuld worden. Ook dit kamp is bestemd voor jongeren van 18-30 jaar.

De kampprijs is f 220,-, kinderen tot 12 jaar betalen f 170,-.

Je kunt je opgeven door het kampgeld over te maken op giro 125 90 94 (Kampcie. Doopsgezinde Vredesgroep, Zaandam).

Je kunt ook een kampfolder aanvragen bij: Kampcie. Doopsgezinde Vredesgroep, p/a Heleen Woelinga, Kerckstraat 316¹, Amsterdam, tel. 020-268254.

Principes kóóp je niet voor f.7,50.

De Algemene Spaarbank voor Nederland werd opgericht door het NVV en De Centrale. En dat verklaart 'n heleboel! Zoals haar beleggingen, die bij voorkeur geschieden in projekten van algemeen, sociaal en werknemersbelang. Zij verloochent haar sociale principes niet. De A.S.N. is dan ook de enige spaarbank van en voor progressieve Nederlanders.

„Principieel sparen” hoeft u geen geld te kosten, want de rentevergoeding bij de A.S.N. is niet minder dan bij andere banken. Bovendien: als u de aanmelding uit deze advertentie tesamen met een giro-opdracht om tenminste f.100,- over te maken op uw nieuwe A.S.N.-spaarrekening rechtstreeks naar de postgiro stuurt, ontvangt u van de A.S.N. een extra inleg van f.7,50.

**Algemene Spaarbank
voor Nederland**
geeft rente zonder bijsmaak!

Voor meer informatie: Rijnstraat 28, Den Haag.
Tel.: 070-849309 / 849310 / 859988.

Zo gebruikt u uw renterekening

Inleg

Op deze manier gebruikt u uw blauwe girokaart voor overschrijvingen van uw post- naar uw renterekening.

POSTCHEQUE- EN GIRODIENST
GIROKAART - KENNISGEVING VAN BIJSCHRIJVING P&D
VAN POSTREK 9234567 TH G LUCASSEY

5 STATIONSSTRAAT 33 LOOWOUE 9999
100 Gld = Ct

NAAR REC VAN POSTREKENING NAAR RENTEREKENING

ADRES
Middelenburg

De rekeninghouder:
J. J. Jansen

NIET KEULEN

Opname

en omgekeerd om bedragen van uw renterekening naar uw postrekening te laten overschrijven. Dit geldt ook voor uw plus- of sterrekening.

POSTCHEQUE- EN GIRODIENST
GIROKAART - KENNISGEVING VAN BIJSCHRIJVING P&D
VAN POSTREK 9234567 TH G LUCASSEY

4 STATIONSSTRAAT 33 LOOWOUE 9999
100 Gld = Ct

NAAR REC VAN RENTEREKENING NAAR POSTREKENING

ADRES
Middelenburg

De rekeninghouder:
J. J. Jansen

NIET KEULEN

Renterekening: hogere rente dan postrekening; geen opname-kosten.
Plusrekening: hogere rente dan renterekening; bij opname 1% kosten.
Sterrekening: hogere rente dan plusrekening; bij opname 2% kosten.

Staatsbedrijf der PTT-Postcheque- en Girodienst in samenwerking met de Algemene Spaarbank voor Nederland.
Aanmelding voor een renterekening/plusrekening/sterrekening A.S.N.

Hier het nummer van uw postrekening vermelden:

Naam: _____

Voornamen (voluit): _____

Geboortedatum: _____

Adres: _____

Woonplaats: _____

Wenst bij de **Algemene Spaarbank van Nederland** te openen op de daarvoor geldende voorwaarden een
 renterekening plusrekening sterrekening *

Datum: ..... Handtekening: .....

* aankruisen hetgeen u wenst

In een giro-envelop ongefrankeerd tesamen met de ingevulde girokaart (voor de eerste inleg) inzenden aan het Girokantoor (Den Haag of Arnhem).

AKTIE- VOER

WERELDJEUIGDFESTIVAL CUBA

Van 28 juli tot 5 augustus zal op Cuba het elfde Wereldjeugdfeest worden gehouden. 16.000 jongeren uit de hele wereld zullen zich op politiek, cultureel, sportief en ander gebied verenigen rond het thema van „anti-imperialistische solidariteit, vrede en vriendschap”.

De PPR zal enige mensen kunnen uitzenden in de officiële Nederlandse vertegenwoordiging, het aantal is nog onbekend. Op behoorlijke persoonlijke kosten zal gerekend moeten worden, hoewel meer concrete informatie nog altijd ontbreekt. Inlichtingen bij: Ad Melkert, St. Jacobsstraat 42 II, Amsterdam, 020-259969.

STEUN LERAREN IN SOWETO

De boycot van het Bantoe-onderwijs – een verlengstuk van het apartheidbeleid – door de leraren van Soweto en de leerlingen duurt nu al ruim anderhalf jaar. De Zuidafrikaanse blanke minderheidsregering probeert de boycot te breken, onder meer door zware financiële druk. Ook in verband met dit laatste is het nodig dat wij in Nederland daadwerkelijk onze solidariteit tonen. Het comité Steun Leraren Soweto probeert in Nederland geld in te zamelen, o.m. via een oproep „een dag loon voor een leraarsgezin in Soweto”. Wie mee wil doen kan zijn gift storten op giro 3909900 tnv Steun Leraren Soweto, Amersfoort.

GELUIDHINDER

De in het najaar van 1977 door de Nederlandse Stichting Geluidhinder gestarte campagne onder het motto „Laten we zacht zijn voor elkaar” heeft een groot aantal positieve

reacties opgeleverd.

Nu de zomer voor de deur staat zal, zoals in het verleden is gebleken, het aantal klachten stellig toenemen. Reden voor de Nederlandse Stichting Geluidhinder om in de campagne „Laten we zacht zijn voor elkaar” de „zomergeluiden” centraal te stellen.

„De ramen gaan open, en dan komt het geluid van radio, tv of pick-up extra duidelijk naar buiten; mensen nemen transistor-radio's mee de natuur in en verstoren daarmee de rust van anderen; ook in de tuin, op het water en op de camping kunnen mensen elkaar veel geluidsoverlast bezorgen”, aldus dokter Vermeulen, voorzitter van de NSG.

BOYCOT OUTSPAN AKTIE

De Boycot Outspan Aktie start begin juni haar tournee door Nederland. In anderhalve maand zal de BOA-karavaan – een autobus met volgagense – ruim dertig Nederlandse steden aandoen. De BOA trekt er op uit om in dit „Jaar tegen de Apartheid”, waartoe 1978 door de Verenigde Naties is uitgeroepen, te komen tot een verheving van de campagne tegen het verzakte regiem in Zuid-Afrika op alle mogelijke fronten.

Zoals bij alle akties van de BOA zullen tijdens deze tournee het verstrekken van informatie over Zuid-Afrika en het oproepen tot concrete akties hand in hand gaan. Hieraan wordt een – voor de BOA nog vrij nieuw – element toegevoegd: de fondswerving. De BOA is zich ervan bewust dat niet iedereen in de gelegenheid is de vrijheidsstrijd in Zuid-Afrika te steunen door deel te nemen aan akties. Bovendien is ook de materiële steun aan de bevrijdingsbeweging een harde noodzaak. Daarom heeft de BOA de Stichting Mayibuye opgericht, die zorg draagt voor de besteding van het opgebrachte geld (giro: 628771 t.n.v. Mayibuye, Leiden).

Mayibuye is afgeleid van een in de Afrikaanse vrij-

heidsstrijd niet onbekende slogan: Mayibue i Afrika! Dat betekent „Kom Terug, Afrika!” De stichting Mayibuye zal de bevrijdingsbeweging ANC en het daarmee nauw verbonden SACTU onvoorwaardelijk steunen en zal bij het Nederlandse publiek aankloppen om financiële steun voor concrete projecten. Tijdens de komende tournee zal geld worden ingezameld voor het tot stand brengen van een uitvalsbasis voor de in Zuid-Afrika ondergronds werkende vakbondsorganisatie SACTU, die buiten Zuid-Afrika maar er wel dichtbij gelegen moet zijn. Zo'n basis, waar onder meer een kleine drukkerij gevestigd zal moeten zijn, zal de mogelijkheden van SACTU vergroten.

ALERTA

Het eerste nummer is verschenen van Alerta (voorheen Chili Bulletin), dat tot stand is gekomen in samenwerking met het Peru Komitee, de Federatie van Uruguay Komitees, het Centrum voor Chileense Cultuur en het Kultuur Kollektief Latijns Amerika. Als gevolg van de ontwikkeling die het Chili Bulletin de laatste tijd heeft doorgemaakt, hebben de samenwerkende komitees besloten de naam aan te passen. Voor de inhoud van het Bulletin heeft de naamsverandering geen enkele konsekventie. Naast Chili, Peru en Uruguay wordt er evenzeer aandacht besteed aan de rest van Latijns Amerika.

Een jaarabonnement kost f 25,- te storten op postgirorekening 892459 t.n.v. Penningmeester van het Chili Comité Nederland, Minahassastraat 1 Amsterdam, onder vermelding van jaarabonnement Alerta.

Losse nummers worden opgestuurd tegen betaling van f 4,20.

SWAPO-MANIFESTATIE

Op vrijdag 9 juni zal in de Amstelkerk, Amstelveld 2 in Amsterdam een solidariteits-manifestatie worden gehouden met de bevrijdingsbeweging SWAPO van Namibië. Spreker zal zijn de vice-president van de

SWAPO, Mishake Muyongo. Daarnaast zal een zanggroep van de SWAPO rond Jackson Kaujewa optreden en een nieuwe Zweedse film over de bevrijdingsstrijd van de SWAPO worden vertoond. Namens de organisatoren zal het woord worden gevoerd door Sietse Bosgra. De bijeenkomst, die om 20.00 uur begint, wordt georganiseerd door de groepen die samenwerken in de Actie Namibië: het Komitee Zuidelijk Afrika (Angola Comité), de Werkgroep Kairos, de NOVIB, de jeugdleden van de Gereformeerde, Hervormde en Lutherse kerk. Nadere inlichtingen op het actieadres: Da Costastraat 88, Amsterdam, tel. 020-183598.

ENERGIE, DAT ZIJN WIJ

De stroomgroep Stop Kernenergie/Kalkar geeft vier maal per jaar een blad uit: Energie, dat zijn wij! Een jaarabonnement kost f 7,50, te storten op giro 2946163 tnv penningmeester Stroomgroep Stop Kernenergie/Kalkar te Amsterdam. Het blad biedt een schat aan informatie over de energieproblematiek in zijn diverse aspecten.

ZUIDELIJK AFRIKA NIEUWS

De Anti-apartheidsbeweging Nederland en het Medisch Komitee Angola geven om de twee maanden Zuidelijk Afrika Nieuws uit, een blad waarvan het laatste nummer uitvoerige informatie bevat over de politieke processen in Zuid-Afrika. Een abonnement kost f 10,- per jaar, over te maken op giro 580900 tnv AABN Amsterdam.

MAROKKO BULLETIN

Het Marokko-Komitee, dat aktie voert tegen het onderdrukkingbewind van koning Hassan (en het Nederlandse verlengstuk hiervan, de Amicales), geeft een tweemaandelijks Marokko Bulletin uit. Een abonnement kost f 12,50 per jaar, over te maken op giro 1722319 tnv N. Teteroo te Leiden.

Denk eens goed na: heb je het niet zelf uitgelokt?

„We kunnen best begrijpen dat vrouwen er tegen opzien naar de politie te gaan als ze narigheid hebben. Het is voor een vrouw al een hele stap met haar ellende naar een politieburo te gaan. Is ze er eenmaal, dan loopt ze nog kans de wind van voren te krijgen – niet serieus te worden genomen door zo'n geroutineerde agent die haar toevoegt:

„Denk eens goed na – heb je het zelf niet uitgelokt?”

En probeer je iets te zeggen over die manier van benadering in het algemeen, dan toont dat soort zich hoogst verwonderd: „We krijgen hier bijna nooit klachten van vrouwen, dus het zal wel niet zo erg zijn. En vertel me dan eens wat ze precies met je doen? Vrouwen overdrijven vaak zo... Jullie mogen best weten, ik ben ook jong geweest en als ik dan een leuk meisje tegenkwam, dan keek of floot ik haar evengoed na.”

Ton, Karolien en Marian worden weer kwaad als ze mij dit vertellen over hun bezoek aan het Utrechtse buro Paardenveld. „We hebben ons rustig gehouden. We hadden immers

die vergunning nodig voor de Utrechtse demonstratie tegen Seksueel Geweld. Toch is het bezoek leerzaam geweest. We hebben nu zelf gemerkt hoe de politie vrouwen te woord staat, hoe ze weigert hun serieus te nemen. Het is misselijk. Dat heeft toch niets te maken met personeelsgebrek – maar wel alles met personeelskwaliteit”.

De zevenhonderd vrouwen die in Utrecht demonstreerden eisten dan ook dat klachten van vrouwen voortaan door vrouwelijke agenten zouden worden opgevangen en verder behandeld. Een begrijpelijke wens, waar wel weer met die eeuwige doodoener van het personeelstekort op zal worden gereageerd. Wanneer zal de politie eindelijk eens begrijpen waar ze voor staat?

Ook in andere steden wordt er geprotesteerd tegen de manier waarop de politie klagende vrouwen bejegt. De organisatrices van de landelijke demonstratie tegen Seksueel Geweld toonden zich op haar perskonferentie dan ook terecht verontwaardigd tegen het provocerende machtsvertoon dat de politie, vooral in Nijmegen en Rotterdam meende te moeten stellen tegenover de demonstratie, die – óók, maar niet uitsluitend – gericht was tegen de manier waarop de politie vrouwen bejegt.

„Het is niet eerlijk alleen de politie te beschuldigen”, werd op de pers-

konferentie gezegd. „Veel artsen gedragen zich vaak evenzeer honds tegenover verkrachte vrouwen. Je ziet datzelfde, onverklaarbare wantrouwen, dat primitieve, instinktmatig opkomen van het mannetjesdier voor de eigen soort. Zelfs artsen blijken zich daaraan niet te hebben kunnen onttrekken en wie weet, zodra ze zich ervan bewust zijn, gaan ze het nog kultiveren ook ... Zo kreeg in Nijmegen een vrouw na een aanranding geen morning afterpill van haar arts: „Ga maar naar een apotheek”, werd er 's nachts tegen haar gezegd. En zo moest ze in haar eentje maar zien hoe ze, zonder openbaar vervoer, bij de dienstdoende apotheek, ergens ver buiten de stad, kwam waar ze haar verhaal opnieuw kon vertellen. Hoe serieus wordt een klacht tegen zo'n soort arts genomen?”

Bij dit alles komt nog dat seksueel geweld lang niet alleen maar – zoals vaak wordt gedacht – het aanranden van jonge meisjes op straat omvat. Ook binnen relaties en huwelijken kunnen verschrikkelijke dingen gebeuren, waar je bijna nooit over hoort en leest. De meeste vrouwen die dit betreft zijn zo platgeslagen van ellende en zo bang dat ze hun verdriet binnenskamers houden. En wat te denken van het geval van die Utrechtse vrouw die aan de demonstratie had deelgenomen en daarom door haar vriend in de Oude Gracht werd gooid?

Typierend voor een mentaliteit, zoals ook het feit dat elders mannen met auto's op de betogende vrouwen inreden. Dit is dus niet uitsluitend een stukje Utrechts politiefolklore, voor wie dat zou denken ... Typierend voor mentaliteit en kracht van de vrouwenbeweging is het in ieder geval dat ze zich door dit soort incidenten niet van de wijs laat brengen en de nodige onderlinge solidariteit kan opbrengen.

De strijd van de vrouwenbeweging is er een tegen gevestigde krachten – maar zoals ik al heb aangegeven, dat zijn doorgaans dommekrachten.

Dommekrachten achter de balie van een politieburo, soms in de spreekkamer van een in zijn slaap gestoorde arts, soms op weer andere plaatsen waar je ze niet zou verwachten. Dommekrachten die niet genoeg aan de kaak kunnen worden gesteld.

PPRAK

PPR Aktie Krant

PPR-aktiekrant, 25 augustus 1978 nummer 126

EXTRA-EDITIE

NAJAARSKONGRES

3/4 NOVEMBER

PPRAK

PPR-Aktiekraant, Uitgave Stichting Radikalenkrant, verschijnt elke twee weken.

direkte: Jan Heytel, Gidi van Dongen, Louis Vuurboom.

redaktieraad: Erik Akkermans, Gerard de Oude, Kees van Twist.

redaktie: Hans Berrevoets, Harm Lamberts, Walter van Opzeeland (eindredakteur), Wil Merkies, Dick Rietbergen, Kees Waagmeester.

produktie: Lumax b.v., Utrecht, Brouwer offset, Delft.

redaktie-adres: Walter van Opzeeland, Rapenburgplein 67, 1011 VH Amsterdam, tel. 020-254434.

kopij naar het redaktie-adres, **getypt**, met redelijke marge, blad aan één zijde gebruikt.

voor abonnementen — à f 22,— per jaar — **Buro Politieke Partij Radikalen** Singel 277, Amsterdam. Telefoon (020) 22 73 42.

voor kontributiebetalingen: Penningmeester PPR, postgiro 1575600 te Amsterdam.

voor advertenties uitsluitend: Jan Heytel, Schreveliusstraat 68, Haarlem. Telefoon overdag (02505) 791, 's avonds (023) 31 41 60.

EXTRA-EDITIE

Dit is een extra-editie van de PPR-aktiekraant: extra-dik en met een extra-inhoud

— geheel in het teken van het najaarskongres. Hoewel de extra-benarde toestand van de PPR-financiën de afgelopen maanden noodzaakte tot extra-bezuinigingen, ook op het partijblad (en dat was te merken ook...) vindt het bestuur ons kongres belangrijk genoeg om deze extra-krant mogelijk te maken. De volgende verschijnt op 29 september.

PPR-hongerstakers voor Marokkanen

Dilia van der Heem, Elly van Schijndel, Christa Glasbergen, Willem Klapper (voorzitter a.c. Edam-Volendam), Herman Verbeek en Hans van der Wilk zijn de PPR-leden onder de vijftien Nederlanders die in de Amsterdamse kerk De Duif uit solidariteit met de 182 met uitzetting bedreigde Marokkanen hebben deelgenomen aan hun hongerstaking. De PPR heeft zich van het begin af aan onvoorwaardelijk gesteld achter de aktie van de Marokkanen die het slachtoffer dreigen te worden van wanbeleid van de overheid die niet voldoende wil optreden tegen de buitenlandse werknemers uibuitende koppelbazen.

Ook in Groningen zijn op initiatief van Wilfred Reneman PPR-leden om deze reden in solidariteits-hongerstaking.

Partijvoorzitter Herman Verbeek voegde zich op vrijdag 11 augustus bij de groep Nederlandse hongerstakers om kracht bij te zetten aan de aktie voor de verblijfsvergunning van de 182 Marokkanen. Dat Herman Verbeek als politikus in hongerstaking is gegaan licht hij toe met erop te wijzen, dat alleen een poli-

tieke beslissing 'het onrecht jegens de Marokkanen ongedaan kan maken. Wanneer zelfs de wetgeving het mogelijk maakt dat zulke onrechtvaardige situaties in stand worden gehouden, dan is het aan het hoogste politieke gezag, nl. de regering en de volksvertegenwoordiging, om die falende wetgeving te overstijgen door een beslissing van recht en humaniteit te nemen. Welke uitspraak de Raad van State ook doet in een nieuw geval van een Marokkaanse werknemer, de regering dient duidelijk te maken dat zij orde wil scheppen in de arbeidssituatie waarin werknemers zo weinig bescherming en zeggenschap hebben. De regering kan haar woorden dien-aangaande alleen geloofwaardig maken door de 182 Marokkanen, die slachtoffer zijn van malafide werkgevers, althans een verblijf te „gunnen“. Bij alle argumenten, die hiervoor al alerwegen zijn genoemd, herinnert Herman Verbeek er nog aan dat buitenlandse ondernemers zich in Nederland en in de landen van herkomst van de buitenlandse arbeiders wel praktisch onbelemmerd mogen vestigen, met premies en al. Waarom wordt in Nederland aan grote buitenlandse ondernemers als General Motors, Urenco, Mercedes, Neckermann, Hilton, Coca-Cola, Kodak, Sony, Upjohn, General Electric, Esso niets in de weg gelegd, maar wel aan kleine werknemers? Het geval van de 182 Marokkanen dient gezien te worden in het brede verband van de economische verhoudingen, waarin geld, winst en markt alles dikteren en goedpraten, ten koste van een humane, solidaire en rechtvaardige samenleving. Het is van het grootste belang dat de vasthoudendheid van deze 182 Marokkanen ons de ogen opent; opdat ons volk zich niet neerlegt bij de houding die staatssekretaris Haars en de regering innemen; aldus Herman Verbeek in zijn toelichting.

Ruim f 170.000 voor campagne

Penningmeester Guus Vrolijk jr. van het Verkiezingsfonds PPR (... weet je wel: giro 5 5 5 5 in Ommen...) meldt dat er nu ongeveer f 130.000 aan giften is binnengekomen. Daarnaast is er ruim f 40.000 afgedragen van de giften i.v.m. de kerstaktie, zodat er in totaal ruim f 170.000 is gegeven. Alle gevers hartelijk dank. Waarin een kleine partij niet groot kan zijn... De afsluiting zal nog even op zich laten wachten, maar misschien kunnen de aktiecentra — aldus Guus Vrolijk jr. — de nog openstaande rekeningen aan materialen betalen. Dat zou de zaak een stuk overzichtelijker maken.

En — uiteraard — giften blijven welkom. De campagne is immers permanent...

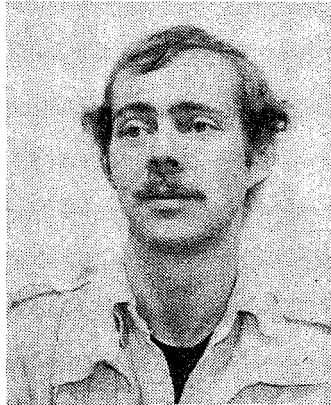
Vrijheid, gelijkheid, broederschap. Drie klassieke leuzen duiken op in de beleidsnotitie van het partijbestuur voor de kerngroep van 26 augustus. Leuzen van de Franse Revolutie die nog steeds als politieke handvatten geschikt zijn voor hedendaagse kwesties: eerlijke verdeling van werk: emancipatie, handhaven van de sociale voorzieningen, milieubeleid, spreiden van macht, zorg voor de derde wereld, tegengaan van de kernbewapening. Liberale, socialistische en christelijke denkbelden worden met die woorden achtereenvolgens getypeerd. Drie inspiratiebronnen die in het politieke program van de PPR samenvloeien. „Broederschap” (zouden vrouwen hieraan aanstoot nemen?) is in de genoemde beleidsnotitie overigens vertaald met „verantwoordelijkheid”.

Aan de drie begrippen heeft het partijbestuur een vierde toegevoegd: kleur, of beter misschien nog: veelkleurigheid. Dat hangt samen met het streven naar een veelzijdige samenleving en met het zoeken naar een cultuur van de toekomst. Wij pleiten voor het bewust hanteren van *kultuur-politiek* en vragen aandacht voor een nieuwe *politieke cultuur*.

Vragen voor straks

Méer dan de ambtenarensalarissen en loonakkoorden (al kunnen we niet om actuele politieke kwesties heenlopen) houden ons de lange termijnvragen bezig. Tot wat voor soort economie buigen we het huidige systeem om? Hoe zorgen we, juist als de verdeling van middelen moeilijker valt, voor de niet-aktieven? Welke zorg blijven we aan de dag leggen voor bejaarden, voor gehandicapten, voor geestelijk gestoorden? Waarop stemmen we het onderwijs af: op „funktioneren in” of op „aanpassen aan” de maatschappij? Hoe garanderen we recht op werk voor wie wil en kan werken? Wat is de betekenis van de industrie in de komende vijftientig jaar en hoe sterke nadruk moet de kwartaire sektor krijgen? Politiek, economie en cultuur zijn sterk verweven met elkaar. De welvaart stimuleerde de kulturele en de welzijnsvoorzieningen; die nu een behoorlijk groot beroep doen op de economie. Een verschuiving in het cultuurpatroon leidde tot een veel groter aanbod van vrouwelijke arbeidskrachten. En het is triest te constateren hoe verlegen de economie met dat aanbod is. Een verschuiving in het cultuurpatroon ook leidt tot een sterkere individualisering, een vluchtiger verloop van relaties, uiteenvallende gezinnen. Daaruit

Erik Akkermans:

Alsnog de Kulturele Revolutie?

voortvloeien vrijheid en verdriet. En politiek moet daarmee rekening houden. Bij voorbeeld door een ander bouwbeleid dat voldoende ruimte schept voor eenpersoons-huishoudens en dat experimenten bevordert op het gebied van gemeenschappelijk wonen. Een op nieuwe kulturele waarde gezente politiek legt zo min mogelijk kollektieve normen op, maar schept voorwaarden waardoor mensen zoveel mogelijk zelf hun leven kunnen inrichten. Je moet vrij zijn, wil je je in de samenleving kunnen thuisvoelen.

Welvaart van buiten

De economische opbloei na de oorlog heeft tot een vooral uiterlijke welvaart geleid: dikkere mensen, grotere huizen, glanzender auto's, verder gelegen reisdoelen. Ook als de economie toch weer nieuwe impulsen krijgt (nog maar even afgezien van energie- en grondstoffenschaarste) is het nu tijd voor een meer „verinnerlijkte” welvaart. Niet voor niets is er bij velen meer aandacht voor persoonlijke belevingen en verhou-

dingen. En ook dat is politiek te vertalen: in een meer op mensen dan materie gerichte samenleving is het verdeelvraagstuk gemakkelijker, ligt de zorg voor de derde wereld en voor ons eigen milieu meer voor de hand, valt simpeler rekening te houden met schaarste.

Die aandacht voor het persoonlijke heeft ook betekenis voor de *politieke cultuur*, d.w.z. de wijze waarop we politiek bedrijven. De democratisering is opgehouden de belangrijkste motor van politieke vernieuwing te zijn. Dat wil allerminst zeggen dat we zijn uitgedemocratiseerd. Maar de democratiseringsbeweging heeft effecten geskoord en heeft daardoor aan stootkracht verloren.

Ik denk dat het nu vooral de vrouwenbeweging is waarvan politieke vernieuwing valt te verwachten. Die vernieuwing uit zich minder in de issues die naar voren worden geschoven dan in de politieke activiteit zelf: bij voorbeeld méér vanuit een persoonlijke instelling, bij voorbeeld méér het huiselijke en het maatschappelijke integrerend. Een „gefeminiseerde” politiek vraagt vooral van mannen (die toch al vaak moeite hebben met de consequenties van de emancipatie) opnieuw verandering. Open staan voor die nieuwe politieke cultuur en voor samenwerking met vrouwenbewegingen is dan hulpmiddel.

Experiment

De PPR is nog steeds een politiek experiment. Kunnen binnen een politieke partij deskundigen-inbreng en inbreng vanuit de basis tegelijkertijd worden gehonoreerd?

Valt een idealistische politieke koers te rijmen met een praktische (noodzakelijkerwijs dikwijls cynische) politiek? Kun je een politieke partij verkopen zonder dure reclameburo's of op wasmiddelen afgestemde publiciteitstechnieken, maar gewoon op basis van ideeën?

Kunnen vrije-tijdsbestuurders zo'n partij leiden zonder hun individuele belevingen en verhoudingen te verminken en zonder thuis emancipatie-gedachten en andere PPR-ideeën met voeten te treden? Met een fors voorbehoud voor wat het laatste onderdeel betreft heeft wat mij betreft dit experiment nog steeds een goede kans van slagen. Maar we zullen het uiterst nuchter uit moeten voeren.

Het experiment zal open moeten staan voor nieuwe manieren van politiek bedrijven, dat wel, en het blijft onder idealistische vlag: vrijheid, gelijkheid, verantwoordelijkheid, veelkleurigheid.

De PPR en de kernbewapening

a. Eigen visie op het kernwapenvraagstuk

Kernbewapening is een middel, dat geen menswaardig doel kan dienen, aangezien het leidt tot massale vernietiging van alle leven op aarde. De produktie van kernwapens en de opbouw van kernwapensystemen is een onaanvaardbare verspilling van menselijk vernuft, van kostbare grondstoffen en van industrieel potentieel. Tenslotte is de afschrikking met kernwapens onaanvaardbaar, omdat afschrikking een mogelijk gebruik inhoudt en dat gebruik leidt tot het uitroeien van andere volken en de eigen bevolking.

De PPR ziet kernbewapening als het voorbeeld bij uitstek, waaruit blijkt, dat in de westerse wereld de middelen het doel zijn voorbijgeschoten. Kernwapens geven geen gevoel van veiligheid, maar boezemen ook de eigen bevolking angst in. De PPR ziet verbanden tussen het cynisme van het wederzijds gijzelen van gehele bevolkingen en het achteloos omgaan met mensen in de eigen samenleving (in wonen, werken, verkeer, sterven).

b. Waardering IKV-formule

De PPR onderschrijft beide delen van de IKV-formule: „de kernwapens de wereld uit, te beginnen uit Nederland” in onderlinge samenhang. Het is zeker niet voldoende (maar wel nodig!) via parlementaire beslissingen de kernwapens van nederlandse bodem en uit de nederlandse strijdmacht te verwijderen. Deze – op zich bijzonder gewenste – stappen dienen onderdeel te vormen van een bredere strategie, die zich richt op een alternatief veiligheidsbeleid.

De PPR acht buitenparlementaire acties als die van de IKV noodzakelijk om bewustwording bij bevolking en parlement tot stand te brengen; de Tweede Kamer fraktie heeft zich bij de start van de IKV-actie als kern aange-meld.

c. Eigen accenten bij de strijd tegen kernbewapening

De PPR heeft zich in de Tweede Kamer en NAVO-assemblee ingezet voor – het verwijderen van kernwapens van Nederlandse bodem, – denuklearisatie van Europa, reactie op Oosteuropese voorstellen, – openlijke verklaring van de NAVO om nooit als eerste kernwapens te gebruiken, – terugtrekking van Nederland uit NAVO-kernwapenkommando.

De proliferatie van kernwapens, zowel vertikaal (vergroting van kwaliteit van de wapens bij de supermachten) als horizontaal (verspreiding over een groot aantal landen) wordt gezien als één van de grootste risico's tot een kernoorlog op korte termijn. Het verspreiden van kernenergie maakt controle op horizontale proliferatie praktisch onuitvoerbaar. Iedere strijd tegen kernwapens zal dit aspect, dat weer sterk vermengd is met machtige kapitaalintensieve bedrijfstakken, in de beschouwingen moeten betrekken.

Als alternatief voor kernbewapening bepleit de PPR naast een Europees veiligheidsstelsel het onderzoeken en proberen van diverse soorten van territoriale en sociale verdediging en andere manieren om een eventuele vijand te bestrijden. Grote aandacht verdient het verbeteren van de Oost-West-relatie. Voorkomen moet worden dat „afbouw” van kernwapens leidt tot opbouw van andere grootschalige wapensystemen.

d. Kommunikatie met de eigen achterban; meningsvorming en bewustwording

Op het NAVO-kongres (1974) werd uitvoerig aandacht besteed aan kernbewapening. Er verschijnen regelmatig nota's en incidenteel ook stukjes over bewapeningsvraagstukken in de PPR-aktiekraant. De leden zijn over het algemeen bewust tegen kernbewapening.

e. Optreden naar buiten; pressie en publiciteit

De PPR steunt alle acties, die kernbewapening bestrijden, zoals de actie „Stop de Neutronenbom”, waarin zij participeerde.

De PPR stemt systematisch tegen begrotingsposten, die tot doel de aanschaf van kernwapensystemen hebben.

Recentelijk hebben in alle provincies de PPR-statenleden bij gedeputeerden geïnformeerd naar de opslag van kernwapens in hun provincie.

f. Samenwerking met andere organisaties

Vele PPR-leden zijn actief in uiteenlopende vredesbewegingen. Op bestuursniveau bestaat contact met de initiatiefgroep „Stop de Neutronenbom”, waarin de vice-voorzitter deelneemt. Daarnaast wordt op ad hoc basis deelgenomen aan acties, meestal

KERNWAPENS

Het is wat moeilijk om strijd te voeren tegen kernwapens, omdat hun uitwerking en hun mechanisme het gewone menselijke voorstellingsvermogen te boven gaan. Om werkelijk tot je te laten doordringen wat een kernoorlog betekent, moet je verslagen lezen van de mensen die deze steden na de kernexplosie hebben bezocht, of moet je een film zien waarin men een kernoorlog heeft proberen uit te beelden.

De meeste mensen doen dat niet. Het is ook al te schokkend. Toch leeft op de achtergrond in het bewustzijn van velen de afkeer van wapens die in één klap hele bevolkingen uitroeien en leeft de angst dat die klap ook eens zal vallen. Die afkeer en angst komen boven als daar een concrete aanleiding voor is. De afgelopen winter was dat het plan om een neutronenbom in te voeren, een wapen dat mensen doodt, maar gebouwen in tact laat. Deze beschrijving van dit wapen (hoewel militair niet helemaal korrekt) gaf de stoot tot de handtekeningenactie „Stop de Neutronenbom”. Meer dan 1,2 miljoen handtekeningen werden opgehaald, waarvan meer dan 250.000 in Amsterdam. De handtekeningenactie werd officieel slechts gesteund door twee politieke partijen (CPN en PPR), maar de weerklank was natuurlijk veel wijder. Dit zal ten dele toe te schrijven zijn aan de grote diskretie waarmee de organiserende partijen hebben geopereerd. Hoofdzak was echter, dat de formule zelf goed gekozen was. De diskretie van de organisatoren heeft wel geholpen om de actie een vervolg te geven. Dat was de oprichting in Nederland van een overlegorgaan tegen kernbewapening.

De eerste vergadering (14-4-78) werd georganiseerd door de PPR en het Interkerkelijk Vredesberaad (IKV) en diverse belangstellende groeperingen hadden hoofdbestuursleden afgevaardigd. Besloten werd om de eerste helft van de IKV-formule: „De kernwapens de wereld uit, te beginnen uit Nederland” over te nemen. Sympathie werd uitgesproken voor de tweede helft van de formule en voor het aktiemodel van het IKV, namelijk het opzetten van degelijke discussiegroepen. Als doel formuleerde men „het versterken van de onderlinge

samen met partijen als PSP, PvdA of CPN en organisaties als IKV en Pax Christi.

g. Internationale kontakten

In de kontakten met partijen in Oost en West komt kernbewapening regelmatig ter sprake. Dat zijn bijvoorbeeld de Bulgaarse Agrarische Partij en de radikale partij van Italië. Daarnaast bestaan relaties met Ekoropa, milieugroepen en Bürgerinitiative.

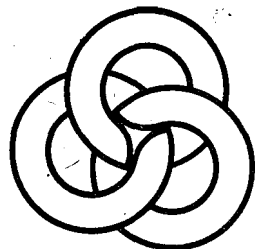
Tenslotte bezocht in mei 1978 een PPR-delegatie de Wereldraad van Kerken, die bijzonder verheugd was over de oprichting van een breed overlegorgaan tegen kernbewapening in Nederland.

communicatie i.z. acties tegen kernbewapening, waaronder het openhartig bekomentariëren van elkaars plannen, methodieken en strategieën en de mogelijkheid bij elkaars activiteiten aan te sluiten”. De PPR leverde de voorzitter (ondergetekende) en het IKV het secretariaat.

Op deze basis doen mee PvdA, CDA, D'66, PPR, CPN, PSP, „Stop de N-bom”, IKV, Pax Christi en het FNV. Op de tweede vergadering (9-6-78) waren de meesten aanwezig en werd de inventaris opgemaakt van de standpunten van de deelnemers kernbewapening. Het PPR-standpunt vindt men hierna. Afgesproken werd dat terwille van de openhartige gedachtenwisseling de informatie voorlopig niet openbaar wordt, zodat ik hier slechts de PPR-inbreng kan afdrukken. Wel zal het orgaan voorjaar '79 naar buiten treden met een studiedag of een kleine conferentie. De PPR-themagroep Vrede wil samen met het partijbestuur proberen zo konstruktief mogelijk op de activiteiten tegen kernbewapening in te spelen. Ze zal binnen een groter plan van actie dat op de komende kerngroep besproken wordt het komende jaar een aantal meningvormende avonden organiseren. Daarnaast komt er dit najaar een eigen studiedag, waarbij de PPR-publikaties nog eens goed worden doorgenomen en zo mogelijk samengevoegd tot een nieuw geheel.

De moeilijkheid zal dezelfde zijn als wat in het begin van dit stukje werd vermeld: kernwapens schijnen zo ver van onze dagelijkse wereld af te staan. Het zal daarom veel inspanning kosten om het probleem van de kernwapens in het bewustzijn van grote groepen van de bevolking te houden. Het mag zich niet meer beperken tot gespreksstof voor kleine groepen politici en diplomaten. De enige uitweg uit de wapenwedloop is een goed geïnformeerd publiek. Dat moet regering en parlement voortdurend onder druk zetten om nieuwe openingen uit te proberen. Een klein, maar goed georganiseerd land als Nederland kan in de wereld op dit gebied best iets betekenen. Evenals trouwens de PPR binnen de Nederlandse politiek.

Egbert Boeker

SOS

Indio - koffie:
zuivere koffie
Tanzania
solidariteits koffie
Tanzania
solidariteits thee

Veel van onze consumptie-artikelen, zoals koffie en thee, komen uit de Derde Wereld. Bij de verbouw van deze produkten zijn miljoenen kleine boeren en landarbeiders betrokken. In de meeste gevallen verdienen ze nauwelijks voldoende om in leven te blijven. Toch moet de konsument hier relatief veel betalen voor deze produkten. De winsten komen aan een kleine minderheid ten goede. Gelukkig zijn er alternatieven. SOS - Wereldhandel importeert rechtstreeks koffie en thee, waarbij de producenten een redelijke prijs krijgen. Geen liefdadigheid, maar een eerlijke prijs. Misschien iets voor u?

Internationale studiekonferentie op initiatief van PPR en Agenor

ENERGIE EN WERKGELEGENHEID

Welke gevolgen heeft verschillend energiebeleid op de werkgelegenheid? Dit was het kernthema van de internationale studiekonferentie die van 7 tot en met 9 juli op initiatief van de PPR-Studiestichting en Agenor (een stichting uit Brussel die zich ten doel heeft gesteld de communicatie tussen kritische linkse groepen en partijen in Europa te verbeteren) en in samenwerking met de Wiardi Beckman Stichting, een lid van de FNV en twee Duitse groepen: JEF (Jonge Europese Federalisten) en JUSO (jonge socialisten) werd georganiseerd. Dat voor dit thema veel belangstelling bestaat bleek uit de grote opkomst voor de in Duitsland gehouden conferentie. Er waren ruim 50 deelnemers uit 11 verschillende landen. Daaronder leden en vertegenwoordigers van, socialistische partijen, van de PPR en van milieubewegingen en vakbonden. De gevarieerde samenstelling van de deelnemers had tot doel de communicatie tussen de verschillende groepen te verbeteren met de hoop wederzijds begrip tot stand te brengen. Tijdens de conferentie werd in kleine

groepen gesproken over onderwerpen die direkt en indirekt te maken hadden met de energie en werkgelegenheidsproblematiek. Hier volgt een greep uit de onderwerpen die werden besproken: De eerste werkgroep besprak de relatie tussen energieproductie en werkgelegenheid in de energiesector. Zij kwam unaniem tot de konklusie dat de ontwikkeling van zonne-energie, wind-energie en andere energiestromen meer werkgelegenheid zou krenen bij een gegeven investeringsniveau dan in geval van energieproductie uit kernenergie en de verbranding van fossiele brandstoffen. Het grote probleem is de politieke acceptatie te krijgen voor deze andere ontwikkeling die ook uit overwegingen van milieu en arbeidsomstandigheden aan te bevelen is. Een tweede groep besprak de gevolgen van energiebesparing op de werkgelegenheid in de industrie- en dienstensektor. Men was het er over eens dat gestreefd moet worden naar het produceren van duurzamere en makkelijker te repareren goederen. Dit zal

in eerste instantie leiden tot minder werkgelegenheid in de industriesektor maar tegelijkertijd zal de werkgelegenheid in de reparatiesektor toenemen. Of de extra-werkgelegenheid in de reparatiesektor het verlies aan werkgelegenheid in de industrie kan compenseren is niet zeker; op dit gebied ontbreekt het aan gedegen onderzoek.

Een derde groep besprak de relatie tussen werkgelegenheid en technologie. Een van de belangrijkste gevolgen van de kernenergie-diskussie is dat men de technische ontwikkeling ter diskussie stelt. Niet elke techniek die nieuw is en winst oplevert is aanvaardbaar. De techniek moet getoetst worden op haar gevolgen voor de kwaliteit van de arbeid, de gevolgen voor het milieu en het energiegebruik.

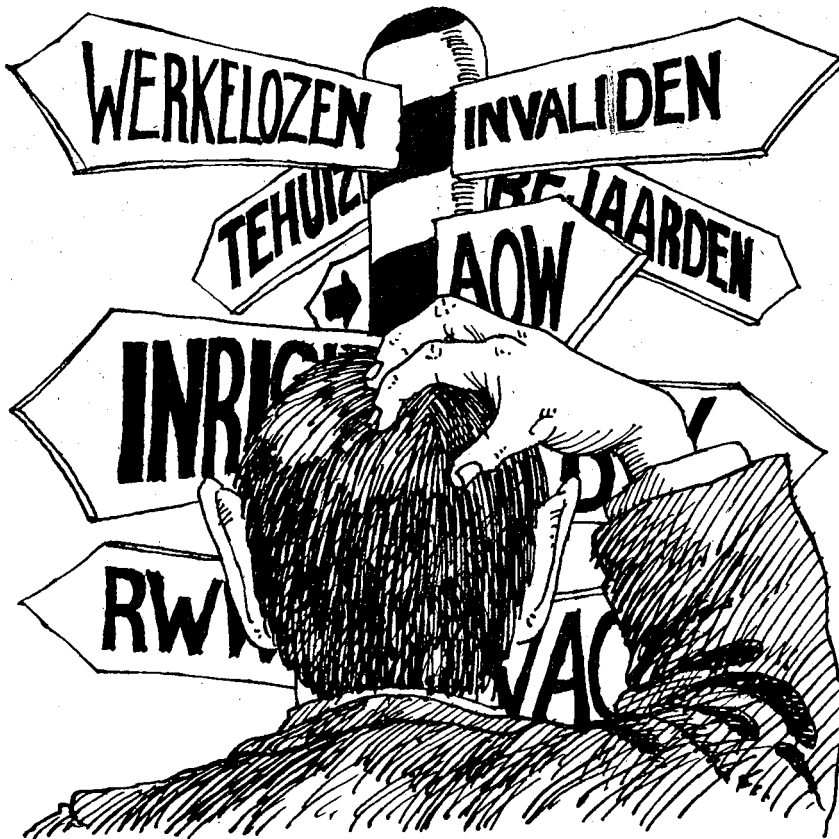
Kernenergie

In de vierde groep werd een inventarisatie gemaakt van de opstelling van de verschillende Europese partijen en vakbonden ten aanzien van kernenergie. Interessant was de verschillende opstelling van de Nederlandse en Italiaanse vakbond. De FNV wijst kernenergie af uit sociale en milieuoverwegingen en vindt dat het geld dat voor de ontwikkeling van kernenergie nodig is beter gebruikt kan worden voor energiebesparingsinvesteringen. De Italiaanse vakbondsvertegenwoordiger stelde dat zijn land nu zeer afhankelijk is van de olie-exporterende landen en dat het die afhankelijkheid wil verminderen door over te gaan op kernenergie om zodoende de elektriciteitsproductie op te voeren ter vervanging van de olieconsumptie. Een Nederlands PPR-lid wees er op dat Italië dan afhankelijk wordt van Zuid-Afrika of Amerika: de uranium-exporterende landen – en wanneer de Italianen deze afhankelijkheid willen beperken moeten zij snelle kweekreactoren ontwikkelen met een opwerkingsfabriek want in dat geval is er minder uranium nodig. Dit is echter nadelig voor de proliferatie en zeer kostbaar. De Italiaanse vakbond blijkt echter tegen snelle kweekreactoren. De conferentie beloofde de Oostenrijkse vakbondsleden, die thans campagne voeren tegen kernenergie in het kader van een in november te houden referendum, te steunen in hun strijd.

De discussie-nota Energie en werkgelegenheid die als uitgangspunt voor de conferentie diende en het verslag van de conferentie zijn à f 3,50 te bestellen bij St. St. PPR Singel 277 Amsterdam, tel. 226018.

De PPR-energiegroep die ook aan de conferentie deelnam gaat het komende parlementaire jaar weer hard aan de slag. Punten die de energiegroep wil uitwerken zijn o.a. de relatie tussen energie en werkgelegenheid en het gemeentelijk beleid ten aanzien van energiebesparing. Wie mee willen werken in de energiegroep kunnen zich opgeven bij Nico Bosma, Stieltjesstraat 38, Leiden, tel. 071-124823.

Maurits Henkemans

BURO VOOR HET BETERE WERK

In Eindhoven en Den Bosch is in mei een PPR-rapport gepubliceerd onder de titel „Een bureau voor het betere werk”. De schrijvers van het rapport - Kees Hoefnagel en Eeltje Talstra - starten met de konstatering dat in de Nederlandse samenleving grote (verborgen) werkloosheid heerst, terwijl er tegelijkertijd veel zinvol werk blijft liggen: „Heel simpel gezegd zit het probleem als volgt in elkaar: in een samenleving bestaat een vraag naar werk en er zijn aanbieders van werk (arbeidskrachten). Vraag en aanbod komen gewoonlijk bij elkaar in een arbeidsorganisatie (bedrijf, kantoor etc.).

Zo'n arbeidsorganisatie kan bestaan als de geproduceerde goederen en diensten op „de markt” voldoende geld opleveren of wanneer de overheid het werk zodanig subsidiëert dat mensen die het werk doen er een inkomen mee kunnen verdienen. Dat er werk blijft liggen is dus het gevolg van het feit dat er op „de markt” niet voldoende voor wordt betaald en dat de overheid geen geld heeft om het te

subsiëren of het niet wil subsidiëren. Als we desondanks vinden dat dit werk gedaan moet worden, dan moeten we de vraag naar dat werk en het aanbod van arbeidskrachten op een andere manier bij elkaar zien te brengen”.

Het bureau voor het Betere Werk (BBW) moet een organisatie worden die de vraag naar het werk dat nu blijft liggen en het aanbod van arbeidskrachten dat gedwongen onbenut blijft, bij elkaar brengt. In de nota worden voorbeelden genoemd van „het betere werk”: adviseren van partikulieren over energiebesparing, werken aan woning- en wijkverbetering, administratieve ondersteuning van verenigingen, extra onderwijs in achterstandswijken, herstel en ontwikkeling van goederen en apparaten ten behoeve van niet-geïndustrialiseerde landen, klusjesdienst etc. Het BBW dat volgens de nota door werkzoekenden en vakbeweging samen beheerd moet worden, zou werkobjecten moeten zoeken en kleine teams van werkzoekenden moeten vormen

om er uitvoering aan te geven. De nota gaat uitvoerig in op de voorwaarden waaronder dat zou kunnen. Er wordt vooral nadruk gelegd op de volwaardigheid van het werk en de mogelijkheden om dat werk op den duur te verzelfstandigen tot „normaal” werk. Verder beschrijven de auteurs hoe een BBW opgestart kan worden, hoe de organisatie er uit zou kunnen zien en hoe het zogeheten sociaal-kulturele werk voor werklozen verbeterd kan worden door het af te stemmen op de activiteiten van een BBW.

De nota is met enkele aanpassingen in vrijwel elke gemeente of regio bruikbaar. Ze zal dan ook in de PPR verspreid worden via de GEMEENTEPAPER. Bovendien komt er op zaterdag 14 oktober een studiedag over het BBW. In verband daarmee zullen we in een volgende PPRAK wat dieper ingaan op dit onderwerp. Voor die tijd kunnen belangstellenden ook al nadere informatie inwinnen via Wim Gorter, p.a. Singel 277, Amsterdam, 020-227342.

ALTERNATIEVE ENERGIEBRON: „ELLEBOGENSTOOM”. 7

EUROPESE VERKIEZINGEN - W

Hans van der Wilk: Niet alle samenwerk

De kerngroep van 26 augustus zal een oordeel uit moeten spreken over het voorgenomen beleid van het partijbestuur inzake de Europese verkiezingen. Zoals bekend hebben de onderhandelingen met de PvdA over een gemeenschappelijke lijst niet tot overeenstemming geleid zodat het besluit van het partijcongres van 24 februari 1978 niet kon worden uitgevoerd. De PPR wilde in het kader van de gevraagde samenwerking met de PvdA bij de Europese verkiezingen naar een gemeenschappelijke lijst PvdA/PPR, een eigen kandidaat op een verkiesbare plaats, een gemeenschappelijk kernprogramma en een (deels) gezamenlijke verkiezingscampagne. De PvdA kon met geen van deze vier voorwaarden akkoord gaan en dit betekent, naar de mening van het partijbestuur, dat de eigen inbreng van de PPR hierdoor niet kon worden gewaarborgd.

Een teleurstellende gang van zaken, temeer omdat de PPR actief streeft naar progressieve samenwerking en eerdere stappen in het kader van politieke samenwerking met de PvdA een gunstig onthaal vonden: het PPR-initiatief tot een commissie Nieuwe Oriëntatie op Economie en Politiek en tot een breed samengesteld overlegorgaan tegen de kernbepaling waarin vertegenwoordigers uit politieke partijen, kerken en vakbeweging. In deze situatie stond het partijbestuur t.a.v. de Europese verkiezingen voor drie alternatieven: niet meedoen - maar dat is slechts een theoretische mogelijkheid, al was het maar omdat het karakter van de PPR haar verplicht telkens als de mogelijkheid zich

voordoet een beroep op de kiezer te doen; meedoen in combinatie met andere partijen, wat ook geen aantrekkelijke mogelijkheden biedt; en: zelfstandig meedoen - mét goede internationale contacten. Wat dit laatste betreft kan de PPR goed aansluiten bij de nieuwe internationale beweging die gestalte heeft gekregen in „Ekoropa”.

Deze bezit als enige nieuwe faktor in de Europese verkiezingen aantrekkingskracht en heeft een aktiepunt dat door iedere kiezer kan worden begrepen, namelijk verzet tegen de ongebreidelde economische groei en daarmee behoud van het milieu. Ook in andere Europese landen zitten politieke partijen op de Ekoropa-lijn en de beweging vindt weerklank bij milieugroeperingen en anti-kernenergiekomités. De PPR-opvattingen komen in hoge mate overeen met het programma van Ekoropa en daarom wil het partijbestuur op korte termijn de mogelijkheid onderzoeken of de PPR kan deelnemen onder de naam „PPR (Ekoropa)”.

Hans van der Wilk, de algemeen sekretaris van de PPR, is weliswaar teleurgesteld over het resultaat van de onderhandelingen met de PvdA over gezamenlijke deelneming van beide partijen aan de Europese verkiezingen, maar hij wil er de nadruk op leggen dat dit niet betekent dat de samenwerking op andere punten met de PvdA nu maar helemaal van de baan is.

Hans van der Wilk: „Ik vind dat wij erg op moeten passen aan het mislukken van het gesprek over samengaan in de Europese verkiezingen al te vergaande konsekwenties te verbinden. Onze samenwerking met de PvdA is zeker niet helemaal van de baan. Beslist niet... Dat hebben wij van onze kant ook goed duidelijk gemaakt. De PvdA was heel nieuwsgierig of wij na het afspringen van het gesprek over het punt Europese verkiezingen nog wel verder wilden gaan met praten over andere punten die voor samenwerking in aanmerking komen: de kwestie van de nieuwe oriëntatie, het breder kernwapenoverleg... Van onze kant hebben wij toen heel duidelijk gezegd: dat is voor ons natuurlijk geen punt. Wij gaan daarmee verder praten met jullie. Wij kunnen het niet afhankelijk maken van de kwestie van de Europese verkiezingen.

Voor ons is de progressieve samenwerking het punt dat uiteindelijk voorop moet staan en het niet komen tot een akkoord inzake de Europese

verkiezingen betekent voor ons in feite niet meer dan een incident. Een teleurstellend incident - tekenend voor de bestaande situatie, maar wij willen ons niet laten leiden door een gevoel van irritatie.”

Irritatie is er dus wel?

Hans van der Wilk: „Tot op zekere hoogte... Het betekent in ieder geval niet dat we ons rancuneus op willen stellen. Jammer, dat de PvdA niet open kaart durfde te spelen. Je kunt immers gemakkelijk begrijpen wat hun bewoog. Ik denk dat open op tafel spelen ook een onderdeel van hun strategie had kunnen zijn. Je kunt in de situatie van de PvdA best zeggen: luister eens, het komt ons eigenlijk nú niet zo goed uit. Wij moeten immers ook rekening houden met onze achterban...”

Strategie?

Hans van der Wilk: „Ik heb heel sterk het gevoel dat ze in ieder geval na het aantreden van het kabinet Van Agt-Wiegel - maar misschien al veel eerder, al na de verkiezingsuitslag van vorig jaar - van strategie zijn veranderd. Aanvankelijk ging de PvdA immers wel in op initiatieven van ons om samenwerkingsverbanden te realiseren met betrekking tot de Europese verkiezingen. Wij deden dat volgens de uitspraken van ons congres dat zich in principe verklaarde voor meedoen aan de Europese verkiezingen en voor een onderzoek naar de mogelijkheden van samenwerking met de PvdA. Dat hebben wij vrij uitvoerig onderzocht: in de eerste plaats door een commissie en daarna kwam het tot overleg tussen de partijbesturen. Dat laatste gebeurde omdat de PvdA liet weten: er valt niets meer te onderhandelen - willen jullie - ja of nee? - akkoord gaan met de eerste opvolgersplaats?”

**tussentijdse
wijziging van
strategie...
wie rekent
daarop?...**

NU?

met PvdA van de baan

**...wij hebben loyaal geprobeerd
kongresbesluit uit te voeren**

Terwijl ze toch konden weten dat dit voor ons onaanvaardbaar was?

Hans van der Wilk: „Daar komt het wel op neer . . . Maar ik moet er de nadruk op leggen dat er over samenwerking op andere punten, aanvankelijk althans, stellig wel viel te praten: gezamenlijke campagne, internationale relaties, de internationale federatie van socialistische partijen, ook over een gezamenlijk programma – immers ook een van de voorwaarden van ons kongres . . . Over alles viel te praten, behalve over wat voor ons het breekpunt was: de plaats van de kandidaten op de lijst.

Wij hebben ingebracht dat als twee partijen gaan samenwerken, ook al is de ene klein, de andere groot, het logisch is dat ze elkaar aksepteren als volwaardig, dat de eerste twee plaatsen gaan naar topmensen uit beide partijen. Maar toen dat niet haalbaar bleek hebben we nog gezegd dat een plaats bij de eerste vijf kandidaten voor ons eigenlijk wel het uiterste minimum was omdat we dit moeten eisen op grond van onze kongressuitspraak.

Velen hebben toen immers hun instemming met het voorstel van het partijbestuur afhankelijk gesteld van het krijgen van een verkiesbare plaats voor PPR-kandidaten.

Kort en goed: dat kon niet. Strategie.

Die harde opstelling zijn ze vooral na het aantreden van het kabinet Van Agt-Wiegel gaan ontwikkelen. Ze wilden toen blijkbaar niet meer met de

PPR in een soort samenwerkingsverband zitten – althans niet met de Europese verkiezingen die immers een graadmeter zullen zijn voor de krachtsverhoudingen.

Dat betekent dat er toen voor ons een nieuwe situatie ontstond waarvan wij ons uiteraard aanvankelijk niet bewust konden zijn. Ik heb het gevoel dat het de PvdA wel een beetje is tegengevallen dat het er niet naar uitziet dat er althans op heel korte termijn iets schokkends ten aanzien van dit kabinet te verwachten valt. In ieder geval is de PvdA zich terughoudender gaan opstellen wat betreft samenwerkingsverbanden met andere partijen. Het is natuurlijk lang niet denkbeeldig dat de samenwerking met de PPR ook de onderhandelingspositie van de PvdA naar andere partijen toe heeft bemoeilijkt.”

Dat willen ze dus niet open op tafel spelen.

Hans van der Wilk: „Als ze een formeel argument hadden om die samenwerking niet aan te gaan, dan hadden ze dat kunnen verdedigen. Maar een rechtstreekse afwijzing op basis van ideeën over strategie is veel moeilijker.

Dan vind ik ook dat het reëler zou zijn geweest – sympathieker. Nu kregen we van hun een voorstel waarvan ze van te voren konden weten dat we er niet op in konden gaan. Dat betekent in feite tijdverspilling en naar mijn gevoel is dat ook niet in het belang van de progressieve eenheid.

Toch, ik herhaal, we kunnen er geen al te vergaande consequenties aan verbinden. Daar komt nog bij dat er ook op ons kongres de vraag speelde of die samenwerking met de PvdA wel zo verstandig was. Ook bij ons dus twijfels. In ieder geval hebben wij geprobeerd het kongresbesluit loyaal uit te voeren. Daar moet ik ook de nadruk op leggen.”

Hans van der Wilk: „Er is wel eens gesuggereerd dat het feit dat binnen ons bestuur een aantal mensen niet zo enthousiast was de kwaliteit van de onderhandelingen zou hebben beïnvloed. Dat moet ik ten stelligste ontkennen. Het teleurstellende resultaat ligt niet aan de onderhandelingen maar aan het uiterste, voor ons onaanvaardbare bod van de PvdA.”

Bezorgdheid over democratie in Westduitse bondsrepubliek

Mevrouw A. Munniksma-Nieuwstraten, Willem Bontekoestraat 6 te Rheden (Gld), heeft op 5 juli onderstaande brief gezonden aan de ambassadeur van de bondsrepubliek Duitsland in Den Haag. De inhoud spreekt voor zichzelf en moet ook velen aanspreken die mét de schrijfster ernstig bezorgd zijn over de (naar het schijnt door onzellige angst gedreven) ontwikkelingen in West-Duitsland.

Wie het met de brief eens is kan dit kenbaar maken door een briefkaart – met verwijzing naar de brief van mevrouw Munniksma d.d. 5-7-78 – te sturen aan: Zijne Excellentie de ambassadeur van de bondsrepubliek Duitsland, Lange Vijverberg 8, Den Haag. De brief luidt als volgt:

„Wij wenden ons tot U met het volgende, omdat wij in grote ongerustheid verkeren over de rechtsgang in de Bondsrepubliek:

In Beieren kregen sommige leden van de S.P.D. een Beruufsverbot, zoals ook dienstweigeraars en pacifisten dat krijgen.

De rechtbank in Karlsruhe bepaalde onlangs, dat leden van de neo-nazi partij de N.P.D. wèl leraar kunnen worden, maar dat een leraar, die lid is ge-

weest van de maoïstische K.B.W. moet worden ontslagen.

Een jong onderwijzer werd ontslagen wegens zijn lidmaatschap van de D.K.P. De regering in Baden-Württemberg bepaalde, dat hij zijn salaris van 50.000,- D.M. moest terugbetalen.

De gang van zaken bij het Madjanek-proces is ronduit ontstellend. – Van getuigen probeert men beklagden te maken. Ook worden zij op vele manieren geïntimideerd. Als advocaten van de beklagden werden toegestaan:

a. De heer Stolting, tijdens de oorlog een trouw nationaal socialist, die in Polen voor de kleinste vergripen de doodstraf gaf en die deze straffen tot op heden juist vindt.

b. De heer Hans Mundorf, die tijdens het proces voorstelde een medisch rapport te laten maken over de vraag of het verbranden van lijken van dieren anders ruikt dan het verbranden van lijken van mensen.

c. De heer Ludwig Bock, die in 1974 in Israël onder valse voorwendsels getuigen probeerde uit te horen. Hij verlangde tijdens het proces dat een Poolse getuige, die als gevangene in Madjanek het dodelijk vergif Zyklon-B naar een van de gaskamers moest brengen,

zou worden gearresteerd „wegens medeplichtigheid aan moord”. Hij noemde het dagboek van Anne Frank een „vervalsing”.

Wij vinden het heel terecht en juichen het zeer toe, dat het Openbaar Ministerie van Düsseldorf onderzoekt of hij kan worden aangeklaagd wegens pogingen getuigen te hebben beïnvloed. De heer Bock heeft zich, naar ons ter ore kwam, uit het proces teruggetrokken, omdat hij zich bedreigd voelde door anonieme telefoontjes. Anonieme telefoontjes veroordeelt iedereen met gevoel voor normaal fatsoen. En al vinden wij het heel prettig dat de heer Bock zich heeft teruggetrokken, we zijn van mening dat dit soort advocaten niet kan en kon worden getolereerd. Ze hadden allang van hogerhand moeten zijn geweigerd.

Wij, die deze brief hebben ondertekend, zijn geen communisten of communistensympathisanten. Wij zijn gewone mensen, die bovenstaande feiten met stijgende ongerustheid in de krant hebben gelezen.

We zijn ongerust over de eventuele gevolgen hiervan voor de maatschappij: Onevenwichtige mensen, die zich door deze gang van zaken machteloos voelen tegen onrecht, zullen wèer eigen rechter gaan spelen. Zo kwéékt men terroristen!

We hebben soms de indruk dat het gros van de mensen in Duitsland zich niet voor deze zaken durft te interesseren. Misschien zijn ze, ook door de Beruufsverbote-sfeer, bang hun mond open te doen en dat is begrijpelijk.

Deze brief is niet bedoeld als een uithaal van keurige Nederlanders tegen die onbehoorlijke Duitsers. Het is een brief van zeer bezorgde Nederlanders aan de democratische Duitsers, van gewone mensen aan gewone mensen. Want dit zijn geen zaken van Duitsers of Nederlanders, maar van mensen, die onrecht niet moeten willen nemen, nu we daartoe de vrijheid nog hebben.

Wij meenden deze brief aan U, als vertegenwoordiger van het Duitse volk, te moeten zenden.”

KEES VAN TWIST

Een verschillende politieke beoordeling heeft geleid tot het aftreden van Kees van Twist als lid van het partijbestuur waarin hij sekretaris buitenland was.

Naar de opvatting van Kees van Twist blijft het perspectief voor de huidige PPR in de Nederlandse politiek, ook na de recente verkiezingsuitslag, nog geenszins zeker. Hij meent dat de door het partijbestuur gevolgde weg niet leidt tot herstel van de positie van de PPR. Volgens Van Twist is het thans de eerste zorg de PPR uit het isolement te leiden door een nauwer samenwerkingsverband op te bouwen met de PvdA. Hij meent dat een dergelijke politiek recht doet aan de oorspronkelijke betekenis van de PPR.

Het partijbestuur is echter unaniem van mening dat de feiten deze visie weerspreken. Het partijbestuur heeft in de afgelopen maanden met kracht aan het herstel van de partij en het progressief samenwerkingsverband gewerkt. Het partijbestuur gaat daar mee door. Het betreurt daarom de activiteit van Kees van Twist te moeten missen.

Utrecht, 28 juni 1978.
Partijbestuur PPR
en Kees van Twist

Bezinningsdag a.c.

Tilburg

Het actiecentrum Tilburg houdt op 2 september een bezinningsdag die 's ochtends een rondleiding omvat op De Kleine Aarde in Boxtel en 's middags o.m. een discussie met Egbert Boeker over hoe de toekomst in te gaan als bestuurs- en aktiepartij. Voor nadere informatie: Informatiewinkel, Korvelseweg 43, Tilburg, tel. 013/324422 of W. Plasmeijer, Eilenbergstraat 34, Tilburg, tel. 013/553078.

Koncept-kommentaar Hoger Onderwijs- nota

De werkgroep-ad hoc Hoger Onderwijs van de PPR-Amsterdam heeft een concept-kommentaar samengesteld op de nota Hoger Onderwijs. Voor belangstellenden is dit concept verkrijgbaar bij de werkgroep, p/a Jacob van Lennepkade 13, Amsterdam, tel. 020/833850. Reacties moeten, om te kunnen worden opgenomen in de definitieve nota, vóór 15 september binnenvallen bij het sekretariaat van de werkgroep.

Steun nu ANC, SWAPO
Patriottisch Front

GIRO 26655
DA COSTASTR. 88 AMSTERDAM

BESTEK '81: het mes erin

In de nota Bestek '81, waarover pas na de aanbidding van de jaarlijkse miljoenennota in de Kamer gediskussieerd zal worden, ligt de nadruk op een tweeledige doelstelling:

- a. de werkloosheid moet worden teruggedrongen tot een niveau van 150.000 in 1982;
- b. de inflatie dient beperkt te worden tot 3% per jaar (gelijk aan dat van West-Duitsland, onze belangrijkste handelspartner).

Deze doelstellingen wil het kabinet verwezenlijken door de rendementen van het particuliere bedrijfsleven te verbeteren en daarmee de investeringen te bevorderen welke weer leiden tot extra werkgelegenheid. Hiertoe dient er een herverdeling plaats te vinden van de verwachte gemiddelde groei van 3% per jaar van het reële nationale inkomen (economische groei). 1% hiervan dient te worden aangewend ter stimulering van de groei van de werkgelegenheid, 1 à 1,5% voor de incidentele loonstijging (voor de marktsector komt dat neer op 0,75% à 1%) en 1 à 1,25% voor het rendementsherstel van het bedrijfsleven. Dit beleid kan alleen verwezenlijkt worden indien er over een periode van 4 jaar geen reële loonstijgingen plaatsvinden.

Het beleid resulteert in een nullijn voor de individuele inkomens en in een nullijn voor de kollektieve uitgaven. Dit levert in totaal een ombuiging op van f 10 miljard tot 1982. f 6,7 miljard wordt gevonden in ombuigingen in de sfeer van de sociale zekerheid en het arbeidsvoorwaardenbeleid van het overheids personeel en 3,3 mld. wordt gevonden in de beperking van de overheidsuitgaven (excl. overheidssalarissen).

Dit is de kern van het beleid van het Kabinet Van Agt.

Dit beleid zal door de PPR-fractie krachtig bestreden worden, zowel voor wat de vooronderstellingen als wat de uitwerkingen betreft.

De analyse die het kabinet geeft van de sociaal-economische en financiële situatie is gebrekkig en misleidend.

Gebrekkig omdat het kabinet voorbij loopt aan een aantal wezenlijke maatschappelijke ontwikkelingen, zoals verschuivende verhoudingen tussen aktieven en niet-aktieven, een ander soortige positie van de overheid t.o.v. het bedrijfsleven in de post-industriële samenleving, de aanzienlijke overcapaciteit in een aantal belangrijke industriële sectoren, de internationalisering en multinationalisering van het bedrijfsleven, de zich wijzigende verhouding tot de Derde Wereld.

De analyse is misleidend omdat net gedaan wordt alsof een aantal onzekerere factoren niet bestaan of door het kabinet beheerst worden. Het meest opvallende daarbij is de zekerheid waarmee ervan uitgegaan wordt dat rendementsverbetering van de be-

drijven tot investeringen leidt die de werkgelegenheid bevorderen. Een ding is langzamerhand wel duidelijk geworden, nl. dat meer winst niet automatisch meer werk oplevert. Maar er zijn veel meer onzekere factoren waar het kabinet of geen enkele invloed op heeft of geen beleid voor ontwikkelt om die invloed te verwerven. Denk maar aan de ontwikkeling van de wereldhandel, valuta-schommelingen, die onzekerheid van de invloeden-effecten waarop echter wel het gehele financieringsbeleid is gebaseerd, de moeilijke beheersing van de incidentele looncomponent in een situatie dat er geen sprake is van reële inkomensverbetering. Indien een gebrekkig gefundeerd beleid, met tal van onzekere factoren ook nog leidt tot maatschappelijk ongewenste maatregelen, is voor wat de PPR-fractie betreft de boot aan. Wat zijn zoal die maatregelen?

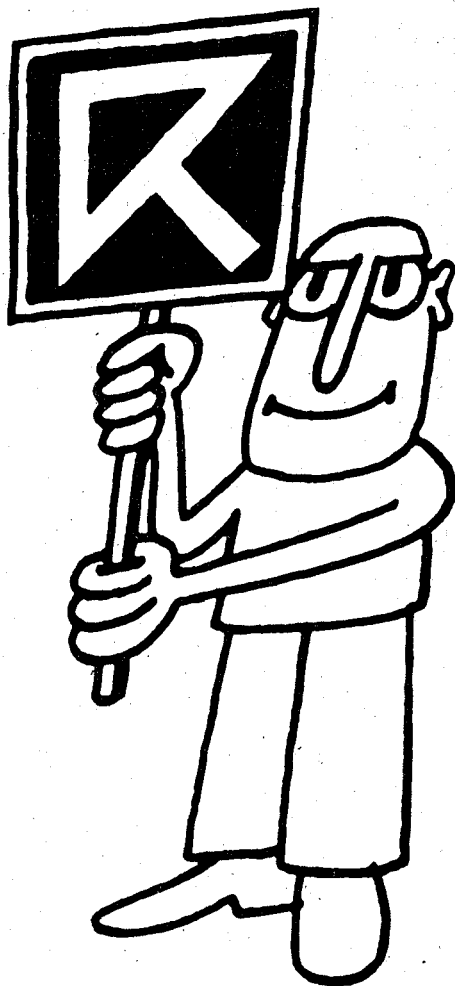
De facto vindt er een ontkoppeling plaats van de ontwikkeling van de sociale uitkeringen aan die van het minimumloon.

Er komt een eigen risico-premie van

f 100,- per zelfstandige gezinshuishouding. De arbeidsmarktmaatregelen spitsen zich toe op verscherping van het begrip „passende arbeid”. De voorgestelde vermogensaanwasdeling verdient deze naam niet meer. Bovendien ontbreekt er veel in Bestek '81. Er wordt b.v. geen sektor-structuurbeleid ontwikkeld om de in vele bedrijfssectoren structurele overcapaciteit het hoofd te bieden.

Eveneens ontbreekt er een beleid om het aanbod van arbeid aan te passen aan de verminderde vraag (arbeidsverdeling e.d.). In Bestek '81 wordt op geen enkele manier uitzicht geboden op een meer selectieve ontwikkeling van de economische groei waarbij het erom gaat de belangen van milieubehoud, ruimtelijke ordening, zuinig beheer van grondstoffen en energie alsmede betere kansen voor de ontwikkelingslanden tot hun recht te laten komen. Rendementsverbetering is nu het toverwoord. Ten opzichte van het bedrijfsleven is dit kabinet een echt liberaal kabinet.

Jaap Röell
fraktiemedewerker PPR

HET NAJAARSKONGRES

Vrijdagavond 3, en zaterdag 4 november zal in Amsterdam het najaarskongres worden gehouden. Precieze plaats en tijd worden in het kongresboek gepubliceerd. Zoals gebruikelijk is de agenda goed gevuld. Naast de gebruikelijke punten op een (najaars)kongres – zoals politieke redevouingen van partijvoorzitter en fractievoorzitter, verantwoording van fracties en partijbestuur, vaststelling van jaarrekening en begroting, verkiezing van een half-nieuw partijbestuur – staan er punten op de agenda als partijorganisatie, welzijn (tweede deel; het eerste deel omvat gezondheidszorg, sociale zekerheid en mediabeleid en is vastgesteld door het kongres van april 1977) en Europese verkiezingen.

De belangrijkste vraag rond een kongres is steeds weer: hoe kan een zo omvangrijke groep over zo omvangrijke stukken een zo reëel mogelijk oordeel vellen? Er liggen immers nogal omvangrijke stukken ter tafel. Jullie vinden in deze (in meer dan een opzicht „extra“) PPR-aktiekrant:

- welzijnsstellingen (tweede deel);
- beleidsnota partijorganisatie, uitmondend in een toelichting op:
- nieuwe statuten en nieuw huishoudelijk reglement.

Om de discussie enigszins in goede banen te leiden zijn de volgens het partijbestuur belangrijkste passages van de eerste twee stukken vet gedrukt. Wij willen de aktiecentra dringend vragen de discussie rondom deze passages te concentreren.

Wat betreft de amendering willen wij de aktiecentra zeer dringend vragen deze te beperken tot het uiterste en tot hoofdzaken. Wil het kongres straks als in hoogste instantie beslissend orgaan tot zijn recht kunnen komen, dan is dit een eerste vereiste. Alvorens over te gaan tot het formuleren van amendementen is het verstandig met de kontaktpersonen voor het betreffende stuk contact op te nemen. Dit kan vele misverstanden voorkomen. (Hun namen en telefoonnummers staan vermeld onder de titels van de zes op deze inleiding volgende stukken.)

De welzijnsstellingen en de voorstellen van het partijbestuur tot wijziging van statuten en huishoudelijk reglement zijn uiteraard te amenderen. Wat betreft het stuk over de partijorganisatie: in deze beleidsnota geeft het partijbestuur een uiteenzetting over zijn ideeën met betrekking tot de organisatie van de partij en deze nota kan derhalve niet worden geamendeerd. Wanneer jullie het

met die ideeën niet eens zijn, zouden we jullie willen vragen dit in de vorm van een motie te verwoorden.

Overigens blijft, ons inziens, de beste weg de statuten en de reglementen te amenderen, omdat onze ideeën daarin grotendeels zijn vastgelegd. In de toelichting tot deze konsepten is aangegeven waar belangrijke wijzigingen worden voorgesteld en waarom. Zaken als permanent campagneberaad, algemeen beleidsoverleg en partijcentrum vallen onder de bevoegdheden van het partijbestuur en kunnen worden beoordeeld bij de partijbestuursverantwoording.

In het kongresboek dat rond **20 oktober moet verschijnen** zullen jullie naast de hiervoor genoemde stukken + amendementen en moties nog vinden:

- financiële stukken: begroting 1979;
- verantwoording Eerste Kamerfractie, Tweede Kamerfractie en partijbestuur;
- voorstel tot bezetting van presidium (zie onderstaande oproep);
- stuk met betrekking tot de Europese verkiezingen (afhankelijk van besprekingen in de kerngroep; wellicht al eerder in een PPR-aktiekrant);
- kandidaten voor half-nieuw partijbestuur met bijbehorend advies.

Tot slot de formele zaken:

Opgave van kongresdeelnemers dient vóór 1 oktober te geschieden bij het partijburo door middel van een aan de aktiecentra verzonden formulier.

Amendementen moeten zo spoedig mogelijk, doch ook uiterlijk 1 oktober in drievoud in ons bezit zijn; sturen naar het partijburo. Formulieren hiervoor zullen zo spoedig mogelijk aan de aktiecentra worden toegestuurd. Moties willen we ook, zoveel mogelijk, in het kongresboek opnemen. Daarom: ook moties vóór 1 oktober aan het partijburo sturen.

Na 1 oktober resten ons nog slechts drie weken voor de preadvisering en het drukken van het kongresboek, wil dit nog enigszins op tijd bij de stemgerechtigde kongresdeelnemers in de bus vallen. Daarom zullen later ontvangen amendementen niet kunnen worden meegenomen. Moties en amendementen kunnen alleen worden ingediend door: plaatselijke aktiecentra, tenminste 15 partijleden of door het partijbestuur.

Het partijbestuur wenst jullie een goede discussie toe.

OPROEP

voor kandidaten (kongres)presidium

In de beleidsnota partijorganisatie (zie pagina 21 e.v.) wordt voorgesteld te komen tot één presidium dat de taken overneemt van de huidige kerngroepkommissie en het huidige kongrespresidium. Wat betreft taken, bevoegdheden en samenstelling van dit orgaan verwijzen wij korthedshalve naar de artikelen 28 en 29 van het konsept-huishoudelijk reglement).

Het belang van het presidium ligt in het moeten zorgdragen voor een democratische gang van zaken op kerngroepvergaderingen en kongressen. Een belangrijk iets in onze partij.

groepkommissie en kongrespresidium als aparte groepen te laten voortbestaan, dan zijn er toch mensen nodig – namelijk voor het kongrespresidium.

Wie bereid is in het presidium (of het kongrespresidium) plaats te nemen of mensen kent die hiertoe geschikt lijken, gelieve dit te melden vóór 21 september aan het partijbestuur, p/a Singel 277 Amsterdam. Graag horen we dan ook of die bereidheid/geschiktheid geldt voor zowel presidium als kongrespresidium of voor slechts één van beide.

het partijbestuur

I WELZIJN ALGEMEEN

(Karel Beckers; 071/153808)

1.a. Welzijn is evenals vrede – een van de vier andere PPR-thema's – een positief begrip: het reikt naar iets dat voor iedereen goed is. Het tracht zijn tegendeel – onwelzijn – op te heffen of te vermijden. Het is verbonden met een nieuwe democratische economische orde, herverdeling van macht, inkomen en werk, behoud en herstel van het milieu; met een vredesbeleid dat niet de oorlog organiseert, met inspraak en democratisering, met emancipatie van vrouw en man...

1.b. Welzijn verwijst naar een gemeenschap van mensen die er nog niet is. Een gemeenschap gebaseerd op solidariteit en vrijheid. In het groeiproces dat daartoe nodig is, gaat het om een voortdurende afweging van het welzijn van de gemeenschap en het individueel welzijn. Dit raakt de kern van ons sociaal-economisch systeem, waarin iemand voor zichzelf zoveel overvloed kan bijeengaren, dat zijn buurman daarin niet kan delen.

2.a. Materiële en technische groei is nog steeds de alles-overheersende norm. Het alleen al door zijn omvang stuurloos geworden systeem geeft de meeste mensen geen inzicht in en geen greep op wat wordt geproduceerd. De mensen blijven grotendeels ondergeschikt aan een economisch systeem dat moet investeren en weggooiden om te groeien. Omgekeerd zijn het de behoeften van mensen – aangepraat of niet – die die groei mogelijk maken.

2.b. Dat we moeten produceren is duidelijk. Bij de vraag „wat” en „hoe” staat echter de gemeenschap op het spel, hier en in de arme landen. Economische groei als doel in zichzelf ondergraaft niet alleen een noodzakelijke nieuwe economische orde; hij ondergraaft ook het welzijn, de kwaliteit van het bestaan.

3. Het gebied van het welzijnswerk in brede zin (CRM, onderwijs, gezondheidszorg, sociale zekerheid en justitie) is veelal ontstaan als een „aanvulling” op allerlei tekorten en gebreken, die ontstonden in een vervreemde arbeids- en leefsituatie.

Er ontstonden gezondheidsproblemen, meer door arbeidsomstandigheden en voedingsgewoonten dan door erfelijke aanleg.

„Leren” gebeurde niet meer thuis en op het werk, maar op scholen: leren kwam verder af te staan van de ervaringswereld van de mensen in een steeds centralistischer onderwijs-industrie.

Er kwam meer vrije tijd, maar het was niet voor iedereen mogelijk ervan te genieten: veel mensen werden steeds gejaagder en kregen het drukker; anderen werden bedreigd met de leegte van de werkloosheid.

Het leven – individu en gemeenschap – werd uit elkaar getrokken. De overheid trachtte met veel geld iets van de

problemen te ondervangen.

4. Welzijnsvoorzieningen zijn veelal noodzakelijke voorwaarden geworden voor het instandhouden van het huidige produktieproces. Dat brede welzijnsbeleid kost zelfs meer dan de helft van de rijksbegroting. De verzorgingsstaat scheidt nieuwe problemen.

Financieel blijft echter die brede welzijnssector afhankelijk van wat er in de produktiesector verdiend wordt. Daarmee ontstaat een dubbele afhankelijkheid: onze groei-economie veroorzaakt welzijnstekorten of welzijnsbehoeften; maar tegelijkertijd is die groei-economie nodig om het opvangen van onwelzijn betaalbaar te houden.

Er van uitgaande dat een maatschappij die zelf gezond is minder welzijnsvoorzieningen nodig heeft, en dat er een leerrecht (edukatief verlof), een recht op basisloon en een recht op gezondheidszorg voor iedereen gerealiseerd moeten worden, moet het probleem van die dubbele afhankelijkheid met de grootste voorrang bestudeerd gaan worden.

5. Onze democratische instellingen beginnen te lijden onder wat men zou kunnen noemen een „vertegenwoordigersdemocratie”.

Tegelijkertijd neemt de bureaucratiesering, waarachter zich dan nog allerlei lobbies en belangengroepen verbergen, steeds meer toe.

De gekozen overheden komen daardoor ver van en boven de gemeenschap te staan.

Juist omwille van een herkenbaar en efficiënt welzijnsbeleid moeten onze democratische instellingen met spoed uitgebouwd worden, zodat grote groepen mensen weer meer aan oplossingen voor hun problemen kunnen gaan werken.

6. Maatschappelijke situaties kunnen niet door een enkelvoudige oorzaak – b.v. het produktieproces – verklaard worden. Ook al zijn wijzigingen in de sociaal-economische structuur van de maatschappij noodzakelijke voorwaarden – en in laatste instantie beslissend – ze zijn niet voldoende om een menselijke samenleving te realiseren.

Om die reden alleen al is welzijnsbeleid en welzijnswerk nodig.

Zowel op het eerste als nu op het tweede welzijnscongres wordt daarom aandacht gegeven

- aan democratisering van dat beleid,
- aan voorzieningen in eigen beheer van de mensen,
- aan welzijnswerk op kleinschalig nivo, en
- aan voorzieningen die gehanteerd kunnen worden als verdelingsinstrument in een maatschappij waar de kansen nog erg ongelijk verdeeld zijn.

II JUSTITIE

(Margo Andriesen; 050/125286)

I. STRAFRECHT

Analyse

1. Het kost moeite het strafrecht als een noodzakelijk onderdeel van het juridisch systeem te accepteren. Er is sprake van een zeer ongelijke verhouding tussen de straffende overheid en het gestrafte individu. De regels aan de hand waarvan vervolgd en gestraft wordt, worden lang niet door alle maatschappij-genoten in gelijke mate als rechtvaardig ervaren.

Aan de andere kant is het zeer de vraag of onze maatschappij het zonder strafrecht kan stellen. Preventie van ongewenst gedrag en het buiten het strafrecht houden van minder schadelijke overtredingen kunnen de noodzaak van straffen terugdringen, maar waar dit niet mogelijk is blijft de maatschappij nog steeds weinig anders over dan het hanteren van een strafstelsel. Aan dit strafstelsel dient dan echter wel de eis te worden gesteld dat het zo rechtvaardig mogelijk moet functioneren. Daarbij stuiten we dan meteen op het probleem dat alleen een maatschappij

die ook in andere opzichten rechtvaardige verhoudingen kent, rechtvaardig kan straffen. Waar het schort aan een gelijke verdeling van kennis, macht en inkomen, zal het ook met de gelijke verdeling van het recht niet in orde zijn. Streven naar een rechtvaardig strafrecht betekent daarom vooral streven naar een rechtvaardige maatschappij, waarin het strafrecht niet gehanteerd wordt als een middel om ongelijke verhoudingen in stand te houden.

2.a. Ons huidige strafrecht kwam tot stand in een tijd (eind 19e eeuw) waarin slechts een beperkte groep van vermogenden het in ons land voor het zeggen had. Het strafrecht is daardoor vooral een instrument geworden in handen van deze groep, dat dient om het eigen bezit en de bestaande orde veilig te stellen. Het richtte zich niet zozeer op schendingen binnen de eigen groep (deze conflicten werden binnen het civiele recht afgehandeld) als wel op de andere, minder bevoorrechte, bevolkingsgroepen die niet de kans mochten krijgen om de bestaande verhoudingen

ten eigen gunste te veranderen. We zitten nu nog met de erfenis van deze ontstaansgeschiedenis.

2.b. In het strafrecht zijn vooral die handelingen strafbaar gesteld die het bezit of de openbare orde aantasten. Zodoende komen nog steeds de minder bevoorrechte bevolkingsgroepen, die het minst baat hebben bij de bestaande verhoudingen en er zich daardoor minder aan storen, het meest in aanraking met het strafrecht. Het overgrote deel van de mensen die vandaag de dag berecht worden zijn schuldig bevonden aan een vermogensdelikt en afkomstig uit de laagste sociaal-ekonomische klasse.

2.c. Normoverschrijdingen die kenmerkend zijn voor de vermogende groeperingen (korruptie, misleiding van de konsument, uitbuiting van werknemers) worden niet gauw als strafwaardig beschouwd, omdat zij niet bedreigend zijn voor de eigen groep. Het strafrecht is er dan ook nauwelijks op ingesteld. Weliswaar zijn er met de komst van de welvaartsstaat vele regels uitgevaardigd die ook de werkgevers strafrechtelijk verantwoordelijk maken (ekonomisch strafrecht bv.), maar het opvallende is dat dit moderne regulerende strafrecht veel meer een administratief dan strafkarakter heeft en bovendien volstrekt onmachtig is schuldigen te straffen (rechtspersoon is niet strafbaar, belachelijk lage boetes e.d.).

3. Het Nederlandse strafprocesrecht kent geen gelijkwaardige partijen. De ene partij, de officier van justitie, neemt als aanklager namens de staat een overheersende positie in. De andere partij, de verdachte, wordt volledig in de verdediging gedrongen en situationeel in een vernerderende toestand gebracht (beklaagdenbankje, onbegrijpelijke taal e.d.).

Het slachtoffer heeft geen enkele invloed op de procesgang.

De rechter is niet onpartijdig; hij/zij heeft veelal van tevoren reeds via rapportage een eenzijdige indruk gekregen van de persoon van de verdachte en kan zich zelf met de bewijsgeving bemoeien.

Doelen

4.a. Naast erkende doelen als normstelling en konfliktregulering dient ook plaats te worden ingeruimd voor een derde funktie van het recht: de rechtvaardige verdeling van rechtsgoederen.

4.b. In het wetboek van strafrecht is sprake van een overmatige strafbaarstelling van gedragingen waarvoor vooral mensen uit lagere sociaal-ekonomische groepen gepakt kunnen worden, (met name vermogenskriminaliteit). Uit het oogpunt van rechtvaardige verdeling dient het strafrecht op deze punten „gedekriminaliseerd” te worden, terwijl schadelijke gedragingen die meer kenmerkend zijn voor de bezittende klasse (Witte Boordenkriminaliteit) „gekriminaliseerd” zullen moeten worden.

4.c. Ook bij de opsporing, vervolging en berechting van delikten bestaat een overmatige aandacht voor mensen uit de lagere sociaal-ekonomische groepen. Deze aandacht moet echter gelijkelijk verdeeld worden over de kriminele activiteiten van alle groeperingen.

4.d. De verdachte/gedaagde/gestrafte heeft tijdens de procesgang (politie, huis van bewaring, voorlichtingsrapportage, rechtszitting, strafinrichting) zeer weinig in te brengen, waardoor een onrechtvaardige verdeling van de macht over de procespartijen bestaat. In deze situatie moet verandering komen door de rechtspositie van de justitiabele te verbeteren.

4.e. Mensen die „gezetten” hebben moeten de konsekwenties daarvan geheel alleen dragen (uitstoting, werkloosheid e.d.). Dit bevordert recidive, maar is ook oneerlijk. De konsekwenties van het strafrecht moeten ook door de samenleving gedragen worden. Bij de tenuitvoerlegging van vrijheidsstraffen en het opvangen van ex-gestrafte moet daarom de gemeenschap veel meer betrokken worden.

Strategie

5.a. Er mogen geen strafmaatregelen worden uitgevaardigd, die in de praktijk de sociale ongelijkheid vergroten. Bestaande strafmaatregelen van deze aard dienen te worden afgeschaft. Dus geen anti-kraakwet, geen samenspanningsartikel of zware straffen voor drugsver-

slaafden. Een aantal bestaande bepalingen moet uit de strafwet, te beginnen bij de zedelijkheidswetgeving (pornografie), abortus en art. 280 (hulp verlenen aan weggelopen minderjarigen). Daarentegen moet overwogen worden of verkrachting binnen het huwelijk niet strafbaar behoort te worden gesteld. Ook dienen er duidelijke strafbepalingen te komen aangaande diskriminatie naar ras of geslacht, milieuvervuiling, consumentenbedrog en misbruik van sociale regelingen door werkgevers.

5.b. Om deze veranderingen te kunnen bewerkstelligen is er een mentaliteitsverandering nodig ten aanzien van wat eigenlijk kriminaliteit is. Hiertoe kunnen o.a. de voorlichtingsprojecten dienen die reeds door enkele organisaties (Coornhert-liga, reklassering) worden georganiseerd en die ertoe bijdragen dat de mensen hun stereotype ideeën over kriminaliteit en criminelen laten vallen. Dit soort voorlichtingsprojecten moet worden gestimuleerd en gesubsidieerd.

5.c. Verder heeft de overheid zelf een belangrijke voorlichtende taak. Ambtenaren moeten de berichten over toenemende kriminaliteit niet overdrijven. Verder moet veel beter dan nu gebeurt aan de bevolking worden duidelijk gemaakt dat als er over „de kriminaliteit” gepraat wordt het gaat over eenvoudige diefstallen en slechts bij uitzondering over moorden en roofovervallen.

5.d. Voor een mentaliteitsverandering is ook van belang dat we meer aandacht krijgen voor de kriminaliteit van onszelf (klusjesman, dronken achter het stuur, belasting bedonderen e.d.) om zodoende de kriminaliteit van anderen te leren relativeren.

6.a. Burgers die met het justitiële systeem te maken krijgen verliezen daarin te snel hun menselijke waardigheid. Er dienen maatregelen te worden getroffen om hun rechtspositie te waarborgen.

6.b. Er moet een officiële klachtenregeling komen voor klachten jegens politie en justitie. Onderzocht moet worden of de gemeenteraden hierbij actiever betrokken kunnen worden. Justitiële klachtenburo's verdienen morele en financiële steun.

6.c. De hulpverlening aan in verzekering gestelden op de politieburo's dient zo te worden georganiseerd dat elke in verzekering gestelde zijn/haar eigen hulpverlener kan spreken.

Van voorlichtingsrapporten van reklassering en raad voor de kinderbescherming dient automatisch een afschrift te gaan naar de betrokkene.

6.d. De belangen van slachtoffers van delikten moeten op de politieburo's beter behartigd worden. De hulpverlening aan slachtoffers dient te worden uitgebreid.

6.e. Bij de terechtzitting dienen de verdachte en diens advocaat ook een plaats aan de tafel te krijgen. Het beklagdenbankje moet worden afgeschaft.

De rechtspositie van minderjarige justitiabelen moet minstens met dezelfde waarborgen omkleed worden als bij meerderjarigen. Daarom ook behoren kinderzittingen aan het vereiste van openbaarheid te voldoen.

6.f. Huizen van bewaring dienen klein en regionaal gespreid te zijn. Vrouwen hoeven niet bijeengebracht in een aparte toren, maar moeten in elke strafinrichting terecht kunnen. Verslaafden in strafinrichtingen hebben ook recht op een behoorlijke hulpverlening.

De autoritaire beheersstructuur van strafinrichtingen dient doorbroken te worden. De gedetineerden moeten medezeggenschap krijgen over de gang van zaken (inrichtingsraad instellen, commissie van toezicht anders samenstellen en meer bevoegdheden geven) en meer rechten voor zichzelf (verlofregeling, bezoeksregeling, eigen organisatie en vergadering, normaal betaald werk) krijgen.

6.g. De tbr-maatregel biedt geen garantie voor een rechtvaardige behandeling van de gedetineerde. Onderzocht moet daarom worden of de terbeschikkingstelling afgeschaft moet worden ofwel omgezet in een maatregel met vastgesteld maximum en het vereiste van toestemming van de veroordeelde in de behandeling.

6.h. Er moet voor worden gewaakt dat de kwetsbare positie van gedetineerden niet misbruikt wordt voor het doen van wetenschappelijke onderzoekingen. Het doel van zulk onderzoek moet hen duidelijk uiteengezet worden en wei-

gering om mee te werken mag geen nadelige gevolgen hebben in de bejegening.

7.a. Bij politie, justitie en rechterlijke macht bestaat een traditioneel beeld van wat kriminaliteit is (diefstal, verstoringsorde) en wie crimineel is (de jonge man uit de laagste sociaal-ekonomische klasse, met name de werkloze). Degenen die aan deze stereotypen voldoen komen het meest in aanmerking voor justitiële behandeling. Dit bevordert een onrechtvaardige selektiviteit.

Deze beeldvorming annex selektiviteit dient doorbroken te worden.

7.b. Daartoe moet wat de politie betreft de opleiding aan de politievoetballen veranderd worden. De opleiding zal langer moeten duren, in een minder geïsoleerde omgeving moeten plaatsvinden en dient van een vakkenpakket te worden voorzien, dat gericht is op het verwerven van kennis en ervaring met betrekking tot de maatschappelijke omstandigheden waar politiemensen in de praktijk mee te maken hebben.

Verder dienen stades te worden opgenomen die de toekomstige agent met maatschappelijke verschijnselen konfronterende (gevangenis, maatschappelijk werk ed). Selektie en aanstelling van politieambtenaren dient niet louter en alleen door de politie zelf te worden verzorgd. In de selektiecommissies moeten ook mensen van buiten de politie zitting hebben. Verder moeten serieuze pogingen worden ondernomen de politie uit haar sociaal isolement te halen. Belangrijk hiervoor zal zijn dat de werving zich richt op personen die reeds enkele jaren elders in de maatschappij werkzaam zijn geweest. Ook moet er meer doorstroming zijn van politiemensen naar andere banen. De wijkagent kan het isolement van de politie doorbreken. Deze dient in hecht verband met de wijkorganen en hulpverleningsinstanties werkzaam te zijn, maar moet zichzelf beperken tot een eerste-hulp functie. Het kreëren van speciale landelijke en regionale politiebrigades voor rebbestrijding, terrorisme-bestrijding ed. brengt de politie echter juist weer extra in een gevaarlijk isolement. Deze werkzaamheden dienen te worden geïntegreerd in het normale werk van de politiekorpsen.

De openbare controle op het politiebeleid moet op alle niveaus worden gerealiseerd.

Voor dit werk moeten daarom gewone agenten worden ingeschakeld en geen speciale brigades worden opgericht.

8a. De verantwoordelijkheid van de gemeenschap houdt niet op op het moment dat iemand aan justitie wordt overgegeven. Wij moeten diegenen daarna ook weer aksepteren en zo gunstig mogelijke kondities scheppen voor rebbestrijding. Tegelijkertijd echter bestaat er ook een verantwoordelijkheid naar het slachtoffer toe. Hulpverlening aan slachtoffers dient daarom aanzienlijk te worden uitgebreid.

8.b. Projekten, die tot doel hebben middels hulpverlening wetsovertreders buiten de justitiële molen te houden dienen te worden ondersteund.

8.c. De vrijheidsstraf kan veel meer worden teruggedrongen. Er moet meer worden gewerkt met „alternatieve” straffen, zoals gemeenschapsdienst b.v. werken in ziekenhuis.

8.e. De gemeenschap moet reeds tijdens de detentie toegang hebben tot gedetineerden, b.v. in de vorm van een vrijwilliger als vaste kontaktpersoon

8.f. Ex-gedetineerden hebben recht op huisvesting en passend werk. Van overheid en rebbestrijding moet in dit opzicht meer initiatief uitgaan.

8.g. Het hebben van een straflijst mag niet langer aanleiding zijn om mensen essentiële rechten als het kiesrecht en het opvoeden van pleegkinderen te ontnemen.

II. FAMILIERECHT

1. Volgens het Burgerlijk wetboek dient het normale gezin te bestaan uit een vader die kostwinner is, een moeder die het huishouden doet en een aantal minderjarige kinderen die handelingsonbekwaam zijn en waarover de ouders de ouderlijke macht uitoefenen, de vader meer dan de moeder. Deze strikte normstelling in het BW vormt een grote barrière voor de emancipatie van de vrouw, de eigen

rechtspositie van minderjarigen en het leven in alternatieve samenlevingsvormen.

Doel en strategie

2. De juridisch ondergeschikte positie van de vrouw en de kinderen binnen het gezin moet opgeheven worden.

3. Het gedwongen huwelijkskontraat moet plaatsmaken voor het vrije samenlevingskontraat, waarin elk leefverband naar eigen inzicht geregeld kan worden.

4. Nu al dienen uit BW die bepalingen te verdwijnen die diskrimineren tussen man en vrouw.

5. De wettelijke positie van minderjarigen dient zodanig veranderd dat zij eerder handelingsbekwaam worden en eerder beslissingen mogen nemen die hen zelf aangaan (opleiding, huisvesting, hulpverlener e.d.).

III. RECHTSHULP

1. Het beschikbaar zijn van goede rechtskundige bijstand is niet gelijk verdeeld in de maatschappij. Met name voor de lagere sociale klassen bestaan financiële, sociale en kulturele drempels. Dit veroorzaakt maatschappelijke ongelijkheid.

2. Het verlenen van rechtshulp is voorbehouden aan de gesloten beroepsgroepen der advokatuur en deurwaarders. Dit houdt de ontwikkeling van een op de sociaal-ekonomisch zwakkeren gerichte rechtshulp tegen.

Doel

3. **Het beschikbaar zijn van adequate rechtshulp moet worden beschouwd als een sociaal grondrecht. Aangezien met name voor de sociaal-ekonomisch zwakkeren adequate rechtshulp onvoldoende beschikbaar is moet de overheid deze leemte opvullen.**

In het welzijnswerk en dus ook op het terrein van de rechtshulp mogen ekonomische rendementsoverwegingen van de hulpverlener geen rol spelen bij de inhoud van de hulpverlening.

4. **Er moet in Nederland een pluriform rechtshulpstelsel komen waarin geen van de meewerkende groepen bepaalde eksklusieve bevoegdheden heeft.**

Strategie

5. **Er dienen ruimere mogelijkheden te komen voor rechtshulpverlening in loondienstverband, ook buiten de bureaus voor rechtshulp.**

Aangezien de bureaus voor rechtshulp behulpzaam kunnen zijn bij het verwezenlijken van de aan de sociaal-ekonomisch zwakkeren toegekende rechten op het gebied van huurrecht, sociaal verzekeringsrecht, arbeidsrecht etc. dient deze vorm van door de overheid gefinancierde rechtshulp uitgebreid te worden. Er zijn nog steeds experimenten nodig om uit te vinden hoe de rechtshulpverlening optimaal georganiseerd moet worden om de sociaal achtergestelde groepen te bereiken. Voor deze experimenten, zoals bijvoorbeeld rechtswinkels, dienen subsidies beschikbaar te zijn.

6. De zeggenschap van advokatuur en deurwaarders over de door de overheid gefinancierde rechtshulp dient te worden teruggedrongen. De overheid heeft echter geen enkele eis gesteld aan de nu in ieder arrondissement opgerichte rechtshulpstichtingen t.a.v. de bestuursamenstelling. In de in de maak zijnde wet op de rechtshulp dient daarom geregeld te worden dat geen enkele beroepsgroep een bestuursmeerderheid mag hebben. De zeggenschap van de medewerkers in het beleid van de bureaus moet worden geregeld en de cliënten dienen een gegarandeerde zeggenschap te hebben.

7. Het huidige tuchtrecht der advokatuur werkt onbevredigend. In de komende wet op de rechtshulp moet een algemene klachtenprocedure geregeld worden, waarbij het toezicht niet uitsluitend mag worden uitgeoefend door de eigen beroepsgroep. Te denken valt b.v. aan een cliënt-vertegenwoordiger, een beroepsvertegenwoordiger en een neutrale derde. Onder dit klachtrecht behoren alle rechtshulpverleners te vallen. Het tuchtrecht voor advokaten moet dan verdwijnen.

III EDUKATIEVE VOORZIENINGEN

(Jan de Vries; 033/42905)

Analyse

1. Het onderwijs wordt nog steeds bepaald door de eisen die het instandhouden van een hiërarchisch gestructureerde samenleving stelt.

Tot in onze tijd bleef algemene vorming lang gereserveerd voor een kleine gymnasiumelite. Voor de lagere standen was het onderwijssysteem gericht op aanpassing aan de sociale orde zoals die door de bovenlaag van de samenleving wordt voorgestaan.

2. Onderwijs houdt zich te zeer bezig met het opleiden van arbeidskrachten. Het draagt voornamelijk technische kennis aan, waardoor machines en produktiemethoden verder ontwikkeld kunnen worden. In het verlengde daarvan ontwikkelt de maatschappij een beloningssysteem: Hoe intellectueler en hoe meer gespecialiseerd de opleiding, hoe meer inkomen en aanzien. Op grond van de opleiding vindt bovendien selectie plaats. Daarmee bevestigt het onderwijs de maatschappelijke vraag naar ongelijkheid, en dient tevens als instrument ter regulering van de arbeidsmarkt.

3. Het huidige onderwijs is al te zeer gericht op aangepaste, niet-kritische mensen. De heersende opvattingen worden overgedragen over de verhoudingen waaronder arbeid wordt verricht, over de verdeling van zeggenschap en invloed. Zo levert het onderwijs de belangrijkste bijdrage voor de overmatige waardering van hen die zich weten staande te houden in een systeem van concurrentie en rivaliteit.

Doelen

4. Behoeften zoals die vanuit levenssituaties kunnen ontstaan, gedurende het gehele leven van de mens, moeten richtsnoer zijn voor het scheppen van edukatieve voorzieningen.

Dit betekent dat er een andere visie op de functie en de inhoud van onderwijs zal dienen te ontstaan. Het zal nu toegespitst moeten worden op emancipatie van groepen en individuen. Dit houdt vanzelfsprekend in, dat deze emancipatie ook gericht is op het doorbreken van de huidige starre rolverdeling tussen mannen en vrouwen.

5. Wanneer edukatieve voorzieningen op emancipatie gericht moeten zijn betekent dat, dat de overheid de voorwaarden zal moeten scheppen waardoor de mens gedurende zijn hele leven in staat is te werken aan een samenhangende en creatieve ontwikkeling van cognitieve, expressieve, emotionele en sociale aspecten van zichzelf, als individu en als lid van een samenleving.

Alleen hierdoor kan iemand werkelijk verantwoordelijkheid op zich nemen voor zichzelf, solidair zijn t.o.v. anderen en de samenleving als geheel.

6.a. Edukatieve voorzieningen zullen het dan ook mogelijk moeten maken, dat de mens inzicht kan verwerven in de eigen positie in de samenleving in verhouding tot die van anderen. Daartoe zal edukatie instrumenten moeten aanreiken die het mogelijk maken: kritisch te oordelen en keuzen te maken ten aanzien van de sociale en economische ordening.

6.b. De onderwijsgevenden zijn nu nog gebonden aan de leerstof, welke variaties en welke vormgevingen zij ook zouden willen toepassen. Edukatieve voorzieningen dienen echter niet leerstofgericht, maar vooral mens-gericht te zijn. Wil men die gerichtheid veranderen, dan zal men vooral aan de onderwijsgevenden de kans moeten bieden om als mens zichzelf te zijn. En wel zodanig dat hij als begeleider kan optreden in dat proces van ervaringen waarin de mens zichzelf leert kiezen. Dit zal grote eisen stellen aan de edukatieve en sociale deskundigheid van de onderwijsgevende.

7. **Onderwijs, vorming en scholing, zonder drempels die diskrimineren, zal voor iedereen aanwezig moeten zijn gedurende het gehele leven.**

Om dit mogelijk te maken zal het nodig zijn, naast een leer- en vormingsplicht tot het 16e jaar, goede voorwaarden te creëren zodat men op regelmatige tijden het – in de Grondwet vast te leggen – recht op edukatie kan verzilveren.

Het gaat hierbij niet alleen om een aanbod klaar te hebben, maar ook om materiële garanties te waarborgen.

8.a. Het recht op edukatie „van de wieg tot het graf” noodzaakt tot een goed samenhangend geheel van edukatieve voorzieningen.

8.b. Voor de categorie van 0-4 jarigen zal het recht (niet de plicht) op edukatieve voorzieningen bestaan in de vorm van kwalitatief goed begeleide peuterspeelzalen en kreches. Vanuit de opvatting dat ouders niet alleen verantwoordelijk zijn voor de opvoeding maar dat de samenleving als geheel medeverantwoordelijk is, moeten de kosten van deze voorzieningen door de samenleving gedragen worden. Of in elk geval mogen er geen financiële barrières zijn.

8.c. Voor de edukatieve voorzieningen ten behoeve van de leerplichtigen – van 4 tot 16 jaar – zal iedere vorm van verschillend te waarderen schooltypen naast elkaar afwezig moeten zijn. (Behalve in die gevallen – bijv. van lichamelijke en/of geestelijke achterstand – waarbij de deelnemers van speciale voorzieningen gebruik willen maken).

8.d. Vooralsnog lijken nog onvoldoende argumenten aanwezig om al te kiezen voor een basisschool van 4 tot 12 jaar en een middenschool van 12 tot 16 jaar. Er zal zeker overwogen moeten worden om te komen tot een 10-jarige basisschool, waarna men gedurende een tweejarige brugperiode meer gericht kan kiezen op welke wijze men zijn/haar recht op edukatie wil gaan vormgeven.

Het is nodig ervaringen op te doen met de juiste inrichting van het systeem van edukatieve voorzieningen. Daartoe kunnen een aantal innovatie-projecten (als middenschool en open school) een bijdrage leveren, op voorwaarde dat eerlijk beproefd wordt wat de beste vormen kunnen zijn.

8.e. De doorstroming naar een dan 2-jarige bovenschool (16-18) zal voor ieder die dat wil mogelijk moeten zijn. In deze bovenschool zal men een meer gespecialiseerde invulling van de gewenste beroepsvorming kunnen krijgen. Voor hen die na hun 16 jaar niet langer volledig dag-onderwijs willen volgen, zal het participatie-onderwijs onderdeel van de bovenschool moeten zijn.

8.f. Het hoger onderwijs omvattende het universitair onderwijs, het hoger beroepsonderwijs en vele nieuwe tussenvormen, zal 4 jaren mogen duren. Het kan gezien worden als de formele voortzetting van het volledige dagonderwijs.

8.g. In een systeem van open edukatief aanbod zal niet volledig dagonderwijs mogelijk moeten zijn voor ieder die na het 16e jaar voor zo'n systeem kiest. Alle edukatieve voorzieningen ook die welke tegemoet moeten komen aan edukatieve behoeften na die 4 jaar hoger onderwijs zullen, samen met het voortgaande open edukatieve aanbod, in een samenhangend en voor ieder bereikbaar ook organisatorisch samenhangend geheel (netwerk) moeten worden aangeboden.

9.a. Wat betreft de inhoud van het edukatieve aanbod moet uitgegaan worden van de leefwereld van de deelnemers. Dit betekent o.a. dat er meer nadruk zal moeten vallen op het leren hanteren van die leefwereld door die leefwereld nauwgezet te onderzoeken en zo kritisch inzicht te verwerven. Eerder dan door kennis van die werkelijkheid zonder meer.

9.b. Gedurende de basisschool zal het aanbod, naast een gemeenschappelijk basispakket, vele mogelijkheden moeten bevatten tot ontplooiing van individuele belangstelling. In toenemende mate zal oriëntatie op datgene wat in de maatschappij leeft en hoe er wordt gewerkt, mogelijk moeten zijn. Het zal hierbij niet alleen om abstracte zaken hoeven te gaan, maar ook om heel praktisch toegepaste

handvaardigheid. Dit zal o.a. kunnen gebeuren – zeker na een tienjarige basisschool – door veel ruimte te geven voor het opdoen van leerervaringen buiten de school.

Het participierend leren moet meer regel dan uitzondering zijn.

Strategie

10. Behalve aan initiatieven die bovenstaande doelen bevorderen, zowel vanuit de basis als vanuit de overheid, zal veel zorg besteed moeten worden aan de opleidingen voor beroepskrachten.

Deze opleidingen zullen in nauwe relatie moeten staan tot een landelijk net van regionale ontwikkelingscentra. Deze ontwikkelingscentra zullen vernieuwingsactiviteiten moeten ondersteunen en ervaringen daarmee helpen verspreiden. Daarbij moeten zij gericht zijn op zowel beroepskrachten als op vrijwilligers.

In deze ontwikkelingscentra zullen allerlei bestaande instellingen zoals schoolbegeleidingsdiensten etc. moeten samenwerken, ook met consultants voor club- en buurt-huiswerk, e.d.

11. Het beheer van alles wat nu als onderwijs- en vormingswerkvoorzieningen kan worden getypeerd, zal op zo direct mogelijke wijze in handen van de leden van de samenleving moeten liggen. Daarbij zal ernaar gestreefd moeten worden om steeds de groep van de meest direct betrokkenen op de kleinst denkbare schaal te vinden. Centralisatie en overkoepeling zullen vervangen worden door decentralisatie en participatie. Waar nodig zal de gemeentewet veranderd dienen te worden.

12. De verschillende waardering voor onderscheiden categorieën beroepskrachten, uitgedrukt in de soort oplei-

ding en in grote verschillen in salariëring, zal ongedaan gemaakt moeten worden.

13. Uitgangspunt is dat alleen dat gerealiseerd wordt wat door de deelnemers aan het edukatieve proces als zinvol wordt ervaren.

De opvattingen in de hiervoor geformuleerde stellingen neergelegd, vormen geen pas op zeer lange termijn realiseerbare doelstellingen. De hier bepleitte stap-voor-stap-strategie moet ook inhouden dat die doelstellingen zich kunnen aanpassen en wijzigen. Voor het moment geven ze de richting aan. Een richting die steeds duidelijk zal moeten worden gemaakt en in concrete stappen (die passen in de dan geldende situatie) moet worden vertaald.

14. De discussie over de doelstellingen en de bepaling van de concrete stappen moet vooral gebeuren aan de hand van concrete initiatieven zowel van de overheid als vanuit de samenleving.

Zo zal bv. „een middenschool” volgens het concept van de Contourennota op dit moment misschien acceptabel zijn. In ieder geval zal het vernieuwingsproces bevorderd moeten worden.

15. In het beleid zal voorrang gegeven moeten worden aan het bevorderen van initiatieven die tot verbetering leiden, bij voorkeur die welke vanuit „de basis” voortkomen. Daarnaast dient met name prioriteit gegeven te worden aan opleidingen voor beroepskrachten, aan ondersteuning van vrijwilligers en aan informatievoorziening aan alle leden van de samenleving.

Tenslotte dient nadruk gelegd te worden op maatregelen die bevolking en gemeentelijke overheden in staat moeten stellen zelf op democratische wijze beslissingen inzake de edukatieve voorzieningen te nemen.

IV KUNSTBELEID

(Erik Akkermans; 020/790753)

Analyse

1. Cultuur is de wijze waarop we leven en de samenleving vorm geven; onderwijzen en leren, werken en ontspannen.

Voor een politieke partij die aksent legt op de kwaliteit van het bestaan (niet „meer” en „groter” maar „beter” en „intenser”) is cultuurpolitiek uitdrukkelijk een instrument. De belangrijkste politieke vragen: hoe stemmen we de ekonomie af op grenzen aan de groei en op de belangen van minder bedeelden?, hoe scheppen we arbeidsplaatsen en verdelen we het werk? en: welke plaats komt de „niet-produktieven” toe in de samenleving? zijn tevens vragen naar een cultuur van de toekomst.

2. Het kunstbeleid is van cultuurpolitiek een onderdeel. Kunst is: op een verrassende manier met de werkelijkheid omgaan. Kunst kan soms van de maatschappelijke werkelijkheid een scherper beeld geven dan ingewikkelde politieke verhandelingen. Kunst kan richting en vorm aangeven van gewenste maatschappelijke ontwikkelingen. Kunst heeft daarnaast ontplooiende en ontspannende functies.

Vanwege haar politiek-maatschappelijke functies moet kunstbeleid daarom méér worden afgeleid uit een brede cultuurpolitiek dan uit specifiek welzijnsbeleid.

3. Evenals dat met mediabeleid het geval is plaatst het kunstbeleid overheden en politieke partijen voor grote dilemma's.

* De onafhankelijkheid en bewegingsruimte van kunst dienen gegarandeerd. Maar om die garanties te scheppen – juist waar dat niet spontaan via vraag en aanbod kan verlopen – moeten de overheden actief beleid voeren, d.w.z. keuzes maken, geld verdelen, criteria zoeken.

* Veel van het – door de overheid gesubsidieerde – kunstaanbod komt in hoofdzaak terecht bij mensen die door inkomen en opleiding al beter bedeeld zijn. Toch mag men daarin geen reden zien de totale overheidsuitgaven voor kunst te verminderen. Ook het invoeren van het profijtbe-ginsel is het paard achter de wagen spannen. Dat zou im-

mers een rem zetten op de democratisering van kunst.

* Vanwege haar maatschappelijke functie is democratisering van kunst een uitgangspunt in ons kunstbeleid. Maar overheden noch politieke partijen kunnen uitmaken wat mooi en goed is voor het volk. Kunstbeleid moet zich dan ook zoveel mogelijk beperken tot het scheppen van voorwaarden.

Doel

4. Kunstbeleid voeren betekent voorwaarden scheppen tot:

4.a. Een gevarieerde professionele kunstbeoefening met het oog op de maatschappelijke voorhoede, de ontplooiings- en de amusementsfunctie van kunst. Dit houdt een redelijk pakket aan materiële en sociale voorzieningen voor beroepskunstenaars in, alsmede een goed ontwikkeld kunstvakonderwijs en mogelijkheden voor bij- en nascholing.

4.b. Een pluriform gebruik van het kunstaanbod. Niet een eenzijdige nadruk op bepaalde (traditionele) kunstvormen ten koste van andere. Wel de kunst voor zoveel mogelijk groepen in de samenleving toegankelijk maken.

4.c. Stimulering van de creativiteitsontwikkeling en kunstzinnige vorming. Omdat deze van individuele (o.a. edukatieve en therapeutische) betekenis kunnen zijn. Maar ook omdat hier een belangrijk instrument ligt om de vraag naar méér welvaart te verschuiven naar méér aandacht voor de kwaliteit van het bestaan. Creativiteitsontwikkeling en kunstzinnige vorming zijn bovendien middelen tot democratisering van kunst. Zelf doen verhoogt de belangstelling voor de verrichtingen van anderen.

4.d. Samenwerking tussen professionele en amateuristische kunst. Kwaliteit wordt niet uitsluitend bepaald door het al dan niet beroepsmatig bezig zijn met kunst. Beroepskunstenaars en amateurs kunnen elkaar wel tot kwaliteit stimuleren. Zowel binnen als buiten het onderwijs liggen nog tal van onbenutte mogelijkheden om die samenwerking te stimuleren.

4.e. Democrativering van het kunstbeleid, hetgeen inhoudt dat niet alle beslissingen op centraal nivo worden genomen en dat inspraak van kunstenaars en kunstkonumenten wordt gerealiseerd. Hier horen echter twee kanttekeningen bij:

* **Decentralisatie van beleid brengt voor de kunsten risico's met zich mee van versnippering en van ondergeschoven worden onder „andere” welzijnsvoorzieningen. Die risico's mogen niet worden onderschat.**

* **Ook gedemocratiseerd kunstbeleid zal zich in hoofdzaak richten op: voorwaarden scheppen. Normen voor kwaliteit en schoonheid kunnen noch op grond van deskundigheid noch op basis van inspraak worden vastgesteld. Als men bij het onvermijdelijke maken van keuzes toch normen aan moet leggen dan zullen deskundigheid en inspraak elkaar – in den blinde – in evenwicht moeten houden.**

Strategie

Algemeen

5.a. Ook kunstbeleid valt niet zonder voldoende **financiële middelen** te voeren. Tot op heden lijkt het parlement daar anders over te denken. De 0,2% van de totale rijksbegroting is ontoereikend om beleid te kunnen voeren met betrekking tot de kunsten en de kunstzinnige vorming. Zonder structurele verhoging zal het kunstbeleid niet anders kunnen zijn dan: bepalen aan wie subsidie wordt onthouden.

5.b. Decentralisatie van beleid is slechts voor een deel van de kunstensektor mogelijk. Te denken valt vooral aan het terrein van de amateuristische kunstbeoefening en kunstzinnige vorming, aan het scheppen van akkommodaties, het toegankelijk maken van kulturele objecten en manifestaties en het bevorderen van participatie.

5.c. De rijksoverheid behoudt de grootste verantwoordelijkheid, met name voor de **ontwikkeling en instandhouding** van een breed aanbod aan kunstuitingen.

5.d. In ons land bestaat een redelijk aantal voorzieningen (zoals de beeldende kunstenaarsregeling) ter ondersteuning van kunstenaars zonder voldoende opdrachten of afzetmogelijkheden. Er moet evenwel een actiever **opdrachtenbeleid** tot stand komen door verruiming van de percentageregelingen (deel van de bouwsom van overheidsgebouwen bestemd voor kunst), via fondsen voor de scheppende kunst en via het stimuleren van de partikuliere vraag.

5.e. Het door de PPR voorgestane beleid is gericht op **spreiding** van het kunstaanbod over verschillende bevolkinggroepen en op **regionale spreiding**. De betrokkenheid van de gebruikers wordt bevorderd, met name bij het opdrachtenbeleid (percentageregelingen) en bij de uitleen ten behoeve van overheidsgebouwen.

6. Muziek

In de sektor muziek is sprake van een sterk gefixeerd bestel. Het traditionele muziekaanbod en het gevestigde orkestenbestel zijn dan ook niet langer onaantastbaar. Met inachtneming van de werkgelegenheidsaspecten wordt een verschuiving gestimuleerd in de richting van een meer flexibel aanbod met méér ruimte voor kleinere ensembles (koffie-konserten), geïmproviseerde muziek en niet commerciële popmuziek. En met méér aandacht voor eigentijds repertoire en het werk van Nederlandse componisten.

7. Beeldende kunst

Met name in de beeldende kunst doet zich de situatie voor dat de overheden veelal tot onbegrip van de bevolking geld aan kunst besteden. Méér voorlichting over en popularisering van de beeldende kunst is wenselijk. De kunstenaars zelf moeten daarbij zoveel mogelijk worden ingeschakeld. Kunst in de wijken, uitbouw van artotheken en gratis museumbezoek zijn mogelijkheden die hiertoe moeten worden benut.

Ook het betrekken van kunstenaars – in een vroeg stadium – bij ontwerpprocessen van nieuwbouw of stadsvernieuwing zal de maatschappelijke rol van de beeldende kunst beter doen uitkomen. Het is dan wel nodig dat ook de toekomstige bewoners en gebruikers in de besluitvorming worden betrokken. De PPR streeft naar een ruimer opdrachtenbeleid ten behoeve van de beeldende kunst.

8. Toneel

Na de vernieuwing aan het eind van de jaren zestig dreigt het toneelbestel opnieuw te verzanden. Ditmaal niet door gebrek aan ontwikkeling – er is een rijk aanbod mogelijk van repertoiretoneel, vormingstoneel, incidentele producties en muziektheater – maar door onvoldoende middelen en een star financieringssysteem.

Ook de PPR kan de bomen niet tot in de hemel doen groeien, maar zij opteert voor een bestel waarin variatie en experiment tenminste zijn gegarandeerd.

Voorts acht de PPR méér samenwerking tussen het professionele en het amateurtoneel mogelijk en gewenst.

9. Dans

De opleiding van de professionele dans sluit niet aan bij de eisen van (met name de twee grote) dansgezelschappen in ons land.

Daarin zal verbetering moeten komen.

In het kunstbeleid moet werk worden gemaakt van de beroepsmogelijkheden van de danskunstenaars na hun top.

Akkommodaties zijn ook hier een zorg welke thuishoort bij de lagere overheden; over het algemeen is het met de voorzieningen voor de dans niet best gesteld.

10. Film

Aandacht voor de Nederlandse filmers; betere mogelijkheden om de met overheidsgeld gemaakte films te doen vertonen. Bioscoop-exploitanten voelen over het algemeen niet veel voor dergelijke openbare vertoningen, (en bij de distributie is sprake van een oppermachtige konsentratie) dus wordt dit veelal overgenomen door het zgn. Vrije Circuit (filmhuizen en cineclubs). Deze zullen meer steun dan voorheen nodig hebben om het hoofd boven water te kunnen houden. Daarnaast is de televisie een distributiemedium dat schandelijk onbenut blijft.

11. Letterkunde

Het leenrecht voor schrijvers moet worden ingevoerd. De popularisering van het boek, dank zij de drempelverlaging van de bibliotheken, heeft tot nu toe immers geen verbetering gebracht in de beroepspositie van schrijvers, dichter en vertalers. Via onderwijs en televisie kunnen schrijvers en lezers dichter tot elkaar worden gebracht. De toneelschrijfkunst ontbreekt het aan experimenteerplaatsen, om nog maar niet te spreken van een professionele opleiding.

12. Kunstvakopleiding

Afgestudeerden van kunstvakopleidingen zijn veelal niet voorbereid op de concrete beroepspraktijk.

Een betere afstemming zal de beroepskunstenaars gemakkelijker in de maatschappij doen functioneren. Daarnaast dient er een goed opgezet stelsel voor na- en bijscholing te worden opgezet.

13. Museumbeleid

Het museum heeft een bewarende, een signalerende en een edukatieve taak. Terwijl in de tweede functie het aksept moet liggen op autonoom beleid, vragen de eerste en derde functie om een beleid dat sterk op de gemeenschap is gericht. Dat houdt onder meer in: gratis toegang tot de musea, een voor alle bezoekers duidelijke toelichting op het tentoongestelde en het uitbesteden van kunstwerken ten behoeve van tentoonstellingen in de wijken en op scholen.

1. Met name amateuristische sportbeoefening is met het oog op de opvoedende en ontspannende waarde ervan en uit het oogpunt van mogelijkheden tot zelfontplooiing een dermate aantrekkelijke tijdsbesteding, dat zij die deze sport willen beoefenen daartoe zoveel mogelijk kansen moeten krijgen.

2.a. Als uitgangspunt geldt daarbij dat ieder de vrijheid heeft om te kiezen voor die sport die hij of zij wil beoefenen. Om die vrijheid voor ieder zo reëel mogelijk te maken, is het noodzakelijk dat de overheid toetst welke taken van sport een bijdrage leveren aan die „zo groot mogelijke kans op sportbeoefening voor allen”.

2.b. Als verdere toetsstenen bij het onvermijdelijke doen van keuzen (stellen van prioriteiten) door de overheid, gelden:

- de bijdrage die een tak van sport levert aan de vorming van de persoonlijkheid;
- de mogelijkheden die een sporttak biedt tot ontspanning en sociaal contact;
- de mate van agressie die een tak van sport oproept;
- de ruimte die vereist is in relatie tot het aantal deelnemers;
- de financiële inspanning die vereist is voor de voorzieningen (akkommodaties, kader);
- de financiële inspanning die vereist is voor de sportuitrusting;

3. De overheid streeft naar het instandhouden, het beschikbaar houden en het bevorderen van de totstandkoming van openluchtvoorzieningen, die vrij toegankelijk zijn voor sportbeoefening en sportieve recreatie.

4.a. De overheid geeft prioriteit aan de opleiding van bestuurlijk en sporttechnisch kader. In de eerste plaats is daarvoor de opleiding van beroepskader nodig, dat de opleiding van vrijwillig kader ter hand kan nemen. Het

beroepskader krijgt een aanstelling bij de gemeentelijke en provinciale overheid.

4.b. De overheid bevordert de mogelijkheid om werkloze jongeren, die dat willen, een opleiding te laten volgen, zodat zij als vrijwilliger steun kunnen verlenen bij sportbeoefening en sportieve recreatie.

5. Voorlichting op radio, televisie en in de pers over taken van sport en recreatief gedrag in de sport is in verhouding tot de aandacht voor topsport schaars. De overheid dient deze voorlichting te bevorderen. De bedoelde voorlichting vindt voorts plaats via scholen, voorlichtingsinstituten en wijk- en buurtcentra.

6. Uitwassen in de sport zoals doping, kindertopsport en spelverruwing zijn problemen die in de eerste plaats opgelost moeten worden door opvoeders en sportorganisaties. Ingeval de sportorganisaties geen actief beleid met betrekking tot deze problemen voeren, kan de overheid overwegen de subsidie te verlagen of stop te zetten. De maatschappelijke begeleiding van de topsport wordt daarnaast sterk gestimuleerd.

7. De overheid geeft pas dan steun aan de topsport wanneer voorzien is in de meest dringende behoefte aan kader en akkommodaties voor de gewone sportbeoefening.

8. Het sportbeleid dient gestalte te krijgen op gemeentelijk niveau. Om een dergelijk gedecentraliseerd beleid tot stand te brengen, is het noodzakelijk dat alle betrokken partners op landelijk niveau hun beleid op elkaar afstemmen.

9. De geldstroom die binnenkomt bij het Toto/Lotto-instituut moet bij de verdeling, na advies van het Nationaal Sportoverleg, goedkeuring blijven verkrijgen van de Minister van CRM.

VI MAATSCHAPPELIJKE DIENSTVERLENING EN SOCIAAL-KULTUREEL WERK (G. Both; 071/765283)

Analyse

1. In de loop van de tijd is de visie van waaruit welzijnsbeleid is gevoerd veranderd.

De charitatieve regenteske partikuliere groepen waren gericht op opheffing van maatschappelijke onaangepastheid en hanteerden individualiserende en „a-politieke” hulpverleningsmethoden.

Toen de partikuliere armenzorg en volksverheffing overgingen in een door de staat gefinancierde en verder ontwikkelde welzijnszorg, was het welzijnsbeleid een instrument om te komen tot een harmonieuzer opbouw van de samenleving en – later – tot een „open en ontspannen” samenleving. Ondanks deze uiterlijke veranderingen is de functie van het welzijnswerk niet wezenlijk gewijzigd:

Zolang er geen uitzicht is op verandering van de economische orde, die de veroorzaker van veel welzijnstekorten is, zal het welzijnswerk noodzakelijkerwijs gericht zijn op het verhullen van misstanden, het compenseren van de onderdrukking en het beheersen van het protest.

2. Het welzijnswerk zelf kan zich maar in beperkte mate onttrekken aan de aanpassingstaak. Het levert maar een marginale bijdrage aan het welzijn van mensen. De echte strijd voor gelijkheid van kansen, voor rechtvaardige verdeling van zeggenschap speelt zich elders af. Welzijnswerkers kunnen niet voorkomen, dat mensen steeds weer arbeidsongeschikt of gefrustreerd worden en vernalen worden door de prestatie- en consumptiemaatschappij. Een hoge prioriteit voor welzijnswerk zegt dan ook op zichzelf weinig over de progressiviteit van een regering,

maar is eerder een symptoom van de verdere uitbouw van de verzorgingsstaat.

3. De bijeenvoeging van een groot aantal werksoorten in het ministerie van CRM onder termen als samenlevingsopbouw en maatschappelijke ontwikkeling, was een poging om een aantal rest- of plusfuncties van de grote sectoren onderwijs en gezondheidszorg tot een samenhangend geheel te maken. Dit totaal zou meer moeten zijn dan de som van de delen, het zou door de bundeling het vlaggeschip van een brede welzijnsconceptie moeten worden. Deze conceptie en de grote pretenties van het welzijnswerk zijn langzaam maar zeker doorgeprikt. De weidse termen zijn niet veel meer gebleken dan subsidietitels voor kunstmatig bij elkaar gehouden activiteiten van grote ongelijksoortigheid en op zichzelf vrij marginale betekenis.

4. Mede onder invloed van de hoge verwachtingen en het centralistische beleid is de uitbouw van het welzijnswerk in hoog tempo van bovenaf gestimuleerd, wat gepaard ging met verdere ontzuiling en professionalisering. Het resultaat is een enorme wildgroei aan organisaties en specialismen, ondoorzichtigheid en onbereikbaarheid voor de burger, oncontroleerbare professionals met een eigen jargon en onbegrijpelijke ideologische twisten, terwijl de groepen met de grootste welzijnstekorten nauwelijks effectief worden geholpen.

Het afbrokkelen van de machtspositie van het regenteske partikuliere initiatief is nauwelijks ten goede gekomen

aan een grotere zeggenschap van de hulpvragers en gebruikers, maar vooral aan een grotere invloed van de beroepskrachten.

Doelen

5. Naast edukatie, kultuurbeleid en mediabeleid kan sociaal-kultureel werk grondwerk voor de democratie verrichten.

Deze werksoorten kunnen een tegenmacht, zijn die mensen prikkelen zich te informeren, zich te blijven vormen, zich krities op te stellen en als mondig burger zeggenschap op te eisen. Door het welzijnswerk zal de maatschappij niet veranderen, maar het kan wel de wens tot verandering stimuleren en levend houden.

6. De eerste en natuurlijke opdracht van de hulpverlening is het helpen van mensen om een oplossing voor hun directe problemen te vinden. Maar omdat veel van deze problemen door het maatschappelijk systeem worden veroorzaakt, mag de hulpverlener niet blijven staan bij het bestrijden van symptomen. Vanuit een werkelijke solidariteit met de hulpvragers moet de hulpverlening een instrument zijn ten dienste van de belangenstrijd, de emancipatie en de bewustwording van mensen die in deze maatschappij steeds weer in moeilijkheden raken.

7. Het recht op hulpverlening en het recht om sociaal-kulturele activiteiten te ontplooiën moet zo snel mogelijk worden vastgelegd in een algemene welzijnswet en door de overheid binnen dat kader worden gegarandeerd.

De overheid is dan ook verantwoordelijk voor de planning, financiering en kwaliteit van welzijnsvoorzieningen.

8. Welzijnsvoorzieningen behoren instrumenten te zijn van bevolkingsgroepen aan de basis om zelf hun eigen welzijn te vergroten.

Dat betekent dat zij invloed moeten kunnen uitoefenen op de planning en dat zij zeggenschap moeten hebben over de concrete vormgeving van het beleid en op het beheer van voorzieningen.

Demokratisering en decentralisatie van het welzijnsbeleid zijn dan ook – mits het recht op welzijnsvoorzieningen wettelijk is vastgelegd – beleidsdoel op zichzelf.

9. De behoefte en problemen van verschillende groepen van de bevolking hangen samen met hun maatschappelijke positie. Sommige groepen kunnen zich onvoldoende ontplooiën door het gebrek aan tolerantie en de uniformerende meerderheidsmoraal, andere worden in hun emancipatiestreven belemmerd door de rolbevestigende werking van het maatschappelijk systeem of zijn uitgestoten omdat ze niet (meer) economies van nut zijn.

De centrale overheid moet – ook in een gedecentraliseerd beleidssysteem – garanties geven dat welzijnsvoorzieningen bij voorrang ten goede komen aan en afgestemd zijn op die groepen die het meest in de knel komen en de minste kansen krijgen in deze maatschappij.

Strategie

10.a. Wil het sociaal-kultureel werk de marges die het ekonomies systeem toestaat zo goed mogelijk uitbuiten en verbreden, en niet als alibi en compensatie functioneren ten behoeve van een maatschappij met een vriendelijk gezicht, dan moet aan een aantal voorwaarden worden voldaan:

10.b. Vakmanschap.

Het gaat om het werken aan problemen die in het directe woon- en werkmilieu door groepen zelf worden ervaren. De betrokkenen zelf moeten het doen, zelfbevochten veranderingen hebben het grootste effect.

Het gaat om politiseren, om het in het oog houden van de samenhang en de achtergrond van de problemen. Ter voorkoming van onnodige frustraties en ter wille van een zo groot mogelijk effect moeten concrete projecten die in de tijd zijn afgebakend, worden aangepakt waarbinnen over ieders rol en verantwoordelijkheden scherpe afspraken worden gemaakt.

10.c. Flexibele organisatievormen.

Elke groep formuleert zijn eigen doelen, verkeert in een

bepaalde fase van bewustwording en behoeft een daarop afgestemde ondersteuning. Daarvoor is een grote flexibiliteit in organisatie en variëteit van in te zetten middelen nodig en mogen organisatorische scheidingen, eigen doelstellingen van instellingen en werkers, logge beheersstructuren en gedetailleerde voorschriften geen belemmering zijn.

11. Naast een – al te onderkennen – mentaliteitsverandering bij hulpverleners gericht op een minder autoritaire hulpverleningsrelatie is een andere organisatie van de hulpverlening noodzakelijk.

Elke deskundigheid of werksoort moet niet apart worden georganiseerd, zodat de hulpvrager zijn probleem moet indelen en opdelen, maar het hulpaanbod moet zoveel deskundigheden omvatten, dat de moeilijkheden integraal kunnen worden aangepakt.

Zo zullen aparte instellingen voor maatschappelijk werk moeten opgaan in gezondheidscentra, buurthuizen en hulp- en informatiecentra met raadslieden en sociale rechtshulp.

Deze klusters van welzijnsactiviteiten moeten op een kleine schaal georganiseerd worden en makkelijk bereikbaar zijn.

In deze versterkte, probleemgerichte eerstelijnsaanwerkingsverbanden, die hetzij op een bepaald woongebied, hetzij op een werksituatie, hetzij op een categorie mensen zijn gericht, wordt het beleid gemaakt in voortdurende samenspraak tussen beroepskrachten, vrijwilligers en actieve gebruikers.

12.a. De versterking van de eerste lijn dient door te werken in de organisatie van de gespecialiseerde instituten in de tweede.

12.b. Ook op dit niveau is verregaande samenwerking van specialismen gewenst, bijv. in regionale instituten voor geestelijke gezondheidszorg.

Deze pools van deskundigen moeten op afroep beschikbaar zijn om de eerstelijns-hulpverlening te assisteren.

12.c. De versterking van de eerstelijns-hulpverlening kan leiden tot afname van de behoefte aan intramurale voorzieningen (bejaardenoorden, dagverblijven voor gehandicapten, gezinsvervangende tehuizen).

12.d. De belangen van de gebruikers van deze voorzieningen dienen te worden gewaarborgd door het wettelijk garanderen van bepaalde rechten, door instelling van een klachteninstantie of ombudsman, door cliëntenbonden zeggenschap in het beleid van tehuizen te geven, door opstelling van opnamecriteria waaraan aanvragen worden getoetst door deskundigenkommissies die van het instituut onafhankelijk zijn en door nauwgezet staatstoezicht op naleving van de gestelde kwaliteitsvoorwaarden.

13. Bij het wettelijk garanderen van het recht op welzijnsvoorzieningen gaat het niet om een centraal vastleggen welke voorzieningen er moeten zijn en hoe die er uit moeten zien, maar om de omschrijving van de inhoud van het recht.

Lagere overheden zullen in een aantal basisfuncties moeten voorzien.

Bevolkingsgroepen, ook minderheidsgroepen, moeten zich onafhankelijk van de overheid kunnen informeren, organiseren, een mening vormen over overheidsplannen, actie kunnen voeren om zoveel mogelijk invloed op hun situatie te krijgen, enz. Hun zeggenschap over het beheer en bestuur van welzijnsvoorzieningen moet wettelijk worden voorgeschreven.

14. Voor de bevordering van het welzijn van verschillende groepen zijn verschillende strategieën nodig, die gebaseerd zijn op hun specifieke positie. In eerste aanleg zullen de algemene voorzieningen zodanig moeten worden ingericht dat ze aan deze verschillende behoeften beantwoorden en prioriteit geven aan die groepen die dat het meest nodig hebben.

Kategoriale organisaties houden immers al te gemakkelijk de bestaande vooroordelen over en het isolement van de betrokken categorie in stand en ze verschaffen een alibi aan de algemene voorzieningen om de problemen van bepaalde groepen te laten liggen.

De aparte deskundigheid moet dan ook organisatories zo

gauw mogelijk met de algemene voorzieningen worden verbonden of erin worden geïntegreerd (bejaarden, gehandicapten, woonwagenbewoners). Anders ligt het voor groepen die hun eigen identiteit willen behouden en hun eigen kultuur actief willen blijven beleven. Zij hebben recht op faciliteiten daarvoor (buitenlanders, Surinamers, Antillianen, Zuid-Molukkers, jongeren).

BELEIDSNOTA PARTIJ-ORGANISATIE

(Hans van der Wilk; 020/157261)

A. DE OPDRACHT

Stelling 8 van het Kongres van 5 november 1977 luidde: „De Partij-organisatie moet op een aantal punten worden verbeterd. Het Partijbestuur dient daartoe binnen een half jaar maatregelen te nemen, gelet op de stellingen 1 t/m 7. Daarbij zijn de eisen tot verdieping en vertaling van het partijprogramma, tot realisering van een zo constructief mogelijke samenwerking met anderen en tot verbetering van het onderling vertrouwen binnen de partij het uitgangspunt.”

B. GENOMEN MAATREGELLEN

Om gevolg te geven aan de opdracht aan het Partijbestuur binnen het half jaar maatregelen te nemen om te komen tot verbetering van de Partij-organisatie werden een aantal maatregelen genomen. Deze zijn gerangschikt naar de drie uitgangspunten genoemd in bovengenoemde stelling.

1. inhoudelijk

De opdracht tot verdieping en vertaling van het partijprogramma heeft uitvoering gevonden in:

- a. het voorjaarskongres 1978 en de daaraan verbonden jubileummanifestatie in verband met het 10-jarig bestaan
- b. de voorbereiding voor het welzijnskongres II
- c. de voorbereiding van een kongres in het voorjaar 1979, waarin de samenhangen tussen de hoofdthema's macht, milieu, vrede en welzijn aan de orde zullen komen
- d. de uitwerking van een aantal inhoudelijke programmazaken die bij de verantwoording van het Partijbestuur in het novemberkongres in 1978 aan de orde zullen komen.

2. extern

De opdracht tot realisering van een zo constructief mogelijke samenwerking met anderen heeft zijn uitvoering gevonden in:

- a. initiatieven om tot samenwerking met de andere progressieve partijen te komen
- b. het initiatief tot een breed overleg tegen kernbepauning ontstaan vanuit de aktie tegen de neutronenbom
- c. het initiatief tot het projekt „nieuwe oriëntatie” op de samenleving dat vergeleken kan worden met het vroegere projekt: „samen overleven”.

3. intern-organisatorisch

a. partijburo

Een eerste taak voor het partijbestuur was het zoeken van een oplossing voor de konfliktituatie. Hiertoe werd een kommissie van goede diensten ingesteld, bestaande uit Jaap de Jong, voorgedragen door het partijburo, Wouter van Dam op voordracht van het partijbestuur en Kees Tilanus, aangewezen door Jaap de Jong en Wouter van Dam.

Deze kommissie heeft in een kort tijdsbestek haar werk beëindigd. In goed overleg met de betrokkenen is door het PB aan 5 medewerkers ontslag verleend. Op voorstel van de kommissie van goede diensten is vervolgens door het PB de werkgroep Partijburo ingesteld. Deze bestond uit Jaap de Jong, Kees Tilanus, Gidi van Dongen, Dilia van der Heem en Hans van der Wilk. Ze heeft zich bezig gehouden met een nieuwe opzet van de organisatie van het partijburo en het verdere partijapparaat ('t „ambtelijke” apparaat). Ze kwam hierbij tot het voorstel van een partij-

Ook in een fase in een emancipatieproces kunnen kategoriale voorzieningen tijdelijk gewenst zijn met het oog op het versterken van het groepsbewustzijn en de onderlinge solidariteit en terwille van een krachtige belangenbehartiging (vrouwen, werkelozen, bijstandstrekkers, homofielen).

centrum. Daarnaast werkt de kommissie voorstellen uit voor een rechtspositieregeling voor alle funktionarissen in dienst van de partij.

De denkbeelden van deze kommissie en haar konklusies die door het Partijbestuur worden gedeeld, zijn onder „Partijcentrum” samenvattend weergegeven.

Inmiddels funktioneert het partijburo met minimale bezetting van 2,6 medewerkers versterkt met een variabel aantal vrijwilligers.

b. werkgroep partijorganisatie

Ter verdere uitwerking van de in stelling 8 gegeven opdrachten tot verbetering van de partij-organisatie op een aantal punten, werd uit het partijbestuur een werkgroep samengesteld bestaande uit Hans van der Wilk, Lieuwie Zigterman, Paul van der Hijden en aanvankelijk (tot maart 1978) Iens Coppes, thans Bert Willemsen. In de eindfase maakte ook Louis Vuurboom deel uit van de werkgroep.

c. kampanjeraad

Er werd een kampanjeberaad en een kampanjekommissie ingesteld voor de kampanje voor de Provinciale Staten- en de gemeenteraadsverkiezingen. Het kampanjeberaad is in de voorbije verkiezingsperiode actief en initiatiefrijk opgetreden. De door het partijbestuur ingestelde konstruktie kampanjeberaad – kampanjeorganisatiekommissie heeft evenwel niet optimaal gewerkt.

De gedachten over een permanente kampanje werden verder uitgewerkt en komen in deze nota aan de orde.

d. partijbestuur

Ter bespreking van de situatie na het kongres van november 1977 werden door de voorzitter, de vice-voorzitter en de algemeen sekretaris de provincies bezocht.

Binnen het partijbestuur werden de taken zodanig onderling verdeeld dat alle organisatorische onderdelen van het gehele partij-apparaat konden beschikken over een referentiepunt. Ook werd voor elke provincie een van de partijbestuursleden als kontaktpersoon aangewezen.

Een aantal maatregelen leidde tot een sanering van de partij-financiën.

Op 14 juni 1978 werd door het partijbestuur een evaluatie gehouden van het funktioneren gedurende het eerste halfjaar na het kongres van november 1977. De organisatorische konklusies van deze evaluatie worden hier beknopt weergegeven:

– het partijbestuur heeft nog te weinig zicht op de activiteiten van een aantal landelijke partij-organen; de koördinatie is gebrekkig en de geringe bezetting van thema- en werkgroepen baart zorgen.

– het funktioneren van de kerngroep dient verbeterd te worden, zowel wat betreft de gang van zaken op de vergaderingen als via meer inbreng van de kant van het partijbestuur.

– het goed funktioneren van het partijbestuur kan worden bevorderd door betere schriftelijke voorbereiding van de vergaderingen en door het koncentrereren van kommunikatie en informatie bij de sekretaris partijbestuur.

– de taken van het dagelijks bestuur zijn beperkt tot het voorbereiden van partijbestuursbesluiten, het uitvoeren van werkzaamheden die het partijbestuur heeft gedelegeerd en het in spoedeisende gevallen namens het partijbestuur optreden.

– het partijbestuur moet grote(re) aandacht schenken aan de presentatie naar buiten, vaker eigen initiatieven nemen en alert zijn op akties.

C. UITGANGSPUNTEN VOOR EEN BETERE ORGANISATIE

1. Invalshoek

De werkgroep Partij-organisatie stond voor de vraag langs welke invalshoek de bestaande partij-organisatie en de daaraan verbonden organen moesten worden benaderd. De voorkeur zou het verdienen een organisatie-model te formuleren onafhankelijk van het bestaande, maar al gauw komt men dan telkens met de opmerking: maar we hebben een bestaande organisatie. De bestaande situatie ligt bovendien vaak zodanig vast dat je wel verplicht bent deze als vertrekpunt te kiezen. Dit sluit een onderzoek naar mogelijkheden van een meer doelmatige organisatie en samenhang niet uit. **Dit moet leiden tot een organisatie-ontwikkelingsmodel dat gedragen wordt door degenen die er in functioneren.**

Verdere kondities bij een dergelijk ontwikkelingsmodel zijn:

1. het behoud of de versterking van het democratisch functioneren van de onderscheiden organen,
2. het inzichtelijk maken van de organisatie, wat het democratisch functioneren bevordert,
3. het aanspreekbaar zijn van de onderscheiden organen door de controlerende organen in de partij t.w.: Kongres, Kerngroep en ook ledenvergaderingen
4. het op elkaar afstemmen van het inhoudelijke werk dat door diverse organen wordt verricht,
5. het richten van deze werkzaamheden op de behoeften binnen de partij in al haar geledingen,
6. het bevorderen van het doelmatig functioneren van de onderscheiden organen,
7. het toegankelijk maken van deze organen en de informatie waarover ze beschikken voor alle geledingen in de partij,
8. het betrekken van leden bij de werkzaamheden; de organen niet als besloten clubs

De doelstelling van de PPR als geformuleerd in artikel 2 van de Statuten luidt:

„Het actief deelnemen aan het politieke leven in Nederland vanuit een gezindheid die gericht is op een vernieuwing van de samenleving”.

De Beleidsnota 1977-1978 vermeldt: „Wij kiezen duidelijk voor het werken op twee fronten: parlementair en buiten-parlementair. Eerste taak zal zijn in de komende jaren beide activiteiten nog beter op elkaar af te stemmen”.

De organisatie van onze partij moet mogelijkheden bieden tot realisering van doelstelling en beleidsuitgangspunten. We geven er de voorkeur aan de bestaande situatie onder ogen te zien en de vrijheid te nemen ze kritisch te beoordelen op de vervulling van de hiervoor omschreven kondities.

De PPR kent een groot aantal organen, waarvan sommige eigen rechtspersoonlijkheid bezitten, te weten:

- de Stichting Studiebuero voor Radikale Politieke Vernieuwing
- de Stichting Radikalen Vorming
- de Stichting Jongerenwerk
- de Stichting Radikalenkrant en
- de Vereniging PPR Drukwerken.

Daarnaast kent de PPR organen waarvoor geen of ad hoc-regelingen bestaan zoals: themagroepen, de groep Raads- en Statenwerk, fracties, fractie-assistenten, campagnebeeraad, campagneleiders, campagne-kommissie, werkgroepen, het partijbuero, verkiezingskoördinatoren, steunfracties, het Uitgebred Fraktieoverleg (UFO), provinciale Kerngroepen, Voorzittersoverleg, Secretariaat Partij-opbouw etc.

In bijlage 1 geven wij een overzicht van de organen die bij de PPR bestaan. De veelheid van organen, hun uiteenlopende functies, de uiteenlopende benoemingsprocedures, de uiteenlopende financiering, de uiteenlopende verantwoordingsprocedures, versterken ons in de gedachte dat een organisatie-ontwikkelingsmodel nodig is, waarbij

de hiervoor omschreven kondities vervuld worden.

Te veel zaken zijn tot dusver ad hoc geregeld. Voor zover organen zijn of moeten worden ingesteld dienen deze te worden geregeld op grond van Statuten of Huishoudelijk Reglement. Dit uitgangspunt was voor ons aanleiding om Statuten en Huishoudelijk Reglement te betrekken in onze voorstellen.

Het organisatie-model dat we willen ontwikkelen zal moeten leiden tot vereenvoudiging van de communicatielijnen met koördinatie van de verantwoordelijkheden door het Partijbestuur gekoppeld aan een geïnstitutionaliseerd beleidsoverleg tussen de onderscheiden organen en het Partijbestuur.

2. Beleidsontwikkeling

Binnen de PPR is de behoefte aan de ontwikkeling van een beleid ten behoeve van het optreden van de Partij ter verwerkelijking van zijn doelstellingen en het optreden van de fracties in de vertegenwoordigende lichamen. Hoewel er een duidelijk onderscheid is tussen enerzijds de verantwoordelijkheid van een bestuur en anderzijds de verantwoordelijkheid van de fracties, moet het beleid van beide gericht zijn op het realiseren van de partijdoelstellingen. Het is daarom niet verwonderlijk, dat in bestaande beleidsvoorbereidende organen voor beide aan de beleidsontwikkeling wordt gewerkt. Als beleidsontwikkende organen kennen we: de Studiestichting voor radikale politieke vernieuwing, de themagroepen met hun werkgroepen, de steunfracties, de groep Raads- en Statenwerk. De fractie-medewerkers – voor zover belast met onderzoekwerk – zijn bij de beleidsvoorbereiding betrokken.

De behoefte aan koördinatie en afstemming bij de beleidsvoorbereiding blijkt groot, omdat dit de enige manier is om met de nodige consistentie een beleid te ontwikkelen en uit te dragen. De organisatie van de met beleidsontwikkeling belaste organen en de koördinatie zou hieraan moeten worden aangepast. Het behoort tot de taak van het partijbestuur de gewenste koördinatie tot stand te brengen.

3. Beleidsvaststelling

De beleidsvaststelling binnen de PPR berust in hoogste instantie bij ledenvergaderingen. De nadere uitwerking berust bij fracties en besturen op alle nivo's. Ook de Kerngroep en vergelijkbare provinciale groepen fungeren vaak als beleidsbepalend, zij het dat er dan sprake is van delegatie van het Kongres of de Ledenvergadering.

We hebben de indruk dat de verhouding Kongres-Kerngroep voor wat betreft de taakverdeling voldoende is uitgekristalliseerd. Als je formeel organisatorisch denkt is het de vraag of dit ook geldt voor de wijze waarop de beleidsvaststelling tot stand komt. De Kerngroep houdt zich soms bezig met een stuk beleidsvaststelling dat strikt genomen bij het Kongres thuis hoort. Maar niet alles kan door het Kongres behandeld worden omdat het Kongres maar 2x per jaar bijeenkomt en dan ook nog veel tijd moet besteden aan huishoudelijke aangelegenheden. De manier van behandelen van voorstellen op kongressen laat vaak nauwelijks een inhoudelijke discussie toe. Er wordt een aantal stellingen gedeponereerd en in stemming gebracht, maar beter zou het zijn door praten tot elkaar te komen. We gaan er in onze partij van uit dat de discussie plaatsvindt in de aktiecentra. De manier van behandelen in het Kongres moet hierop een vervolg zijn.

Reeds eerder bestond het voornemen een kommissie opdracht te geven te bestuderen of er mogelijkheden zijn voor het houden van schriftelijke voor- en na-stemmingen rond kongressen en van algemene referenda in de partij (vgl. Beleidsnota 77-78 pag. 4 regel 2700 e.v.) Als gevolg van de bestuurswisseling is dit punt uitgesteld. **Thans heeft de werkgroep-organisatie van het PB opdracht gekregen voorstellen uit te werken die in een volgend Kongres aan de orde moeten komen. De opdracht van de werkgroep is: het formuleren van voorstellen over de wijze van besluitvorming op en rond kongressen en kerngroepvergaderingen.**

VII BELANGRIJKSTE WIJZIGINGEN IN STATUTEN EN HUISHOUDELIJK REGLEMENT *(Paul van der Hijden; 045/214466)*

Samenvattend geven wij een overzicht van de belangrijkste wijzigings-voorstellen, waarvan wij vragen deze als meer principiële punten vooraf goed te keuren. Daarna kan het kongres de hiermee verband houdende tekstuele aanpassingen van Statuten en Huishoudelijk Reglement meer globaal behandelen, waarbij uiteraard de door de aktiecentra voor te stellen amendementen aan de orde komen.

1. Wij hebben getracht enige ordening in het Huishoudelijk Reglement aan te brengen door in de voorgestelde tekst alle tot dusver nagenoeg gelijklopende bepalingen over de besturen en over de ledenvergaderingen zowel als over funktionarissen op de onderscheiden nivo's in de partij samen te brengen in algemene regels die op elk nivo toepasbaar zijn, ook waar in het verleden regels ontbraken. Deze algemene regels zijn ondergebracht in hoofdstuk 5 Vergaderingen, hoofdstuk 6 Besturen en hoofdstuk 7 Onverenigbaarheid van functies. Deze ordening zal de hanteerbaarheid van het reglement aanzienlijk bevorderen. Zij heeft er bijvoorbeeld toe geleid dat het aantal artikelen kon worden teruggebracht van 63 tot 39.

De overige voorstellen geven wij onderstaand weer in volgorde van de door ons voorgestelde teksten van Statuten en Huishoudelijk Reglement.

a. STATUTEN

2. Artikel 1 van de huidige Statuten bepaalt dat de naam Politieke Partij Radikalen kan worden afgekort als „P.P.R.” of als „Radikalen”. De afkorting tot „Radikalen” wordt in officiële stukken niet gebruikt. Voor de ingevolge de Kieswet voor het indienen van kandidatenlijsten te gebruiken aanduiding wordt steeds gekozen voor „P.P.R.”. Wij stellen voor deze aanduiding statutair als de enig mogelijke vast te leggen, mede omdat het begrip „radikalen” meer een aanduiding is voor de leden dan voor de partij.

3. Als plaats van vestiging is in de ontwerp-tekst gekozen voor Amsterdam i.p.v. 's-Gravenhage, omdat Amsterdam de vestigingsplaats is van het sekretariaat en het partijbureau.

4. Artikel 8 van de Statuten bepaalt dat tegen roeyment beroep mogelijk is bij een kommissie waarvan de leden door de algemene ledenvergadering zijn aangewezen. Deze aanwijzing heeft – bij ons weten – nooit plaatsgevonden.

Wij stellen voor als leden van de beroepskommissie als bedoeld in artikel 8 aan te wijzen de leden van de geschillenkommissie bedoeld in artikel 18 lid 2 van de statuten en artikel 37 van het Huishoudelijk Reglement. In verband hiermee is aan artikel 37 (art. 61 oud) een lid 5 toegevoegd.

5. In artikel 9 wordt het begrip „kongres” ingevoerd als benaming voor de algemene ledenvergadering van de partij. Tevens wordt in overeenstemming met en ter uitvoering van het bepaalde in het BW geregeld: – dat het kongres door het Partijbestuur moet worden bijeengeroepen. – dat de wijze waarop leden om bijeenroeping kunnen verzoeken moet worden geregeld bij Huishoudelijk Reglement

– dat stemmen via machtiging niet mogelijk is
– dat voorzitterschap en sekretariaat zijn opgedragen aan een presidium.

Wanneer dit laatste niet in de Statuten is geregeld zijn de voorzitter en de sekretaris van de Partij krachtens het bepaalde in het BW ook voorzitter en sekretaris van de algemene ledenvergadering.

6. In artikel 11 wordt de vertegenwoordiging „in en buiten rechte” geregeld in een nieuw lid 4 omdat anders volgens BW artikel 29-2 het gehele bestuur vertegenwoordiger is.

7. In artikel 12 zijn taken en bevoegdheden in overeenstemming gebracht met hetgeen volgens het huidige BW nodig is. Lid 2 van de voorgestelde tekst dient omdat anders het bestuur niet tot de genoemde handelingen bevoegd is en om te voorkomen dat bestuursleden hoofdelijk aansprakelijk worden gesteld bij het plegen van de genoemde rechtshandelingen door het Partijbestuur.

8. Tot dusverre kenden we in de Statuten uitsluitend plaatselijke en regionale aktiecentra. In het Huishoudelijk

Reglement was verder ook sprake van gewestelijke aktiecentra (Hoofdstuk 3 oud).

In het dagelijkse spraakgebruik van de partij kenden we ook provinciale aktiecentra. Formeel bestonden die echter niet. Wij stellen voor ons in de Statuten zowel als in het Huishoudelijk Reglement te richten naar de in de praktijk gebleken behoefte aan een indeling van de partij naar de in de staatsinrichting te onderscheiden bestuurslagen en te spreken van: gemeentelijke, gewestelijke en provinciale aktiecentra. Hierbij stellen we tevens voor gemeentelijke aktiecentra ook mogelijk te maken voor een groep van gemeenten.

De teksten van artikel 13 van de Statuten en van hoofdstuk 4 van het Huishoudelijk Reglement zijn hieraan aangepast. Een aantal gelijklopende reglementsbepalingen is samengevoegd zodat ook voor dit hoofdstuk het onder 1 voorgestelde van toepassing is.

9. Het Huishoudelijk Reglement regelde in artikel 32 oud de wijze waarop de leden van de Kerngroep worden afgevaardigd zonder dat deze was terug te voeren op de Statuten. Hierin wordt voorzien door lid 1 van artikel 14.

b. HUISHOUDELIJK REGLEMENT

10. In artikel 1 van het Huishoudelijk Reglement wordt in de voorgestelde tekst van lid 4 ook het moment geregeld waarop het lidmaatschap eindigt.

11. Niet geregeld was welk orgaan in de partij de kontributie vaststelt. In lid 1 van artikel 2 stellen wij voor dit te doen geschieden door het Kongres.

12. De Statuten maken in artikel 6 onderscheid tussen c „afvoering van de ledenlijst” en d „roeyment”.

Afvoering van de ledenlijst is een administratieve maatregel bij kontributieschuld die volgens de Statuten nader wordt geregeld bij Huishoudelijk Reglement.

Roeyment is een disciplinaire maatregel tegen een lid dat zich misdraagt. De rechtsgang hiervan is geregeld in de Statuten.

In de huidige tekst van artikel 2 van het Huishoudelijk Reglement wordt het afvoeren van de ledenlijst nader geregeld. Abusievelijk werd in deze tekst van „royeren” gesproken. In de voorgestelde tekst van artikel 2 wordt verandering hierover voorkomen.

13. In artikel 6 stellen wij voor de termijnen die gelden voor de procedures rond een kongres te binden aan bepaalde data. De bedoeling van dit voorstel is binnen de partij tot een vast rooster te komen waarnaar zich de huishoudelijke activiteiten op alle nivo's kunnen richten.

14. Artikel 49 lid 2 oud, kent de mogelijkheid om een „buitengewoon kongres” bijeen te doen roepen. Omtrent de regels welke voor het buitengewoon kongres gelden, bevatte het Huishoudelijk Reglement geen bepalingen. Strikt genomen zijn dus de bepalingen welke voor een kongres gelden van toepassing. Toch kan het gezien het spoedeisende karakter van een buitengewoon kongres noodzakelijk zijn om van de normaal geldende bepalingen af te wijken. O.i. zal de Kerngroep per voorkomend geval nadere regels welke voor het buitengewoon kongres gelden moeten stellen. Hierbij mogen o.i. alleen die regels buiten werking worden gesteld welke betrekking hebben op termijnen. Teneinde hierin te voorzien is een lid 3 van artikel 6 geformuleerd.

15. In artikel 7 wordt voorgesteld ook de frakties in de Tweede en de Eerste Kamer de mogelijkheid te bieden tot het als zodanig indienen van voorstellen, amendementen en moties. In de gegroeide praktijk komt dit thans ook voor maar reglementair moeten fraktieleden dan steeds de schijn wekken te handelen als individueel partijlid of namens een aktiecentrum.

16. In de voorgestelde tekst van artikel 8 wordt anders dan in de tekst van artikel 53 oud niet ten dele herhaald wat al in artikel 10 van de Statuten is omschreven als behorend tot de taken van het Kongres.

17. In lid 3 van artikel 9 stellen wij voor ook de financiële verantwoording aan vaste data te binden overeenkomstig het onder 13 vermelde voorstel.

18. In de huidige tekst van het Huishoudelijke Reglement wordt volstaan met te regelen dat het PB de sekretaris van het PB benoemt. De benoeming van overige personeelsle-

den van de partij is niet geregeld. Wij stellen in artikel 10.1.c. voor deze eveneens aan het PB op te dragen.

19. Artikel 37 (oud) van het Huishoudelijk Reglement regelt de taakverdeling van de leden van het DB van de Partij. In lid 3 is sprake van „de sekretarissen politiek, buitenland, organisatie en partijopbouw”. Het zittende DB kent een Algemeen Sekretaris, een Sekretaris Buitenland en een Sekretaris Voorlichting.

Dit wijkt dus af van het geldende reglement. O.i. zou voor het DB kunnen worden volstaan met: Voorzitter, Vicevoorzitter, Algemeen Sekretaris en Penningmeester. Afhankelijk van de zaken die aan de orde zijn nodigt het DB een of meer overige bestuursleden uit, tot wier portefeuille deze zaken behoren. De voorgestelde tekst van het Huishoudelijk Reglement is hieraan aangepast. Het begrip „DB” komt overigens niet voor in de Statuten wel in het Huishoudelijk Reglement, zij het dat dit volstaat met te constateren wie het DB vormen zonder hieraan een functie als orgaan in de Partij toe te kennen.

Wij hebben hierin voorzien door aan artikel 10 een taak-aanduiding als lid 2 toe te voegen.

20. Wij stellen in artikel 11 lid 2 voor het DB als omschreven onder 19 in functie te laten kiezen en alle overige functies binnen het PB door de overige PB-leden onderling te doen verdelen. We verwijzen hierbij ook naar hetgeen in artikel 22 lid 3 wordt voorgesteld.

21. Analooq aan de voorstellen onder 13 en 16 zullen wij voor de procedure van bestuursverkiezingen aan vaste data te binden. Deze voorstellen zijn uitgewerkt in artikel 12.

22. De aan lid 6 van artikel 12 toegevoegde zin bevat het voorstel de adviescommissie voor de verkiezing van nieuwe partijbestuursleden ook de kerngroep te laten adviseren bij tussentijdse verkiezingen. Idem lid 6 b van artikel 13.

23. Wij stellen voor het Kongres alvorens tot verkiezing van PB-leden over te gaan een uitspraak te laten doen over het aantal te verkiezen PB-leden. Hiertoe is lid 4 van artikel 13 toegevoegd.

24. Artikel 41 oud bepaalt dat alle partij-bestuursvergaderingen openbaar zijn en dat het partijbestuur bevoegd is een gedeelte van een vergadering besloten te verklaren, wanneer vertrouwelijke zaken betreffende personen ter sprake zullen komen. In ons voorstel over vergaderingen wordt niet slechts gesproken over partijbestuursvergaderingen (zoals al toegelicht onder 1).

Naar onze mening sluit het voorschrift dat alle vergaderingen openbaar zijn niet aan bij de realiteit dat er ook binnen onze partij situaties voorkomen waarin het niet opportuun is zaken voortijdig in de openbaarheid te brengen. Dit behoeft zich niet te beperken tot persoonlijke kwesties, maar kan b.v. duidelijk betrekking hebben op de strategie die wordt afgesproken voor onderhandelingen met andere partijen.

In artikel 21 stellen wij nadrukkelijk voor als beginsel te aanvaarden dat alle vergaderingen openbaar zijn en hierop slechts uitzonderingen toe te staan wanneer de vergadering hiertoe op grond van te omschrijven motieven besluit.

25. In artikel 56 lid 3 oud is sprake van „werknemers” waar het gaat om de verenigbaarheid van functies. Daar de verschillende partij-organen gebruik maken van de diensten van zgn. „vrijwilligers” die evenals werknemers verplichtingen zijn aangegaan met het desbetreffend partijorgaan stellen wij voor hen op gelijke voet te behandelen als werknemers. In verband hiermee hebben we in artikel 23 lid 5 de woorden „werknemers in dienst” vervangen door „funktionarissen”.

26. Wij stellen voor de leiding, de voorbereiding en de verslaglegging van zowel het Kongres als de Kerngroep-vergaderingen op te dragen aan één presidium als geregeld in hoofdstuk 9 van het Huishoudelijk Reglement.

27. In artikel 30 stellen wij voor niet zoals in het huidige Huishoudelijk Reglement in hoofdstuk 5 te spreken van „werkgroepen en commissies” maar overeenkomstig lid 1 van artikel 12 van de Statuten van „organen” en hieronder ook te verstaan de organen die een eigen rechtspersoonlijkheid bezitten.

28. Wij stellen voor de instelling van organen krachtens artikel 30 steeds te doen plaatsvinden door het PB onder verantwoording aan Kerngroep en Kongres (artikel 30 lid 3).

29. Naar onze mening dient het PB tegenover Kerngroep en Kongres verantwoording af te leggen over het te voeren en het gevoerde beleid. Bijgevolg dienen de beleidsvoornemens van de onderscheiden organen tevoren aan het PB te worden voorgelegd teneinde een goede onderlinge afstemming mogelijk te maken en ook rekening te kunnen houden met prioriteiten welke mede in verband met het beslag op financiële middelen van de partij moeten worden gesteld (artikel 30 lid 4).

30. Wij stellen voor dat publikatie van PPR-stukken en standpunten slechts kan plaatsvinden na voorafgaand overleg met het PB en onder verantwoordelijkheid van het PB. Weliswaar hielden ook de leden 2 en 3 van artikel 31 (oud) in dat stukken welke door organen werden geproduceerd vooraf aan het PB moesten worden voorgelegd ter toetsing, maar wij menen dat de voorgestelde tekst van de leden 5 en 6 van artikel 30 een en ander duidelijker regelt.

31. Tenslotte stellen wij voor dat de voorgestelde Statuten en het Huishoudelijk Reglement overeenkomstig de tekst van bijlage 2 vast te stellen, met dien verstande dat het Partijbestuur gemachtigd is in de Statuten die tekstuele wijzigingen aan te brengen welke de notaris noodzakelijk acht voor zover deze geen inhoudelijke verandering betreffen.

D. KONKRETISERING

1. Kongres, kerngroep, presidium

Kongres

Het Kongres is de algemene ledenvergadering van de partij en als zodanig het hoogste gezag in de partij. Het Kongres is derhalve een beleidsvaststellend orgaan. Hierover zijn in het voorgaande opmerkingen gemaakt waarnaar we verwijzen.

Kongrespresidium

Het Kongres kiest steeds voor een kalenderjaar op voordracht van de Kerngroep een kongrespresidium. De idee achter een dergelijk instituut is dat niet het Partijbestuur de gang van zaken tijdens een algemene ledenvergadering zelf in handen moet hebben. Wie verantwoording moet afleggen moet vrijgesteld zijn van het leiden van de vergadering.

Naar ons idee moet een presidium de organisatorische kant van het vergaderen in handen hebben, het moet niet persé alle uitvoerende taken zelf doen maar wel zorgen dat er mensen voor ter beschikking zijn. Het draagt verantwoordelijkheid voor de voorbereiding en voor de nazorg van kongressen. Deze taken veronderstellen gespecialiseerde eigenschappen die schaars voorkomen in de Partij. Soortgelijk werk moet worden verricht door de Kerngroepcommissie. Dit leidt tot de gedachte één groep binnen de partij – **presidium** – te belasten met dit organisatorische werk. Het partijbestuur moet door Kongres en Kerngroep verantwoordelijk worden gesteld voor het functioneren van het presidium. Het presidium moet kunnen beschikken over de faciliteiten van het partijburo (partijcentrum). De samenstelling en de werkwijze van het presidium moeten bij Huishoudelijk Reglement worden geregeld.

Kerngroep

Het bijwonen van de vergaderingen van de Kerngroep is ondanks de verlaging van de vergaderfrequentie niet verbeterd. De vergaderingen beperken zich doorgaans tot het controleren van het beleid van een aantal partij-organen (vooral bestuur en fracties). Het Partijbestuur streeft ernaar meer regelmatig met beleidsnotities in de kerngroep te komen.

Kerngroepcommissie

De functie van de kerngroepcommissie vertoont zoals hiervoor reeds aangeduid veel gelijkenis met die van het kongrespresidium.

Een samengaan van beide organen ligt dan ook voor de hand.

2. Overige organen

Eerder is al opgemerkt dat de PPR organen kent waarvoor

geen of ad hoc-regelingen bestaan. Lid 1. c van Artikel 12 van de Statuten bepaalt dat tot de taken van het Partijbestuur behoort:

„de instelling van bijzondere organen, waaraan beperkte bestuurs- of beslissingsmacht of een adviserende taak kan worden opgedragen.”

Artikel 31 van het geldend Huishoudelijk Reglement regelt nader in lid 2 dat door werkgroepen en commissies, ingesteld door kongres, kerngroep of partijbestuur, geproduceerde stukken, zoals nota's en discussiestukken aan het partijbestuur worden gezonden. Krachtens het bepaalde in lid 3 van genoemd artikel moet het partijbestuur de ingezonden stukken toetsen en zich daarbij laten voorlichten door de Studiestichting of andere deskundigen.

Lid 4 van slotsom regelt dat standpunten en dergelijke door werkgroepen en commissies naar buiten gebracht kunnen worden mits duidelijk is aangegeven onder wiens verantwoordelijkheid zulks geschiedt. Afgezien van opmerkingen die we zouden willen maken over een meer afgewogen formulering van deze bepalingen, zijn wij van mening dat er landelijke organen zijn waarvan gesteld kan worden dat nogal vrij wordt omsprongen met statutaire en reglements-bepalingen. **Wij zijn van mening dat alle in de partij voorkomende organen op landelijk nivo op initiatief van Kongres, Kerngroep of Partijbestuur tot stand moeten komen, waarna het partijbestuur de instelling regelt.** Bij het desbetreffende besluit moeten tevens de taakstelling, de eventuele delegatie, de beleids- en financiële verantwoording t.o.v. het partijbestuur, de zittingsduur e.d. worden geregeld, op grond van de bepalingen van het Huishoudelijk Reglement.

Deze mening wordt niet ingegeven door een verlangen naar centralisering, maar door een konsekvente toepassing van hetgeen thans reeds is gereguleerd en door de hiervoor onder „Beleidsontwikkeling” en „Beleidsvaststelling” beschreven behoefte aan coördinatie en afstemming om tot een consistente ontwikkeling en het dito uitdragen van het beleid van de partij te geraken. De verantwoording welke over dit beleid moet worden afgelegd tegenover Kerngroep en Kongres kan dan ook meer doelmatig door het Partijbestuur gebeuren dan thans, nu landelijke organen zich soms rechtstreeks tot Kerngroep of Kongres wenden.

Uiteraard laat deze gang van zaken onverlet de eigen verantwoordelijkheid van de fracties in Tweede- en Eerste Kamer, alsmede hun statutaire verantwoordingsplicht tegenover het Kongres en de Kerngroep (art. 10 lid 1 d. resp. art. 14 lid 2.) Tot dusver bestond voor de onderlinge afstemming van het beleid met inachtneming van ieders eigen verantwoordelijkheid het Uitgebreid Fractie Overleg (UFO). Wanneer het partijbestuur vorm heeft gegeven aan de onder „Beleidsontwikkeling” beschreven gedachten is deze afstemming ons inziens verzekerd.

Het antwoord op de vraag of organen een eigen rechtspersoonlijkheid moeten bezitten en de keuze van de vorm hiervan is een zaak van doelmatigheid. Ons inziens dient hierbij overwogen te worden dat de invloed van de leden van de PPR (via Kerngroep, Kongres en Bestuursverantwoording) het grootst is wanneer de organen geen eigen rechtspersoonlijkheid bezitten. Alleen wanneer hiervan het verwerven van eigen inkomsten afhankelijk is, zou eigen rechtspersoonlijkheid mogelijk moeten zijn. Wanneer hiertoe besloten wordt zal de verhouding tot en de verantwoordingsplicht aan het partijbestuur en via dit aan kerngroep en kongres duidelijk moeten zijn geregeld.

Voorzover de organen thans al eigen rechtspersoonlijkheid bezitten zal het Partijbestuur de onderscheiden statutair bevoegde instanties moeten verzoeken hun statuten en regelingen aan te passen aan de i.v.m. het voorgaande te stellen eisen. Ter uitvoering van artikel 12 van de Statuten is het gewenst in het Huishoudelijk Reglement Hoofdstuk 5 te noemen: „Bijzondere organen”. Hierdoor wordt aangesloten bij de tekst van artikel 12 van de Statuten en wordt voldaan aan de wens om ook de instelling van rechtspersonen duidelijker onder de werking van het Huishoudelijk Reglement te brengen.

3. Algemeen Beleidsoverleg

Het Algemeen Beleidsoverleg is bedoeld als een orgaan waarin gestalte wordt gegeven aan de noodzakelijke eenheid van beleid. Het vroeger bestaande Uitgebreid Fractie-Overleg heeft met name gefunctioneerd als een kollege waarin partijbestuur en Kamerfracties (met behoud van eigen verantwoordelijkheid) gemeenschappelijke standpunten voorbereidden met betrekking tot belangrijke (aktuele) politieke kwesties. De andere in het UFO vertegenwoordigde geledingen hadden vooral een adviserende rol.

De taak van het Algemeen Beleidsoverleg is uitdrukkelijk ruimer.

De beleidsontwikkeling – door een aantal ondersteunende organen – en de beleidsvoering – door partijbestuur en fracties – worden erin op elkaar afgestemd. Alle partij-organen die op landelijk nivo politiek-inhoudelijke taken verrichten, zijn er daarom in vertegenwoordigd.

Het Algemeen Beleidsoverleg wordt gevormd door: het partijbestuur, de sekretaris partijbestuur, de Tweede Kamerfractie, de Eerste Kamerfractie, een vertegenwoordiger van elke themagroep en van de PPR-vrouwen, een vertegenwoordiger van de groep Raads- en Statenwerk, een vertegenwoordiger van elk der besturen van Studiestichting voor Radikale Politieke Vernieuwing, Stichting Radikalenvorming en Stichting Jongerenwerk, een vertegenwoordiger van de redactie van de PPR-aktiekant en een vertegenwoordiger van het Presidium. Het ABO is een overleg-orgaan en tast de eigen verantwoordelijkheid en de relatieve autonomie van de organen die er deel van uitmaken niet aan. Deze organen verplichten zich echter wél de gezamenlijk uitgezette beleidslijnen in hun eigen funktioneren vorm te geven.

In het op deze wijze geïnstitutionaliseerde beleidsoverleg heeft het partijbestuur tot taak de coördinatie tot stand te brengen. Het is op z'n verantwoordelijkheid aanspreekbaar door de beleidsvaststellende organen: kerngroep en kongres.

4. Permanent Kampanjeberaad

De instelling van een Permanent Kampanjeberaad komt voort uit de gedachte dat werving en publiciteit niet alleen aan de verkiezingen moeten worden opgehangen. Het mobiliseren van mensen voor de ideeën van de partij dient een kontinu proces te zijn.

Als dat proces eenmaal organisatorisch vorm heeft gekregen, is bovendien mankracht en ervaring beschikbaar in periodes van topdrukke.

De taken van het PKB zijn:

– het adviseren van het partijbestuur op het gebied van publiciteit, werving en kampanje, met name waar het gaat om politieke ideeën en uitwerking van het partij-program

– het inhoudelijk voorbereiden van de verkiezingskampanjes

– het initiëren van wervings- en kampanjeactiviteiten.

Het partijbestuur benoemt de leden van het PKB en is verantwoordelijk voor het werk van dit orgaan. In het PKB hebben zitting de partijvoorzitter, de sekretaris voorlichting, twee partijbestuursleden, vertegenwoordigers van Eerste en Tweede Kamerfractie en enkele personen uit de kring van de landelijke partijorganen. De algemeen sekretaris van de partij is voorzitter van het PKB. Het idee van de permanente kampanje heeft consequenties voor alle partijorganen die activiteiten ontplooiën op het gebied van publiciteit, werving en het aantrekken en motiveren van kiezers en leden.

De sekretaris voorlichting van het partijbestuur beperkt zich noodgedwongen tot de coördinatie van voorlichting en publiciteit en het beoordelen van standpunten en acties op hun publicitaire waarde. Op het uitvoerende vlak is deskundige hulp nodig, en dat geldt ook voor de fracties. Eén van de wensen van het partijbestuur is het aanstellen van een beroepskracht voor de partij- en fractiepubliciteit.

De werkgroep publiciteit onder verantwoordelijkheid van de sekretaris voorlichting zorgt voor de praktische planning en afstemming van activiteiten op het gebied van

voorlichting, publiciteit en vormgeving (o.a. met betrekking tot de PPR-radio- en TV-uitzendingen).

Organen die publikaties uitgeven als studiestichting, SRV, SJW, groep Raads- en Statenwerk en PPR-vrouwen zullen contact moeten onderhouden met de werkgroep publiciteit. Groepen die leden en kiezers willen motiveren (o.m. partijopbouw en de vormingsstichtingen) dienen in relatie te staan met het Permanent Kampanjebeeraad.

In de vormgeving van publikaties, affiches, briefpapier e.d. dient meer eenheid te worden aangebracht. Dit verdient ook aanbeveling voor de aktiecentra.

Het partijbestuur wil op korte termijn een beslissing nemen over de positie van de Vereniging PPR-drukwerken, zulks afhankelijk van de levensvatbaarheid daarvan en van de mogelijkheden tot koppeling aan het partijcentrum.

5. Partijcentrum

Zoals eerder in deze nota ter sprake kwam, kent de partij een groot aantal landelijke organen. De groei daarvan in de laatste jaren heeft ertoe geleid dat naast het partijburo ook anderen (werknemers en vrijwilligers) ten behoeve van die organen uitvoerend werk wordt verricht met een landelijk karakter.

De verschillende werkzaamheden zijn echter niet of slechts gebrekkelijk op elkaar afgestemd.

Het partijbestuur vindt het wenselijk te komen tot één landelijk partijcentrum, waarin de uitvoering van alle landelijke activiteiten centraal gecoördineerd plaatsvindt. Door koördinatie zal zowel de effectiviteit als de efficiency gediend worden.

De koördinatie ten aanzien van het beleid en de werkwijze van dit centrum is de taak van de Algemeen Sekretaris van de partij, die wordt bijgestaan door de sekretaris partijbestuur.

Voor het partijcentrum kunnen drie taakvelden worden onderscheiden:

a. politiek-inhoudelijke taken, waarbij het gaat om het aandragen van bouwstenen voor politieke standpunten en keuzes door het doordenken van de uitgangspunten van de partij en de uitwerking daarvan naar deelgebieden;

b. partij-organisatorische taken, die erop gericht zijn de partij als organisatie goed te laten functioneren;

c. administratieve taken, ter ondersteuning van het politiek-inhoudelijke en het organisatorische werk ten behoeve van de partij en de partij-organen.

Met alle organen binnen de partij die op landelijk nivo politiek-inhoudelijke en/of partij-organisatorische en administratieve taken hebben, zal overleg moeten plaatsvinden over de opzet van het partijcentrum. **Het partijburo** is een uitvoerend administratief orgaan, dat onder verantwoordelijkheid van het partijbestuur een aantal taken van landelijk karakter verricht.

Voor dit orgaan staat als doelstelling centraal dat het een efficiënt functionerende service-instelling moet zijn. De organisatie van de werkzaamheden en de arbeidsverhoudingen moeten er zodanig zijn dat ze in overeenstemming zijn met de uitgangspunten van het partijprogramma.

Dit impliceert de bevoegdheid van de partijburo-medewerkers zelfstandig te beslissen over de wijze waarop ze hun taak verrichten, echter in goed overleg met het partijbestuur en binnen de grenzen die het partijbestuur als centrale koördinerende instantie heeft te stellen. Deze opmerkingen zijn van overeenkomstige toepassing op het partijcentrum.

6. Statuten en Huishoudelijk Reglement

Diskussies over reglementen binnen de PPR zijn niet erg in trek. Toch zijn we van mening dat een partij van een omvang als die van de PPR niet doelmatig kan functioneren wanneer de werkwijze en de inrichting van zijn organen niet helder en eenduidig in reglementen en statuten is vastgelegd.

Bij het systematisch doorlichten van statuten en reglementen van de onderscheiden partij-organen zijn wij gestuit op een aantal onvolkomenheden en op het niet op elkaar afgestemd zijn van de zaken die erin geregeld worden. Het partijbestuur is van mening dat een dergelijke afstemming voor het doelmatig functioneren van het

partij-apparaat wel zodanig geregeld moet zijn dat daarvoor niet het intern democratisch functioneren van de verschillende organen wordt aangetast. Integendeel, een meer inzichtelijke structuur van de verschillende organen bevordert de interne democratie binnen de partij.

Een aantal voorgestelde wijzigingen in statuten en reglementen is van zuiver tekstuele en juridische aard. Wie nauwkeurig leest zal dit beamen. Als voorbeeld noemen we het begrip „Kongres”. In het Huishoudelijk Reglement van de partij wordt het woord kongres steeds gebruikt zonder nadere definiëring.

In de Statuten komt het woord kongres niet voor. Krachtens het bepaalde in lid 1 van artikel 9 van de Statuten van de PPR berust „het hoogste gezag” van de Politieke Partij Radikalen bij de „Algemene Ledenvergadering”. Merkwaardig is dat het begrip „Algemene Ledenvergadering” in het Huishoudelijk Reglement niet voorkomt, terwijl lid 3 van genoemd artikel voorschrijft dat dit reglement de gang van zaken tijdens de algemene ledenvergadering moet regelen. Strikt genomen kan men twijfel hebben aan de geldigheid van besluiten van Kongressen die niet als „Algemene Ledenvergadering” zijn uitgeschreven.

We zijn er ons van bewust dat alleen al deze toelichting bij rechtgeaarde radikalen wrevel zal oproepen. Toch menen wij dat statuten en reglementen een juridische functie hebben en daarom waterdicht geformuleerd moeten zijn. Wij willen het gezien de te verwachten wrevel bij dit ene voorbeeld laten en niettemin zorgen voor een **meer verantwoorde formulering van statuten en reglementen.**

Het partijbestuur stelt voor de Statuten en het Huishoudelijk Reglement van de PPR vast te stellen volgens de tekst van **bijlage 2**. Naast de voorgestelde tekst zijn de thans geldende bepalingen afgedrukt.

Bijlage 1

OVERZICHT VAN DE ORGANEN BINNEN DE PPR

Gemeentelijk aktiecentrum	Groep Raads- en Statenwerk
Gemeentelijke ledenvergadering	Stuurgroep Raads- en Statenwerk
Gemeentelijk bestuur	Gemeentepaper
Gemeenteraadsfraktie	SRV-bestuur (algemeen)
Gemeenteraadssteunfraktie	SRV-dagelijks bestuur
	SRV-staf
Gewestelijk aktiecentrum	SJW-bestuur
Gewestelijke ledenvergadering	SJW-werkgroep
Gewestelijk bestuur	SJW-staf
Gewestraadsfraktie	
Gewestraadssteunfraktie	PPRak-redaktieraad
	PPRak-redaktie
Provinciaal aktiecentrum	PPRak-direktie
Provinciale ledenvergadering	Ver. Drukwerken-bestuur (alg.)
Provinciale kerngroep	Ver. Drukwerken-dagelijks bestuur
Provinciaal bestuur	Ver. Drukwerken-alg. ledenvergadering
Provinciale statenfraktie	Ver. Drukwerken-koördinator
Prov. statensteunfraktie	Werkgroep Publiciteit
Kongres	
Kongrespresidium	Sekretaris Partijbestuur
Kerngroep	Partijburo
Kerngroepkommissie	Sekretariaat Partij-opbouw
Partijbestuur	Werkgroep partij-opbouw
Dagelijks bestuur	
Fraktie Tweede Kamer	Kampagnebeeraad
Fraktie Eerste Kamer	Kampagnekommissie
Fraktie assistenten	
Uitgebreid fraktie-overleg	Financiële kommissie
	Geschillenkommissie
Studiestichting	
Themagroep milieu	
Milieu werkgroepen	
Themagroep macht	
Themagroep welzijn	
Welzijn werkgroepen	
Themagroep vrede	
Vrede werkgroepen	
Werkgroep internationale kontakten	
PPR-vrouwen (landelijke groep)	
PPR-vrouwen (regionale groepen)	

Bijlage 2 VOORGESTELDE NIEUWE TEKST VAN STATUTEN EN HUISHOUDELIJK REGLEMENT

VOORSTELLEN

STATUTEN VAN DE POLITIEKE PARTIJ RADIKALEN

NAAM, ZETEL EN DUUR

Artikel 1

1. de vereniging draagt de naam Politieke Partij Radikalen. Deze naam kan worden afgekort en aangeduid als: „P.P.R.”.
2. De vereniging is gevestigd te Amsterdam.
3. De vereniging is opgericht op 1 maart 1968 en aangegaan voor onbepaalde tijd.

DOEL

Artikel 2

1. De Politieke Partij Radikalen stelt zich ten doel het actief deelnemen aan het politieke leven in Nederland, vanuit een gezindheid, die gericht is op een vernieuwing van de samenleving.
2. Deze doelstelling wordt steeds opnieuw nader uitgewerkt in een politiek program.

MIDDELEN

Artikel 3

- De Politieke Partij Radikalen tracht haar doel te bereiken door:
- a. het doen verkiezen van haar kandidaten in de Eerste en de Tweede Kamer van de Staten Generaal, alsmede in andere vertegenwoordigende lichamen;
  - b. andere geëigende middelen.

LEDEN

Artikel 4

1. Ieder, die instemt met de doelstellingen van de Politieke Partij Radikalen en de leeftijd van 16 jaar heeft bereikt, kan als lid tot de Politieke Partij Radikalen toetreden.
2. Aanmelding voor het lidmaatschap dient schriftelijk te geschieden bij het sekretariaat van de Politieke Partij Radikalen of op een nader bij huishoudelijk reglement vast te stellen wijze.

Artikel 5

1. Het lidmaatschap gaat in en eindigt op de dag bij het huishoudelijk reglement te bepalen.
2. Aan het lidmaatschap is een jaarlijkse kontributie verbonden.

Artikel 6

- Het lidmaatschap eindigt door:
- a. overlijden;
  - b. de ontvangst op het sekretariaat van de Politieke Partij Radikalen van een schriftelijke opzegging;
  - c. afvoering van de ledenlijst wegens een kontributieschuld met inachtneming van terzake geldende bepalingen van het huishoudelijk reglement;
  - d. roeyment.

Artikel 7

Het bestuur van de Politieke Partij Radikalen is bevoegd een lid te roeyen, indien dit zich gedraagt op een wijze welke in ernstige mate in strijd is met de doelstellingen van de Politieke Partij Radikalen, met de statuten of met het huishoudelijk reglement.

Artikel 8

Van een roeyment staat binnen een maand nadat het betrokken lid hiervan schriftelijk in kennis is gesteld beroep open op een kommissie, waarvan de leden door de algemene ledenvergadering zijn aangewezen.

DE ALGEMENE LEDENVERGADERING

Artikel 9

1. Het hoogste gezag van de Politieke Partij Radikalen berust bij de algemene ledenvergadering, genaamd: „het kongres”, welke bestaat uit de bij huishoudelijk reglement nader te regelen afvaardiging van stemgerechtigde leden.
2. Het kongres is voor alle leden toegankelijk.
3. Elk jaar wordt tenminste een kongres gehouden. Het wordt door het partijbestuur bijeengeroepen door oproeping via het partijorgaan.
4. De wijze waarop leden het partijbestuur om een kongres kunnen verzoeken wordt geregeld in het huishoudelijk reglement.
5. De wijze waarop tijdens het kongres wordt gestemd wordt geregeld in het huishoudelijk reglement. Een lid kan zijn stem niet door een daartoe gemachtigd ander lid doen uitbrengen.
6. Het voorzitterschap en sekretariaat van het kongres worden opgedragen aan een presidium, waarvan de samenstelling en de taak nader worden geregeld bij huishoudelijk reglement.

GELDENDE TEKSTEN

NAAM, ZETEL EN DUUR

Artikel 1

1. De vereniging draagt de naam Politieke Partij Radikalen. Deze naam kan worden afgekort als „P.P.R.” of „Radikalen” en is gevestigd te 's-Gravenhage.
2. De vereniging is aangegaan voor de tijd van 29 jaar en 11 maanden, te rekenen vanaf de dag van haar oprichting, zijnde 1 maart 1968.

DOEL

Artikel 2

1. De Politieke Partij Radikalen stelt zich ten doel het actief deelnemen aan het politieke leven in Nederland, vanuit een gezindheid, die is gericht op een vernieuwing van de samenleving.
2. Deze doelstelling wordt steeds opnieuw uitgewerkt in een politiek program.

MIDDELEN

Artikel 3

- De Politieke Partij Radikalen tracht haar doel te bereiken door:
- a. het doen verkiezen van haar kandidaten in de Eerste en Tweede Kamer van de Staten Generaal, alsmede in andere vertegenwoordigende lichamen;
  - b. andere geëigende middelen.

LEDEN

Artikel 4

1. Ieder, die instemt met de doelstellingen van de Politieke Partij Radikalen en de leeftijd van 16 jaar heeft bereikt, kan als lid tot de Politieke Partij Radikalen toetreden.
2. Aanmelding voor het lidmaatschap dient schriftelijk te geschieden bij het sekretariaat van de Politieke Partij Radikalen of op een nader bij huishoudelijk reglement vast te stellen wijze.

LIDMAATSCHAP

Artikel 5

1. Het lidmaatschap gaat in op de dag bij huishoudelijk reglement te bepalen.
2. Aan het lidmaatschap is een jaarlijkse kontributie verbonden.

EINDE VAN HET LIDMAATSCHAP

Artikel 6

- Het lidmaatschap eindigt door:
- a. overlijden;
  - b. de ontvangst op het sekretariaat van de Politieke Partij Radikalen van een schriftelijke opzegging;
  - c. afvoering van de ledenlijst wegens een kontributieschuld met inachtneming van de terzake geldende bepalingen van het huishoudelijk reglement;
  - d. roeyment.

Artikel 7

Het bestuur van de Politieke Partij Radikalen is bevoegd een lid te roeyen, indien deze zich gedraagt op een wijze welke in ernstige mate in strijd is met de doelstellingen van de Politieke Partij Radikalen, met de statuten of het huishoudelijk reglement.

BEROEP TEGEN ROYEMENT

Artikel 8

Van een roeyment staat binnen een maand nadat het betrokken lid hiervan schriftelijk in kennis is gesteld, beroep open op een kommissie, waarvan de leden door de algemene ledenvergadering zijn aangewezen.

DE ALGEMENE LEDENVERGADERING

Artikel 9

1. Het hoogste gezag van de Politieke Partij Radikalen berust bij de algemene ledenvergadering, welke voor alle leden toegankelijk is.
2. Elk jaar wordt ten minste een algemene ledenvergadering gehouden.
3. De wijze waarop tijdens de algemene ledenvergadering wordt gestemd, wordt vastgesteld bij huishoudelijk reglement.

TAKEN EN BEVOEGDHEDEN VAN HET KONGRES

Artikel 10

1. Het kongres is belast met:
  - a. de vaststelling van het politiek program van de Politieke Partij Radikalen;
  - b. de vaststelling van het huishoudelijk reglement van de Politieke Partij Radikalen;
  - c. de wijziging van de statuten;
  - d. de beoordeling van het beleid van het bestuur en van bij huishoudelijk reglement aan te wijzen vertegenwoordigende lichamen;
  - e. de beoordeling van het beleid van de leden in andere partijorganen;
  - f. de verkiezing van het bestuur;
  - g. de beslissing in hoogste instantie over zaken, welke in de statuten en reglementen van de Politieke Partij Radikalen daartoe zijn aangewezen;
  - h. andere in het huishoudelijk reglement genoemde taken.
2. De taken, de bevoegdheden en de werkwijze van het kongres worden nader geregeld in het huishoudelijk reglement.

HET BESTUUR

Artikel 11

1. Het bestuur van de Politieke Partij Radikalen, verder genoemd „het partijbestuur” bestaat uit een door het kongres te bepalen aantal leden, met dien verstande, dat het tenminste uit 8 leden bestaat.
2. De voorzitter wordt door het kongres in functie gekozen. Het huishoudelijk reglement kan bepalen dat ook andere bestuursleden in functie worden gekozen.
3. De procedure voor de kandidaatstelling en de verkiezing van de leden van het partijbestuur wordt geregeld in het huishoudelijk reglement.
4. De voorzitter en de secretaris vertegenwoordigen de Politieke Partij Radikalen in en buiten rechte.

TAKEN EN BEVOEGDHEDEN VAN HET PARTIJBESTUUR

Artikel 12

1. Tot de taken van het partijbestuur behoren:
  - a. de algemene leiding van de partij;
  - b. de uitvoering van besluiten van het kongres;
  - c. de instelling van bijzondere organen, waaraan een beperkte bestuurs- of beslissingsmacht of een adviserende taak kan worden opgedragen;
  - d. de erkenning van de in Artikel 13 bedoelde aktiecentra;
  - e. de aanwijzing van de gevolmachtigden en het vaststellen van de inhoud van hun volmacht;
  - f. andere in het huishoudelijk reglement genoemde taken.
2. Het partijbestuur is bevoegd tot het sluiten van overeenkomsten tot het kopen, vervreemden of bezwaren van registergoederen en tot het sluiten van overeenkomsten waarbij de Politieke Partij Radikalen zich als borg of als hoofdelijk medeschuldenaar verbindt, zich voor een derde sterk maakt of zich tot zekerheidsstelling voor een schuld van een derde verbindt onder verantwoording aan de eerstvolgende kerngroepvergadering en aan het eerstvolgende kongres.
3. De taken, bevoegdheden en werkwijze van het partijbestuur worden nader geregeld in het huishoudelijk reglement.

AKTIECENTRA

Artikel 13

1. De aktiecentra verenigen alle leden die woonachtig zijn in een zelfde gemeente, c.q. groep van gemeenten, c.q. gewest, c.q. provincie.
2. De taakstelling, de organisatievorm, de bevoegdheden en de werkwijze van de onderscheiden aktiecentra worden nader geregeld in het huishoudelijk reglement.

DE KERNGROEP

Artikel 14

1. De kerngroep wordt gevormd door vertegenwoordigers van de aktiecentra. Het aantal vertegenwoordigers en de wijze van hun verkiezing wordt geregeld in het huishoudelijk reglement.
2. De kerngroep heeft tot taak:
  - a. de controle op het beleid van het partijbestuur;
  - b. de controle op het beleid van de fracties van de Politieke Partij Radikalen in de Eerste en de Tweede Kamer der Staten Generaal;
  - c. het opstellen van een kandidatenlijst voor de Eerste Kamer;
  - d. de medewerking aan de verkiezingen in vertegenwoordigende lichamen;
  - e. andere in het huishoudelijk reglement genoemde taken.
3. Het bepaalde in lid 2 wordt nader geregeld in het huishoudelijk reglement.

GELDMIDDELEN

Artikel 15

1. De geldmiddelen van de Politieke Partij Radikalen bestaan uit:
  - a. de kontributie;
  - b. vrijwillige bijdragen;
  - c. erfstellingen, legaten en schenkingen;
  - d. alle overige baten.
2. De kontributie wordt voldaan bij de penningmeester van de Politieke Partij Radikalen of op een in het huishoudelijk reglement nader te bepalen wijze.

VERENIGINGSJAAR

Artikel 16

Het verenigingsjaar loopt van 1 januari tot en met 31 december.

STATUTENWIJZIGING

Artikel 17

1. Een besluit tot wijziging van de statuten wordt genomen door het kongres. Daartoe is een gewone meerderheid van stemmen toereikend.

TAAK EN BEVOEGDHEDEN VAN DE ALGEMENE LEDENVERGADERING

Artikel 10

1. De algemene ledenvergadering is belast met:
  - a. de vaststelling van het politiek program van de Politieke Partij Radikalen;
  - b. de vaststelling van het huishoudelijk reglement;
  - c. de wijziging van de statuten;
  - d. de beoordeling van het beleid van het bestuur en van verschillende vertegenwoordigende lichamen;
  - e. de beoordeling van het beleid van haar leden in de andere partijorganen;
  - f. de verkiezing van het bestuur;
  - g. de beslissing in hoogste instantie over zaken, welke in de statuten en reglementen van de Politieke Partij Radikalen, daartoe zijn aangewezen.
2. De taken, de bevoegdheden en de werkwijze van de algemene ledenvergadering worden geregeld in het huishoudelijk reglement.

HET BESTUUR

Artikel 11

1. Het bestuur van de Politieke Partij Radikalen bestaat uit een door de algemene ledenvergadering te bepalen aantal leden, met dien verstande, dat het ten minste uit 8 leden moet bestaan.
2. De voorzitter wordt door de algemene ledenvergadering in functie gekozen. Het huishoudelijk reglement kan vaststellen dat ook andere bestuursleden in functie worden verkozen.
3. De procedure voor de kandidaatstelling en verkiezing van de leden van het bestuur wordt vastgesteld in het huishoudelijk reglement.

TAKEN EN BEVOEGDHEDEN VAN HET BESTUUR

Artikel 12

1. Tot de taken van het bestuur van de Politieke Partij Radikalen behoren:
  - a. de algemene leiding van de partij;
  - b. de uitvoering van de besluiten van de algemene ledenvergadering;
  - c. de instelling van bijzondere organen, waaraan een beperkte bestuurs- of beslissingsmacht of een adviserende taak kan worden opgedragen;
  - d. de oprichting van plaatselijke of regionale aktiecentra;
  - e. de aanwijzing van 2 bestuursleden, welke de Politieke Partij Radikalen in en buiten rechte vertegenwoordigen.
2. De taken, bevoegdheden en werkwijze van het bestuur worden nader geregeld in het huishoudelijk reglement.

PLAATSELIJKE EN REGIONALE AKTIECENTRA

Artikel 13

1. Aktiecentra verenigen alle leden, die woonachtig zijn in een zelfde gebied.
2. De taakstelling, de organisatievorm, de bevoegdheden en de werkwijze van de aktiecentra worden nader vastgesteld bij huishoudelijk reglement.

DE KERNGROEP

Artikel 14

1. De kerngroep wordt gevormd door vertegenwoordigers van de aktiecentra.
2. De kerngroep heeft o.m. tot taak de controle op het bestuursbeleid en het beleid van de Eerste en Tweede Kamerfractie, het opstellen van een kandidatenlijst voor de Eerste Kamer der Staten Generaal en de medewerking aan de verkiezingen in vertegenwoordigende lichamen.
3. Het bepaalde in lid 2 wordt nader geregeld bij huishoudelijk reglement.

GELDMIDDELEN

Artikel 15

1. De geldmiddelen van de Politieke Partij Radikalen bestaan uit:
  - a. de kontributie;
  - b. vrijwillige bijdragen;
  - c. erfstellingen, legaten en schenkingen;
  - d. alle overige baten.
2. De kontributie moet worden voldaan bij de penningmeester van de Politieke Partij Radikalen of op een bij huishoudelijk reglement nader te bepalen wijze.

VERENIGINGSJAAR

Artikel 16

Het verenigingsjaar loopt van 1 januari tot en met 31 december.

STATUTENWIJZIGING

Artikel 17

1. Een besluit tot wijziging van de statuten moet worden genomen door de algemene ledenvergadering. Daartoe is een gewone meerderheid van stem-

2. Een besluit tot wijziging van de statuten treedt eerst in werking nadat hiervan een notariële akte is opgemaakt.

UITLEG

Artikel 18

1. In gevallen waarin deze statuten of het huishoudelijk reglement niet voorzien beslist het partijbestuur.
2. Verschillen van mening over de uitleg van deze statuten of van het huishoudelijk reglement worden tot het doen van een bindende uitspraak voorgelegd aan een commissie van geschillen, een en ander nader te regelen bij huishoudelijk reglement.

ONTBINDING

Artikel 19

1. Bij ontbinding van de Politieke Partij Radikalen geschiedt de likwidatie door het partijbestuur overeenkomstig het bepaalde in art. 50 boek 2, titel 2 van het Burgerlijk Wetboek.
2. Het ontbindingsbesluit, genomen met absolute meerderheid van stemmen op een speciaal daartoe bijeengeroepen kongres, geeft aan een eventueel likwidatiesaldo een passende bestemming.

HUISHOUDELIJK REGLEMENT VAN DE P.P.R.

HFDST. 1: HET LIDMAATSCHAP

Artikel 1

1. Het sekretariaat van de PPR is gevestigd op het partijburo.
2. De in artikel 4, lid 1 van de statuten bedoelde personen kunnen zich als lid melden bij het partijburo of bij het plaatselijk aktiecentrum.
3. De aanmelding dient schriftelijk en ondertekend te geschieden en tenminste te bevatten naam, adres, postcode, geboortedatum en zo mogelijk beroep en interesses.
4. Het lidmaatschap gaat in onmiddellijk na de registratie door het partijburo. Het eindigt op de dag dat het sekretariaat de opzegging ontvangt. Het partijburo doet periodiek opgave van de mutaties in het ledenbestand aan de sekretariaten van de aktiecentra.
5. Het lidmaatschap van meer partijen (zogeheten dubbellidmaatschap) kan slechts geaksepteerd worden wanneer het - landelijk gezien - gaat om andere democratische progressieve partijen. De betrokkenen dienen zich slechts in één landelijke partij te exponeren. Dit betekent dat, als hij/zij in een andere partij reeds bestuurslid is, een positie in het openbaar bestuur bekleedt, kandidaat bij de verkiezingen is of anderszins via die partij in de openbaarheid treedt, aanmelding als lid - en vervolgens het aksepteren van de aanmelding - inhoudt dat in onze partij geen van vorengenoemde posities in het vooruitzicht kunnen worden gesteld.

Artikel 2

1. Indien een lid de door het kongres vastgestelde minimumkontributie over een bepaald jaar niet heeft voldaan, wordt het schriftelijk op zijn verplichtingen gewezen. Indien hierop binnen 4 weken op het partijburo van betaling niet is gebleken wordt het lid nogmaals aan de betalingsverplichting herinnerd. Wordt hierop binnen 4 weken wederom niet gereageerd, dan kan het partijbestuur het lid met onmiddellijke ingang afvoeren van de ledenlijst, echter nimmer met terugwerkende kracht.
2. Een lid dat wegens wanbetaling is afgevoerd van de ledenlijst kan op ieder moment weer direkt als lid worden ingeschreven. Indien een lid minder dan één jaar afgevoerd was, kan het opnieuw als lid worden ingeschreven zodra alle achterstallige contributie is voldaan. Indien een lid minimaal 1 jaar en maximaal 2 jaar afgevoerd was, kan het opnieuw worden ingeschreven mits de contributie bij vooruitbetaling wordt voldaan voor minimaal 1 jaar. De oude schuld is dan niet meer opeisbaar. Indien het lid langer dan 2 jaar afgevoerd was zijn aan herinschrijving geen voorwaarden verbonden. Bij problemen bij de uitvoering van dit artikel beslist het partijbestuur na overleg met het betrokken aktiecentrum.

Artikel 3

1. Een lid dat zijn minimumkontributie over een bepaald kalenderjaar heeft voldaan, kan alle rechten hem krachtens statuten of reglementen toegekend in het aansluitende halfjaar uitoefenen. Een lid dat op 30 juni van enig kalenderjaar de voor hem geldende jaarkontributie voor de helft betaald heeft, kan alle rechten hem krachtens statuten of reglementen toegekend uitoefenen in het tweede halfjaar van dat kalenderjaar.
2. Het partijbestuur kan een lid ontheffen van de verplichting tot betaling van contributie. Het bepaalde krachtens het eerste lid van dit artikel blijft alsdan buiten toepassing.

HFDST. 2: HET KONGRES

Artikel 4

1. Ieder gemeentelijk aktiecentrum wijst ten hoogste 10% - naar boven afgerond - van het aantal leden, doch tenminste één lid aan als stemgerechtigde deelnemer(s) aan het kongres als bedoeld in Artikel 9 en 10 van de statuten.
2. De leden van het partijbestuur en de leden van de Eerste en Tweede Kamerfraktie van de PPR zijn stemgerechtigde deelnemers aan het kongres.

Artikel 5

1. Het kongres wordt tenminste éénmaal per jaar door het partijbestuur bijeengeroepen.
2. Indien meer dan 50% van de gekozen leden van de kerngroep en/of 1% van de leden zulks wenst wordt een buitengewoon kongres door het partijbestuur bijeengeroepen.

men toereikend.

2. Zij treden eerst in werking nadat de Koninklijke goedkeuring is verkregen.

UITLEG

Artikel 18

1. In gevallen waarin deze statuten of het huishoudelijk reglement niet voorzien, beslist het partijbestuur.
2. Verschillen van mening over de uitleg van deze statuten of het huishoudelijk reglement worden voorgelegd aan een commissie van geschillen, een en ander nader te regelen bij huishoudelijk reglement.

ONTBINDING

Artikel 19

1. Bij ontbinding van de Politieke Partij Radikalen geschiedt de likwidatie door het bestuur overeenkomstig het bepaalde in art. 1702 van het Burgerlijk Wetboek.
2. Het ontbindingsbesluit, genomen met absolute meerderheid van stemmen op een speciaal daartoe bijeengeroepen algemene ledenvergadering, geeft aan een eventueel likwidatie-saldo een passende bestemming.

Goedgekeurd bij Koninklijk Besluit d.d. 10 februari 1969, nr. 115.

b. GELDEND HUISHOUDELIJK REGLEMENT VAN DE PPR (zoals vastgesteld op het kongres van 12 november 1976)

HFDST. 1: HET LIDMAATSCHAP

Artikel 1

1. De in artikel 4 lid 1 van de statuten bedoelde personen kunnen zich als lid melden bij het partijburo of het plaatselijk aktiecentrum.
2. De aanmelding dient schriftelijk en ondertekend te geschieden en tenminste te bevatten naam, adres, geboortedatum en zo mogelijk beroep en interesses.
3. Het lidmaatschap gaat in onmiddellijk na de registratie door het partijburo. Het partijburo doet periodiek opgave van de ingeschreven leden aan de sekretariaten van de aktiecentra.
4. Het lidmaatschap van meerdere partijen (zogeheten dubbellidmaatschap) kan slechts geaksepteerd worden wanneer het - landelijk gezien - gaat om andere democratische progressieve partijen. De betrokkenen dienen zich slechts in één partij te exponeren. Dit betekent dat, als hij/zij in een andere partij reeds bestuurslid is, een positie in het openbaar bestuur bekleedt, kandidaat bij de verkiezingen is of anderszins via die partij in de openbaarheid treedt, aanmelding als lid - en vervolgens het aksepteren van de aanmelding - inhoudt dat in onze partij geen van vorengenoemde posities in het vooruitzicht kunnen worden gesteld.

Artikel 2

1. Indien een lid de minimumkontributie over een bepaald jaar niet heeft voldaan, wordt het schriftelijk op zijn verplichtingen gewezen. Indien hierop binnen 4 weken op het partijburo van betaling niet is gebleken wordt het lid nogmaals aan de betalingsverplichting herinnerd. Wordt hierop binnen 4 weken wederom niet gereageerd, dan kan het partijbestuur het lid met onmiddellijke ingang royeren, echter nimmer met terugwerkende kracht.
2. Een lid dat wegens wanbetaling geroeyerd is kan op ieder moment weer direkt als lid worden ingeschreven. Indien een lid minder dan één jaar geroeyerd was, kan het opnieuw als lid worden ingeschreven zodra alle achterstallige contributie is voldaan. Indien een lid minimaal 1 jaar en maximaal 2 jaar geroeyerd was, kan het opnieuw worden ingeschreven mits de contributie bij vooruitbetaling wordt voldaan, voor minimaal 1 jaar. De oude schuld is dan niet meer opeisbaar. Indien het lid langer dan 2 jaar geroeyerd was zijn aan herinschrijving geen voorwaarden verbonden. Bij problemen bij de uitvoering van dit artikel beslist het partijbestuur na overleg met het betrokken aktiecentrum.

Artikel 3

1. Een lid dat zijn minimumkontributie over een bepaald kalenderjaar heeft voldaan, kan alle rechten hem krachtens statuten of reglementen toegekend in het aansluitende halfjaar uitoefenen. Een lid dat op 30 juni van enig kalenderjaar de voor hem geldende jaarkontributie voor de helft betaald heeft, kan alle rechten hem krachtens statuten of reglementen toegekend uitoefenen in het tweede halfjaar van dat kalenderjaar.
2. Het partijbestuur kan een lid ontheffen van de verplichting tot betaling van contributie. Het bepaalde krachtens het eerste lid van dit artikel blijft alsdan buiten toepassing.

HFDST. 8 HET KONGRES

Artikel 43

1. Ieder plaatselijk aktiecentrum wijst ten hoogste 10% - naar boven afgerond - van het aantal leden, doch minstens één lid aan als stemgerechtigde deelnemer(s) aan het kongres.
2. De leden van het partijbestuur en de leden van de Eerste en Tweede Kamerfraktie van de partij zijn stemgerechtigde deelnemers aan het Kongres.

Artikel 44

1. Het kongrespresidium bestaat uit tenminste 5 en ten hoogste 7 leden en wordt door het kongres op voordracht van de kerngroep gekozen voor één jaar.
2. Het partijbestuur benoemt uit zijn eigen midden een persoon, die als adviseerend lid aan het kongrespresidium wordt toegevoegd.
3. Tussentijdse vakatures in het presidium worden door de kerngroep opge-
vuld.

Artikel 6

- Voor een kongres dat in het najaar wordt gehouden geldt het volgende tijdschema:
  - vóór 1 augustus dienen voorstellen bij het partijbestuur te zijn ingediend;
  - vóór 1 september publiceert het partijbestuur kongresstukken in het partijorgaan;
  - vóór 1 oktober vindt behandeling van de kongresstukken in de aktiecentra plaats en amendementen dienen vóór deze datum bij het partijbestuur te zijn ingediend;
  - rond 20 oktober volgt publikatie van het kongresboek, inhoudende kongresstukken, amendementen daarop, voorstellen voor de agenda, de dagorde en de afhandeling van de agenda;
  - tweede zaterdag van november + eventueel de daaraan voorafgaande vrijdag vindt het kongres plaats.
- Voor een kongres dat in het voorjaar wordt gehouden geldt het volgende tijdschema:
  - vóór 15 januari dienen voorstellen bij het partijbestuur te zijn ingediend;
  - vóór 15 februari publiceert het partijbestuur kongresstukken in het partijorgaan;
  - vóór 22 maart vindt behandeling van de kongresstukken in de aktiecentra plaats en amendementen dienen vóór deze datum bij het partijbestuur te zijn ingediend;
  - rond 15 april volgt publikatie van het kongresboek, inhoudende kongresstukken, amendementen daarop, voorstellen voor de agenda, de dagorde en de afhandeling van de agenda;
  - eerste zaterdag van mei + eventueel de daaraan voorafgaande vrijdag vindt het kongres plaats.
- Van genoemde tijdschema's kan door besluiten van de kerngroep van geval tot geval worden afgeweken.

Artikel 7

- Voorstellen, amendementen en moties kunnen worden ingediend door een aktiecentrum, het partijbestuur of tenminste 15 partijleden of de fracties in de Tweede of de Eerste Kamer.
- Tot één uur na de aanvang van het kongres kunnen moties schriftelijk en ondertekend bij het presidium worden ingediend.
- Tot twee uur na de aanvang van het kongres kunnen amendementen op moties schriftelijk en ondertekend bij het presidium worden ingediend.

Artikel 8

- Onverminderd het daaromtrent bepaalde in artikel 10 van de statuten behoort tot de taken van het kongres:
- de beoordeling van het beleid van het partijbestuur en de fracties;
  - de aanwijzing van de kandidaten voor vertegenwoordigende lichamen;
  - de verkiezing van leden van partijorganen voor zover zulks ingevolge statuten of huishoudelijk reglement vereist is;
  - de vaststelling van de lijnen waarlangs de politiek van de partij zich binnen het program dient te ontwikkelen;
  - het vaststellen van de jaarrekening van het afgelopen jaar, alsmede van de begroting van het komende jaar.

Artikel 9

- De financiële kommissie bestaat uit tenminste drie en ten hoogste vijf leden. De kommissie wordt op voordracht van het partijbestuur door de kerngroep benoemd.
- De financiële kommissie heeft tot taak aan het kongres en de kerngroep verslag uit te brengen over de door de penningmeester opgestelde jaarrekening en begroting.
- De penningmeester legt vóór 1 september de jaarrekening van het voorgaande boekjaar en de begroting voor het komende boekjaar aan de financiële kommissie voor. Deze kommissie brengt vóór 15 september verslag uit aan kerngroep en kongres. De kerngroep behandelt het verslag van de kommissie en beide jaarstukken vóór 1 oktober. Het verslag van de kommissie en het verslag van de behandeling in de kerngroep worden tezamen met beide stukken in de kongresstukken opgenomen.

HFDST 3: HET PARTIJBESTUUR

Artikel 10

- Onverminderd het bepaalde in artikel 22 heeft het partijbestuur (PB) tot taak:
  - de uitvoering van bindende besluiten van de kerngroep;
  - het koördineren van het beleid en het opstellen van beleidsnota's;
  - de benoeming van de sekretaris partijbestuur en van de overige personeelsleden van de PPP;
  - het zorgdragen voor het goed functioneren van het partijburo.
- Het dagelijks bestuur (DB) heeft tot taak:
  - de voorbereiding van de besluitvorming door het PB;
  - de zorg voor de uitvoering van besluiten van het PB;
  - het nemen van beslissingen in zaken welke geen uitstel verdragen;

Artikel 47

Alle leden van de partij hebben op het kongres spreekrecht met inachtneming van regels te stellen door het kongrespresidium.

Artikel 48

De stemgerechtigde deelnemers aan het kongres brengen slechts één stem per in stemming gebracht voorstel uit.

Artikel 49

- Het kongres wordt tenminste éénmaal per jaar door het partijbestuur bijeengeroepen.
- Indien meer dan 50% van de gekozen leden van de kerngroep zulks wenst wordt een buitengewoon kongres bijeengeroepen.

Artikel 50

- Voorstellen voor het kongres moeten uiterlijk 5 maanden vóór de datum waarop het kongres gehouden wordt bij het partijbestuur ingediend worden.
- Voorstellen kunnen worden ingediend door de plaatselijke aktiecentra, het partijbestuur of tenminste 15 partijleden.
- Tien weken voor het kongres plaatsvindt worden alle voorstellen in het partijorgaan gepubliceerd.
- Binnen vier weken na het verschijnen van het partijorgaan worden de voorstellen in de aktiecentra behandeld. Amendementen moeten eveneens binnen vier weken bij het partijbestuur ingediend worden.
- De ingediende amendementen worden in de kongresstukken opgenomen en kunnen door het partijbestuur van een pre-advies worden voorzien.
- Het kongrespresidium stelt de agenda vast. Alle door het partijbestuur voorgestelde agendapunten moeten daarin worden opgenomen.

Artikel 51

- Moties kunnen worden ingediend door de plaatselijke aktiecentra, het partijbestuur of tenminste 15 partijleden.
- Tot één uur na de aanvang van het kongres kunnen moties schriftelijk en ondertekend bij het kongrespresidium worden ingediend.
- Amendementen of moties kunnen worden ingediend door de plaatselijke aktiecentra, het partijbestuur of tenminste 15 partijleden.
- Tot twee uur na de aanvang van het kongres kunnen amendementen op moties schriftelijk en ondertekend bij het kongrespresidium worden ingediend.

Artikel 52

- Indien een amendement is ingediend, wordt dit in stemming gebracht voorafgaand aan het voorstel of de motie. Indien twee of meer amendementen op een voorstel of motie zijn ingediend, wordt eerst gestemd over het amendement dat het meest verstrekkend is, c.q. verwijderd staat van het voorstel of de motie; vervolgens over het minder verstrekkende amendement enzovoort, tot alle amendementen in stemming zijn gebracht. Indien een of meer amendementen zijn aangenomen, wordt nog slechts gestemd over het voorstel of de motie in geamendeerde vorm.
- Een in het kongresboek gepubliceerd amendement kan door de indiener(s) worden ingetrokken. Maakt tijdens het kongres iemand bezwaar tegen deze intrekking, dan wordt het alsnog in behandeling genomen en in stemming gebracht. Na de publikatie van het kongresboek ingediende amendementen worden na intrekking niet meer in behandeling genomen. Als datum voor publikatie van het kongresboek geldt het moment waarop wijzigingen daarin technies niet meer mogelijk zijn.

Artikel 53

Onverminderd het daaromtrent bepaalde in de statuten behoort tot de taken van het kongres:

- De bespreking van het beleid van het partijbestuur en de fracties.
- Vaststelling en wijziging van het partijprogram.
- Verkiezing van kandidaten voor vertegenwoordigende lichamen en leden van partijorganen voor zover zulks ingevolge statuten of reglement vereist is.
- Vaststelling c.q. wijziging van de statuten en het huishoudelijk reglement.
- De vaststelling en de lijnen waarlangs de politiek van de partij zich binnen het program dient te ontwikkelen.
- a. Het vaststellen van de jaarrekening van het afgelopen jaar, alsmede van de begroting van het komende jaar; daartoe worden de door de penningmeester opgestelde jaarrekening en begroting 3 maanden voordat het kongres wordt gehouden, voorgelegd aan de financiële kommissie, bedoeld in artikel 36 lid 5.
- b. Na uitoefening van haar taak brengt deze kommissie uiterlijk 2 maanden voordat het kongres wordt gehouden verslag uit aan de kerngroep.
- c. De kerngroep behandelt het verslag van de kommissie en beide stukken tenminste 1 maand voordat het kongres wordt gehouden.
- d. Het verslag van de kommissie en het verslag van de behandeling in de kerngroep worden tezamen met beide stukken in de kongresstukken opgenomen.

HFDST 7 HET PARTIJBESTUUR

Artikel 40

Het partijbestuur heeft onder meer de volgende taken:

- De algemene leiding van de partij.
- De uitvoering van kongresbesluiten en bindende besluiten van de kerngroep.
- Het opstellen van beleidsnota's.
- Het bijeenroepen van het kongres en de voorbereiding van de kongresstukken.
- Medewerking aan de kandidaatstelling voor vertegenwoordigende lichamen.
- De benoeming van de sekretarie van het PB.
- Het zorgdragen voor het goed functioneren van het partijburo.

d. het DB legt over de uitvoering van al haar taken verantwoording af aan het PB.

Artikel 11

1. Het partijbestuur (PB) bestaat ten hoogste uit 19 leden die door het kongres worden gekozen.
2. De voorzitter, vice-voorzitter, algemeen sekretaris en penningmeester worden door het kongres in functie gekozen.
3. De voorzitter, de vice-voorzitter, de algemeen sekretaris en de penningmeester vormen het dagelijks bestuur (DB).
4. De overige leden van het partijbestuur verdelen de overige functies en taken onderling.
5. De sekretaris van het partijbestuur is belast met de beleidsvoorbereidende en uitvoerende taken ten behoeve van het partijbestuur volgens een door het PB opgestelde instructie. Hij woont de vergaderingen van het DB en PB bij en heeft in deze vergaderingen een adviserende stem. Hij bewaakt de voortgang van de aanhangige onderwerpen.

Artikel 12

1. Het PB roept de leden en de actiecentra voor 1 juli van enig jaar via een publikatie in het partijorgaan op, namen van kandidaten te melden via het PB bij de in lid 3 genoemde commissie. Tot uiterlijk 1 september heeft men de gelegenheid namen te melden.
2. Kandidaten kunnen worden gesteld door de actiecentra, het partijbestuur of tenminste 15 partijleden.
3. Vóór 1 augustus benoemt de kerngroep een commissie van maximaal 5 personen met de volgende taken:
  - a. zij nodigt de gemelde kandidaat-leden uit voor een gesprek. In dat gesprek delen de kandidaat-leden mee hoe zij denken in het PB te functioneren, op welke gebieden zij activiteiten ontwikkeld hebben of denken te ontwikkelen en voorts overige zaken die van belang kunnen zijn voor het bestuurslidmaatschap;
  - b. zij doet het kongres mededeling van haar bevindingen.
4. De bevindingen van de commissie worden – voordat zij worden gepubliceerd – aan de kandidaten ter kennis gebracht.
5. De kandidaten maken een korte levensbeschrijving (inclusief partijactiviteiten), die – na verifikatie door de commissie – wordt gepubliceerd.
6. Aan deze commissie wordt door het PB een bestuurslid – die zelf geen kandidaat is – toegevoegd. De commissie blijft na het kongres in functie. Zij adviseert de kerngroep over de vervulling van tussentijdse vakatures in het PB.

Artikel 13

1. a. De verkiezing van de leden van het PB geschiedt op het kongres dat in het najaar plaats vindt.
  - b. Bij tussentijdse opvolging geldt als tijdstip voor aftreden van de opvolger hetzelfde tijdstip als dat van de voorganger.
2. De leden van het bestuur treden af volgens een door het bestuur opgemaakt rooster met dien verstande dat:
  - A. elk jaar de helft van het aantal bestuursleden aftreedt. Deze regel wordt ook toegepast op DB-leden.
  - B. als het PB uit een oneven aantal leden bestaat, treedt in even jaren de kleinste mogelijke meerderheid af, in oneven jaren treedt dan de grootste mogelijke minderheid af. Deze regel wordt ook toegepast op het DB.
  - d. De leden van het PB, niet zijnde DB-leden, worden in één stemming gekozen.
  - e. Het PB in nieuwe samenstelling treedt in functie onmiddellijk na zijn verkiezing.
2. Om tot lid van het DB gekozen te worden moet men meer dan de helft van het aantal geldig uitgebrachte stemmen op zich hebben verenigd.
3. a. Het kongres benoemt op voordracht van het presidium een stemburo dat uit een oneven aantal leden bestaat. Het stemburo stelt de uitslag van de stemming(en) vast. Het stemburo beslist over de geldigheid van de ingeleverde stembriefjes.
  - b. Een stembriefje is ongeldig als er meer namen op zijn ingevuld dan er plaatsen te vervullen zijn dan wel dezelfde naam meer keren wordt ingevuld.
  - c. Blanco stembriefjes tellen mee voor het aantal geldig uitgebrachte stemmen.
  - d. Na de vaststelling van een stemming wordt de uitslag aan het kongres medegedeeld.
4. Het kongres spreekt zich eerst uit over het aantal te verkiezen bestuursleden.
  5. a. Indien bij de eerste stemming voor een lid van het DB geen van de kandidaten meer dan de helft van het aantal uitgebrachte stemmen op zich heeft verenigd, wordt een tweede stemming gehouden tussen de twee kandidaten, die bij de eerste stemming de meeste stemmen op zich hebben verenigd.
  - b. Indien bij de eerste stemming een gelijk aantal stemmen op kandidaten is uitgebracht, zodanig dat er geen beslissing tot stand kan komen, wordt geloot welke kandidaten aan de volgende stemming deelnemen.
  - c. Indien bij de tweede stemming geen beslissing tot stand gekomen is, omdat er een gelijk aantal stemmen is uitgebracht op de beide kandidaten, beslist het lot.
  5. a. Indien bij de eerste stemming voor de overige PB-leden geen van de kandidaten één derde van het aantal geldig uitgebrachte stemmen behaalt, wordt een herstemming gehouden. Indien bij deze herstemming wederom geen kandidaten één derde van de geldig uitgebrachte stemmen behalen, voorziet de eerstvolgende kerngroepvergadering in de vakatures volgens een analoge procedure.
  - b. Indien bij de eerste stemming minder kandidaten één derde van de geldig uitgebrachte stemmen behalen dan er plaatsen te vervullen zijn, wordt een herstemming gehouden tussen de overgebleven kandidaten. Indien bij deze herstemming minder kandidaten één derde van het aantal geldig uitgebrachte stemmen behalen dan er nog plaatsen te vervullen zijn, voorziet de eerstvolgende kerngroepvergadering in deze vakatures volgens een analoge procedure.

Artikel 37

1. Het partijbestuur (PB) bestaat bij voorkeur uit 15 en ten hoogste uit 19 leden.
2. De voorzitter, vice-voorzitter(s), sekretaris(sen) en penningmeester(s) worden door het kongres in functie gekozen.
3. De voorzitter, vice-voorzitter(s), de sekretarissen politiek, buitenland, organisatie en partijopbouw en penningmeester(s) vormen het dagelijks bestuur (DB).
4. De overige leden van het partijbestuur worden door het kongres gekozen. Het partijbestuur verdeelt de overige functies en taken over hen in onderling overleg.
5. De sekretaris van het partijbestuur is belast met de beleidsvoorbereidende en uitvoerende taken ten behoeve van het partijbestuur volgens een door het PB opgestelde instructie. Hij woont de vergaderingen van het DB en PB bij en heeft in deze vergaderingen een adviserende stem. Hij bewaakt de voortgang van de aanhangige onderwerpen.

Artikel 38

Ministers, staatssekretarissen, leden van de Eerste en Tweede Kamer van de Staten-Generaal, alsmede leden van de kerngroep en het kongrespresidium kunnen geen deel uitmaken van het partijbestuur.

Artikel 39

1. Het PB roept uiterlijk 4 maanden voordat de bestuursverkiezingen plaatsvinden via een publikatie in het partij-orgaan op, namen van kandidaten aan te melden voor het PB bij de in lid 2 genoemde commissie. Tot uiterlijk 3 maanden voordat bestuursverkiezingen plaatsvinden heeft men de gelegenheid namen te noemen.
2. Kandidaten kunnen worden gesteld door de plaatselijke actiecentra, het partijbestuur of tenminste 15 partijleden.
3. Uiterlijk 3 maanden voordat bestuursverkiezingen plaatsvinden benoemt de kerngroep een commissie van maximaal 5 personen die de volgende taken heeft met betrekking tot de verkiezing van PB-leden:
  - a. zij nodigt de genoemde kandidaat-leden uit voor een gesprek. In dat gesprek melden de kandidaat-leden hoe zij denken in het PB te functioneren, op welke gebieden zij activiteiten ontwikkeld hebben of denken te ontwikkelen en voorts overige zaken die van belang kunnen zijn voor het bestuurslidmaatschap;
  - b. zij geeft het kongres mededeling van haar bevindingen.
4. De bevindingen van de commissie worden – voordat zij worden gepubliceerd – aan de kandidaten ter kennis gebracht.
5. De kandidaten maken een korte levensbeschrijving (inclusief partijactiviteiten), die – na verifikatie door de commissie – wordt gepubliceerd.
6. Aan deze commissie wordt door het PB een bestuurslid – die zelf geen kandidaat is – toegevoegd.

Artikel 42

De verkiezing van leden van het PB geschiedt volgens onderstaande procedure:

1. a. de verkiezing van de leden van het PB geschiedt schriftelijk door het kongres;
  - b. bestuursleden worden voor een termijn van twee jaar gekozen; aftredende leden zijn tweemaal achtereenvolgend herkiesbaar;
  - c. bij tussentijdse opvolging binnen een jaar na verkiezing geldt als tijdstip voor aftreden van de opvolger hetzelfde tijdstip als dat van de voorganger;
  - d. de leden van het bestuur treden af volgens een door het bestuur opgemaakt rooster met dien verstande dat:
    - A. Elk jaar de helft van het totale aantal bestuursleden aftreedt. Deze regel wordt hierbinnen ook toegepast op DB-leden.
    - B. Mocht het PB uit een oneven aantal leden bestaan dan treedt in even jaren de kleinste mogelijke meerderheid af, in oneven jaren de grootste mogelijke minderheid. Deze regel wordt hierbinnen ook toegepast op het DB, daarna aangevuld tot het vereiste aantal PB-leden;
  - e. de verkiezing van de leden van het PB geschiedt op het najaarskongres dat – bij voorkeur – vóór 16 november wordt gehouden;
  - f. de leden van het DB worden in functie gekozen; de overige leden van het PB worden in één stemming gekozen;
  - g. het PB in nieuwe samenstelling treedt in functie onmiddellijk na verkiezing.
2. a. Om tot lid van het DB gekozen te worden moet men meer dan de helft van het aantal geldig uitgebrachte stemmen op zich hebben verenigd;
  - b. Om tot niet-DB-lid gekozen te worden moet men tenminste één derde van het aantal geldig uitgebrachte stemmen op zich hebben verenigd.
3. a. De vaststelling van de uitslag van de stemming(en) geschiedt door een door het kongres te benoemen stemburo – op voordracht van het kongrespresidium –. Het stemburo beslist over de geldigheid van de ingeleverde stembriefjes;
  - b. Een stembriefje is ongeldig als er meer namen op zijn ingevuld dan er plaatsen te vervullen zijn dan wel dezelfde naam meerdere keren wordt ingevuld;
  - c. Blanco stembriefjes tellen mee voor het aantal;
  - d. Na de vaststelling van een stemming wordt de uitslag aan het kongres medegedeeld.
4. a. Indien bij de eerste stemming voor een lid van het DB geen van de kandidaten meer dan de helft van het aantal geldig uitgebrachte stemmen op zich heeft verenigd, wordt een derde stemming gehouden tussen de twee kandidaten, die bij de tweede stemming de meeste stemmen op zich hebben verenigd;
  - b. Indien bij de tweede stemming een gelijk aantal stemmen op de kandidaten zijn uitgebracht, zodanig dat er geen beslissing tot stand kan komen, wordt geloot welke kandidaten aan de volgende stemming deelnemen;
  - c. Indien bij de derde stemming geen beslissing tot stand gekomen is, omdat er een gelijk aantal stemmen is uitgebracht op de beide kandidaten, beslist het lot.
5. a. Indien bij de eerste stemming voor niet-DB-leden geen van de kandidaten één derde van het aantal geldig uitgebrachte stemmen behaalt, wordt een herstemming gehouden. Indien bij deze herstemming wederom geen kandidaten één derde van de geldig uitgebrachte stemmen behaalt, voorziet de eerstvolgende landelijke kerngroep in de vakatures volgens een analoge procedure;

c. Indien bij de eerste stemming meer kandidaten één derde van de geldig uitgebrachte stemmen op zich hebben verenigd dan er plaatsen te vervullen zijn, zijn die personen gekozen, die de meeste stemmen hebben behaald. Indien voor de laatste plaatsen meer personen een gelijk aantal stemmen op zich hebben verenigd, beslist het lot.

6. a. Bij tussentijds aftreden van een DB-lid doet het PB aan de kerngroep een voorstel van tenminste een dubbelbal. De kerngroep beslist in de opvolging volgens lid 4 van dit artikel na ingewonnen advies als bedoeld in artikel 12.

b. Bij tussentijds aftreden van een overig PB-lid voorziet de kerngroep zo spoedig mogelijk in de opvolging na ingewonnen advies als bedoeld in artikel 12. Bij voorkeur wordt een bestuurslid gekozen uit de niet gekozen kandidaten die bij de verkiezing op het voorgaande kongres één derde van de stemmen op zich hebben verenigd (lid 5c van dit artikel).

b. Indien bij de eerste stemming minder kandidaten één derde van de geldig uitgebrachte stemmen behalen dan er plaatsen te vervullen zijn, wordt een herstemming gehouden tussen de overgebleven kandidaten. Indien bij deze herstemming minder kandidaten één derde van het aantal geldig uitgebrachte stemmen behalen dan er nog plaatsen te vervullen zijn, voorziet de eerstvolgende landelijke kerngroep in deze vakatures volgens een analoge procedure;

c. Indien bij de eerste stemming meer kandidaten één derde van de geldig uitgebrachte stemmen op zich hebben verenigd dan er plaatsen te vervullen zijn, zijn die personen gekozen, die de meeste stemmen hebben behaald. Indien voor de laatste plaatsen meerdere personen een gelijk aantal stemmen op zich hebben verenigd, beslist het lot.

6. a. Bij tussentijds aftreden van een niet-BD-lid voorziet de landelijke kerngroep zo spoedig mogelijk in de opvolging. Bij voorkeur wordt een bestuurslid benoemd, uit de niet gekozen kandidaten die bij de verkiezing op het voorgaande kongres één derde van de stemmen op zich hebben verenigd (lid 5c van dit artikel).

b. Bij tussentijds aftreden van een DB-lid doet het PB aan de landelijke kerngroep een voorstel van tenminste een dubbelbal. De landelijke kerngroep beslist in de opvolging volgens lid 4 van dit artikel.

c. Het eerstvolgende kongres moet PB-leden die tussentijds gekozen zijn in hun keuze bevestigen.

HFDST. 4: DE AKTIECENTRA

Artikel 14

1. Een gemeentelijk aktiecentrum kan worden opgericht door tenminste vijf leden die in de betrokken gemeente of groep van gemeenten woonachtig zijn, of door het provinciaal bestuur.

2. De oprichting wordt aan het provinciaal bestuur gemeld, dat verplicht is binnen een maand de melding te bevestigen en hiervan kennis te geven aan het PB.

Bij de melding als bedoeld in lid 2 wordt mededeling gedaan van de namen en adressen van de verschillende bestuursleden en hun functies, alsmede van de gemeente of groep van gemeenten welke het aktiecentrum omvat.

Artikel 15

1. Indien een gemeentelijk aktiecentrum minder dan vijf leden omvat, heeft het opgehouden te bestaan en treden de leden in overleg met het provinciaal bestuur toe tot een ander gemeentelijk aktiecentrum.

2. In geval het overleg als bedoeld in lid 1 niet tot overeenstemming leidt, wordt beslist door een daartoe door het provinciaal bestuur bijeen te roepen ledenvergadering.

3. Bij beëindiging van het gemeentelijk aktiecentrum dragen de aftredende bestuursleden er zorg voor dat alle bescheiden en eventuele bezittingen worden overgedragen aan het provinciaal bestuur.

Artikel 16

Bij wijzigingen in de samenstelling van een bestuur worden provinciaal bestuur en partijbestuur c.q. wordt het partijbestuur hiervan in kennis gesteld.

Artikel 17

1. Het aktiecentrum heeft tot taak:

a. het nastreven van de doelstelling en het verwezenlijken van het programma van de PPR binnen de gemeente(n) resp. het gewest, resp. de provincie;

b. het opstellen van een programma;

c. het beslissen over deelneming van de PPR aan verkiezingen voor gemeenteraden c.q. gewestraden c.q. Provinciale Staten, zoals nader geregeld in de verkiezingsreglementen;

d. het aanwijzen van kandidaten voor verkiezingen als bedoeld onder c.

2. Het gemeentelijk aktiecentrum heeft bovendien tot taak het verkiezen van stemgerechtigde kongresdeelnemers, nadat de kongresvoorstellen door de ledenvergadering zijn besproken.

Artikel 18

Van de landelijk geïnde kontributie wordt een nader door het kongres te bepalen gedeelte afgedragen aan de aktiecentra.

Artikel 19

1. De ledenvergadering van een aktiecentrum kan een huishoudelijk reglement en/of aanvullende reglementen op de verkiezingsreglementen vaststellen waarvan de bepalingen niet in strijd mogen zijn met de statuten, het huishoudelijk reglement en de verkiezingsreglementen van de PPR.

2. Het reglement en de aanvullende reglementen worden toegezonden aan het partijbestuur, dat het reglement toetst aan de statuten, het huishoudelijk reglement en de verkiezingsreglementen van de partij. Indien het partijbestuur van mening is dat het door het aktiecentrum aangenomen reglement in strijd is met de statuten, het huishoudelijk reglement en/of de verkiezingsreglementen van de partij, wordt het aktiecentrum hierover ingelicht. Het partijbestuur heeft in dat geval de plicht nieuwe voorstellen aan het aktiecentrum te doen. Deze voorstellen zijn bindend tenzij na een beroep op de geschillenkommissie anders is beslist.

HFDST. 2: HET PLAATSELIJK AKTIECENTRUM

Artikel 4

1. Een aktiecentrum kan worden opgericht door tenminste 5 leden, of door het provinciaal bestuur.

2. De oprichting wordt aan het provinciaal bestuur gemeld, dat verplicht is hierop binnen een maand te reageren.

3. Bij de melding van de oprichting aan het provinciaal bestuur wordt mededeling gedaan van de namen en adressen van de verschillende bestuursleden, alsmede van de geografiese grenzen van het aktiecentrum.

Artikel 5

De grenzen van het aktiecentrum worden in het algemeen bepaald door de geografiese grenzen van de burgerlijke gemeenten.

Artikel 6

1. Er is een bestuur waarvan de verkiezing geschiedt door en uit de leden en dat bestaat uit tenminste 3 leden. Om tot lid van het bestuur gekozen te worden moet men tenminste 1/3 van het aantal geldig uitgebrachte stemmen op zich hebben verenigd.

2. Bestuursleden hebben voor een termijn van 2 jaar zitting. Ieder jaar treedt de helft van het aantal bestuursleden af volgens een door het bestuur opgeemaakt rooster. Aftredende bestuursleden zijn slechts tweemaal achtereenvolgens herkiesbaar. De voorzitter wordt in functie gekozen.

3. Indien het bestuur naar het oordeel van de leden van het aktiecentrum niet meer funktioneeret, treedt het provinciaal bestuur in de rechten en plichten van het bestuur.

4. Het provinciaal bestuur neemt maatregelen dat zo spoedig mogelijk door de ledenvergadering van het aktiecentrum een nieuw bestuur wordt gekozen.

5. Bij wijziging in de bestuursamenstelling worden het provinciaal bestuur en het partijburo onmiddellijk hiervan in kennis gesteld.

Artikel 12

1. Indien een aktiecentrum minder dan 5 leden omvat, heeft het opgehouden te bestaan en worden de leden in overleg met het provinciaal bestuur aan andere aktiecentra toegevoegd.

2. In geval het overleg als bedoeld in lid 1 niet tot overeenstemming leidt, wordt beslist door een daartoe door het provinciaal bestuur bijeen te roepen provinciale ledenvergadering.

3. Bij beëindiging van het aktiecentrum dragen de aftredende bestuursleden er zorg voor dat alle bescheiden en eventuele bezittingen worden overgedragen aan het provinciaal bestuur.

Artikel 13

Het provinciaal bestuur is bevoegd na overleg met de betrokken leden afwijking toe te staan van het bepaalde in de artikelen 5, 6 lid 2 en 12 van dit reglement.

Artikel 7

Gemeenteraadsleden, burgemeesters en gemeentesekretarissen kunnen geen bestuurslid van een plaatselijk aktiecentrum zijn.

Artikel 8

De taken van het bestuur bestaan onder meer uit:

1. Medewerking aan de kandidaatstelling voor vertegenwoordigende lichamen.

2. Het instellen van werkgroepen, die tot taak hebben bestuur en gemeenteraadsleden te begeleiden.

3. Het bevorderen van de deelname van de leden aan het werk van de partij.

4. Het doen verkiezen van kongresdeelnemers.

5. Het voeren en actief ondersteunen van akties, die bijdragen zijn tot verwezenlijking van de doelstelling en het program van de partij.

6. Het leiding geven aan de plaatselijke verkiezingskampanjes.

7. Het uitvoeren van besluiten van de ledenvergadering van het aktiecentrum.

Artikel 9

Aktiecentra kunnen besluiten gezamenlijk een regionaal aktiecentrum te vormen, waarvoor dan overigens de artikelen van dit reglement betreffende het plaatselijk aktiecentrum gelden. Een dergelijk besluit behoeft de instemming van de provinciale ledenvergadering.

Artikel 10

1. Tenminste één maal per jaar leggen bestuur en gemeenteraadsleden verantwoording af van het gevoerde beleid in een vergadering van het plaatselijk aktiecentrum.

2. Indien tenminste 5 % van de leden en/of tenminste 5 leden zulks wenst c.q.

Artikel 20

Het bestuur van het provinciaal actiecentrum heeft onverminderd het bepaalde in artikel 22 tot taak:

- a. opdeling van de provincie in gemeentelijke en gewestelijke actiecentra, in overleg met de betrokken leden, mededeling hiervan, alsmede van alle hierin voorkomende mutaties aan het partijbestuur;
- b. begeleiding van de gemeentelijke en gewestelijke actiecentra;
- c. het waarborgen van de uitvoering van het gestelde in artikel 15;
- d. het organiseren van vormings- en scholingsactiviteiten in overleg met de bestaande landelijke organen en het aanwijzen van een provinciaal bestuurslid dat daarvoor tegenover de provinciale ledenvergadering verantwoordelijk is.

wensen, schrijft het bestuur een ledenvergadering uit binnen 2 weken nadat bedoeld verzoek schriftelijk bij de sekretaris is binnengekomen; deze ledenvergadering wordt gehouden binnen 4 weken nadat bedoeld verzoek is ontvangen.

Artikel 11

1. Besluiten van de ledenvergadering worden genomen bij meerderheid van stemmen van de aanwezige leden.
2. Over personen wordt schriftelijk gestemd.
3. De verkiezing van de kongresdeelnemers door en uit de leden vindt eerst plaats nadat de kongresvoorstellen zijn besproken.
4. De ledenvergadering van het plaatselijk actiecentrum kan zelf een huishoudelijk reglement vaststellen, waarvan de bepalingen niet in strijd mogen zijn met de statuten, het huishoudelijk reglement en de verkiezingsreglementen van de partij.
5. Het aangenomen reglement wordt toegezonden aan het partijbestuur, dat het reglement toetst aan die statuten, het huishoudelijk reglement en de verkiezingsreglementen van de partij. Indien het partijbestuur van mening is dat het door het actiecentrum aangenomen reglement in strijd is met de statuten, het huishoudelijk reglement en/of het verkiezingsreglement van de partij, wordt het actiecentrum hierover ingelicht. Het partijbestuur heeft in dat geval de plicht nieuwe voorstellen aan het actiecentrum te doen. Deze voorstellen zijn bindend totdat bij een eventueel beroep op de geschillenkommissie anders wordt beslist.
6. De ledenvergadering van het plaatselijk actiecentrum stelt de tekst van het plaatselijk programma vast.

HFDST. 3: HET GEWESTELIJK AKTIECENTRUM

Artikel 14

1. Binnen de bij de wet ingestelde gewesten bestaat een gewestelijk actiecentrum, dat bestaat uit alle leden die binnen een gewest woonachtig zijn.
2. De gewestelijke ledenvergadering kan een huishoudelijk reglement vaststellen, dat echter niet in strijd mag zijn met de statuten, het huishoudelijk reglement en de verkiezingsreglementen van de partij.
3. Het aangenomen reglement wordt toegezonden aan het partijbestuur, dat het reglement toetst aan die statuten, het huishoudelijk reglement en de verkiezingsreglementen van de partij. Indien het partijbestuur van mening is dat het door het actiecentrum aangenomen reglement in strijd is met de statuten, het huishoudelijk reglement en/of het verkiezingsreglement van de partij, wordt het actiecentrum hierover ingelicht. Het partijbestuur heeft in dat geval de plicht nieuwe voorstellen aan het actiecentrum te doen. Deze voorstellen zijn bindend totdat bij een eventueel beroep op de geschillenkommissie anders wordt beslist.

Artikel 15

1. Er is een bestuur dat rechtstreeks gekozen wordt uit en door de leden als bedoeld in artikel 14 en dat bestaat uit tenminste 5 leden, die de taken onderling verdelen, met dien verstande dat de voorzitter door de gewestelijke ledenvergadering in functie wordt gekozen. Om tot lid van het bestuur gekozen te worden moet men tenminste 1/3 van het aantal geldig uitgebrachte stemmen op zich hebben verenigd.
2. Bestuursleden hebben voor een termijn van 2 jaar zitting. Ieder jaar treedt de helft van het aantal bestuursleden af volgens een door het bestuur opge maakt rooster.
3. Aftredende bestuursleden zijn slechts tweemaal achtereenvolgens herkiesbaar.

Artikel 16

Leden en gekommitteerden van een gewestraad, alsmede voorzitters en sekretarissen/griffiers van een gewest kunnen niet tevens lid zijn van het bestuur van het gewestelijk actiecentrum.

Artikel 17

Zowel leden van de gewestraad als het bestuur van het gewestelijk actiecentrum leggen tenminste tweemaal per jaar verantwoording af van het gevoerde beleid in een gewestelijke vergadering, bovendien als 5% van de leden of tenminste 20 leden daarom verzoeken.

Artikel 18

De taken van het gewestelijk bestuur bestaan onder meer uit:

1. Het zorgen voor de bewijling van de kandidaten voor de gewestraad en voor de tijdige inlevering van de kandidatenlijst.
2. Het leiden van de verkiezingskampanjes.
3. De begeleiding van de leden van de gewestraad door het instellen van werkgroepen.
4. Het stimuleren of voeren van acties welke geacht worden een bijdrage te leveren aan het bereiken van de doelstellingen van de partij.
5. Het uitvoeren van de besluiten van de gewestelijke vergadering.

Artikel 19

Indien tenminste 5% van de leden en/of tenminste 20 leden zulks verzoekt c.q. verzoeken schrijft het bestuur een ledenvergadering uit binnen twee weken nadat bedoeld verzoek schriftelijk bij de sekretaris is binnengekomen; deze ledenvergadering wordt gehouden binnen 4 weken nadat bedoeld verzoek is ontvangen.

Artikel 20

1. Besluiten worden genomen bij meerderheid van stemmen van de aanwezige leden.
2. Over personen wordt steeds schriftelijk gestemd.

Artikel 21

Het partijbestuur is bevoegd, na overleg met het bestuur van ieder gewestelijk actiecentrum, een financiële regeling die het uitvoeren van de gewestelijke taken mogelijk moet maken, voor ieder gewestelijk actiecentrum afzonderlijk vast te stellen.

Artikel 22

1. Indien het gewestelijk bestuur uit minder dan 5 personen bestaat of om andere redenen naar het oordeel van de gewestelijke vergadering niet meer funktioneert, treedt het desbetreffende provinciale bestuur in de rechten en plichten van het gewestelijk bestuur.
2. Het provinciaal bestuur neemt maatregelen opdat zo spoedig mogelijk een gewestelijk bestuur door de gewestelijke vergadering wordt gekozen.
3. Daar waar de gewestelijke grenzen de provinciale grenzen snijden, bepalen de betreffende provinciale besturen, in goed overleg, welk bestuur in het recht treedt van het gewestelijk bestuur in het geval als lid 1.

HFDST. 5: VERGADERINGEN

Artikel 21

1. In beginsel zijn alle vergaderingen openbaar. In vergaderingen kunnen partijleden het woord voeren met inachtneming van door de voorzitter van de vergadering te stellen regelen.
  2. Slechts wanneer vertrouwelijke zaken ter sprake zullen komen, kan een vergadering of een gedeelte van een vergadering besloten worden verklaard, waartoe de vergadering een gemotiveerd besluit neemt.
  3. Besluiten worden genomen bij gewone meerderheid van geldig uitgebrachte stemmen van de aanwezige leden.
- Over personen wordt steeds schriftelijk gestemd.
4. Stemgerechtigden brengen slechts één stem uit per in stemming gebracht voorstel.
  5. Indien een amendement op een voorstel of een ingediende motie is ingediend, wordt dit in stemming gebracht voorafgaand aan het voorstel of de motie. Indien twee of meer amendementen op een voorstel of motie zijn ingediend, wordt eerst gestemd over het amendement dat het meest verstrekkend is, c.q. verwijderd staat van het voorstel of de motie; vervolgens over het minder verstrekkende amendement enzovoort, tot alle amendementen in stemming zijn gebracht. Indien een of meer amendementen zijn aangenomen, wordt nog slechts gestemd over het voorstel of de motie in geamendeerde vorm.
  6. Een amendement kan door de indiener(s) ervan worden ingetrokken. Indien een stemgerechtigde hier bezwaar tegen maakt, wordt het amendement alsnog in behandeling genomen en in stemming gebracht.
- Indien tenminste 5% van de leden zulks verzoekt, schrijft het bestuur een ledenvergadering uit binnen twee weken nadat bedoeld verzoek schriftelijk bij de sekretaris is binnengekomen; deze ledenvergadering wordt gehouden binnen vier weken nadat bedoeld verzoek is ontvangen.

HFDST. 4: DE PROVINCIALE LEDENVERGADERING

Artikel 23

1. De provinciale ledenvergadering bestaat uit alle leden die in de provincie woonachtig zijn.
2. De provinciale ledenvergadering kan zelf een huishoudelijk reglement vaststellen, dat echter niet in strijd mag zijn met de statuten, het huishoudelijk reglement en de verkiezingsreglementen van de partij.
3. Het aangenomen reglement wordt toegezonden aan het partijbestuur, dat het reglement toetst aan die statuten, het huishoudelijk reglement en de verkiezingsreglementen van de partij. Indien het partijbestuur van mening is dat het door het actiecentrum aangenomen reglement in strijd is met de statuten, het huishoudelijk reglement en/of het verkiezingsreglement van de partij, wordt het actiecentrum hierover ingelicht. Het partijbestuur heeft in dat geval de plicht nieuwe voorstellen aan het actiecentrum te doen. Deze voorstellen zijn bindend totdat bij een eventueel beroep op de geschillencommissie anders wordt beslist.

Artikel 24

1. Er is een bestuur dat rechtstreeks wordt gekozen door en uit de leden als bedoeld in artikel 23 en dat bestaat uit tenminste 5 leden die de taken onderling verdelen, met dien verstande dat de voorzitter door de provinciale ledenvergadering in functie wordt gekozen. Om tot lid van het bestuur te worden verkozen moet men tenminste 1/3 van het aantal geldig uitgebrachte stemmen op zich hebben verenigd.
2. Bestuursleden hebben voor een termijn van 2 jaar zitting. Ieder jaar treedt de helft van het aantal bestuursleden af volgens een door het bestuur opgemaakt rooster.
3. Aftredende bestuursleden zijn slechts tweemaal achtereens herkiezbaar.

Artikel 25

Leden van de Provinciale Staten, griffiers van de Provinciale Staten en Commissarissen van de Koningin kunnen niet tevens lid van het provinciaal bestuur zijn.

Artikel 26

Zowel Statenleden als het provinciaal bestuur leggen tenminste tweemaal per jaar verantwoording af over het gevoerde beleid in een provinciale ledenvergadering, en bovendien als 5% of 20 van de in artikel 23 lid 1 genoemde leden daarom verzoeken. Het partijbestuur kan daartoe aan de provinciale besturen vroegtijdig twee voorkeursdata noemen.

HFDST. 6: BESTUREN

Artikel 22

1. Onverminderd het bepaalde in Artikel 11 en 12 van de statuten gelden voor het partijbestuur en de besturen van de actiecentra als bedoeld in Artikel 13 van de statuten de volgende regels.
  2. Een bestuur heeft tot taak:
    - a. de algemene leiding van de partij c.q. het actiecentrum;
    - b. het uitvoeren van besluiten van de ledenvergadering welke het bestuur heeft gekozen;
    - c. het voeren c.q. actief ondersteunen van acties die bijdragen zijn tot verwezenlijking van de doelstellingen en het program van de PPR;
    - d. het bevorderen van de deelname van de leden aan het werk van de PPR;
    - e. het instellen van werkgroepen die tot taak hebben het bestuur en de volksvertegenwoordigers te begeleiden;
    - f. de medewerking aan de kandidaatstelling voor vertegenwoordigende lichamen;het zorgdragen voor het voldoen aan de wettelijke termijnen die hiervoor gelden;
  - g. het leiding geven aan verkiezingscampagnes;
  - h. het bijeenroepen van de ledenvergadering en zorgdragen voor een tijdige publicatie van de aldaar te bespreken stukken;
  - i. het beheer van de financiën die het bestuur ter beschikking staan;
  - j. het coördineren van alle organen die onder verantwoordelijkheid van het bestuur vallen.
3. Een bestuur wordt rechtstreeks door en uit de leden gekozen. Het bestaat uit tenminste drie leden.
- Om tot lid van het bestuur gekozen te worden moet men tenminste 1/3 van het aantal geldig uitgebrachte stemmen op zich hebben verenigd.
- De voorzitter wordt rechtstreeks in functie gekozen.
- Overigens verdelen de bestuursleden de taken onderling.
4. Bestuursleden hebben voor een termijn van twee jaar zitting. Ieder jaar treedt de helft van het aantal bestuursleden af volgens een door het bestuur opgemaakt rooster.
- Bestuursleden kunnen slechts zes jaren achtereens lid zijn van eenzelfde bestuur.
5. Tenminste éénmaal per jaar leggen bestuur en volksvertegenwoordigers verantwoording af van het gevoerde beleid in een ledenvergadering. Bovendien als 5% van de leden of tenminste 20 leden daarom verzoeken.

Artikel 27

- De taken van het provinciaal bestuur bestaan onder meer uit:
1. Medewerking aan de kandidaatstelling voor Provinciale Staten en Eerste Kamer der Staten Generaal.
  2. Opdeling van de provincie in actiecentra en mededeling hiervan, alsmede van alle hierin voorkomende mutaties aan het partijbestuur.
  3. Begeleiding van de plaatselijke actiecentra.
  4. Het leiden van de verkiezingscampagnes.
  5. Het verdelen van het door de landelijke penningmeester der provincie beschikbaar gestelde geld.
  6. De begeleiding van Statenleden door het instellen van werkgroepen.
  7. Het plegen van overleg met de besturen van de betreffende actiecentra over de vorming van regionale actiecentra ter voorbereiding van een besluit dienaangaande in de provinciale ledenvergadering.
  8. Het stimuleren of voeren van plaatselijke of provinciale acties, welke geacht kunnen worden een bijdrage te leveren aan het bereiken van de doelstellingen van de partij.
  9. Het uitvoeren van besluiten van de provinciale ledenvergadering.
  10. Het waarborgen van de uitvoering van het gestelde in artikel 32 lid 3 en 4.
  11. Het organiseren van vormings- en scholingsactiviteiten in overleg met de bestaande landelijke organen en het aanwijzen van een provinciaal bestuurslid dat daarvoor tegenover de provinciale ledenvergadering verantwoordelijk is. Dit bestuurslid heeft zitting in het betreffende overlegorgaan.

Artikel 28

Indien tenminste 5% der leden en/of tenminste 20 leden en/of twee actiecentra zulks verzoekt c.q. verzoeken, schrijft het bestuur een ledenvergadering uit binnen 2 weken nadat bedoeld verzoek schriftelijk bij de sekretaris is binnengekomen; deze ledenvergadering wordt gehouden binnen 4 weken nadat bedoeld verzoek is ontvangen.

Artikel 29

1. Besluiten worden genomen bij meerderheid van stemmen van de aanwezige leden.
2. Over personen wordt steeds schriftelijk gestemd.

6. Indien een bestuur uit minder dan 3 personen bestaat en/of naar het oordeel van de ledenvergadering niet meer funktioneert, treedt voor het gemeentelijk aktiecentrum en voor het gewestelijk aktiecentrum het provinciaal bestuur in de rechten en plichten van het provinciaal aktiecentrum treedt het partijbestuur in de rechten en plichten van het provinciaal bestuur.
7. Het provinciaal- c.q. het partijbestuur neemt maatregelen opdat zo spoedig mogelijk een nieuw bestuur door de desbetreffende ledenvergadering wordt gekozen.
8. Daar waar de gewestelijke grenzen de provinciale grenzen snijden, bepalen de betrokken provinciale besturen, in goed overleg, welk bestuur in het geval als bedoeld in lid 6, in het recht treedt van het gewestelijk bestuur.

HFDST. 7: ONVERENIGBAARHEID VAN FUNKTIES

Artikel 23

1. Onverminderd elders in dit reglement gestelde bepalingen kunnen in ieder geval funkties op hetzelfde nivo niet tegelijkertijd door dezelfde persoon worden vervuld.
2. Onverminderd elders in dit reglement gestelde bepalingen kunnen door dezelfde persoon niet meer dan twee funkties op verschillend nivo tegelijkertijd worden vervuld.
3. De in de leden 1. en 2. bedoelde nivo's zijn onderscheidenlijk gemeentelijk, gewestelijk, provinciaal en landelijk.
- 4.1. Onder funkties in de zin van dit artikel wordt verstaan:
  - a. alle funkties waarin men ingevolge het reglement of de bijlagen daarop is gekozen of benoemd;
  - b. alle lidmaatschappen van besturen van aan de partij gelieerde landelijke organen, stichtingen en verenigingen;
  - c. bestuursleden van themagroepen;
  - d. alle door de kerngroep, op voorstel van het partijbestuur, als zodanig aangemerkte funkties;
  - e. funkties waarin men is benoemd ten behoeve van het functioneren van vertegenwoordigende lichamen.
- 4.2. Ongeacht het in 4.1. gestelde worden onder funkties in de zin van dit artikel niet verstaan:
  - a. in principe alle ad hoc funkties;
  - b. alle funkties in organen, waarin men uit hoofde van een andere functie als vertegenwoordiger is gekozen of benoemd;
  - c. alle funkties op gemeentelijk nivo, voor zover niet uitdrukkelijk in het reglement van het gemeentelijk aktiecentrum anders geregeld, of waarover plaatselijk andere bindende afspraken bestaan.
5. Funktionarissen van de partij, van partijorganen of van met de partij verbonden instellingen kunnen geen lid zijn van de kolleges waaraan zij rechtstreeks verantwoording schuldig zijn, noch van organen die tot taak hebben het beleid van die kolleges te controleren. In afwijking van deze regel geldt dat bedoelde funktionarissen wel door hun aktiecentrum kunnen worden aangewezen als stemgerechtigde deelnemers aan het kongres.

HFDST. 8: DE KERNGROEP

Artikel 24

1. De kerngroep, als bedoeld in artikel 14 van de statuten, bestaat uit leden die – met inachtneming van het gestelde in lid 4 van dit artikel – worden afgevaardigd door de provinciale ledenvergaderingen, waarbij rekening wordt gehouden met regionale spreiding van de kandidaten. Gegevens inzake gekozen leden en plaatsvervangers, alsmede wijzigingen hierin, worden door het provinciaal bestuur onmiddellijk schriftelijk ter kennis gebracht van het partijbestuur en het presidium.
2. Het partijbestuur stelt de kiesdeler vast op de eerste vergadering van het partijbestuur na 1 juli van elk jaar, door het totale aantal partijleden te delen door 100. Uitkomsten achter de komma worden verwaarloosd.
3. Per provincie kunnen aangewezen worden zoveel kerngroepleden en zoveel plaatsvervangende kerngroepleden als de kiesdeler vol begrepen is op het aantal in de provincie woonachtige leden, met een minimum van 3 kerngroepleden per provincie. Het provinciaal bestuur kan in overleg met de betrokken regio maatregelen nemen ter voorziening in vakatures van de landelijke kerngroep, die ontstaan tussen twee bijeenkomsten van de provinciale ledenvergadering; deze maatregelen gelden tot de eerstvolgende bijeenkomst van de provinciale ledenvergadering.
4. a. Per gemeentelijk aktiecentrum of vrijwillig aangegane combinatie van gemeentelijke aktiecentra kunnen door de ledenvergadering van een aktiecentrum of een gezamenlijke ledenvergadering van een combinatie van aktiecentra zoveel kerngroepleden en plaatsvervangende kerngroepleden worden gekozen als de kiesdeler vol begrepen is op het aantal in het aktiecentrum of combinatie van aktiecentra woonachtige leden. De aldus gekozenen maken

Artikel 30

1. Indien het provinciaal bestuur uit minder dan 5 personen bestaat of om andere redenen naar het oordeel van de provinciale ledenvergadering niet meer funktioneert, treedt het partijbestuur in de rechten en plichten van het provinciaal bestuur.
2. Het partijbestuur neemt maatregelen opdat zo spoedig mogelijk een provinciaal bestuur door de provinciale ledenvergadering wordt gekozen.

Artikel 41

1. Alle bestuursvergaderingen zijn openbaar. Alle partijleden kunnen het woord voeren met inachtneming van door het bestuur te stellen regelen.
2. Het bestuur is bevoegd een vergadering of een gedeelte van een vergadering besloten te verklaren, wanneer vertrouwelijke zaken betreffende personen ter sprake zullen komen.

HFDST. 10 ONVERENIGBAARHEID VAN FUNKTIES

Artikel 56

1. Onverminderd elders in dit reglement gestelde bepalingen kunnen in ieder geval funkties op hetzelfde nivo niet tegelijkertijd door dezelfde persoon worden vervuld.
  2. a. Onverminderd elders in dit reglement gestelde bepalingen kunnen door dezelfde persoon niet meer dan twee funkties op verschillend nivo tegelijkertijd worden vervuld.
  - b. A. onder „functies” in de zin van dit artikel wordt verstaan:
    - 1e alle funkties waarin men ingevolge het reglement of de bijlagen daarop is gekozen of benoemd.
    - 2e alle lidmaatschappen van besturen van aan de partij gelieerde landelijke organen, stichtingen en verenigingen.
    - 3e alle lidmaatschappen van de themagroepen.
    - 4e alle door de landelijke kerngroep, op voorstel van het partijbestuur, als zodanig aangemerkte funkties.
  - B. ongeacht het in A 1 gestelde worden niet onder funkties in de zin van dit artikel verstaan:
    - 1e in principe alle ad hoc funkties.
    - 2e alle funkties in organen, waarin men uit hoofde van een andere functie als vertegenwoordiger is gekozen of herbenoemd.
    - 3e alle funkties op plaatselijk nivo, voor zover niet uitdrukkelijk in het plaatselijk reglement anders geregeld, of waarover plaatselijk andere bindende afspraken bestaan.
3. Werknemers in dienst van de partij, van partij-organen of van met de partij verbonden instellingen kunnen geen lid zijn van de kolleges waaraan zij rechtstreeks verantwoording schuldig zijn, noch van organen die tot taak hebben het beleid van die kolleges te controleren. In afwijking van deze regel geldt dat bedoelde werknemers wel door hun aktiecentrum mogen worden aangewezen als stemgerechtigde deelnemers aan het partijkongres.

Artikel 7

Gemeenteraadsleden, burgemeesters en gemeentesekretarissen kunnen geen bestuurslid van een plaatselijk aktiecentrum zijn.

Artikel 16

Leden en gekommitteerden van een gewestraad, alsmede voorzitters en sekretarissen/griffiers van een gewest kunnen niet tevens lid zijn van het bestuur van het gewestelijk aktiecentrum.

Artikel 25

Leden van de Provinciale Staten, griffiers van de Provinciale Staten en Kommissarissen van de Koningin kunnen niet tevens lid van het provinciaal bestuur zijn.

Artikel 38

Ministers, staatssekretarissen, leden van de Eerste en Tweede Kamer van de Staten Generaal, alsmede leden van de kerngroep en het kongrespresidium kunnen geen deel uitmaken van het partijbestuur.

Artikel 46

Ministers, staatssekretarissen, leden van de Eerste en Tweede Kamer van de Staten Generaal, alsmede leden van de kerngroep en het partijbestuur kunnen geen deel uitmaken van het kongrespresidium.

HFDST. 6: DE KERNGROEP

Artikel 32

1. De kerngroep bestaat uit leden die – met inachtneming van het gestelde in lid 4 van dit artikel – worden afgevaardigd door de provinciale ledenvergaderingen, waarbij bewust rekening gehouden wordt met regionale spreiding van de kandidaten. Gegevens inzake gekozen leden en plaatsvervangers, alsmede wijzigingen hierin, worden door het provinciaal bestuur onmiddellijk schriftelijk ter kennis gebracht van het partijbestuur en de kerngroepkommissie. Leden van de kerngroep kunnen geen lid zijn van het partijbestuur en het kongrespresidium.
2. Het partijbestuur stelt de kiesdeler vast op de eerste vergadering van het partijbestuur na 1 juli van elk jaar, welke gevonden wordt door het totale aantal partijleden te delen door 100. Uitkomsten achter de komma worden verwaarloosd.
3. Per provincie kunnen aangewezen worden zoveel kerngroepleden en zoveel plaatsvervangende kerngroepleden als de kiesdeler vol begrepen is op het aantal in de provincie woonachtige leden, met een minimum van 3 kerngroepleden per provincie. Het provinciaal bestuur kan in overleg met de betrokken regio maatregelen nemen ter voorziening in vakatures van de landelijke kerngroep, die ontstaan tussen twee bijeenkomsten van de provinciale ledenvergadering; deze maatregelen gelden tot de eerstvolgende bijeenkomst van de provinciale ledenvergadering.
4. a. Per aktiecentrum of vrijwillig aangegane combinatie van aktiecentra kunnen door de ledenvergadering van een aktiecentrum of een gezamenlijke ledenvergadering van een combinatie van aktiecentra zoveel kerngroepleden en plaatsvervangende kerngroepleden worden gekozen als de kiesdeler vol

als lid of plaatsvervangend lid deel uit van de provinciale afvaardiging naar de landelijke kerngroep.

b. Voorzover na toepassing van het gestelde onder a. niet alle aan de provincie toebedeelde plaatsen worden ingenomen door de op grond van sub a. gekozen leden, worden in de overblijvende plaatsen leden en plaatsvervangende leden gekozen door de provinciale ledenvergadering uit kandidaten gesteld door die actiecentra uit de provincie, die niet al direct vertegenwoordigd zijn.

Elk (plaatsvervangend) kerngroeplid is verantwoording verschuldigd aan die ledenvergadering die hem heeft gekozen. Deze ledenvergadering heeft ook de bevoegdheid het vertrouwen in een gekozen kerngroeplid op te zeggen. Het betrokken kerngroeplid is dan gehouden zich als kerngroeplid terug te trekken.

5. Kerngroepleden en plaatsvervangende leden worden voor één jaar gekozen en kunnen slechts vier jaren achtereenvolgende zitting hebben.

6. Alle partijleden kunnen deelnemen aan de beraadslagingen in de kerngroepvergaderingen; stemrecht hebben slechts de gekozen kerngroepleden of indien de betrokken provincie niet volledig is vertegenwoordigd de gekozen plaatsvervaarders.

7. Elk kerngroeplid en elk plaatsvervangend lid ontvangt de uitnodiging voor de kerngroepvergaderingen. Deze gaat vergezeld van voldoende informatie over de te behandelen onderwerpen.

Artikel 25

1. De kerngroep wordt tenminste 6 maal per jaar bijeengeroepen ter uitvoering van de taken zoals omschreven in de statuten en het huishoudelijk reglement.

2. Indien 10% of meer van de gekozen kerngroepleden dat wenst wordt een bijzondere kerngroepvergadering uitgeschreven binnen 2 weken nadat het schriftelijk verzoek daartoe bij het presidium is ontvangen. Deze vergadering wordt gehouden binnen 4 weken nadat bedoeld verzoek is ontvangen.

Artikel 26

1. De kerngroep kan slechts besluiten nemen indien meer dan 50% van de leden bedoeld in artikel 24 (het kworum) aanwezig is. Indien dit niet het geval is, wordt tenminste 2 weken later, doch ten hoogste 4 weken later, een nieuwe vergadering bijeen geroepen die onafhankelijk van het aantal aanwezige leden besluiten kan nemen.

2. Bij meerderheid van stemmen aangenomen voorstellen worden als advies naar het partijbestuur gezonden.

3. Indien een vooraf geagendeerd voorstel de stemmen behaalt van meer dan 50% van het aantal leden van de kerngroep is het partijbestuur gehouden het besluit uit te voeren.

4. Indien de stemmen over een voorstel staken wordt het eventueel door het partijbestuur uitgebrachte advies overgenomen; bij het ontbreken van een dergelijk advies is het voorstel verworpen.

5. Het partijbestuur kan tegen een besluit als bedoeld in lid 3 van dit artikel in beroep gaan bij het kongres; dit beroep wordt onmiddellijk ter kennis van de kerngroep gebracht en schort de uitvoering van het besluit op.

6. De kerngroep stelt zelf een reglement van orde op, waarop het bepaalde in artikel 19 van overeenkomstige toepassing is.

Artikel 27

Onverminderd het bepaalde in artikel 14 van de statuten bestaan de taken van de kerngroep uit:

a. de controle op het politieke beleid van de partij en zijn landelijke organen en het terzake adviseren, zonder in de rechten van het kongres te treden;

b. de voorbereiding van de verkiezing van het partijbestuur;

c. het opstellen van de kandidatenlijst voor de verkiezing van leden van de Eerste Kamer;

d. het instellen van een financiële commissie, die belast wordt met het toezicht op de financiën van de partij en die tenminste eenmaal per jaar verslag doet van zijn werkzaamheden aan de kerngroep en aan het kongres;

e. de interpretatie en toepassing van de door het kongres vastgestelde programma's tot een eerstvolgend kongres daarover een uitspraak heeft gedaan;

f. het vaststellen van voorlopige wijzigingen in het huishoudelijk reglement tot een eerstvolgend kongres daarover een uitspraak heeft gedaan;

g. de voorlopige vaststelling van de begroting en de jaarrekening tot een eerstvolgend kongres daarover een uitspraak heeft gedaan.

Aan de kerngroepleden kan door het partijbestuur een vergoeding worden toegekend in reis- en verblijfskosten, afgestemd op de werkelijke kosten die zijn gemaakt.

begrepen is op het aantal in het actiecentrum of combinatie van actiecentra woonachtige leden. De aldus verkozenen maken als lid of plaatsvervangend lid deel uit van de provinciale afvaardiging naar de landelijke kerngroep.

b. Voorzover na toepassing van het gestelde onder a. niet alle aan de provincie toebedeelde plaatsen worden ingenomen door de op grond van sub a. gekozen leden, worden in de overblijvende plaatsen leden en plaatsvervangende leden gekozen door de provinciale ledenvergadering uit kandidaten gesteld door die actiecentra uit de provincie, die niet al direct vertegenwoordigd zijn.

Elk (plaatsvervangend) kerngroeplid is verantwoording verschuldigd aan die ledenvergadering die hem heeft gekozen. Deze ledenvergadering heeft ook de bevoegdheid het vertrouwen in een gekozen kerngroeplid op te zeggen. Het betrokken kerngroeplid is dan gehouden zich als kerngroeplid terug te trekken.

5. Kerngroepleden en plaatsvervangende leden worden voor één jaar gekozen en zijn slechts driemaal achtereenvolgende herkiesbaar.

6. Alle partijleden kunnen deelnemen aan de beraadslagingen in de kerngroepvergaderingen; stemrecht hebben slechts de gekozen kerngroepleden of indien de betrokken provincie niet volledig is vertegenwoordigd de gekozen plaatsvervaarders.

7. Elk kerngroeplid en elk plaatsvervangend lid ontvangt de uitnodiging voor de kerngroepvergaderingen. Deze gaat vergezeld van voldoende informatie over de te behandelen onderwerpen.

Artikel 33

1. De kerngroep wordt tenminste 6 maal per jaar bijeen geroepen ter uitvoering van de taken zoals omschreven in de statuten en het huishoudelijk reglement.

2. Indien 10% of meer van de gekozen kerngroepleden dat wenst wordt een bijzondere kerngroepvergadering uitgeschreven binnen 2 weken nadat het schriftelijk verzoek daartoe bij de kerngroepcommissie is ontvangen. Deze vergadering wordt gehouden binnen 4 weken nadat bedoeld verzoek is ontvangen.

Artikel 35

1. De kerngroep kan slechts besluiten nemen indien meer dan 50% van de leden bedoeld in artikel 32 lid 1 aanwezig is. Indien dit niet het geval is, wordt tenminste 2 weken later, doch ten hoogste 4 weken later, een nieuwe vergadering bijeen geroepen die onafhankelijk van het aantal aanwezige leden, besluiten kan nemen over die onderwerpen waarover in de voorgaande vergadering geen besluiten konden worden genomen.

2. Bij meerderheid van stemmen aangenomen voorstellen worden als advies naar het partijbestuur gezonden.

3. Indien een vooraf geagendeerd voorstel de stemmen behaalt van meer dan 50% van het totaal aantal leden van de kerngroep, is het partijbestuur gehouden het besluit uit te voeren.

4. Indien de stemmen over een voorstel staken wordt het eventueel door het partijbestuur uitgebrachte advies overgenomen.

5. Het partijbestuur kan tegen een besluit als bedoeld in lid 3 van dit artikel in beroep gaan bij het kongres.

6. a. De kerngroep stelt zelf regels op met betrekking tot de indiening van moties.

b. Moties en amendementen (aanvullingen of wijzigingen) op voorstellen worden schriftelijk en ondertekend bij de kerngroepcommissie ingediend.

c. Indien een amendement is ingediend, wordt dit in stemming gebracht voorafgaand aan het voorstel of de motie. Indien twee of meer amendementen op een voorstel of motie zijn ingediend, wordt eerst gestemd over het amendement dat het meest verstrekkend is, c.q. verwijderd staat van het voorstel of de motie; vervolgens over het minder verstrekkende amendement enzovoort, tot alle amendementen in stemming zijn gebracht. Indien één of meer amendementen zijn aangenomen wordt nog slechts gestemd over het voorstel of de motie in geamendeerde vorm.

Artikel 36

De taken van de kerngroep bestaan onder meer uit:

1. De controle op het politieke beleid van de partij en zijn landelijke organen en het terzake adviseren, zonder in de rechten van het kongres te treden.

2. De voorbereiding van de verkiezing van het landelijk bestuur.

3. Het opstellen van de kandidatenlijst voor de verkiezingen van leden van de Eerste Kamer.

4. Het maken van een voordracht voor de samenstelling van het kongrespresidium.

5. Het instellen van een financiële commissie, die belast wordt met het toezicht op de financiën van de partij en die tenminste eenmaal per jaar verslag doet van zijn werkzaamheden aan de kerngroep.

6. De interpretatie en toepassing van de door het kongres vastgestelde programma's tot een eerstvolgend kongres daarover een uitspraak heeft gedaan.

7. Het vaststellen van voorlopige wijzigingen in het huishoudelijk reglement tot een eerstvolgend kongres daarover een uitspraak heeft gedaan.

8. De voorlopige vaststelling van de begroting en jaarrekening tot een eerstvolgend kongres daarover een uitspraak heeft gedaan.

Aan de kerngroepleden kan door het partijbestuur een vergoeding worden toegekend in reis- en verblijfskosten, afgestemd op de werkelijke kosten die zijn gemaakt.

Artikel 34

1. De kerngroepcommissie wordt door en uit de leden van de kerngroep gekozen en bestaat uit tenminste 5 leden.

2. De kerngroepcommissie verdeelt zelf de taken.

3. Het kongrespresidium en het partijbestuur benoemen elk uit hun midden een persoon, die als adviserend lid aan de kerngroepcommissie wordt toegevoegd.

4. De taken van de kerngroepcommissie zijn:

a. de vaststelling van de dagorde van de kerngroep;

b. de vaststelling van de lijst van agendapunten;

c. de bepaling van plaats en tijdsduur van de kerngroep alsmede de organisatorische voorbereiding daarvan na overleg met de kerngroep;

d. het doen van een voorstel aan de kerngroep voor de afhandeling van de agenda;

e. het toedelen van de beschikbare spreektijd;

f. het eventueel samenvoegen van voorstellen van gelijke of nauw verwante strekking tot een voorstel;

g. zorgdragen voor het maken van notulen van de kerngroepvergaderingen en het doorzenden daarvan aan de ontvangers van de kerngroepstukken

- uiterlijk met de verzending van de kerngroepstukken voor de eerstvolgende kerngroep;
- h. het openbaar maken van besluiten van de kerngroep en publicatie daarvan in het partij-orgaan;
- i. zorgdragen voor voldoende informatie over de geagendeerde onderwerpen;
- j. zorgdragen voor alle administratieve taken ten behoeve van de kerngroep;
- k. het op de hoogte stellen van de betrokken organen en/of personen over de genomen besluiten;
- l. het aanwijzen van voorzitters voor de verschillende kerngroepvergaderingen.

HFDST. 9: HET PRESIDIUM

Artikel 28

1. Het presidium bestaat uit tenminste vijf en ten hoogste zeven leden.
  2. Het wordt op voordracht van het partijbestuur door het kongres gekozen voor één jaar.
  3. In tussentijdse vakatures wordt op voordracht van het partijbestuur door de kerngroep voorzien.
  4. Leden van het presidium kunnen ten hoogste 3 jaren achtereenvolgende zitting in het presidium hebben.
- Het partijbestuur benoemt uit zijn midden een persoon, die als adviserend lid aan het presidium wordt toegevoegd.

Artikel 29

- Het presidium heeft tot taak t.a.v. kongressen en kerngroepvergaderingen:
- a. het doen van een voorstel voor de dagorde en de agenda aan kongres c.q. aan kerngroep;
  - b. in de agenda worden alle door het partijbestuur voorgestelde punten opgenomen;
  - c. de bepaling van plaats en tijdsduur van de vergaderingen, alsmede de organisatorische voorbereiding daarvan;
  - d. het doen van een voorstel voor de afhandeling van de agenda aan kongres c.q. aan kerngroep;
  - e. het toedelen van de beschikbare spreektijd;
  - f. het samenvoegen van voorstellen van gelijke of nauw verwante strekking tot één voorstel;
  - g. het aanwijzen van voorzitters voor de verschillende onderdelen van de vergaderingen;
  - h. het zorgdragen voor het maken van de notulen en een besluitenlijst van de vergaderingen en het doorzenden daarvan aan het partijbestuur binnen twee weken na afloop van de vergadering;
  - i. het zorgdragen voor voldoende informatie over de geagendeerde onderwerpen;
  - j. het op de hoogte stellen van betrokken organen en/of personen van genomen besluiten;
  - k. het openbaar maken van besluiten van kongres en kerngroep en de publicatie daarvan in het partijorgaan.

HFDST. 10: ORGANEN

Artikel 30

1. Onder organen wordt verstaan organen als bedoeld in lid 1c van artikel 12 van de statuten.
2. Tot de oprichting van organen van politieke, huishoudelijke en/of organisatorische aard kan uitsluitend worden besloten door het kongres, de kerngroep of het partijbestuur.
3. Het partijbestuur stelt de in lid 2 bedoelde organen in en legt hierover verantwoording af aan het kongres en de kerngroep.
4. Bij de uitvoering van de in lid 3 genoemde taak kiest het partijbestuur de voor het orgaan geëigende rechtsvorm. Het draagt hierbij zorg voor het in acht nemen van de volgende uitgangspunten.
  - a. Eigen rechtspersoonlijkheid wordt slechts gekozen als het verwerven van inkomsten van derden hiervan afhankelijk is.
  - b. De rechtspositieregeling van de werknemers is materieel tenminste gelijk aan die van werknemers van de PPR.
  - c. Voor een nader door het PB te bepalen datum voor de aanvang van enig boekjaar dienen de begroting en de beleidsvoornemens voor dat jaar aan het partijbestuur ter goedkeuring te worden voorgelegd. De goedkeuring is mede afhankelijk van de toereikendheid van de hiervoor op de begroting van de PPR ter beschikking zijnde middelen.
  - d. Het jaarverslag en de jaarrekening van de rechtspersoon dienen tijdig voor de verantwoording van de jaarstukken van de PPR als bedoeld in artikel 9 door het bestuur van de rechtspersoon bij het partijbestuur te worden ingediend.
  - e. Het partijbestuur doet een voordracht voor de benoeming c.q. verkiezing van bestuursleden. Eenieder kan tegenkandidaten stellen. De kerngroep benoemt c.q. kiest de bestuursleden.
5. Over publicatie namens de PPR van stukken opgesteld door organen als bedoeld in lid 2 beslist het partijbestuur.
6. Standpunten kunnen met voorkennis van het partijbestuur ook zelfstandig door organen worden gepubliceerd als duidelijk wordt aangegeven onder wiens verantwoordelijkheid zulks geschiedt.
7. Statuten en/of reglementen van organen worden op voorstel van het partijbestuur door de kerngroep vastgesteld; zij worden als bijlage bij dit reglement gevoegd.

HFDST. 11: VERHOUDING VOLKSVERTEGENWOORDIGER - POLITIEKE PARTIJ

Artikel 31

1. Een wethouder dient af te treden als de ledenvergadering van het gemeentelijk actiecentrum met inachtneming van de volgende procedure heeft uitgesproken dat het wenselijk is dat de fractie het vertrouwen in hem opzegt.
  - a. Meent de ledenvergadering dat een besluit als hiervoor genoemd, ernstige overweging verdient, dan bepaalt zij een nieuwe vergadering, die niet eerder dan 14 dagen later zal mogen plaatsvinden.
  - b. Deze mening wordt onmiddellijk door het bestuur meegedeeld aan het provinciaal bestuur. Het provinciaal bestuur wijst een commissie van drie leden aan om tijdig in het gerezen konflikt te bemiddelen.
  - c. Vervolgens kan de ledenvergadering, gehoord het rapport van de bemid-

Artikel 44

1. Het kongrespresidium bestaat uit ten minste 5 en ten hoogste 7 leden en wordt door het kongres op voordracht van de kerngroep gekozen voor één jaar.
2. Het partijbestuur benoemt uit zijn midden een persoon, die als adviserend lid aan het kongrespresidium wordt toegevoegd.
3. Tussentijdse vakatures in het presidium worden door de kerngroep opgevuld.

Artikel 45

Het kongrespresidium heeft tot taak;

1. De vaststelling van de dagorde van het kongres.
2. De vaststelling van de lijst van agendapunten.
3. De bepaling van plaats en tijdsduur van het kongres alsmede de organisatorische voorbereiding daarvan na overleg met het partijbestuur.
4. Het doen van een voorstel aan het kongres voor de afhandeling van de agenda.
5. Het toedelen van de beschikbare spreektijd.
6. Het aanwijzen van voorzitters voor de verschillende kongreszittingen.
7. Het samenvoegen van voorstellen van gelijke of nauwverwante strekking tot één voorstel.
8. Het maken van notulen en het doorzenden daarvan aan het partijbestuur binnen 2 weken na afloop van het kongres.
9. Publicatie van de kongresbesluiten in het partij-orgaan.
10. Het zorgdragen voor de productie van het kongresboek.

Artikel 46

Ministers, staatssecretarissen, leden van de Eerste en Tweede Kamer van de Staten Generaal, alsmede leden van de kerngroep en het partijbestuur kunnen geen deel uitmaken van het kongrespresidium.

HFDST. 5: WERKGROEPEN EN KOMMISSIES

Artikel 31

1. Werkgroepen en commissies van politieke, huishoudelijke en/of organisatorische aard kunnen uitsluitend worden ingesteld door het kongres, de kerngroep, het partijbestuur en de besturen van provinciale, gewestelijke en plaatselijke actiecentra.
  2. De door werkgroepen en commissies, ingesteld door kongres, kerngroep of partijbestuur, geproduceerde stukken, zoals nota's en discussiestukken, worden aan het partijbestuur gezonden; indien de werkgroepen en/of commissies zijn ingesteld door het bestuur van een provinciaal, gewestelijk of plaatselijk actiecentrum worden de geproduceerde stukken aan het betreffende bestuur gezonden.
  3. Het partijbestuur c.q. een ander betreffend bestuur toetst de ingezonden stukken en laat zich daarbij zonodig voorlichten door de studiestichting van de partij of andere deskundigen.
  4. Standpunten en dergelijke kunnen door werkgroepen en commissies naar buiten gebracht worden mits duidelijk is aangegeven onder wiens verantwoordelijkheid zulks geschiedt.

HFDST. 11 VERHOUDING VOLKSVERTEGENWOORDIGER - POLITIEKE PARTIJ

Artikel 57

1. Een wethouder dient af te treden als de ledenvergadering van het plaatselijk actiecentrum het vertrouwen in hem/haar heeft opgezegd.
2. Meent de ledenvergadering dat een besluit als genoemd in lid 1 ernstige overweging verdient, dan bepaalt zij een nieuwe vergadering, die niet eerder dan 14 dagen later zal mogen plaatsvinden.
3. Een dergelijk besluit wordt onmiddellijk door het bestuur meegedeeld aan het provinciaal bestuur. Het provinciaal bestuur wijst een commissie van drie leden aan om tijdig in het gerezen konflikt te bemiddelen.
4. Vervolgens kan de ledenvergadering, gehoord het rapport van de bemiddelingscommissie en gehoord het verweer van de wethouder, beslissen dat zij

delingskommissie en gehoord het verweer van de wethouder, beslissen dat zij haar besluit, dat het opzeggen van vertrouwen in deze wethouder ernstige overweging verdient, handhaaft en dat zij op een volgende vergadering, die niet eerder dan 14 dagen later zal mogen plaatsvinden, deze zaak opnieuw in behandeling zal nemen. Dit besluit wordt onmiddellijk aan het partijbestuur medegedeeld.

d. Neemt een ledenvergadering een besluit als genoemd onder c. dan benoemt het partijbestuur een bemiddelingskommissie van drie leden, waarvan in elk geval deel uitmaakt een lid voorgedragen door de stuurgroep raads- en statenleden.

e. Blijft, gehoord het rapport van de onder d. genoemde commissie, de ledenvergadering bij haar standpunt, dan kan zij met een meerderheid van 2/3 der uitgebrachte stemmen uitspreken dat het wenselijk is dat door de fractie het vertrouwen in de betrokken wethouder wordt opgezegd.

f. Het door de ledenvergadering genomen besluit, wordt met de motivering schriftelijk aan de betrokkene medegedeeld.

g. De besluiten, genoemd onder a., c. en e. zijn slechts geldig als de uitnodigingen uiterlijk zes dagen tevoren door de leden zijn ontvangen. Deze uitnodigingen dienen uitdrukkelijk te vermelden, dat aan de orde wordt gesteld, respectievelijk het in ernstige overweging nemen van, het opzeggen van het vertrouwen, het handhaven van deze in-overweging-neming, dan wel het uitspreken dat het wenselijk is dat de fractie het vertrouwen in de wethouder opzegt. De tijdstippen van de vergaderingen worden na overleg met de betrokken wethouder zodanig vastgesteld, dat deze geacht kan worden in de gelegenheid te zijn de vergaderingen bij te wonen.

2. Het bepaalde in lid 1. wordt op overeenkomstige wijze toegepast op de dagelijkse bestuurders van de provincies en van die territoriaal gewestelijke lichamen, deelgemeenten en wijkraden, waarvan het vertegenwoordigend orgaan rechtstreeks wordt gekozen.

In die gevallen waarin het niet om een wethouder gaat, moet voor „gemeentelijke ledenvergadering” worden gelezen: het orgaan waaraan de betrokken fractie verantwoording schuldig is. Voor provinciaal bestuur in lid 1 onder b. dient te worden gelezen: partijbestuur. In dat geval vervalt de in lid 1 onder d. genoemde tweede bemiddelingspoging en de in verband daarmee in lid 1 onder d. genoemde (tweede) ledenvergadering.

Artikel 32

1. Een raadslid stelt zijn zetel ter beschikking als de ledenvergadering van het gemeentelijk aktiecentrum met inachtneming van de navolgende procedure het vertrouwen in hem opzegt.

a. Eerst dient door de ledenvergadering het besluit te worden genomen dat het opzeggen van het vertrouwen in het betrokken raadslid ernstige overweging verdient. Dit besluit moet worden gemotiveerd.

b. Vervolgens vindt de procedure van artikel 31, lid 1 onder b/t/m d toepassing.

Voor wethouder leze men raadslid.

c. De ledenvergadering kan slechts met een meerderheid van 2/3 der uitgebrachte stemmen het vertrouwen in het raadslid opzeggen. Ook dit besluit moet gemotiveerd worden. Besluit en motivering dienen schriftelijk aan de betrokkene te worden medegedeeld.

d. De hiervoor genoemde besluiten zijn slechts geldig als de uitnodigingen uiterlijk 6 dagen tevoren door de leden zijn ontvangen. Deze uitnodigingen dienen uitdrukkelijk te vermelden, dat aan de orde wordt gesteld respectievelijk het in ernstige overweging nemen van het opzeggen van het vertrouwen, het handhaven van deze in-overweging-neming, dan wel het opzeggen van het vertrouwen in het raadslid.

2. Deze bepalingen worden op overeenkomstige wijze toegepast op de leden van de vertegenwoordigende organen der provincies en die van territoriale gewestelijke lichamen, deelgemeenten en wijkraden, waarvan het vertegenwoordigend orgaan rechtstreeks wordt gekozen.

In die gevallen waarin het niet om een raadslid gaat moet voor „(plaatselijke) ledenvergadering” worden gelezen: het orgaan waaraan de betrokken fractie verantwoording schuldig is. Betreft het een lid van Provinciale Staten, dan vindt slechts bemiddeling in één instantie plaats, namelijk door een door het Partijbestuur aan te wijzen commissie. In verband daarmee zijn bij terugroeping van leden van Provinciale Staten slechts twee provinciale ledenvergaderingen nodig.

Artikel 33

1. Een lid van de Eerste of Tweede Kamer stelt zijn zetel ter beschikking als het kongres met inachtneming van de navolgende procedure het vertrouwen in hem opzegt.

a. Eerst dient door de kerngroep het besluit te worden genomen dat het opzeggen van het vertrouwen in het betrokken Kamerlid ernstige overweging verdient. Dit besluit moet worden gemotiveerd.

b. Vervolgens gaat een commissie van drie leden in het konflikt bemiddelen. Het betrokken Kamerlid en de kerngroep wijzen elk één lid aan, terwijl deze beide commissieleden zelf het derde lid aanwijzen. Weigert het Kamerlid binnen drie dagen na de kerngroepvergadering een lid aan te wijzen, dan worden de twee ontbrekende leden door het presidium aangewezen.

c. Op de volgende kerngroepvergadering, die tenminste een maand en ten hoogste twee maanden na de kerngroepvergadering genoemd onder a. moet plaatsvinden, brengt de bemiddelingskommissie rapport uit.

d. Blijft de kerngroep, gehoord dit rapport en gehoord het verweer van het Kamerlid, bij haar standpunt, dan wordt de zaak geagendeerd voor het volgende kongres.

2. Het kongres kan met een meerderheid van 2/3 der uitgebrachte stemmen het vertrouwen in het Kamerlid opzeggen. Ook dit besluit moet worden gemotiveerd.

Besluit en motivering dienen schriftelijk aan de betrokkene te worden medegedeeld.

Artikel 34

Een gekozen volksvertegenwoordiger kan slechts teruggeroepen worden van zijn vertegenwoordigende functie als hij:

a. in flagrante strijd handelt met het program waarop hij is gekozen;

b. veelvuldig handelt in strijd met andere duidelijk vaststaande partijlijnen ten aanzien van hoofdpunten van beleid;

c. zich stelselmatig onttrekt aan zijn verantwoordingsplicht naar het betrokken partijorgaan.

In de motivering van een besluit om het opzeggen van vertrouwen in ernstige overweging te nemen, dan wel van een besluit het vertrouwen metterdaad op te zeggen, moet uitdrukkelijk op deze gronden worden ingegaan.

haar besluit, dat het opzeggen van vertrouwen in deze wethouder ernstige overweging verdient, handhaaft en dat zij op een volgende vergadering, die niet eerder dan 14 dagen later zal mogen plaatsvinden, deze zaak opnieuw in behandeling zal nemen. Dit besluit wordt onmiddellijk aan het partijbestuur meegedeeld.

5. Neemt een ledenvergadering een besluit als genoemd in lid 4, dan benoemt het partijbestuur een bemiddelingskommissie van drie leden, waarvan in elk geval deel uitmaakt een lid voorgedragen door de stuurgroep raads- en statenleden.

6. Blijft, gehoord het rapport van de in lid 5 genoemde commissie, de ledenvergadering bij haar standpunt, dan kan zij met een meerderheid van 2/3 der uitgebrachte stemmen uitspreken dat het wenselijk is dat het vertrouwen in de betrokken wethouder wordt opgezegd.

7. Het door de ledenvergadering genomen besluit, wordt met de motivering schriftelijk aan de betrokkene medegedeeld.

8. De besluiten genoemd in de leden 2, 4 en 6 zijn slechts geldig als de uitnodigingen uiterlijk zes dagen tevoren door de leden zijn ontvangen. Deze uitnodigingen dienen uitdrukkelijk te vermelden, dat aan de orde wordt gesteld respectievelijk het in ernstige overweging nemen van het opzeggen van het vertrouwen, het handhaven van deze in-overweging-neming, dan wel het uitspreken dat het wenselijk is dat de fractie het vertrouwen in de wethouder opzegt. De tijdstippen van de vergaderingen worden na overleg met de betrokken wethouder zodanig vastgesteld, dat deze geacht kan worden in de gelegenheid te zijn de vergaderingen bij te wonen.

9. Deze bepalingen worden op overeenkomstige wijze toegepast op de dagelijkse bestuurders van de provincies en van die territoriaal gewestelijke lichamen, deelgemeenten en wijkraden, waarvan het vertegenwoordigend orgaan rechtstreeks wordt gekozen.

In die gevallen waarin het niet om een wethouder gaat, moet voor „(plaatselijke) ledenvergadering” worden gelezen: het orgaan waaraan de betrokken fractie verantwoording schuldig is. Voor provinciaal bestuur in lid 3 dient te worden gelezen: partijbestuur. In dat geval vervalt de in lid 5 genoemde tweede bemiddelingspoging en de in verband daarmee in lid 5 genoemde (tweede) ledenvergadering.

Artikel 58

1. Een raadslid stelt zijn zetel ter beschikking als de ledenvergadering van het plaatselijk aktiecentrum met inachtneming van de navolgende procedure het vertrouwen in hem opzegt.

2. Eerst dient door de ledenvergadering het besluit te worden genomen dat het opzeggen van het vertrouwen in het betrokken raadslid ernstige overweging verdient. Dit besluit moet behoorlijk worden gemotiveerd.

3. Vervolgens vindt de procedure van artikel 54 a., lid 4 t/m 7 toepassing. Voor wethouder leze men raadslid.

4. De ledenvergadering kan slechts met een meerderheid van 2/3 der uitgebrachte stemmen het vertrouwen in het raadslid opzeggen. Ook dit besluit moet behoorlijk gemotiveerd worden. Besluit en motivering dienen schriftelijk aan de betrokkene te worden medegedeeld.

5. De besluiten genoemd in de vorige leden zijn slechts geldig als de uitnodigingen uiterlijk 6 dagen tevoren door de leden zijn ontvangen. Deze uitnodigingen dienen uitdrukkelijk te vermelden, dat aan de orde wordt gesteld resp. het in ernstige overweging nemen van het opzeggen van het vertrouwen, het handhaven van deze in-overweging-neming, dan wel het opzeggen van het vertrouwen in het raadslid. De laatste zin van lid 11 van artikel 54 a van overeenkomstige toepassing.

6. Deze bepalingen worden op overeenkomstige wijze toegepast op de leden van de vertegenwoordigende organen van de provincies en die van territoriale gewestelijke lichamen, deelgemeenten en wijkraden, waarvan het vertegenwoordigend orgaan rechtstreeks wordt gekozen.

In die gevallen waarin het niet om een raadslid gaat moet voor „(plaatselijke) ledenvergadering” worden gelezen: het orgaan waaraan de betrokken fractie verantwoording schuldig is. Betreft het een lid van Provinciale Staten, dan vindt slechts bemiddeling in één instantie plaats, namelijk door een door het Partijbestuur aan te wijzen commissie. In verband daarmee zijn bij terugroeping van leden van Provinciale Staten slechts twee provinciale ledenvergaderingen nodig.

Artikel 59

1. Een lid van de Eerste of Tweede Kamer stelt zijn zetel ter beschikking als het kongres met inachtneming van de navolgende procedure het vertrouwen in hem opzegt.

2. Eerst dient door de kerngroep het besluit te worden genomen dat het opzeggen van het vertrouwen in het betrokken Kamerlid ernstige overweging verdient. Dit besluit moet behoorlijk worden gemotiveerd.

3. Vervolgens gaat een commissie van drie leden in het konflikt bemiddelen. Het betrokken Kamerlid en de kerngroep wijzen elk één lid aan, terwijl deze beide commissieleden zelf het derde lid aanwijzen. Weigert het Kamerlid binnen drie dagen na de kerngroepvergadering een lid aan te wijzen, dan worden de twee ontbrekende leden door de kerngroepcommissies aangesteld.

4. Op de volgende kerngroepvergadering, die minstens een maand en hoogstens twee maanden na de kerngroepvergadering genoemd in lid 2 moet plaatsvinden, brengt de bemiddelingskommissie rapport uit.

5. Blijft de kerngroep, gehoord dit rapport en gehoord het verweer van het Kamerlid, bij haar standpunt, dan wordt de zaak geagendeerd voor het volgende kongres. Artikel 50, lid 1 is niet van toepassing.

6. Het kongres kan met een meerderheid van 2/3 der uitgebrachte stemmen het vertrouwen in het Kamerlid opzeggen. Ook dit besluit moet behoorlijk gemotiveerd zijn. Besluit en motivering dienen schriftelijk aan de betrokkene te worden meegedeeld.

Artikel 60

Een gekozen volksvertegenwoordiger kan slechts teruggeroepen worden van zijn vertegenwoordigende functie als hij:

a. in flagrante strijd handelt met het program waarop hij gekozen is;

b. veelvuldig handelt in strijd met andere duidelijk vaststaande partijlijnen ten aanzien van hoofdpunten van beleid;

c. zich stelselmatig onttrekt aan zijn verantwoordingsplicht naar het betreffende partijnivo.

In de motivering van een besluit om het opzeggen van vertrouwen in ernstige overweging te nemen, dan wel van een besluit het vertrouwen metterdaad op te zeggen, moet uitdrukkelijk op deze gronden worden ingegaan.

HFDST. 12: DE VERKIEZINGSREGLEMENTEN

Artikel 35

1. Het kongres stelt de reglementen vast voor de wijze waarop de aanwijzing van kandidaten wordt geregeld voor:
- De Tweede Kamer der Staten Generaal
  - De Eerste Kamer der Staten Generaal
  - Het Europese Parlement
  - De Provinciale Staten
  - De gewestraden
  - De gemeenteraden.

Artikel 36

De verkiezingsreglementen worden als bijlage aan dit huishoudelijk reglement toegevoegd.

HFDST. 13: SLOT- EN OVERGANGSBEPALINGEN

Artikel 37

- Alle geschillen, die voortvloeien uit de toepassing van de statuten of het huishoudelijk reglement worden beslist door een geschillenkommissie als bedoeld in artikel 18, lid 2 van de statuten.
- De geschillenkommissie bestaat uit een oneven aantal leden van tenminste 3 en ten hoogste 7 en wordt op voordracht van het PB door het kongres benoemd voor een periode van 2 jaar.
- Bij meerderheid van stemmen door de geschillenkommissie genomen besluiten zijn bindend.
- Indien de geschillenkommissie niet tot een besluit komt, wordt het partijbestuur hiervan in kennis gesteld, dat alsdan een bindende beslissing neemt.
- De leden van de geschillenkommissie zijn aangewezen als de leden van de kommissie bedoeld in artikel 8 van de statuten.

Artikel 38

Het partijbestuur kan in elk onvoorziën spoedeisend geval in naam van de partij handelen onverminderd zijn verantwoordelijkheid aan het kongres en aan de kerngroep.

Artikel 39

Dit reglement en wijzigingen daarin treden in werking op de eerste dag van de maand volgend op die, waarin zij zijn aangenomen.

HFDST 9 DE VERKIEZINGSREGLEMENTEN

Artikel 54

1. Het kongres stelt de reglementen vast voor de wijze waarop de aanwijzing van kandidaten wordt geregeld voor:
- de Tweede Kamer der Staten Generaal
  - de Eerste Kamer der Staten Generaal
  - de Provinciale Staten
  - de gewestraden
  - de gemeenteraden
2. Provinciale ledenvergaderingen, gewestelijke aktiecentra en plaatselijke aktiecentra kunnen aanvullende reglementen vaststellen voor de aanwijzing van kandidaten voor resp. Provinciale Staten, gewestraden en gemeenteraden. Deze reglementen mogen niet in strijd zijn met de bepalingen van het verkiezingsreglement van de partij.
3. De in lid 2 genoemde instanties zenden de aangenomen reglementen naar het partijbestuur, dat die reglementen toetst aan het verkiezingsreglement. Indien het partijbestuur van mening is dat deze reglementen strijdig zijn met het verkiezingsreglement wordt de betrokken instantie hierover ingelicht. Het partijbestuur heeft in dat geval de plicht nieuwe voorstellen aan die instantie te doen. Deze voorstellen zijn bindend totdat bij een eventueel beroep op de kerngroep anders wordt beslist. Het besluit van de kerngroep is bindend.

Artikel 53

De verkiezingsreglementen worden als bijlage aan het huishoudelijk reglement toegevoegd.

HFDST. 12 SLOT- EN OVERGANGSBEPALINGEN

Artikel 61

- Alle geschillen, die voortvloeien uit de toepassing van de statuten of het huishoudelijk reglement worden beslist door een geschillenkommissie.
- De geschillenkommissie bestaat uit een oneven aantal leden van tenminste 3 en ten hoogste 7 en wordt benoemd voor een periode van 2 jaar.
- Bij meerderheid van stemmen genomen besluiten van de geschillenkommissie zijn bindend.
- Indien de geschillenkommissie niet tot een besluit komt, wordt het partijbestuur hiervan in kennis gesteld, dat alsdan een beslissing neemt.

Artikel 62

Het partijbestuur kan in elk onvoorziën spoedeisend geval in naam van de partij handelen onverminderd zijn verantwoordelijkheid aan het kongres en de kerngroep.

Artikel 63

Dit reglement en wijzigingen daarin treden in werking op de eerste dag van de maand volgend op die, waarin zij zijn aangenomen.

BIJLAGE BIJ HET HUISHOUDELIJK REGLEMENT

F. VERKIEZINGSREGLEMENT VOOR HET EUROPEES PARLEMENT

Artikel 1

Het partijbestuur stelt tijdig de datum vast voor het kongres waarop de kandidatenvolgorde wordt vastgesteld. Dit kongres vindt tenminste 4 weken plaats voor de inleveringsdatum van de kandidatenlijsten als bedoeld in de Kieswet. De datum wordt tenminste 12 weken voor het verkiezingskongres in het partijorgaan gepubliceerd.

Artikel 2

- De aktiecentra dienen uiterlijk 8 weken voor het verkiezingskongres bij het partijbestuur schriftelijk en ondertekend namen in van hen die voor een kandidatuur in aanmerking komen.
- Uiterlijk 6 weken voor het verkiezingskongres stelt het partijbestuur een alfabetische lijst op van alle kandidaten en maakt deze bekend in het partijorgaan.
- Het partijbestuur zorgt tevens voor de bereidverklaring van de kandidaten.

Artikel 3

- Het partijbestuur is bevoegd zelfstandig een advies uit te brengen aan het kongres.
- 4 weken voor het verkiezingskongres wordt het advies van het partijbestuur met de alfabetische lijst van de kandidaten en een door hen zelf opgestelde korte levensbeschrijving met de kongresstukken verzonden aan alle kongresdeelnemers.

Artikel 4

- Het kongres spreekt zich uit over het al dan niet deelnemen van de PPR aan de verkiezingen voor het Europese Parlement.
- Indien het kongres besluit tot deelneming wordt vervolgens door het kongres beslist of dit met een eigen lijst dan wel door middel van één lijst met één of meer andere partijen gebeurt.

Artikel 5

- Het kongres spreekt zich uit over de wijze van stemmen met betrekking tot de kandidaten, hetzij per blok van een door het kongres te bepalen aantal, hetzij per plaats afzonderlijk, hetzij een combinatie van beide.
- Indien de stemmen staken beslist het lot.
- Een stembriefje is ongeldig indien het een naam of namen bevat van kandidaten die niet voor de plaats waarvoor gestemd wordt gekandideerd is of zijn.

Artikel 6

- Binnen een week nadat het kongres is gehouden deelt het presidium de uitslag van de stemmingen aan het partijbestuur mede.
- Het partijbestuur draagt er zorg voor dat de kandidatenlijsten tijdig worden ingeleverd overeenkomstig het in de Kieswet bepaalde.

EMANCIPATIE- STUDIEDAG

Op zaterdag 21 oktober organiseren de Studiestichting en de PPR-vrouwengroep een studiedag voor alle PPR-vrouwen (ook vrouwen „van buitenaf” zijn van harte welkom) over:

De positie van de vrouw rond arbeid, inkomen en gezin.

Plaats: gebouw Cunera, Oude Gracht 32 te Utrecht.

Tijd: van 10.00 tot 16.00 uur. (crèche aanwezig)

Kosten: bijdrage naar draagkracht.

Opgave: graag voor 14 oktober bij de PPR-Studiestichting, Singel 277 te Amsterdam, tel: 020 - 226018.

Dit najaar zal er een „Emancipatienummer” van het studieblad (bijlage bij PPRaktiekrant) verschijnen, waarin o.a. een aantal artikelen en discussiestellingen t.b.v. deze studiedag zijn opgenomen. Het programma zal er ongeveer als volgt uitzien:

's morgens: een inleiding over: de vrouw, arbeid en inkomen, waarna discussie in groepen.

tijdens de lunchpauze: onderlinge discussie en een sprekershoek e.a. meer „ludieke” activiteiten (evt. een korte film).

's middags: verslag van de ochtend-diskussie en verdere uitwisseling van gedachten.

GEMEENTEPAPER

Het juni/julinumnummer van de GEMEENTEPAPER, het blad voor raads- en statenleden van de PPR, besteedt o.a. aandacht aan de volgende onderwerpen:

- komplementair bestuur; in een tweede artikel van Jos Roosen wordt uitgebreid aandacht besteed aan deze momenteel zo in de belangstelling staande materie;

- de werkgroep WSW van de PPR vestigt de aandacht op de inwerkingtreding per 1 september a.s. van nieuwe overlegorganen in de sociale werkplaatsen;

- een gedeelte van de algemene beschouwingen die door Frans van de Ven zijn gehouden in de Amsterdamse gemeenteraad;

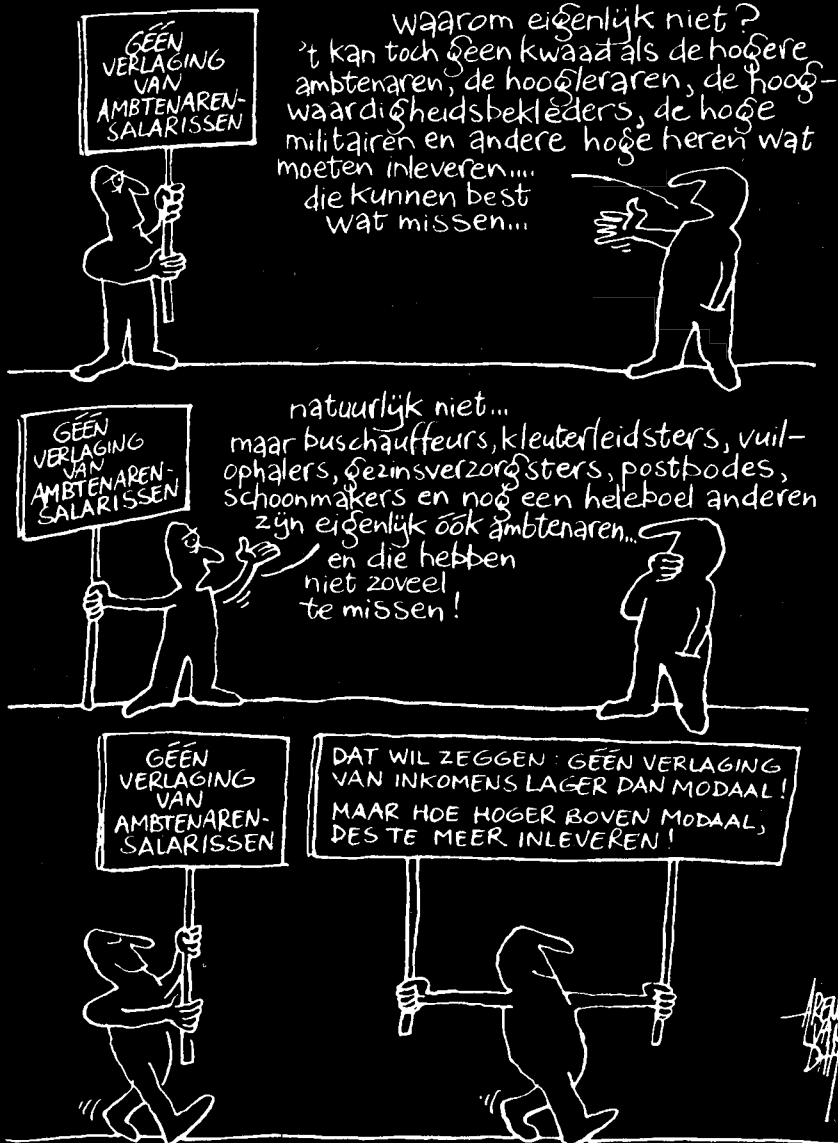
- diverse mededelingen en publikaties van aktiecentra. In het augustusnummer o.a.:

- Rens de Groot vindt de stadsvernieuwingscorporatie géén gelukkig idee. Hij geeft een reëel alternatief aan: de woningcorporatie;

- Henk Janssen vertelt wat over zijn ervaringen als raadslid in een kleine gemeente;

- Rienk Rietveld vraagt de aandacht voor het rapport van de Raad van Kerken over de anti-kraakwet én voor de anti-leegstandwet van Schaefer c.s.;

- een interessante visie over de relatie tussen stadsvernieuwing, projektontwikkeling en kleinschaligheid. Voor abonnementen op de Gemeentepaper à f 25,- per jaar is het adres: Ruud de Vringer, Postbus 4020, 3102 GA Schiedam.

PPRAK

PPR Aktie Krant

PPR-aktiekrant, verschijnt elke twee weken, 29 sept. 1978, nummer 127

mensen, politiek en de PPR

Beleidsnotitie van het partijbestuur
pag. 11-14

foto VREDESKRANT

Vormings-
en
scholings-
werk
in de PPR

pag. 7-10

PPRAK

PPR-Aktiekant, Uitgave Stichting Radikalenkrant, verschijnt elke twee weken.

directie: Jan Heytel, Gidi van Dongen, Louis Vuurboom.

redaktieraad: Erik Akkermans, Gerard de Oude, Kees van Twist.

redaktie: Hans Berrevoets, Harm Lamberts, Walter van Opzeeland (eindredakteur), Wil Merkies, Dick Rietbergen, Kees Waagmeester.

produktie: Lumax b.v., Utrecht, Brouwer offset, Delft.

redaktie-adres: Walter van Opzeeland, Rapenburgerplein 67, 1011 VH Amsterdam, tel. 020-254434.

kopij naar het redactie-adres, **getypt**, met redelijke marge, blad aan één zijde gebruikt.

voor abonnementen — à f 22,— per jaar — **Buro Politieke Partij Radikalen** Singel 277, Amsterdam. Telefoon (020) 22 73 42.

voor kontributiebetalingen: Penningmeester PPR, postgiro 1575600 te Amsterdam.

voor advertenties uitsluitend: Jan Heytel, Schreveliusstraat 68, Haarlem. Telefoon overdag (02505) 791, 's avonds (023) 31 41 60.

Studiedag buro betere werk

Op 14 oktober wordt in het CSB gebouw, Kromme Nieuwe Gracht 39 te Utrecht, op initiatief van de Studiestichting een studiedag gehouden over het Buro voor het Betere werk. (Zie voor dit idee de vorige PPR-aktiekant blz. 7.)

Van vakbondszijde zal hier op het idee van het BBW worden gereageerd. Henk Thomas (van het boekje Help wij zijn ontwikkeld) zal spreken over de organisatievorm van het BBW. Daarnaast zal in kleine groepen over praktische en andere problemen worden gesproken.

Voor leden van actiecentra die akties willen ondernemen op het gebied van de werkgelegenheid zal deze konferentie zeker een stimulans zijn.

Opgave bij Studiestichting Singel 277 A'dam, tel. 020 - 226018. Deelnemers krijgen de nota Buro voor het Betere Werk toegestuurd, een programma plus een NVV-nota over hetzelfde onderwerp. Kosten f 2,50.

OPROEP:

De Stichting Radikalenvorming (SRV) en de Stichting Jongerenwerk (SJW) zoeken:

1. Mensen, die archief/bibliotheek- en tiepwerkzaamheden willen doen. **Taken:**

— het opzetten en bijhouden van een adressenbestand, het uittiepen van inleidingen en het verzorgen van postbestellingen

— het opzetten en bijhouden van de bibliotheek en het archief

2. Mensen, die mee willen werken in voorbereidingsgroepen voor de studiedagen Kerk en Politiek, Vakbeweging en Politiek en Studentenbeweging en Politiek. De werkzaamheden zijn vooral koördinerend. Verwacht wordt, dat je kennis hebt van de terreinen, waarop de studiedagen van toepassing zijn

3. Mensen, die mee willen werken in een onderzoeksgroep naar het deelnemersbestand van SRV en SJW. Het onderzoek gaat over de maatschappelijke positie van de deelnemers. Aandacht wordt geschonken aan economische, politieke en ideologische aspecten. De resultaten zullen voor het vormingswerk worden gebruikt. Wij zoeken naar leden, die studies volgen, zoals: andragologie, politokologie, sociologie, (sociale) psychologie en economie. Degenen, die mee willen werken moeten kennis hebben van of zich willen verdiepen in de socialistische theorievorming (Althusser, Poulantzas, Stuurman)

We hopen op de nodige reacties, hartelijke groeten,

Paul Tamminga (SJW)
Paul Schilderman (SRV)
tel. 020 - 256046

Verkiezingsfonds

Politiek Den Haag draait weer op volle toeren — dreigt daar zelfs over te raken — iedereen is onderhand terug van vakantie; kortom: we zijn weer actief, we gaan er weer tegenaan. Dat kost geld en dat merken we gauw genoeg. Daarom is dit stukje ter opwekking te geven aan het Verkiezingsfonds PPR, giro 5555 in Ommen, bedoeld om iedereen met zijn neus op deze kant van het aktievoeren te drukken. Sorry, het is nu eenmaal zo.

De f 170.000 die in de loop van dit jaar binnenkwamen hebben hun bestemming gevonden. Er blijft geld nodig op giro 5555. Onze campagne is immers permanent.

SOS-Derde Wereldhandel

Wie meer wil weten over de SOS-wereldhandel, die rechtstreeks koffie en thee importeert en er zorg voor draagt dat de producenten een redelijke prijs krijgen — zonder dat de winsten slechts een kleine minderheid ten goede komen — kan voor nadere informatie bellen:

Regio Haarlem — tel. 02505 - 791;
Regio Nijmegen — tel. 080 - 775882;
Regio Limburg — tel. 045 - 457444;
Regio Zuidlaren — tel. 05905 - 3432.

(Advertentie)

WIST U DAT ...

- meer dan 60 Britse parlementsleden TUCPEG ondersteunen, de actiegroep voor Esperanto in de vakbeweging en de linkse politieke partijen,
- ongeveer 40% van het budget van de Europese gemeenschap wordt besteed aan het in standhouden van een schijngeleekheid tussen de talen van de lidstaten,
- bij het Europese parlement zowel als bij de V.N. onlangs voorstellen zijn ingediend voor de invoering van Esperanto als werktal door resp. een groep Italiaanse parlementsleden en de Australische ambassadeur?

Wij vragen U NÚ ESPERANTO DAADWERKELIJK TE ONDERSTEUNEN.

Omdat:

- Esperanto niet gekoppeld is aan enigerlei vorm van kolonialisme of imperialisme,
- Esperanto veel gemakkelijker te leren is dan welke andere taal dan ook, zodat er een demokratisering van de internationale kommunikatie kan plaatsvinden,
- Esperanto geen projekt is, maar een levende taal die al meer dan 90-jaar in de praktijk functioneert, vaak tegen de verdrukking in. Het heeft een literatuur waar een kleine natie trots op kan zijn. Zo'n 20 radiostations zenden regelmatig in Esperanto uit, terwijl tientallen tijdschriften op velerlei gebied worden uitgegeven.

Kies voor een radikale taalpolitiek. Steun de Bond van Arbeiders-Esperantisten FLE door sympathiserend lid te worden. Of overtuig u ervan dat Esperanto functioneert.

Schrijf naar:

FLE, afd. sympath. leden, Doniastate 9, 7608 XJ Almelo.

FLE, afd. Onderwijs, Leidsevaart 52, 2114 AD Vogelenzang.

Ria Beckers:

Wegwerp-Bestek

Het zal een slag voor het kabinet geweest zijn, toen uit „onverdachte” hoek nieuwe gegevens werden gepubliceerd die *Bestek 81* tot een wegwerpbestek maken.

Men had het allemaal zo mooi bedacht: de overheid mocht de komende vier jaar tien miljard minder uitgeven dan gepland, en met dat geld, dat naar het bedrijfsleven ging, zou zowel de werkloosheid als de inflatie teruggedrongen kunnen worden. Maar terwijl de regering nog steeds spreekt over 150.000 werklozen in 1981, schrijft het Verbond van Nederlandse Ondernemingen dat de werkloosheid in ons land verborgen wordt door de WAO en allerlei vormen van werkverschaffing. Als daar door de bezuinigingen van de overheid een einde aan zou komen, zullen er bijna één miljoen mensen werkloos zijn.

Even later verschijnt het maandelijks rapport van het Internationaal Monetair Fonds. Daarin wordt de werkloosheid in Nederland niet gesteld op 4,3%, maar op liefst 13%. En zowel VNO als IMF hebben dan de niet-ingeschreven werklozen nog niet meegerekend. Enkele dagen later deelt minister Albeda mee, dat het streefgetal 150.000 erg moeilijk te halen zal zijn. Maar het is nog veel erger. Ook de tweede doelstelling van de regering, het terugdringen van de inflatie, hangt in de lucht. De Macro Economische Verkenningen berichten ons dat de economische groei in 1978 niet de 3% zal halen die de regering had verwacht, maar slechts 2% zal zijn. De jaren daarna zal het waarschijnlijk nog minder worden. Dat heeft rampzalige gevolgen voor *Bestek 81*. Een groei van gemiddeld 1½% over vier jaar in plaats van 3% betekent op onze volkshuishouding van zo'n 300 miljard gulden dat we maar liefst 18 miljard minder te verwachten hebben. *Bestek 81* dat nu uitgaat van een *verschuiving van uitgaven binnen de volkshuishouding van 10 miljard* (van de overheidsuitgaven naar de uitgaven van het bedrijfsleven), zou eigenlijk gebaseerd moeten zijn op een *vermindering van de uitgaven bij overheid en bedrijfs-*

leven samen van bijna 20 miljard!

De regering aanvaardt nu al een groot financieel tekort (groter dan ooit sinds de Tweede Wereldoorlog). Dat dat tekort zal worden ingelopen, kan ze nu helemaal vergeten. Er zal niets anders op zitten dan de geldmachines te laten draaien. En dat betekent meer in plaats van minder inflatie.

Konklusie: het beleid van de regering is in feite een VVD-beleid. Het doet een aanslag op sociale zekerheid en kollektieve voorzieningen. Het bevordert daarmee de winst van een aantal grote bedrijven, maar niet de werkgelegenheid. Het zal bovendien tot een chaos leiden.

Toch viel er van CDA en VVD-zijde geen woord over *Bestek 81* toen de Kamer kort geleden twee volle dagen sprak over de plannen van de regering voor de emancipatie van de vrouw.

De staatssecretaris antwoordde op vragen van de PPR-fractie, dat zij *Bestek 81* voor de emancipatie van de vrouw géén slechte zaak vond. Dat terwijl de toename van de werkloosheid de komende jaren zal betekenen dat vrouwen veel minder in plaats van meer kansen krijgen om

aan het werk te komen. (Ook nu is al 6,5% van de vrouwelijke beroepsbevolking werkloos.) Dat terwijl de bezuiniging op de medische en maatschappelijke dienstverlening vooral vrouwen treft, die daar bijna 77% uitmaken van het totaal aantal werknemers.

Aanvaarding van dit beleid – zowel door de regeringsfrakties als door de staatssecretaris – maakt het spreken over emancipatie op zijn minst toch wel verschrikkelijk vrijblijvend. Maar ja, we spraken niet over *Bestek 81*, we spraken over emancipatiebeleid. En er zijn nog andere leuke dingen voor vrouwen.

Wat er gebeurt is intussen te gek om los te lopen: In de verzorgende beroepen is de werkgelegenheid de laatste jaren gestaag gegroeid en uit de praktijk blijkt dat ze nog veel verder kan toenemen. Toch haalt men daar het geld voor arbeidsplaatsen weg. Dat geld gaat naar het bedrijfsleven om er de werkgelegenheid te bevorderen, die – dat weet langzamerhand iedereen behalve kennelijk het kabinet – niet meer door geldinjekties is te vergroten. En wat was het verweer van de staatssecretaris van emancipatiezaken: „Als er bezuinigd moet worden, ga je – soms met de moed in de schoenen – zoeken waar dat kan gebeuren. En als je dan toevallig in een sektor terecht komt waar toevallig veel vrouwen werken, dan is daar niets aan te doen”. Alsof de bezuiniging in die verzorgende sektor geen *keuze* is van de regering. Als er bezuinigd moet worden, zijn er heel wat andere overheidsterreinen, waar dat kan. Denk aan defensie, aan wegenbouw, aan prestigeprojekten als UCN en misschien straks een Noordzee-eiland, aan een efficiëntere uitvoering van de sociale verzekeringswetten, aan de hogere ambtenareninkomens. (En natuurlijk ook de andere hogere inkomens). Voor defensie heeft men in elk geval niet gekozen. Het is het enige departement waar de uitgaven omhoog gaan. Het is goed je dat weer eens te realiseren in de week dat vrede en veiligheid ekstra aandacht krijgen.

VREDESWEEK

„Help de kernwapens de wereld uit – om te beginnen uit Nederland”. De campagne tegen de kernwapens, die het Interkerkelijk Vredesberaad onder dit motto voert, is met de Vredesweek 1978 haar tweede jaar ingegaan.

„Niet verwacht, maar wel gehoopt” – aldus het IKV – hadden we een paar jaar geleden dat deze campagne zo'n enorme respons zou krijgen. Maar liefst 250 plaatselijke kernen hebben zich al aangemeld en de bereidheid uitgesproken tijd en energie te stoppen in het daadwerkelijk terugdringen van de kernwapens.

In de Vredeskrant '78 (die de meeste lezers van de PPR-aktiekrant zullen kennen) worden de lijnen aangegeven volgens welke de campagne wordt gevoerd: een proces van bewustmaking van de afgrijselijkheid van kernwapens, maar ook van de mogelijkheid die ons gegeven is deze te overwinnen. Vervolgens het vertrouwen dat de gemeente van Christus de bereidheid zal hebben tot het aanvaarden van haar plicht steeds weer en steeds meer mensen samen te brengen rondom de vragen van leven en dood: meer dan

voorheen en nog veel gericht dan tot dusver het kernwapenvraagstuk te ontleden tot op zijn diepste en meest duidelijke grondtrekken. Daarbij ook zoeken naar een „politiek” middel om van de kernwapens af te komen. Als derde kampagnelijns wil de actie zich richten op heel de samenleving: overal zoeken naar bondgenoten.

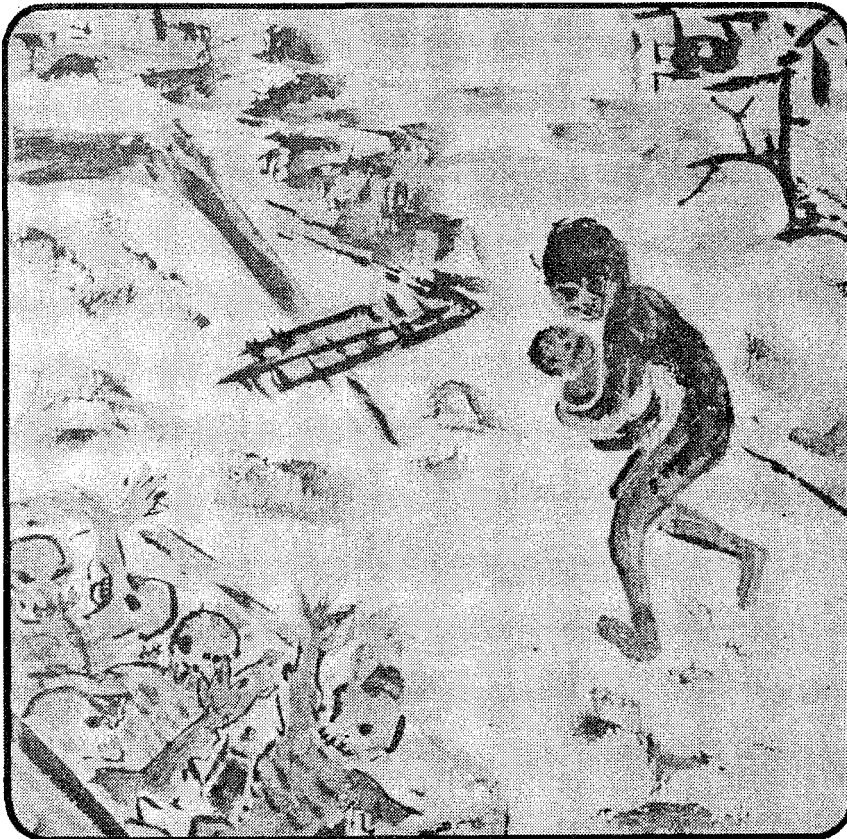
De Vredeskrant geeft eens te meer harde feiten over de kernbepapening. De situatie wordt slechter, wordt er niet beter op . . . Kernwapens immers zijn feitelijk weer gevechtswapens geworden en niet – zoals aanvankelijk nog het geval was – alleen bestemd om af te schrikken. Daarbij komt nog dat in het eerste jaar van de campagne nota bene onze Tweede Kamer in mei van dit jaar akkoord ging met de aanschaf van een nieuw atoomwapen: de Lance-raket.

De hierbij gereproduceerde tekening is ontleend aan de omslag van de Vredeskrant. De Japanse Yasoko Yamagata heeft haar gemaakt: een van de tekeningen die de Japanse televisie drie à vier jaar geleden verzamelde en die gemaakt zijn door overlevenden van Hiroshima. Yasoko schrijft ter

toelichting: „Ik liep van school naar de ruïnes van ons huis. Ik kwam langs Hijiya. Er waren weinig mensen te zien in die geblakerde vlakke. Ik zag voor het eerst een reservoir met bluswater vol met verbrande mensen, bij de ingang van het radiostation. Toen schrok ik plotseling van een vreselijke aanblik op straat, 40 of 50 meter van de Shukkeian Tuin. Daar stond het verkoelde lichaam van een vrouw, in loophouding, met haar baby stevig in haar armen. Wie was zij? Dit vreselijke gezicht staat mij nog steeds helder voor ogen”.

Te bedenken dat er vandaag de dag meer dan 40.000 kernwapens in de wereld zijn. Elke dag komen er minstens drie bij. De meeste zijn krachtiger dan de bommen op Hiroshima en Nagasaki. Honderden zijn 1000 of 2000 maal zo zwaar. Zijn wij machteloos? De respons van de campagne van de Vredesweek geeft alle aanleiding tot hoop: met zijn allen kunnen wij – móeten wij – er iets tegen doen.

Ook de SWAPO heeft recht op onze steun

De SWAPO, de bevrijdingsbeweging van Namibië, ziet zich onder grote druk van het Westen, ook op de haar steun verlenende frontlijnstaten, gedwongen deel te nemen aan de verkiezingen in het voormalige Zuidwest-Afrika onder onaantvaardbare omstandigheden. Zo heeft de SWAPO vrijwel geen geld om een verkiezingscampagne te organiseren, terwijl de Turnhalle Alliantie met miljoenen wordt gesteund door Zuid-Afrika en de Westduitse kapitaalsgroepen die in dit gebied actief zijn. Het Komitee Zuidelijk Afrika wil trachten in ons land steunacties voor de SWAPO op gang te brengen. Daartoe kunnen o.m. drie kleurige en smaakvol uitgevoerde posters dienen, twee á f 2,50 en een á f 3,50, die te bestellen zijn door overmaking van dit bedrag op giro 600657 tnv. KZA, Amsterdam. Het KZA, Da Costastraat 88, Amsterdam, tel. 020 - 183598, doet een beroep op plaatselijke actiecentra vooral de komende maanden iets te ondernemen voor de SWAPO en is graag bereid actiesuggesties te bespreken.

MATIGEN

Minister Van Aardenne, die als VVD-er de tijdgeest goed kent, heeft ons duidelijk gemaakt, dat er niet gerekend moet worden op de bereidheid de inkomens te matigen.

Hoe hij aan die wijsheid komt vertelt hij niet, maar het laat zich wel raden: Matiging van inkomens behoort niet tot de liberale beginselen, het tegendeel is zelfs het geval. En er is nog een argument, dat waarschijnlijk de doorslag geeft. De produktie moet worden opgevoerd, dus de konsumptie moet niet worden geremd. En wie de hogere en hoge inkomens aanpakt verlaagt een type koopkracht waar onze ekonomie niet mee gediend is, want de buitenlandse vakantiereis zal waarschijnlijk wel het laatste zijn wat men laat zitten.

De vakbeweging denkt er anders over. Met het CNV is zelfs te praten over een min-nullijn. Maar de regering is doof voor deze maatschappelijke bereidheid partikulier een stapje terug te doen als er kollektief maar geen harde klappen vallen. Want dat is de voorwaarde voor de vakbeweging. Een Nipo-enquête heeft ook uitgewezen, dat zestig procent van de mensen bereid is te matigen. Dit verschijnsel illustreert de gehele politieke situatie. Een kabinet, dat niet in staat is ook maar enigszins passend te reageren op de meest redelijke geluiden vanuit de samenleving. Een kabinet, dat een konflikt met de vakbeweging zal krijgen, omdat het niet in partikuliere matiging geloofd. Oh paradoks.

RAMMELEN

De miljardennota heeft niet alleen de volle laag aan kritiek gekregen van de politieke tegenstanders van het kabinet, maar ook van zich waardevrij opstellende ekonomen, die alleen technieken naar de plannen van de regering kijken. Het rammelt aan alle kanten. Het financieringstekort wordt door uitgerekend de heer Andriessen tot ongekende hoogten opgevoerd. De ekonomiese groei wordt tegen beter

weten in veel te hoog geraamd.

En als de noodremprocedure van Andriessen in werking treedt zal blijken dat iedereen voor de fouten van het kabinet betaalt, behalve het kabinet zelf.

DEFAITISME

Het is defaitisme alom. Wanneer politici in staat zijn te relativiseren, is dat een prachtige eigenschap. Maar wanneer men de zaakjes maar op hun beloop laat, een beroep doet op de verantwoordelijkheid van een ieder en als die getoond wordt deze vervolgens negeert, als men hoopt op de goedheid van de werkgevers en er tegen alle ekonomische wetten in op rekt, dat ze hun vermeerderde winst wel zullen gebruiken om er werkgelegenheid mee te scheppen of nuttige produkten mee te maken, dan is dit een ergerlijke vorm van passiviteit die men van een regering anno 1978 niet kan dulden. Het is een weglopen van de verantwoordelijkheden, een tentoonstelling van het gebrek aan politiek idealisme, het is het doodslaan van de politieke belangstelling, het is het liberalisme van de slechtste soort.

DODELIJK

CDA-leider Aantjes zit er dubbel mee in zijn maag. Allereerst staat het beleid hem niet aan, maar in de tweede plaats is het gemaakt door een kabinet, dat voor tweederde uit CDA-ers bestaat. Zijn kommentaar, dat de regering meer had moeten appellieren aan de noodzaak van selektieve groei, een soberder en matiger levensstijl en een rechtvaardiger verdeling van arbeid en zijn verklaring, dat hij de gedachtengang, dat ekonomiese groei vanzelf leidt tot grotere welvaart en verbetering van het welzijn, niet deelt, zijn in feite dodelijk voor het kabinet.

Maar hij mag het zeggen, als hij er maar geen konsekwenties aan verbindt. Want belangrijker dan zijn kommentaar is het feit, dat hij de ook door hem zo somber beoordeelde situatie niet wezenlijk kan veranderen. Het CDA zit in dit schip en het is verre van de bedoeling van Aantjes het te laten stranden.

STILSTAND

Somber is de situatie ook als we kijken naar de afzonderlijke plannen. De kernenergie zal verder worden doorgezet, de defensiebegroting wordt

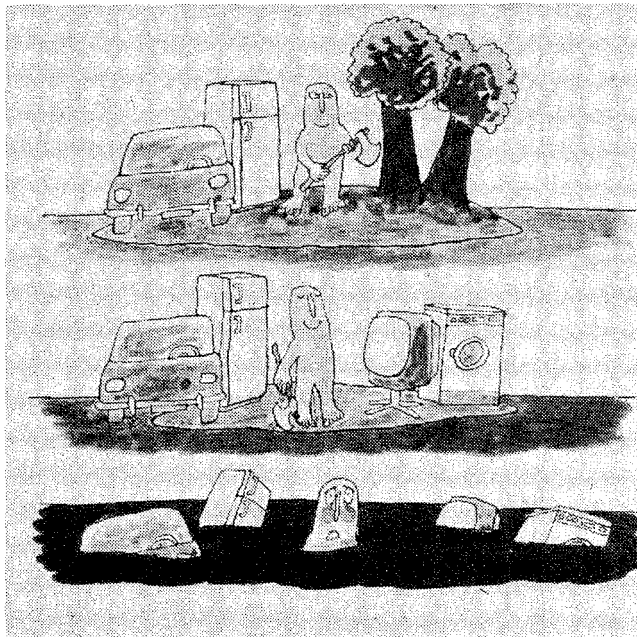
door Kees Waagmeester

opgeschroefd met als loze rechtvaardiging, dat dat wel nodig is als je de kernwapens nimmer wilt inzetten. (Maar de kernwapens blijven wel „onmisbaar“!) Het openbaar vervoer wordt het kind van de rekening van het blij-dat-ik-autorij-verkeersbeleid. De werkloosheid stijgt volgend jaar, zo is nu al zeker. Dit zijn zaken waarbij niet slechts van stilstand, maar ook van achteruitgang gesproken moet worden. Een paar lichtpuntjes zijn te signaleren, zoals op het gebied van de vrouwenemancipatie en het milieubeleid.

LEEFBAAR

Daar zit je dan met een regering zonder steun in de samenleving en met slechte plannen. In een tijd waarin zo verschrikkelijk veel in beweging is, een tijd die rijp is voor plannen om de toekomst leefbaar te maken en te houden.

We moeten deze periode van stilstand gebruiken maar om onze ideeën aan te scherpen, zo reëel mogelijk te maken. We zullen de meest rampzalige plannen moeten keren, zoals de invoering van de neutronenbom, waar Amerika op slinkse wijze mee bezig is, en de bouw van kerncentrales. De tijd kan niet ver af zijn, en daarbij helpt het paradoksale kabinetsbeleid ons het meest, dat de meerderheid weer zal zien dat deze regeringskombinatie haar niet vertegenwoordigt.

Paul S. en Paul T.

Paul Schilderman en Paul Tamminga staan voor het vormings- en scholingswerk van respectievelijk Stichting Radikalen Vorming (SRV) en Stichting Jongerenwerk (SJW) binnen de PPR.

Paul Schilderman (27) komt uit Harderwijk, deed de Sociale Akademie in Amsterdam, werd al in 1969 lid van de PPR, was actief o.m. bij de oprichting van het actiecentrum Harderwijk, een van de oprichters van het Progressief Akkoord Harderwijk, werkte een tijdlang als vrijwilliger bij de SRV en is sinds juni vorig jaar daar in vaste dienst, als part-timer.

Paul Tamminga (31), Amsterdammer maar woonde tot zijn zestiende op Curaçao, studeerde in Leiden enige tijd medicijnen, daarna Sociale Akademie Amsterdam, was toen o.m. projectleider bij sleep-ins; heeft een half-time baan bij de SJW en is algemeen sekretaris van het COC.

Twee part-timers dus, een voor SRV, een voor SJW. Hoe gaat dat?

Paul S.: „We zijn natuurlijk beperkt in onze mogelijkheden, zeker in een landelijke organisatie. Wil je dan toch het vormings- en scholingswerk aan zoveel mogelijk PPR-leden ten goede laten komen, dan moet je daarvoor een organisatiemodel bedenken. We hebben gezegd: we gaan landelijke cursussen geven, inhoudelijk en technisch om te proberen een eigen vormings- en scholingskader te ontwikkelen dat dan op plaatselijk nivo vormings- en scholingswerk gaat doen; plaatselijk of regionaal, dat hangt af van de grootte van het actiecentrum.

Daarom zijn we op landelijk nivo gestart met wat we noemen „algemene verdiepingskursussen”. Vroeger heetten die „algemene kaderkursussen”, maar sommige mensen hadden bezwaar tegen dat woord „kader”.

Paul T.: „Wat niet wegneemt dat je wel kader vormt . . .”

Paul S.: „Die algemene verdiepingskursussen houden we op drie plaatsen in het land – steeds twee op elkaar volgende weekends per cursus. Omdat de deelnemers moeten gaan werken met andere PPR-leden hebben we een programma dat bij de mensen zelf begint, met vragen als waarom ze lid zijn geworden van de PPR, en verder hun sociale kader om inzicht te krijgen in hun maatschappelijke positie en achtergronden.”

Paul T.: „Dat betekent ook dat de mensen over hun eigen politieke geschiedenis moeten gaan nadenken.”

Paul S.: „Het gaat dus om de vraag, welke ervaringen hebben geleid tot je politieke keuze. Daarna schenken we aandacht aan ontstaan en ontwikkeling van de PPR. Dan richten we ons op de ideeën van de PPR, de politieke strategie, de sterke en zwakke punten van het denken – allemaal via teksten, vragen, discussie enz.”

Wat voor mensen bereik je daarmee?

Paul S.: „Nogal veel studenten. Zeker geen doorsnee van de partij, maar toch ook veel mensen uit gezondheidszorg, onderwijs e.d.”

Paul T.: „Maar dat hoeft geen bezwaar te zijn; de algemene verdiepingskursussen zijn immers bedoeld voor mensen die in hun eigen actiecentrum introductiekursussen willen geven – en

dan wel een breder publiek bereiken.” Paul S.: „Dat was dus het eerste weekend. In het tweede beginnen we met een inleiding tot de geschiedenis van de economische, politieke en kulturele ontwikkelingen na '45 . . .”

Paul T.: „Twee weekends die elkaar opvolgen, waarbij je begint met de mensen zelf en eindigt met het maatschappelijk bredere perspectief. Daarnaast komen dan scholingsprogramma's, zodat de deelnemers zich meer technische vaardigheden eigen kunnen maken om wat ze in de praktijk willen brengen ook te kunnen doen.”

Paul S.: „In hun actiecentrum kunnen ze dan aan de slag, ook aan de hand van brochures die daartoe zijn gemaakt. Onze bedoeling is dus dat de vrijwilligers zelf het werk in handen krijgen, dat het niet gebonden is aan professionele krachten. Die laatste moet je alleen gebruiken om vrijwilligers op gang te helpen.”

Paul T.: „Daarnaast houden we studiedagen, op bepaalde thema's, zoals Kerk en politiek, Vakbeweging en politiek, Studentenbeweging en politiek. Bij de vakbeweging zie je bijvoorbeeld dat de oriëntatie van PPR en vakbeweging op elkaar mager blijkt, terwijl beide toch bepaalde dingen in de maatschappij willen veranderen. Daarom moet je voeling zoeken met die grote maatschappelijke organisaties die ook veranderingen beogen. En dan niet te vergeten, als afsluiting een landelijke medewerkersdag, voor iedereen die bij ons werk betrokken is of is geweest. En bij dit alles moet je bedenken dat we nog lang niet zijn waar we willen zijn, maar ik geloof wel dat we op de goede weg zitten. Zeker de SJW is nog vatbaar voor verdere uitbouw, of je dan uit moet zijn op een jongerenorganisatie staat wat mij betreft nog ter discussie.”

Michel van Hulsten schrijft vanuit Mali

Van Michel van Hulsten ontvingen wij de volgende brief uit Mali:

Bamako, 4/8/78

In de eerste brief die wij in Mali ontvingen, een brief van Herman Verbeek namens het partijbestuur (Dat deed ons overigens goed zo snel iets te horen) schreef Herman ons „waar velen van ons halt houden, klimmen jullie met een felle afzet over barrières heen”.

Het is goed hier maar allereerst te melden dat we dat zo niet gevoeld hebben. Alle heroiek met het werk dat we hier begonnen zijn, is ons vreemd. We wonen ook niet in een rieten hut met vele ontberingen ten aanzien van westerse technische verworvenheden. Als ik al voldoe aan de eerder aan ons gestelde vraag om regelmatig in de Radikalenkrant te schrijven over onze ervaringen, dan moeten de lezers wel weten dat we hier in een alleszins comfortabele „villa” wonen, met een keuken, drie slaapkamers voor onze vier kinderen, een kamer voor onszelf, een bureauroom voor mijn werk en een groot terras, dat er

water (tot nu toe steeds) en electriciteit (soms niet) is, dat er een Renault 4 voor het stadswerk en een Landrover voor het werk in de „brousse” klaar staan, dat in Bamako vrijwel alles te koop is, maar lang niet altijd, dikwijls pas na goed zoeken en vraag niet tegen welke prijs, dat wij hier tot de „zeer rijken” behoren, met andere woorden ons heel wat permitteren kunnen.

Mijn werk is meer stadswerk dan directe ontwikkelingshulp. Meer praten op ministeries en in organisaties en met anderen (Malinezen en buitenlanders) die hulp organiseren en projecten op stapel zetten, dan zelf projecten starten, meer coördineren, organiseren en geld zoeken dan direct werken „aan de basis”. Meer werk met pen en papier, telefoon en telegraaf dan met de hand. Kortom meer burocrat dan wat men zich gemeenlijk als „ontwikkelingswerker” voor de geest haalt. Maar daardoor wellicht met meer kansen om te overzien hoe Nederland zich inspant, wat de Europese Gemeenschap doet, of de rijke wereld wel een sterke onder-

steuning opbouwt van landen en volkeren zoals Mali en de Malinezen. Of dat onze hulp toch niet meer is dan het afkopen van schuldgevoelens, een fooi, een druppel op de gloeiende plaat. Ik zal er later over berichten. Een beetje moeilijk heb ik het ook met de publiciteit die ons vertrek kreeg in vergelijking met de publiciteit die de zeg maar 500 anderen krijgen die jaarlijks in het ontwikkelingswerk duiken. Vermoedelijk werken ook andere PPR-leden nu ergens ter wereld in het belang van die z.g. Derde Wereld, maar wij zijn de enigen bij mijn weten die uitdrukkelijk gevraagd zijn regelmatig van onze ervaringen kond te doen. Het blijkt dat ook hierin je verleden belangrijker is dan je heden (daarvan profiteer ik overigens ook zelf in mijn werk hier!). Ik heb vrede met die uitzonderlijke situatie omdat ze vermoedelijk helpt bij de realisering van de doelstellingen die ons voor ogen staan. Maar het geeft wel te denken.

Michel van Hulsten, B.P. 1969, Bamako, Rep du Mali.

**Ziehier de vormings- en scholingsactiviteiten van de
Stichting Radikalenvorming en de Stichting
Jongerenwerk voor het kursusjaar 1978/1979.**

**We hopen dat van het hele aanbod gretig gebruik zal
worden gemaakt. Juist nu is een goed geschoold kader
voor de PPR van groot belang.**

Paul Schilderman

Paul Tamminga

PROGRAMMA

**Stichting Radikalenvorming in de PPR
(SRV)**

Singel 277
1012 WG Amsterdam
telefoon 020-256046
postgiro 3385373
kantooruren:
maandag 9-17 uur
woensdag 9-13 uur
donderdag 9-17 uur

**Stichting Jongerenwerk in de PPR
(SJW)**

Singel 277
1012 WG Amsterdam
telefoon 020-228461
bpg 020-256046
postgiro 3953768
kantooruren:
maandag 9-17 uur
dinsdag 13-17 uur
donderdag 9-17 uur

Scholingskursussen voor koördinatoren regionale en lokale actiecentra

Bedoeld voor partijleden, die zich gaan bezighouden met de organisatorische kant van het vormings- en scholingswerk op regionaal en lokaal nivo.

Er komen zaken aan de orde als

- het bespreken van de geplande scholingsactiviteiten in het cursusjaar,

- het werven van deelnemers voor de introductiekursussen,
- het aanschaffen van het benodigde materiaal,
- het koördineren van de activiteiten,
- de taakstelling van de vormings- en scholingscommissie, waarvan de koördinator de leiding heeft.

datum 21 oktober, 28 oktober 1978

plaats Cunera, Nieuwe Gracht 32, Utrecht

tijd 10-17 uur

met medewerking van Frederike Kroon

organisatie SRV/SJW

Algemene verdiepingskursussen 'Het gezicht van de PPR'

Bedoeld om gespreksleiders voor de introductiekursussen op regionaal en lokaal nivo inhoudelijk te scholen. Een cursus bestaat uit twee weekends. Het volgende komt onder andere aan de orde:

- Het politieke leerproces van de cursisten (welke ervaringen speelden voor mij een belangrijke rol bij het ontwikkelen van links-politieke standpunten?). Ingegaan wordt op de sociale, politieke en cultureel-ideologische achtergrond van elke deelnemer. Gekeken wordt naar het gemeenschappelijke in de door hen als belangrijk gekenmerkte ervaringen.

- Van daaruit: het ontstaan van en de ontwikkelingen in de PPR. Belangrijke elementen daarin zijn onder meer de

- „Christen-radikalen” beweging, de verschillende fasen in de geschiedenis van de partij, de samenstelling van het ledenbestand, de politieke visie en strategie van de PPR. Aandacht wordt ook geschonken aan kritiek „van buitenaf” op het PPR-denken en doen.

- Om tot een meer historische plaatsbepaling van de PPR te kunnen komen worden de

- ekonomiese, politieke en cultureel-ideologische ontwikkelingen in Nederland sinds 1945 besproken.

- Tenslotte wordt ingegaan op de vraag hoe politieke leerprocessen kunnen worden gestimuleerd.

- Naast literatuur wordt in deze cursus gebruik gemaakt van rollenspelen en sociale kaart, en zijn er inleidingen.

datum 11/12 november en 2/3 december 1978

plaats Volkshogeschool Valkenburg, Broekhem 114, Valkenburg

tijd zaterdag 10 uur tot zondag 17 uur

met medewerking van Henk Waltmans en Bertus Mulder

datum 18/19 november en 2/3 december 1978

plaats Konferentiecentrum Drakenburgh, Dr. A. Schweitzerweg 1, Baarn

tijd zaterdag 10 uur tot zondag 17 uur

met medewerking van Dik van Kleef en Siep Stuurman

datum 27/28 januari en 10/11 februari 1979

plaats De Klencke, Witte Zand, Oosterhesselen (Drente)

tijd zaterdag 10 uur tot zondag 17 uur

met medewerking van Paul Nijman en Pim Fortuyn

datum 27/28 januari en 10/11 februari 1979

plaats Konferentiecentrum Drakenburgh, Dr. A. Schweitzerweg 1, Baarn

tijd zaterdag 10 uur tot zondag 17 uur

met medewerking van Leo Jansen, Jan de Jong en Jan Eikema

Kursusbijdrage per deelnemer f 50,-
organisatie SRV/SJW

Gespreksleiderskursussen

Bedoeld om gespreksleiders voor de introductiekursussen „technies” te scholen. In deze cursus wordt aandacht besteed aan

- de taak van gespreksleiders
- het scholingsmateriaal (zes brochures voor introductiekursussen),
- het leiden van discussies (diskussietechniek),
- het betrekken van de sociale, politieke en cultureel-ideologische achtergrond van elke cursist bij de discussies (onder andere door middel van de sociale kaart),
- het maken van evaluatieverslagen.

datum 24 februari, 3 maart 1979

plaats Cunera, Nieuwe Gracht 32, Utrecht

tijd 10-17 uur

organisatie SRV/SJW

Introductiekursussen

Bedoeld om de PPR te introduceren bij nieuwe leden en sympatisanten. Aandacht wordt besteed aan

- het ontstaan van de PPR en haar politieke visie en strategie,
- de samenstelling van het ledenbestand, waarbij de eigen positie van de cursisten wordt betrokken,
- de activiteiten en organisatie van het regionale of lokale actiecentrum.

● Bij deze kursussen worden de zes SRV-brochures gebruikt.

datum tussen 5 maart en 21 mei 1979

organisatie lokale en regionale PPR actiecentra

Evaluatiebijeenkomst

Na afloop van de introductiekursussen vindt een evaluatiebijeenkomst plaats met de koördinatoren vormings- en scholingswerk op regionaal/lokaal nivo en de gespreksleiders van de introductiekursussen.

datum 9 juni 1979

plaats Cunera, Nieuwe Gracht 32, Utrecht

tijd 10-17 uur

organisatie SRV/SJW

Studiedag vakbeweging en politiek

Bedoeld om de verhouding vakbeweging/politiek binnen de PPR weer aan de orde te stellen. De studiedag staat open voor elk geïnteresseerd partijlid; wel wordt vooral gehoopt op actieve vakbondsleden. De verhouding vakbeweging/politiek wordt in verband gebracht met het concrete begrip werkgelegenheid.

datum 24 maart 1979

plaats Cunera, Nieuwe Gracht 32, Utrecht

tijd 10-17 uur

met medewerking van Karel Claassen, Wim Eydem, Jo Geerts, Dilia van der Heem, Maurits Henkemans, Jan Kees Looise, Jaap Roëll, Cees Schelling, Peter van Stratum, Folkert de Vries, Johan Werdmüller en Ben van Zweden.

organisatie SRV/SJW

Studieweekend kerk en politiek

Een vervolg op eerder gehouden studieweekends over hetzelfde onderwerp. Bedoeld voor partijleden die actief zijn in of zich betrokken voelen bij de bestaande kerken. Thema van het weekend is „Kerk in perspectief?”. Hierbij gaat het om ontwikkelen van inzicht in de maatschappelijke functie van de kerken, en van visies op de mogelijkheden tot handelen voor linkse christenen binnen de kerken.

Aan het studieweekend wordt meegewerkt door de beweging „Christenen voor het socialisme”.

Aandacht wordt besteed aan

- de verschillende theologieën binnen de kerken en de verbondenheid van die theologieën met (of de inwerking ervan op) de klassen en lagen binnen de kerken,
- de klassenstructuur van de kerken,
- de verbinding van de kerken met ekonomiese, politieke en culturele organisaties,
- de perspectieven van linkse christenen voor het werken binnen de kerken,
- het verschil in positie tussen christelijk geloof, wetenschappelijk socialisme en socialistiese beweging;
- dit alles vanuit de positie van de deelnemers als PPR-lid.

datum 6 en 7 april 1979

plaats Jeugdherberg Rhijnauwen, Bunnik

tijd zaterdag 10 uur tot zondag 17 uur

met medewerking van Herman Meijer, Eduard Pijlman, Gustaaf Prast en Herman Wiersinga

bijdrage per deelnemer f 35,-
organisatie SRV

Studiedag studentenbeweging en politiek

Bedoeld voor partijleden die actief of geïnteresseerd zijn in de studentenbeweging. Met deze studiedag wordt ingehaakt op de koerswijziging van studentenvakbonden en de hernieuwde belangstelling van studenten voor de politieke functie van de studentenbeweging. Er wordt aandacht gegeven aan de volgende vragen:

- wat houdt de koerswijziging van de studentenvakbonden precies in?
- wat betekenen de herstruktureringplannen van Pais voor de kwaliteit en de demokratisering van het hoger onderwijs (op weg naar een elite-universiteit?)
- wat is het belang van de studentenstrijd voor de strijd in andere maatschappelijke sectoren (vakbeweging, vrouwenbeweging,

politieke partijen)?
 ● wat is het belang van vrouwenstudies aan de universiteiten?
 ● wat betekent de ontwikkeling van het wetenschappelijk socialisme en het eurokommunisme voor de studentenbeweging en het wetenschappelijk onderwijs?

datum 28 april 1979
 plaats Cunera, Nieuwe Gracht 32, Utrecht
 tijd 10-17 uur
 met medewerking van Anet Bleich en Fred Crone
 organisatie SJW

Studiedag medewerkers SRV en SJW

Als afsluiting van het cursusjaar 1978-1979 een dag voor alle medewerkers van SRV en SJW. Een mogelijkheid enerzijds om iedereen die bij het vormings- en scholingswerk van de stichtingen betrokken is te ontmoeten; anderzijds om te discussiëren over doel en functie van linkse politieke partijen en de PPR in het bijzonder.
 Als thema is gekozen „Intellektuelen en arbeidersbeweging”: de politieke oriëntatie van de PPR is in discussie; het thema speelt een rol binnen de socialistische beweging in en buiten Nederland; de PPR heeft veel leden met relatief hoge functies.

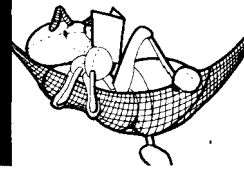
datum 16 juni 1979
 plaats Cunera, Nieuwe Gracht 32, Utrecht
 tijd 10-17 uur
 met medewerking van Anet Bleich en Max van Weezel
 organisatie SRV/SJW

SRV SJW

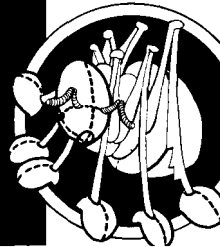
1978/79

WELZIJN niet bij winst alleen

MENSEN POLITIEK en de PPR

De PPR brochures uitgave Stichting Radikalenvorming

Een map met zes brochures: Mensen, politiek en de PPR; Macht, Welzijn, Milieu, Vrede, en Organisatie. Bedoeld als discussiemateriaal, te gebruiken in de introductiekursussen die door de plaatselijke PPR-actiecentra georganiseerd worden: voor nieuwe leden en sympatisanten, maar ook voor mensen die gewoon eens over de PPR willen praten.
 Teksten: Albert Kingma, Floor van der Matten, Eduard Pijlman.
 Vormgeving en strip: Cees Brederveld, Gerard Davelaar.

De brochures kunnen besteld worden door PPR-leden die zich in hun actiecentrum met vorming en scholing bezighouden, en moeten in eigendom en beheer van dat actiecentrum blijven.

Prijs f 0,50 per stuk, f 3,- per map; exclusief portokosten. Bestellen bij de SRV, bij de levering wordt een nota-meegestuurd.

Jongeren zonder werk PPR-krant over jeugdwerkloosheid, uitgave Stichting Jongerenwerk

Feiten en meningen, achtergronden en praktische adviezen, en het aktiemodel voor een gemeentebestuur dat zowel werk, inkomen, scholing en vorming als recreatie omvat.
 Teksten: Dilia van der Heem, Jaap Roëll, Paul Tamminga.

De kranten zijn gratis, de portokosten worden wel in rekening gebracht. Bestellen bij de SJW.

STICHTING JONGERENWERK
 PPR-PPR

JONGEREN ZONDER WERK

ARBELDSBUREAU

Waar hebben we het over

Deze krant gaat over werkloosheid, armoede, inkomen, scholing en recreatie. Het is een krant voor jongeren die werkloos zijn of die het zoeken. Het is een krant die helpt om de problemen te overwinnen.

Armoede, werkloosheid, inkomen, scholing en recreatie. Het is een krant voor jongeren die werkloos zijn of die het zoeken. Het is een krant die helpt om de problemen te overwinnen.

AANMELDING

naam: _____

vrouw   man   leeftijd: _____

adres: _____

postcode: _____ plaats: _____

telefoon: _____

geeft zich op als deelnemer aan: (betreffende vakje(s) aankruisen)

Scholingskursus koördinators

- 21 oktober, Utrecht
- 28 oktober, Utrecht

Verdiepingskursus

- 11/12 november en 2/3 december, Valkenburg
- 18/19 november en 2/3 december, Baarn
- 27/28 januari en 10/11 februari, Oosterhesselen
- 27/28 januari en 10/11 februari, Baarn

Gespreksleiderskursus

- 24 februari, Utrecht
- 3 maart, Utrecht

Studiedag vakbeweging en politiek

- 24 maart, Utrecht
- Wil eventueel meewerken als gespreksleider van een discussiegroepje

Studieweekend kerk en politiek

- 6/7 april, Bunnik
- Wil eventueel meewerken als gespreksleider van een discussiegroepje
- Wil een lakenzak huren

Studiedag studentenbeweging en politiek

- 28 april, Utrecht
- Wil eventueel meewerken als gespreksleider aan een discussiegroepje

datum _____

handtekening _____

Als brief sturen aan SRV/SJW, Singel 277,
10112 WG Amsterdam

Voor deelname aan een van de evenementen (behalve de introductiekursussen, de evaluatiebijeenkomst en de medewerkersdag) geef je je op met dit formulier. Stuur het volledig ingevuld en *uiterlijk vier weken voor de (eerste) dag van de betreffende bijeenkomst** aan SRV/SJW, Singel 277, 1012 WG Amsterdam. Je ontvangt een schriftelijke bevestiging van de aanmelding, later wordt ook het eventuele cursusmateriaal thuisgestuurd.

De bijdrage voor de verdiepingskursussen en het studieweekend kerk en politiek betaal je ter plaatse. Omdat deze weekends grotendeels met subsidies bekostigd worden is er een *annuleringsregeling*: bij afmelding in de vierde week vóór de betreffende bijeenkomst betaal je 10% van de bijdrage, in de derde week 25%, in de tweede week 50% en in de eerste week 75%.

*Voor de koördinatorcursussen: uiterlijk twee weken ervoor

foto en layout robin van rheen
productie lumax bv, utrecht / brouwer
offset, delft
bijlage bij pprak van 29 september 1978

Bijdragen aan de politieke cultuur

Beleidsnotitie van het partijbestuur

Niet de heimwee naar de jaren zestig, maar ideeën voor de jaren tachtig moeten de PPR prikkelen tot hiernieuwde en uitdagende activiteit. Dat momenteel veel mensen méér aandacht hebben voor eigen gevoelens en relaties dan voor de maatschappelijke werkelijkheid rondom vormt een uitdaging te meer. De individuele ontplooiing zal in de samenleving, zoals de PPR die voorstaat immers beter tot zijn recht komen.

Dit zegt het partijbestuur in een beleidsnotitie die het met de kerngroep van 26 augustus heeft besproken. De notitie geeft de politieke aksenten aan in de komende twee jaar en is een uitwerking van hetgeen het partijbestuur naar voren heeft gebracht bij de bezoeken aan de provincies in de eerste maanden van 1978. Op het najaarskongres komt het partijbestuur met een nota over de partij-organisatie. In politiek opzicht echter wil het partijbestuur liever niet te veel te uitvoerig vastleggen, maar van tijd tot tijd met de kerngroep praten op grond van korte notities. Met die gedachte ging de kerngroep van 26 augustus akkoord, maar men vond wel dat via de PPR-aktiekraant de leden dan moesten worden geïnformeerd over plannen zoals het partijbestuur die op papier heeft gezet.

Vandaar onderstaande samenvatting van de beleidsnotitie van het partijbestuur dat zich op 5 november heeft te verantwoorden voor zijn éénjarige bestuursperiode.

In het begin van zijn beleidsnotitie filosofeert het partijbestuur over de kenmerken van de PPR-politiek. De klassieke leuzen vrijheid, gelijkheid en broederschap horen daartoe. Tevens het streven naar een veelzijdige cultuur, het verzet tegen een eenzijdige, verstikkende cultuur. Kortheidshalve verwijzen we hier naar het artikel in de PPR-aktiekraant van 25 augustus '78 van Erik Akkermans („Omdat het om mensen gaat”).

Over de politieke positie van onze partij zegt het partijbestuur dat deze niet uitsluitend met de links-rechts maatstaf valt te bepalen. Op belangrijke punten (bijvoorbeeld als het gaat om machtsverhoudingen) zit de PPR dicht bij de PvdA. Maar bijvoorbeeld verzet tegen centralistische politiek en twijfels aan mogelijkheden van wetenschap en techniek doen haar er van onderscheiden.

Vooralsnog heeft de PPR een eigen rol te vervullen. In goede samenwerking overigens met andere politieke partijen. Bij concrete acties en parlementaire initiatieven zal die samenwerking vooral worden gezocht met PvdA, PSP en CPN, maar geen democratische partij zal er van worden uitgesloten.

DE PPR IN 1978

verkiezingen en herstel

Voordat we plannen ontwikkelen om het inhoudelijke werk vorm te geven is het goed eerst de situatie binnen de partij zelf te overzien.

We hebben drie verkiezingen achter de rug: mei 1977 (Tweede Kamer), maart 1978 (provinciale staten) en mei 1978 (gemeenteraden). In mei 1977 kwam de klap voor velen hard aan. Het landelijke verlies drong tot veel kaderleden pas goed door toen in 1978 de beide verkiezingen de PPR in de vertegenwoordigende lichamen sterk reduceerden. In sommige plaatsen boekten PPR-kandidaten goede successen, vergeleken met de percentages een jaar eerder. Op andere plaatsen bracht een intensieve verkiezingscampagne slechts een gering herstel. Landelijk is een herstel sinds mei 1977 duidelijk merkbaar aan de verkiezingsuitslagen, maar dat heeft een terugval in raads- en statenzetels niet kunnen verhinderen.

Intussen heeft de PPR wel een aantal politiek succesvolle initiatieven ontplooid. Zo was er de steun aan de actie

„Stop de Neutronenbom” en het daaropvolgend initiatief van de PPR om een breed overlegorgaan tegen kernbewapening in het leven te roepen. Daaraan doen mee: PPR, PSP, PvdA, CPN, D'66, CDA, FNV, IKV, Pax Christi en „Stop de Neutronenbom”. De PPR levert de voorzitter. En er was het initiatief tot het opzetten van een Commissie „Nieuwe Oriëntatie op Economie en Politiek”, samen met PvdA, D'66 en enkele progressieven uit het CDA. Deze commissie zal, naar verwachting, zeer binnenkort haar werk beginnen.

Op de elektrorale verliezen én politieke winstpunten wordt in de partij verschillend gereageerd. Sommige (kader)leden hebben de partij verlaten. Maar er stroomt ook een gestadig aantal nieuwe leden de partij in (mei 1978: 154 erbij, 63 eruit, 91 netto erbij; juni 1978: 226 erbij, 43 eruit, 183 netto erbij).

Het gaat er nu om die nieuwe leden bij het partijwerk te betrekken, evenals de leden die tot op heden niet zo actief waren.

Aktiecentra

Het partijbestuur vraagt zich af of in verschillende actiecentra de PPR-kaders niet te gesloten zijn geworden, en ook of sommige actiecentra zich niet te veel uitsluitend bezig hebben gehouden met de steun aan de gemeentelijke PPR-politiek.

Het partijbestuur, gesteund door de kerngroep, adviseert de actiecentra, plannen te maken voor de komende paar jaar. Daarin zou een evenwicht moeten worden gevonden tussen gemeentelijke en provinciale kwesties enerzijds en landelijke onderwerpen anderzijds. Men zal moeten proberen ook de wat minder actieve en nieuwe leden er bij te betrekken.

Verderop in deze notitie vragen wij bovendien extra aandacht voor jongeren en voor vrouwen. Wat de laatste betreft kan aansluiting worden gezocht bij de landelijke PPR-Vrouwengroep.

De PPR is een jonge politieke partij (gesticht in 1968) met vele leden die pas sinds kort lid zijn. Het is nu van belang om de aanwezige politieke ervaring en het politiek inzicht te versterken en aan jongere leden over te dragen. Kursussen, zoals de Stichting Radikalen Vorming die bijvoorbeeld organiseert, kunnen helpen, maar het meest leert men in de praktijk.

Het partijbestuur wijst erop, dat activiteiten die ogenschijnlijk niet zoveel met politiek te maken hebben, toch tot politieke bewustwording kunnen leiden. We denken bijvoorbeeld aan gesprekken over de eigen woon- of leef-situatie.

Themagroepen: stichtingen

Naast de actiecentra spelen de themagroepen een belangrijke rol bij het inhoudelijke werk van de partij. We stellen vast dat de meeste themagroepen te kampen hebben met gebrek aan medewerkers. De themagroep *Milieu* is nog het best bemand, maar heeft toch behoefte aan nieuwe mensen op diverse terreinen. Dat geldt nog sterker voor de themagroepen *Welzijn* en *Vrede*, terwijl de themagroep *Macht* op slechts een paar deskundige mensen drijft.

Bij het werk in de themagroepen speelt een rol dat partijleden met ervaring en inzicht op het betrokken gebied het vaak erg druk hebben, terwijl andere belangstellenden wel meer tijd hebben, maar minder deskundig zijn. Het laatste brengt een scholingselement in het werk van de themagroepen. Het partijbestuur meent dat per themagroep deskundigheid en scholing van nieuw kader elkaar in evenwicht moeten houden. Voor algemene vorming zijn er andere organen en activiteiten in de partij. We realise-

ren ons overigens wel dat de eigen ervaring op een bepaald gebied ook een vorm van deskundigheid met zich meebrengt.

Met inhoudelijk werk en met vorming en scholing zijn in de partij diverse organisaties bezig. De *Studiestichting* verricht, met beperkte middelen, een uitstekende taak bij het denkwerk op langere termijn. Er is een goed overleg met het partijbestuur. De *Stichting Radikalen Vorming* wil zoveel mogelijk leden bereiken en motiveren tot politiek bewust handelen. Vorming wordt georganiseerd voor diverse groepen, zoals studenten, vrouwen, etc. De terugkoppeling naar het denken in de partij is nog onvoldoende geregeld.

De *Stichting Jongerenwerk* is in opbouw en moet haar plannen nog uitwerken. De groep PPR-Vrouwen werkt op landelijk niveau en kan een nieuwe bron van partijkader vormen. De *groep partij-opbouw* heeft een goede staf van stagiaires en het partijbestuur verwacht daarvan de nodige stimulans.

Voorts is er de *Groep Raads- en Statenwerk* die de PPR-politiek op het raads- en statennivo ondersteunt. Alle betrokken PPR-vertegenwoordigers zijn hierbij aangesloten, maar de groep staat ook open voor belangstellenden.

We zien naast positieve punten ook enkele knelpunten: vermoeidheidsverschijnselen binnen het kader, een te uitsluitende aandacht voor gemeentepolitiek binnen sommige actiecentra waardoor de landelijke politiek in het gedrang komt en soms ook te gesloten kaders binnen de plaatselijke actiecentra.

Het partijbestuur roept de actiecentra er toe op:

- niet-actieve leden en nieuwe leden bij het partijwerk te betrekken;
- zich daarbij in het bijzonder te richten op jongeren en op vrouwen;

Het partijbestuur vraagt de partij bovendien:

- de themagroepen te versterken;
- een goed gebruik te maken van de verschillende stichtingen en groepen binnen de PPR.

Zelf wil het partijbestuur, door middel van een regelmatig beleidsoverleg, het contact tussen de verschillende partijorganen en stichtingen versterken en bevorderen dat hun werk inhoudelijk op elkaar af wordt gestemd.

Inhoudelijke werk 1978-1980

De PPR heeft een programma dat op vele congressen wordt ontwikkeld na uitvoerige voorbereiding in de partij. Het is gegroepeerd rondom de vier thema's, vrede, macht, milieu en welzijn. Bij de voortgang van het inhoudelijke werk moeten we rekening houden met drie aspecten: de samenhang tussen de thema's, het invullen van leemtes in het programma en een aan de tijd aangepaste verwoording. Oorspronkelijk was het de bedoeling de diepere samenhang tussen de vier thema's op een speciaal congres aan de orde te stellen. Dat zou moeten gebeuren in het voorjaar van 1979. Voorbereidingskommissie en partijbestuur kwamen echter tot de konklusie dat het wel eens om een erg abstracte bezinning zou kunnen gaan. Een dergelijk samenhang-congres zou misschien wel inspirerend kunnen werken, maar zich slecht lenen voor politieke besluitvorming. Een visiestuk waarin de samenhang in het PPR-denken wordt verwoord werd tijdens het novembercongres van 1973 vastgesteld. Het partijbestuur acht het niet nodig op korte termijn met iets nieuws te komen.

Het zwaartepunt van het inhoudelijk werk zal moeten liggen bij het invullen van lacunes en het vooral bij het steeds opnieuw verwoorden van PPR-denkbekenden naar de actuele politiek. Onze denkbeelden over het doel dat we willen bereiken, een menselijker samenleving, veranderen slechts langzaam. Veel sneller verandert echter de politieke en maatschappelijke situatie van Nederland, landelijk en internationaal. Daarom moeten wel als politieke partij steeds opnieuw aangeven hoe we stapsgewijze en vanuit de actuele situatie onze doeleinden denken te verwerkelijken.

Sommige onderwerpen hoeft een partij niet te kiezen, die dringen zich op. De economische ontwikkelingen, de bezuinigingen, de werkloosheid zullen ons nog zeer veel be-

zighouden. Het PPR-kongres „Het Betere Werk” laadt op ons de verplichting onze ideeën in dit vlak verder uit te werken en uit te dragen. Mentaliteitspartij als de PPR is denken we daarbij niet alleen aan technische, economische oplossingen maar zeker ook, zoals in de inleiding van de beleidsnotitie aangegeven, aan kulturele veranderingen.

Voor het overige wil het partijbestuur in zijn plan van actie zoveel mogelijk aansluiten bij wat nu in de partij het meeste leeft. Voor het komende jaar zien wij dan ook als belangrijke onderwerpen waarop wij onze politieke activiteit willen richten:

1. *Vrede en Veiligheid.* De PPR heeft de neutronenbom-actie krachtig ondersteund en het initiatief genomen tot een landelijk permanent overlegorgaan tegen kernbepening (Zie PPR-aktiekant van augustus 1978). De Themagroep Vrede belegt najaar 1978 een studiedag over vele aspecten van wapenning. Veel PPR-leden zijn actief in IKV-kernen, en in N-bom groepen. Inhoudelijk is veel materiaal beschikbaar. Waar het nu om gaat is de verwoording in de politieke situatie van dit moment.

2. *Voedsel en Landbouw.* De Themagroep Milieu heeft op haar buitendag mei 1978 een eerste aanzet gegeven tot een PPR-visie op voedsel- en landbouwpolitiek en tot een praktische uitwerking daarvan. Naar onze indruk slaan de PPR-ideeën op dit vlak bij veel boeren aan en staat ook een redelijk groot deel van het plattelandsbevolking sympathiek hier tegenover. Bij het verder uitwerken en uitdragen van onze ideeën kunnen we met onderwerpen als voedsel, voedingswaarde, makro-biotiek en bestrijdingsmiddelen ook wel degelijk in de steden aansluiting vinden.

3. *Andere rolpatronen.* Het doorbreken van bestaande rolpatronen, zeker als het gaat om de man-vrouw-verhouding, is niet eenvoudig. Bij discussies in de PPR-Vrouwengroepen komt dat vaak naar voren. De veranderingen op het gebied van emancipatie, in het onderwijs, in het maatschappelijk gedrag gaan minder snel dan we zouden willen. De PPR is er niet de partij naar om nieuwe normen dwingend te willen opleggen. Maar verandering van mentaliteit ten gunste van een minder star cultuurpatroon is een politiek belang. Een speciaal studieblad en een studiedag in het komend najaar kunnen er toe bijdragen dat er in PPR-kring méér bruikbaar materiaal beschikbaar komt.

Bovengenoemde onderwerpen verdienen, naar de mening van partijbestuur en kerngroep, de bijzondere aandacht van de partij in het seizoen 1978-1979. Ze zijn actueel en op korte termijn hanteerbaar. In januari 1979 moeten we de plannen voor de periode tot en met 1980 gaan uitwerken. We denken onder meer aan onderstaande onderwerpen, waaraan ook op dit moment natuurlijk al wel het een en ander gebeurt.

Overigens zal hetgeen we op korte termijn aanpakken ook op zijn internationale aspecten moeten worden gezien. De voorbereiding van de Europese verkiezingen is immers al begonnen.

• *Professionalisering.* De gedachte van *Illich* dat deskundigen met al hun hulp de mens afhankelijk en onmondig kunnen maken wordt door velen in PPR-kring gedeeld. Deskundige hulpverlening verdringt bovendien vaak de spontane en vrijwillige bijstand vanuit de nabije kring: buurt, kerk, vereniging enz. Over deze aspecten van de professionalisering, bijvoorbeeld in de gezondheidszorg, vindt studie plaats binnen de themagroep Welzijn en de Studiestichting.

• *Groei als ideologie.* Velen geloven in economische groei als een mogelijkheid om alle tekortkomingen in de maatschappij te doen wegnemen. De wildgroei van industriële systemen en zelfs wapenninguitgaven worden er mee goedgepraat. De PPR staat bekend als een partij met een eigen visie op dit vooruitgangsgeloof. We zijn echter nog niet klaar met het uitwerken en uitdragen van alle argumenten en alternatieven.

• *Werkgelegenheid.* Hierboven is werkgelegenheid genoemd als een onderwerp van de eerste orde. De groep partij-opbouw tracht te komen tot het in sommige plaatsen opzetten van Bureaus voor het Betere Werk. Hier wordt bemiddeld tussen vraag en aanbod als dat de de Gewestelijke Arbeidsbureau's niet lukt. In het najaar 1978 zal over dit plan een studiedag worden georganiseerd.

• *(Kern)energie.* In de jaren 1979 en 1980 zal de Neder-

landse regering naar alle waarschijnlijkheid een nationale inspraakprocedure over de energie-voorziening op gang brengen. Het PPR-denken hierover is min of meer afgerond, maar wel dient de PPR op concrete regeringsvoorstellen en alternatieven te reageren.

• **Machtsstructuren.** Traditioneel schenkt de PPR grote aandacht aan democratisering van structuren (bedrijven, grote organisaties) als middel om macht te spreiden en te controleren. Met het uitwerken van die democratiseringsgedachte kan de Themagroep Macht voorlopig nog wel verder. Konkrete aandacht vragen met name de Wet op de Ondernemingsraden en de Kaderwet Decentralisatie m.b.t. de welzijnsvoorzieningen. Ook problemen als inkomensverdeling, verhouding tussen actieven en niet-actieven, sociale zekerheid e.d. horen (tenminste gedeeltelijk) bij de Themagroep Macht thuis.

• **Demokratische vrijheden.** De persoonlijke vrijheid van mensen dreigt te worden aangetast bij een ongecontroleerde ontwikkeling van databanken met persoonlijke gegevens van individuele burgers. Ook het verdacht maken van groepen met uitgesproken ideeën of leefwijze kan individuele mensen schade berokkenen in hun werk of persoonlijke omstandigheden. Een analyse van de situatie in Nederland en in de rest van Europa is zeker op zijn plaats. Het partijbestuur vindt het buitengewoon belangrijk dat alle leden de gelegenheid krijgen betrokken te zijn bij het inhoudelijke werk van de partij. Zonder dat dit veel organisatie of reistijd vergt. Dat kan wanneer er in de (plaatselijke en regionale) actiecentra (nog) meer aandacht wordt besteed aan discussies over landelijke thema's. Het partijbestuur wil dit sterk bevorderen. Omdat de voorbereiding van zinvolle discussies vaak een zware belasting voor de actiecentra vormt, zullen de landelijke partij-organen voor enige begeleiding gaan zorgen. Deze hulp zal zich toespitsen op een beperkt aantal onderwerpen, te weten:

• onderwerpen die voorbereid worden voor een congres; zoals nu bijvoorbeeld het geval is met de welzijnsstellingen voor het najaarscongres;

• onderwerpen die speciaal voor discussie in de partij zijn uitgezocht. Voor het komende seizoen zijn dat de drie onderwerpen als vermeld in het plan van actie.

De bedoeling van deze discussies is niet alleen dat bepaalde onderwerpen bespreekbaar worden gemaakt voor grote groepen (van niet-ingewijden). Het gaat er ook om dat deze discussies in de actiecentra een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van onze ideeën.

Sprekers (denk aan de „deskundigen” uit de themagroepen) zullen beschikbaar zijn voor de discussies in de actiecentra. Zij kunnen inleidingen houden, vragen beantwoorden of helpen bij het formuleren van voorstellen. Landelijk willen we bovendien voor enige praktische begeleiding zorgen (zoals tips geven hoe leden, belangstellenden en pers te benaderen). Tenslotte is van belang dat tijdens elke discussiebijeenkomst suggesties worden aangedragen hoe mensen die dat willen met het onderwerp verder kunnen gaan. Mogelijkheden zijn bijvoorbeeld:

- meedoen aan een actiegroep buiten de PPR;
- meedoen aan een landelijke (thema)groep binnen de PPR;

- zich opgeven voor verdere scholing en vorming (Stichting Radikalen Vorming/Stichting Jongerenwerk/studiedagen enz.);

- zich als deskundige doen opnemen in het kaartstelsel van de Studiestichting met de bereidheid ac-hoc te helpen. Het bovenstaande vergt enige organisatie. Het partijbestuur stelt zich dat als volgt voor. Per onderwerp wordt er een landelijke commissie gevormd waarvan in ieder geval deel uitmaken: a) een lid van de betrokken werk/themagroep; b) een lid van de werkgroep partij-opbouw en c) een staf- of bestuurslid van SRV/SJW. Zonodig kan zo'n commissie zichzelf aanvullen, bijvoorbeeld met vertegenwoordigers van landelijke actiegroepen.

Via de regelmatige verzending aan de actiecentra en de PPR-aktiekraant worden de leden opgeroepen aan deze discussies in hun actiecentra deel te nemen.

Het partijbestuur wil bij dit alles stimulerend optreden. Partijbestuursleden zijn bereid deel te nemen aan de discussies. Vooral in de op dit moment slecht draaiende actiecentra wil het partijbestuur trachten de discussies op gang te brengen.

Het bestuur spreekt tenslotte de verwachting uit dat alle betrokken partij-organen bereid zijn om in hun eigen planning rekening te houden met deze plannen en zonodig prioriteiten aan te passen. Dit gaat in het bijzonder op voor de studiedagen die door diverse stichtingen en groepen binnen de PPR worden georganiseerd.

Het algemeen beleidsoverleg dat is ingesteld biedt de mogelijkheid om alle plannen zoveel mogelijk op elkaar af te stemmen. En ook op deze studiedagen moeten suggesties worden aangeboden hoe de deelnemers verder actief kunnen blijven in de PPR. Hetzij door zich aan te sluiten bij bestaande groepen, hetzij door zonodig nieuwe op te richten.

In het gewone partijwerk zijn er naar verhouding minder vrouwen en jongeren actief. Voor deze groepen in het bijzonder blijkt er een drempel te bestaan. Misschien betekent dit dat we het partijwerk moeten aanpassen. Maar zeker ook vindt het partijbestuur het nuttig om speciale vormings- en scholingsactiviteiten op te zetten voor vrouwen en jongeren. Doel daarvan moet zijn en blijven om deze groepen te stimuleren actief te zijn binnen de PPR; het gaat in dit verband niet om het vormen van speciale jongeren- en vrouwenorganisaties, zoals andere partijen die kennen.

De Stichting Radikalen Vorming organiseert samen met de PPR-Vrouwengroep vormingsactiviteiten voor vrouwen; de Stichting Jongeren Werk doet dat voor jongeren. Ze kunnen zich hierbij mede richten op vrouwen en jongeren buiten de partij.

Ook de actiecentra moeten deelgroepen weten te benaderen. Zorg er bijvoorbeeld voor dat de PPR aanwezig is op manifestaties waar onze ideeën kunnen aanspreken. Weet in te spelen op eenmaal georganiseerde activiteiten. Als een actiecentrum niet in staat is de actie te ondernemen die het nodig acht, moet het proberen tijdig andere organen in de partij in te schakelen.

Als het goed is sluiten congressen aan bij hetgeen er in de partij inhoudelijk gebeurt. Daarnaast heeft een congres een functie in de politieke actualiteit, zoals bijvoorbeeld een verkiezingskampanje. Het *voorjaarscongres 1979* voldoet aan die twee kenmerken. De vier themagroepen (en wellicht de PPR-Vrouwengroep) zullen een kongresstuk voorbereiden. Thema's daarin zijn: Onderontwikkeld; Overontwikkeld (het vooruitgangsgeloof) en structurele en economische belemmeringen bij de uitvoering van het PPR-denken. Anderzijds zullen, vanwege de Europese verkiezingen in juni 1979, de genoemde bijdragen in het bijzonder lijnen doortrekken naar de Europese politiek. De inhoud van het *najaarscongres 1979* staat nog niet vast. Zeker is dat ook dit congres een functie moet hebben in de permanente kampanje die de PPR gaat voeren. Het partijbestuur verwacht inhoudelijke suggesties vanuit de verschillende partij-organen.

Soms zijn PPR-verkiezingskampanjes succesvol, soms ook niet. Winst en verlies kunnen we deels aan onszelf toeschrijven, deels aan de politieke omstandigheden. Maar in elke verkiezingskampanje opnieuw voelen kampanjevoerders zich ongelukkig; zowel om politieke redenen (eens in de vier jaar is het circus) als om organisatorische (gebrek aan routine). Om die bezwaren enigszins te ondervangen wordt een Permanent Kampanje Beraad ingesteld dat ons er toe moet stimuleren voortdurend bezig te zijn met het motiveren van belangstellenden en kiezers en het kampanje-apparaat draaiende te houden. Met het oog op het goed op elkaar afstemmen van de activiteiten zijn verschillende PPR-organen in dit kampanjeberaad opgenomen.

In de afgelopen tijd heeft het partijbestuur zich, behalve met verkiezingskampanjes en actuele politieke zaken, sterk moeten bezighouden met intern-organisatorische kwesties. In deze beleidsnotitie hebben we plannen willen ontvouwen voor de komende tijd.

Op grond van dergelijke notities wil het partijbestuur met de kerngroep over de PPR-strategie blijven discussiëren en vervolgens steeds de leden via de PPR-aktiekraant informeren over zijn plannen. Het is aan kerngroep en partijbestuur om de voortgang te bewaken van dergelijke plannen en ze waar nodig bij te sturen. Het is aan de PPR-leden om ze kritisch te volgen en, als het maar even kan, er enthousiast aan mee te werken.

Progressief kiezen?

Dat is verder kijken dan je gulden groot is.

Natuurlijk, vergelijkend onderzoek van waren en diensten blijft broodnodig want alleen zo kom je te weten wat goed is voor je geld. En wat niet.

Echter: Nederland mist nog een konsumentenbeleid. Waardoor tal van vragen rond de kwaliteit van het bestaan niet worden beantwoord. Het gaat om konsumentenrecht, natuurlijke hulpbronnen die opdrogen, de toenemende vervuiling van het leefmilieu, en de invloed van de konsument op wat men gebruikt.

Daarom wil het Konsumenten Kontakt namens haar leden een stem die verder reikt dan de winkel op de hoek. Daarom kijken lezers van Koopkracht verder dan hun gulden groot is. Want alleen zo weet je waar die gulden terecht komt, wie daarvan beter wordt en welke belangen je misschien ongewild dient. Zo kunnen we wellicht iets doen voor de mensen, die er bekaaid afkomen.

Progressief kiezen en boodschappen doen - wie weten wil hoe dat samen gaat, begint met het insturen van de bon.

Koopkracht kijkt verder dan je gulden groot is.

Koopkracht is de maandelijkse uitgave van het Konsumenten Kontakt. Daar staan de FNV, het CNV, de Vara, de Nederlandse Vereniging van Huisvrouwen en de Gezinsraad achter.

BON Ik abonneer mij op Koopkracht.
Ik betaal als lid van één van de ondersteunende organisaties f. 16,- voor één jaar.
Niet-leden betalen f. 18,50.

Naam: _____

Adres: _____

Plaats: _____

Lid van: _____

Stuurt u me wel / geen Consumenten ABC 1978 voor de Vriendenprijs van f. 4,50 (winkelwaarde f. 7,90).

Bon sturen aan: Konsumenten Kontakt,
Antwoordnummer 606, Den Haag.
Geen postzegel. Telefoon: 070-90 41 48.

pps

De Europese Gemeenschap en COMECON

Als wij over Europa spreken, lijkt mij het algemeen gebruik om West-Europa, een gedeelte van Europa dus, tot Europa te verheffen, al iets aan te geven van het wezenlijke gebrek aan belangstelling voor geheel Europa.

Een ander punt, als wij over Europa spreken, is dat het vaak gaat over de industriële expansie, de economische groei, kortom de uitwerking van artikel 2 van het Verdrag van Rome.

Industriële expansie en economische groei zijn ook de uitgangspunten van het beleid van de Oosteuropese landen.

Gigantisme en gecentraliseerde technocratische macht bedreigen de kwaliteit van het leven met milieuvervuiling, milieuaantasting, de verkwisting van grondstoffen, energie en levensmiddelen. Het Europa van de economische groei is gebaseerd op wetenschap en technologie. Het is ook het Europa van miljoenen werklozen – als wij de berichten uit Brussel mogen geloven, is het aantal binnen luttele jaren gegroeid tot negen miljoen, de omvang van een middelgrote lid-staat – stress, geweld, verkeerscatastrofes en beknelling van maatschappelijke relaties.

De industriële revolutie stagneert en loopt stuk op sociale, culturele, politieke en geestelijke grenzen. Er zijn waarlijk genoeg gemeenschappelijke problemen tussen het éne en het andere Europa. In de nood hebben de twee delen van Europa elkaar nodig, ook economisch.

Mij interesseert vooral in welk licht de regering de samenwerking ziet tussen de EEG en de lid-staten van de Raad voor Wederzijdse Economische Hulp, De COMECON. Daarom de vraag, of de regering nog steeds de samenhangende slotakkoorden van Helsinki als het kader ziet waarbinnen de economische betrekkingen tussen West- en Oost-Europa moeten worden geplaatst om het juiste politieke perspectief te vinden.

De betrekkingen tussen de EEG en de Raad voor Wederzijdse Economische Hulp zijn moeilijk. Eerst sedert zes jaar neemt de Sovjet-Unie (en de andere socialistische staten) kennis van de EEG. De moeilijkheden gaan onder meer terug op de verschillende bevoegdheden van beide instellingen, maar zeker zijn ook dieper gaande politieke en militaire meningsverschillen oorzaken van deze moeilijkheden.

Daar de RWE geen supra-nationaal orgaan is en zijn bevoegdheden zich eigenlijk concentreren op de coördinatie van planning, was de EEG met haar bevoegdheden niet bereid de RWE als handelsverdragspartner te aanvaarden. Ze zag de mogelijkheden voor samenwerking alleen op het terrein van uitwisseling van wetenschappelijke informatie, statistische gegevens en milieubescherming. Het komt erop neer, dat de EEG niet door directe verdragsmatige afspraken met de RWE, nog sterkere binding van de kleine Oost-Europese staatshandelslanden aan de Sovjet-Unie wil bevorderen.

Zodoende bestaat sinds 1975 op buitenlands handelsgebied tussen de EEG en de RWE een verdragsloze toestand. Immers, sedert dat jaar hebben niet de lid-staten maar heeft de EEG de competentie hiervoor overgenomen. Zo had de EEG eind 1974 de afzonderlijke RWE en andere staatshandelslanden een zogenaamd handelsverdragsschema gestuurd, dat als raamwerk voor af te sluiten handelsverdragen zou moeten dienen. Maar alleen China sloot op die basis in april 1978 een verdrag met de EEG. In 1976 werden opnieuw contacten opgenomen tussen de EEG en RWE, maar tot nog toe zonder resultaat.

De RWE had intussen in 1976 in Oost-Berlijn besloten tot een coördinatieprogramma, dat in eerste instantie de energievoorziening, transport, landbouw, voedingsmiddelenindustrie en engineering betreft. In 1978 werd eind juni de jaarlijkse top gehouden in Boekarest, waar het lange-termijnprogramma voor de economische coördinatie tussen de negen lid-staten aan de orde kwam. Daar werd veel gesproken over specialisatie, coöperatie en coördinatie op lange termijn, socialistische integratie, over internationale socialistische arbeidsverdeling, geleidelijke en alzijdige toenadering tussen de socialistische landen, als zijnde een wetmatigheid in de huidige ontwikkeling van het socialisme.

De doelprogramma's voor samenwerking betreffen brandstof, energie, grondstoffen, levensmiddelen en machinebouw.

Ik betreur het, dat men aan de kernenergie net zo veel prioriteit geeft als de Europese Gemeenschap doet; men spreekt zelf van een „geforceerde ontwikkeling”. Zoals wij zien, bestaat er een zekere wanverhouding tussen de politieke belangen van détente en de huidige situatie der handelsbetrekkingen. Immers, de handel van de EEG met de COMECON maakt net iets meer dan 8% van de totale handel uit. Daarvoor worden nogal wat oorzaken aangeduid:

- de bestaande embargobelemmeringen, zij het afnemend in getal, uit de tijd van de koude oorlog;
- de ontbrekende convertibiliteit van de COMECON-valuta; de schuldenlast, toenemend en geschat op 70 tot 90

miljard U.S.-dollar – wat deze ook waard moge zijn – in 1980;

- de goederen-goederenruil met specifieke nijpende problemen voor kleine en middelgrote ondernemingen, die aan die handel willen deelnemen;

- de moeilijkheden rondom het zogeheten dumpingbeleid;

- de vaak langdradige en bureaucratische wijze van verwerking van handelsactiviteiten;

- het verschil in economisch systeem tussen plan- en markteconomieën;

- de reeds genoemde vrees, dat als de EEG een akkoord sluit met de COMECON, de socialistische landen sterker aan de Sovjet-Unie worden gebonden.

Hierbij past een kanttekening: als er geen akkoord tot stand komt op grond van de overweging, dat de COMECON en de EEG geen identieke bevoegdheden hebben, kan men – zo vrees men ook in bepaalde kringen in Oost-Europa – ook ongewild een ontwikkeling juist bevorderen, die de RWE bij uitsluiting de bevoegdheid geeft namens de zogenaamde socialistische staten handelsovereenkomsten af te sluiten. Is het dan niet beter, zo heb ik de regering gevraagd, naast de kaderovereenkomst tussen de EEG en COMECON de EEG binnen dat kader afzonderlijke handelsverdragen te laten sluiten met de afzonderlijke landen, die staatshandel bedrijven?

Het is duidelijk, dat de P.P.R.-fractie om politieke redenen van vrede en veiligheid in Europa voorstander is van een toenemende evenwichtige economische verhouding tussen EEG en COMECON. Daarom heb ik op 28 augustus jl. een motie ingediend, die tijdens de behandeling van de begroting van Buitenlandse Zaken later in het jaar aan de orde komt.

De tekst van deze motie luidt:

„De Kamer, gehoord de beraadslagingen over het jaarverslag van de Europese Gemeenschappen,

nodigt de Regering uit, haar een overzicht te verstrekken van de sedert de sluiting op 1 augustus 1975 in Helsinki van het Slotakkoord van de Conferentie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa bereikte resultaten op het gebied van samenwerking met de landen met staatshandel, vooral met betrekking tot:

- het scheppen, respectievelijk handhaven van een wederkerigheid, die over het geheel genomen een evenwichtige verdeling van voordelen en verplichtingen in de handelsbetrekkingen mogelijk maakt;

- de mogelijkheden van samenwerking en coördinatie op het gebied van ontwikkelingshulp;

- de maatregelen met het oog op samenwerking in de organisaties van de VN en in het kader van de Noord-Zuid dialoog bij de oplossing van internationale economische problemen, met name voedselvoorziening, energie- en grondstoffenvoorziening,

en gaat over tot de orde van de dag.”

Henk Waltmans

Geld nodig voor de 182 van De Duif

Met de dag wordt de situatie ondraaglijker voor de 182 Marokkanen in de Amsterdamse kerk De Duif. Staatssecretaris Haars en met haar het kabinet van Agt-Wiegel mogen zichzelf verschuilen achter wat zij zien als „bevooroordeelde publiciteit”, een feit waar niemand omheen kan is dat juist zij verantwoordelijk zijn voor de onzekerheid, de wanhoop waaraan de 182 ten prooi zijn. Wat zal hun lot zijn? Hoe gaat het met hun familie in Marokko? Hoe is het mogelijk dat een regering zo halsstarrig en hardvochtig kan zijn terwijl er van alle kanten betuigingen

van solidariteit komen met de Marokkanen? (De beantwoording van de laatste vraag is voer voor psychologen en ligt ons te zwaar op de maag.) Een feit waar niemand omheen kan is ook de onzekerheid van de familie van de 182 in Marokko, al was het maar omdat deze geen geld meer krijgen toegestuurd en het duidelijk is dat ze niet behoren tot het handjevol bevoorrechten dat met koning Hassan de lakens mag uitdelen in een land waarvan onze staatssekretaresse het overheidsapparaat vergelijkbaar acht met dat van ons.

VERKLARING van het partijbestuur over „tankmelken”

De aktie die boeren in de omgeving van Hoogeveen hebben gevoerd tegen verplichte invoering van tankmelker heeft een bij veel boeren levend probleem onder de aandacht van de mensen gebracht.

Wij verklaren ons solidair met hun aktie omdat wij hun doel zien als een onderdeel van ons streven tot **uitbouw** in plaats van inkrimping van de werkgelegenheid in de landbouw en het ombuigen van de schaalvergrotingstenden naar schaalverkleining.

Het Ministerie van Landbouw en Visserij voorspelt voor de komende jaren een vermindering van het aantal arbeidsplaatsen in de land- en tuinbouw met ongeveer 80.000; sterker nog, de „voorspelling” is verheven tot een soort natuurwet: onontkoombaar. In werkelijkheid wordt het beleid erop gebaseerd, zodat de voorspelde ramp een beleidsdoel is geworden. Hiertegen verzette de PPR zich en blijft zij zich verzetten!

Belangenbehartigers in de landbouw (bij monde van het landbouwschap) hebben verklaard dat men bij het invoeren van het tankmelken nu is gestoten op de laatste loodjes: nog even pijn lijden (25.000 kleine boeren opdoeken) en het tankmelkparadijs is bereikt. Ten koste van wat? Tot welk doel?

Dit soort „belangenbehartiging” leidt tot versterking van de positie van de „grote boeren” ten koste van de kleine. Boeren die zich door hun eigen organisatie niet meer gesteund maar bedreigd voelen kunnen weinig anders doen dan akties voeren zoals onlangs in Hoogeveen.

Zonder dat wij bij voorbaat alle middelen goedkeuren mag er geen misverstand over bestaan dat de PPR solidair is met de boeren in Hoogeveen die, als voorhoede van vele anderen, aktie hebben ondernomen om de mensen wakker te maken.

Wij rekenen het tot onze taak door te gaan met pogingen een alternatief landbouwbeleid tot stand te brengen waarin plaats is voor kleinschalige bedrijven.

Daarom is er, naast solidariteit, ook daadwerkelijke, financiële steun nodig. Aktiecentra, probeer geld bijeen te brengen en stort dat op giro 27 31 470 tnv. A. van de Poel te Amsterdam onder vermelding „Steun 182”.

PPR-aktiekrant, verschijnt elke twee weken, 13 oktober 1978, nummer 128

IS DE WET VAN VRAAG EN AANBOD EEN NATUURWET?

**Erik Akkermans
over cultuurbeleid
en kunst**

pag. 8-9

**Samen met vakbonden
de werkloosheid
aanpakken** pag. 4

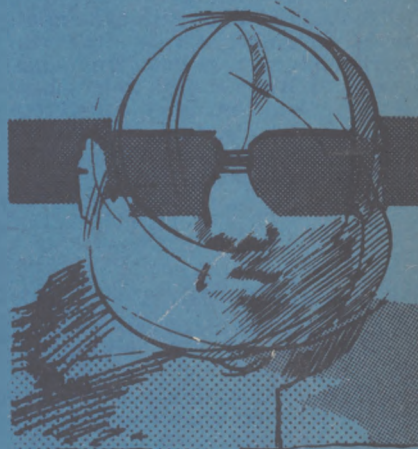
**Ondernemingsraden
en beperkte
zeggenschap** pag. 6

**Zichtbaar maken van
bezuinigingen op
specifiek welzijn** pag. 10

**Noodkreten uit
Oost-Timor** pag. 11

**Emancipatie is meer
dan leuke dingen
voor vrouwen** pag. 7

*geen troep op de stoep
haal geen streep door
hun bewegingsvrijheid*

AKTIEGROEP VAN BLINDEN EN
SLECHTZIENDEN — 010 - 81 72 05

PPRAK

PPR-Aktiekant, Uitgave Stichting Radikalenkrant, verschijnt elke twee weken.

directie: Jan Heytel, Gidi van Dongen, Louis Vuurboom.

redactieraad: Erik Akkermans, Gerard de Oude, Kees van Twist.

redactie: Hans Berrevoets, Harm Lamberts, Walter van Opzeeland (eindredacteur), Wil Merkies, Dick Rietbergen, Kees Waagmeester.

productie: Lumax b.v., Utrecht, Brouwer offset, Delft.

redactie-adres: Walter van Opzeeland, Rapenburgerplein 67, 1011 VH Amsterdam, tel. 020-254434.

kopij naar het redactie-adres, **getypt**, met redelijke marge, blad aan één zijde gebruikt.

voor abonnementen — à f 22,— per jaar — **Buro Politieke Partij Radikalen** Singel 277, Amsterdam. Telefoon (020) 22 73 42.

voor contributiebetalingen: Penningmeester PPR, postgiro 1575600 te Amsterdam.

voor advertenties uitsluitend: Jan Heytel, Schreveliusstraat 68, Haarlem. Telefoon overdag (02505) 791, 's avonds (023) 31 41 60.

Foto's verwisseld

Op bladzijde 7 van de PPR-aktiekant van 29 september zijn de foto's van Paul Schilderman en Paul Tamminga verwisseld. Wie met deze wetenschap het betreffende nummer weer eens opslaat kan konstateren wie welke Paul is... En onze excuses voor een technische misgreep.

Verkiezingsfonds

Voor wie het nog niet weet: het giro-nummer van het PPR-verkiezingsfonds luidt: 5555 t.n.v. penningmeester PPR-verkiezingsfonds te Ommen. En iedereen weet onderhand dat het nodig is dit fonds regelmatig te speken omdat de permanente campagne die wij voeren niet alleen vruchten afwerpt maar ook geld kost.

de kameleon op volle toeren

De discussie over de PPR-deelname aan de Europese verkiezingen begint kameleonachtige trekken te vertonen. In het onderstaande probeer ik de grondkleuren te onderscheiden. Hopelijk vinden mede-kongresgangers op het komende kongres in deze onderscheiding argumenten om een gemeenschappelijk optreden van PPR en PSP in de Europese verkiezingen mogelijk te maken.

Rood

Het novemberkongres van 1977 heeft de rode draad van de PPR-politiek vastgelegd. Niet de eigen kracht, maar de samenwerking. Aldus heeft het partijbestuur tot nu toe gehandeld. „Stop de Neutronenbom” met de CPN. „Overlegorgaan kernbewapening” met zelfs het CDA. „Aktie Bestek '81” met de PSP. En, ondanks bezwaren m.n. tegen samenwerking met SPD-lieden, een zoeken naar gemeenschappelijk optreden met de PvdA bij de Europese verkiezingen. Nu dat laatste niet lukt, schijnt ook de weg tot andere samenwerking geblokkeerd. De uitnodiging tot overleg met de PSP werd tot nu toe genegeerd. Een „PPR (Ekoropa)” moet het op eigen kracht gaan maken. Ieder weet dat de uitspraken van het kongres in Arnhem niet zonder pijn en moeite tot stand zijn gekomen. Ik vind dan ook, dat we elkaar aan die lijn van samenwerking moeten houden.

Groen

De eerste oriëntatie voor de PPR in Europa zou dus de bundeling van groene krachten „Ekoropa” moeten worden. Wat voor mensen zijn dat? Een verzameling van uitersten. Een CDU-dissident, die wel tegen kernenergie maar niet tegen de Beruftsverbote is. Duitse en Franse trotzkisten. Belgische groepen die onderling ruzieën over de abortus. Franse Basken die centralistische enmenging in hun wrede stierengevechten niet dulden. Alleen de Italiaanse radikalen hebben een totaalprogramma. Wat deze uitersten bindt, zijn een aantal milieu-eisen en een sterke regionalisatie. Issuepolitiek noemt Bas de Gaay Fortman het terecht. Ik ben bang dat deze issuepolitiek ons afleidt van een konsekwent links programma, zoals dat alleen vorm kan krijgen in de verbondenheid van arbeidersbeweging, vredesbeweging, vrouwenbeweging, derde-wereldbeweging, milieubeweging en de bewegingen van verschillende minderheidsgroepen. Dat zo'n terugtrekken op bepaalde issue's ook haar stempel gaat drukken op de Nederlandse kleur van de PPR. Kritische verbondenheid met ekologisten mag niet in mindering komen op eenzelfde verbondenheid met socialisten en eurocommunisten. Het groen van Ekoropa zou wel eens haaks kunnen staan op

de rode draad van progressieve samenwerking, zoals we die in Arnhem afspraken.

Grijs

Grijs is de kleur van de angsthaas. De angst om het voortbestaan van de PPR. De redenering is dan: Ook bij de Europese verkiezingen moeten de mensen PPR kunnen stemmen, anders doen ze het nooit meer. Het behalen van een zetel (immers minstens 4% van alle Nederlandse stemmen) wordt ondergeschikt gemaakt aan een paar maanden reklame voor Postbus 10, Lelystad. Dit is in strijd met de uitspraak van Arnhem, dat we ons program en visie ook door getalssterkte in het parlement willen realiseren. Maar bovendien worden mensen niet aangesproken door het instituut PPR, maar door haar daadkracht. Mensen willen stemmen op een lijst die kans maakt. Er moet minstens één vertegenwoordiger in het Europese parlement komen, die zowel in het parlement als daarbuiten de strijd aanbindt tegen de velerlei kortzichtigheid waartoe Europese expansiepolitiek kan leiden. Samenwerking gericht op zo'n duidelijk doel zal de PPR geen schade berokkenen.

Blauw

Ik hoop dat we op het kongres niet vervallen in de heilloze discussie, zijn we nou meer verwant met de PvdA of meer met de PSP. Maar dat we er in blijven slagen om ons eigen PPR-program in (wisselende) samenwerking met verschillende partijen en bewegingen gestalte te geven. Dan kan de blauwe PPR-vlag gewoon blijven wapperen. Blauw met een witte pijl. Linksaf en omhoog.

Rien van Hoeve

Werkgroep WSW

Zaterdag 11 november houdt de Werkgroep WSW een vergadering, Jan van Scorelstraat 83 te Utrecht, die om elf uur begint. Alle belangstellenden zijn van harte welkom. De Werkgroep WSW is op 4 maart dit jaar van start gegaan en houdt zich voornamelijk bezig met klein- of grootschaligheid binnen de WSW — ook extern — en met aktuele zaken en akties, zowel naar binnen als naar buiten. De werkgroep heeft nog behoefte aan dames uit de textiel, de huishoudelijke sektor en aan medisch personeel, werkzaam binnen de WSW. Door een misverstand is in de PPR-aktiekant van 9 juni gemeld dat het hier zou gaan om een werkgroep gehandicaptten. Dit is heel duidelijk niet het geval. Voor nadere informatie: Harm Hendrik Hendriks, postbus 246, Meppel; tel. (overdag) 05220/53144, tst. 37.

Onze PPR-delegatie is nog maar enkele uren terug van haar officiële bezoek aan Roemenië, of redakteur Walter van Opzeeland belt me of dit artikel al klaar is. Eerst schrijven dus en dan koffer uitpakken.

Kontakten met Roemenië zijn heel noodzakelijk. De PPR is vanaf het begin naar Oostblok-landen gereisd. We moeten ambassadeur Pop van de Roemeense ambassade in Den Haag dankbaar zijn voor zijn voorbereidend werk. Het socialistisch model dat Roemenië de wereld aanbiedt, heeft zeer belangrijke kanten. De relatieve onafhankelijkheid binnen Warschau-pakt en Comecon is van dezelfde betekenis als voor Nederland zou kunnen gelden, wanneer ons land zich met kritische zelfstandigheid binnen NATO en EEG zou opstellen. Als Oost en West elkaar de hand reiken, zitten die handen aan de vooruitgeschoven landen. Roemenië en Nederland liggen beide tussen Rusland en Amerika. In buffergebied dus.

Om een van de voornaamste aspecten van de ontspanning te noemen de militaire politiek: minister van Buitenlandse Zaken Manescu deed op de Speciale Zitting van de Verenigde Naties over ontwapening, 8 juni in New York negen voorstellen die de PPR op één na grotendeels kan onderschrijven. Alleen de uitbreiding van kernenergie, die Roemenië voorstaat, kunnen wij niet aanvaarden.

Hoopvol was dat Henk Waltmans in Boekarest, bij de staatssecretaris van buitenlandse Zaken, twaalf verzoeken om emigratie naar Nederland, wegens huwelijken, kon neerleggen.

De meer dan een uur durende ontvangst door president Ceaucescu wees er op hoeveel waarde Roemenië hecht aan al zijn buitenlandse contacten, zelfs de kleine. Roemenië was met Joegoslavië het eerste land dat premier Hóea van China ontving. Mao kwam slechts éénmaal naar Europa, naar Moskou, verder verliet hij China nooit. Ceaucescu noemde deze reis van Hóea een historisch novum voor Europa van de eerste orde.

Er zal elders nog gelegenheid zijn over ons bezoek aan Roemenië te publiceren. Met name over landbouw en ook over de kerk van Roemenië. Patriarch Justin ontving ons langdurig.

Herman Verbeek:

Groene en gele ergernis

Landbouw en kerk: daar noem ik twee onderwerpen die ten zeerste met elkaar samenhangen. Ineens zie ik het gezicht van de CDA voor me: een groene lijst, zij het een foute, een konfessionele partij, zij het een treurige. De PPR heeft bij het CDA zijn kiezers te zoeken. Wij moeten ons daarom o.a. veel meer tot de boeren en tuinders wenden. De EEG helpt de boeren aan hun eind. Alleen de grootsten blijven. De RABO is van huis uit katholiek. Heel wat vleesfabrieken in Oss, Twello enz. evenzeer. Straks hebben bankiers en fabriekanten alle grond en boerderijen opgekocht. Onbegrijpelijk dat de boerenorganisaties niet met alternatieven komen. Ze moeten wel helemaal in handen zijn van de industriële en financiële macht. Waarom eisen zij niet dat provincies en gemeenten de grond kopen; met ontwikkelingsmaatschappijen die van overheidswege, in samenwerking met de agrarische organisaties, nieuwe coöperatieve initiatieven kunnen nemen?

Ecoropa zal een hoopvoller partner kunnen zijn voor de boeren dan een partij als het CDA. Bas de Gaay Fortman, Wouter van Dieren en Erik Akkermans zijn juist terug uit Genève. Daar woonden zij het kongres van Ecoropa bij. De laatste hand werd gelegd aan een deklaratie en een manifest tegen de groei-filosofie

(artikel 2 van het Verdrag van Rome) zoals die in de EEG leeft. Het PPR-kongres in november zal beslissen over de definitieve opstelling van de partij bij de Euoprese Verkiezingen. Het kongres zal ook de lijsttrekker aanwijzen. Die moet ontevredenen bij het CDA kunnen aanspreken. Europa? Henry Faas, hoofd voorlichting van de Europese Commissie in Den Haag, schreef met zijn schitterende pen in ander verband: „Solidariteit gegrondvest op gezamenlijke misverstanden en onzekerheden. Samen ondeugdelijke oplossingen zoeken.” Een prima waardering van Europa. Het Europees Parlement is een rookgordijn voor de oekumene van de uitzichtloze dogma's van de groei.

Nog even terug naar het CDA. Wie krijgt dat straks op de knieën? Joop den Uyl sprak van een „pauze-kabinet”. Die pauze kan lang duren. Als dan eenmaal CDA en VVD met elkaar gebroken hebben, zal er veel, heel veel schade berokkend zijn. Talrijke ontwikkelingen, waaraan zo moeizaam door de progressieven is gebouwd, worden gesloopt. Elk van de begrotingen, die we van oktober tot december met Kamer en kabinet door zullen worstelen, drukt ons op de rechtse realiteit. Het CDA domineert daarin. Het is, om nog even in agrarische en kerkelijke kleuren te spreken: groene en gele ergernis. Erger kan het echt niet, binnen de smalle marges van ons systeem. Bestek '81 ligt als zilveren mes en vork naast het bord van de rijksten.

Als er ooit toch een ander kabinet gemaakt gaat worden, hoe denken de progressieven daarin dan hun recht te heroveren? Hoe denken zij dit CDA klein te krijgen? De partijen van links zullen daarvoor op elkaar aangewezen zijn. Zelfs de PvdA kan dit CDA niet meer alleen aan. Wanneer beginnen we te werken aan een nieuw progressief programmatisch pakt? Dat alleen kan een coalitie-partner worden die sterk genoeg is.

NB Als half-oktober de Raad van State zich uitspreekt over de almaar wachtende Marokkanen; als het kabinet dan eindelijk zal moeten beslissen over de 182 van „de Duif”; en als er op dat moment nog twijfels bestaan over de overwinning van het mensenrecht: kom dan, in actie. De PPR heeft getoond zich verantwoordelijk te achten voor de 182; dat moet tot het eind worden volgehouden.

PPR-leden kunnen mét vakbonden de werkloosheid aanpakken

JONGEREN IN DE PPR, DEMONSTREER MEE TEGEN DE JEUGDWERK-LOOSHEID. 11 NOVEMBER. DEN HAAG. 10.30 UUR. MALIEVELD.

met: popgroepen kermis op het Binnenhof manifestatie in een tent op het Malieveld demonstratie door Den Haag

Stichting Jongerenwerk Voor meer informatie lees het onderstaande artikel.

Op dit moment zijn er 90.000 jongeren in Nederland werkloos. En de plannen van Bestek 81 wijzen er niet op dat deze regering daar fundamenteel wat aan wil doen. Daarom zijn de jongeren van het NVV met een eigen plan gekomen ter bestrijding van de jeugdwerkloosheid. Dit plan verdient de volledige steun van de PPR omdat het aansluit op onze ideeën over werkgelegenheid.

Werkloosheidsbestrijding

De manier waarop men de werkloosheid wil terugdringen is een van de belangrijkste politieke problemen van dit moment. De PPR heeft in de nota „Het betere werk” duidelijk aangegeven wat de kernpunten zijn van haar beleid te weten:

- eerlijke verdeling van het (beschikbare) werk
- verminderen van het aanbod op de arbeidsmarkt door edukatief verlof en vervroegde pensionering
- creatie en handhaven van werk uit selectieve groei-overwegingen.

De eerste twee manieren spreken voor zich. De derde vergt wat verduidelijking. De PPR gaat er vanuit dat de

huidige economische groei ten koste gaat van de grondstoffenvoorraden, het milieu, de ruimtelijke ordening en de ontwikkelingsmogelijkheden van de ontwikkelingslanden. Daarom pleit zij voor een selectieve economische groei waarbij geprobeerd wordt deze nadelen zoveel mogelijk te beperken. Door het voeren van een selectief groeibeeld zullen veel banen in de landbouwsector, de woningbouw en de dienstensektor gehandhaafd en gekreërd kunnen worden. Immers een isolatiebeleid t.a.v. woningen levert duizenden arbeidsplaatsen op. Het uitbreiden van de reparatiesektor, opdat produkten langer mee gaan biedt ook veel werk. Tenslotte zal een milieuvriendelijker landbouwbeleid meer werk vergen dan het huidige beleid. Deze operatie kost geld waardoor de mogelijkheden om veel nieuw werk in de kwartaire sektor te kreëren beperkt zal zijn. (kwartaire sektor is niet-kommerciële dienstensektor). Zie voor deze ideeën de nota „Het betere werk”, te bestellen bij de Studiestichting voor radikale politieke vernieuwing.

De Buro's voor het Betere Werk

Als reactie op bovengenoemde nota schreven Eeltje Talstra en Kees Hoefnagels een nota met de titel „Het buro voor het betere werk”. Hierin stellen zij vast dat er nog veel maatschappelijk nuttig werk is te doen en dat duizenden mensen op zoek zijn naar werk. Het Buro voor het Betere Werk zou op dit gebied vraag en aanbod bij elkaar moeten brengen (Zie PPRAK nr. 126, blz. 7).

De arbeidsprojecten van het NVV-JC

Nu is het NVV-JC zoals in alle kranten was te lezen met een plan voor de jeugdarbeid gekomen. Dit plan sluit op veel gebieden aan op de ideeën uit „Het betere werk” en het Buro van het Betere Werk. Zij pleit voor het opzetten door de plaatselijke en regionale overheid van arbeidsprojecten. Dat zijn min of meer lang lopende projecten, verspreid over het land, waar jongeren het werk aanpakken (het plan is door jongeren, voor jongeren opgezet maar is ook voor andere groepen bruikbaar).

Het gaat daarbij niet om een nieuw soort werkverschaffing die is afgekeken uit de dertiger jaren. Ze denken aan het produceren en verlenen van maatschappelijk nuttige produkten en diensten (In de lijn van het selectief groeibeeld van de PPR).

Uitgangspunt is dat de plaatselijke behoefte zoals die plaatselijk gekonstareerd kan worden, vervuld wordt door de aanwezige jongeren. Daarbij wordt zeer duidelijk rekening gehouden met de capaciteiten en beroepswensen van de jongeren.

De uitvoering en het beheer van het project berust bij een instantie die door de gemeente of provincie in het leven wordt geroepen. Die instantie is het bestuur en uitvoerder van het project of een aantal projekten. Het bestuur wordt gecontroleerd door een raad waarin zitting hebben: vertegenwoordigers van de werknemers bij de projekten, vertegenwoordigers van de vakbond en vertegenwoordigers van de groeperingen waarop het project zich richt. In de nota wordt een groot gedeelte gewijd aan de financiering van de projekten. Er wordt voorgesteld een fonds in het leven te roepen. In dat arbeidsprojectenfonds (APF) zouden o.a. de uitkeringsgelden gestort worden, een deel van de subsidie die nu zonder veel voorwaarden aan de bedrijven wordt gegeven en gelden uit de begroting van defensie.

De PPR en de arbeidsprojecten

Het plan van het NVV-JC voldoet aan de eis die de PPR stelt; slechts creatie van maatschappelijk nuttig werk. Daarnaast krijgen de mensen die op de projekten te werk gesteld worden en waarvoor het werk is, een belangrijke inbreng. Misschien niet zoveel als wij bepleiten in „Het buro van het betere werk”, maar je moet ergens beginnen. Zeer positief is ook dat in de projekten de nadruk wordt gelegd op de ontplooiingsmogelijkheden van de jongeren. Hetgeen zeer belangrijk is vooral wanneer men weet dat 40% van de werkloze jongeren een afgebroken opleiding heeft.

De PPR wil een beroep doen op de vakbonden en de gemeentes om Buro's van het betere werk op te zetten. De NVV-JC doet beroep op jongeren en haar verenigingen om druk uit te oefenen op de regering en de plaatselijke overheden om arbeidsprojecten te starten. Hier ligt een ideale mogelijkheid voor de plaatselijke PPR actiecentra om gezamenlijk met de vakbonden haar ideeën in de praktijk te brengen. Ook een massale opkomst naar de demonstratie in Den Haag op 11 november zou onze manier van werkloosheidsbestrijding ondersteunen.

De NVV-JC-nota is te bestellen bij het NVV-JC, Plein 40-45 nr. 1, te Amsterdam.

De PPR-nota is te bestellen bij de Studiestichting voor radikale politieke vernieuwing, Singel 277, Amsterdam.

Maurits Henkemans, Studiestichting Paul Tamminga, Stichting Jongerenwerk

Kater

Nu ik dit schrijf hebben we nog slechts de eerste ronde van het grote kamerdebat over miljardennota en Bestek '81 achter de rug. Hoe het deze week zal aflopen zal de lezer waarschijnlijk weten. Het is te voorspellen, dat we met een geweldige kater zullen zitten, omdat er geen enkele knoop zal zijn doorgehakt. De val van het kabinet behoort niet geheel tot de onmogelijkheden, maar dat zou dan een kwestie van een ongeluk zijn. Zelfs Den Uyl vindt dat het rijpingsproces, of liever, het rotingsproces wel tot volgend jaar zal moeten duren.

Het CDA zal het slechte regeringsbeleid niet hebben kunnen afkeuren. Het zal alles hebben gedaan, om de schade zoveel mogelijk te beperken, ten eerste door de kabinetsplannen een niet langere werking te geven dan een jaar en ten tweede door de plannen voor dat ene jaar weinig effectief te laten zijn.

De schade zal dus beperkt zijn, maar schade wordt wel aangericht. En er zal weer een jaar verloren zijn en hoe langer men wacht met geëigende maatregelen, hoe harder de ingrepen zullen aankomen, die een progressief kabinet volgend na jaar zal moeten nemen.

Groots

Een progressief kabinet met de PvdA zie ik namelijk na de bijdrage van Den Uyl aan het debat weer helemaal zitten. Een bijdrage die indrukwekkend en groots genoemd moet worden. Doortrokken van het besef, dat het voortaan zal gaan om de kwaliteit van het bestaan in de meest ruime zin, zoals die jaar in jaar uit door de PPR is uitgewerkt. Resten groeigeloof die in de PvdA altijd nog aanwezig waren, zijn, althans als men Den Uyl en Dolman beluistert, verdwenen. De PvdA is een nieuwe weg ingeslagen, waar men langzaam naar toe gegroeid is.

Onstuitbaar

De PvdA in de oppositie is de PvdA in de regering

niet en Den Uyl is de PvdA niet, kan men tegenwerpen. Maar zo pessimisties ben ik niet. De weg die Den Uyl aangeeft is zo fundamenteel anders en zo onontkoombaar ook, dat zijn verhaal niet licht valt terug te draaien. Men kan hoopgevende gedachten niet uitspreken zonder gevolgen. Inzichten en processen in ontwikkeling zijn niet te stuiten. Daarom ook heeft men nooit hoeven wanhopen toen de PPR een bijzonder realistisch programma schreef, waar de samenleving om schreeuwt.

Zolang men vertrouwen heeft in de werking van het idee, in de redelijkheid van mensen en in de kansen die de democratie wel degelijk biedt, is het de moeite meer dan waard over een leefbare samenleving na te denken en er aan te werken.

Serius

Wat voor het verhaal van Den Uyl geldt, geldt ook een beetje voor het optreden van Aantjes. De inzichten waar hij blijk van geeft - al levert dat op korte termijn weinig op - kan men beter serieus nemen. Men kan de doorwerking ervan beter stimuleren dan ze schamper negeren. Wat men bij Aantjes proeft is toch een besef, dat de samenleving zoals zij is, niet goed is. Wat men wel degelijk kan proeven is de wil om „architektonies“ met de samenleving bezig te zijn. Het CDA-rapport „Gespreide verantwoordelijkheid“ is van veel kritiese kanttekeningen te voorzien. Maar dat neemt niet weg, dat veel inzichten die de PPR op het sociaal-economies kongres formuleerde, er in terug te vinden zijn.

Meerderheid

Het kabinetsbeleid van Agt-Wiegel-Andriessen staat haaks op verhalen van Aantjes op zijn beste momenten en op het eigen CDA-studiemateriaal. Dit signaleren en politiek uitwerken is een belang-

rijke opgave. Want wij zijn er tenslotte van overtuigd, dat veranderingen alleen kunnen plaatsvinden als ze door de meerderheid gedragen worden.

Een harde konfrontatie met het CDA, voorzover men daar tenminste politieke winst uit denkt te halen, kan tot de beste vormen van dat signaleren en uitwerken behoren. Maar verwerpelijk vind ik het idee van de partijraad van de PvdA om zijn kamerfractie op te dragen geen onderscheid meer te maken tussen VVD en CDA. Dat is waanzinnig. Men kan alleen tot zo'n lijn komen, als men de ogen dicht houdt, de oren volstopt en de hoop opgeeft. Het PPR-bestuur heeft er goed aan gedaan in het brede overleg tegen de kernbepaling ook met het CDA samen te werken. Het heeft er goed aan gedaan in de commissie „Nieuwe Oriëntatie op Economie en Politiek“ ook met CDA-ers samen te werken.

Wij zouden eens van het idee afmoeten, dat PPR-ers het eigenlijk allemaal beter weten dan PvdA-ers en CDA-ers. Wij zouden de houding eens moeten verlaten, dat „anderen“ „zover nog niet zijn“. Dit kan heel goed zonder onze eigen inzichten overboord te gooien.

Nieuw Kabinet

De gedachten over een nieuw, progressief kabinet dringen zich op. Hoe zal dat er uit zien? Het is duidelijk dat de PPR klaar staat met een PvdA zoals die zich vorige week heeft opgesteld te regeren. Niet alleen binnen de PPR, ook binnen de PvdA twijfelt men er aan of een progressieve regering nog kan worden gevormd met het CDA. Welke strategie moet men volgen, zo vraagt men zich af? Moet er geprobeerd worden tot een progressieve meerderheid te komen met als alternatief, wanneer dat niet lukt, geen enkele progressief in een regering? Het beste lijkt geen enkele vorm van samenwerking uit te sluiten, maar intussen te streven naar

linksaf
en
omhoog

door Kees Waagmeester

een zo sterk mogelijke progressieve vertegenwoordiging. Intussen ook door te gaan met te letten op de ontwikkelingen in het CDA, in het vertrouwen, dat mensen die er eenmaal van overtuigd zijn dat de samenleving moet veranderen, die overtuiging niet meer kwijt raken.

Strategie

Het slechtste wat men kan doen is het CDA op één hoop spelen of te proberen het uit elkaar te spelen. Laat het CDA zijn autonome gang gaan. Ga in op alle kansen die er zijn om een serieus gesprek te hebben. PvdA en CDA zijn zulke grote partijen, dat er geen enkele gekunstelde strategie vruchten kan afwerpen. Ze zijn bijna even divers als de Nederlandse samenleving zelf. Met behoudende, met vooruitstrevende krachten. De ene partij verder in dit denken, de andere in dat. Er is geen andere keus. Soms lijkt het verschil tussen PvdA en CDA erg groot, bijvoorbeeld op dit moment wat de aanpak van de economie betreft. Soms is het verschil angstig klein, bijvoorbeeld als men samen regeert en een standpunt inneemt over de bewapening. Zonder misplaatste eigendunk ernstig ingaan op het beste wat de beide partijen ons te bieden hebben. Dat lijkt mij zo'n 5 slechte strategie nog niet.

Ondernemingsraden en beperkte zeggenschap

Op 4 oktober stemde de Tweede Kamer te lang en leste over het wetsontwerp tot herziening van de ondernemingsraden. De discussie over dit wetsontwerp nam vlak na de totstandkoming van de nu nog van kracht zijnde Wet Ondernemingsraden (1971) een aanvang met Keerpunt '72. In Keerpunt '72 staat o.a. dat „(...) de ondernemingsraad uitsluitend zal bestaan uit door het personeel gekozen leden” en dat „(...) voor ingrijpende besluiten (wijziging van productie, fusie, sluiting, bestuursbenoeming, belangrijke investeringen en veranderingen van de juridische vorm van de onderneming en van de uitgangspunten van het personeelsbeleid) overeenstemming met de or vereist is met de mogelijkheid van beroep.”

De PPR-fractie en de PPR-bewindslieden in het Kabinet-Den Uyl hebben zich gedurende de afgelopen jaren uiterst intensief beziggehouden met de interne democratisering van de ondernemingen. Den Uyl wees daar terecht op in zijn toespraak op het jubileumkongres van de PPR (25 februari 1978). De betekenis van de deelneming van de PPR aan het Kabinet lag vooral op het terrein van de bewustwording over kernenergie, het milieubeleid en de democratisering van de onderneming, aldus Den Uyl.

Op het economisch machtskongres (nov. '75 en mrt. '76) heeft de PPR zich uitgesproken over de wenselijk geachte sociaal-economische ordening van Nederland. De resultaten van dit kongres komen er in het kort op neer dat de PPR fundamentele democratisering van de arbeidsorganisatie tot stand wil brengen en tevens het ondernemingsbeleid in een maatschappelijk kader wil gieten.

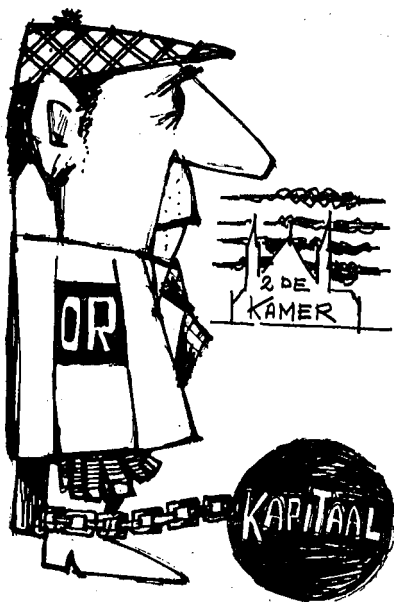
Het eerste – democratisering van de arbeidsorganisatie – betekent voor ons dat de betrokken werknemers volledige controle en zeggenschap dienen te verkrijgen over de hoofdlijnen van het beleid van de onderneming. De uitsluitend uit gekozen leden bestaande ondernemingsraad (OR) dient daartoe succesvol de bevoegdheden te verwerven.

De direktie – benoemd door de OR – is belast met de voorbereiding en uitvoering van het beleid. Zij heeft daartoe een eigen en ook duidelijke verantwoordelijkheid, nl. het voeren van een slagvaardig en adequaat beleid binnen grenzen welke gesteld worden door enerzijds de betrokken werknemers en anderzijds de gemeenschap. De nota „maatschappijvisie” (jan. '78) van het NKV komt tot dezelfde gedachten. In deze voor PPR-leden belangrijke nota wordt gesteld dat werken zo indringend met het bestaan verbonden is, dat daaraan fundamenteel zeggenschap over het werk verbonden behoort te zijn. De zeggenschap dient in arbeidsorganisaties dan ook exclusief te berusten bij degenen die daarvan door het verrichten van arbeid deel uitmaken. Kapitaalverschaffing is geen legitieme grondslag voor het toekennen van zeggenschap in de onderneming of instelling. Besluiten over de beleidsdoelstellingen over de inrichting van de werkorganisatie en over de verdeling en aanwending van het resultaat zullen de instemming behoeven van degenen die in de onderneming werken, aldus het NKV.

Vanuit deze visie is de discussie over de samenstelling en bevoegdheden van de OR in feite een discussie over de huidige economische orde. En juist dat voor de PPR-fractie zo wezenlijke aspect van de discussie over de interne bedrijfsdemocratisering, is helaas slechts zijdelings aan de orde geweest bij de behandeling van de Wet op de Ondernemingsraden.

behoeft te gaan met een wijziging van de totale zeggenschaps-structuur in de onderneming. Binnen deze structuur neemt de Raad van Commissarissen (RvC) een centrale plaats in, zowel op grond van wettelijke taken en bevoegdheden als op grond van machtsrelaties tussen de ondernemer en kredietverschaffer (banken). De discussie over de samenstelling en bevoegdheden van de RvC is ook na de totstandkoming van de zgn. structuurwet ('71) niet verstomd. In 1972 heeft de Europese Commissie een voorstel ingediend bij de Raad van Ministers voor een vijfde richtlijn met betrekking tot het vennootschapsrecht. Dit voorstel bevat voorschriften over de structuur van de NV, over de bevoegdheden en verplichtingen van zijn organen (met name de RvC) en over de vaststelling van en controle op de jaarrekening. Vier jaar nadat de vorige regering aan de SER advies had gevraagd over het richtlijnvoorstel en dan specifiek over de medezeggenschap van werknemers ten aanzien van de samenstelling van de RvC, bracht de SER in augustus '78 een sterk verdeeld advies uit. (Een krappe meerderheid (werkgevers en het merendeel van de kroonleden) sprak zich uit voor RvC's die voor tenminste een derde door of op voorstel van werknemers zouden moeten worden benoemd. Een minderheid van de SER (werknemers en enkele kroonleden) vond dat in de EG-richtlijn moet worden bepaald dat dit de helft moet zijn. Intussen heeft de regering – op grond van het regeerakkoord CDA/VVD de SER begin juli opnieuw advies gevraagd over de eventuele wijziging van het stelsel van benoeming van commissarissen bij NV's en BV's. Omdat eerst de resultaten van een wetenschappelijk onderzoek naar de ervaringen inzake de bestaande wettelijke regelingen met betrekking tot de RvC zullen worden afgewacht, zal het SER-advies nog even op zich laten wachten.

De PPR-fractie blijft van mening dat de verregaande bevoegdheden welke de RvC onder de huidige wetgeving heeft ten aanzien van het te voeren ondernemingsbeleid en de benoeming en ontslag van de ondernemer, moeten worden overgeheveld naar de verzelfstandigde OR, waarna de RvC kan worden opgedoekt. Dat dit op korte of zelfs middellange termijn gerealiseerd zal worden is hoogst onwaarschijnlijk en zelfs verwerpelijk zolang de OR, in het kader van de vermaatschappelijking van de productie, niet een reële machtsfactor is geworden binnen de onderneming met betrekking tot de vaststelling van het ondernemingsbeleid in al haar doelstellingen.

Beperkte opzet

De huidige regering gaat ervan uit dat de OR een anderssoortige samenstelling en verdergaande bevoegdheden kan verkrijgen zonder dat dit gepaard

Emancipatie is méér dan leuke dingen voor vrouwen

Wie twee dagen lang zo'n twintig kamerleden, vijf ministers en drie staatssecretarissen heeft horen discussiëren over het emancipatiebeleid moet haast duizelen van de mooie woorden, de goede voornemens en de vele studies. Alles kwam zo'n beetje aan de orde van anti-discriminatiewetgeving tot meer aandacht voor anti-conceptie.

Het kabinet-Van Agt heeft het raamwerk voor het emancipatiebeleid, zoals dat in mei 1977 door Harry van Doorn was gepresenteerd, overgenomen. Maar dat betekent niet dat het perspectief en de aanzetten van de nota emancipatiebeleid in concreet beleid zullen worden omgezet. Op zich valt het best toe te juichen dat de regering ca. 41 miljoen beschikbaar heeft gesteld om in vier jaar tijd te besteden aan emancipatieprojecten. Maar emancipatiebeleid vraagt meer dan leuke dingen doen voor vrouwen.

Neem nu Bestek '81. Dit „heilsplan” zet diverse uitgangspunten van de nota emancipatiebeleid op de tocht. In feite zet de regering hiermee een stap terug. De doelstelling: 150.000 werklozen in 1981 is een fictie.

De toename van de werkloosheid in de komende jaren zal betekenen, dat vrouwen minder kansen krijgen op de arbeidsmarkt en ook nu is al 6,5% van de vrouwelijke beroepsbevolking werkloos. De bezuiniging op in plaats van uitbreiding van de medische en maatschappelijke dienstverlening treft vooral vrouwen, die daar 76,7% uitmaken van het totaal aantal werknemers.

En dan de discussies over een anti-discriminatiewetgeving. Daarover eerst een kort stukje voorgeschiedenis. Vorig jaar werd door de Tweede Kamer een PPR-motie aangenomen, die vroeg om een inventarisatie van wetten en regelingen die in strijd geacht kunnen worden met het beginsel van de gelijkwaardigheid van man en vrouw. Michel van Winkel heeft deze motie toen ingediend met het oog op een anti-discriminatiewetgeving. Enige maanden later komt de Emancipatiecommissie met een advies aan de regering

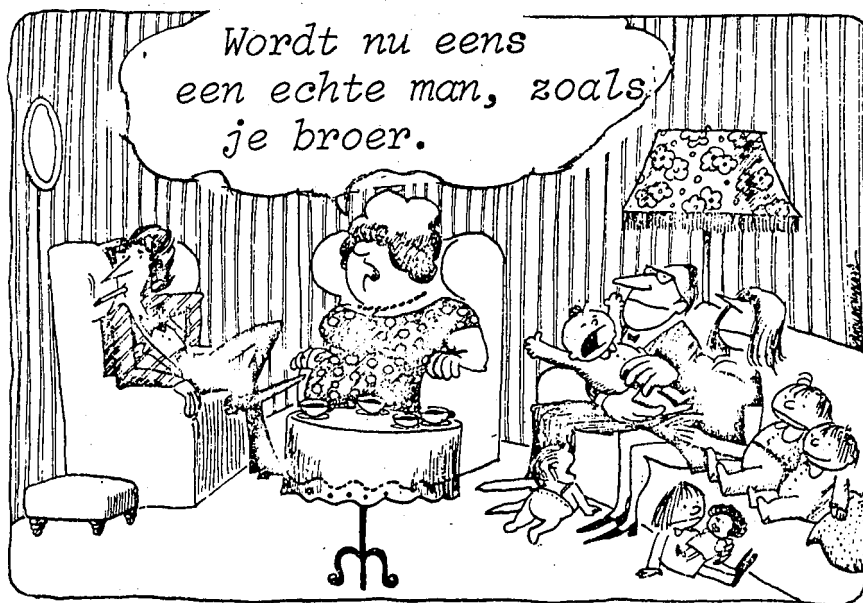
over een wet tegen sekse-discriminatie. De PPR kiest in haar programma voor een wet die discriminatie op grond van ras, levensbeschouwing, politieke overtuiging, geslacht en seksuele geaardheid verbiedt. Toch heeft de fractie het advies van de Emancipatiecommissie onderschreven. Eén algemene regeling voor alle vormen en variëteiten van discriminatie zou een effectieve aanpak van de seksediscriminatie zeer moeilijk maken. Die andere vormen van discriminatie zullen moeten worden bestreden met andere regelingen en middelen, om zo effectief mogelijk te kunnen zijn.

Diskussiepunt is op dit moment de reikwijdte van het door de Emancipatiecommissie voorgestelde ontwerp. In dat advies wordt het begrip sekse ruim uitgelegd. Daaronder valt ook „gedragingen of uitingen in strijd met

aan het geslacht van de betrokkenen toegeschreven eigenschappen of kenmerken”, dit betekent dat discriminatie op grond van homoseksuele gedragingen of relaties ook onder de wet zouden vallen.

Ook wordt discriminatie vanwege de huwelijkse staat strafbaar gesteld. Deze ruime interpretatie van de Emancipatiecommissie kost de regering nogal wat moeite. Een jaar na het uitbrengen van het E.K.-advies heeft de regering nog steeds niet officieel gereageerd. Ook het CDA stelt zich angstvallig op t.a.v. het begrip huwelijkse staat en de ruime interpretatie van het begrip sekse. Samen met de PvdA heeft Ria Beckers een motie ingediend om die ruime interpretatie in de wet te krijgen. En nu maar afwachten wat de VVD gaat doen.

Gerard Jongerius

(vervolg van pag. 6)

Volledige zeggenschap

Dit verklaart o.a. waarom tot op heden geen vordering is gemaakt met het verlenen van het instemmingsrecht aan de OR met betrekking tot de meest wezenlijke besluiten binnen de onderneming. De overige in de inleiding van dit artikel genoemde punten uit Keerpunt '72 zijn wel in het door de Tweede Kamer aanvaarde wetsontwerp terug te vinden. Teneinde een basis te scheppen voor de totstandkoming van een meer centrale positie van de OR in het besluitvormingsproces binnen de onderneming of instelling, is een hechte relatie met de achterban van door-slaggevende betekenis. Daarom is het zo onbevredigend dat het Kabinet-Van

Agts tot op heden geen enkel gevolg heeft gegeven aan het SER-advies inzake het vakbondswerk in de onderneming (mei '77). Aangezien werknemers zowel door de OR als door het vakbondswerk in de onderneming worden vertegenwoordigd, is het van groot belang dat er een goed samenspel tussen deze twee organen bestaat. De door de PvdA, D'66 en PPR ingediende amendementen welke beoogden een structurele relatie tot stand te brengen tussen de OR en de achterban, waaronder het vakbondswerk in de onderneming - zijn alle door de regeringsfracties verworpen. Een OR die een vertrouwensrelatie heeft met de achterban, die regelmatig verantwoording aflegt, die gezamenlijk met de vakbonden strijdt voor het belang

van de werknemers, is pas werkelijk een gelijkwaardige partij van de ondernemingsleiding en vormt als zodanig een gevaar voor degenen die de huidige economische orde willen handhaven.

De nieuwe Wet op de Ondernemingsraden is in dit kader een geringe stap in de richting van volledige zeggenschap in de onderneming omdat de OR zelfstandig is, over betere faciliteiten beschikt, verregaande rechtsbescherming geniet, meer informatie van de ondernemingsleiding verkrijgt en met behulp van het beroepsrecht besluiten van de ondernemer kan proberen terug te draaien. Daarom heeft de PPR-fractie vóór het Wetsontwerp gestemd.

Jaap Röell 7

Erik Akkermans over cultuurbeleid en kunst:

IS DE WET VAN VRAAG EN AAN

Op het najaarskongres, 3 en 4 november, worden de in de vorige PPR-aktiekant gepubliceerde welzijnsstellingen behandeld. Erik Akkermans, sekretaris voorlichting van de PPR, heeft hierbij het Kunstbeleid voor zijn rekening genomen. „Voor een politieke partij die” zo zegt hij „aksent legt op de kwaliteit van het bestaan (niet „meer” en „groter” maar „beter” en „intenser”) is cultuurpolitiek uitdrukkelijk een instrument.” Cultuur immers is de wijze waarop we het leven en de samenleving vormgeven; onderwijzen en leren, werken en ontspannen. En van de cultuurpolitiek vormt het kunstbeleid een onderdeel.

Waarom is cultuurpolitiek zo uitdrukkelijk een instrument voor ons als PPR? Erik Akkermans legt het ons uit in zijn, voornamelijk grafisch gedecoreerde werkkamer in het gebouw van de Federatie van kunstenaarsverenigingen aan de Passeerdersgracht in Amsterdam. Van die organisatie is hij sinds begin vorig jaar de coördinator. Hij is dus door zijn dagelijks werk actief betrokken bij hetgeen er omgaat in de wereld der schone kunsten.

Erik Akkermans (29), geboren in Zevenaar, doorliep het Canisiuscollege in Nijmegen, studeerde politieke en sociale wetenschappen in Amsterdam (afstudeerscriptie over de betekenis van de plaatselijke krant), was in zijn studententijd vrij actief rond H'88, redacteur van het universiteitsorgaan Folia Civitatis en medewerker aan het radioprogramma Boemerang. In dienst bracht hij het tot vaandrig bij de luchtmacht en hij gaf aan de luchtmacht-stafschoollcolleges in massakommunikatie. Dit laatste doet hij nog wel, als gastdocent: „Niet omdat ik de verwachting heb mensen te kunnen omturnen in een bepaalde richting, maar wel om ze misschien in staat te stellen bepaalde dingen te relativieren, ze te tonen dat je er ook iets tegenover kunt stellen.”

Erik Akkermans: „Waar we heel erg mee zitten op dit moment is de vraag hoe we de economische ordening zo kunnen krijgen dat we de grote problemen die we steeds meer tegenkomen erdoor kunnen oplossen. Het economisch principe is immers de motor voor alle activiteiten in de maatschappij. Het is ontzettend moeilijk daar verandering in aan te brengen. Voor die verandering ben je aangewezen op alle steun van de mensen. En die steun is alleen denkbaar wanneer je je rekenschap geeft van de beeldvorming die bij mensen bestaat over de werkelijkheid om hun heen, de maatschappelijke ordening.

Dan komt de vraag: welk beeld heb je daar tegenover te stellen? Dat is meer dan alleen een partijpolitiek belang. Als het dat alleen zou zijn, dan moet je spreken van manipulaties, van indocinatie. Maar het is vooral een maatschappelijk belang: de mensen behoren een zodanig beeld van de maatschappij te hebben dat ze weten hoe die in elkaar zit, hoe ze op de ontwikkelingen invloed kunnen uitoefenen. Want alleen dan ben je in staat keuzes te maken, en dat behoort immers tot het wezen van de democratie.”

Die keuze wordt bepaald door het beeld dat je hebt van je maatschappelijke omgeving...

Erik Akkermans: „De media en de kunst dragen in belangrijke mate bij tot die beeldvorming. Daarom vind ik het zo ontzettend gevaarlijk wat er gaande is in die wereld, een groeiende kommercialisering die je vooral ziet bij de media. Ze neigen ertoe een heel eenzijdig, naar de consumptie toe geïdealiseerd beeld te gaan vormen. Een

beeld van: politiek is maar vervelend, bemoei je je er toch niet mee. Het privéleven van Sylvia Kristel is belangrijker dan Bestek '81... Ik kan het daarom niet eens zijn met mensen die alleen maar schelden op de Tros of De Telegraaf omdat die wel eens rechtse standpunten verdedigen. Want dat nu past juist in de pluriformiteit, de veelzijdigheid, die vereist is om keuzes te kunnen maken. Wat ik bijvoorbeeld Tros en De Telegraaf kwalijk neem is dat ze aan die pluriformiteit nauwelijks iets bijdragen, maar deze juist proberen te ondersneeuwen door de werkelijkheid te vertekenen, een apolitiek sfeertje op te roepen en ervoor te zorgen dat niemand meer zicht heeft op wat er werkelijk aan de gang is.”

Beeldvorming bepaalt je keuze

De relatie media-beeldvorming ligt voor de hand. Bij kunst denk je niet zo gauw aan beeldvorming over de maatschappelijke werkelijkheid.

Erik Akkermans: „Kunst laat zich eigenlijk niet definiëren. Maar als je dat toch wilt proberen, dan voel ik er het meest voor te zeggen dat „kunst is op een verrassende manier omgaan met de werkelijkheid”. Kunst kan soms van de maatschappelijke werkelijkheid een scherper beeld geven dan ingewikkelde politieke verhandelingen. Kunst kan richting en vorm aangeven

van gewenste maatschappelijke ontwikkelingen. Het wijzen van nieuwe wegen, mogelijkheden, dat is de avantgarde-, de voorhoedefunctie van de kunst. Je kunt denken aan een piloot die opstijgt, afstand neemt van de aarde en daardoor een beter overzicht en inzicht krijgt... Daarnaast heeft kunst ook functies in de sfeer van versiering en veraangenaming, maar de belangrijkste lijkt me toch die verbeeldende, onderzoekende, verkennende functie. Als je al over kunst in termen van functies kunt praten – en ik vind dat je dat best kunt doen. Wil je proberen bruggen te slaan tussen de kunstenaars en de mensen daaromheen, dan moet je wel kiezen voor die functionele benadering.”

Betekent dat dan dat je van kunstenaars mag verwachten dat ze bezig zijn op een manier die maatschappelijk te vertalen is?

Erik Akkermans: „Dat is een duidelijk dilemma, waar wij het in het Westen terecht moeilijker mee hebben dan in ontwikkelingslanden of in het Oostblok, waar alles veel meer gericht is op het bereiken van een bepaald maatschappelijk doel. Kunstenaars en media worden ingeschakeld om dat doel dichterbij te brengen.

Bij ons leefde in die tijd aan het einde van de jaren zestig, het hoogtepunt van

de democratiseringsbeweging – denk

maar aan Aktie Tomaat, bezetting

rijksmuseum, de Nachtwacht – in kunstenaarskringen heel sterk het gevoel:

wij moeten maatschappelijk zinvol bezig zijn. Daar is nu wel een beetje één

kentering in gekomen. Als je dat immers concreet gaat maken in beleid,

en dat is zeker onder het vorige kabinet door Harry van Doorn en Wim

Meyer met alle goede bedoelingen ge-

beurd, dan dreigt het gevaar dat de

vernieuwend, onderzoekende kunst

wordt ondergesneeuwd in het totale

pakket van welzijnsvoorzieningen.

Dat is doorgaans funest voor kunst en

kunstenaars. Ook om andere redenen...

EEN NATUURWET?

Wat zie je immers: het overheidsbeleid is – terecht – sterk gericht op participatie van mensen bij de kunst, op grotere betrokkenheid bij, grotere toegankelijkheid tot kunst. Prachtig. Maar de uitvoering van dat beleid zit duidelijk aan de konsumentkant. Ik bedoel: als je kijkt naar bibliotheken, musea, concerten, toneel, dan zie je dat het beleid gericht is op uitbreiding van bezoekers, van lezers, van konsumenten dus. De producenten, om de kunstenaars voor een keertje zo te noemen, worden vergeten bij die verruiming van de belangstelling. Ze worden er niet altijd beter van. Denk maar aan kwesties als het leenrecht voor boeken in bibliotheken.”

Kunst is elitair...

Erik Akkermans: „... dat zeggen de mensen, omdat er nog maar een kleine groep lieden is die er actief gebruik van maakt – de mensen met betere inkomens en opleiding. Dat klopt wel en je moet dus proberen het gebruik te verbreden.

Als kunst een instrument kan zijn waarmee je trefzekerder in het leven staat, méér vat krijgt op de maatschappelijke ordening om je heen, dan valt er alles voor te zeggen om dat instrument aan zoveel mogelijk mensen uit te delen – zodat ze niet zo gemakkelijk beïnvloedbaar zijn, zélf kiezen, zélf afwegen. Dat uitdelen moet je niet doen op zo'n van hogerhand-bevoogdende manier van „wij weten wel wat

goed en mooi is voor jullie mensen” en ook niet door kunst zonder meer tot een artikel in de welzijnswinkel te maken. Maar wél door te streven naar een brede cultuurpolitiek waarbinnen kunst én mediabeleid een passende plaats krijgen. Een veelvormig aanbod in de media en van kunst brengt mensen eerder tot een veelvormig gebruik.”

In verband met het verwijt „elitair”, betekent dat dan een strategie die kunst dichterbij de mensen moet brengen?

Erik Akkermans: „Op die strategie moeten we ons heel goed bezinnen. Uit cijfers van het sociaal cultureel planbureau blijkt, ondanks alles, zelfs in een aantal opzichten een afnemende belangstelling voor kunst. Ik ben het met Rudy Kousbroek eens als hij zegt dat het onderwijs in cultureel opzicht

te kort schiet. Maar ik ben tegelijkertijd bang voor een normatieve kultureelspreiding. Ik denk er in dit verband bijvoorbeeld aan dat bij mij op school buitengewoon veel aandacht werd besteed – en vaak in verplicht kader – aan film, muziek, toneel. Maar tegen het bijwonen van een popconcert werd raar aangekeken ...

Interesseren in kunst betekent: leren onderscheid te maken tussen wat er wordt aangeboden. Er voor zorgen dat ieder zijn eigen keuzes kan maken – zorgen voor een pluriform, veelzijdig, aanbod.”

Er komen steeds meer kunstenaars bij...

Erik Akkermans: „Inderdaad. De academies zitten vol. Maar het opdrachtenbeleid zou bijvoorbeeld ook nog aanzienlijk kunnen worden verruimd. We zijn hier op dit gebied nog steeds achter, hebben bijvoorbeeld weinig oog voor de veraangenaming van wat er om ons heen is. Denk aan de stede-

bouw, de stadsvernieuwing, ... wat daar nog aan mogelijkheden ligt. En waar de kunstenaar dan ook nog direct zichtbaar maatschappelijk nuttig bezig kan zijn. De overheid zou ook meer kunnen doen op het gebied van de coördinatie van vraag en aanbod. In de muziekwereld wordt bijvoorbeeld op het ogenblik gewerkt aan een soort informatiecentrum dat vraag en aanbod op elkaar moet afstemmen en in andere sectoren zou zo iets ook mogelijk kunnen zijn. Ook zonder meer geld valt er al een ander kunstbeleid te voeren. Maar ik moet daar wel bij zeggen dat er voor de kunst onvoorstelbaar weinig geld wordt uitgetrokken. De huidige begroting biedt amper ruimte voor beleidsveranderingen.”

... kunst en geld ... , kommercialisering...

Erik Akkermans: „Die kommercialisering is hét grote gevaar. De vrijheid van de kunstenaar of de mediawereld van journalisten en programmamakers, komt erdoor in het gedrang. Dat kan leiden tot een verschraving van het aanbod, terwijl je juist uit moet zijn op verruiming. Ook hier heeft de overheid een taak: ervoor zorgen dat de pluriformiteit gehandhaafd blijft. Dat betekent dan vooral, vind ik, dat ze ervoor moet zorgen dat ook minderheden aan bod kunnen blijven, dat ze hun eigen krant, hun eigen omroep moeten kunnen blijven houden. Als het zou moeten – het hóeft gelukkig niet – zou je bijvoorbeeld de EO moeten subsidiëren ...”

Kunstmatig in stand houden? Een soort heemschut?

Erik Akkermans: „Je moet ook vernieuwingen een kans geven en die zijn misschien pas mogelijk als er iets van oude wegvalt. Maar wat is kunstmatig in stand houden? Is de wet van vraag

Kunst meer dan een artikel in de welzijnswinkel

en aanbod een natuurwet? Leidt het winstprincipe juist niet vaak tot kunstmatigheid?

Voorwaarde tot instandhouding met gemeenschapsgeld moet zijn dat iets bijdraagt aan een brede verbeelding van de maatschappelijke realiteit en/of voldoet aan behoeften – óók die van een minderheid. En past in de filosofie van de PPR.”

Zorgen voor zo veelzijdig mogelijk aanbod

Zichtbaar maken van bezuinigingen op het specifieke welzijn

Specifiek welzijnswerk is het werk dat zich richt op de kernfuncties *zorg* (b.v. maatschappelijk werk), *edukatie* (b.v. vormingswerk) en *rekreatie* (b.v. sport).

Dit specifieke welzijnswerk wordt voor een belangrijk deel gefinancierd door het rijk. Tot nu toe via de koppel-subsidies (de regeling dat gemeentes pas subsidie verlenen als het rijk en de provincie dat ook doen), en in de toekomst via rijksbijdrageregelingen (de regeling dat het rijk betaalt - behalve huisvesting -, na indiening en goedkeuring van een plan van de gemeente).

Op het ogenblik wordt al bezuinigd; voor de toekomst bestaat de vrees dat de herstructurering van het welzijnsbeleid zal worden aangegrepen om nog eens fors te bezuinigen.

Tot nu toe wordt er weinig ophef gemaakt over de bezuinigingen die nu al worden doorgevoerd.

Een mogelijke oorzaak daarvan zien wij in de *globale* aard van die maatregelen. Bijvoorbeeld in de gezinsverzorging wordt een klein percentage van het aantal uren afgenomen. Omdat niet duidelijk is wat hier concreet de gevolgen zijn, kan een dergelijke bezuiniging weinig opvallend zijn. Als je echter plaatselijk gaat kijken wat zo'n globale maatregel inhoudt, wordt je wel concreet met de gevolgen geconfronteerd; de gevolgen van de bezuiniging worden aanschouwelijk, zichtbaar gemaakt.

De globale landelijke bezuinigingen zijn:

- een vakaturestop: er is geen vervulling van vakatures meer, en dit is dus een bezuiniging op salarissen;
- inlevering van een aantal % uren gezinsverzorging: ook een bezuiniging op salarissen;
- de meldingsplicht van vakatures en het moeten wachten op toestemming ze te vervullen: een aantal maanden wordt er bezuinigd op de salarissen;
- een verlaging van het akkrespercentage: dit is een verlaging van het percentage waarmee jaarlijks een subsidie verhoogd mag worden als compensatie voor inflatie e.d.;
- extra nadruk op het partikulier initiatief: het neerzetten van accommodatie zonder personeel, waarbij de exploitatie op de gebruikers en vrijwilligers neerkomt: dit is de z.g. centrale accommodatie.

De situatie in Wageningen kan dienen als voorbeeld van het zichtbaar maken:

In Wageningen hebben we bekeken (via gesprekken) welke gevolgen er zijn van de bezuinigingsmaatregelen voor verschillende organisaties.

De organisaties waarmee wij gesprekken hebben gevoerd, werken op het terrein van peuter-, jeugd- en jonge-

renwerk; opbouwwerk; vormings- en ontwikkelingswerk; bejaardenwerk; maatschappelijke dienstverlening en gezinsverzorging.

Als voorbeeld willen we iets meer zeggen over het gesprek met de Stichting Maatschappelijke Dienstverlening Wageningen-Renkum. Deze stichting heeft twee afdelingen: maatschappelijk werk en gezins- en bejaardenverzorging.

Wat betreft de gezinsverzorging zijn de gevolgen van de bezuinigingsmaatregelen erg merkbaar. CRM besloot dat het aantal hulpverleningsuren ingekrompen moet worden met 14%. De concrete gevolgen hiervan zijn de volgende:

- a. Er ontstaat een wachtlijst, nu bestaande uit 47 hulpvragers.
- b. Er zijn 135 hulpvragers waar de SMD te weinig hulp kan geven.
- c. Het komt voor dat bejaarden meerdere keren per week geen warm eten kunnen krijgen door gebrek aan hulp.
- d. Er zijn een aantal gezinnen waar geen moeder (meer) aanwezig is, die (nog) geen hulp kunnen krijgen.
- e. Vaak blijven mensen langer in het ziekenhuis dan nodig is omdat de opvang thuis te kort schiet.
- f. Vakantiehulpen mogen niet aangenomen worden, waardoor veel cliënten in vakantieperiodes geen of onvoldoende hulp krijgen.
- g. Er is geen tijd voor overleg over beleids- en inhoudelijke kanten van het werk.
- h. Er is geen tijd genoeg voor scholing en deskundigheidsbevordering van de leidsters.

Na dit voorbeeld volgt een korte samenvatting van de belangrijkste gegevens uit de gesprekken:

- I. Veel organisaties kampen met huisvestingsproblemen:
  - de wijk Noord-West heeft een centrum nodig,
  - de Bovenbuurt idem,
  - De Stichting Plaatselijk Vormings- en Ontwikkelingswerk heeft wensen op dit gebied,
  - de peuterspeelzalen hebben meer huisvesting nodig,
  - het dienstencentrum voor bejaarden 't Hoekje moet uitgebreid en/of herbouwd worden.In het kader van de rijksbijdrageregelingen zal de zorg voor de huisvesting geheel voor de verantwoordelijkheid komen van de gemeenten.

- II. Een aantal organisaties kampt met problemen op het gebied van de personeelsbezetting (door vacaturestop of meldingsplicht).

Voorbeelden:

- De Stichting Samenlevingsopbouw en daardoor de meeste wijkorganisaties,
- Jongeren centrum Jokari, jongeren-

centrum Trefpunt, de Stichting Plaatselijk Vormings- en Ontwikkelingswerk, de Stichting Maatschappelijke Dienstverlening (met name de afdeling gezins- en bejaardenverzorging).

III. Het ziet er naar uit dat (als er al geld blijft voor bestaande activiteiten) er geen geld zal zijn voor nieuwe activiteiten.

Wat voor Wageningen gedaan is, kan in meer plaatsen worden gedaan. Met de resultaten kan een soort zwartboek worden samengesteld waarmee duidelijk zichtbaar is gemaakt welke gevolgen de globale bezuinigingsmaatregelen hebben, en wie daarvan de dupe zijn. Het zwartboek kan een handvat zijn voor het voeren van een politieke discussie over bezuinigingen die nu stilzweigend worden doorgevoerd.

Bij de keuze van voorbeelden en plaatsen kan enige representativiteit worden nagestreefd. Echter veel zal afhangen van waar actieve PPR-ers zitten die hieraan willen meewerken. Als een aantal verschillende voorbeelden wordt opgespoord, is het ook al mooi; dan is aan CRM de taak om dit te kwantificeren (voor CRM een kleine moeite met hun geautomatiseerde informatiesysteem)

OPROEP

Aan actieve PPR-ers dus de vraag om mee te doen.

Aanmelden bij: Elly Meyles, Troelstraweg 10, Wageningen, 08370 - 12721. Noor Dessing, August Faliseweg 29, Wageningen, 08370 - 14028.

Noodkreten uit Oost-Timor

In een klein zaaltje van het Indonesië-komité hield Ramos Horta, („minister van Buitenlandse Zaken van het Fretilin”, tevens vertegenwoordiger van het Fretilin bij de VN, voor zestig mensen een verhaal over zijn land. Het was niet voor het eerst dat hij dat deed want Ramos Horta reist al zo'n drie jaar de wereld rond om aandacht te vragen voor zijn vergeten volk. Hij was ook al voor de derde keer in Nederland. Zelf ontmoette ik hem in februari 1977 vlak voor het kamerdebat over de levering van oorlogsschepen aan Indonesië (interpellatie van der Spek). En nu opnieuw, vlak voor zijn lezing in Amsterdam hadden Michiel van de Kasteelen en ik als leden van de themagroep Vrede een gesprek met hem.

Het was niet zo'n vrolijk weerzien. Niet onbegrijpelijk overigens voor wie de geschiedenis van Oost-Timor zo'n beetje heeft gevolgd: de oostelijke helft van het eiland Timor (half zo groot als Nederland, gelegen aan de oostkant van de Indonesische archipel en bebouwd door minder dan een miljoen mensen) was tot voor enkele jaren een verwaarloosde kolonie van Portugal. Na de aprilrevolutie van 1974 aldaar klonk ook in Oost-Timor de roep om zelfstandigheid. En na een aantal interne strubbelingen riep de grootste en progressieve bevrijdingsbeweging Fretilin eind november 1975 op eigen gelegenheid de onafhankelijkheid uit. De Portugezen, elders toch niet al te rap met het opgeven van hun koloniale verworvenheden, wisten niet hoe snel ze uit Oost-Timor weg moesten komen. Het land bleef arm, zwak en geïsoleerd achter. Een week later viel het Indonesische leger binnen om het bij de Indonesische republiek in te lijven. Het Suharto-regiem voelde er kennelijk niets voor een linkse buur, zelfs al was het dan maar een dwergstaat, aan zijn grenzen te dulden!

Sinds eind '75 tracht een Indonesische overmacht aan manschappen (op het ogenblik wordt hun aantal geschat op zo'n 30.000 man) Oost-Timor in zijn greep te krijgen. Maar tevergeefs. Verder dan een smalle kuststrook is men nog steeds niet gekomen. Het Fretilin-guerrillaleger, getalsmatig uiteraard veel zwakker dan zijn tegenstander, maar goed op de hoogte van de geografische mogelijkheden en onmogelijkheden van het eiland heeft nog steeds de controle over het uitgestrekte binnenland. De Fretilin-soldaten vechten voornamelijk met op de vijand buitgemaakte wapens en ammunitie. Maar de laatste tijd hebben zij toch gevoelige verliezen geleden, zo moet ook Ramos Horta toegeven.

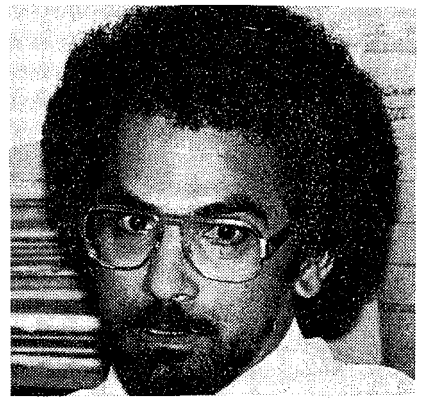
De gruwelen die het Indonesische leger (waarvan de manschappen elke drie maanden worden afgelost om de toch al veel voorkomende munitie zo weinig mogelijk kans te geven) on-

der de Oosttimorese bevolking heeft aangericht zijn bekend: duizenden Oost-Timorezen zijn vermoord, vrouwen verkracht, het vee is weggeroofd als voedsel voor de Indonesische soldaten, ontelbaren zitten in barre omstandigheden gevangen. Al in maart 1977 berichtte de vroegere Australische consul op Oost-Timor, Jim Dunn, dat 100.000 mensen (op een bevolking van naar schatting 850.000) door de Indonesiërs zijn vermoord. En in juni vorig jaar werd mijn rapport mij in Lissabon door de daarheen gevluchte Oosttimorese priester padre Fernandez bevestigd.

De wereld lijkt echter wel doof voor dit soort berichten, de Nederlandse regering niet uitgezonderd. Op 3 maart '77 vroeg de PSP'er van der Spek de regering de Nederlandse exportvergunning toegezegd voor een aantal door Verolme te bouwen en in 1981 aan Indonesië te leveren oorlogsfregatten, in te trekken. Maar de regering weigerde, daarin gesteund door een ruime meerderheid van het parlement (de PvdA niet uitgezonderd). BZ-minister van der Stoel verklaarde bij die gelegenheid dat „de regering met zorg en onrust kennis had genomen van de gruwelen in Oost-Timor, maar dat het onderzoek niet zodanig was gevorderd dat de regering de beschikking had over concrete gegevens over wat zich had afgespeeld”.

Na mijn gesprek met padre Fernandez schreef Harry van den Bergh, toenmalig buitenlandsekteur van de PvdA, mede namens de PPR, een brief aan Van der Stoel om hem nog eens op het zorgwekkende van de situatie te wijzen en op actie zijnerzijds aan te dringen. Het is er niet van gekomen. Integendeel! Op 10 november daaropvolgend onthield Nederland zich met betrekking tot een in de Algemene Vergadering van de VN ingediende resolutie waarin werd uitgesproken dat de Oosttimorese bevolking het recht zou moeten hebben zelf over haar toekomst te beschikken. De Nederlandse afgevaardigde vond dat de resolutie geen positieve bijdrage vormde tot een oplossing van de op dat gebied betrekking hebbende problemen! In dezelfde maand bereikte Nederland een nieuwe noodkreet, ditmaal van een in Oost-Timor gebleven priester met opnieuw aangrijpende beschrijvingen van de afschuwelijkheden ter plaatse: „Vraagt aan de mensen die de rechtvaardigheid beminnen om Oost-Timor te redden”, zo besloot deze ook zelf vervolgde man zijn bericht.

Ramos Horta had er eigenlijk ook nu niet veel meer aan toe te voegen. De situatie is sinds november 1977 eerder slechter geworden dan beter. Het Fretilin heeft nederlagen geleden en terrein verloren. Wel breekt nu langzamerhand het natte seizoen aan, waarin het Indonesische leger met haar zware tanks in het drassige land weinig kan

uitruchten. Ook neemt het aantal munitierijen toe. De Indonesische kolonel Benni Murdani is zelfs al in Washington komen vertellen dat de oorlog door de Indonesiërs op eigen kracht nooit kan worden gewonnen. Dat is hen dus in die drie jaar wel duidelijk geworden.

Hoe Suharto c.s. denken daar wel in te zullen slagen is intussen maar al te zeer duidelijk: met steun van het Westen, in de eerste plaats de Verenigde Staten. Bekend was al dat Suharto's troepen overvloedig zijn uitgerust met de modernste Amerikaanse wapens, alle mensenrechtenverhalen van Carter ten spijt. Onlangs werd ook bericht dat Amerikaanse militaire adviseurs de Indonesische troepen op Oost-Timor met raad en daad ter zijde staan. De economische steun die Suharto via het zogenaamde IGGI-konsortium krijgt is genoegzaam bekend (dat die IGGI-landen daar zelf ook voordeel van hebben is inmiddels ook gebleken: zo is de export van Nederland naar Indonesië gedurende het afgelopen jaar met 50% gestegen, aldus een bericht in de Neue Züricher Zeitung van 10 september j.l.)!

Het nu weer herhaalde verzoek van Ramos Horta luidde dan ook alle mogelijke druk uit te oefenen om de economische, militaire en politieke steun vanuit het Westen te doen staken. Wat Nederland betreft betekent dat dus: stopzetting van de ontwikkelingssamenwerking met Indonesië, geen exportvergunning voor oorlogsschepen en voorts zeker geen onthouding of tegenstem op de Oost-Timor-resolutie die ook dit najaar weer in de VN behandeld zal worden. Minister van der Klaauw heeft onlangs laten weten minstens zo om mensenrechten bekommerd te zijn als van der Stoel. Een voorstem van Nederland op een resolutie (waarin alleen nog maar aan de Indonesische regering gevraagd zal worden humanitaire organisaties de toegang tot Oost-Timor niet te ontzeggen) is wel het minste om te laten zien dat het hem ernst is.

Anonieme agressie

Vele politici en anderen die in de openbaarheid werken krijgen anonieme, doorgaans boze brieven. Doorgaans verdwijnen die in de prullenbak – en daar horen ze ook thuis. Toch kan het wel interessant zijn eens wat meer aandacht te besteden aan het verschijnsel. Bas de Gaay Fortman deed dit naar aanleiding van zo'n brief die begon met de mededeling dat de auteur hem graag op zijn gezicht wilde timmeren, waarna er wordt geargumenteed tegen het standpunt van „stomme rotbas”. Op verzoek van de aldus geadresseerde heeft de psychologe Marijke van der Does-Arendsen Hein een naschrift gewijd aan de anonieme brief.

„Stomme rotbas,

Gisteravond hoorde ik je op de tv met je verhaal over de rondweg bij Ermelo, en oh, wat had ik je daarvoor graag op je gezicht getimmerd.

Toch woon ik niet in Ermelo en dat is ook niet van belang, want met dat rondwegenverhaal gaat het overal om vrijwel gelijke koek. Voor jullie is die koek: terugdringen van de auto, maar voor mij en een razend snel tempo groeiend aantal mensen als gevolg van enge rondweg-drammerij: een groteske milieuvervuiling met 600-800 auto's per uur langs de ramen van je huis, doordat als resultaat van die acties van jou en je kornuiten een steeds intensiever auto-verkeer dwars door de woonwijken gaat stromen. Daar blijf je niet onbewogen bij. Dan ga je schelden om je gemoed wat te ontlichten, ook al helpt dat geen barst.

Autoverkeer terugdringen en openbaar vervoer bevorderen, allemaal graag akkoord, maar alsjeblift niet op de verrekte negatieve manier van acties tegen rondwegen. Heb je dan helemaal geen praktisch werkende hersens in je kop? Het aantal auto's terugdringen lukt nooit. De mensen laten zich dat speelgoed niet afpakken. Hoogstens lukt het de toeneming van het autoverkeer af te remmen. Dit betekent dat je er voor moet zorgen zo weinig mogelijk last te hebben van het autoverkeer. Dat betekent het autoverkeer zoveel mogelijk buiten de woonwijken houden. Dat betekent rondwegen aanleggen en snelheidsbeperkende voorzieningen in de wegen door de woonwijken, zoals drempels en kunstmatige vernauwingen.

Natuurlijk kosten rondwegen grond en kan de natuur er door aangetast worden. Maar waar gaat het om? Niet om de grond of de natuur als zodanig, maar om de mens.

We willen allemaal graag een fijn milieu in stand houden. Maar dat milieu is in de eerste plaats het huis waar wij wonen. Dat primaire milieu-belang vertrappen jullie met je acties tegen rondwegen. De ergernis over het groeiende verkeer richt zich echt niet in

de eerste plaats tegen de automobilisten. Dat te veronderstellen is dagdromerij. Wel richt de ergernis zich tegen lieden die, sprekend over het belang van een fijn milieu, ons opscheppen met een steeds meer in ons persoonlijke leven penetrerende vervuiling van het milieu door constante verkeersoverlast, met name als gevolg van het lawaai, waardoor we in onze huizen nooit meer eens echt tot rust kunnen komen.

Een sprekend voorbeeld vinden we ook in Gouda. Daar is de oostelijke rondweg om de wijk Bloemendaal van het programma geschrapt, zodat alle verkeer ten eeuwigden dage over de Plaswijkweg, dwars door de woonwijk zal moeten daveren. Voor die rondweg geschrapt werd, bouwde men aan die Plaswijkweg zes scholen. De voor die rondweg bestemde grond zal gebruikt worden voor het bouwen van dure koophuizen, doordat de gemeente met een tekort zit van zestig miljoen gulden door het te goedkoop verkopen van grond voor dure huurhuizen in de „waterbuurt” waarin lieden wonen die ook gemakkelijk een huis hadden kunnen kopen met de volle mep van de grondkosten.

Dit is zomaar een reactie die geen antwoord behoeft, naar aanleiding van je tv-optreden van gisteravond. Ik heb alleen mijn hart eens even willen luchten en de aandacht willen vestigen op een aspect waaraan de progressieven wat al te gemakkelijk voorbij gaan.”

„Aan een anonieme schelder,

Beste anonymus,

Bas heeft me gevraagd je te antwoorden op de hierboven afgedrukte brief. Ik merk uit deze brief dat je goed kwaad bent en ik voel ook enige wanhoop spreken uit je woorden omdat er dagelijks zoveel milieu vervuulende auto's voor je raam denderen en je, zoals je schrijft, in je eigen huis nauwelijks meer tot rust kunt komen. Vanuit jouw standpunt bezien kan ik me voorstellen dat je dan geïrriteerd raakt over mensen zoals Bas, die zeggen dat we niet nog meer nieuwe rondwegen moeten maken, maar onze verkeersproblemen op een andere manier moeten oplossen. Ik kan me dus echt indenken dat je wanhopig wordt van steeds die auto's voor je deur, geen veiligheid voor de kinderen op straat, denderend lawaai, vieze uitlaatgassen enz.

Nu vraag ik me wel af of je met het schrijven van een dergelijke brief, als hierboven aan Bas, meer bereikt dan, zoals je zelf schrijft, het ontlichten van je gemoed.

Je richt je agressie op Bas. Je scheldt hem uit, je twijfelt aan zijn intellectuele vermogens, je beschuldigt hem van dagdromerij. Tenslotte beëindig je je brief met de mededeling dat het zomaar een reactie was en je geen antwoord wenst. Door geen afzender op je

brief te zetten, ontnem je Bas de kans om je te antwoorden.

Zoals je zelf schrijft: „Helpt schelden geen barst”. Mijn voorstel aan jou is: stop je agressie, je energie en je vermogen om duidelijke en felle brieven te schrijven (want dat kan je!) in het bewerken van de plaatselijke autoriteiten en het verzamelen van stemmen van mensen om je heen. Neem contact op met het PPR actiecentrum in jouw buurt en vraag hen te helpen een akkie op touw te zetten om ter plaatse een verandering in jullie verkeerssituatie te brengen, die maakt, dat jullie rustiger thuis kunnen wonen en ook de natuur gespaard blijft.

Bovendien maak je dan een goede kans je gemoed te kunnen luchten, zonder anderen daarvoor te hoeven kwetsen.

Hartelijke groeten,
Marijke van der Does”

Noord-Holland

Op zaterdag 21 oktober wordt een provinciale ledenvergadering van de Noordhollandse PPR gehouden.

Omdat ten gevolge van gemeentelijke herindelingen op 8 november gemeenteraadsverkiezingen zullen plaatsvinden in West-Friesland heeft de provinciale kerngroep besloten voor deze ledenvergadering in Hoorn bijeen te komen.

De bijeenkomst zal gedeeltelijk in het teken van de verkiezingscampagne staan.

Agenda.

1. Opening, ingekomen stukken en mededelingen.
2. Verkiezing 2 nieuwe bestuursleden.
3. Het PONH.
4. Inleiding door Leo Jansen over de betekenis van Bestek '81 voor ons land.
5. Diskussie naar aanleiding van deze inleiding.
6. Korte lunchpauze.
7. Bespreking van een motie over de Europese verkiezingen die op het PPR-kongres van 3/4 november zal worden ingediend.
8. Van ca. 15.00 tot 16.00 uur demonstratie in Hoorn in het kader van de verkiezingscampagne.

Plaats: De Keizerskroon, Breed 31, Hoorn

Datum: zaterdag 21 oktober
Tijd: 10.00 uur.

Mededeling: een ieder die regelmatig het Informatiebulletin van de PPR Noord-Holland wenst te ontvangen kan dit melden bij Dick Heijliger, Jisperveldstraat 170, Amsterdam, tel. 020-361353. Het bulletin verschijnt ongeveer om de twee maanden.

AREND VAN DAM: Ik zie ik zie wat jij ook wel ziet

Het werk van Arend van Dam als cartoonist is de lezers van de PPR-aktiekrant gelukkig goed bekend.

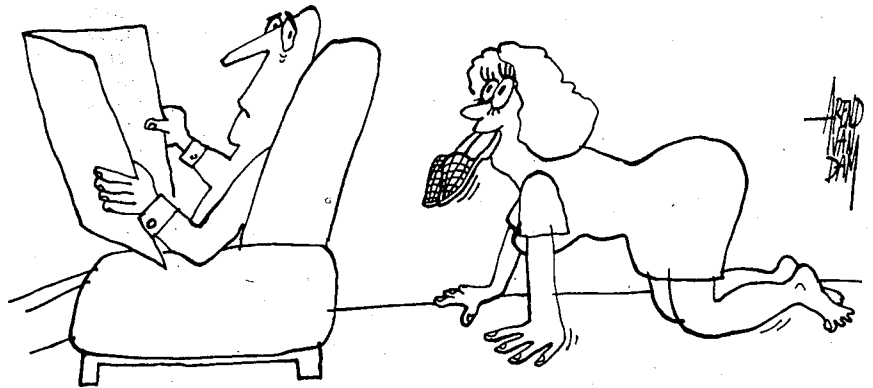
Sinds jaar en dag biedt het een welkom tegenwicht voor soms althans op het eerste gezicht niet te aantrekkelijke kopij.

In enkele lijnen, met een persoonlijke, uit duizenden herkenbare stijl, kan hij beter dan menig schrijver vertellen wat hij op zijn hart heeft – en dat is ons PPR-mensen altijd uit het hart gegrepen.

Cartoons van Arend van Dam vind je niet alleen in de PPR-aktiekrant. Ook in Hervormd Nederland, in het magazine van de Vrije Universiteit, in NRC-Handelsblad in tal van andere bladen of periodieken komt hij aan bod, laat hij geregeld zien waar hij voor staat: mensenrechten, Derde Wereld, het aan de kaak stellen van konsumptiedwang, van bewapeningswedloop en al die andere misstanden meer... Honderdvijftig van zijn satirische tekeningen zijn nu gebundeld in een boekje *Ik zie ik zie wat jij ook wel ziet*, voorzien van een inleiding door Bert van Duijn, de hoofdredacteur van Hervormd Nederland. De tekenstift is een nog veel scherper wapen dan de schrijfmachine – aldus deze laatste. „De cartoonist is in aanleg een uiterst gevaarlijk man, een hersenspoeler. (...) Ik denk, dat er mensen zijn, sommige machthebbers zeker, die de cartoons van Arend van Dam graag van een waarschuwing zouden willen voorzien. Misschien zelfs zouden willen verbieden. En ik geloof, dat ze van hun standpunt uit gezien reden hebben tot beduchtheid. Want bij al hun ontwapenende humor zijn deze cartoons vaak zo direct, zo hard, zo onthullend, zo aan de kaak stellend, zo onontkoombaar, zo doordringend tot het essentiële, dat je er eigenlijk maar één kant mee uit kunt. Dat is de kant van het gezonde verstand, de redelijkheid, recht en gerechtigheid, de menselijkheid, de goedheid, geloof, hoop en liefde.”

Arend van Dam houdt ons een spiegel voor waarin we veel herkennen maar toch ook werkelijkheden zien op een manier die ons tot dusver was ontgaan. Zijn cartoons geven ons te denken maar zijn door hun hartgrondige humor ook heel plezierig. *Ik zie ik zie wat jij ook wel ziet* is, kortom, een fijn boek dat wij alle aardige (en onaardige) mensen zouden willen toewensen. Hierbij enkele voorbeelden.

Walter van Opzeeland

AKTIE-VOER

Geen troep op de stoep

Voetgangers in het algemeen en mensen in rolstoelen, blinden en slechtzienenden in het bijzonder zijn een bevolkingsgroep waarmee vrijwel geen rekening wordt gehouden. De politie laat al te veel toe dat er auto's op de stoep worden geparkeerd, dat brommers zodanig worden neergezet dat ze de doorgang voor kinderdwagens en rolstoelen blokkeren, winkeliers kunnen zonder meer over het hele trottoir beschikken voor hun handel, en ga zo maar door. Niemand denkt bijvoorbeeld aan blinden en slechtzienenden, die zich alleen maar kunnen ergeren. En de politie komt weer eens met haar „personeelsgebrek” aandragen. De ABS, Aktiegroep Blinden en Slechtzienenden, hoopt via stickers duidelijk te maken dat er iets moet worden gedaan aan de troep op de stoep. Hun sticker vertoont iemand die blind is. Een voetganger, die zegt: „Zet geen streep onder onze bewegingsvrijheid: geen troep op de stoep”. Die stickers zijn het waard te worden gezien. Ze moeten overal waar mensen ondoordacht troep op de stoep maken worden opgeplakt. Een sympathieke actie. Voor f 5,-, overgemaakt op giro 34611839 t.n.v. penningmeester ABS, Rotterdam ontvangt men vijftienstickers.

Slachtoffers van Malville

De actie voor de slachtoffers van de demonstratie in juli vorig jaar tegen de bouw van een kweekreactor in Malville, Frankrijk, gaat door. Tot dusver kon al f 7567,50 naar Frankrijk worden overgemaakt, maar er is nog veel geld nodig voor de definitieve protheses voor Michel

Granjean (been) en Manfred Schulte (hand), terwijl ook de proceskosten nog moeten worden betaald. Daarom gaat de Nederlandse inzamelingsactie door tot eind dit jaar. Giften zijn welkom op giro 31497000 t.n.v. Penningmeester Fonds Slachtoffers Malville in Eindhoven.

Kerk en Vrede

De vereniging Kerk en Vrede stelt in een open brief aan de Generale Synode van de Gereformeerde kerken in Nederland enkele kritische vragen over de Synodeverklaring van maart-april dit jaar. De Synode spreekt in deze verklaring uit, dat „massavernietigingswapens en -methoden en de bewapeningswedloop in strijd zijn met Gods heil voor deze wereld, en dus uit den boze”. „Kerk en Vrede” juicht deze Synode-uitspraak toe, maar dringt tegelijkertijd aan op meer duidelijkheid. In een drietal punten legt „Kerk en Vrede” aan de Synode een aantal vragen voor. In de eerste plaats vraagt „Kerk en Vrede” welke bijbels-theologische motivering aan de Synode-uitspraak ten grondslag ligt, en of deze niet moet leiden tot een afwijzing van alle bewapening? In de tweede plaats vraagt „Kerk en Vrede” of de Synode het juist vindt als jonge leden van haar kerk zich bij hun beroep op de Wet Gewetensbezwaren Militaire Dienst onder meer baseren op de Synode-uitspraak? Hierover is door een recente discussie in het dagblad Trouw onduidelijkheid ontstaan. In de derde plaats vraagt „Kerk en Vrede” of de Synode het door haar gebruikte begrip „geestelijke weerbaarheid” nader wil invullen. Deze konkretisering ziet „Kerk en Vrede” als zeer belangrijk. Het gaat namelijk niet alleen om een veroordeling van massavernietigingswapens, maar ook om de praktiese, politieke invulling van zo'n uitspraak. „Kerk en Vrede” stelt deze vragen vanuit haar betrokkenheid bij de Gereformeerde Kerken. Veel leden van „Kerk en Vrede” zijn lid van de Gereformeerde Kerken.

(Advertentie)

Hoe toets je als kritische konsument de praktijk?

Kritisch staan tegenover de konsumentenmaatschappij gaat nu eenmaal verder dan het testen van wasmachines, het vinden van de goedkoopste supermarkt of het aan de kaak stellen van misleidende reclame. Nederland mist een beleid dat zich over vragen rond produceren en consumeren uitsprekt.

Het gaat om belangrijke zaken: de schaarste aan natuurlijke hulpbronnen, de verontreiniging van ons milieu, konsumentenrechten en de invloed van de konsument op wat men gebruikt. Het Konsumenten Kontakt wil kritische konsumenten een stem geven die verder reikt dan de winkel op de hoek. Achter het Konsumenten Kontakt staan onder andere de vakbonden en de Vara. Koopkracht is het maandblad van het Konsumenten Kontakt. Lezers van Koopkracht kijken verder dan hun gulden groot is.

Want wie kiest voor progressief, wil weten wie er van zijn gulden beter wordt en welke belangen misschien ongewild worden gediend. Zo kunnen we wellicht iets doen voor de mensen, die er bekaaid afkomen. U zou Koopkracht wel moeten kennen. Uit overtuiging.

Koopkracht kijkt verder dan je gulden groot is.

Achter Koopkracht en het Konsumenten Kontakt staan de FNV, het CNV, de Vara, de Nederlandse Vereniging van Huisvrouwen en de Gezinsraad. Dat zegt toch wel wat.

BON Ik abonneer mij op Koopkracht. Ik betaal als lid van één van de ondersteunende organisaties f. 16,- voor één jaar. Niet-leden betalen f. 18,50.

Naam: _____

Adres: _____

Plaats: _____

Lid van: _____

Stuurt u me wel / geen Consumenten ABC 1978 voor de Vriendenprijs van f. 4,50 (winkelwaarde f. 7,90).
Bon sturen aan: Konsumenten Kontakt,
Antwoordnummer 606, Den Haag.
Geen postzegel. Telefoon: 070 - 90 41 48.

ppr.

DE STEM DES VOLKS

Abortus

Naar aanleiding van de ingezonden brief over abortus van Hans Krill uit Epen wil ik even reageren.

Wat mij iedere keer in de discussie over abortus weer verbaast is dat vrijwel alle tegenstanders van abortus geloven dat abortus op den duur zal worden „aangeprezen, zoals je een pakje sigaretten aanprijst”.

Ze gaan hierin stelselmatig voorbij aan de gevoelens van de vrouw in die situatie.

Geen enkele vrouw zal „zomaar even” abortus laten plegen, integendeel, iedere vrouw maakt een periode van heftige tweestrijd door, voornamelijk bepaald door schuldgevoelens en hulpeloosheid. Vaak mede veroorzaakt door al die veroordelen die er steeds tegen blijven bestaan. Wat mij opvalt is dat er gemiddeld veel meer mannen heftig tegen abortus zijn dan vrouwen, terwijl de mannen nou juist op grond van het gemis van dat gevoel tegen je

zin in verwachting te zijn, eigenlijk minder recht op zo'n oordeel hebben. Ik ben het met briefschrijver eens, dat abortus eigenlijk niet nodig zou moeten zijn, echter, als sex eerst tientallen jaren als taboe beschouwd wordt, dan heb je niet één, twee, drie een goed voorgelicht volk; hier gaan jaren overheen. Dat het met deze voorlichting de goede kant uitgaat blijkt wel uit het feit, dat het aantal abortussen in Nederland stelselmatig afneemt. Hopen de een beetje aan de discussie hierover te hebben bijgedragen.

Thea Mourik, Assen

Vooruit met de geit

„Mevrouw T.W.-B. te G.” kan mij niet verwijten wat ze zelf doet: in de pen klimmen.

Aardig om mijn standpunt van drie jaar geleden nog eens terug te zien. Ik hoop alleen, dat ik toentertijd wat meer openstond dan deze vrouw doet, voor mijn vrouwelijke medemens: namelijk mensen, die tegen barrières in hun bestaan zijn opgelopen. In de afgelopen drie jaar is mijn mening grondig veranderd – hoewel ik me dat toentertijd niet voor kon stellen – in de richting van (gooi het even op één hoop, maar niet alles met dezelfde naam houdt precies hetzelfde in) het feminisme, omdat ik dezelfde barrières tegenkwam. Bij mij was dat in de zeer concrete vorm van PPR-mannen,

waarvoor ik me als vrouw en PPR-lid schaam, dat ze hoog scoren op de PPR-lijsten van dit moment. Gelukkig zijn ze niet allemaal even erg, maar toch: gelijkheid van man en vrouw binnen de PPR – om te huilen! Mekkerende meiden? Een compliment voor mensen, die voor hun mening, ondanks de tegenwerking, durven uitkomen. Om met de Engel van Amsterdam in de beeldspraak te blijven: „Weg met de bokken, vooruit met de geit.”

Christa Glasbergen
Rotterdam
IX

Vrijwillige Euthanasie

In een aantal artikelen en een IKON TV-uitzending doet Louis Sinner een beroep op de politici om te zorgen voor een wetswijziging op het gebied van vrijwillige euthanasie.

De PPR moet m.i. hierop ingaan. Het gaat om vrijwillige euthanasie en het gaat niet om zwakzinnigen, demente bejaarden, gehandicapt geboren kinderen.

Aangezien de PPR het zelfbeschikingsrecht en de mondigheid hoog in het vaandel heeft, moet de PPR het initiatief nemen tot een wetswijziging, teneinde de mens die een zeer zwaar lijden doormaakt de vrijheid te geven om te kiezen voor een zachte dood.

W. A. van der Zijpp-Scherpbier

Haren.

De overheid en de arbeidsverdeling tussen noord en zuid

Bij de studiestichting is een nota verschenen onder de titel „De overheid en de arbeidsverdeling tussen noord en zuid.”

De nota begint met een beschrijving van de verschillende theorieën over de internationale arbeidsverdeling. Ze komt o.a. de theorie van Tinbergen en de theorie van Galtung aan de orde op een manier die voor elk PPR-lid begrijpelijk is.

In het tweede hoofdstuk komt de rol van de particuliere investeringen op de internationale arbeidsverdeling aan de orde.

De kern van de nota is een kritische analyse van het speciale programma van de Nederlandse regering, dat beoogt bij te dragen aan een zodanige herstructurering van de Nederlandse economie dat de positie van de ontwikkelingslanden in de wereldhandel daardoor verbetert.

Dit programma werd onder het vorige kabinet opgezet. Het werd toen doorgaans aangeduid als herstructureringspot van Pronk. Het huidige kabinet wil het programma voortzetten, zoals bij de bekendmaking van de begroting gebleken is. In de nota wordt echter gepleit voor een stopzetting van het programma, omdat het in de praktijk nauwelijks aan zijn doel blijkt te beantwoorden.

De nota is op initiatief van de studiestichting opgesteld door een werkgroep van PPR-leden, die zich met ontwikkelingssamenwerking bezighouden. De nota kost f 3,- en is te bestellen bij de studiestichting, Singel 277, Amsterdam. tel.: 020 - 226018, giro 2144633.

Christendom en socialisme

De PPR is ontstaan uit een kortsluiting tussen christendemocratie en sociaaldemocratie. En nog steeds komt het voor dat er binnen de partij botsingen plaats hebben tussen mensen die zich vooral op het christendom en mensen, die zich vooral op het socialisme oriënteren.

Om eens na te gaan, waaruit die botsingen precies voortkomen, en wat precies de zere tenen zijn, waarop partijenoten bij elkaar gaan staan, heeft Meerten ter Borg over dit onderwerp een aantal mensen geïnterviewd, die de afgelopen jaren het gezicht van de PPR bepaald hebben:

Margo Andriessen, Ria en Karel Beckers, Egbert Boeker, Dolf Coppes, Wouter van Dam, Bas de Gaay Fortman, Dilia van der Heem, Jaap de Jong, Erik Jurgens, Eeltje Talstra, Boy Trip, Herman Verbeek en Michel van Winkel laten hun licht schijnen over het probleem en geven antwoord op de

vraag of de discussie tussen Christendom en Socialisme, gevoerd moet worden in de PPR. Zij doen dit elk op hun eigen manier, zodat 13 zeer uiteenlopende visies op de problemen rond Christendom en Socialisme zijn ontstaan. De veelvormigheid, die voor sommigen het aantrekkelijke is van onze partij, wordt weerspiegeld in deze nota.

De nota Christendom en Socialisme is verkrijgbaar bij de studiestichting van de PPR, Singel 277, Amsterdam. tel.: 020 - 226018, giro: 2144633. De prijs bedraagt f 5,-.

REDT MAHLANGU VAN DE DOODSTRAF!

In Zuid-Afrika dreigt de 22-jarige vrijheidsstrijder Solomon Mahlangu van het Afrikaans Nationaal Congres te worden opgehangen. Inmiddels is in verscheidene landen een protestactie tegen dit doodvonnis van de grond gekomen, zo ook in ons land. Op initiatief van de Anti-Apartheids Beweging Nederland vond op zaterdag 16 september voor het gebouw van de Suid Afrikaanse Lugdiens in de Amsterdamse Leidsestraat een picketline plaats onder de volgende leuzen: REDT MAHLANGU VAN DE DOODSTRAF! en VRIJHEID VOOR ALLE POLITIEKE GEVANGENEN IN ZUID-AFRIKA!

In deze picketline stonden vertegenwoordigers van de volgende organisaties: AABN, ANJV, ASVA, CPN, D'66, FNV, HTS-Unie, Kerkelijke jeugdraden, LOHBO, LOSSA, MKA, NVV-Jc, PPR, PSP, PvdA, SRVU en VVDM.

Het voornaamste doel van deze protestactie was om een krachtiger optreden te eisen van de Nederlandse regering in de zaak-Mahlangu. Zo vroeg de AABN tot nu toe vergeefs om een scherp en publiek protest van het kabinet bij het apartheidsbewind van Zuid-Afrika. Nog altijd wil Van der Klaauw (Buitenlandse Zaken) niet onderkennen dat Mahlangu een vrijheidsstrijder van het Afrikaans Na-

tionaal Congres is, en geen misdadiger. Veel meer dan „hoop op clementie" heeft hij nog niet willen uitspreken. Met de aktie in de Leidsestraat is echter aangetoond dat vele politieke partijen, jongerenorganisaties én de vakbeweging geen genoegen nemen met dit tweeslachtige standpunt.

Nog altijd is het leven van Mahlangu in gevaar. Deze jonge ANC-strijder zit nu al twee maanden in de dodencel. Ondanks deze afschuwelijke intimidatie is Mahlangu, zoals wij hebben vernomen, ongebroken. Hij weet dat men overal ter wereld voor hem op de bres staat, en hij weet dat de strijd waaraan hij meedoet een gerechtvaardigde strijd is. Voor een vrij en democratisch Zuid-Afrika!

De Anti-Apartheids Beweging Nederland voert een protestkaartenaktie om het leven van Solomon Mahlangu te redden. Steun deze campagne! Bestel nu de protestkaarten, gericht aan minister Van der Klaauw en de Zuid-Afrikaanse ambassade. De kaarten zijn te bestellen per set van 10 stuks (prijs inclusief porto f 1,30) bij de AABN, Postbus 10500, Amsterdam, tel. 020-237335, mvv. „protestkaarten Mahlangu". Ook giften ter ondersteuning van de aktie zijn welkom. Storten op giro 580900, tnv AABN, Amsterdam, mvv. „Mahlangu".

Geen L.N.G.

Het provinciaal bestuur van de PPR Groningen heeft een handtekening-aktie gestart tegen het kabinetsbesluit tot aanlanding van vloeibaar aardgas in de Eemshaven.

De argumenten hiertegen zijn:

1. De aanvoer en opslag van LNG (liquified naturas gas) is bedreigend voor mens en milieu in Groningen. Een zeer groot ongeluk met LNG veroorzaakt levensgevaar binnen een straal van 20 km.

2. Invoer van Algerijns gas is niet nodig, als de energiebesparing op grote schaal wordt aangepakt.

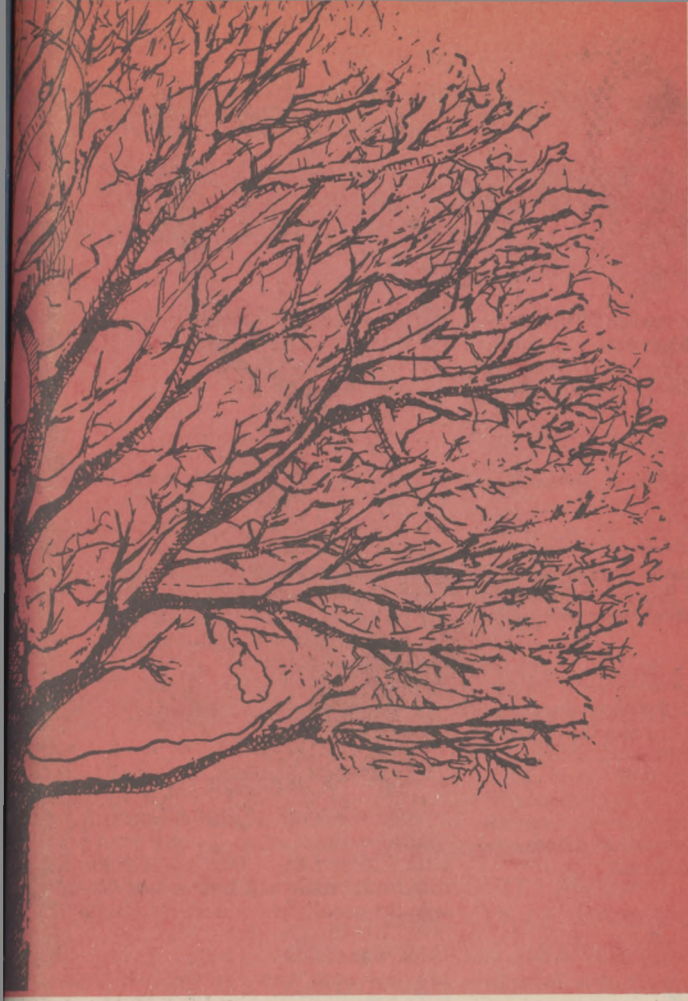
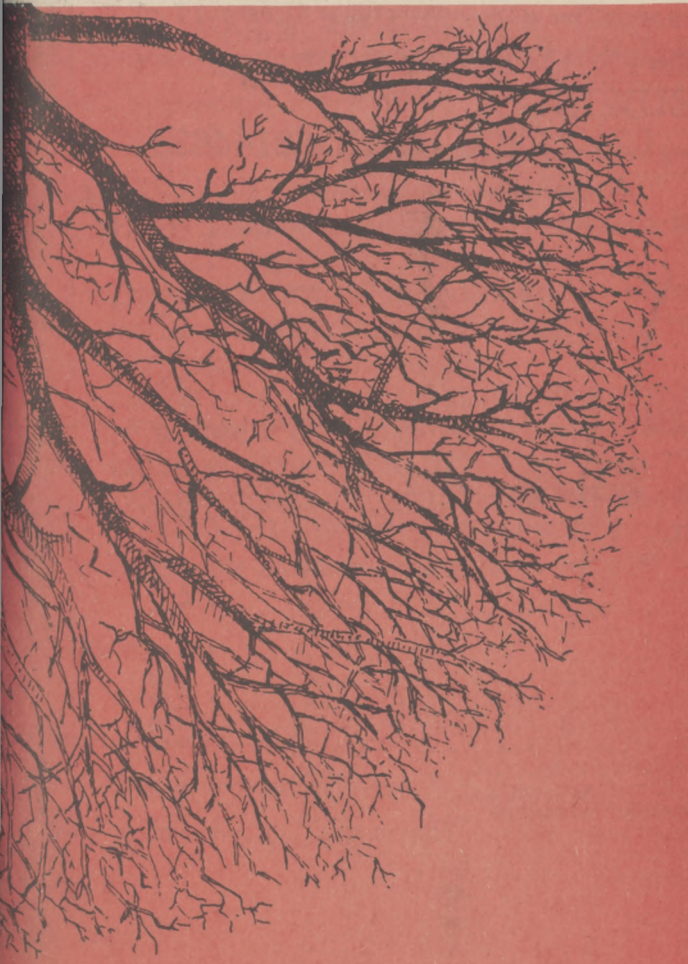
3. Het gas kan op veiliger manieren worden aangevoerd. Mogelijk zijn een directe buis van Algerije naar Nederland of ruilen met Italië, dat Nederlands gas invoert.

Handtekeninglijsten zijn te krijgen door een briefje naar Oude Boteringestraat 31A, Groningen. Op hetzelfde adres is een informatiepakket beschikbaar.

Financiële bijdragen in de kosten van deze aktie zijn welkom op giro 1292669 t.n.v. Penningmeester, PPR Groningen te Sappemeer.

OMDAT HET OM VROUWEN GAAT

vrouwenbevrijding en wat ermee samenhangt

HERFST 1978

BIJVOEGSEL VAN PPRAK NO. 128, 13 OKTOBER 1978

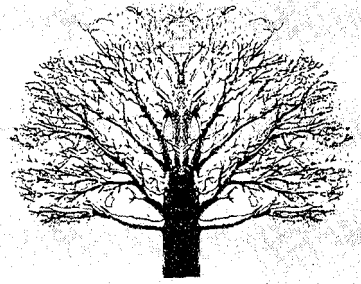
PPR-STUDIEBLAD K

OMDAT HET OM VROUWEN GAAT

over vrouwenbevrijding en wat daarmee samenhangt; geschreven en samengesteld door de PPR-vrouwen:

Ria Beckers
Ada Buizer
Corry Buschman
Gerrie Damsteegt
Birgit Felstau
Jacky Fletcher
Christa Glasbergen
Francien de Groot
Dilia van der Heem
Anneke van 't Hull
Tineke Kalk
Liesbeth Kuyvenhoven
Ineke Lambooy
Mieke van Rijen
Inge Verkuijlen
Jetteke van Wateren
Margot Wingen
Mieneke van der Wissel
Renée Wubbe
Hetty de Zeeuw

PPR-STUDIEBLAD

Uitgave: Studiestichting voor radikale politieke vernieuwing; Singel 277, Amsterdam.
Productie: Lumax b.v., Utrecht,
Brouwer offset, Delft

PUBLIKATIES VAN DE STUDIESTICHTING VOOR RADIKALE POLITIEKE VERNIEUWING SINGEL 277 - AMSTERDAM - TEL: 020-226018 - GIRO: 2144633

1. Barsten in de groei, '74 (Wereldvenster)	f 5,—
2. Economische groei en economische macht, '75	f 3,50
3. Werkgelegenheid, '75	f 3,50
4. Selektieve groei, '75	f 7,—
5. Derde wereld, '75	f 5,—
6. Europa 'links' laten liggen?, '76	f 6,—
7. De zachte revolutie, '76	f 5,—
8. Welzijn en ekonomie, '76	f 3,50
9. Kommentaar op de structuurnota 'Lubbers', '76	f 1,—
10. Ruimtelijke ordening, '74	f 2,—
11. Inkomens in de landbouw, '76	f 2,—
12. Menselijke maat, '77 (Wereldvenster)	f 10,—
13. Het bankroet van Europa, '77	f 3,50
14. Grootschalig of kleinschalig produceren?, '78	f 3,50
15. Regionalisering van het sociaal ekonomies beleid, '78	f 5,—
16. De overheid en de arbeidsverdeling tussen noord en zuid '78	f 3,—
17. Het betere werk '78	f 1,50
18. Energie en werkgelegenheid '78	f 3,—
OOK BIJ ONS TE BESTELLEN:	
19. Christendom, socialisme en de PPR, '78	f 3,50
20. Politieke fragmenten, '75 (Wereldvenster)	f 8,90
21. Dienstplicht of schietplicht?, '76	f 2,50
22. Op uw gezondheid, '75	f 2,50
23. Geen kernenergie, wat dan wel?, '77	f 2,50
24. Omdat het om mensen gaat, '77	f 10,—
25. PPR visie op zuidelijk Afrika, '77	f 3,50
26. Ideas for export (PPR-program in 't Engels), '77	f 2,—
27. Bureaus voor het betere werk, '78	f 1,50

Bij afname van 10 ex. of meer: 10% korting.

studiedag

OMDAT HET OM VROUWEN GAAT

Zaterdag 21 oktober organiseren de PPR-vrouwen en de Studiestichting een studiedag voor vrouwen die lid zijn van de PPR of er mee sympathiseren. Op deze dag komen een aantal thema's aan de orde n.a.v. artikelen uit dit Studieblad, over het gezin, vrouwen en werk.

Plaats van de studiedag is: gebouw Cunera, Nieuwe Gracht 32 te Utrecht.

Tijd: van 10.00 tot 16.00 uur (crèche aanwezig).

Kosten: bijdrage naar draagkracht.

Programma:

10.00 uur: koffie

10.15 uur: welkomstwoord

10.30 uur: inleiding door Regien Aalders en Louise Groenman (twee vrouwen van CRM die een discussienota hebben geschreven over de verdeling van arbeid en vrije tijd).

11.00 uur: verdeling in groepen i.v.m. discussie over

- basisinkomen of huisvrouwenloon?
- hoe organiseren we het huishoudelijk werk?
- de zin van het gezin
- eventuele andere discussiestellingen die naar voren komen.

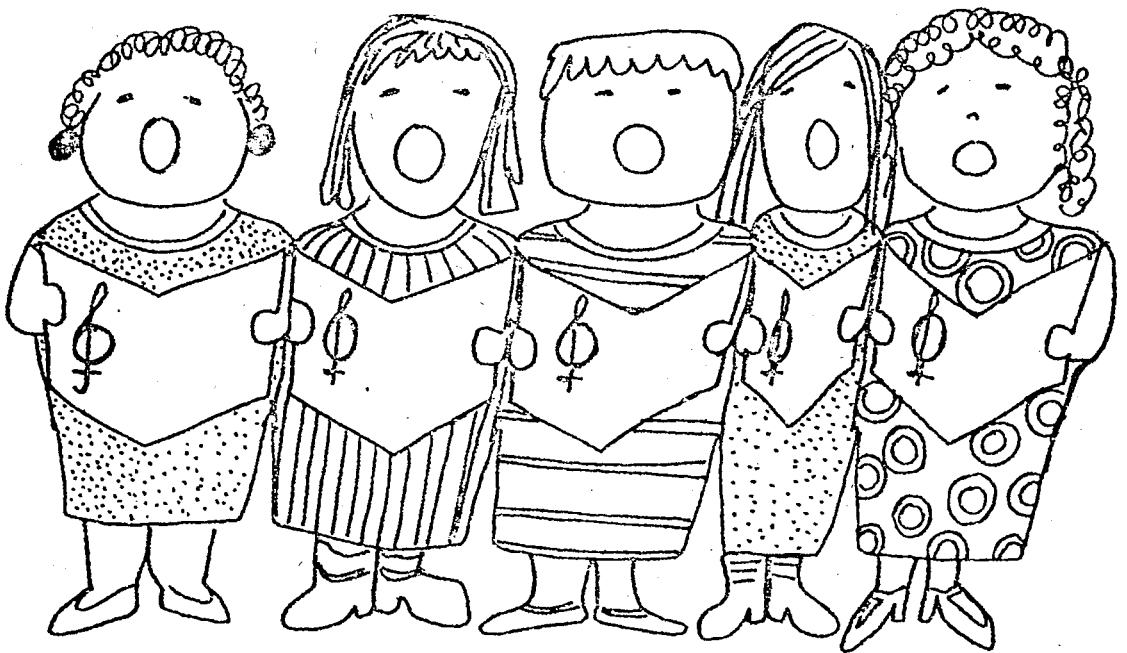
Deze discussie duurt tot ongeveer half vier (met daartussen lunchpauze).

Daarna komt de hele groep bij elkaar voor het opstellen van moties en vanuit de discussie voortgekomen nieuwe discussiepunten, vragen.

Inlichtingen over de studiedag of over het studieblad kun je krijgen bij: Inge Verkuijlen, Rheezerveenseweg 57a, Hardenberg. 05230-8223 (bgg. 020-720290).

Opgave voor de studiedag bij Inge Verkuijlen of bij de PPR-studiestichting, Singel 277, Amsterdam. 020-226018 (zonodig opgave voor de crèche).

OMDAT HET OM VROUWEN GAAT

Dit nummer van het studieblad is geheel gewijd aan de vrouwenbevrijding en wat daarmee samenhangt.

Hoewel dit in de eerste plaats vrouwen aangaat, nemen we aan dat ook mannen hierin geïnteresseerd zijn. We hopen dat dit studieblad de discussie binnen de partij zal bevorderen, en dat dit zijn uitwerking zal hebben op het beleid van de partij.

Waar blijven de vrouwen op vergaderingen en kongressen? Waarom zitten er zo weinig vrouwen in besturen? Waarom is er binnen de PPR zo weinig aandacht voor vrouwenzaken? Waarom knappen er zoveel vrouwen af op de PPR?

Rond deze vragen organiseerden zich vijf jaar geleden een aantal PPR-vrouwen, de PPRo-emanipatiegroep, zoals zij zich toen noemden.

Nu, vijf jaren later, blijkt het nog hard nodig te zijn dat er een speciale vrouwen-groep is binnen de partij.

Hieruit zijn nu ook regionale en plaatselijke PPR-vrouwen-groepen ontstaan.

Ter gelegenheid van het eerste lustrum van de PPR-vrouwen is dit studieblad geschreven. In samenwerking met de Studiestichting schreven een aantal PPR-vrouwen artikelen met hun ideeën over de positie van de vrouw rond arbeid, inkomen en gezin.

Daarnaast worden in een aantal artikelen en interviews actuele zaken naar voren gebracht, zoals die bij een aantal PPR-vrouwen leven.

De schrijfsters schrijven vanuit verschillende, elkaar soms tegensprekende visies. Dit vinden wij uitstekend, want dit kan de discussie verlevendigen. Bovendien gaat het hier om zeer complexe zaken waar geen pasklare antwoorden op te geven zijn.

Zaterdag 21 oktober is er een studiedag georganiseerd, waarop een aantal onderwerpen uit het studieblad aan de orde komen: Basisinkomen of huisvrouwenloon? Hoe organiseren we het huishoudelijk werk? De zin van het gezin? En eventuele andere discussiestellingen die naar voren komen. (Zie voor het programma van de studiedag blz. 3). We hopen dat zoveel mogelijk PPR- en andere sympathiserende vrouwen op deze dag kunnen komen.

Ook reacties na de studiedag, in de PPR-aktiekraant of aan de PPR-vrouwen zijn welkom.

Tenslotte: Jammer genoeg is Anneke van 't Hull (van de Studiestichting) bij de voorbereiding van dit studieblad uitgevallen door ziekte. Wij hebben geprobeerd dit zo goed mogelijk op te vangen.

De redactiegroep: Corry Buschman, Anneke van 't Hull, Mieke van Rijen, Inge Verkuijlen en Renée Wubbe.

GESCHIEDENIS VAN DE PPR-VROUWEN

(landelijke werkgroep), voorheen 'landelijk PPRo'

DOOR CORRY BUSCHMAN, BIRGIT FELSTAU EN RENÉE WUBBE

In de twee stukken die nu volgen, „Geschiedenis van de landelijke werkgroep van de PPR-vrouwen” en „Geschiedenis van de regionale werkgroep Noord-Holland van de PPR-vrouwen”, zien we dat de landelijke werkgroep duidelijk baaanbrekend werk heeft verricht voor de regionale groepen.

In het verslag van de landelijke werkgroep lezen we nog het moeizame zoeken naar een eigen plaats binnen de partij. In het verslag van de regionale werkgroep staat die eigen plaats al niet ter discussie (of waren de Noord-Hollandse vrouwen wat zelfbewuster?). En toch was het maar twee jaar later dat de Noordhollandse groep tot stand kwam.

In beide stukken komt tot uiting dat het ontwikkelen van een eigen koers binnen de partij, een eigen manier van politiek bedrijven, toch nog een hele klus is, die door „trial and error”, wat scholing en samenwerking met andere progressieve vrouwengroepen zo nu en dan een succesje oplevert.

Ik hou van mannen, als er niet meer dan één in de kamer is. Peperkorrels.

1. Wie waren wij, wie zijn wij.

In 1973 schreef Nelly Bal een stukje in de PPR-aktiekant. Zij vroeg zich af waarom ook in de PPR zo weinig vrouwen actief waren (zijn). Het stukje was veel vrouwen uit het hart gegrepen. Er kwamen erg veel reacties los, de meeste van vrouwen, enkele van mannen. Ze was best overbluft, had dit niet verwacht. Het lag echter wel voor de hand dat ook binnen de PPR een vrouwengroep aan de gang zou gaan. Het was een tijd waarin veel vrouwen zich bewust werden van hun ondergeschikte plaats in de samenleving. Begin zeventiger jaren: de eerste vrouwenhuizen komen, vrouwenpraatgroepen (zonder mannen) óók binnen politieke partijen.

Wie waren die vrouwen van het eerste uur? Globaal kun je die vrouwen onderverdelen in vrouwen met en vrouwen zonder ervaring in de PPR. Vrouwen met ervaringen binnen de partij: veel vrouwen waren afgeknapt op de manier waarop ook in de PPR vergaderd werd. Het bleek dat vrouwen in de partij gediskrimineerd werden. Ze ondervonden dat er niet naar hen geluisterd werd. Dat ze niet aan de bak konden komen. Dat ze niet serieus genomen werden. Dat ze „beter” moesten zijn dan mannen om hetzelfde te bereiken. Dat hun mening en die van hun man hetzelfde geacht werd te zijn. In het begin werd erg veel gespuid. Er kwam veel herkenning, en daaruit ontstond het gevoel van: hier moeten we wat aan gaan doen.

Er kwam een zwartboek, maar dit is nooit voor publicatie gereed gemaakt. Hierin stonden concrete ervaringen zoals: Tijdens een kongres bijhouden hoeveel vrouwen het woord voeren: dat zijn er bedroevend weinig. Ook is er gelet op de kinderen die tijdens zo'n kongres de kongreszaal binnen kwamen. Ze kwamen bijna allemaal naar de moeder toe. Even later bracht de

moeder ze weer terug naar de crèche, en kwam dan vaak zelf niet meer terug naar de kongreszaal. De vergadertijden van het partijbestuur b.v.: die waren altijd op de zgn. spitsuren in het gezin, dus: konden de vrouwen weer niet, want ook in de PPR spreekt het nog vanzelf dat de kinderen moeders zorg zijn.

Hoe zijn de ervaringen van vrouwen nu, na vijf jaar? Wordt er beter geluisterd, worden ze serieuzer genomen, zijn er meer vrouwen op hoge posten terecht gekomen, voeren ze meer het woord op kongressen?

Wij hebben nu een vrouwelijke fractievoorzitter, dat wel. Maar in de meeste partijorganen zijn de mannen nog veruit in de meerderheid, vrouwen nemen op kongressen nog niet zo gemakkelijk het woord. De commissie van wijze mensen bestond uit wijze mannen.

In veel aktiecentra worden wél de sekretariaatswerkzaamheden door vrouwen gedaan, en verzorgen vrouwen de koffie.

Vrouwen zonder partijervaring: een groot gedeelte van de vrouwen die reageerden op Nelly Bals stukje waren vrouwen die nog nooit meegedaan hadden in aktiecentra e.d. Zij durfden niet, dachten dat het boven hun pet zou gaan. Er waren ook vrouwen met duidelijke ideeën over vrouwenemancipatie, die hoopten dat een vrouwengroep binnen de partij aanzetten kon geven voor veranderingen op beleidsnivo.

En hoe is dat verder gegaan?

Voor een aantal vrouwen binnen onze groep bleek uiteindelijk partijpolitiek onverenigbaar met hun feministische ontwikkeling. Zij gingen zich alleen met de vrouwenstrijd bezighouden. Anderen bleven in de partij met het doel daarbinnen voor de vrouw een betere plaats in de maatschappij op te eisen.

De vrouwen die in partijorganen tot dan toe nog niet mee hadden gepraat, hebben vaak dank zij de vrouwengroep ontdekt dat ze best wat zinnigs te zeggen hebben in de partij, ook buiten de PPR-vrouwengroep dus.

Voor de meeste vrouwen in de vrouwengroep was het bezig zijn in de vrouwengroep uiteindelijk aantrekkelijker dan het zitten in andere partij-groepen.

Het verloop:

De vrouwen zijn gekomen en gegaan, niks bijzonders eigenlijk. Er is een kern geweest van een paar vrouwen die vijf jaar meegedaan heeft, er zijn vrouwen op één vergadering geweest, en er zijn vrouwen die een paar jaar meegedraaid hebben.

Bij het vergaderen doemden wéér voor de vrouwen-met-gezin de problemen op: reissgeld, vergadertijd. Het eerste speelde weer sterker bij vrouwen zonder eigen inkomen, het tweede voor vrouwen met kleine kinderen.

Voor deze bezwaren is het ontstaan van regionale groepen gedeeltelijk een oplossing geweest.

2. Wat willen wij?

Zoals duidelijk wordt uit bovenstaande, hebben wij vrouwen met heel verschillende achtergronden in ons midden gehad.

Dat heeft ertoe geleid, dat er zich verschillende tendensen aftekenden:

1e. De tendens om zich vooral op partijorganen te richten, kongressen te bezoeken, kongresstukken te amenderen, de fractie kritisch te volgen, c.q. ondersteunen.

2e. De tendens om zich sterk te maken met andere progressieve vrouwengroepen zoals: Rooie vrouwen, PSP-vrouwen, Wij Vrouwen Eisen.

3e. De tendens om aan zichzelf en eigen meningsvorming-en-scholing te werken.

4e. De tendens om actieve vrouwen in andere partijorganen te ondersteunen.

Wij hebben altijd nagestreefd iedere vrouw zoveel mogelijk aan haar trekken te laten komen. Ook als een nieuwe vrouw een inbreng had die haaks stond op de koers die uitgezet was, werd er toch altijd serieus op ingegaan. Wel kon het doelgericht werken hierdoor belemmerd worden.

Vrouwen die vonden dat nieuwkomers de boel te veel ontspoorde, verlieten de groep. We zijn er altijd van uitgegaan dat vrouwen een andere manier van politiek bedrijven hebben dan mannen: die andere manier wordt, in samenwerking met andere vrouwenorganisaties, stukje bij beetje ontwikkeld.

Doel:

Ons doel is in 1973 als volgt geformuleerd: Optreden als programmatische werkgroep, die gevraagd en ongevraagd haar standpunten kenbaar maakt t.a.v. politieke besluitvorming, en zelf ook voorstellen doet. Het bereiken van structurele veranderingen waardoor de positie van de vrouw in de samenleving verandert (verbetert).

In grote lijnen zijn de doelen hetzelfde gebleven, al heeft sindsdien wel een verschuiving plaatsgevonden in de richting van meer contact met andere progressieve vrouwen, en meer aandacht voor scholing van vrouwen.

3. Wat doen wij?

Hoe hebben wij als groep gewerkt?

We hebben altijd alleen met vrouwen gewerkt. In het begin zijn er mannen geweest die er wel bij wilden, maar op ons in najaar 1973 genomen besluit alleen met vrouwen te werken zijn we nooit teruggekomen.

Alleen op de studiedag in oktober 1975 zijn er mannen geweest. Enkel werden al te overheersend en hen is verzocht te vertrekken.

We hebben onszelf in het begin Man/vrouw/partij genoemd, als variant op MVM.

Van februari 1974 tot februari 1978 hebben we de naam veranderd in: PPRo-emanipatie. Vooral buiten de partij, maar ook daarbinnen, bleek deze naam niet duidelijk. Vandaar dat het in februari 1978 PPR-vrouwen-groep werd.

De groep heeft nooit een vaste voorzitter of sekretaresse gehad. Het eerste jaar fungeerde Nelly Bal als coördinatrice voor de externe contacten, daarna tot januari 1978 Corry Buschman, daarna Inge Verkuijlen.

Dit betekende, vooral toen er nog geen regionale groepen waren, door het hele land gevraagd of ongevraagd informatie verstrekking, publiceren, schrijven, telefoneren.

Er is altijd de vrees geweest, dat er door een vaste structuur te veel kennis en dus macht bij één of enkele vrouwen zou belanden. Vandaar ook dat we roulerend voorzitten en notuleren.

Toen in '76 de regionale groepen opgericht werden, was er ook een interne contactvrouw nodig, dit is Marjet Bos geworden.

Omdat de groep overwegend vrouwen telt die een druk leven hebben, was de tijd die in PPRo-emanipatie gestoken kon worden, beperkt.

Wat hebben wij gedaan?

Een korte opsomming van enkele concrete activiteiten die ons de afgelopen jaren hebben beziggehouden: - we hebben op verschillende punten de fractie van de Tweede Kamer geadviseerd, bij de wet gelijke beho-

ning, bij de prioriteitsstelling t.b.v. begrotingsbehandelingen;

- vooral op het terrein van de abortuswetgeving hebben we zoveel mogelijk in samenwerking met Wij Vrouwen Eisen, de fractie ingelicht, onder druk gezet, geïnformeerd;

- we hebben stukken in de PPR-aktiekrant geschreven en moties op het kongres ingediend, o.a. inzake de kwestie Bloemenhove;

- we hebben een stuk geschreven over de juridische consequenties van andere samenlevingsvormen;

- in het najaar van 1975 hebben we een krant gepubliceerd als bijlage van de PPR-aktiekrant over de sociaal-ekonomische positie van vrouwen. Daaraan gekoppeld was een studiedag, die door ongeveer honderd mensen is bezocht. De konklusies van de discussies zijn verwerkt in de amendementen die geleverd zijn op de stukken ter voorbereiding van het najaarskongres over ekonomische ontwikkeling, waar ook een aantal moties werden ingediend ter verbetering van de positie van vrouwen op de arbeidsmarkt en in het gezin;

- we hielden in het voorjaar van 1977 weer een studiedag, die vooral opgezet werd ter stimulering van de regionale PPR-vrouwengroepen, die zich sinds 1975 hier en daar begonnen te ontwikkelen;

- we hebben ook meegewerkt aan de publikatie van de studiestichting „De menselijke Maat”.

Hoe hebben wij samengewerkt met andere groepen?

- Binnen de partij:

We zijn begonnen alle werkgroepen aan te schrijven, met de bedoeling ons bekend te maken, en om te zien in hoeverre er in de stukken die de werkgroepen produceerden met de belangen van vrouwen werd rekening gehouden.

Na enige maanden is ons duidelijk geworden dat bij groepen als milieu, sociale verdediging, weinig aandacht wordt besteed aan de rol van vrouwen.

We hebben het bij een eerste oriëntatie gelaten.

Om ons in te passen in de bestaande structuur werd ons gevraagd lid te worden van de themagroep Welzijn. We hebben hier destijds lang over gepraat. Ons standpunt was en is nog dat vrouwenemancipatie geen kwestie is voor een themagroep Welzijn, maar dat in alle werk- en themagroepen, in het hele denken binnen de partij, de belangen van vrouwen behartigd dienen te worden.

Toch vond men in de partij, dat we ergens ondergebracht moesten worden, en wij hadden ook geen tijd en zin om in alle themagroepen te gaan zitten.

In die themagroep Welzijn hebben wij altijd een merkwaardige positie gehad. De vergaderingen hadden voor ons meestal niet de hoogste prioriteit. Soms, b.v. bij het maken van een concept voor het welzijnskongres, hebben wij wel onze bijdrage geleverd, voorzover dat lukte in deze uit overwegend mannen bestaande klub.

We zijn blij dat er langzamerhand een andere houding is ontstaan in de partij, die er in resulteerde dat wij sinds februari 1978 een eigen plaats hebben binnen de partij en daarmee ook een eigen budget.

We werden ook wel eens gevraagd door andere organen binnen de partij, zoals de Studiestichting, of personen, zoals Van Hulst en Jurgens, die een bezinningsklub oprichtten. Vragen in de trant van: o, ja daar moet ook een vrouw in zitten. Daar zijn we nooit gelukkig mee geweest. Simone de Beauvoir beschrijft dit fenomeen als: alibivrouwen. Een goede omschrijving, lijkt ons.

Met de kommissie Vorming en Scholing, later de S.R.V. is het contact nooit goed gelopen. Er heerste ergernis, toen er bij de aanstelling van een nieuwe kracht, begin 1976 geen rekening met onze wensen werd gehouden.

We hebben geprobeerd via de regeling werkeloze vrouwen zelf een vormingswerkster te krijgen. Ook dat is niet gelukt.

Nu zit er een vrouw in de SRV. Langzamerhand is er iets op gang gekomen. Eén medewerkster had een aantal uren wat ze aan vrouwenwerk kon besteden. Ze heeft met de regionale PPR-vrouwengroepen gewerkt.

Inmiddels is ze echter ontslagen.

PPR-aktiekrant: hiermee verliep het contact aanvankelijk stroef. Dankzij het redaktielid Wil Merkies lukte het meestal wel onze stukken ongewijzigd in PPR-aktiekrant te krijgen.

Met de nieuwe redakteur hebben we al een eerste contact gehad dat goede vooruitzichten bood.

– Buiten de partij:

We hebben zoveel mogelijk met andere progressieve vrouwengroepen samengewerkt. Aanvankelijk traden we niet in groten getale op de voorgrond, lieten dat aan een enkeling over, b.v. Wil Merkies (PPR-aktiekrant), Margo Andriessen.

Langzamerhand doen we wel meer mee aan manifestaties, demonstraties.

Sinds anderhalf jaar zit ook in Wij Vrouwen Eisen een vaste vertegenwoordigster.

Met de Rooie vrouwen hebben we twee jaar een werkkontakt gehad. Het ging om gesprekken met PvdA- en PPR-fraktieleden, die bij het beleid op emancipatiegebied betrokken waren.

De Rooie vrouwen waren beter geïnformeerd en georganiseerd, en hadden daarom meer inbreng dan wij.

De PPR-fractie was er ook meer niet dan wel. Uiteindelijk hebben de Rooie vrouwen het contact opgezegd.

GESCHIEDENIS VAN DE REGIONALE WERKGROEP NOORD-HOLLAND VAN DE PPR-VROUWEN

DOOR ADA BUIZER EN RENÉ WUBBE

De landelijke PPR-vrouwengroep vroeg ons een stuk te schrijven over onze regio, met als uitgangspunt de vragen: hoe is onze regionale groep van de grond gekomen, en wat leeft er zoal op het ogenblik?

1. Geschiedenis

Wij zijn ontstaan uit een dag die de landelijke PPR-vrouwengroep in oktober 1975 organiseerde met als onderwerp „de economische situatie van vrouwen”. Een subgroep „emancipatie” van de Amsterdamse welzijnsgroep heeft zich later bij onze PPR-vrouwen Noord-Holland-groep gevoegd.

Om uit te breiden heeft deze PPR-vrouwengroep drie dagen georganiseerd, waarvoor alle vrouwelijke PPR-leden van Noord-Holland aangeschreven werden. De agenda's waren nogal vaag (b.v. een punt: „zaken emancipatie betreffende”), en konden ter plekke worden aangevuld of veranderd, maar ze trokken veel vrouwen (onder wie natuurlijk ook nogal wat „eendagsvlinders”). Deze vrouwen hadden ook een nogal uiteenlopende belangstelling en kwamen om verschillende motieven. Daarom hebben we na de laatste algemene dag (in oktober 1976) de groep in twee subgroepen verdeeld: een praatgroep – die over meer persoonlijke dingen ging praten – en een politieke groep. Op de bijeenkomsten van de politieke groep kwamen de meeste praatgroepvrouwen ook, wat tot gevolg had dat de groepen later gemakkelijk weer bij elkaar gevoegd en herverdeeld konden worden. De politieke groep heeft voor zichzelf een scholing op touw gezet en gevolgd.

We hebben een weekend gehad, met medewerking van Anna Timmermans van de SRV, in september 1977, om onze groep te herorganiseren en ons te bezinnen op waar we mee bezig wilden zijn.

Het is in oktober 1976 een duidelijke keuze geweest, om met de toen gevormde groep te gaan werken. Wij vonden toen dat de periode waarin werving op de eerste plaats stond, afgelopen moest zijn. Toch hebben we sindsdien open gestaan voor nieuwe vrouwen, en dat zal ook zo blijven, maar de werving geschiedt indirect: via mond tot mond reclame en publikaties, of aankondigingen in plaatselijke PPR-organen.

2. Heden: wie zijn wij, hoe werken wij

Sinds we in oktober 1976 besloten hebben om een vaste groep te vormen (onderverdeeld in subgroepen) is het aantal deelneemsters vrij konstant en zijn het ook dezelfde mensen die steeds komen: het zijn er ± 15 en komend uit verschillende leefsituaties, en ook van uit-

eenlopende leeftijden (de oudste is ± 50 en de jongste ± 20).

Nog steeds zitten er vrouwen in met uiteenlopende motieven. Onze overeenkomst is echter: de gemeenschappelijke ontevredenheid die het samenwerken met mannen ons opleverde, en de overtuiging dat vrouwenzaken toch door vrouwen samen het beste konden worden behartigd.

Hoe werken we nu:

Eenmaal per maand komt de grote groep bij elkaar: de ene maand bepraten we een thema, de volgende keer komen de organisatorische zaken aan bod. Verder zijn we nu onderverdeeld in drie subgroepjes: feminisme, economie en onderwijs. Deze subgroepjes bepalen hun eigen programma en frekwentie van bij elkaar komen.

Samenwerking: we werken meer samen met vrouwengroepen dan met „gemengde” groepen. Wel laten we ons, sporadisch, in organen binnen de partij vertegenwoordigen. Met de landelijke PPR-vrouwen hebben we contact via een vaste vertegenwoordiging, met de andere regio's hebben we geen vaste contacten. De vrouwengroepen met wie wij vaste contacten hebben zijn: Wij vrouwen eisen, en het Femsoc-platform.

Geregeld werken we mee aan acties en manifestaties, b.v. het vrouwenfestival, de actie van de WSBZ-vrouwen (Amsterdamse gemeentelijke schoonmaaksters), voor behoud van hun werkgelegenheid, de Internationale dag voor de vrouw, de actie bij de Bijlmerbajes voor gelijke rechten voor vrouwelijke gedetineerden. Het feit dat we op politiek nivo sporadisch met mannen (willen) samenwerken, heeft tot gevolg dat het binnen de PPR nog voorkomt dat beslissingen over ons zonder ons worden genomen. Als voorbeeld hiervan kunnen we het abortusstandpunt van de PPR noemen zoals dat in het PPR-provinciale staten-verkiezingen krantje geformuleerd staat. Het eigen karakter van PPR-vrouwen Noord-Holland kunnen wij als volgt omschrijven: – de meeste vrouwen uit onze groep komen uit Amsterdam. Bovendien is Amsterdam het „Walhalla” voor iedereen die actief is (op politiek gebied) of wil zijn, dus de invloed uit Amsterdam op het reilen en zeilen van onze groep is erg groot. – onze regio is erg uitgestrekt: vrouwen die b.v. uit Den Helder komen hebben andere regionale belangen dan vrouwen die uit het Gooi komen. Misschien moeten we tot de oprichting van sub-regio's komen.

3. Wat hebben wij van onze werkwijze geleerd, welke problemen hebben wij gehad

1e. Het opvangen van nieuwe vrouwen bij een groep die al lang bestaat.

Wij hebben bedacht dat nieuwkomenden van nu als ze dat willen zullen worden bijgepraat door iemand van de groep. Het is voor beide kanten prettiger, als de informatie van de verschillende groepsleden niet al te erg uiteenloopt.

2e. Het werken met vrouwen met verschillende achtergronden, motieven. Dat geeft wel eens spanningen, die ook door de verdeling in subgroepjes soms niet op te lossen zijn. Door b.v. over een onderwerp als „feminisme” te discussiëren komen de verschillen weer eens op tafel. We hebben er nog geen waterdichte oplossing voor kunnen vinden. De vraag is of dat moet. Praten met gelijkgezinden is ook niet altijd even aantrekkelijk.

3e. De frekwentie en plaats van bij elkaar komen: omdat de plaats al ruim een jaar Amsterdam is, moeten steeds dezelfde er een eind voor reizen. Anderzijds is een grote opkomst alleen gegarandeerd als we het in Amsterdam doen. Dat is wel a-solidair van die Amsterdammers misschien. We hebben er in het begin wel over gepraat, maar er bleek toch geen andere oplossing voor te zijn.

De frekwentie maakt ons eigenlijk niet erg slagvaardig. Dat hebben we opgelost door met contactvrouwen van de verschillende subgroepen te werken, en door het aanstellen van een contactvrouw naar de gemeenteraadsfractie van Amsterdam. Of deze oplossingen ons slagvaardig genoeg maken, is een vraag die voorlopig actueel blijft.

Het is nu eenmaal voor verschillende vrouwen te moeilijk om vaker te vergaderen.

4e. Het ontmoetingselement van de vergaderingen. We vergaderen de hele zaterdagmiddag: dat is vaak wel een uitputtingsslag. Bovendien heeft eigenlijk iedereen ook behoefte aan gezelligheid, en het strakke vergaderregiem kent daar – als het goed is – nauwelijks plaats aan toe. We hebben daar het volgende op gevonden: na de bijeenkomst gaan we met de vrouwen die daar zin in hebben, gezellig uit eten.

5e. De financiën: in het verleden was dit een telkens terugkerend probleem. We zijn nu aan het praten over een gedeeltelijke oplossing via een eigen budget voor de PPR-vrouwen.

6e. Het samenwerken met mannen-groepen (en „gemengde” groepen): we hebben nooit tegen elkaar gezegd dat het niet mocht of niet kon, maar de een voelde zich er nu eenmaal minder toe aangetrokken dan de ander. Intuïtief is het zo gelopen, dat die samenwerking niet op onze prioriteitenlijst stond. Het heeft waarschijnlijk te maken met de ontwikkeling van je eigen identiteit als vrouwengroep en de moeieven waarom je er bij komt. Wel moeten we er in de toekomst wat gestructureerder aandacht aan besteden, want vrouwenzaken komen toch in partijprogramma's, omdat het nu eenmaal „moet”.

4. Wat willen we nog verder

1e. Naarmate we meer van ons lieten horen, op manifestaties en zo, ontdekten wij dat het ons ontbreekt aan goede en gedegen documentatie over onze groep en wat wij willen. Nu is een groepje bezig een boekje te schrijven over onze visie.

2e. We willen beter contact gaan onderhouden met andere regio's. Hoe weten we nog niet.

3e. Behalve via een boekje, ook via publikaties en vertegenwoordigingen, meer naar buiten treden, en onze bijdrage leveren aan een partij-visie op vrouwenzaken.

FEMINISME EN DE PPR

DOOR MARGOT WINGEN

1. Inleiding

Om helder over feminisme en de PPR te kunnen denken moeten we eerst definiëren wat feminisme is en wat de PPR is.

Over het begrip *feminisme* bestaan ontzettend veel meningsverschillen. Het is dus nodig aan te geven, wat wij hieronder verstaan. We gebruiken in dit stuk de omschrijving van de emancipatie-kommissie in haar „diskussienota emancipatiewerk” van januari 1977: „feminisme is het waardevol en invloedrijk maken voor de hele samenleving van traditioneel aan vrouwen toegekende eigenschappen en activiteiten”. Deze definitie is dus niet de enige juiste.

Feminisme wil allereerst de rolbeperkingen van vrouwen en mannen doorbreken: de dwang op mensen om een rol te spelen die hen maar ten dele past moet verdwijnen, zodat iedereen zichzelf kan zijn. Feminisme wil allermindst nieuwe stereotypen opdringen. Dan vallen we van de ene rolbeperking in de andere.

Een andere samenleving zal niet alleen het resultaat van dit wegvallen van rolbeperkingen zijn, maar tevens voorwaarde om dit doorbreken van rolpatronen op grote schaal mogelijk te maken. Alweer een vicieuze cirkel, waar we bij probleemsituaties zo vaak op stuiten. We moeten ook hier deze cirkel openbreken. En gaan bouwen aan een samenleving, waarin de rechten en verplichtingen, de lusten en de lasten, gelijkelijk over de seksen verdeeld zijn. Dit houdt in dat alle mannen ook verplichtingen in de persoonlijke levenssfeer op zich gaan nemen. Zij gaan hiervan de positieve en negatieve gevolgen ondervinden: naast veel voldoening ook extra verantwoordelijkheden. In zo'n samenleving zijn vrouwen en mannen volkomen gelijk-

gerechtigd. Alle vrouwen nemen daarom ook verplichtingen buitenshuis op zich. Weer inclusief de positieve en negatieve kanten: naast gevarieerde contacten en stimulansen ook nieuwe verantwoordelijkheden. Tenslotte willen feministen bij mannen en vrouwen de waardering bevorderen voor eigenschappen en activiteiten die traditioneel aan het vrouw-zijn gekoppeld worden. Zoals kwetsbaar blijken, verzorgen, gevoelig zijn, huilen, persoonlijke relaties belangrijk vinden. Deze gevoelens, gedragingen en vaardigheden moeten gezien worden als wezenlijk en waardevol voor vrouwen en mannen. En bovendien waardevol voor alle terreinen waar mensen bezig zijn. Of dat nu in het privéleven is, in het onderwijs, in het arbeidsproces of in de politiek.

Wat is de PPR? De PPR is een politieke partij, die haar inspiratiebron vindt in Christendom, Marxisme, humanisme, liberalisme, anarchisme enz.

De PPR is zich de veelzijdigheid van deze bronnen terdege bewust. Zij heeft uit al deze bronnen een eigen ideologie opgebouwd, zonder een nieuw -isme toe te willen voegen aan de reeds bestaande rij.

De PPR is een radicale partij. Zij streeft ernaar, dat het leefklimaat in Nederland, in de wereld, zo wordt ingericht dat de oorzaken van de ellende worden weggenomen. Bij iedere beslissing moeten we afwegen of we hierdoor een stap in de goede richting zetten.

Hoe gaat de PPR daarbij te werk? Er zijn vier kernthema's gekozen: vrede, macht, milieu en welzijn. Haar visie op de maatschappij heeft ze geformuleerd rond deze thema's.

Vrede: Konkrete initiatieven zijn nodig voor ontspan-

ning en ontwapening en voor een eerlijke verdeling van de welvaart in de wereld.

Macht: spreiding van sociaal-ekonomische macht. Meer greep van de samenleving op het ekonomies gebeuren. Democrativering van bedrijven, instellingen en bestuur.

Milieu: zuinig zijn met ruimte, grondstoffen en energie, schone lucht en water.

De kwaliteit van ons leven hangt hier ten nauwste mee samen. We mogen ze gebruiken, niet verbruiken!

Welzijn: iedereen moet de gelegenheid krijgen zichzelf te ontplooiën en vorm te geven aan de eigen woon- en werksituatie.

Hoe zit het nu met het feminisme? Dit is niet alleen een inspiratiebron, maar veel meer een principe waarmee bij iedere PPR-stap rekening moet worden gehouden, zoals Francien de Groot stelde in haar toespraak op het PPR-kongres van 24 februari 1978. Bij iedere regeling, plan, beslissing of uitspraak moeten we meteen doordenken of de verwezenlijking van een feministische samenleving dichterbij komt.

Als we de konsekventies van de doelstellingen van feministen bekijken zien we een fundamentele invloed op de hele inrichting van de maatschappij: gezin, bedrijf, bestuur enz. Mensen die beweren, dat de huidige vier thema's ook vanzelf een feministische samenleving dichterbij brengen, hebben ongelijk. De PPR laat toch ook niet het thema vrede weg, omdat bij een betere verdeling van macht er vanzelf vrede ontstaat. Nee men kiest natuurlijk een thema dat hier rechtstreeks op let: het thema vrede.

Zolang er binnen onze maatschappij nog zoveel onvrijheid voor mannen en vrouwen is, zal ook het thema feminisme onontbeerlijk zijn. Hiermee wordt niet bedoeld dat de PPR-vrouwen een themagroep moeten worden. Feminisme is een thema, PPR-vrouwen is meer dan een themagroep.

Wat zal dit voor de PPR gaan inhouden?

De doorwerking van het feminisme is tweeledig:

- theoretisch-inhoudelijk;
- praktisch (het moet deel gaan uitmaken van de levensstijl).

Allereerst willen we ingaan op de theoretisch-inhoudelijke kant. We kiezen hier het onderwerp „werkgelegenheid” omdat dit vooral ook voor vrouwen uitermate aktueel is. Welke elementen zijn onmisbaar in de PPR-visie over de werkgelegenheid, wanneer uitdrukkelijk gestreefd wordt naar een feministische samenleving.

Vervolgens willen we nagaan, hoe het feminisme de levensstijl van PPR-mensen, en in het bijzonder het politiek bedrijven binnen de PPR, zal moeten beïnvloeden.

2-1. Welke feministische elementen zijn onmisbaar in de PPR-visie over de werkgelegenheid.

Een werkgelegenheidsvisie die ervan uitgaat „als we maar wat aan werkverschaffing en de werkverdeling doen, dan pikken de vrouwen vanzelf hun graantje wel mee”, is volgens ons onjuist, en wijzen we daarom af.

Uitgangspunt van een feministische werkgelegenheidsvisie zal moeten zijn een benadering van de arbeidsproblematiek waarin

- man en vrouw gelijke rechten en mogelijkheden hebben,
- gezinnen, groepen en individuen leven kunnen van hetgeen ze verdienen,
- en mensen genoeg tijd en energie overhouden om voor zichzelf en elkaar te zorgen.

Deze elementen zullen we proberen iets nader uit te werken aan de hand van enige voorbeelden.

- Willen mannen en vrouwen gelijke rechten en mogelijkheden hebben dan zal er een individualisering van de werkverdeling moeten komen. Dat wil zeggen dat iedereen recht op werk heeft (en de verplichting tot werken indien zij of hij daartoe in staat is). Of men in een gezin, een leefgroep of alleen woont, moet buiten beschouwing blijven. Ook in deze tijd, waar betaald

werk een schaars goed wordt, moet iedere regeling die hiermee in strijd is, afgewezen worden.

Het enige alternatief moet zijn: al het werk dat beschikbaar is ook benutten, en een betere verdeling van het werk. Deeltijd-werk zal dan ook in hoge mate gestimuleerd moeten worden.

Kenmerkend voor een feministische werkverdeling zal bovendien zijn: het verkorten van de arbeidsdag. Langere vakanties, kortere werkweek en vroege pensionering leveren wel meer arbeidsplaatsen op, maar maken het nauwelijks eenvoudiger voor man en vrouw om werk en verzorgende taken te combineren.

Door de inrichting van de samenleving werken veel vrouwen momenteel als de kinderen klein zijn langere tijd niet buitenshuis.

De ervaring, die zij in al die jaren opgedaan hebben op velerlei gebied (huishoudelijk werk, opvoeding, enz.) zal gewaardeerd moeten worden als zij later buitenshuis gaan werken. Dit gebeurt toch ook met de ervaring die je opdoet in een baan!

De PPR wijst momenteel niet-selektieve groei af vanwege de gevolgen voor het milieu, ruimtelijke ordening, grondstoffen en energievoorraden. Hier kan nog aan toegevoegd worden: vanwege de anti-feministische gevolgen. Immers: Niet-selektieve groei leidt tot een stijgende materiële produktie. Deze produktie moet afgezet worden. En alles in deze samenleving wat deze afzetkansen vergroot, moet versterkt, of tenminste in stand gehouden worden. Ook de leefeenheden moeten dus klein zijn en blijven: onafhankelijk van elkaar, met voor alles eigen apparaten. Ook bij opvoeding en huishoudelijk werk zijn de leefeenheden scherp gescheiden. Per eenheid is dit een fikse taak. Kortom, niet-selektieve groei benadrukt de traditionele rolverdeling: de één verdient een goed inkomen, de ander verzorgt de spullen die daarmee gekocht worden.

Geen manier van wonen en leven is beter voor de afzet, en slechter voor de feminisering!

Willen mannen en vrouwen tijd en energie overhouden, kortom de mogelijkheid hebben om buitenshuis verplichtingen op zich te nemen, dan zullen de mensen gestimuleerd moeten worden tot meer samenwerking in hun buurt, zodat het met de versnippering van tijd en energie afgelopen is.

Deze buurtsektor*) zou weer taken van het gezin kunnen overnemen, die vroeger ook hierbuiten plaatsvonden. Bijvoorbeeld een gedeelte van de opvang en opvoeding van kinderen, burenhulp, enz.

Heel wat zaken die uit de boot vallen bij de private sektor (partikulier bedrijfsleven), omdat ze niet winstgevend genoeg zijn, en bij de publieke sektor (overheid), omdat ze niet dringend genoeg zijn of te afhankelijk van de wensen van de betrokkenen, dus te veelvormig, komen nu bij het gezin terecht. Een buurtsektor kan deze leemte opvullen. (Zie het stuk van Francien de Groot).

- Ieder mens of hij nu alleen woont of met meerderen zal moeten kunnen leven van hetgeen hij of zij verdient (krijgt). Het gaat hier om een individualisering van inkomensverdeling. Het geld wat hiervoor nodig is zal ergens vandaan moeten komen. Nivellering van inkomens zou hiervoor moeten zorgen.

Wij zijn hier momenteel nog ver van verwijderd. Onze hele inkomens- en sociale verzekeringsstructuur zit vastgebakken aan het gezin. Iedere verandering in deze structuren zal beoordeeld moeten worden naar de mate waarin zij mensen vrijmaakt. Een beleid dat kostwinners bij vakatures, vaste aanstellingen enz. bevoordeelt, wijzen wij af. Het werk en de uitkeringen zullen verdeeld moeten worden. De invoering van een basisinkomen is dan ook alleen acceptabel als het uitgaat van gelijke rechten van mannen en vrouwen: dus van individuen.

(Dit onderdeel is verder uitgewerkt in het stuk van Francien de Groot).

- Tenslotte moet het werk in de publieke en private sektor zo worden georganiseerd dat de arbeidende mens tijd en energie overhoudt om voor en met men-

*) zie opmerking op blz. 20.

sen met wie hij of zij samenleeft, dit samenzijn inhoud te kunnen geven.

Dat hieraan in de huidige maatschappij nog ontzettend veel ontbreekt, behoeft denken wij geen verduidelijking.

2-2. Wat draagt het feminisme bij aan de levensstijl van PPR-mensen en aan het politiek handelen van de PPR en binnen de PPR?

Als het goed is probeert iemand die zich bij discussies druk maakt om de Derde Wereld, het milieu, macht en welzijn, hiervan ook iets in de praktijk te brengen in het dagelijks leven. En juist hier kunnen krachten optreden die tegengesteld werken aan feministische principes. Juist een partij als de PPR moet ervoor waken, dat door die andere levensstijl niet de taak verzwaaard wordt van degene, die met de huishouding belast is. Sober leven, bijv. kleding repareren, kost meer tijd dan iets nieuws kopen. Gezond voedsel is vaak niet in de supermarkt dichtbij huis verkrijgbaar.

Om deze andere levensstijl ook feministisch te kunnen laten zijn zal op de eerste plaats veel meer van de huishoudelijke taken verdeeld moeten worden. Daarnaast zal ook uit het gedrag van PPR-mensen moeten blijken dat zij de zogenaamde vrouwelijke eigenschappen waardevol vinden voor mannen en vrouwen.

En nu de politiek. Een feministische manier van politiek bedrijven zorgt ervoor, dat er tijd en energie overblijft om voor jezelf en anderen te zorgen. We onderscheiden hier twee aspecten: hoeveel tijd besteden we aan politiek en op wat voor manier zijn we politiek bezig.

Allereerst geen uitputtingsvergaderingen meer, waarna we opgelapt moeten worden. Waarom bovendien iets met veel woorden zeggen, als het met weinig kan? Dat is toch alleen maar om indruk te maken! Feministische mannen en vrouwen krijgen hierdoor vaak een afkeer van de politiek. De inhoud van vergaderingen is lang niet evenredig met de tijd, die we ervoor vrij maken.

Momenteel wordt het nog maar al te vaak als positief beschouwd, als iemand zich altijd wil en kan vrij maken voor zakelijke aangelegenheden. Laten we eens meer gaan waarderen, dat we voor mensen tijd beschikbaar willen en moeten hebben.

Het argument: „ik kan niet, want ik moet dit of dat doen”, mag niet meer gewicht in de schaal leggen dan: „ik kan niet, want ik ben al zoveel zaterdag van mijn

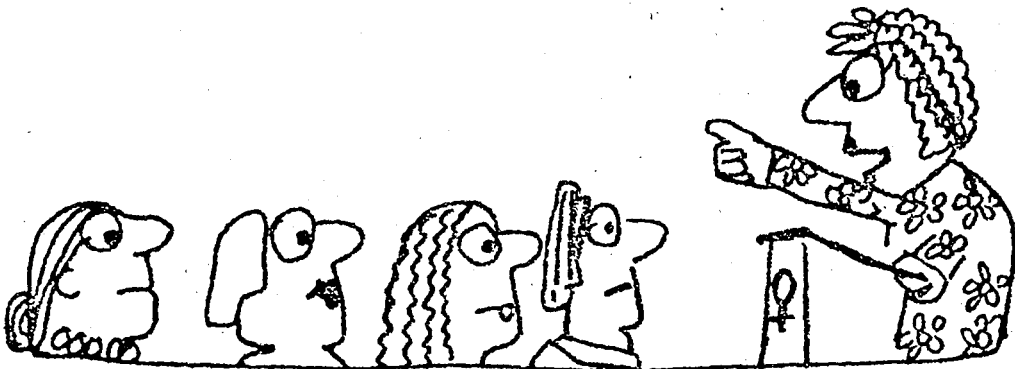
huisgenoten weggeweest”. Zakelijke argumenten mogen niet hoger aangeslagen worden dan persoonlijke. Dit is ons inziens ook een van de redenen, waarom feministische mensen weinig aan politiek willen en zullen deelnemen, zolang hierin geen verandering komt. Relaties opbouwen en in stand houden met de mensen met wie je samenleeft kun je niet, wanneer je ze maar af en toe ziet. Regelmatig tijd en aandacht voor elkaar hebben is onontbeerlijk. Je moet de groei van elkaars ideeën meemaken. Ook binnen de PPR zal hiermee nog meer rekening gehouden moeten worden. Gebeurt dit niet dan zullen steeds meer feministische mensen, die idealen in de maatschappij willen nastreven, géén vaste bindingen meer aangaan, geen kinderen meer willen krijgen, omdat ze moeten kiezen! Een partij waarin de traditioneel aan vrouwen toegeschreven eigenschappen gewaardeerd worden zal anders vergaderen. Er zal ruimte zijn om tijdens de vergaderingen gevoelens te uiten. Men zal proberen juist de ideeën van zwijgers te horen te krijgen, de kletsers komen toch wel aan bod. De waarde van je gedachten is niet evenredig aan de mate, waarmee je je op de voorgrond dringt.

De mens heeft bij de verdeling van schaarse middelen, materieel of immaterieel, of het nu gaat om geld of macht, steeds redenen proberen te formuleren, waarom de een meer recht op iets had dan de ander. Deze redenen werden dan verhuld door mythe, godsdienst, natuur enz. De PPR streeft ernaar dit onrecht duidelijk te maken en te bestrijden. We zijn nog vaak blind voor de onderwaardering van de traditioneel aan vrouwen toegeschreven eigenschappen en voor de rolbeperkingen, die mensen opgelegd worden. We zijn er te zeer aan gewend.

Het feminisme kan een konstruktieve bijdrage leveren aan het inzicht in en het aanpakken van deze zaken, waar iedereen, ook PPR-leden, dagelijks mee te maken heeft.

*Mannen hebben natuurlijk veel emoties, maar mogen ze niet hebben denken ze.
Die emoties vinden hun sluiptwegaan naar denkfouten, valsere redeneringen, irrationeel denken, domheden.*

Peperkorrels.

EMANCIPATIE: gelijke verdeling van arbeid en inkomen

DOOR FRANCIEN DE GROOT

Inleiding

Het kabinet-Den Uyl, dat ook door de PPR ondersteund werd, stelde zich ten doel: een betere spreiding van macht, kennis en inkomen.

Kijken we naar de positie van de vrouw anno 1978 dan zien we dat vrouwen er maar bekaaid af zijn gekomen. De meeste vrouwen beschikken niet over een eigen inkomen en vrouwen hebben zo mogelijk nog minder zeggenschap over hun eigen levensomstandigheden dan mannen.

Daarnaast is het nog steeds zo, dat dié dingen die vrouwen bij uitstek weten of kunnen, niet voor vol worden aangezien in onze samenleving. De vooruitzichten zijn evenmin rooskleurig. Een volwaardige deelname aan de arbeidsmarkt is nu extra bemoeilijkt: de werkloosheid is opgelopen tot een geregistreerd aantal van 215.000 werklozen en dit getal zal naar verwachting nog toenemen.

Verder is er een groot aantal niet geregistreerde werklozen, waaronder naar schatting 3 á 400.000 gehuwde vrouwen. Het aantal gehuwde vrouwen dat buitenshuis wil werken neemt snel toe. Velen van hen worden al niet eens meer ingeschreven bij het Gewestelijk arbeidsbureau („mevrouwetje, er is toch geen werk voor u”) of zij laten zichzelf niet inschrijven omdat ze geen betaling verwachten en bovendien niet in aanmerking komen voor „normale” uitkeringen.

Voor deeltijdbanen hoeft je al helemaal niet op bemiddeling te rekenen.

Het huidige beleid t.a.v. de werkgelegenheid kenmerkt zich door zijn korte-termijnkarakter: de 215.000 zichtbare werklozen moeten zo snel mogelijk verdwijnen. Geen rekening wordt er gehouden met het feit dat de omvang van de werkloosheid verre het in cijfers zichtbare gedeelte overtreft: een aantal essentiële vragen over de toekomstige ontwikkeling van de werkgelegenheid worden niet gesteld. Een wezenlijke oplossing van de werkloosheid wordt hierdoor niet bereikt. Illustratief voor deze vorm van struisvogelpolitiek en tegelijkertijd bijzonder verontrustend, zijn de recente ideeën om vrouwen (in eerste instantie gehuwde vrouwen) uit te sluiten van het arbeidsproces. Ook de heer Boersma (N.B. ex-minister van sociale zaken) toont zich nu een voorstander van het voorrang verlenen aan kostwinners bij open arbeidsplaatsen.

De idee van gehuwde vrouwen als „reserve arbeidskrachten, die je – evenals gastarbeiders trouwens – naar believen in of uit de ijskast zet, lijkt hierdoor bevestigd te worden: heeft onze economie meer arbeidskrachten nodig, dan worden alle voorwaarden geschapen om gehuwde vrouwen als arbeidskracht in te schakelen: b.v. verruiming van het part-time werk in

het begin van de zestiger jaren, kresjes die zowel door de overheid als door het bedrijfsleven in het leven werden geroepen.

Zodra het slecht gaat met onze economie dan moeten vrouwen weer snel terug naar het huishouden. De „bewustzijnsindustrie”, zoals Margriet en Viva, zal wel helpen om te laten zien wat voor verschrikkelijk belangrijke taken er voor de huisvrouw liggen in het gezinnetje (tenslotte, als het alléén poetsen en rotzooi opruimen van andere gezinsleden zou zijn, zou geen enkele vrouw het meer pikken).

Door dit voorstel om gehuwde vrouwen uit te sluiten van de arbeidsmarkt, ontstaat tevens een zondebok-effect: als gehuwde vrouwen niet zo nodig moesten werken zou het met de werkloosheid wel meevallen.

Voor de PPR-vrouwen is het duidelijk dat er in ons huidige bestel nooit genoeg werk zal zijn voor al diegenen, mannen en vrouwen, die willen werken en hiermee in hun levensonderhoud moeten voorzien.

Wij vinden dat dit bestel dus zó veranderd zou moeten worden dat er wél werk is voor iedereen. Dit betekent niet een zo groot mogelijke economische groei, en dan maar hopen dat er ook meer arbeidskrachten nodig zullen zijn, het betekent wel: verdeling van al het beschikbare werk over **alle** mensen, ongeacht sekse of rol. In het navolgende willen we onze doelstellingen uiteenzetten en een schets geven van de plaats die vrouwen (en mannen) zouden moeten innemen in de toekomstige organisatie van het beschikbare werk.

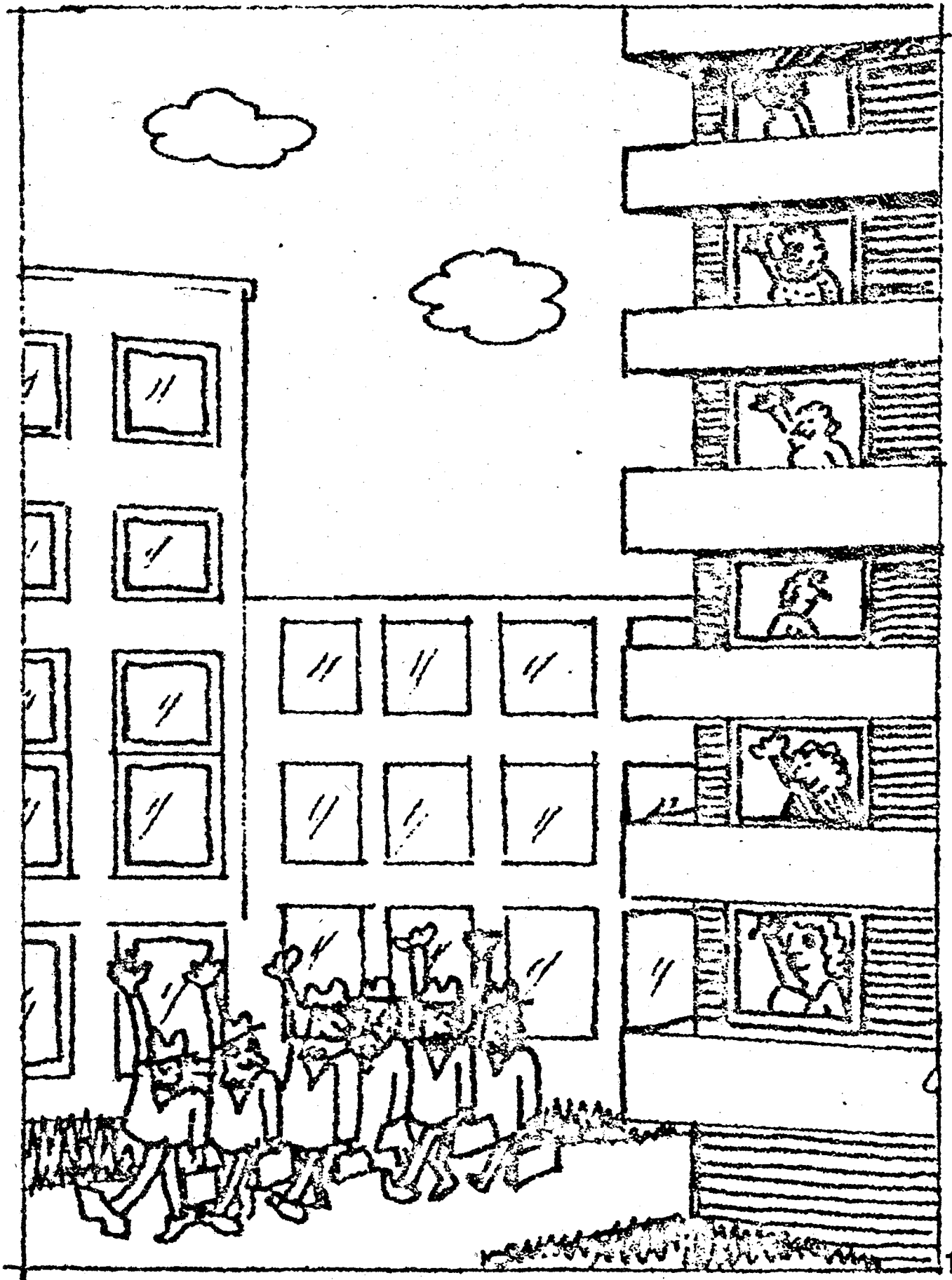
Hoofdstuk I Doelstellingen

Onze belangrijkste doelstellingen zijn:

- Recht op zinvolle arbeid
- Financiële onafhankelijkheid
- Gelijke deelname aan (betaald) productieproces en (onbetaald) huishoudelijke sektor en vrijwilligerswerk.

ad a. *Recht op zinvolle arbeid: in het productieproces?*
Zoals het woord al zegt: zinvolle arbeid is arbeid waarvan je de zin inziet: arbeid waarvan je weet waartoe het dient, en waaraan je je eigen steentje bijdraagt, en meebeslist.

Het recht op zinvolle arbeid zou een individueel recht voor ieder – zowel mannen als vrouwen – moeten zijn. Wat er geproduceerd wordt, *hoeveel* en *waarvoor*, wordt in de huidige economische orde niet bepaald door degenen die in dat productieproces werken. Dit is echter wel van het grootste belang, wil je zinvol kunnen

werken. Zinnvolle arbeid onder de huidige arbeidsverhoudingen is voor weinigen weggelegd. Vrouwen zouden, geloven wij, gezamenlijk een eigen bijdrage moeten en kunnen leveren in de strijd om medebeslissingsrecht in het produktieproces.

Recht op zinnvolle arbeid: in het huishouden?

De mensen denken vaak dat je in het huishouden wél zinnvol werk doet. Vooral als je voor die tijd nóg rottiger werk gedaan hebt: aan de lopende band gestaan b.v. Vergeleken met zulk soort werk lijkt het huishouden een „vrij” beroep waar je geheel naar eigen inzicht kan werken. Dit blijkt na een aantal jaren maar ten dele waar te zijn: Het huisvrouwenberoep is niet alleen een eenzaam beroep (zie het stuk van Margot Wingen) maar je bent als huisvrouw ook niet vrij om te doen wat je zinnvol vindt.

Je moet je werk geheel afstemmen op de dagelijkse bezigheden van echtgenoot en kinderen. Als vrouw heb je maar klaar te staan: in heel veel verschillende „werksituaties”. Om er een paar te noemen: ploegendiensten, of handarbeid zonder onregelmatige diensten, kantoorwerk, hoger geschoold werk met of zonder avondwerk, en niet te vergeten, mannen die een uitkering hebben of gepensioneerd zijn. Al die verschillende werk- en leefsituaties hebben verschillende invloeden op het werk van de huisvrouw. De leefsituatie van de huisvrouw is altijd óók haar werksituatie: huishoudelijk werk gaat door op momenten dat voor de meeste buitenshuis-werkenden rust, ontspanning en vrije tijd aanbreekt, en de huisvrouw haar verzorgende taak dient te vervullen!

Als we naar de hele maatschappij kijken betekent dit dat de huishoudelijke sektor direkt bepaald wordt door de produktieve sektor. Het huishouden wordt ook wel „de reproductieve sektor” genoemd: het huishouden (of ook: het gezin) moet er voor zorgen dat manlief's morgens weer fris aan het werk gaat, dat hij niet in opstand komt tegen onmenselijke werkomstandigheden omdat hij thuis geborgenheid vindt, dat er kinderen opgevoed worden tot toekomstige gewillige arbeidskrachten en . . . door het huishouden wordt gekonsumeerd, de huisvrouw geeft een belangrijk deel van het gezinsinkomen uit.

Recht op zinnvolle arbeid: volgens een mannelijke, vrouwelijke of menselijke maat?

Zinnvolle arbeid betekent ook werken aan je ontplooiing als mens. In aansluiting op het PPR-boekje „mannelijke maat” constateren we dat tot nu toe de arbeid naar een vrouwelijke dan wel mannelijke maat gemeen werd; mannen behoren zich buitenshuis te begeven om de kost te verdienen voor de rest van het gezin en zichzelf, vrouwen regelen alles thuis. Mannen horen zich logisch denkend en zakelijk op te stellen, vrouwen behoren affektief, emotioneel en koesterend te zijn. Dit heeft in de loop der eeuwen geleid tot een volkomen scheefgegroeide maatschappij, waarin zowel mannen als vrouwen zich eenzijdig ontplooid hebben, en waarin de mannelijke maat wél de toon aangaf. Zinnvolle arbeid voor ieder individu volgens menselijke maat betekent dat iedere man en iedere vrouw zowel arbeid binnenshuis als buitenshuis verricht en dat de traditionele verdeling in mannen- en vrouwenwerk vervalst. Dit geldt niet alleen voor het betaalde werk maar ook voor de private sektor: huishouden en vrijwillige arbeid. Ook de vrijwillige arbeid kent tot nu toe n.l. een mannelijke en een vrouwelijke maat. Manlief doet aan politiek: d.w.z. zakelijk, logisch denkend, vrouwen aan bejaardenwerk: emotioneel, koesterend etc.

Ook hier zal een betere verdeling moeten komen.

ad b. *Financiële onafhankelijkheid*

Niet alleen de verdeling van arbeid is ongelijk: de betaling van arbeid is wellicht nog vreemder: het traditionele vrouwenwerk wordt nog steeds beschouwd als „liefdewerk tegen kost en inwoning”. Er staat geen enkele financiële vergoeding tegenover de vaak meer dan 40-urige werkweek van huisvrouwen. Hierdoor zijn alle huisvrouwen financieel afhankelijk van hun echtgenoot.

Voor alles wat zij onafhankelijk dan wel tegen de zin van hun echtgenoot willen ondernemen moeten zij hun hand ophouden. Alleen als zij buiten gezinsverband verder willen leven, of met kinderen weggaan bij de echtgenoot, is financiële bijdrage van staatswege mogelijk. Wij vinden dat financiële onafhankelijkheid voor de vrouw óók binnen gezinsverband mogelijk moet zijn.

ad c. *Gelijke deelname van mannen en vrouwen aan (betaald) produktieproces en (onbetaalde) huishoudelijke sektor en vrijwilligerssektor:*

Ideaal lijkt een gelijke deelname van vrouwen zowel als mannen aan het betaalde produktieproces. Uitgaande van de hiervoor noodzakelijke arbeidstijdverkortung zou je je een werkdag kunnen voorstellen van zo'n 5 à 6 uur. Er blijft dan nog genoeg tijd over per dag voor zowel man als vrouw om te besteden aan de huishoudelijke sektor en aan de vrijwillige sektor. Het is van belang om de mentaliteit van vooral mannen zo te veranderen dat dezen zich even verantwoordelijk voelen voor huishouding, kinderopvang en „emotionele” opvang binnen de kleine leefgemeenschap. Naar alle waarschijnlijkheid zal een gelijke deelname van man en vrouw aan het produktieproces lang niet zo moeilijk zijn als een gelijke deelname van man en vrouw aan de huishoudelijke sektor. Het gevaar is levensgroot dat in de vrije tijd (= buiten de werkuren in het produktieproces) er een voortzetting van de rolverdeling zal ontstaan: de vrouw doet het werk thuis, de man doet mee in het vrijwilligerswerk buitenshuis. Uitsluitend een grotere deelname aan het produktieproces door vrouwen zal derhalve nooit een volledige emancipatie kunnen betekenen.

In het volgende hoofdstuk zal ik proberen deze uitgangspunten te vertalen in een aantal beleidsmaatregelen.

Hoofdstuk II Beleidsmaatregelen

1. Stimulerende maatregelen tot deelname van vrouwen aan het produktieproces.

Zolang het in onze maatschappij een belangrijke waarde is dat vrouwen zich inzetten voor man, kinderen en huishouding zal er een hoge drempel zijn voor deelname aan het produktieproces. De doorbreking van de vanzelfsprekendheid dat deze zaken uitsluitend tot de verantwoordelijkheid van de vrouwen behoren vereist een radikale mentaliteitsverandering die waarschijnlijk een zaak van lange adem zal zijn. Er zijn echter ook een aantal konkrete maatregelen die de deelname van vrouwen aan het produktieproces zullen bevorderen. Bij mentaliteitsverandering denken wij aan de volgende punten:

a. Antidiskriminatiewetgeving.

Tot nu toe werden incidenteel die gevallen gesanktionneerd waarin duidelijk sprake was van diskriminatie. Er zal echter meer gedaan moeten worden: recente ervaringen in de Verenigde Staten wijzen uit dat een meer algemene antidiskriminatiewetgeving het traditioneel waarden- en normen- (= in dit geval: rollen-)patroon ingrijpend zou veranderen.

b. Roldoorbrekend onderwijs.

Dit geldt op de eerste plaats het tot op de dag van vandaag zeer traditionele lesmateriaal, (leesboekjes, e.d.), en in de tweede plaats de verschillende benadering van jongens en meisjes door het onderwijzend personeel.

c. Voorlichtende en informerende activiteiten.

Bij formele, konkrete maatregelen denken wij aan:

a. de achterstelling van de vrouw in de sociale wetgeving, vooral de getrouwde of samenwonende vrouw, moet veranderen. Er dient een individualisering van zowel sociale wetgeving als belastingen te komen: dit betekent o.a. dat het kostwinnersbegrip zal moeten worden afgevoerd.

b. de huidige organisatie van de arbeid, gebaseerd op de aanwezigheid van een huisvrouw/kinderopvang thuis, zal gewijzigd moeten worden. Vanuit de verant-

woordelijkheid van de samenleving als geheel voor de nieuwe generatie, zal de kinderopvang ook een kollektieve taak zijn en niet alleen als verantwoordelijkheid van de ouders gezien moeten worden. Het productieproces dient vrouwen op te nemen, d.w.z.:

- niet alleen formeel gelijk loon voor gelijke arbeid maar ook feitelijk
- evengrote kansen voor vrouwen om aangenomen en bevorderd te worden
- verlofdagen voor man en vrouw bij ziekte van één der huisgenoten
- bij geboorte van een kind het recht voor zowel man als vrouw om één van beiden dan wel afwisselend, een jaar het kind te kunnen verzorgen met behoud van loon en recht op terugkeer (deze maatregel kan geleidelijk worden ingevoerd.)

2. Arbeidsdagverkorting

Een eerlijke verdeling van het beschikbare werk in het productieproces impliceert één of andere vorm van arbeidstijdverkorting, uitgaande van een selectieve groei van onze arbeidsproductiviteit. Als we er tevens vanuit gaan dat niet alleen het werk buitenshuis eerlijk verdeeld moet worden maar ook het werk binnenshuis, lijkt een keuze voor arbeidsdagverkorting het beste; het gevaar van maatregelen als vakantieverlenging, vervroegde pensionering en de vermindering van het aantal dagen per week werken, zit hem hierin dat er nauwelijks roldoorbreking zal ontstaan. Mannen zullen op deze wijze hun extra vrije dagen gebruiken om te gaan vissen - ik noem maar wat -, een vrouw mag de gewone huishoudelijke taken blijven doen. Een arbeidsdagverkorting werkt structureel anders: het voorkomt een extra vakantiegevoel en zal betere voorwaarden tot roldoorbreking scheppen. Arbeidsdagverkorting zal pas op langere termijn gerealiseerd

kunnen worden. Op korte termijn zal daarom een begin gemaakt moeten worden met een grootscheepse verruiming van het aantal deeltijdbanen zowel voor vrouwen als voor mannen.

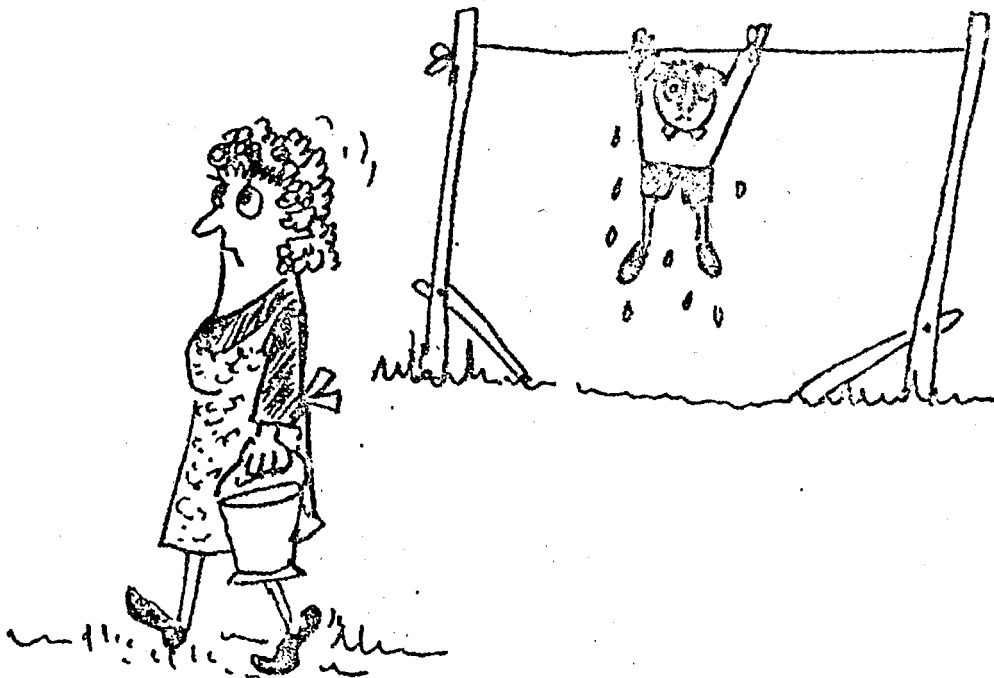
Hiermee bedoelen we dat alle banen gedeeld moeten kunnen worden, zowel de lager als de hoger gewaardeerde banen.

3. Bevordering van roldoorbrekende arbeidsverdeling in de „niet-betaalde sektor”.

Onder de „niet-betaalde sektor”: wordt gerekend het huishoudelijke werk binnenshuis en het vrijwilligerswerk (b.v. actie en belangengroepen, politieke en bestuurlijke taken.*) We hebben aangegeven dat ook in deze sektor een strakke rolverdeling heerst. Een roldoorbrekende arbeidsverdeling is hier welhaast nog moeilijker te bereiken dan bovengenoemde arbeidsdagverkorting. Een onderzoek van het Sociaal Culturele Planburo „Intromart” laat zien dat het op het ogenblik nog droevig gesteld is met deelname van mannen in huishoudelijk werk. Het blijkt dat echtgenoten van buitenshuis werkende vrouwen nog minder in de huishouding doen dan echtgenoten van niet-buitenshuis werkende vrouwen. Ook een toename van vrije tijd wordt niet besteed aan huishouding. De oorzaak van de gebrekkige participatie aan huishoudelijk werk is de lage status van dit werk. Een man krijgt geen erkenning van zijn omgeving als hij in het huishouden werkt. Daarentegen wel als hij in de politiek actief is of in bestuursfuncties.

Hieruit is waarschijnlijk ook de rolverdeling binnen de vrijwilligerssector te verklaren: mannen doen aan politiek, actiegroepen, bestuursfuncties, vrouwen doen kinderopvang-werk of bejaardenwerk. Met de opkomst

*) Zie hierover de opmerking op blz. 10 en 20.

van de vrouwenbeweging in de jaren zeventig, zien we deze traditionele verschillen toch wat minder worden: alleen dringen deze veranderingen nog niet zo snel door tot ongeorganiseerde en minder radicale vrouwen en vrouwengroeperingen.

Niet alleen de status van huishoudelijk werk, maar ook de status van de verschillende soorten (mannelijke en vrouwelijke) vrijwilligerswerk – buiten de vrouwenbeweging – is aan herbezinning toe: het niet seksegebonden vrijwilligerswerk heeft binnen en door de vrouwenbeweging in ieder geval haar eerste aanzetten gekregen.

Aan welke voorwaarden moet, binnen de huidige maatschappijstructuur, voldaan worden, wil er een begin gemaakt kunnen worden met bovengenoemde roldoorbrekende arbeidsverdeling?

a. Er moet binnen het onderwijs uitdrukkelijk aandacht worden besteed aan het gezinsleven, rollenpatronen, en de wenselijkheid van het doorbreken daarvan. Bij de eerste beleidsmaatregel, punt b. hebben wij hier al iets over gezegd.

b. Er moet een basisinkomen zijn voor iedereen. Een van de oorzaken voor de lage waardering van huishoudelijk werk is nu dat je er geen geld mee verdient: „moeder doet alles gratis voor niets”. Een gevaar van basisinkomen is echter wel, de rolbevestigende werking die ervan uit kan gaan: moeder krijgt nu geld, daar moet ze „haar” werk dan ook maar voor doen. Bovendien is ze „goed” in het huishouden en als de rollen omgedraaid zouden worden, zou het gezin er in ieder geval financieel op achteruitgaan, we gaan er bij deze laatste opmerking vanuit dat het basisloon niet hoger zal zijn dan een bijstandsinkomen. De meeste mannen verdienen, hoe laag hun opleiding of hoe gering hun ervaring ook, toch altijd wel meer dan een bijstandsinkomen (= nog geen minimumloon).

In het geval dat huisvrouwen inderdaad een basisinkomen zouden krijgen, moeten we er ook voor oppassen dat meisjes, nog minder dan nu het geval is, zich zorgen maken over een opleiding: als je ook zonder door te leren een inkomen krijgt, waar is dat leren dan goed voor?

Onze konklusie is, dat er nog heel goed moet worden bekeken of en zo ja hoe dan precies dat basisinkomen moet worden ingesteld: vrouwen zouden financieel onafhankelijk worden, maar een garantie voor roldoorbreking is er niet.

c. Er moet een sociale dienstplicht komen.

Als we ervan uit gaan dat zinvol werk eerlijk verdeeld moet worden evenals het vervelende werk, moet er een konstruktie gevonden worden om dit te verdelen. Daarnaast zitten we met de moeilijkheid om in huishouden en vrijwilligerswerk een roldoorbrekende arbeidsverdeling te realiseren. Een sociale dienstplicht zou een oplossing kunnen bieden voor beide. Uitwerking van dit idee zal nog nader onderzoek vergen: toch lijken hier goede mogelijkheden in te zitten (zie ook ons laatste deel: problemen).

4. *Demokratisering van besluitvormingsprocessen.*

Bij het weergeven van onze doelstellingen hebben wij al even aangestipt dat de hele besluitvorming zal moeten worden gedemocratiseerd. Voor vrouwen geldt het sterkst dat zij uitgesloten zijn van besluitvormingsprocessen. Tevens gaven wij aan dat ons doel: zinvolle arbeid voor ieder, alleen bereikt kon worden als er tegelijkertijd binnen het produktieproces gestreefd wordt naar daadwerkelijke zeggenschap.

Overigens is het van belang dat ook vrouwen van binnenuit in het produktieproces mede vormgeven aan de radicale wijziging hiervan. We mogen niet de kans lopen dat er een nieuwe economische orde ontstaat waaraan vrouwen niet als gelijken hebben meegewerkt.

Hoofdstuk III

Strategie

Vragen, die wij ons stellen om onze strategie te bepalen, zijn:

1e. Wat is de rol van de overheid bij de realisering van onze vragen.

2e. Welke financiële (dwz. inkomens-)veranderingen zijn nodig om tot een oplossing te komen?

1e. Rol van de overheid.

In de richtinggeving van de sociaal-ekonomische ontwikkeling heeft de overheid mede een rol, zij het een beperkte. In de ontwikkeling naar zinvol werk en arbeidstijdverkorting zal de overheid mee moeten werken in de gewenste richting.

In dit artikel willen we ons echter beperken tot de vraag: welke verantwoordelijkheid heeft de overheid in de „niet-betaalde sektor” (huishouding en vrijwilligerssektor).*)

Uit „het Betere Werk” (PPR-studieblad Winter 1978) komt de mening naar voren dat de inrichting van de „niet betaalde sektor” geheel tot de verantwoordelijkheid van het particulier initiatief behoort.

Van hoofdstuk VI van bovengenoemd studieblad over „de afbraak van de huishoudelijke sektor” kunnen we zeggen dat de titel het stuk inderdaad eer aan doet: er wordt in dit gedeelte gezegd dat deze sektor steeds verder „uitgehoud” wordt door de overheidssektor. Deze uitholling zou tegengegaan moeten worden en er zouden zelfs een aantal taken teruggebracht moeten worden naar de „niet betaalde sektor”.

Dit zou betekenen dat een aantal belangrijke zaken zowel in huishouden en in de kinderopvang en wellicht een aantal zaken uit het welzijnswerk, overgelaten zouden moeten worden aan het vrijwillig initiatief van mensen.

Op het eerste gezicht uiteraard geweldig: mensen wer-

ken tegen betaling een aantal uren per dag, de overige tijd wordt een ander deel van de noodzakelijke arbeid vrijwillig gedaan. Vanuit de emancipatie van de vrouw zitten hier twee negatieve kanten aan:

1. Als er laaggewaardeerd werk in de „niet betaalde sektor” gedaan wordt is nu al te voorspellen van wie die solidariteit moet komen als het gaat om huishouding, onderlinge hulpverlening en kinderopvang: vrouwen. Er is n.l. volgens mij geen enkele garantie dat de werkverdeling tussen mannen en vrouwen doorbroken zal worden.

2. Het moeilijke of vervelende werk blijft liggen.

Voor problemen zijn vrijwilligers vaak niet thuis, of ze kunnen ze niet aan. Een expliciete verantwoordelijkheid van de overheid t.a.v. een aantal gemeenschappelijke zaken is van belang. De overheid kan een aanvullende functie hebben in die zin dat daar waar noodzakelijke arbeid niet vrijwillig geregeld wordt, er een aanvullende voorziening door de overheid wordt gegarandeerd. Hiervoor moeten dan ook financiële middelen beschikbaar zijn. De bevolking zal dus het recht moeten hebben om voor een aantal zaken een beroep te doen op subsidie van de overheid: een soort opeisbaarheid van kollektieve voorzieningen. Dit geldt in ieder geval voor edukatieve voorzieningen (inklusief kinderopvang) en een aantal hulp- en dienstverleningsvoorzieningen. Dit betekent geenszins een onttrekking van verantwoordelijkheden, de mensen zelf zijn verantwoordelijk, alleen in de uitvoering worden zij finan-

Studiedag OMDAT HET OM VROUWEN GAAT.

Zaterdag 21 oktober organiseren de PPR-vrouwen en de Studiestichting een studiedag voor vrouwen die lid zijn van de PPR of er mee sympathiseren. Op deze dag komen een aantal thema's aan de orde n.a.v. artikelen uit dit Studieblad, over het gezin, vrouwen en werk.

Plaats van de studiedag is: gebouw Cunera, Nieuwe Gracht 32 te Utrecht.

Tijd: van 10.00 tot 16.00 uur (crèche aanwezig).

Kosten: bijdrage naar draagkracht.

Programma:

10.00 uur: koffie

10.15 uur: welkomstwoord

10.30 uur: inleiding door Regien Aalders en Louise Groenman (twee vrouwen van CRM die een discussienota hebben geschreven over de verdeling van arbeid en vrije tijd).

11.00 uur: verdeling in groepen i.v.m. discussie over

- basisinkomen of huisvrouwenloon?
- hoe organiseren we het huishoudelijk werk?
- de zin van het gezin
- eventuele andere discussiestellingen die naar voren komen.

Deze discussie duurt tot ongeveer half vier (met daartussen lunchpauze).

Daarna komt de hele groep bij elkaar voor het opstellen van moties en vanuit de discussie voortgekomen nieuwe discussiepunten, vragen.

Inlichtingen over de studiedag of over het studieblad kun je krijgen bij: Inge Verkuijlen, Rheezerveenseweg 57a, Hardenberg. 05230-8223 (bgg. 020-720290).

Opgave voor de studiedag bij Inge Verkuijlen of bij de PPR-studiestichting, Singel 277, Amsterdam. 020-226018 (zonodig opgave voor de crèche).

cieel en soms ook met een beroepskracht bijgestaan. Het is namelijk van erg groot belang dat je kunt rekenen op een bepaalde voorziening. In de praktijk blijkt dat vrijwilligerswerk wel eens te kort schiet. Daarnaast blijven ook een aantal vervelende karweitjes liggen. Gezien de „Opofferingsgezindheid” van vrouwen in het traditionele rolpatroon en de lage status van het meeste van dit werk zal een volledige vrijwillige regeling vooralsnog neerkomen op weer vrouwenwerk.

2e. Welke financiële (d.w.z. inkomens-)veranderingen zijn nodig om tot een oplossing te komen?

In „het betere werk” worden een aantal PPR-oplossingen voor de werkgelegenheid gegeven. Basis is hierbij de selectieve groei in het draagvlak. Arbeidstijdverkortings is één van de belangrijkste oplossingen. In tegenstelling tot „Het betere Werk” achten wij een uitbreiding van de kwartaire sektor noodzakelijk.

We willen echter een selectieve uitbreiding; daarmee bedoelen we geen „automatische verschuiving van ta-

ken naar de overheid, maar een weloverwogen verschuiving van die taken, die **niet** door vrijwilligers (kunnen) worden opgevangen.

Of dergelijke beleidsmaatregelen financieel haalbaar zijn, hangt af van de vraag of we arbeidstijdverkortings met of zonder behoud van inkomen wensen. Vooralsnog gaan we ervan uit dat alléén de hogere inkomens zullen inleveren. Onderstaande oplossingen geven aan, hoe deze wensen financieel mogelijk gemaakt zouden kunnen worden; zij zijn slechts een eerste aanzet.

1. Individualisering van inkomens.

Het huidige inkomensstelsel is erop gebaseerd, dat „het” inkomen een gezinsinkomen is. In onze beleidsvoorstellen gaan we ervan uit dat ieder volwassen mens in principe zowel aan betaalde, als aan onbetaalde arbeid deelneemt. Iedere volwassene beschikt over eigen inkomen en voorziet daarmee in eigen levensonderhoud. Hoe moet het nu met kinderen? Al eerder hebben we geconstateerd dat kinderen verzorgen ei-

genlijk tot de taak van de hele samenleving behoort. Daarom moet eigenlijk iedereen, ook degenen die zelf geen kinderen hebben, verantwoordelijkheid op zich nemen voor de verzorging van kinderen: we bedoelen hier: financieel. Dat betekent dat er van staatswege een kindertoelage moet worden uitgekeerd aan degenen die de verzorging van kinderen – of het nu hun eigen kinderen zijn of niet, doet er niet zoveel toe – daadwerkelijk op zich willen nemen. De hele bevolking moet hiervoor „kinderbelasting” betalen.

2. Inkomens worden anders berekend.

Het is niet meer zo, dat getrouwde mannen meer verdienen dan ongetrouwde, getrouwde werkende vrouwen meer belasting moeten betalen dan ongetrouwde, etc. Zoals in het vorige punt al beschreven werd: je verdient voor jezelf. Natuurlijk blijft het bruto-inkomen een kollektief deel omvatten, zoals dat nu ook het geval is, en daar komt dan kinderbelasting bij.

3. Uitkeringen worden anders berekend, voorzover ze niet door 't basisinkomen (kunnen) worden vervangen. Als er geen sprake meer is van „kostwinnerschap” binnen het gezin, zal ook de diskriminatie uit de sociale wetgeving – voornamelijk op gehuwde en samenlevende vrouwen van toepassing – moeten verdwijnen.

4. Sociale Dienstplicht, gesalarieerd.

Hierbij denken we aan: voor een tijdlang achter elkaar noodzakelijke arbeid doen, ofwel jaarlijks een week, ofwel maandelijks een dag. In principe is iedereen verplicht hieraan mee te doen; hij of zij krijgt dan het basisinkomen.

Hoofdstuk IV

Korte termijn maatregelen.

Het recht op arbeid (al dan niet zinvol) moet in ieder geval op korte termijn gewaarborgd worden. Hiervoor is nodig, het beschikbare werk beter te verdelen.

Wij denken aan:

a. Uitbreiding van part-time banen, niet alleen de lagere ook de hogere.

Stimulering hiervan door de overheid.

b. Arbeidsdagverkorting, te beginnen met een half uur per dag. Dit mag zeker voor de lagere inkomens, geen verlaging van inkomens betekenen.

c. Verlofdagen instellen voor mensen die met anderen samenleven: om bij ziekte van huisgenoten thuis te kunnen blijven ter verzorging. Dit moet door zowel mannen als vrouwen gedaan kunnen worden.

d. Na de geboorte van een kind: doorbetaald verlof van 1 jaar, voor de verzorging van het kind, op te nemen door man of vrouw (vader of moeder). Na het jaar moet degene die het verlof opgenomen heeft, terug kunnen keren in haar/zijn baan.

e. Er moet een anti-diskriminatielawet komen, waaraan sancties verbonden zijn.

f. Mannen en vrouwen moeten gelijkkelijk vertegenwoordigd zijn in bestuursorganen van bedrijven, binnen politieke partijen, in verenigingen, stichtingen, e.d.

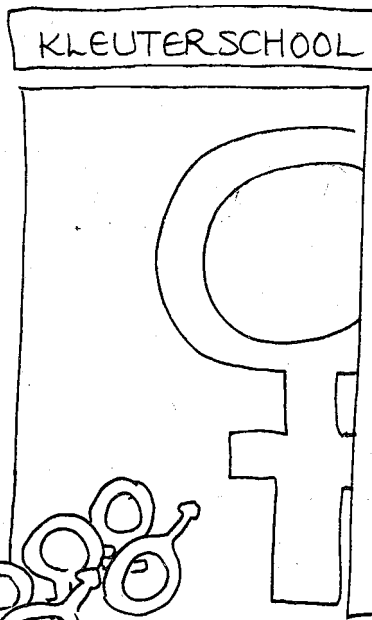
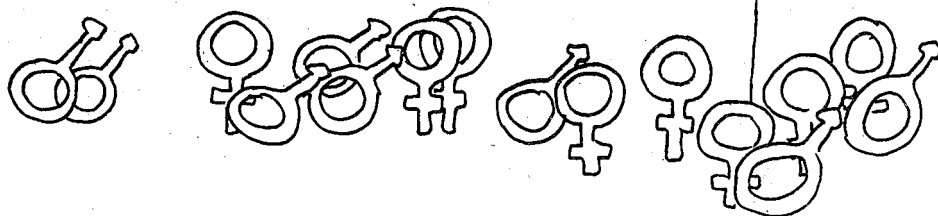
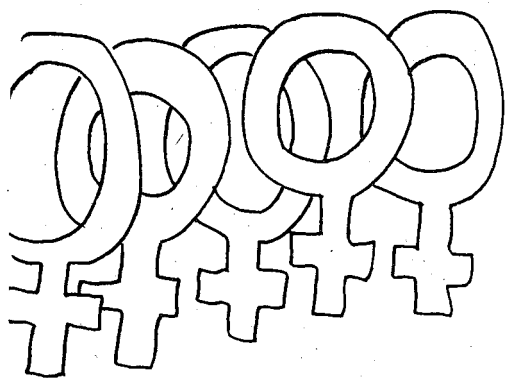
g. Een aantal tot nu toe vermeende „niet betaalde-sektoren” moeten erkend worden als zijnde van algemeen belang: d.w.z. dat voor deze sectoren meer financiële middelen moeten komen. Wij denken in de eerste plaats aan: betere en voldoende kinderopvang voor kinderen tussen 0 en 6 jaar, en voor oudere kinderen: tussen de middag en na 4 uur opvang.

h. Woningbouwbeleid gericht op andere samenlevingsvormen, dan gezinsverband of alleen wonen.

i. Individuele benadering in belastingwetgeving en sociale wetgeving geen seksediskriminatie; basisinkomen gezien op roldoorbrekende werking.

j. Stimulering roldoorbreking in het onderwijs.

*) Opmerking n.a.v. het stuk van Margot Wingen, blz. 10, en van Francien de Groot, blz. 15: Francien de Groot gebruikt de term „niet-betaalde sektor” voor de huishouding en het vrijwilligerswerk. Margot Wingen spreekt van „buurtsektor”, wat dit begrip gedeeltelijk overlapt. De term zoals Marlies Terborg in „Het betere werk” hiervoor gebruikte was „de huishoudelijke sektor”. Deze term vinden wij echter verwarrend, en willen we liever niet gebruiken. Er zal gezocht moeten worden naar een term die de lading volledig dekt, en die geen verwarring veroorzaakt met andere begrippen.

Veel groepen houden zich momenteel concreet bezig met vrouwen en werk. Voorbeelden hiervan zijn de aktiegroep „Vrouwen eisen werk” en de „Stichting werkende moeders”. Een voorbeeld van wat de PPR-vrouwen hiermee doen is het pamflet dat de PPR-vrouwen Rotterdam maakten voor de verkiezingen in 1978:

HOE DENKT DE PPR OVER ARBEIDSVERDELING?

DOOR GERRIE DAMSTEEGT EN INEKE LAMBOOY

In het verkiezingsprogramma 1977-1981 lezen we over **werkverdeling** het volgende:

De leidende gedachte bij het werkgelegenheidsbeleid en de arbeidsbemiddeling is:

– Iedereen moet kunnen werken overeenkomstig zijn of haar mogelijkheden (interessen en capaciteiten), maar moet daarbij ook een deel van het noodzakelijke minder aantrekkelijke werk op zich nemen.

1. Werkgelegenheid

De werkloosheid wordt gericht bestreden in het kader van een meerjarenplan.

Dat betekent:

- a. geen algemene koopkrachtinjecties;
- b. belastingheffing voor ondernemingen wordt zo aangepast, dat meer nadruk komt te liggen op het bevorderen van arbeidsintensieve en kleinschalige bedrijvigheid;
- c. invoering van een vrijwillig vervroegd pensioen te beginnen met de werkende ongehuwde vrouwen;
- d. een algemene arbeidstijdverkorting in combinatie met matiging van de lonen, maar zodanig, dat de zwakkeren er niet op achteruitgaan;
- e. continu-arbeid dient te worden teruggedrongen; waar dit niet mogelijk is, wordt het 5-ploegenstelsel bevorderd boven het 4-ploegenstelsel.
- f. bevordering van deelbanen, o.a. door maatregelen in het beloningssysteem, in het belastingstelsel, de werkloosheidsregelingen en het plaatsingsbeleid.
- g. uitbreiding van regelingen, die moeilijk plaatsbare werknemers (jongeren, ouderen, gehandicapten e.a.) gelijke kansen geven om aan de slag te komen b.v. door loonaanvulling, verplichte indienstneming.
- h. sterke inperking van overwerk en van betaalde nevenfuncties.

2. Het moet mogelijk gemaakt worden, dat men zich met onbetaald **vrijwilligerswerk** kan bezighouden met behoud van een basisinkomen.

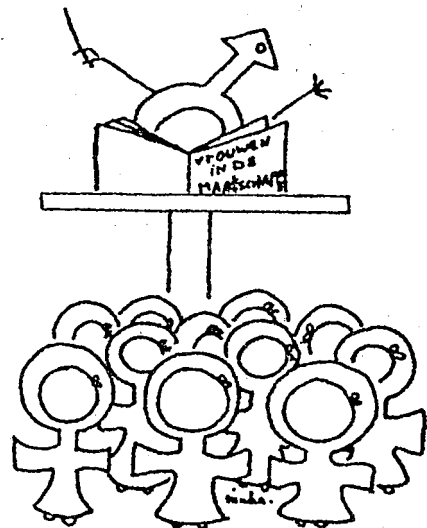
3. Wanneer er geen behoefte meer bestaat aan bepaalde produkten of diensten, dan worden in overleg met werknemers of hun vertegenwoordigers (onderne-

mingsraden) en de vakbeweging voor die bepaalde sektor afbouw- en ombouwplannen opgesteld. Eventuele omscholingsmogelijkheden en het zoeken naar nieuwe werkgelegenheid moet een onderdeel van die plannen zijn.

4. Buitenlandse werknemers hebben – als ze eenmaal in Nederland zijn – dezelfde rechten als de nederlandse werknemers.

Op het najaarscongres in 1975 van de Politieke Partij Radikalen (het ging over een democratische economische orde), zorgde de **PPRo-Emancipatiegroep** voor een aantal aangenomen amendementen. Hierin wordt gepleit voor:

– een rechtvaardige verdeling van het werk (dus

(...) In 1971 verdiende 1% van de werkende mannen het minimumloon, tegen 13% van de vrouwen. Aangezien huishoudelijke hulpen (niet opgenomen in deze gegevens) slechts bij hoge uitzondering een inkomen ontvingen dat gelijk of hoger is dan het minimumloon, is het beeld duidelijk: vrouwen verdienen vaker het minimum dan mannen. (...)

Uit: J. Meyer. Sociale atlas van de vrouw. 1977

vrouwen moeten hetzelfde recht op werk hebben als mannen).

- kortere werkdagen (zodat er tijd overblijft voor gezin- en privéleven).
- arbeidsloze periodes met een gegarandeerd inkomen (b.v. om de kinderen te verzorgen).

Verder werden een aantal door de **PPRo-emanipatiegroep** ingediende moties door het Congres aangenomen, te weten:

- rechtvaardige verdeling van het werk.
- het invoeren van een basisinkomen.
- scheppen van gemeenschappelijke leef- en woonvoorzieningen.
- vrouwen mogen niet eerder worden ontslagen dan mannen.
- aanpassing van de schooltijden aan de werktijden.
- roldoorbrekend onderwijs, scholingsmogelijkheden voor vrouwen.

DE POSITIE VAN DE VROUW IN HET HUIDIGE ARBEIDSPROCES

De positie van vrouwen in loonarbeid is niet los te zien van de vrouw in het gezin. Vrouwen zonder huishoudelijke verantwoordelijkheid zijn uitzonderingen.

Huisvrouwenwerk wordt meestal gezien als iets, dat geheel buiten de produktiesfeer valt.

Huishouden en bedrijf zijn in ruimte scherp van elkaar gescheiden. (in tegenstelling tot de tijd vóór de industriële revolutie). Het lijkt, of de vrouw alléén zorgt voor het welzijn van het gezin. Maar dit is maar zeer ten dele waar!

Huisvrouwen leveren een heel belangrijke bijdrage in het produktieproces. Als werkers in loondienst voor zichzelf moesten zorgen, zou daar veel energie in gaan zitten; de totale produktiviteit zou achteruitgaan. Een groot deel van het herstellen en in stand houden van het **arbeidsvermogen van de man is het werk van de vrouw. Zij zorgt voor voeding, kleding, bewassing, prettige sfeer in het gezin, waardoor de man weer op verhaal kan komen, terwijl zij wel het grootste aandeel levert in de opvoeding van de kinderen.**

Huisvrouwen leveren zogenaamde **reproductieve** arbeid in tegenstelling tot de man, die produktieve arbeid verricht. Is de werkweek van de man vaak gedaald tot 40 u. per week, die van de vrouw kan oplopen tot gemiddeld 70 uur per week. De keuze van de vrouw om al dan niet te gaan werken (betaald-buitenshuis), is de keuze tussen een onbetaalde werkweek van 60 uur of een betaalde werkweek (al dan niet slecht gehonoreerd) van 100 uur en we zien, dat al het werk, dat verricht wordt als maatschappelijk noodzakelijke arbeid voor $\frac{2}{3}$ deel door vrouwen wordt gedaan. Huis-

houdelijke arbeid is voor de vrouw geworden tot een soort biologisch bepaalde bestemming. Vrouwen doen haar werk: „Uit liefde voor man en kinderen” en zo wordt nooit duidelijk zichtbaar in hoeverre vrouwen met haar werk het huidige economische kapitalistische stelsel ondersteunen.

Huishoudelijke apparaten hebben de lichamelijke arbeid van de vrouw verminderd; **de inzet** van de vrouw is evenwel verzwaaard. Er wordt weleens gezegd, dat het beroep van de huisvrouw zo „vrij” is. Ook hier is de werkelijkheid anders dan de buitenkant doet vermoeden. Haar dag wordt beheerst door schooltijden, werktijden van de man en de zorg voor driemaal per dag een maaltijd.

Samengevat kunnen we zeggen:

1. Huisvrouwen leveren onbetaald werk, verzorgen gratis haar kinderen en aangezien ze daarvoor thuis moeten zitten, verzorgen ze haar man ook. Met andere woorden de werkgever krijgt de arbeidskracht van 2 personen voor het loon van één. Daarbij moet nog worden aangetekend, dat het professionele werk, waarmee het huisvrouwenwerk wordt vergeleken, behoort tot de laagst betaalde banen.

2. Het in stand houden van de huidige gezinsstructuur zorgt voor een elastische arbeidsreserve. In tijden van nood kunnen vrouwen opgeroepen worden om te werken; is de arbeidsmarkt van ruimer aanbod voorzien, dan kunnen de vrouwen weer naar huis gestuurd worden zonder werkloosheidsuitkering, haar mannen zorgen weer voor haar.

3. Het gezin is een ideale consumptie-eenheid; elk gezin zorgt voor zichzelf en dient als plek, waar arbeidskracht hersteld moet worden, Emotionele en lichamelijke schade opgedaan in het arbeidsproces moet hier worden goedge maakt.

De positie van de vrouw heeft verregaande consequenties voor de gehele maatschappij. In Nederland werkt 30% van de vrouwen in loondienst – in Rusland 95%. In beide landen wordt 90% van de huishoudelijke arbeid door vrouwen gedaan. Het probleem van de huishoudelijke arbeid is nergens opgelost (ten dele in het kibboetsysteem) en overal blijft dat de rem op **politieke** en **maatschappelijke** deelname van de vrouw. De discriminatie van de helft van de bevolking is in strijd met het socialisme, maar óók in een socialistische maatschappij zijn er mannen, die nog gewend zijn aan „zoals het vroeger was” en het „oude rollenpatroon” blijven bevestigen. Vrouwen moeten blijven vechten voor haar eigen zaakjes, want de gehele werkende klasse (huishoudelijk werk is óók arbeid) is gehandicapt door de achtergestelde positie van de vrouw.

(...) Een bijzonder „afschrikwekkend resultaat” bereikt men als men de 325000 vrouwen, die volgens het Centrum-onderzoek wel zouden willen werken in de beschouwingen betreft. Het rapport „Enige Verkenningen met Betrekking tot de Deelname van Vrouwen aan de Arbeidsmarkt” geeft een schatting van de verborgen werkloosheid onder vrouwen, gebaseerd op het aantal van hen, die bij de Arbeidskrachtentelling 1973 opgaven niet een beroep als voornaamste bezigheid te hebben, niet bij de werklozen hoorden, maar toch zeiden naar werk te zoeken. Door het laatste is de factor „arbeidsbereidheid” op duidelijke wijze in de schatting betrokken.²⁴ Volgens Bijlage, tabel 2 gaat het om 45000 vrouwen en 15000 mannen. Bij de mannen mag men aannemen dat het vooral gaat om jongeren, die naast een studie een bijverdienste zoeken. Wanneer men aanneemt dat dit voor een even groot aantal vrouwen het geval is, houdt men 30000 „echte werkloze” vrouwen over. Dit aantal is 1,5 maal zo groot als het aantal van 20000 vrouwen dat in dezelfde periode (maart 1973) volgens de G.A.B.-cijfers werkloos was (...)

EMANCIPATIE . . . ieder voor zich of samen met anderen?

DOOR ANNEKE VAN 'T HULL

1. INLEIDING

De wijze, waarop mensen samenleven en de vorm, waarin zij dat organiseren, hangt nauw samen met de sociale en economische ontwikkelingen binnen een samenleving. De wijze van produceren en consumeren, de organisatie en de verdeling van arbeid en het verwerven van inkomen zijn min of meer bepalend voor de manier, waarop mensen met elkaar omgaan en hun leven inrichten.

Een van de gebieden, die dit weer eens duidelijk illustreert, vormt het gebied van wat je zou kunnen noemen „het huishouding voeren”, de wijze waarop mensen hun „leefgroep” organiseren en daarin onderling functioneren. En dit gebied nu blijkt een grote rol te spelen in het emancipatieproces van de vrouw. Omdat de vrouw van oudsher haar taak had in die leefgroep (meestal „een gezin”) als moeder en huisvrouw, ligt daar een heel terrein, waarover in het kader van de emancipatie zo het een en ander gezegd kan worden. Emancipatie is, zo vinden we tegenwoordig, een zaak voor vrouwen én mannen. Het feit, dat vrouwen kinderen krijgen, mag natuurlijk niet betekenen, dat haar rol daarmee voor haar hele verdere leven is vastgelegd. Evenmin is het redelijk, dat mannen hun hele leven full-time zouden moeten werken om hun gezin te onderhouden. Voor beiden heeft die opgelegde rol een negatieve uitwerking op hun persoonlijke ontplooiing. En dat niet alleen. De maatschappij kan niet echt democratisch functioneren als een groot deel van de mensen aan de kant staat. Er zijn veel vastgeroeste ideeën rondom menselijk samenleven, die voor vrouwen en ook voor mannen beperkend zijn. In dit artikel willen we ons bezighouden met de samenhang tussen die wijze van huishouding voeren, de verdeling van taken en functies daarbinnen en de emancipatie d.w.z. de bevrijding van vrouwen en mannen uit vastgeroeste, beperkende opvattingen en rolpatronen.

2. HET GEZIN, NOG ALTIJD DE MEEST GANGBARE SAMENLEVINGSVORM

In deze tijd wordt het gezin nog altijd als de meest gangbare vorm van samenleving beschouwd. Het is alsof men in deze tijd van meer (vooral economische) onzekerheid weer teruggrijpt naar oude vertrouwde patronen. De waardering voor het gezin, als veilige plek t.o.v. de wereld, lijkt wel toe te nemen.

Het gezin, zoals wij dat nu kennen, is duidelijk een produkt van de sociale en economische ontwikkelingen in de loop der tijd. Het gezin in de huidige vorm is er helemaal niet altijd geweest. Zelfs in ons land kwam dat gezin in die vorm tweehonderd jaar geleden nog nauwelijks voor.

2.1. Historisch verloop:

Bij onze eigen voorouders was de clan (of de grootfamilie) de basis van de maatschappij. De economische orde was die van het gemeenschappelijk bezit. Zowel man als vrouw droegen bij tot de voorziening in de dagelijkse behoeften, zij het dat er een duidelijke taakverdeling bestond. Vrouwen hadden voor zover dat bekend is de mogelijkheid om een sterke positie te

verwerven. In de overgang naar de middeleeuwen gingen mensen, door de uitvinding van gereedschappen, de vroege technologie, meer waren produceren, dan voor de directe consumptie nodig was. Daardoor ontstond er ruilhandel en een zekere specialisatie, wat resulteerde in de opkomst van het privé-bezit. Ruilhandel en specialisatie verzwakten de positie van de familie als eenheid, waarbinnen alles gebeurde. Verschillende taken werden nu ook buiten het gezin (groot-familie) vervuld en daarmee werd een tweede terrein in de maatschappij gecreëerd nl. die van handel en industrie.

Zoals we zagen waren de mannen degenen, die buiten het gezin opereerden en het verplaatsen van hun activiteiten naar dat tweede terrein gaf hen veel meer beslissingsmacht over deze zaken. Bovendien werd dat tweede terrein (handel en industrie) steeds belangrijker en daarmee nam de macht van de mannen sterk toe. Wel was het zo, dat met de opkomst van het privé-bezit en de uitbreiding van handel en industrie ook de klas-schaatschappij tot stand kwam en die „mannenmacht” kwam dus vooral in handen van de bezittende klassen: de feodale heersers en de kerk.

Vrouwen waren in die maatschappij het bezit van hun man. Een huwelijk was niet meer dan een koopovereenkomst tussen twee families.

Onder invloed van de roomse Kerk echter werd het huwelijk tot een sacrament, hetgeen de vrouw weer een iets betere positie bezorgde.

Het gezin wordt in die tijd nog wel beschouwd als een produktie- en consumptie-eenheid, omdat er nog aan huis werd geproduceerd. De vrouwen waren daarbij nadrukkelijk present, ze hadden vaak hun eigen bedrijfjes als rijglifmaakster, bierbrouwster, winkelierster, marketentster etc. In handelshuizen en bij de bestuurders wordt het al anders. Daar hebben vrouwen geen aandeel in de produktie. Zo is de situatie van veel vrouwen op dit moment nog in derdewereld landen.

De industriële revolutie vaagt vele kenmerken van de middeleeuwse maatschappij weg. De arbeid wordt verplaatst van het huisbedrijf naar de fabrieken.

Het gezin verwordt, naast de arbeidskracht die ze in de industrie levert, tot pure consumptie-eenheid.

Alleen de arbeidersvrouwen zijn genooddaakt te gaan werken in de fabrieken. Met het verdwijnen van de belangrijkste functies van het gezin is de grootfamilie als zodanig ook verdwenen. Maar het zgn. „kerngezin” van man, vrouw en kinderen gaat de voornaamste plaats innemen.

Aan het begin van deze eeuw is van de hoeksteenfunctie van het gezin niet zoveel meer over. De wereld eromheen, de bestuursinrichting, de ondernemingswijze produktie hebben die functies overgenomen. De vrouwen zijn op die manier op een zijspoor gerangeerd en geïsoleerd.

Marx geloofde niet in een toekomst voor het gezin. Met het wegvallen van de produktiefunctie was het gezin een bovenbouwverschijnsel geworden.

De nog noodzakelijke activiteiten binnen het gezin als opvoeding, verzorging, huishoudelijk werk zouden in de socialistiese staat gekollektiveerd worden. De vrouwen zouden in het produktieproces worden opgenomen en het gezin zou overbodig worden.

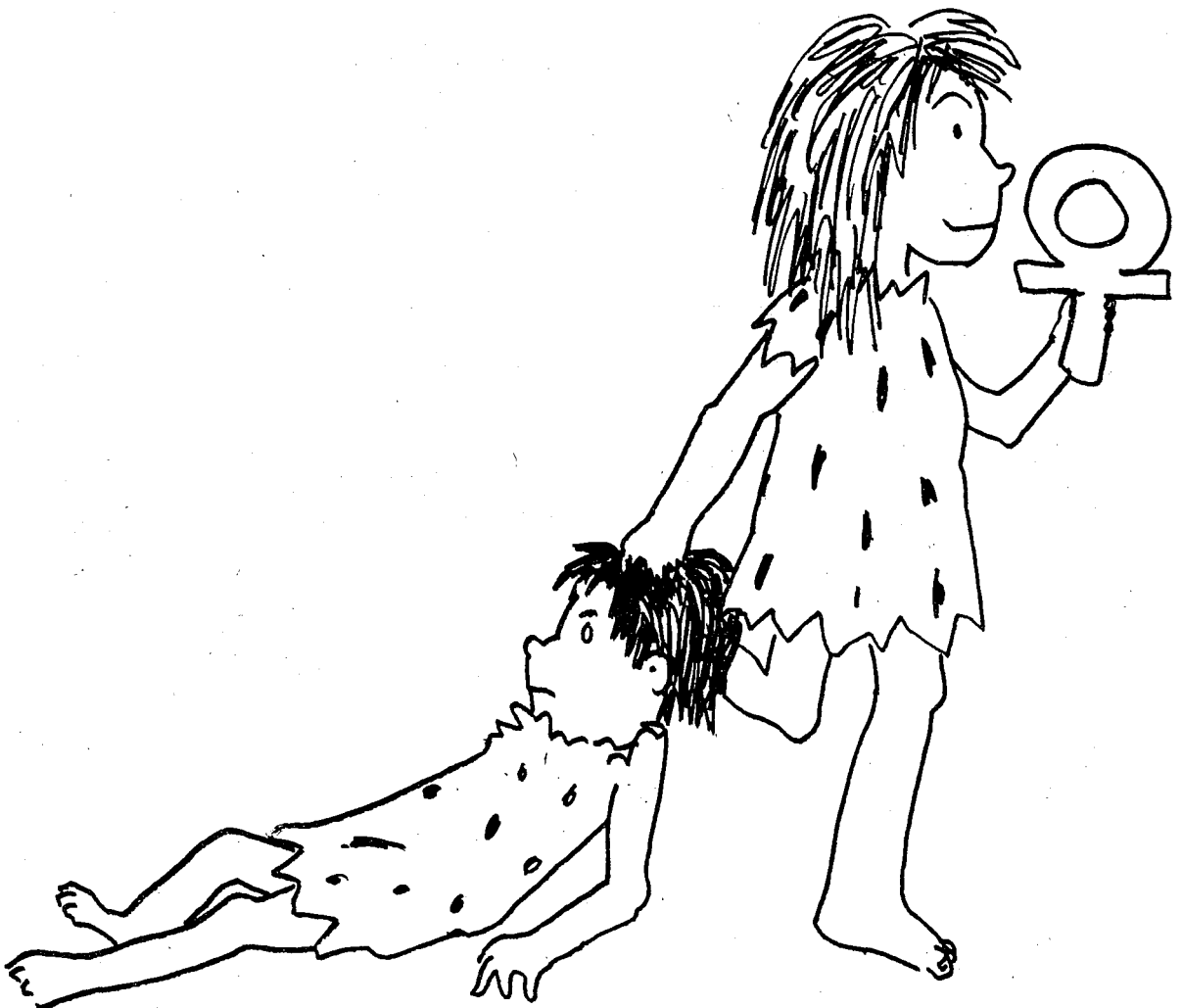
Nu werden die arbeidersvrouwen weliswaar in het produktieproces ingeschakeld, maar dat maakte het gezin nog niet overbodig, omdat van kollektivisering van de gezinstaken nog geen sprake was. Voor die vrouwen betekende dat een dubbele belasting nl. werken + het huishouden + de kinderen. Geen wonder dat ze met afgunst keken naar de burgerlijke vrouwen, die niets hoefden te doen.

Die burgerlijke vrouwen waren echter op den duur ook niet zo gelukkig met hun bestaan. Omstreeks 1900 ontstaat de zgn. eerste feministiese golf. Burgervrouwen die onvrede hadden met hun geïsoleerde oninteressante bestaan zochten enerzijds een plaats in het bestuurlijke gebeuren (strijd om het vrouwenkiesrecht), anderzijds wilden zij een gewichtiger plaats in het gezin, waar tot dan toe vader en echtgenoot het voor het zeggen hadden, en in de samenleving. Meisjes mochten niet studeren, pas 100 geleden is Aletta Jacobs als eerste vrouw naar een universiteit gegaan.

Veel burgervrouwen gingen zich bezighouden met sociaal werk onder arbeidersgezinnen, er waren vele liefdadigheidsverenigingen opgericht.

De kerk heeft ook lange tijd het streven de vrouw thuis te houden als moeder en huisvrouw, als a-seksuele troosteres en verzorgster van man en kinderen ondersteund. De behoefte om de seksualiteit binnen het huwelijk te houden, het voortbrengen van zoveel mogelijk kinderen en de behoefte aan een vast kader voor het doorgeven van de religieuze normen zullen daarbij een rol gespeeld hebben. Zowel de kerk als de goeude burgerij zagen dan ook met afgrijzen hoe de arbeidersvrouwen hun gezinstaak verwaarloosden en de fabriek gingen. Ook nu nog vindt de kerk dat de plaats van de vrouw thuis is.

2.2 *Het gezin anno 1978* is nauwelijks meer te vergelijken met het gezin zoals dat er de eerste helft van deze eeuw heeft uitgezien. Het huishouden is veranderd, schoonmaken neemt minder tijd in beslag maar er worden van vrouwen nu andere dingen verwacht zoals, halen en brengen van kinderen naar scholen en clubs, ouderparticipatie enz. Vrouwenbladen en reclame dringen vrouwen ideaalbeelden op van een gezellig

huis, een aantrekkelijk uiterlijk en volgens de laatste mode geklede kinderen. Vrouwen werken tot hun huwelijk of hun eerste kind. Volgens gezinssocioloog Kooy is het gezin niet meer dan vrijetijdsgemeenschap, waar de leden elkaar vinden in de avonduren en week-ends om de tijd aangenaam door te brengen.

Toch is dat gezin de meest voor de hand liggende en aanvaarde manier om je leven in te richten. En niet zo maar een gezin, maar een gezin bestaande uit man, vrouw en twee kinderen. Dit kerngezin op maat is zo ongeveer de kleinst georganiseerde eenheid, waarin mensen dagelijks leven, met elkaar omgaan en wel op een heel intensieve manier. Opgroeien en leven in een gezin is daarmee zo vanzelfsprekend, dat het tot voor kort nauwelijks aan kritische beschouwingen onderhevig was. Maar de ontwikkelingen gedurende de laatste tientallen jaren deden allengs meer vraagtekens rijzen achter de vraag of het gezin nu wel die ideale vorm van samenleven is, die het altijd pretendeerde te zijn.

Wat te denken van het verschijnsel, dat het aantal alleenstaanden en (ongehuwde) tweepersoonshuishoudens zeer snel toeneemt. Nu $\pm$ 43% van alle huishoudens, over 5 jaar waarschijnlijk ongeveer 60%. Op het ogenblik strandt 1 op de 5 huwelijken. Jaarlijks lopen tienduizenden kinderen van huis weg. Het gebruik van kalmerende middelen en alcohol onder gehuwde vrouwen neemt jaarlijks toe.

Nu lijkt dit een wat somber beeld, maar het geeft wel enigszins aan dat het gezin en het gezinsleven voor velen niet meer die bron van geluk en welzijn vormt, die ze volgens de overgeleverde regels wel zou moeten zijn.

Natuurlijk zijn er ook best gelukkige gezinnen te vinden, maar op een of andere manier zal ieder, die deel uitmaakt van een gezin, bij tijd en wijlen stuiten op een beperkende of belemmerende faktor, die hem of haar bij deelname aan het maatschappelijk leven parten speelt.

Om nu maar gelijk te roepen: weg met het huwelijk, weg met het gezin!, lijkt wat al te gemakkelijk. Beter lijkt het in eerste instantie te constateren, dat het huidige gezin niet voldoet aan de behoefte van mensen om zich als volledig mens in de samenleving te ontplooiën.

3. DE RELATIE: INDIVIDU - GEZIN - SAMENLEVING

Het gezin en het gezinsleven vormen een gebied, waar bij aan de ene kant persoonlijke gevoelens en opvattingen een rol spelen en aan de andere kant vaste rolpatronen en taakverdeling. Hoe verhouden zich nu die eigen gevoelens, opvattingen en verwachtingen t.o.v. die van de andere gezinsleden en hoe verhouden de gezinsopvattingen zich t.o.v. die van de samenleving? Ieder lid van een gezin is dus onderhevig aan 1) zijn eigen dynamiek, 2) de gezinsdynamiek en 3) de dynamiek van de samenleving.

Dat die geheel tot de nodige spanningen aanleiding zal geven en een enorme invloed zal hebben op het functioneren van het gezin is duidelijk. Het gezin heeft dan ook een belangrijke, wat we zouden willen noemen, „sluisfunctie”.

Het vormt als het ware een schakel tussen individu en samenleving. Een eerste eis aan het gezin (maar dat geldt eigenlijk voor elke andere leefgroep) is flexibiliteit, zowel wat betreft „structuur” als wat betreft „mentaliteit”.

3.1 De structuurkant:

Het gezin is een van de belangrijkste consumptie-eenheden geworden, wat een enorme stimulans is voor de economie. Maar deze ontwikkeling stelde tegelijkertijd steeds hogere eisen aan de bestuurlijke organisatie van de samenleving. Als je bedenkt, dat het voor het gezin doorgaans de plaats is waar mensen hun ideeën, waarden en normen t.a.v. de samenleving opdoen en aan elkaar toetsen, dan zijn de woorden „pijler” en „hoeksteen” voor het gezin ook niet verwonderlijk. Samenleving en gezin zijn van elkaar afhankelijk en zijn er bij gebaat dat er t.a.v. waarden en normen overeenstemming is. Er moet zo min mogelijk spanning zijn tussen beiden. Degenen, die het in een samenleving voor het zeggen hebben zullen daar dan ook al het

mogelijke voor doen. Niet voor niets hebben kerk en overheid altijd een grote aandacht gehad voor het voortbestaan van het gezin. Maar zij niet alleen. Het gezin is nl. ook een belangrijke eenheid wat betreft de consumptie en de produktie. Aangezien een samenleving voor het grootste deel bestaat bij de gratie van de economie, zullen ook die functies van het gezin telkens gestimuleerd worden vanuit de samenleving, met name vanuit het bedrijfsleven. Denk aan de reclame, die zich vrijwel helemaal richt op de gezinsconsumptie en tegelijk een ideaalbeeld van dat gezin voorspiegelt. Gevolg hiervan is weer, dat het gezin zo'n voorname plaats inneemt, dat alle mogelijke organisaties in de samenleving hun beleid voornamelijk op dat gezin richten, ook maatschappelijke organisaties.

Deze „konstruktie” maakt van het gezin aan de ene kant een zeer kwetsbare en beïnvloedbare eenheid, aan de andere kant maakt het, dat het gezin ook een wapen en „medium” kán zijn om maatschappelijke veranderingen te bewerkstelligen (b.v. de boycot-acties).

3.2 De mentaliteitskant:

De „gezinsmaat” is niet alleen maatgevend geworden voor de wijze van organiseren van tal van maatschappelijke gebieden, maar het is ook maatgevend geworden voor de wijze van denken, zie het kostwinner-principe bij de sociale verzekering. Afwijkende vormen van samenleven of alleen maar de ideeën daarover zullen op veel weerstanden stuiten. Hoe komt het toch, dat het instituut gezin, ondanks de veranderende waarden en normen, zo'n ingeburgerde leefvorm is en lijkt te blijven en nauwelijks vatbaar lijkt voor b.v. roldoorbrekende veranderingen? Het gezin is onderhevig aan een gezinsdynamiek, zoals een samenleving ook een eigen dynamiek heeft. Eén van de voornaamste mechanismen binnen het gezin is het proces dat gericht is op structuurbehoud en handhaving van het evenwicht in de relaties van de gezinsleden. Dat betekent, dat men binnen traditionele gezinnen sterk geneigd is:

1. konflikten te vermijden
2. zich wat betreft opvattingen e.d. zoveel mogelijk op elkaar af te stemmen
3. elkaar te beschermen
4. zoveel mogelijk streven naar een „eenheidsgedrag” d.w.z. het stimuleren van een sterk „wij-gevoel”.

Kortom: het traditionele gezin moet een eenheid zijn, er is weinig aandacht voor individuele verschillen. Het gevaar bestaat dat het gezin op die manier staties en passief wordt, gesloten en weinig creatief.

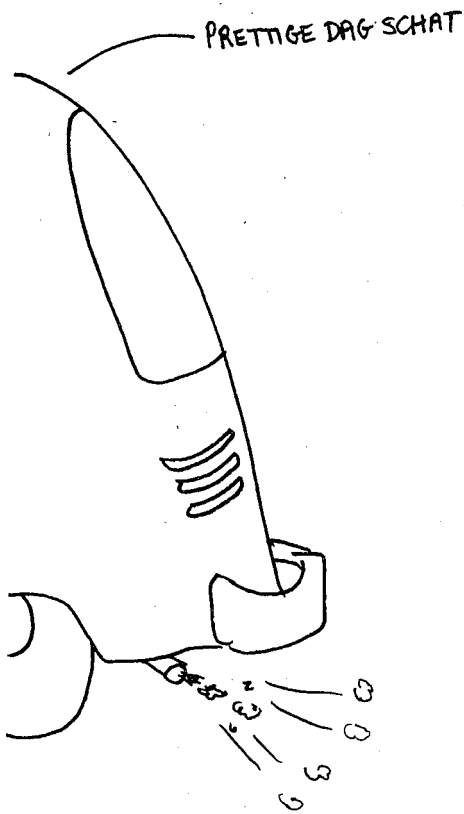
Vanuit de samenleving daarentegen worden eisen gesteld als flexibiliteit, openheid en creativiteit. In het gezin worden dus mechanismen en vaardigheden geleerd, die voor een deel niet tegemoet komen aan de eisen vanuit de samenleving. Dit verschijnsel doet zich met name voor wat betreft emancipatie. Ideeën over roldoorbreking van mannen en vrouwen, laat staan concrete maatregelen, vinden maar moeilijk weerklank. Er zijn nog maar een handjevol „huisvaders”.

Nog eens duidelijk wordt hier wat we noemden de „sluisfunctie” van het gezin. Iemand uit een traditioneel gezin zal in de samenleving ook niet anders verwachten dan een onderdanige, gediensstige vrouw, die op de achtergrond blijft en een heersende, actieve man, die op de voorgrond treedt. Zelf zal hij of zij zich meestal niet anders gedragen. Wordt zo iemand echter geconfronteerd met andersdenkenden en andersdoenden, dan zal hij of zij dat misschien terugvertalen naar het eigen gezin. Zo veranderen ouders vaak via hun kinderen, die met nieuwe opvattingen en ideeën aan komen dragen.

3.3 Bestaat er een optimale leefgroep?

Gaan we volgens het bovenstaande uit van het idee, dat het gezin of welke leefgroep dan ook, een sluisfunctie heeft tussen individu en samenleving, dan zouden we aan een optimale leefgroep op dit moment de volgende eisen mogen stellen:

- **flexibiliteit:** rolpatronen moeten niet vastliggen. Gezinsleden moeten verschillende taken en functies

AFWASSEN.....
 .. ALLEEN.....
 STOFZUIGER.....
 .... LEEG ..... HUIS
 ..... BOODSCHA.....

kunnen vervullen, zodat men voor elkaar kan invallen.

- **openheid:** het gezin moet toegankelijk zijn voor andere ideeën en opvattingen en voor andere mensen. Met name in het kader van de onderlinge dienstverlening (zie elders in dit blad) is het noodzakelijk, dat leefgroepen met elkaar in contact komen en blijven.

- **redelijk beschermend:** kinderen hebben tijdens hun opvoeding een redelijk beschermende omgeving nodig. De leefgroep zal dus een redelijke stabiele samenstelling moeten kennen zonder gesloten te zijn.

- **multifunctioneel:** de leefgroep zal voor een zinvol bestaan meer functies zelf moeten vervullen, dan in veel gevallen nu gebeurt. Dingen samen en voor elkaar doen geeft meer inhoud aan het samenleven. Bovendien schept het een zekere onafhankelijkheid t.a.v. professionele voorzieningen, waarvan dan alleen in noodgevallen gebruik gemaakt hoeft te worden, gevolg: geringere kwetsbaarheid.

- **demokraties:** beslissingen over doen en laten binnen de leefgroep worden door alle leden gelijkmatig genomen. Ook kinderen moeten een inbreng hebben, dit bevordert het demokraties gedrag ook buiten het gezin/leefgroep.

- **geëmancipeerd:** man en vrouw, jongen en meisje, hebben een gelijke positie en op grond daarvan gelijke verantwoordelijkheid voor het vervullen van taken en functies als inkomen verwerven, huishoudelijke arbeid, maatschappelijke activiteiten e.d. Maar ook gelijke rechten op onderwijs, vorming, persoonlijke ont-plooiing, vrije tijdsbesteding e.d.

- **ondersteunend:** de gezinsleden zullen elkaar ondersteunen, zijn solidair, niet om daarmee de eenheid van het gezin te garanderen (zie ook 3.2) maar om de individuele gezinsleden te ondersteunen in hun activiteiten naar buiten toe. Man en vrouw (of andere samenstelling) zullen elkaar steunen in hun beroepsuitoefening door ieder een deel van de huishoudelijke taken op zich te nemen. Ook kinderen kunnen hierin een rol spelen. Bovenstaande opsomming overziend, zou het gezin in

principe best een optimale leefgroep kunnen zijn, ware het niet, dat het gezin - algemeen gesproken - een ontwikkeling heeft doorgemaakt, die tegenovergesteld is aan de bovengenoemde zaken. Zo constateert b.v. de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid in zijn rapport „De komende 25 jaar” (1977) een voortgaande individualisering van het gezin zelf, maar ook van de individuele gezinsleden t.o.v. elkaar. Dit proces noemt men ook wel „atomisering” van het gezin. Ieder gezinslid streeft zijn eigen doel(en) na en maakt gebruik van verschillende omgevingen buiten dat gezin. Binnen het gezin versmallen de taken en functies tot „de zaak draaiende houden” (meestal met behulp van allerlei technische snufjes) en met „elkaar omgaan”, dus vooral emotioneel een vrij zware druk op de gezinsleden. Dus aan de ene kant worden het gezin allerlei functies ontnomen d.m.v. kollektieve voorzieningen, aan de andere kant vindt er een funktieverzwaring plaats n.l. die van de kommunikatie, elkaar opvangen, ondersteunen e.d. In dit licht bezien staan kommunes (waarvan er verschillende soorten bestaan) er niet veel beter voor. Zij verkeren in dezelfde maatschappelijke situatie, moeten dezelfde funktieverzwaring dragen en dezelfde tegenstrijdigheden oplossen. Kommunes lopen dus evenveel kans problematische leefvormen te worden of te blijven als de gezinnen. Kommunes zijn eerder te beschouwen als varianten op het gezin dan een alternatief ervoor. Omdat er nog te weinig ervaring is opgedaan in kommunes is het nog moeilijk om daar nu al konklusies uit te trekken.

4. EMANCIPATIE, EEN BEWEGING DIE BEWEGING VOORTBRENGT...

Wanneer emancipatie d.w.z. een bevrijding van mannen en vrouwen uit oude vastgeroeste rolpatronen, een algemeen aanvaard principe wordt, dan zou dat toch verstrekkende gevolgen moeten hebben, ook t.a.v. de wijze, waarop mensen samen leven.

Ga je er vanuit, dat man en vrouw volledig gelijkwaardig zijn en dat hun taak en werkzaamheden, dus het

betaalde werk op kantoor of fabriek en het onbetaalde werk in de zgn. „huishoudelijke sektor” in principe ook gelijkwaardig zijn d.w.z. even belangrijk, maar dat ze elk een verschillende inhoud en belevingskant vertegenwoordigen, dan zou het goed en redelijk zijn, wanneer mannen en vrouwen van beide soorten werkzaamheden een gelijk deel voor hun rekening zouden nemen.

Vrouwen worden op die manier in staat gesteld deel te hebben aan de wereld buiten het gezin en via een betaalde baan mee bij te dragen aan het inkomen. Mannen worden in staat gesteld om naast hun betaalde werk ook werk te doen, dat ze misschien zelfs leuker of zinvoller vinden.

Door middel van de verdeling (én verkorting) van het betaalde werk krijgt ieder meer tijd beschikbaar voor andere activiteiten. Voorwaarde is dan wel dat man en vrouw beiden part-time kunnen werken. In die tijd, die dan beschikbaar komt, kunnen mensen ook veel meer dingen zelf gaan doen of iets dat leuker of voordeliger is, samen doen. Op die manier kunnen allerlei functies binnen het gezin (de leefgroep) weer een kans krijgen en kan minder een beroep worden gedaan op kollektieve voorzieningen, zoals crèches.

Kollektieve voorzieningen zijn in het leven geroepen ten tijde van economische groei. Voor elk tekort of behoefte werd een voorziening gekreëerd, vooral op welzijnsterrein. En ook in het kader van de emancipatie van de vrouw hebben die kollektieve voorzieningen

een positieve bijdrage geleverd. Immers een van de voorwaarden, die de emancipatiebeweging stelt aan een doelgericht beleid van de overheid is: de vrouw in staat stellen zich evenals de man een economies onafhankelijke positie te verwerven d.w.z. een betaalde baan en gelijke beloning voor gelijk werk.

Om dat te realiseren waren en zijn ook op dit moment nog allerlei kollektieve voorzieningen nodig om dat mogelijk te maken. Kresjes, kinderopvang, vervolgonderwijs en kursussen voor vrouwen e.d. zijn daarvan voorbeelden.

Nu is het hebben van een betaalde baan niet de enige weg voor vrouwen om te emanciperen, maar voor velen is het toch wel een heel belangrijke faktor. Nu kan je tot in het oneindige doorgaan met de uitbreiding van kollektieve voorzieningen, maar we zijn ook niet zo gelukkig met de verzakelijking en verkillung die daar een gevolg van is. Emancipatie mag dus niet alleen gericht zijn op het mogelijk maken van een economies onafhankelijke positie van de vrouw d.m.v. uitbreiding van kollektieve voorzieningen en vergroting van de produktie. De PPR is voor een selektieve groei o.a. om het milieu te beschermen en grondstofuitputting te voorkomen. Daarom streeft de PPR naar verdeling van betaalde én niet-betaalde-arbeid voor mannen en vrouwen, arbeidstijdverkorting, stimuleren van onderlinge dienstverlening tussen leefgroepen/gezinnen onderling, uitbreiding van het (niet professioneel begeleide) openbare leven.

Dilia van der Heem werd gevraagd een stuk te schrijven over vrouwen in de politiek en over haar eigen ervaringen. Zij gaf er de voorkeur aan dit in de vorm van een interview te doen.

Dilia studeerde aan de sociale academie en is sinds het ontstaan van de partij zeer actief geweest in de PPR. Hetty de Zeeuw en Christa Glasbergen, die haar interviewden, zijn lid van de Rotterdamse PPR-vrouwen.

INTERVIEW MET DILIA VAN DER HEEM

DOOR HETTY DE ZEEUW EN CHRISTA GLASBERGEN

VRAAG Kun je wat vertellen van je politieke loopbaan tot nu toe?

DILIA Ik ben vroeger op de 18-jarigenkursus geweest voor katholieke jongeren. Daar kwam ik in contact met iemand van de KWJ (Katholieke Werkende Jongeren). Omdat ik de onderwerpen die er besproken werden politiek interessant vond, heb ik me aangesloten bij de KVP-jongeren; ik heb toen onder andere in het jongerenparlement gezeten. Tot in 1966 de „Nacht van Schmelzer” kwam. De KVP-jongeren hadden een motie ingediend om het KVP-fractiebeleid om te buigen. Toen deze werd verworpen, ben ik meegegaan naar de PPR, die toen opgericht werd.

In 1969 werd de afdeling Rotterdam van de PPR opgericht. Bij de gemeenteraadsverkiezingen in 1970 zou voor het eerst met een lijst worden uitgekomen. Er werd toen gefraudeerd met de namenlijst. Dit werd aanhangig gemaakt bij het landelijk partijbestuur, en het gevolg was, dat er opnieuw gestemd moest worden over de volgorde van de kandidaten op de lijst. Omdat ik toen de minst omstreden persoon was, werd ik – ik was 22 jaar – lijsttrekker van Rotterdam. We hebben toen net geen zetel gehaald.

In 1972 ben ik voorzitter geworden van het actiecentrum Rotterdam, tot het voorjaar van 1973. Bij de

Tweede Kamerverkiezingen van 1972 stond ik op de achtste plaats van de lijst. Omdat Michel van Hulten in het kabinet kwam, en dus uit de kamer stapte, ben ik hem in mei 1973 opgevolgd en heb tot mei 1977 in de Kamer gezeten.

Sinds mei 1977 zit ik in het Kongrespresidium en ben ik voorzitter van de Stuurgroep Raads- en Statenwerk. In december '77 ben ik gemeenteraadslid van Rotterdam geworden. Sinds januari '78 tenslotte ben ik voorzitter van het provinciale actiecentrum Zuid-Holland.

VRAAG Je hebt vóór je volledig de politiek inging, bij het NVV gewerkt. Is dat geen mannenwereld?

DILIA Mijn stagetijd aan de sociale academie heb ik doorgebracht bij het NKV. Toen er bij het NKV een baan vrijkwam als distriksbestuurder, solliciteerde ik daarnaar. Na een selektie werd ik samen met een mannelijke kandidaat uitgekozen. De psychologische test viel goed uit, de mededinger viel af, maar bij de uiteindelijke stemming over wel of niet aannemen viel ik ook af. Als reden werd opgegeven „omdat je een vrouw bent”. De Psychologische Dienst vond het bovendien een bezwaar dat ik waarschijnlijk experimenteel zou werken.

Later was ik assistente van Mertens en de enige vrouwelijke stafmedewerker. De inhoud van de baan werd nogal afgezwakt, omdat mannelijke kollega's moeilijk werk uit handen konden geven.

Maar in september 1970 kwam er een baan vrij bij het NVV, distrikt Rotterdam. Daar ben ik aangenomen ondanks het feit, dat mijn uiteindelijke chef het er niet mee eens was. Op de kennismakingsavond werd mij de baan ontraden, omdat die te moeilijk zou zijn voor een vrouw. Toch heb ik de baan van distriktbestuurder aanvaard. Bij het NVV zijn maar heel weinig vrouwen werkzaam. Het is inderdaad een echte mannenwereld. Iedere keer als ik op vergaderingen iets zei, werd er opgekeken en was men verbaasd. Ik kreeg als taken: vorming, scholing en onderwijs toegewezen, waarschijnlijk ook om mijn vrouw-zijn. De diskriminatie was er hard en direkt.

VRAAG Als vrouw in de politiek, hoe was dat?

DILIA Ook in de politiek is het moeilijk voor een vrouw, maar het werkt subtieler dan bij bijvoorbeeld het NVV. In de Tweede Kamer is het toch wel geaksepteerd dat er vrouwen zitten. Wel moet je je in vergaderingen steeds duidelijk laten horen, anders tel je niet mee en word je als minderwaardig beschouwd. Je moet je toch wel aanpassen aan mannenmanieren van vergaderen. In de politiek moet je vooral veel praten; bijvoorbeeld van drie zinnen blijft niets over in de publiciteit. Bij de Kamerdebatten vind ik het onredelijk dat men niet zoveel spreektijd krijgt als men denkt nodig te hebben om iets te zeggen. Nu wordt de vaste spreektijd altijd gewoon volgepraat.

VRAAG Wanneer ben je feministisch gaan denken?

DILIA Dat is ontstaan door het werk bij de vakbeweging en in de Kamer. In de Kamer vooral door de subtielere manier waarop ik toch steeds weer voelde dat ik

een vrouw was. Ik kon niet feministisch praten want dan werd ik ook op het gebied van sociale zaken niet serieus meer genomen en dat risico kon ik niet lopen. Ik ergerde me vaak aan de wijze van politiek bedrijven, aan de formele structuur. Het is nog een echte mannenwereld. Zo wordt het ook nog gezien. Als ik in een forum zit, spreken de mensen in de zaal toch altijd van de „heren politici“ ...

VRAAG Heeft de pers een bepaalde manier van schrijven of word je b.v. genegeerd omdat je vrouw bent?

DILIA Deze week is in de gemeenteraad uitgebreid gesproken over het NAVO-raketplan. Er werd een betoog gehouden door mevrouw De Vos (CPN) waar ik mee ingestemd heb. Omdat ik het er mee eens was, heb ik niet nog eens persoonlijk het woord genomen. Het gevolg was wel dat de PPR niet genoemd werd in de krant. Ik merk vaak dat ik alert moet zijn en op m'n punten moet staan, anders hoort de PPR er niet bij. Ook binnen de PPR komt het voor, bijvoorbeeld bij notulenschrijvers, dingen die een vrouw zegt laten ze weg of gaan ze vertekenen. Het is gebeurd dat een voorstel van mij aan het partijbestuur, waarbij Egbert Boeker zich aansloot, werd opgeschreven alsof het voorstel niet van mij maar van Boeker kwam.

De motieziekte. Mannen gebruiken vaak moties als middel om te kunnen zeggen „Ik heb gewonnen, ik heb gelijk, de vergadering heeft het aangenomen“ ... zonder dat dit ook maar de geringste konsekwentie heeft, wat inhoud betreft.

Je kunt ook je mening gewoon zeggen en laten notuleren.
Peperkorrels

VRAAG Je hebt nog niet erg deelgenomen aan de PPR-vrouwengroep Rotterdam. Ben je liever praktisch werkzaam?

DILIA Ik had wel graag mee willen doen in Rotterdam, maar er was elke keer iets anders. Vrouwen van de PPR-vrouwengroep zijn wel veel met zichzelf bezig, ook landelijk. En het organiseren van vergaderingen bijvoorbeeld gaat vaak heel onhandig.

Ik vind het volgen van de ontwikkeling in de partij ook belangrijk, want de partij is nog niet zo feministisch. Tijdens de campagne voor de Tweede Kamer in mei '77 stonden als eerste zeventien kandidaten op de lijst: 4 vrouwen en 13 mannen. In een werkweekend werd voor mij heel duidelijk hoe belangrijk het is om met meer vrouwen te zijn, je kunt dan veel meer bereiken. Als enig vrouwelijk Kamerlid met 6 mannen vond ik dat vaak heel moeilijk.

VRAAG Welke taak zie je voor de PPR-vrouwen?

DILIA Door veel met elkaar te praten zouden ze een kritischer vraagstelling kunnen ontwikkelen. En bij zekerheden in de partij kunnen ze zich afvragen „is dat echt wel zo?“ Ook vind ik het belangrijk dat ze aansluiting zoeken bij andere vrouwengroepen zoals fem-soc en PSP-vrouwen. En, om nog even terug te komen op het vorige, ik vroeg pas aan een vrouwelijk ex-kamerlid van de CHU (tijdens een demonstratie bij de vrouwengevangenis) of ze het kamerlidmaatschap miste. Zij antwoordde blij te zijn niet meer in de kamer te zitten, zij kon nu veel diepgaander en nuttiger bezig zijn voor de samenleving. Ik voel dat ook wel een beetje zo.

VRAAG Heb je nog een punt waarover gesproken zou moeten worden naar jouw idee op een eventuele vrouwen-studiedag?

DILIA Ik vind het belangrijk dat meer vrouwen meedoen in de politiek omdat een groter aantal vrouwen het vrouwelijk element beter kan inbrengen. De sfeer wordt anders, je ondersteunt elkaar waar anders over vrouwen heen gekeken zou worden.

WAAROM VROUWEN AFHAKEN ALS HET OM PARTIJPOLITIEK GAAT

DOOR MIENEKE VAN DER WISSEL, ADA BUIZER,
TINEKE KALK, PETRA FLANTUA EN LIESBETH KUYVENHOVEN

Er raken steeds meer vrouwen betrokken bij het politieke en partijgebeuren. Maar er haken ook vrouwen af. Over deze laatste gaat dit artikel. Waarom keren ze de partij en de PPR-vrouwengroep de rug toe, om zich aan andere zaken te wijden? En wat zijn die andere zaken?

Mieneke van der Wissel en Ada Buizer, allebei actief in de vrouwengroep van Noord-Holland zochten Tineke Kalk op in Amsterdam. Tineke heeft ongeveer twee jaar geleden de partij vaarwel gezegd.

Petra Flantua en Liesbeth Kuyvenhoven, allebei uit Utrecht, respectievelijk twee en anderhalf jaar actief bij de PPR-vrouwen, benutten een lunchpauze om e.e.a. over dit onderwerp op papier te zetten.

Achter ons glaasje karnemelk en kop koffie in de Heksenketel, praten Liesbeth Kuyvenhoven en ik over onze ervaringen bij de PPR en in het bijzonder bij de PPR-vrouwen. Niet omdat we elkaar iets nieuws te vertellen hebben, maar om die ervaringen in PPRAK weer te geven.

Hoe komt het, dat vrouwen als Liesbeth en ik het loodje leggen in een partij als de PPR, en in partijpolitiek in het algemeen?

Al pratend komen we tot de volgende overwegingen: we werden lid van de PPR vanwege de PPR-ideologieën t.a.v. vrede, Derde Wereld, milieu enz.

Toen de vrouwenbeweging voor ons een grote rol ging spelen, kwamen we logieserwijs bij de PPR-vrouwen terecht. Een goede manier om feminisme in de politiek te verwezenlijken.

Dat pakte toch anders uit. Als groep een breed feministisch beleid opzetten lukte niet. Daardoor bleven we met te weinig vrouwen en werden we te vaak gedwongen om achter partijzaken aan te hollen. Dat laatste was overigens een duidelijke keus van de groep, omdat we het erg noodzakelijk vonden om op congressen, bij partijstandpunten, de stem van de PPR-vrouwen te laten horen. Maar we verzopen erin.

Onze eigen feministische koers kwam meestal ad hoc tot stand.

Daarbij komt nog, dat je als groep binnen de partij toch een wat moeilijke positie kreeg. De verantwoordelijkheid voor vrouwenproblematiek werd vaak naar de PPR-vrouwen afgeschoven. Soms namen we die verantwoordelijkheid zelf, anders gebeurde er niets. We hebben het idee dat dit de mensen lui maakt, en ze niet zelf nadenken hoe dingen zouden moeten. Het is een vicieuze cirkel.

Frustraties te over dus; aan de ene kant je eigen koers niet kunnen varen en aan de andere kant mee moeten doen aan pure mannenpolitiek. Dat is de politiek van nota's, standpunten, compromissen, machtsdenken, carrière maken, veel praten en niets zeggen, net iets slimmer zijn dan de vorige spreker en zo kunnen we nog uuuuren doorgaan. En dan praten we nog niet eens van ons parlementaire stelsel dat al deze dingen in de hand werkt of bevestigt.

PPR-feminisme-emancipatie. De PPR is nog lang niet feministisch, al wordt dat soms wel gesuggereerd. Zolang de ene helft van de partij vrouwenzaken naar de PPR-vrouwen toeschuift, en de andere helft beweert, dat vrouwenonderdrukking niet bestaat of overdreven wordt, is er wat dat betreft nog een lange weg te gaan.

Het pijnlijkste daarbij is dat ook ppr-vrouwen voortdurend roepen, dat al dat gedoe over vrouwenbevrijding enz. kant nog wal raakt. Kijk eens wat ze zelf bereikt hebben, en binnen de partij hebben mannen en vrouwen dezelfde kansen. Vaak zijn het vrouwen met een goede opleiding of een belangrijke functie in de partij. En dan maar weer uitleggen; dat het functioneren als mannen, in mannenstructuren, in mannenpolitiek, misschien wel geëmancipeerd is, maar niets met feminisme te maken hoeft te hebben. De verhoudingen zijn volstrekt niet aangetast, dat zou feministies zijn. Bij emanciperen haal je als vrouw alleen maar in. Maar dan wel binnen het bestaande. En feministen vinden nu eenmaal, dat van het bestaande niets klopt!! We hebben het daarbij beslist niet alleen over economische of juridische verhoudingen.

Abortus. Voor Liesbeth is de afvallige houding van de PPR t.a.v. het abortusvraagstuk de druppel geweest. De PPR heeft met name daardoor een slechte naam in de vrouwenbeweging. Het is moeilijk te verteren, dat zelfbeschikking van vrouwen over hun eigen lichaam, binnen de PPR met mystificerende verhalen van de tafel wordt geveegd. Zelfbeschikking voor iedereen, behalve voor vrouwen.

Nu puntje bij paaltje komt, laten ze je echt vallen. Eindelijk het seksisme aantoonbaar in de PPR. Een treurige ervaring, waar je nog altijd woedend over kunt worden. Toen de abortusstrijd op haar hevigst was, is Liesbeth namens de PPR-vrouwen bij de aksieleiding van Wij Vrouwen Eisen gegaan. Ze zat daar aanvankelijk wat ongemakkelijk, door de abortusstandpunten van enkele partijgenoten.

De vrouwenstrijd wordt eigenlijk alleen maar dwarsgezeten door partijpolitiek. Ook door links. Een duidelijk voorbeeld daarvan hebben we gezien bij de laatste abortusdemonstratie, toen de Rooie vrouwen afhaakten, omdat de P.v.d.A. op dat moment geen kritiek op haar abortusstandpunt wenste i.v.m. de onderhandelingen met het C.D.A. Deze ervaringen leidden tot de beslissing, dat we ongebonden met andere vrouwen verder willen werken. Ongehinderd door de dingen, waar we niet meer mee om kunnen en willen gaan.

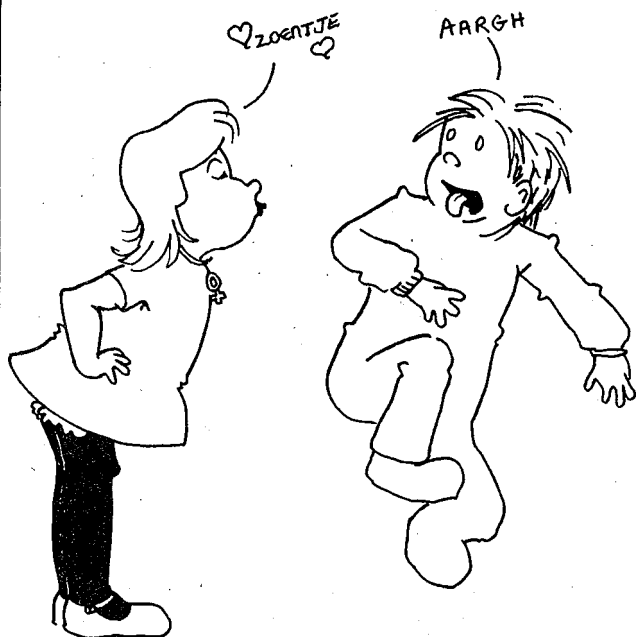
W.V.E. is een goed voorbeeld, hoe vrouwen uit veel politieke richtingen en andere organisaties, buiten die verbanden om, met elkaar kunnen samenwerken.

Uit hun woordenstromen komt geen inhoud op mij over. Wel signaleren die woordenstromen mij dat de spreker sprekende zichzelf streelt.

Peperkorrels

MIENEKE: Wil je eerst vertellen wat je feitelijk gedaan hebt of geweest bent in de politiek? We denken aan functies, werkzaamheden, vertegenwoordigingen...

TINEKE: Jee... Nou, ik ben actief geworden in het actiecentrum Amsterdam. Daar heb ik erg betrokken meegedraaid in de kerngroep. Er was geen bestuur. Ik heb meegewerkt aan het programma voor de gemeenteraadsverkiezingen van 1974. Ik stond zelf kandidaat op de vijfde plaats. Binnen het werk voor de gemeenteraad had ik Welzijn. Het werd de beruchte periode van Lammers, Riethof en Roel van Duijn. Berucht... ik verzette me in die tijd erg tegen deelname van de PPR aan het gezamenlijke programma, omdat ik een PvdA

onder leiding van Lammers wantrouwe. Achteraf terecht. Vanuit de PPR werd mij verweten dat ik een veel te principiële houding aannam. Ik kon slecht denken in termen van politieke „haalbaarheid”. – In die tijd werd ik afgevaardigde naar de landelijke kerngroep. – Ik ben wel vanaf het begin bij PPRo-emanipatie geweest. – In het begin was ik meer landelijk geïntereerd, meer op de algemene belangen gericht. Ik merkte dat ik als vrouw erg moeilijk uit de voeten kon op formele algemene vergaderingen, waar mannen altijd van die keurige afstandelijke beschouwingen hielden. Ik wilde meer een dialoogvorm, niet elkaar afsnoeven. Het praten in dialoogvorm gebeurde wel meer in de kleinere kerngroep, en daar voelde ik me ook beter thuis.

ADA Hoe was je betrokken bij de vrouwenbeweging?
TINEKE Op een goed moment las ik in de PPRak een brief van Nelly Bal. Door die brief ben ik geïntrigeerd geraakt bij „vrouwen en politiek”. Daarnaast heeft op mij een grote invloed gehad dat in Amsterdam het Vrouwenhuis gekraakt werd (in 1973). Ik ging er naar toe een paar dagen nadat het gekraakt was. Het greep me meteen, ik werd actief in het Vrouwenhuis, ging in een praatgroep, kwam terecht bij Vrouwen bellen Vrouwen. Dat alles heeft mij erg veel gedaan. Neem hoe je daar met elkaar omging. Het is zo'n andere manier! Het liep zo gewoon. Je praatte in een grote kring, er was geen voorzitter, er werd nooit gestemd, iedereen deed mee, en je praatte tot er overeenstemming gekomen was.

MIENEKE: Hoe ging het toen verder met jouw politiek bezig-zijn en feministies worden?

TINEKE: Toen ik in de vrouwenbeweging meemaakte hoe het anders kon, kreeg ik wel m'n twijfels over de manier waarop de kerngroep vergadert. En dan de sfeer, die heb ik toch wel als begriploos ondervonden. Een voorbeeld: een man was niet op het congres geweest omdat zijn zoontje jarig was. De toonaangevende mentaliteit was dat af te kraken omdat het zou getuigen van gebrek aan inzet voor de partij. Ik werd niet serieus genomen. Als ik weer geen voet aan de grond gekregen had, kreeg ik zo'n stereotiepe opmerking als Kijk je altijd zo boos? – Vrouwenzaken kwamen altijd onderaan de agenda. Er werd zo ongemakkelijk tegen vrouwenzaken aangekeken. Lieve mannen wilden eerst nog wel mee gaan, maar bij het eerste vleugje tegenwind zijn ze weer om. Bij de meeste mannen blijft het een stukje wezensvreemde theorie: ze hebben geen idee waar het om gaat; ze laten het niet door werken, in hun

eigen leven niet; bedenk maar eens: de meeste mannen kunnen bezig zijn in de politiek door uitbuiting van hun vrouw. „Gezamenlijke strijd” is een illusie. En zo kunnen vrouwenzaken dan politiek gebruikt worden (= misbruikt); daar ben ik erg bang voor. Partijpolitiek is zo systeembevestigend.

Toch duurde het nog lang voor ik echt stappen ondernam om er uit te gaan. Tja, eerst dacht ik nog wel van als je je maar erg uitslooft, kun je wel wat bereiken. Daar geloof ik niet meer in, zeker niet als het om vrouwenwerk gaat. Aan de andere kant vond ik het in de kerngroep ook best spannend. En, ik had binnen de PPR toch ook al veel persoonlijke banden.

In PPRo werden vrouwenzaken toch ook formeel behandeld, gericht als het is op partijpolitiek. PPRo komt niet toe aan werk waar je je persoonlijk op aangesloten voelt. PPRo ging niet mee met mijn ideeën.

ADA: Hoe is dan nu je stellingname?

TINEKE: Ik geloof absoluut **niet** in maatschappijverandering door partijpolitiek. De maatschappij kan alleen veranderd worden door beweging van onderaf. Ik zie niets meer in het praten **namens** vrouwen zoals in partijpolitiek gebeurt. Vrouwen moeten het zelf doen, aan de basis. Ik wil nu eigenlijk alleen bezig zijn met vrouwen. Met hen werken aan bewustwording. Dat gebeurt langs verschillende lijnen:

- vrouwen gaan hun minderwaardigheidsgevoel kwijtraken
- vrouwen gaan andere vrouwen leren waarderen
- vrouwen gaan vraagtekens zetten achter de oude normen van kerngezin, consumptie, heterofilie, kapitalistische maatschappijstructuur.

Vrouwen kunnen van onderaf pressie gaan uitoefenen. Ik voel mij politiek verantwoordelijk, en daar wil ik vorm aan geven op een vrouwen eigen manier, met andere organisatievormen, alleen met vrouwen. Natuurlijk, als we bijvoorbeeld het beleid van Jeltien Kraaijeveld vrouw-ongunstig vinden, zullen we onze pressie richten op de politieke partijen. Ik besteed mijn energie uitsluitend aan vrouwen. Als algemene belangen in het geding zijn zoals het milieu en de neutronenbom, ja dan doe ik mee in gemengde acties.

Pas op den duur zullen mannen en vrouwen – hoop ik – het weer samen kunnen gaan doen. Mijn prioriteit leg ik bij vrouwen.

MIENEKE: Je bent heel stellig in je uitspraak dat partijpolitiek de maatschappij niet verandert. Wat bezielt al die mensen dan die er zo druk in bezig blijven?

TINEKE: Mannen blijven in de politiek omdat ze macht willen. Vrouwen – als je er in komt, ben je al op bepaalde karaktertrekken geselecteerd: je moet namelijk agressief zijn en je moet primair reageren. Bovendien kom je er niet in als je niet al gekonditioneerd bent om erin te passen; je bent al min of meer aangepast aan het mannsysteem. De individuele vrouwelijke politici worden snel ingekapseld. De vrouwen die macht willen, willen dat op een mannenmanier. Er is geen andere manier als **voorbeeld**. Daarom ben ik zo blij dat de vrouwenbeweging er is.

ADA: Tenslotte?

TINEKE: Ik voel me goed bij de positie die ik heb gekozen. Ik val nu meer samen met mijzelf. Ik kreeg meer warmte terug.

Voor de man is het een schande om minder goed te zijn dan een vrouw. Dit maakt echte communicatie tussen mannen en vrouwen onmogelijk.

Peperkorrels

ADRESSEN VAN PPR-VROUWENGROEPEN

Landelijke contactvrouw: Inge Verkuijlen, Rheezeveenseweg 57a, Hardenberg. 05230 - 8223.

PPR-vrouwen Groningen: Annelies Brouwer, Westerhavenstraat 10, Groningen.

PPR-vrouwen Zwolle: Ali Jansen, Blokstraat 46, Zwolle.

PPR-vrouwen Utrecht: Liesbeth Jager, Oudegracht 39, Utrecht. 030 - 310810.

PPR-vrouwen Noord-Holland: Ada Buizer, Ipenrodestraat 14, Haarlem. 023 - 324471.

PPR-vrouwen Rotterdam: Frea Prins, Jan Steenstraat 25 c, Rotterdam. 010 - 375209.

ANDERE NUTTIGE ADRESSEN

Aktiecomitee Werkloze vrouwen, Lutmastraat 2, Amsterdam. Tel. 020 - 719671.

Bijscholingskursussen. Inlichtingen bij het Gewestelijk arbeidsburo en de centra van vakopleidingen voor volwassenen. Adressen via het ministerie van Sociale Zaken, Stafafdeling externe betrekkingen, Zeestraat 71, Den Haag, 070 - 183220.

Emancipatiecommissie. J. C. van Markenlaan 3, Rijswijk. 070 - 949225.

Internationaal archief voor de vrouwenbeweging, Herengracht 262-266, Amsterdam. 020 - 246671.

Moedermavo's. Inlichtingen bij het ministerie van Onderwijs en wetenschappen, Nieuwe Uitleg 1, Den Haag. 070 - 741211.

St. Informatie- en documentatiecentrum v. d. Ned. Vrouwenraad, Laan van Coppes van Cattenburgh 72, Den Haag. 070 - 631016.

Stichting landelijk sekretariaat van het Feministies socialisties platform. Info-adres: Hilde de Haan, Kromme Rijn 30, Utrecht. 030 - 517141 (alleen maandags).

VOS-kursussen, informatie bij Provinciale kulturele raden.

Wij Vrouwen eisen (land.), postbus 1147, Leiden. 071 - 140465.

LITERATUUROPGAVE

Advies wet tegen seksediskriminatie. Emancipatiecommissie, 1977.

Het betere werk; PPR-kommentaar en alternatieven op de WRR-nota „Maken wij er werk van?” 1977.

Gehoord de regering. Emancipatiecommissie, 1977.

Informatiemap part-time werk. Uitgave van Man Vrouw Maatschappij.

St. Leyesdorff. Verborgene arbeid, vergeten arbeid, een verkenning in de geschiedenis van de vrouwenarbeid rond negentienhonderd. Assen, Amsterdam, 1977.

LOVER: driemaandelijks literatuuroverzicht over de vrouwenbeweging. Red. adres: Ria van Hengel, Wederikdreef 21, Nuenen. 040 - 83464.

A. Meulenbelt. Feminisme en socialisme; een inleiding. Van Gennep, 1976.

J. Meyers. Sociale atlas van de vrouw. Den Haag, Sociaal cultureel planbureau, 1977.

Opzij: feministies maandblad. Postbus 1311, Amsterdam.

Politieke ekonomie van de huishoudelijke arbeid. Nijmegen, Sun, 1977.

Socialisties-feministiese teksten 1; onder red. van S. Sevenhuijsen, J. Outshoorn en A. Meulenbelt. Feministiese uitgeverij Sara, 1978.

Vrouwenarbeid; bevrijdend of onderdrukkend? Stichting vorming en scholing PSP, 1978.

Vrouwenwerk; verz. en geschreven door de Bonte Was. 1975.

Wegwijs voor werkende vrouwen. NVV-sekretariaat voor vrouwelijke werknemers, 1977.

Werkwijs; uitgave van de Stichting ombudsvrouw; 3e dr. 1977.

E. Zaretsky. Gezin en privéleven in het kapitalisme. Nijmegen, 1977.

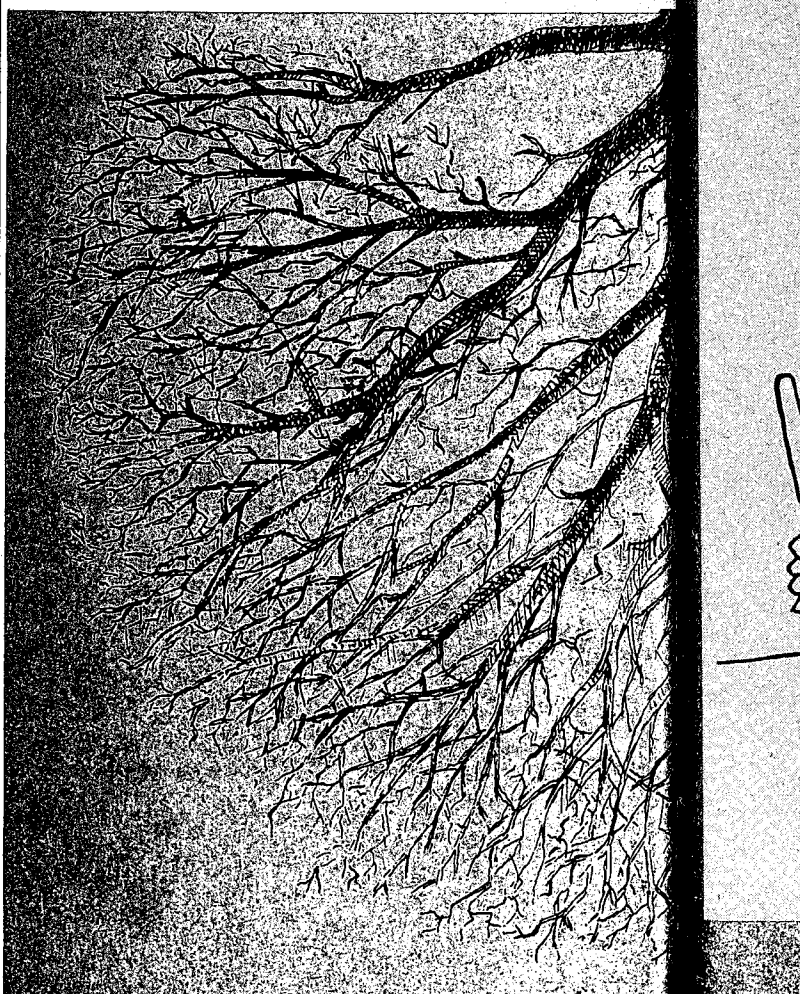
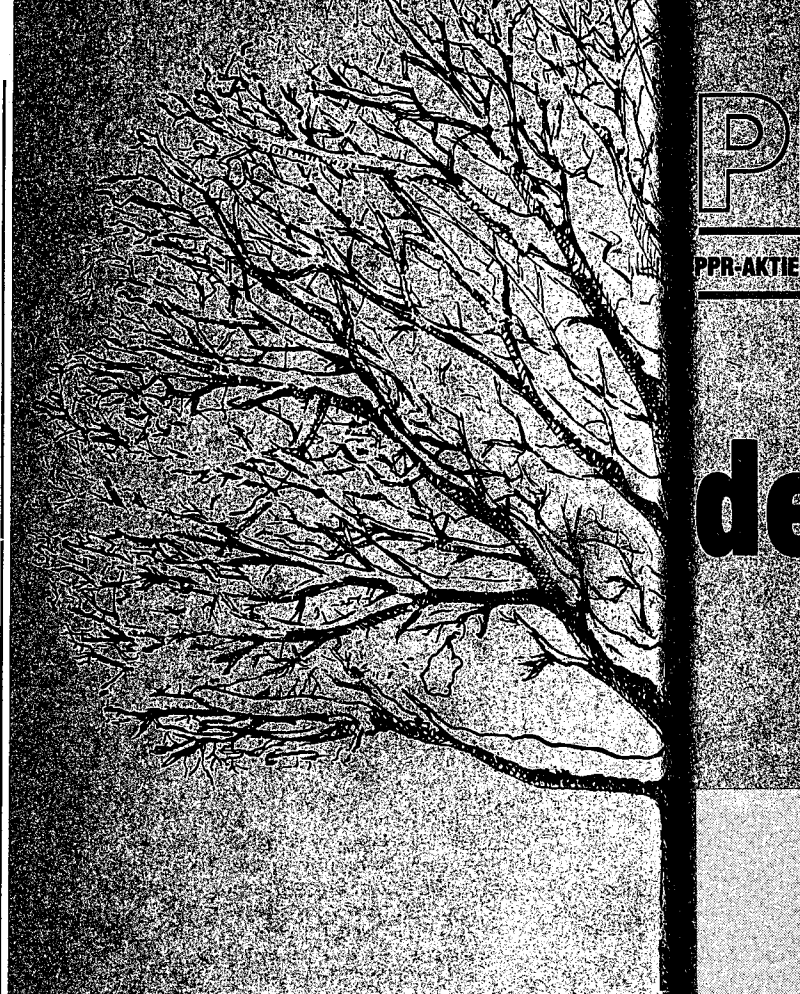
In diskussie met elkaar, weerstaan mannen zelden de drang om punten te scoren, een overwinning te behalen op de ander.

Dat is belangrijker dan de ander te overtuigen van iets inhoudelijks of te willen begrijpen wat de ander zegt, of samen te zoeken naar „de waarheid”.

Peperkorrels.

INHOUD

- 3
Programma van de studiedag
- 5
Omdat het om vrouwen gaat
- 6
Geschiedenis van de PPR-vrouwen (landelijke werkgroep), voorheen „landelijke PPRo”:
Wie waren wij, wie zijn wij.
Wat willen wij?
Wat doen wij?
- 8
Geschiedenis van de regionale werkgroep Noord-Holland van de PPR-vrouwen:
Geschiedenis
Heden: wie zijn wij, hoe werken wij.
Wat hebben wij van onze werkwijze geleerd, welke problemen hebben wij gehad.
Wat willen wij nog verder.
- 9
Feminisme en de PPR:
Inleiding. Het begrip Feminisme. Wat is de PPR?
Welke feministische elementen zijn onmisbaar in de PPR-visie over de werkgelegenheid.
Wat draagt het feminisme bij aan de levensstijl van PPR-mensen en aan het politiek handelen van de PPR en binnen de PPR?
- 12
Emancipatie: gelijke verdeling van arbeid en inkomen:
Inleiding.
Doelstellingen. Recht op zinvolle arbeid. Financiële onafhankelijkheid. Gelijke deelname aan (betaald) productieproces en (onbetaald) huishoudelijke sektor en vrijwilligerswerk.
Beleidsmaatregelen: Stimulerende maatregelen tot deelname van vrouwen aan het productieproces. Arbeidsdagverkorting. Bevordering van roldeurbreken- de arbeidsverdeling in de „niet-betaalde sektor”. Demokrasisering van besluitvormingsprocessen.
Strategie: Rol van de overheid. Welke financiële (dwz. inkomens-) veranderingen zijn nodig om tot een oplossing te komen?
Korte termijn maatregelen.
- 21
Hoe denkt de PPR over arbeidsverdeling; in het bijzonder over de positie van de vrouw op de arbeidsmarkt.
- 23
Emancipatie ... Ieder voor zich, of samen met anderen?
Over emancipatie en vormen van samenleven.
Inleiding.
Het gezin, nog altijd de meest gangbare samenlevingsvorm.
De relatie: individu-gezin-samenleving.
Emancipatie, een beweging die beweging voortbrengt...
- 27
Interview met Dilia van der Heem.
- 29
Waarom vrouwen afhaken als het om partijpolitiek gaat?
- Peperkorrels; door Mieneke van der Wissel.
Illustraties van Jacky Fletcher en Jetteke van Wateren.

PI

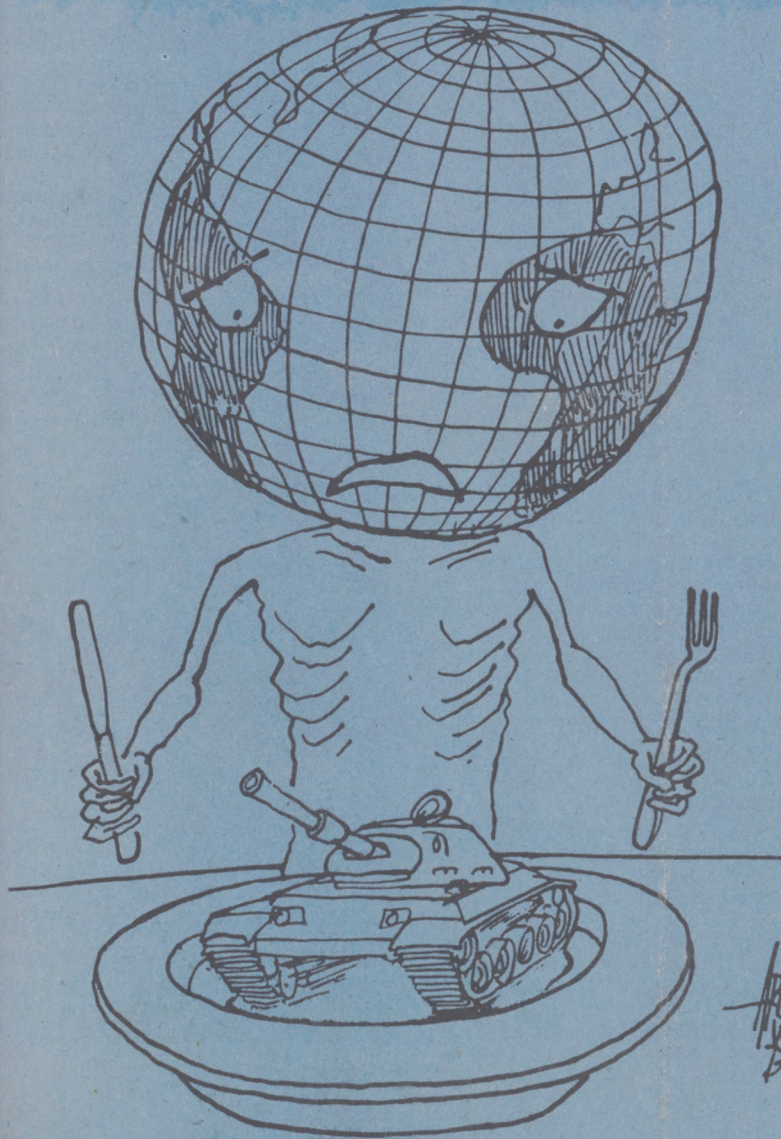
PPR-AKTIE

de

de PPR en Bestek '81

NAJAARS- KONGRES

Vrijdagavond 3 november en zaterdag 4 november wordt in Amsterdam het najaarskongres gehouden: vrijdagavond in het Roothaanhuis, Rozengracht 133, aanvang 18.00 uur; zaterdag vanaf 10.00 uur in De Hoeksteen (v.h. Marcanti) Jan van Galenstraat 10.

Het Roothaanhuis is vanaf het Centraal Station te bereiken met tramlijn 13 of bus 21; De Hoeksteen is vanaf het Centraal Station bereikbaar met bus 21 of bus 33.

PPR

Aktie Krant

— uitgave —

Stichting Radikalenkrant
verschijnt
elke twee weken

— directie —

Jan Heytel, Gidi van Dongen,
Louis Vuurboom

— redaktieraad —

Erik Akkermans, Gerard de Oude,
Kees van Twist

— redactie —

Hans Berrevoets, Harm Lamberts,
Walter van Opzeeland (eindredakteur)
Wil Merkies
Dick Rietbergen, Kees Waagmeester

— produktie —

Lumax b.v., Utrecht
Brouwer offset, Delft

— redactie-adres —

Walter van Opzeeland,
Rapenburgerplein 67,
1011 VH Amsterdam, tel. 020-254434

— kopij —

naar het redactie-adres
getypt met redelijke marge
blad aan één kant gebruikt

— abonnementen —

à f 22,- per jaar
Buro Politieke Partij Radikalen
Singel 277, Amsterdam
Telefoon 020-227342

— kontributiebetalingen —

Penningmeester PPR,
postgiro 1575600 te Amsterdam

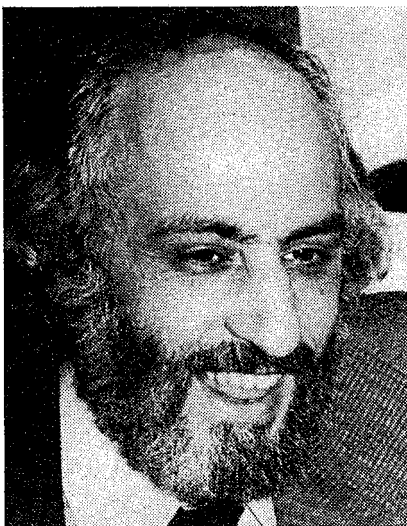
— advertenties —

uitsluitend: Jan Heytel,
Schreveliusstraat 68, Haarlem
Telefoon overdag 02505-791,
's avonds 023-314160

— basis-layout —

Joep Paulussen

LEO JANSEN lijsttrekker Europese verkiezingen

„Of de PPR een kans maakt op een zetel in het Europese Parlement? Ja absoluut, daar ga ik van uit. Ik moet natuurlijk afwachten of het kongres mij als lijsttrekker wil hebben. En of het instemt met het voorstel van het partijbestuur – dat door beide kamerfrakties nadrukkelijk wordt onderschreven – om alleen en zelfstandig aan de Europese verkiezingen deel te nemen. Maar als dat gebeurt dan zal ik aantonen dat de PPR een zetel in het Europees Parlement waard is. Ik reken op een verkiezingskampagne

met inzet van de hele partij. Opdat we, net als dat in Nederland gebeurd is, in Europa een steeds bredere aanhang vinden voor een nieuwe maatschappij. Dat is niet een Europa van de groei, maar een maatschappij waarin de technologie en de economie er zijn voor de mensen in plaats van omgekeerd. We zullen het eigen gezicht van de PPR met zeer veel nadruk aan de man/vrouw gaan brengen. Dat is ook in het belang van de verkiezingen straks in eigen land”.

Dat zegt Leo Jansen in een commentaar op de voordracht van het partijbestuur aan het kongres waarin hij kandidaat staat voor het lijsttrekkerschap voor de Europese Verkiezingen.

Leo Jansen werd geboren op 23 juni 1934 te Hilleegersberg. Hij studeerde scheikundige technologie te Delft en promoveerde in 1967.

Leo Jansen was werkzaam bij AKZO van 1960-1972. (6,5 jaar research (chemisch) en 6 jaar economisch-technische planning en lange termijnplanning.)

Hij begon zijn politieke loopbaan als voorzitter van de KVP-Rheden, was lid van partijbestuur en was van 1970-1973 lid van Provinciale Staten van Gelderland.

Sinds 7 december 1972 is Leo lid van de Tweede Kamer, in de fractie belast met het beleid inzake het milieu en de sociaal-economische sektor.

Tentoonstelling Aktiecentra

Aktiecentra die over hun eigen plaats informatiemateriaal hebben ontwikkeld dat anderen op goede ideeën zou kunnen brengen kunnen dit zaterdag 4 november tijdens het kongres tentoonstellen. Als je hiervan gebruik maakt, bel dan wel even het partijburo: 020/22 73 42.

Kunst en politiek

„Voorwaarde tot instandhouding met gemeenschapsgeld moet zijn dat iets bijdraagt aan een brede verbeelding van de maatschappelijke realiteit en/of voldoet aan behoeften – óók die van een minderheid. En dit past in de filosofie van de PPR.”

In de vorige PPR-aktiekrant (Nr. 128, 13 oktober 1978, blz. 9) was in de zin (interview met Erik Akkermans): „En dit past in de filosofie van de PPR”, het woordje *dit* weggefallen, met als gevolg dat het erop ging lijken als zou de PPR dictatoriale neigingen hebben... Niets van dit alles. Gewoon een drukfoutje. En voor een goede verstaander is een half woord voldoende.

Stort de PPR vol

... waarmee we maar willen herinneren aan de permanente campagne en aan het VERKIEZINGSFONDS PPR,
giro 5 5 5 5
Ommen.

OMDAT HET OM MENSEN GAAT OMDAT HET OM MENSEN GAAT OMDAT HET OM MENSEN GAAT

De PPR op reis

**DOOR EGBERT BOEKER
VICE-VOORZITTER**

In het kursiefje van Rien van Hoeve in het vorige nummer werd de PPR vergeleken met een kameleon, die voortdurend de kleur van zijn omgeving aanneemt. Als reactie wil ik de PPR vergelijken met een reiziger, die met wisselende reisgenoten op weg is naar zijn eigen doel: een vernieuwde en menselijke samenleving. In het afgelopen jaar zijn we opgetrokken met PvdA, CPN, PSP en (zelfs) CDA. In de meeste gevallen was ikzelf daar ten nauwste bij betrokken en daarom zal ik iets over mijn ervaringen schrijven. Ik verbind daaraan een konklusie over de manier waarop we de Europese verkiezingen moeten ingaan.

PvdA

Een tijdlang hebben we met de PvdA gereisd. Op sommige plaatsen tot en met de laatste gemeenteraadsverkiezingen. De PvdA heeft ons echter laten weten de PPR niet langer als een geschikte reisgenoot te beschouwen (noch voor Europa, noch voor Bestek '81). Ze durfde het niet aan met ons alleen in een coupé te zitten. Wie weet wat er dan zou gebeuren (foei voor de lelijke gedachte, PvdA!). Op zijn minst zou D'66 moeten meereizen als chaperonne.

CPN

Op weg naar de halte „Stop de N-bom” hebben we de CPN als partner gehad. Met zijn tweeën in de coupé (in de praktijk waren dat Joop Wolff en ikzelf). Door het meedoen van de PPR kon niemand meer volhouden dat de aktie geïnspireerd en gefinancierd werd door Moskou. Het werd zo voor velen mogelijk mee te doen zonder het stigmatiserende CPN-etiket opgeplakt te krijgen.

PSP

Het volgende traject was de route „Stop Bestek '81”. Ook hier met zijn tweeën in de coupé (de PvdA wilde niet met ons mee). Het samenzijn was konstruktief en we hebben elkaar leren kennen en waarderen.

CDA

De aktie tegen de N-bom heeft naast communisten ook veel kerkelijke mensen aangesproken en daarom kon het CDA niet achterblijven. Toen IKV-kondukteur Mient-Jan Faber op de fluit blies, durfde ook het CDA zich toe te vertrouwen aan de PPR-bestuurder. De gereserveerde coupé „Overlegorgaan tegen kernbewapening” zit dan ook boordevol met praktisch alle politieke partijen (buiten VVD), met alle grote vredesbewegingen en met de vakbeweging FNV.

Deze trein rijdt nog steeds op de rails. De passagiers praten intensief

over het mobiliseren van de Nederlandse bevolking tegen kernbewapening. De volgende halte is een zeer brede studiedag tegen kernbewapening, voorjaar 1979. Niemand heeft zin dan al uit te stappen. IKV-kondukteur en PPR-bestuurder zullen proberen deze ploeg (uniek op de wereld!) bij elkaar te houden tot het einddoel, het afnemen en vernietigen van de kernbewapening, is bereikt.

PPR

PPR-leden moeten goed beseffen, dat ons werk rondom N-bom en kernbewapening alleen maar mogelijk is door de unieke positie die de PPR in Nederland inneemt: in programma radicaal, absoluut betrouwbaar als partner, bereid tot regeren en geschikt voor het dragen van verantwoordelijkheid. Alleen hierdoor kunnen initiatieven van bestuur en frakties een vernieuwing van de Nederlandse samenleving tot stand brengen. Laten we deze identiteit uitbouwen en niet verzwakken door alleen met de PSP in de Europa-coupé te gaan zitten. De beide kamerfrakties raden dat met klem af. Het partijbestuur ziet een intieme relatie met de PSP als een sterke belemmering bij de Tweede Kamerverkiezingen die na die voor Europa komen. Zelf ben ik graag vice-voorzitter van een PPR zoals die het afgelopen jaar politiek bedreef: met een duidelijk reisdoel, met een aansprekende identiteit, zonder vaste verkering met de PSP maar open naar veel reisgenoten.

OMDAT HET OM MENSEN GAAT OMDAT HET OM MENSEN GAAT

WAT WIL EKOROPA?

Erik Akkermans heeft namens het partijbestuur op 27 en 28 september een bijeenkomst in Genève bijgewoond van Ekoropa. Hij geeft hierbij in het kort zijn bevindingen weer.

Ekoropa is een informele gespreks-groep die open staat voor deelname van zowel individuele ekologen als vertegenwoordigers van milieubewegingen en op het milieu georiënteerde politieke partijen. Hierbij moet het begrip *milieu* ruim worden opgevat: het gaat de ekologisten vooral om het verzet tegen technologische en economische expansie ten koste van een leefbare maatschappij, van natuur en milieu, van toekomstige generaties en van de Derde Wereld. Op het ogenblik heeft Ekoropa vooral betekenis als een internationaal contactpunt en er is in Genève ook afgesproken dat het als zodanig naar buiten zal treden.

In Genève is wel gebleken dat er enerzijds bij een aantal deelnemers principiële weerstanden bestaan tegen het vormen van een internationale organisatie – die immers niet zou stroken met de kleinschaligheidsfilosofie en de principes van de basisbeweging – terwijl men het ook niet eens is over de mate van politieke betrokkenheid die noodzakelijk is. Politiek-inhoudelijke verschillen lijken dicht onder de oppervlakte te liggen.

Aan de andere kant heeft Ekoropa het in zich een *duidelijke tegenbeweging op Europese schaal* te zijn ten opzichte van het groei-denken, maar de kracht van deze beweging hangt uiteraard af van de kwaliteit van de deelnemers – die in dit opzicht niets te wensen laat.

De conferentie heeft zich niet uitgesproken over de mate waarin men zich rechtstreeks met de politiek en met politieke partijen moet inlaten. Deze vraag is nog open gelaten. Hoewel er weerstand bestond tegen publicitaire evenementen omdat een aantal deelnemers aan de conferentie meer heil zal in studiebijeenkomsten waarvan de resultaten kunnen doorwerken in de actiegroepen werd toch in principe afgesproken dat Ekoropa zich op een of andere wijze aan de internationale parlementaire pers zal presenteren. Gepraat is er ook over het lanceren van een *Ekoropa-Verklaring* die per land vertaald zal worden en verspreid. Deze verklaring wordt nader uitgewerkt in een *Ekoropa-manifest*.

De *Ekoropa-Verklaring* spreekt zich uit voor een nieuw Europa en tekent protest aan tegen de voortgaande industriële expansie die tot de bestaande crisis heeft geleid. In elk van de bestaande politieke richtingen (konservatieven, liberalen, socialisten, kommunisten) vindt men het geloof dat deze crisis moet worden opgelost met *groei* in plaats van met *afremming* van de ekonomie. Toch denken velen in Europa daar anders over, maar zij zijn niet in politieke lichamen vertegenwoordigd. De Verklaring geeft de negatieve effecten aan van de voortgaande groei op natuur, hulpbronnen, toekomstige generaties en de Derde Wereld: effecten als vervreemding, technokratie, politieke onderdrukking, verlies aan beheersing van maatschappelijke en economische processen ... Voor een *nieuw Europa* pleit de Verklaring een her-integratie van mens en natuur, zelfbeschikking,

kleinschaligheid, decentralisatie van bestuur, eerlijke verdeling van arbeid, zuinig gebruik van energie en grondstoffen en definitieve staking van het gebruik van kernenergie en kernbepauning. Aan het slot van de Verklaring roept Ekoropa allen op bij verkiezingen uitsluitend die kandidaten te steunen die de principes voorstaan van de ekologische samenleving.

Het Ekoropa-Manifest dat een en ander uitwerkt bepleit een herstructurering van Europa in een federatie van autonome regio's en sterkere betrokkenheid van de burger bij de politieke besluitvorming. Dit laatste is alleen mogelijk in een ander type ekonomie waarin ook meer aandacht wordt geschonken aan zinvolle arbeid voor allen.

Het manifest rekent af met de huidige deskundigen-maatschappij en pleit voor doorwerking van de ekologische principes in onderwijs, gezondheidszorg en rechtsstelsel. Het manifest schetst een beeld van de huidige maatschappij waarin de kleine onmondige mens staat tegenover grootschalige, oncontroleerbare ekonomische en technologische mechanismen. Het politieke beeld is – aldus het manifest – stil blijven staan bij de tegenstelling tussen ouderwetse ideologieën, machthebbers en machtszoekers, tussen werkgevers en werknemers. Dit beeld houdt geen rekening met de „*nieuwe armen*”: de slachtoffers van vervuiling, vervreemding, verveling. Het manifest pleit tenslotte voor solidariteit met de Derde Wereld en voor nieuwe instrumenten voor (individuele, sociale en militaire) zekerheid.

PPR-fonds voor de leefbaarheid in Alphen

Het PPR-actiecentrum Alphen aan den Rijn heeft besloten een Fonds voor de leefbaarheid van deze gemeente in te stellen. Het fonds omvat op het ogenblik duizend gulden – bijeengebracht door het actiecentrum. De bedoeling is met behulp van dit fonds initiatieven van Alphense burgers nét dat zetje mee te geven dat nodig is om idealen te verwezenlijken.

Daarbij is het niet te doen om elk willekeurig verlangen. De activiteiten moeten gericht zijn op het versterken van de gemeenschapszin, moeten vervreemdingsverschijnselen tegengaan, de eigen samenleving en levensstijl vereenvoudigen en het milieu herstellen. Elke aanvraag zal worden getoetst aan de PPR-visie op het maatschappelijk gebeuren – een toetsing die plaatsvindt tijdens openbare vergaderingen van het actiecentrum. Openbaarheid dus en géén ingewikkelde formulieren: ieder briefje, telefoontje of persoonlijk contact met ie-

mand van het actiecentrum kan als „aanvraag” gelden, om het simpel te houden.

Als voorbeelden van initiatieven die voor financiële steun in aanmerking

NIEUWS UIT DE **aktie** CENTRA

zouden kunnen komen noemt het actiecentrum: de forens die en tijdelijke aanvulling op zijn salaris nodig heeft omdat hij heeft besloten in Alphen te gaan werken ook al verdient hij dan minder; bureu die voor een beter onderling contact een intercominstallatie willen aanleggen. Natuurlijk is bij dit alles niet alleen het geld het probleem, maar het actiecen-

trum heeft wel het gevoel dat mensen eerder geneigd zijn iets te ondernemen als ze een min of meer formele erkenning van hun initiatief krijgen.

Via het fonds hoopt het actiecentrum ook de interne discussie binnen de partijen levendig te houden, ook waar het kwesties betreft rond gemeenschappelijk optreden, zoals de aktie tegen de neutronenbom. Financiële steun van de PPR kan het mogelijk maken dergelijke akties veel fundamenteeler door te praten. En het Alphense voorbeeld kan misschien andere actiecentra inspireren.

Het sekretariaat van het actiecentrum en van het fonds is: Veldbloemweg 63, Alphen aan den Rijn, telefoon 01720/23052.

Voor de juridische regelingen rond het leefbaarheidsfonds doet het actiecentrum een beroep op civielrechtelijk (of notarieel) deskundige PPR-vrijwilligers.

Beslissend

Het komende kongres zal voor de toekomst van de PPR weer belangrijke beslissingen nemen. Behalve de gestadige uitwerking van ons program, nu opnieuw op het gebied van het welzijn, komen steeds terugkerende punten aan de orde als de verkiezing van een half nieuw partijbestuur en beleidsideeën over de partij-organisatie. Maar voor het gezicht van de PPR zal de beslissing over de wijze waarop we aan de Europese verkiezingen deelnemen van het grootste belang zijn.

De betekenis van de Europese verkiezingen moet niet worden overtrokken. Het huidige parlement, dat wordt benoemd door de parlementen van de lidstaten, zal volgend jaar rechtstreeks worden gekozen. Maar daarmee is het democratische gehalte van Europa nauwelijks verbeterd. Toch is het een stapje dat beter wel dan niet genomen kan worden. Het nieuwe parlement zal zelf in hoge mate zijn betekenis gaan uitmaken. Maar ondanks rechtstreekse verkiezingen, moet men toch vrezen, dat het eigenbelang van de EG-landen en de belangen van transnationale ondernemingen allereerst verdedigd zullen worden.

Maar wat er op Europees niveau gebeurt is wel van groot belang. De verkiezingen bieden de gelegenheid over de doeleinden van de Europese Gemeenschap en de middelen die ze gebruikt publieke discussies te houden. De verkiezingen bieden die gelegenheid. Maar het is te voorzien, gezien ook de ervaringen bij nationale verkiezingen, dat het de grootste moeite zal kosten een verkiezingsstrijd te voeren over de werkelijke inzet ervan. Toch zal dat geprobeerd moeten worden. De aktie van Ekoropa, die in alle landen de economische groei die de hoofddoelstelling is van de EG ter discussie stelt, kan ons daarbij helpen. Door de opzet van de verkiezingen, die per land op geheel eigen wijze zullen worden gehou-

den, zullen ze wel een heel sterk nationaal karakter krijgen. En ook, omdat bestaande politieke stromingen er niet aan ontkomen hun krachten met elkaar te meten.

Bondgenoot

We kunnen al voorspellen waar het heengaat. Wie zal de sterkste groepering blijken te zijn? CDA of PvdA? Zal de VVD zich handhaven? Als het om Tweede-Kamerverkiezingen zou gaan, zouden CDA en VVD dan samen een kabinet kunnen vormen?

Die situatie, die we ook bij staten- en gemeenteraadsverkiezingen meemaken, wekken altijd onze weerzin op. Toch werkt het zo. Het zou misschien anders zijn als alle socialisten van Europa zouden worden uitgenodigd op lijsttrekker Mitterand te stemmen en alle christen-democraten op Strauss, ik noem nou maar wat.

Hieraan zien we intussen wel, dat deze fase van nationale verkiezingen ten behoeve van een bovennationaal lichaam onvermijdelijk is. Er is eenvoudigweg nog geen Europese socialistische partij, geen Europese christen-democratische, conservatieve, liberale radikale of kommunistische partij. De liberalen van de VVD en de liberalen van D'66 dingen zelfs naar een plekje in dezelfde Europese fractie. Nederlandse PvdA-ers kunnen op hoofdpunten geen akkoord bereiken met hun Duitse of Engelse kollega's. Nederlandse CDA-ers hebben weinig zin in een conservatieve Europese Volkspartij. Kortom, de PPR is niet de enige partij die wat moeite heeft haar Europese bondgenoten te vinden.

Leo Jansen

Verkiezingen dus met een sterk nationaal karakter. De konsekwenties daarvan zullen we onder ogen moeten zien. Konsekwenties voor de lijsttrekker, de opstelling tegenover andere partijen, de stijl van optreden. Het bestuur heeft een duidelijk advies aan het kongres

gegeven. En met één ding kunnen we allemaal blij zijn: dat Leo Jansen bereid is als lijsttrekker op te treden en dat het bestuur zijn kandidatuur steunt. Een man met grote politieke ervaring, deskundig op velerlei gebied, met name op het gebied van de economie, het milieu, de ruimtelijke ordening. Een man die in zijn optreden al lange jaren de PPR verpersoonlijkt. Die aan de wieg heeft gestaan van alle programmaonderdelen, daaraan steeds een aktiebijdrage heeft geleverd. Maar niet alleen zijn deskundigheid en verbondenheid met de PPR staan buiten kijf. Er zijn wellicht weinig politici te vinden als Leo Jansen, die steeds geduldig blijven uitleggen wat hen beweegt, niet alleen oppervlakkig, maar ook dieper. Die begrijpen welke weerstanden de meest voor de hand liggende programmapunten van de PPR ondervinden, omdat Leo zelf een ontwikkelingsgang heeft doorgemaakt van gemiddeld KVP-er tot bewust PPR-er.

Boersma

Voor het herstel van de PPR liggen vele kansen. Het gaat er om die kansen te zien en er op in te spelen. Het is overdreven te stellen, dat de crisis die het CDA doormaakt zonder meer in een toeloop naar de PPR zou kunnen veranderen. Zo ligt het niet. Wel is waar, dat de gebeurtenissen in het CDA, die men zoals ik de vorige keer schreef maar beter hun autonome gang kan laten gaan, de politieke verhoudingen in Nederland zo niet op korte termijn, dan toch op den duur raken. Boersma's vertrek uit de CDA-fractie heeft veel persoonlijke kanten, maar zijn oordeel over het desastreuze kabinetsbeleid, over de onmacht van het CDA om een konsekwente politiek te voeren die in overeenstemming is met zijn programma, zijn vernietigende oordeel over de konfessionele politiek zoals die op dit moment door het CDA wordt gevoerd, staat niet op zichzelf. Het zijn ge-

LINKSAF EN OMHOOG

voelens die vele anderen binnen het CDA met hem delen.

Wie zijn ogen niet sluit voor de politieke strijd die de vleugels van het CDA, zeker onder het gesternte van dit kabinet, zullen moeten uitvechten, kan tot geen andere konklusie komen, dat ofwel individueel, ofwel groepsgewijs goed gezind progressieve CDA-ers die partij zullen verlaten. Als een man als Boersma het opgeeft, kunnen we er gerust van uitgaan, dat het het CDA niet meer zal lukken de meest conservatieve elementen van zich af te schudden om zich tot een half-progressieve middenpartij te ontwikkelen.

Partij zijn

Programmaties gezien kan de PPR velen in Nederland een tehuis bieden. Veel beslissender is naar mijn stellige overtuiging - en dat geldt niet alleen voor mensen die zich aan de PPR verwant voelen, maar ook voor veel PPR-leden zelf - dat wij een echte politieke partij zullen moeten zijn. Dat betekent, meer dan een groepering met uitstekende ideeën die een platform zoekt in onder andere het parlement, om van haar overtuiging te getuigen. Politieke partij zijn betekent per definitie willen deelnemen aan de macht, betekent in de tijd waarin men leeft, dus altijd onder de moeilijkste omstandigheden, medeverantwoordelijkheid dragen voor de vormgeving van de samenleving. Een PPR die in die zin duidelijk kiest voor het zijn van een politieke partij en die die keus in haar opstelling en in haar keuze van leidinggevende mensen demonstreert, heeft naar mijn mening toekomst. Een toekomst die in de politieke roerige tijd van nu zal moeten worden gegrepen. Het komende kongres zal opnieuw van veel betekenis zijn.

PROGRESSIEVEN: SAMEN WERKEN AAN ALTERNATIEF

„Wat het kabinet ons vandaag in werkelijkheid vraagt – met zijn streven naar 3% economische groei – is dat wij de verworvenheden van een kolonialistisch verleden, een machtsstelsel dat verantwoordelijk is voor de dreigende vernietiging van de aarde en de uitputting van haar milieu en grondstoffen, voor de uitbuiting van volken en het op grote schaal uitstoten van arbeid, nog verder versterken. Zij het met begrip én financiële steun voor diegenen, én weg en in eigen land, die onze slachtoffers zijn. En daarmee handelt het kabinet hoogst onverantwoordelijk. Alle oplossingen die zijn aangedragen, of ze nu 4,5, 6, 7,5 of 10 miljard bezuinigen, blijven mikken op een groei van 3%. Dat kan niet en dat mag ook niet. En daarom zullen ze falen.”

Aldus Ria Beckers namens de Tweede Kamer-fractie van de PPR tijdens de algemene politieke en financiële beschouwingen in antwoord op de troonrede.

„Veel syndromen waar de wereld aan lijdt zijn uit West-Europa voortgekomen. Nederland heeft daarin geen geringe rol gespeeld. Waarom nergens in de regeringsverklaring ook maar een vraag naar mogelijke initiatieven van ons land in de westelijke bondgenootschappen bij het inslaan van een andere weg? Het tegendeel is het geval: het kabinet laat zich regeren door Bonn en Washington, door het Europa van de economische groei en door het Atlantisch Pakt, dat het westelijk machtsstelsel desnoods ten koste van alles veilig zal stellen.”

Immers, aldus Ria Beckers, het bewapeningsbeleid wordt verscherpt – vaster dan ooit bindt Nederland zich aan de NAVO; het sociaal-economisch beleid wordt gevoerd vanuit de bestaande machtsverhoudingen – steun aan zwakke bedrijven maakt plaats voor versterking van de al sterke; de ontwikkelingssamenwerking wordt onomwonden in dienst gesteld van het Westerse bedrijfsleven – „De rijke landen kunnen hun betrekkingen met de ontwikkelingslanden gebruiken om hun eigen problemen én die van de hele wereldconomie te overwinnen”. Zo was het vroeger ook . . .

„Toen ik de troonrede hoorde is me één ding bijzonder opgevallen: het kabinet sprak van 'ons bedrijfsleven'. Het sprak niet van 'onze' werkzoekenden, 'onze' lagere inkomensgroepen, 'onze' kleine zelfstandigen, 'onze' visserij, 'onze' land- en tuinbouwers, 'onze' gehuwde vrouwen, 'onze' anders-

talige kinderen, 'onze' leerkrachten en leerlingen en ook niet van 'onze' politie. In al die gevallen was het lidwoord 'de' voldoende. Dit had de positie van het kabinet niet beter kunnen tekenen: het kabinet van de posities en de machtsposities – niet het kabinet van de gewone mensen.”

De signalen uit de samenleving zelf worden niet ernstig genomen. Misschien worden ze niet eens gehoord:

- Boeren uit Hooageveen voeren actie tegen de verplichte invoering van het tankmelken en daarmee ook tegen het wegsaneren van de kleine boeren;
- uit de kinderbescherming komen wanhoopskreten omdat de cliënten – de 'kansarmen' niet de hulp kunnen krijgen waar ze recht op hebben;
- 1,2 miljoen mensen in Nederland steunden de actie 'Nee tegen de neutronenbom' – maar het kabinet weigert dit ook op een christelijke overtuiging gegrond verzet serieus te nemen;

Ria Beckers antwoordt op de troonrede

– honderdduizenden vrouwen willen graag werken – hebben daar recht op, maar hoeven er voorlopig niet op te rekenen;

– ouders vertellen voor de tv hoe moeilijk het is om met vier, vijf kinderen rond te komen van het minimumloon – en straks moeten ze er nog verder op achteruitgaan volgens de plannen van het kabinet;

– de mensen die leven van een sociale uitkering zijn bang – maar het kabinet wil alleen inspelen op de prestatie-maatschappij en op de mogelijke wroef van aandelen jegens niet-aandelen in plaats van op de solidariteit die er wel degelijk is.

Zo zijn er nog veel meer van die signalen: „Hoe bereiken wij, vanuit deze slechte economische situatie, voor iedereen een behoorlijk inkomen, werk

én een eigen plaats in de samenleving mét een stukje eigen verantwoordelijkheid. Dát is de vraag die ons wordt gesteld. En op die vraag heeft de regering nog niet het begin van een antwoord. (. . .)

Maar het belangrijkste is dat deze harde realiteit zich niet meer verdraagt met de oude oplossingen. De enig mogelijke oplossing is dat wij als gemeenschap komen tot een andere inrichting van onze economie die ons minder afhankelijk maakt van in- en uitvoer, die kleinschaliger is, op den duur vele honderdduizenden arbeidsplaatsen levert en waarin de zeggenschap van de werknemers een gegeven is. De prijs daarvoor is: afstand doen van een verdere groei van de partikuliere consumptie voor een gerichte verbetering van het investeringsniveau.”

Een dergelijk beleid gaat in tegen de belangen van de geld- en machthebbers, aldus Ria Beckers. De konklusie moet dan ook zijn dat de sociaal-economische problemen van vandaag met een kabinet van deze kleur niet aan te pakken zijn omdat het de toch al zeer ongelijke verhouding tussen economische en militaire macht enerzijds en de politieke kracht anderzijds alleen maar versterkt. En het parlement handelt niet anders, de politiek verzandt, in de samenleving lijkt sprake van een vertrouwenscrisis: „men wordt niet gehoord, men begrijpt niet dat toch gebeurt wat de meerderheid van het parlement niet wil.” De politiek wordt er niet geloofwaardiger op . . .

„De konklusie van mijn fractie”, aldus Ria Beckers, „is dat het hoog tijd wordt dat progressief Nederland gaat werken aan een gezamenlijk alternatief voor het beleid dat nu op tafel ligt. Ons land heeft dat alternatief nodig. Een overal hoorbare, zichtbare én voelbare tegenbeweging die laat zien dat links het op belangrijke punten eens is en bereid is het roer over te nemen. Er is nog veel inhoudelijk werk te doen. Maar als wij straks die progressieve meerderheid willen moet de keuze nú worden gemaakt. Alleen dan is er kans. Een kans, die valt en staat met de houding van de Partij van de Arbeid. Tegen de Partij van de Arbeid zou ik dan ook willen zeggen: Kenmerk van een kompromis is dat het gesloten wordt op het moment dat het nodig is en niet eerder? De huidige strategie van het kompromis bij voorbaat is niet geloofwaardig (. . .) en verhuult voor de mensen wat er aan de hand is, maakt de politiek dood en een meerderheid van links bij voorbaat onmogelijk.”

PPR en Bestek '81

In de PPR-aktiekrant nr. 126 van 25 augustus j.l. werd over Bestek '81 gezegd: het mes erin. De PPR-fractie heeft binnen de haar ter beschikking staande mogelijkheden getracht de regering ervan te overtuigen dat ze op een heilloze, ja zelfs doodlopende, weg is bij de oplossing van de economische problemen waarin de gehele westerse wereld verkeert.

Centraal in Bestek '81 staat het streven de economische problemen op te lossen door een blijvende economische groei van 3%. Dit cijfer dient 3 maanden na het verschijnen van Bestek '81 alweer naar beneden toe bijgesteld te worden. In de Macro Economische Verkenning 1979 van het Centraal Planbureau valt n.l. te lezen dat de groei van het nationaal produkt in de EG als totaal beperkt blijft tot 2,5%. Het cijfer voor Duitsland is van dezelfde orde van grootte; in ons land wordt het niet gehaald. Het blijft namelijk steken bij de 2%. Ook de volumestijging van de wereldhandel welke in Bestek '81 op 6% wordt geschat, zal volgens de MEV beperkt blijven tot 5%. Naast vele andere aanwijzingen, duiden deze cijfers er nogmaals op dat we in een **struktureel economische malaise** verkeren.

Groei

Waarom zijn deze cijfers van zo'n groot belang?

Omdat in essentie het te voeren financieel-economische beleid van Bestek '81 geheel wordt afgeleid van en gebaseerd wordt op de veronderstelde economische groei. Op die manier wordt

de veronderstelde economische groei niet alleen een inschatting van de ontwikkeling maar ook een doelstelling waarvan de realisering een absoluut vereiste is wil het financieel-economische beleid niet tot een volstrekt debacle leiden. In de nota „koers naar herstel” van de samenwerkende werkgeversorganisaties VNO en NCW, welke als een reactie op Bestek '81 is geschreven, is een leerzame tabel opgenomen. Daaruit blijkt hoezeer zelfs geringe tegenvallers in de toekomstige groei van het internationale handelsverkeer (5% i.p.v. 6%) tot vrijwel onmogelijke beleidsopgaven lei-

Wat wil Bestek '81 en wat vindt de PPR ervan? Waarom de PPR dit Bestek waardeloos vindt zetten GERARD JONGERIUS en JAAP ROELL uiteen in de volgende artikelen. Wie over moeilijke woorden valt en toch hun bedoelingen wil trachten te begrijpen vindt misschien baat bij het verklarend woordelijstje op blz. 8 en 9.

den in het kader van het in Bestek '81 aangegeven beleid. Alle veronderstelde uitkomsten worden in plaats van positief, negatief. Bij voorbeeld: de werkloosheid daalt niet tot 150 à 175.000, maar stijgt met 15.000 tot 230 à 250.000. De export stijgt niet met 7,5% maar daalt tot -3,5%. De particuliere consumptie stijgt niet met 1,5 à 2% maar daalt met 1/2%.

De konklusie van de VNO en het NCW en het kabinet Van Agt uit deze cijfertjes is dat aan de export dan ook bij-

zondere aandacht moet worden gegeven. Door vergroting van het Nederlandse aandeel op de exportmarkt kan volgens hen Nederland het hoofd boven water houden, d.w.z. een blijvende individuele materiële welvaartsverbetering. Daarvoor is wel noodzakelijk:

- ombuiging van de collectieve uitgave;
- arbeidskostenverlaging;
- winst-vergroting bedrijfsleven;
- investeringen in dië ondernemersactiviteiten waaraan op de internationale afzetmarkt behoefte is.

Drukken maar . . .

In feite is dit wedden op een kreupel paard. Dat kabinetsbeleid moet leiden tot een volstrekt financieel-economisch fiasco. Het nu al gigantische financieringstekort van 6% van het Nationaal Inkomen (het gat van Andriessen), zal in plaats van te dalen tot 4 à 5% in 1981, op grond van de veronderstelde inverdien-effekten van het beleid van het kabinet, oplopen tot 7 à 8%. Bijna 10 miljard hiervan zal door middel van de bankbiljetten-pers gefinancierd moeten worden (de zgn. monetaire financiering) met alle gevolgen van dien zoals een stijgende inflatie. En dan blijft iemand met ongeveer f 30.000,- bruto inkomen niet gelijk in koopkracht zoals het kabinet wil. Nee, de modale inkomenstrekker zal er duidelijk op achteruitgaan. En dit terwijl degenen die 4-maal het modale inkomen genieten er bij het beleid van het kabinet Van Agt niet in reële bestedingsmogelijkheden op achteruitgaan. Er wordt van hen geen reële bijdrage gevraagd!

Ook indien de inkomenspolitieke doelstellingen van Bestek '81 niet gerealiseerd worden, met de daarmee

► pagina 8

SCHIJNGEVECHT CDA-PvdA

„Een mat debat, met weinig hoogtepunten en weinig nieuwe ideeën. Het was eigenlijk een schijngewacht tussen CDA en PvdA.“ Dit zei Ria Beckers tijdens de kerngroepvergadering van 7 oktober in Utrecht over de algemene beschouwingen in de Tweede Kamer. „Het was een schijngewacht omdat CDA én PvdA vanuit hetzelfde uitgangspunt werken: een economische groei van 3% en de berekeningen binnen dit kader zeer aanvechtbaar zijn. Een schijngewacht ook omdat het alleen optrekken van de PvdA en haar streven naar een driestromenland haar bij voorbaat gebonden houdt aan het CDA.

Het CDA weet dat heel goed en maakt daar handig gebruik van door in eerste termijn dicht tegen de PvdA aan te kruipen en dan, als puntje bij paaltje komt - als de beslissingen moeten worden genomen - terug te vallen op de regeringspolitiek.

De PvdA kan zich zo te weinig profileren. Alléén een samenwerkend links kan een alternatief op tafel leggen én

de positie van het CDA ontmaskeren. Progressieve samenwerking is ook voor de PvdA geen luxe maar een politieke noodzaak”, aldus Ria Beckers.

LNG-motie

Met algemene stemmen aanvaardde de kerngroep een motie die aanvoer en opslag van vloeibaar aardgas - LNG - zoals die via een overhaaste beslissing van het kabinet wordt doorgedrukt - volstrekt onaanvaardbaar noemt. De PPR provincie Groningen heeft een grote handtekeningenactie hiertegen opgezet.

De motie stelt dat er voor invoer van aardgas voldoende alternatieven zijn, zoals transport via buizen die van Algerije naar Italië worden aangelegd, in plaats van de geplande aanlanding van LNG aan de Eemshaven. Als er in ons land voldoende bereidheid is een andere energiepolitiek te voeren, meer gericht op bezuinigingen en alternatieven, is er op dit ogenblik meer ruimte voor een afweging van de voor- en

nadelen van de invoer van aardgas. Het aantal arbeidsplaatsen dat aanleg en exploitatie van een LNG-terminal oplevert weegt slechts weinig op tegen de te investeren gelden, waar bij komt dat tot in de verre toekomst de exploitatie niet rendabel zal kunnen zijn.

Aanvoer en opslag van LNG brengt - aldus de motie - zeer grote risico's met zich mee voor plaatselijke bevolking en milieu. Een LNG-tanker kan in aanvaring komen of stranden - bij de overslag is er ontploffingsgevaar, ook de opslagtanks kunnen door storingen ontploffen. De gevolgen kunnen katastrofaal zijn. Bij een explosie van een volle LNG-tanker bestaat er levensgevaar binnen een straal van ongeveer twintig kilometer van de plaats des onheils. De studies laten er geen twijfel over bestaan dat volledig veilige aanvoer en opslag van LNG onmogelijk is. Bij dit alles komt dat de bevolking onvoldoende mogelijkheid tot inspraak heeft gehad en ook onvoldoende is ingelicht.

gepaard gaande inflatievergroting, zullen de hogere inkomensgroepen, in tegenstelling tot de lagere inkomensgroepen, in staat zijn de extra lasten op tamelijk eenvoudige wijze af te wettelen op de schouders van anderen. Waarom is het kabinet ziende blind en horende doof door een beleid te ontwikkelen en te blijven verdedigen zoals in Bestek aangeduid?

Eerlijk delen?

Een onthullende passage in Bestek '81 (en miljoenennota '79) maakt dit duidelijk: „Een sterkere groei van de collectieve voorzieningen dan van het Nationaal Inkomen zal op den duur slechts mogelijk blijken als de werkende bevolking bereid is daarvoor blijvend ruimte te bieden in de vorm van teruggang in de bestedingsmogelijkheden. Die weg kiest het kabinet niet. Het acht het noch realistisch, noch *gewenst* (cursv. J.R.) van zo'n verregaande matiging uit te gaan.” Er is in het Tweede Kamerdebat veel te doen geweest over deze passage. De door PvdA en PPR aangetoonde economische noodzaak om een drastische inkomenspolitiek te voeren gericht op eerlijk delen, verwijzingen naar de bereidheid van de vakbeweging te matigen mits daar duidelijke maatschappelijke hervormingsvoorstellen tegenover staan, werden door het kabinet zonder enige bewijsvoering hooghartig van de hand gewezen.

Tenslotte

In de bijdrage van Ria Beckers en Leo Jansen aan het debat over Bestek '81, stond het onomkeerbare proces centraal dat op gang wordt gezet, of beter gezegd: op gang blijft, door te blijven

streven naar vergroting van de economische groei. De solidariteit die de regering zegt te betrachten met de Derde Wereld, wordt daardoor een loze kreet. Vergroting van onze welvaart gaat ten koste van het behoud van natuur en leefmilieu. Want die zaken zijn onverenigbaar. Het financieel-economische beleid zal tot meer inflatie leiden en tot een ontwrichting van onze samenleving. De afhankelijken, zwakken, lagere inkomenscategorieën en minderheidsgroepen worden van dit beleid de dupe.

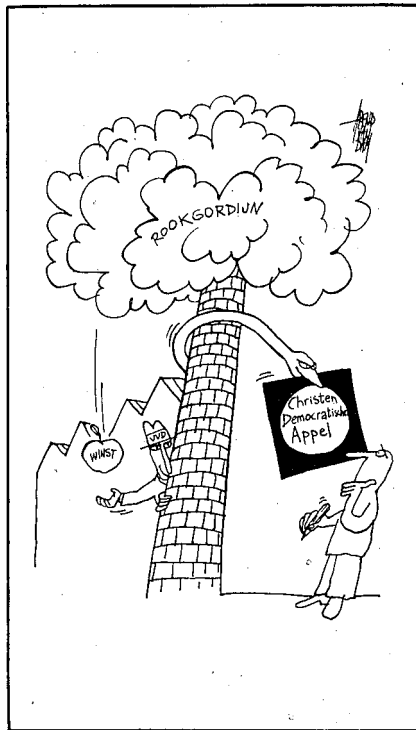
Wat dan wel? Leo Jansen heeft in zijn bijdrage gepleit voor een aanpassing van de economie en daarbij ook de middelen aangegeven om een dergelijke aanpassing tot stand te brengen. Ook al zullen die weerstanden opwekken in de politieke, economische en financiële machtscentra.

De fractie pleit voor:

- het minder afhankelijk maken van de economie van energie, grondstoffen en transport;
- meer aandacht voor reparatie en herstel;
- de economische noodzaak van kleinschaliger en minder gespecialiseerde produktie-eenheden;
- behoud van zinvolle arbeidsplaatsen in landbouw, midden- en kleinbedrijf en de ambachtelijke nijverheid;
- het voldoen aan zinvolle behoeften zoals stadsvernieuwing, energiebesparing, maatschappelijke en medische zorg in door mensen zelf beheerste vormen, hetzelfde in onderwijs en vorming;
- het besteden van produktieve tijd om werk meer menselijk te maken door reële democratisering en werkoverleg, door gedeeltelijk arbeidsongeschikten werk te geven en door betere werkomstandigheden;
- tenslotte het eerlijk delen van werk.

De PPR heeft daar steeds aandacht aan besteed. De discussie is nu algemeen en gaat over allerlei vormen die arbeidsplaatsen opleveren en veel andere wensen vervullen. Wat vindt het kabinet van een drastische verkorting van de arbeidsdag voor oudere werknemers (boven 50?) tot 6 uur en een geringere verkorting van de arbeidsdag voor de jongere werknemers?

De Regering is dit antwoord schuldig gebleven.

Wat betekenen die moeilijke woorden?

Helaas is het niet mogelijk om over sociaal-economisch en financieel beleid te praten, zonder af en toe een begrip te gebruiken dat niet tot het normale spraakgebruik behoort. Vandaar enige toelichting bij enkele begrippen.

1. Economische structuurpolitiek

Het beleid van de overheid dat erop gericht is aan te sluiten bij de activiteiten op het niveau van ondernemingen, bedrijfstakken en regio's en dat die activiteiten regelt en corrigeert om de werkgelegenheid en de produktiegroei te bevorderen. Daarbij moeten ook de belangen van milieubehoud, ruimtelijke ordening, zuinig beheer van grondstoffen en energie alsmede betere kansen voor de ontwikkelingslanden tot hun recht komen (Nota Selectieve Groei, 1976).

2. Inflatie-correctie

Een in de wet geregelde aanpassing van de tarieven van de loonen inkomstenbelasting om de stijging teniet te doen van de druk van de loon- en inkomstenbelasting door de inflatie.

3. Inkomensbeleid. Geïntegreerd inkomensbeleid

Overheidsbeleid dat erop gericht is om ongelijkheden in de inkomensverdeling die geen maatschappelijke functie vervullen op te heffen. Daarmee wil dit beleid de bestaande verschillen in inkomen en vermogen terugdringen. (Interim-nota Inkomensbeleid, 1975).

Geïntegreerd inkomensbeleid omvat alle groeperingen die een inkomen genieten. Dus niet alleen een loonbeleid, maar ook een beleid waarbij betrokken

zijn de niet-CAO-inkomens, de uitkeringsgerechtigden, de vermogensbezitters.

4. Inkomen, functionele openbaarheid

Openbaarheid van de inkomens naar groepen in bepaalde functies b.v. bepaalde groepen die zelfstandig hun beroep uitoefenen (artsen, advocaten e.d.) en commissarissen van bedrijven. Doel van het wetsontwerp openbaarheid van inkomen uit arbeid is:

- a. verbetering van informatie ten behoeve van een doeltreffender inkomensbeleid;
- b. scheppen van mogelijkheden voor een beoordeling van de aanvaardbaarheid van inkomens en inkomensverhoudingen, alsmede van de wijze van inkomensvorming.

VERDELEN VAN WERK

Het is de PPR geweest die zowel binnen als buiten het parlement de discussie over verdeling van het werk heeft aangezwengeld. Al spoedig erkende de PPR dat een tegenstelling vol spanning zich dreigde te ontwikkelen tussen actieven en niet-actieven. „In de industriële sector moeten we het wellicht zoeken in een andere verdeling van het werk. Vast staat in elk geval dat beleidsonderbouwend onderzoek op dit terrein zeer gewenst is. Is de regering hiermee bezig?“, aldus Bas de Gaay Fortman tijdens de algemene politieke beschouwingen op 10 oktober 1973.

Het beleidsonderbouwend onderzoek vond zijn weerslag in de regeringsnota inzake de werkgelegenheid (februari 1975) en in een onderzoek naar de verdeling en de waardering van arbeid door de wetenschappelijke raad voor het regeringsbeleid (WRR, november '76). De wens naar arbeidsverdeling is intussen door praktisch elke maatschappelijke organisatie en politieke partij overgenomen. In het arbeidsvoorwaardenbeleid 1979 van de FNV wordt uitgesproken dat er alle aanleiding bestaat om de veelheid van mogelijke vormen van verdeling van het beschikbare werk nog nadrukkelijker dan tot nu toe is gebeurd aan de orde te stellen in de onderhandelingen vanuit overwegingen van werkgelegenheid.

Verdeling van werkgelegenheid is op verschillende wijze mogelijk, o.a.:

- verkorting van de gemiddelde jaarlijkse arbeidstijd;
- arbeidstijdverkorting per dag of per week;

- deeltijd-arbeid;
- vergroting aantal vrije dagen;
- verlaging pensioengerechtigde leeftijd;
- edukatief verlof;
- verlening volledige leerplicht.

Welke keuze van arbeidsverdeling na zorgvuldige afweging ook genomen wordt, deze dient ten minste te voldoen aan de volgende criteria:

- a. de uitstoot uit het arbeidsproces te verminderen;
- b. de toename van de werkgelegenheid te bevorderen (o.a. van WAO'ers);
- c. de mogelijkheid voor vrouwen en leden van minderheidsgroepen om toe te treden tot de arbeidsmarkt te versoepelen;
- d. flexibel inpasbaar zijn in de specifieke situatie van de bedrijfstak, respectievelijk de onderneming.

Het verdelen van het beschikbare werk wordt algemeen als een uitweg gezien uit het werkloosheidsprobleem. Als dit mogelijkheden biedt, moeten we dat zeker niet laten, maar de fractie vindt het een vereiste dat dit gepaard moet gaan met een fundamentele aanpassing van de economische structuur, van het inkomensbeleid en het fiscale- en het premiestelsel. Bovendien stelt de fractie zichzelf de vraag of verdeling van het nu beschikbare werk, een toekomstige ontwikkeling niet blokkeert. Leo Jansen formuleerde die vraag op de PPR-PSP-manifestatie in het kader van Bestek '81 als volgt: „als we in de iets verdere toekomst (5 à 10 jaar) te maken

krijgen met een dalende arbeidsproductiviteit omdat er minder energie en grondstoffen beschikbaar zijn, omdat er minder transport kan zijn en dus kleinschaliger geproduceerd moet worden, omdat de produktiestructuur aangepast moet worden naar schaarse ruimte en schaarse natuurlijke hulpbronnen, dan kan het wel eens zijn dat we alle handen hard nodig hebben en dat er eigenlijk helemaal geen sprake is van een werkloosheidsprobleem.“ In het vakblad voor economen (ESB, 27-9-'78) stelde Bram Peper dat men de stelling kan verdedigen dat er nu en in de toekomst nog zo veel belangrijke maatschappelijke taken te verrichten zijn, dat elke gedachte aan een aanmerkelijke inkorting van de arbeidstijd moet worden afgewezen: „Nu daaraan medewerking verlenen zou immers betekenen dat men er op een later tijdstip moeilijk op kan terugkomen“, aldus Bram Peper. De fractie heeft zich hieromtrent nog geen definitief oordeel gevormd.

De PPR-werkgroep „Betere verdeling van Arbeid“ is bezig zich te beraden over de meest gewenste vorm van arbeidstijdverkorting en de daarbij te voeren strategie.

De fractie heeft een PvdA-motie gesteund waarin o.a. werd gevraagd concreet vorm te geven aan het delen van beschikbaar werk. Verder werd ook D'66 gesteund die de regering verzocht te onderzoeken in hoeverre de invoering van een 7-urige werkdag bij de overheid en in bepaalde delen van de dienstensektor tot het scheppen van nieuwe arbeidsplaatsen zal kunnen leiden.

5. Inverdien-effecten

De gunstige effecten op het nationaal inkomen, de werkloosheid en de reële arbeidskosten die geacht worden een gevolg te zijn van maatregelen, betaald door een tijdelijke overschrijding van het aanvaardbare financieringstekort van de overheid. Deze effecten moeten de tijdelijke overschrijding van het tekort geleidelijk ongedaan maken.

6. Prijskompensatie

Systematiek die de prijsstijgingen wil compenseren door deze geheel of gedeeltelijk door een loonsverhoging van gelijke grootte te laten stijgen. *Opschoning prijskompensatie*: het buiten beschouwing laten in de vergoeding (kompensatie), van bepaalde categorieën van goederen die een prijsstijging te zien hebben gegeven, b.v. energieprijsstijgingen.

7. Sektor-structuurplannen

Een in de tijd begrensd, gepland en georganiseerd geheel van activiteiten die een sociaal-economische structuur willen bereiken, gericht op het voortbestaan van een bedrijfssektor. De systematiek van het sector-structuurplan is met name door de Nederlandse Herstructureerings Maatschappij uitgewerkt.

8. Trendbeleid (systematiek)

Periodieke aanpassing (*nacalculatie*) van de salarissen van de ambtenaren op grond van de gemiddelde loonstijging in het bedrijfsleven (*trend*).

Trendvolgers

Werknemers in de gezondheidszorg, gesubsidieerde instellingen e.d., die de salarisontwikkeling van het overheidspersoneel volgen (ca. 450.000 werknemers).

INKOMENSBELEID

„De sleutel tot een bestrijding van de inflatie ligt in het beheersen van de particuliere investeringen en een inkomenspolitiek. Wie niet met een inkomensbeleid komt, heeft ook geen bezorgdheid over lonen en prijzen uit te spreken, want dan is het alleen een papieren bezorgdheid”, aldus Bas de Gaay Fortman bij de algemene beschouwingen in de Tweede Kamer in 1971. Hieruit blijkt dat de PPR-fractie al in een vroeg stadium de nadruk legde op de totstandkoming van redelijke inkomensverhoudingen. De financiële ruimte om tot redelijke inkomensverhoudingen te komen is aanwezig. Uit de Macro Economische Verkenningen is per jaar te berekenen hoeveel de Nederlanders gemiddeld (per hoofd van de bevolking) besteden aan consumptiegoederen. Voor 1979 wordt dit geschat op f 12.500,-. Er zijn mensen die het met veel minder moeten doen. De ruimte voor eerlijk delen is er dus wel degelijk. Daarom heeft de PPR-fractie in 1975 bij de behandeling van interimnota inkomensbeleid, bij motie aan de regering verzocht in deelnota's na te gaan op welke wijze in de inkomens voor alle Nederlanders een geleidelijk groeiend door de Staat uit te keren basisbedrag kan worden opgenomen. Dit zou dan uit moeten monden in een gewaarborgd inkomen voor iedereen en in een maximum-inkomen. De fractie stelt aan de totstandkoming van een gewaarborgd inkomen wel een aantal voorwaarden. Wil het gewaarborgd inkomen een haalbare kaart zijn, dan dient het samen te hangen met zaken als de invoering van een maximum-inkomen en functionele openbaarheid van inkomens, met

hervormingen van het bestaande systeem van belastingheffing en sociale premieheffing (verschuivingen tussen sociale premies, loonbelasting en vennootschapsbelasting), van successierechten en van de rol van ondernemingsraden bij de inkomensvorming in de ondernemingen. Alleen als wij ingrijpende hervormingen aandurven kan een gewaarborgd inkomen voor iedereen worden verwezenlijkt. De invoering van een gewaarborgd inkomen, gekoppeld aan een maximum-inkomen, betekent dat de bedrijven minder lonen hoeven uit te keren, minder sociale lasten dragen, en bijgevolg meer winst overhouden. Die extra-winst zou budgettair neutraal (dat wil zeggen: zodat het voor de staat niets uitmaakt) kunnen worden verlegd naar een heffing, een soort vennootschapsbelasting: niet op winst maar op bijvoorbeeld omzet en/of geïnvesteerd vermogen. De staat heeft die belasting ook wel nodig om gewaarborgde inkomens uit te kunnen keren.

In wezen is dit een vestzak-broekzak-operatie; maar wel één die de ondernemers ertoe brengt anders te beslissen dan zij nu doen. Ze gaan dan immers minder letten op de arbeidskosten en meer op de kosten van kapitaal en daarmee ook op die van energie. De opbouw van een gewaarborgd inkomen voor iedereen kan niet los worden gezien van het beleid op het gebied van de bestrijding van de werkloosheid en de economische structuurpolitiek. Het is onmogelijk iets te doen op die gebieden zonder dat dit gevolgen heeft voor het inkomensbeleid. Het inkomensbeleid moet in de visie van de

PPR rusten op twee gelijkwaardige pijlers:

- een beloning, afhankelijk van de bijdrage die ten behoeve van de samenleving wordt geleverd, ongeacht de op schaarstefactoren gebaseerde economische waardering van die bijdrage;
- het verzekeren van een aanvaardbaar inkomen dat voor iedereen, ongeacht de geleverde bijdrage, beschikbaar is als een deel van de gezamenlijk geproduceerde welvaart. Essentieel aan het door de PPR-fractie bepleite basisinkomen is de gedeeltelijke loskoppeling van werk en inkomen.

Een van de weinige - doch beperkte - instrumenten die de centrale overheid heeft om een meer gerechtvaardigde inkomensverhouding tot stand te brengen, is het niet volledig door laten gaan van de inflatiecorrectie. De meerderheid van het parlement heeft nooit geaccepteerd dat de regering over meer verregaande en meer effectieve middelen de beschikking kreeg. De inflatiecorrectie is een in de wet geregelde aanpassing van de tarieven van de loon- en inkomensbelasting om de stijging van de belastingdruk, veroorzaakt door de inflatie, teniet te doen. Door de inflatiecorrectie niet voor de volle 100% door te laten gaan, maar b.v. slechts tot 80% - zoals tot het optreden van het kabinet-Van Agt tijd het geval is geweest - vindt er een stukje nivellering van de hogere inkomens plaats. Met name de VVD heeft daar altijd fel tegen geprotesteerd. Door de inflatiecorrectie voor 100% door te laten gaan, gaat de modale inkomensstrekker er ongeveer f 40,- op vooruit, maar iemand die viermaal het modale inkomen geniet, gaat er ruim f 230,- op vooruit. Over een meer eerlijke inkomensverdeling gesproken.

GREEP OP BEDRIJFSTAKONTWIKKELING

Om enige maatschappelijke controle en invloed te krijgen op de richting van het herstruktureringproces waar tal van bedrijfstakken (sectoren) in verkeren, pleit de PPR-fractie al geruime tijd voor de totstandkoming van een sektorstructuurwet.

Het overleg op bedrijfstak blijft voorschans beperkt tot situaties waarbij de ondernemers tot over de oren in de problemen zijn geraakt. Dus steeds jaren te laat.

Dat de overheid daarbij betrokken is wanneer er (financiële) steun wordt verwacht spreekt vanzelf. Maar de wijze waarop aan de steunverlening van de overheid vorm wordt gegeven, tast op geen enkele wijze de bestaande economische orde aan, die is gebaseerd op het principe van de vrije markteconomie. De beslissingen die door de vertegenwoordigers van het particuliere bedrijfsleven worden genomen blijven voortvloeien uit het afweten van geldelijke offers en baten tegenover door hen gevraagde of aan-

geboden goederen of diensten.

Om toch enige greep te krijgen op het herstruktureringproces van het bedrijfsleven, is in 1972 de Nederlandse Herstrukturering Maatschappij (NEHEM) opgericht.

In de NEHEM zijn de werkgevers- en werknemersorganisaties vertegenwoordigd en tevens een afvaardiging van de Minister van Economische Zaken.

Tot de taak van de NEHEM behoort het leveren van een bijdrage tot de verbetering, zowel in economisch als in sociaal opzicht, van de structuur van het bedrijfsleven in Nederland. Afgelopen zomer moest echter geconcludeerd worden dat om verschillende redenen de NEHEM zijn taak niet naar behoren heeft kunnen vervullen. Enkele daarvan zijn:

- de ondernemers verstrekken niet voldoende en niet tijdig genoeg informatie uit vrees dat deze gegevens bij de concurrentie bekend zouden worden;
- deelname aan het opstellen van en

het zich onderwerpen aan de uitvoering van een sector-structuurplan is geheel vrijblijvend;

- er bestaat nooit enige zekerheid dat de gesprekspartners zich aan de gemaakte afspraken zullen houden.

Om deze redenen heeft Leo Jansen aan de minister van Economische Zaken gevraagd of hij bereid is, gehoord de Stichting van de Arbeid, bij de SER een gerichte adviesaanvraag in te dienen over een sektorstructuurwet (Tweede Kamer, 29 juni 1978).

In die wet zouden regelingen moeten worden getroffen ten aanzien van de informatie-verstrekking door bedrijven, de structuur van onderzoek en de uitvoering ervan, de positie van bedrijven die niet uit eigen beweging wensen deel te nemen, de verantwoordelijkheid van de overheid en de sociale partners. Tenslotte vroeg Leo de minister of hij er zich op wil beraden of een toekomstige herstrukturering-

vervolg op pag. 11

BESTEK '81 EN MILIEU

De beleidsbeslissingen van het Kabinet in het kader van Bestek '81, hebben verregaande en misschien wel onomkeerbare konsekwenties voor het milieu. De Stichting Natuur en Milieu heeft in dit verband zich de vraag gesteld of de korte-termijnmaatregelen, gericht op produktiegroei en behoud van materiële koopkracht, zich op langere termijn wel verdragen met de grenzen die het milieu in ruimste zin aan onze activiteiten stelt.

Die vraag kan gerust negatief worden beantwoord. In het verband van het verkeer doet de Stichting Natuur en Milieu dat dan ook. Zij stelt dat de maatregelen ten aanzien van verkeer en vervoer een relatieve verbetering voor het partikuliere wegvervoer tot gevolg hebben en een relatieve verslechtering van de openbare vervoersvoorzieningen. Met deze maatregelen wordt het in het verleden door de Kamer uitdrukkelijk onderschreven „sturende vervoersbeleid” geheel losgelaten. Tariefstijgingen bij het openbare vervoer hebben natuurlijk niets met een sturend vervoersbeleid te maken, als je daar tenminste niet onder verstaat dat de mensen zo snel mogelijk in een eigen auto gejaagd moeten worden. Door „knelpunten op te lossen” worden slechts elders nieuwe en ernstiger knelpunten gecreëerd. Nog meer wegverkeer vraagt nog meer

maatschappij een publiekrechtelijke in plaats van een privaatrechtelijke structuur moet hebben.

Tijdens de discussies over Bestek '81 is deze kwestie uitvoerig aan de orde geweest.

Het CDA diende bij de behandeling van Bestek '81 een motie in waarin zij aan de regering verzocht een voorontwerp van wet bij de Kamer in te dienen. De PPR-fractie zag in deze formulering (voor-ontwerp van wet) een vertragsakkoord van de kant van het CDA. Temeer daar de minister intussen had toegezegd binnen 3 à 4 maanden een nota bij de Kamer in te dienen over het sector-structuurbeleid. Aan de hand van de discussie over die nota kan dan onmiddellijk een wetsontwerp worden ingediend.

Daarom diende de PPR-fractie dezelfde motie in als die van het CDA met dit verschil dat nu de regering werd uitgenodigd spoedig te komen met een wetsontwerp inzake het sector-structuurbeleid waarin een systematisch geheel van rechten en plichten van overheid en andere betrokkenen is opgenomen.

De motie van het CDA werd verworpen. De motie van de PPR werd aangenomen, met steun van PvdA, PSP CDA en DS'70.

De regering kan dus kiezen welke motie zij wil uitvoeren. In ieder geval komt er een nota over het sector-structuurbeleid. De PPR zal intensief aan de discussie daarover deelnemen.

ruimte voor rijden en parkeren en vormt een toenemende bedreiging voor de kwaliteit van de steden en van landelijk gebied, aldus de Stichting Natuur en Milieu. Een fundamenteel ander vervoersbeleid kan van deze regering niet gevraagd worden. Een prima samenvatting van een dergelijk beleid is opgesteld door de initiatiefgroep „Wijs op weg” waarin ook de verkeersgroep van de PPR actief is. (Urgentieprogram personenvervoer, Postbus 2000, Amersfoort, tel. 033 - 24224).

Het kabinet-Van Agt denkt met het op een zacht pitje zetten van reeds lang aangekondigde milieu-maatregelen en door in dit kader geen nieuwe maatregelen af te kondigen, dat de Nederlandse ekonomie (en de werkgelegen-

Steeds meer knelpunten

heid) daarmee geholpen is. Daarmee geheel voorbijgaand aan het feit dat beheer van ons milieu in de ruimste zin (stadsherstel, natuur- en landschapsbeheer, monumentenzorg, het op peil houden en uitbreiden van een gevarieerde dienstverlening) werk te over biedt. En dat het uit een oogpunt van natuur- en milieubehoud de hoogste tijd wordt dat we ons produktie- en consumptiepakket in deze richting ombuigen, aldus een groot aantal natuur- en milieubeschermingsorganisaties in het milieu-manifest '81, dat zij op 5 oktober jl. aan het kabinet hebben aangeboden. Enkele konkrete punten uit het manifest zijn:

– een vertraging van de uitvoering van de wet Luchtverontreiniging is on-

toelaatbaar; integendeel, er is een sterke vergroting van de inspanning nodig;

– Bestek '81 vergroot de kans dat voor defosfatering geen financiële middelen ter beschikking komen, dan zal algenbloeï in meren van Friesland, N.W.-Overijssel, Utrecht, Zuid-Holland en in IJsselmeer en Randmeren steeds vaker en intensiever gaan optreden. Bovendien zal herstel van de kwaliteit van deze wateren dan later meer tijd vergen;

– vertraging in de uitvoering van de afvalstoffenwet betekent o.a. dat industrieel afval, waaronder zeker ook schadelijk afval, op ongecontroleerde wijze zal blijven worden gestort;

– voor de uitvoering van de Wet Geluidhinder zijn nog 600 man bij provincie, rijk en gemeente nodig voor controle en coördinatie bij het treffen van geluidvoorzieningen en het beïnvloeden door edukatie en navolging van geluidhinderlijk gedrag. Bestek '81 zal tot gevolg hebben dat deze werkgelegenheid niet tot stand komt en de geluidsoverlast die anders had kunnen worden bestreden, blijft bestaan;

– zowel voor de aankoop van natuur- en landschapsgebieden als voor het beheer van bestaande natuurgebieden en waardevolle kultuurlandschappen zal minder geld ter beschikking worden gesteld;

– het afkalvingsproces van een aantal arbeidsplaatsen in de landbouw zal ook in '79 door blijven gaan. Uitgebreide kultuurtechnische werken (ruilverkavelingen) zullen nog moeten worden uitgevoerd. Deze ontwikkeling is en voor de boeren (werkgelegenheid) en voor natuur en landschap (verdwijnen en achteruitgang van kwaliteit) ongewenst.

Er is voor de PPR-fractie genoeg werk te doen.

AMBTENAREN EN PRIJSCOMPENSATIE

De PPR heeft altijd veel sympathie gehad voor het streven van het Alternatief Ambtenaren Actiecomité (AAA). Het AAA is in september 1977 opgericht met als doel matiging en nivelleren van de salarissen van de beter betaalde ambtenaren (vanaf ongeveer 50.000,- gulden). De veer die zij laten zou de werkgelegenheid ten goede moeten komen, met name in de overheidsdienst. Hoofddoel is: in de collectieve sector werkgelegenheid scheppen zonder dat de arbeidsuitgaven stijgen.

De ambtenaren zijn niet over één kam te scheren. Zodra het over werknemers in het particulier bedrijfsleven gaat, wordt er onmiddellijk onderscheid gemaakt tussen minimumloners, modale inkomens, tweemaal modale inkomens en viermaal modale inkomens. Hetzelfde dient natuurlijk te gebeuren als er over de inkomensontwikkeling van ambtenaren wordt gesproken. Dit betekent dat de ontwikkeling van de ambtenarensalarissen net zo goed een onderdeel dient uit te maken van een integraal inkomensbeleid, als de overige inkomens. Om een integraal inkomensbeleid tot stand te brengen, zou de overheid het voortouw moeten nemen en inkomenspolitieke maatregelen moeten treffen welke een bijdrage leveren aan het eerlijker delen van inkomen en werk.

Eén van de maatregelen die zeer goed

in dit kader passen is het stellen van een maximum aan de prijscompensatie. De ABVA heeft als belangenorganisatie de moed gehad daartoe een voorstel te doen (maximaal f 400,- per jaar. Boven f 40.000,- vindt dan geen volledige prijscompensatie meer plaats), hetgeen er op neer komt dat in het particuliere bedrijfsleven en vooral in de overheids sfeer extra financiële ruimte ontstaat om nieuwe werkgelegenheid te scheppen. Deze nieuwe werkgelegenheid dient, wat de overheids sfeer betreft, in die sectoren van de maatschappelijke dienstverlening tot stand te worden gebracht waaraan grote behoefte is (gezins- en bejaardenzorg, eerste lijn-gezondheidszorg, onderwijs en centra voor om-, her- en bijscholing, arbeidsbureaus).

Wat de aanwending van de extra financiële ruimte in de particuliere sektor betreft, dient de overheid zich de zekerheid te verwerven dat daarmee bestaande werkgelegenheid wordt behouden dan wel nieuwe werkgelegenheid tot stand wordt gebracht. Het stellen van een maximum aan de prijscompensatie, betekent in de praktijk dat het zogenaamde trendbeleid wordt aangepast, waardoor de overheid op dit onderdeel van het trendbeleid in plaats van trendvolger, trendsetter wordt. Dat is een ontwikkeling die we stimuleren.

Tussentijdse afwijkingen van de

trendsystematiek, b.v. omdat één of ander onderdeel van de inkomenscomponenten in de particuliere sector niet van toepassing zou zijn voor ambtenaren (toeslagen in de structuur van de bouw-c.a.o. b.v.), leidt volgens de fractie tot een hap-snap-beleid. Daar zit geen lijn in. Alleen als de doorberekening teveel zou gaan kosten, is de regering opeens tegen. Een belangrijke moeilijkheid bij de beoordeling van de redelijkheid van voorstellen die beogen de ambtenaren niet mee te laten genieten van specifieke inkomens-toeslagen in het particuliere bedrijfsleven, ligt in de praktische onmogelijkheid een afdoende functie-vergelijking tot stand te brengen tussen categorieën van ambtenaren en categorieën werknemers in het particuliere bedrijfsleven. Ten aanzien van één onderdeel van de inkomens-component van ambtenaren, meent de fractie dat er sprake is van een overduidelijke bevoorrechtiging van ambtenaren t.o.v. de overige inkomensstrekken, nl. de premie-afdracht, pensioenvoorziening (ouderdoms- en invaliditeitspensioen). Bovendien zit er tussen het overheids-personeel en de zgn. trendvolgers (werknemers in de gezondheidszorg, gesubsidieerde instellingen enz.) ook nog een verschil in te betalen sociale premies. Een motie van D'66 om deze ongelijkheid op te heffen, is door de fractie gesteund.

OPSCHONING SOCIALE UITKERINGEN

Onder opschoning wordt verstaan dat bij de berekening van de hoogte van de sociale uitkeringen die elementen eruit worden gehaald die, ten tijde van de opzet van de koppeling aan de ontwikkeling van het wettelijk minimumloon, niet beoogd werden. Eén van de voorbeelden is de belastingaftrekpost verwervingskosten. Deze post is naar zijn aard verbonden aan het inkomen van mensen die voor de uitoefening van hun beroep bepaalde kosten moeten maken. Deze verwervingskosten zijn een onderdeel van het inkomen, en dus ook van het minimumloon. Aangezien de hoogte van de sociale uitkeringen gelijke tred houdt met de ontwikkeling van het netto-minimumloon, krijgen de sociale uitkeringsgerechtigden dus indirect ook de tegemoetkoming voor aftrek van verwervingskosten. Voor de sociale minima betekent dit een fiscaal nadeel van f 850,- per jaar. Door de sociale uitkeringen hiervan op te schonen, wordt in feite afstand genomen van het principe van de koppeling. Dat is iets waarover met de PPR niet kan worden gesproken. Bovendien kan je je afvragen of een werkloze niet eigen „verwervingskosten” heeft. B.v. kosten die hij op niemand dan alleen op zichzelf kan afwentelen om nog

een beetje in deze samenleving te blijven participeren, om mee te doen, actief te blijven, om de samenleving een beetje menselijker te maken. Waarom zijn dat geen verwervingskosten? Behalve dat voor ons de koppeling als zodanig een vast en onwrikbaar gegeven is - het gaat immers om de laagste inkomenscategorieën en om de minst weerbare groepen in onze samenleving - heeft het opschonen ook niet geringe financiële gevolgen voor degenen die van een uitkering afhankelijk zijn. Het kabinet stelt onder meer voor om op lonen en uitkeringen materieel dezelfde premies in te houden. Toepassing van deze rekenmethodiek leidt er volgens het kabinet toe dat, op basis van de huidige premies, op de WAO-uitkering materieel 3,5% extra inhoudingen plaatsvinden en 1% op de WWV. Weet het kabinet dan niet dat een eigen bijdrage van f 10,- per dag bij opname in een ziekenhuis, of een verplichte eigen bijdrage van maximaal f 100,- per jaar in de ziektefondsverzekeringen, of de vastgestelde maatregelen in het kader van de opschoning, letterlijk een paar schoenen minder betekent voor hen die toch al tot de laagste inkomensgroepen behoren, zo vroeg Ria.

De PPR-fractie heeft bij de beoordeling van het kabinetsvoornemen, zich gebaseerd op de fractie-nota „De PPR en de 1%-norm” van april 1976. De gedachten en uitwerkingen zoals die in de nota worden gegeven, zijn nog zeer goed bruikbaar bij de beoordeling van Bestek '81. Er staat in die fractie-nota dat er geen aanastasting mag plaatsvinden van inkomens-vervangende-uitkeringen van de meest kwetsbaren, noch wat betreft de koppeling aan het minimumloon, noch wat de hoogte van de uitkeringen betreft. Het gaat hierbij om de Bijstandswet, AOW, WAO, Ziektewet, WW, WWV, AWW en AAW. Er zijn op het ogenblik ruim 400.000 werknemers die het minimumloon verdienen. Daarnaast zijn er bijna 2 miljoen mensen die een sociale uitkering genieten welke aan de ontwikkeling van het netto-minimumloon is gekoppeld waarvan ongeveer 1,5 miljoen mensen qua hoogte dezelfde uitkering ontvangen als de minimuminkomens. Je kan je dus afvragen waarom er wel naar beneden toe opgeschoond wordt, waardoor voor 2 miljoen mensen de uitkering geringer wordt, en er geen opschoning naar boven toe plaatsvindt, wat een aanpassing naar boven toe betekent voor 400.000 mensen.

KERNWAPENS

De nota „kernbewapening” van minister Scholten (een bijlage van de Memorie van Toelichting van de Defensiebegroting) staat in het teken van het terugdringen van de rol van de kernwapens.

In die nota stelt de regering dat de mogelijke eigen Nederlandse bijdrage gebonden is aan twee principiële voorwaarden:

a. het terugdringen van de rol van kernwapens is slechts mogelijk bij een conventioneel overwicht;

b. geen éenzijdige stappen om de rol van de kernwapens te verminderen.

Op vele plaatsen wordt in de nota beklemdoend en verdedigd dat het opvoeren van de conventionele bewapening geschiedt om uiteindelijk de rol van de nucleaire bewapening terug te dringen.

Uit de nota blijkt echter dat geen enkele zekerheid wordt geboden over vermindering van kernwapens, terwijl de conventionele bewapening wordt versterkt. Verder wordt de verwevenheid van conventionele en nucleaire wapensystemen vergroot. „Dual capability” heet dat in het jargon. Wapensystemen worden geschikt gemaakt voor zowel conventioneel als nucleair gebruik. Om de afschrikken-de werking te verhogen.

Het pleit voor de regering dat voor het eerst de diverse aspecten van kernbewapening uiteen worden gezet. Uit die „éenzijdig militaire benadering” (woorden van Aantjes) wordt heel helder hoe Nederland en de NAVO vastzitten in de vicieuze cirkel van het afschrikingsdenken. Neutronenwapens, mini-kernwapens enz. vloeien

immers „logisch” voort uit het afschrikingsdenken.

Het afwijzen van het neutronenwapen is in tegenspraak met het afschrikingsdenken. Zolang Nederland niet bereid is éenzijdige stappen te ondernemen, zijn we niet in staat uit die vicieuze cirkel te breken. Daar zal de discussie over gaan in de komende maanden.

De stemming over de kernwapenmotie van Ria Beckers en Henk Waltmans maakte in ieder geval duidelijk dat de voorstanders van éenzijdige stappen in aantal toenemen. Voor de motie stemden 13 leden van de PvdA, 3 van het CDA, PPR, CPN en PSP.

De discussie duurt nog voort...

PRIVACY

De steeds toenemende computerregistratie van persoonsgegevens vindt de fractie een zorgelijke ontwikkeling. Vooral omdat op dit moment wettelijke regelingen terzake nog steeds ontbreken.

De regering heeft aangekondigd in 1979 te komen met een wettelijke regeling „inzake de bescherming van de persoonlijke levenssfeer in verband met persoonsregistratie” en een ontwerp van wet op de Centrale Persoonadministratie (CPA). Verder gaat

de voorbereiding van de volkstelling 1981 gestaag door.

Bij de diverse begrotingsbehandelingen zal de fractie aandacht besteden aan de bescherming van de persoonlijke levenssfeer. Ten aanzien van de bestaande aanvullingen voor geautomatiseerde registraties van persoonsgegevens heeft de fractie reeds tijdens de Algemene Beschouwingen aandacht gevraagd voor de gevolgen van de grote technologische ontwikkelin-

gen, die b.v. de koppeling van registraties mogelijk kan maken.

De fractie meent dat de bestaande aanvullingen niet meer beantwoorden aan de huidige praktijk. Daarom werd een motie ingediend. Deze motie werd op verzoek van de regering nog niet in stemming gebracht maar aangehouden tot de behandeling van de justitiebegroting. Daar zal minister de Ruiter uitgebreid - volgens de toezegging van Van Agt - op de inhoud van de motie ingaan.

GEMEENTEN

De ombuigingsoperatie van het kabinet-Van Agt komt voor de gemeenten fors aan. Zij zien hun jaarlijkse verhogingen tot 1981 met bijna 40% afnemen. In de sektor van de onderwijkstekorten zal de ombuiging van f 140 mln in drie jaar leiden tot nog grotere tekorten bij de gemeenten. De decentralisatie van het welzijnsbeleid, zonder dat voldoende financiële middelen ter beschikking worden gesteld, zal neerkomen op een overheveling van financiële lasten van het Rijk naar de gemeenten. De rentelast op gemeentewoningen uit de periode 1947 - 1958 zal nog zwaarder gaan drukken en de problemen bij de stadsvernieuwing worden weer groter. Dit zijn zo maar wat punten uit een brief van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten aan de Tweede Kamer over de gevolgen voor de gemeentelijke financiën van maatregelen in het kader van Bestek '81.

De fracties in de gemeenteraad van Amsterdam die een akkoord gesloten hebben (PvdA, CDA, CPN, D'66 en

PPR), hebben eveneens in een brief aan de Tweede Kamer, kenbaar gemaakt zich ernstig zorgen te maken over het beleid zoals deze regering dat heeft ontvouwd. In die brief wijzen deze fracties er o.a. op dat het verlagen van het Gemeentefonds voor Amsterdam een reële verlaging betekent van f 84 mln op jaarbasis. Daarnaast vrezende deze fracties dat zij door het beleid van de rijksoverheid gedwongen worden in de komende jaren de meeste nieuwbouw in de vrije sektor of als premiekoopwoningen te realiseren. Dat betekent dat ook de doelstelling van de gemeenteraad om de overloop tegen te gaan moeilijker tot uitvoer gebracht kan worden.

Korting op de financiële ruimte van de gemeenten heeft onmiddellijk tot gevolg dat de mensen in hun directe omgeving kunnen zien wat de gevolgen zijn van een financieel knijpproces van de gemeenten door de rijksoverheid, terwijl tegelijkertijd bevoegdheden van het rijk naar de gemeenten worden overgeheveld.

(Advertentie)

Hoe toets je als kritische konsument de praktijk?

Kritisch staan tegenover de konsumentenmaatschappij gaat nu eenmaal verder dan het testen van wasmachines, het vinden van de goedkoopste supermarkt of het aan de kaak stellen van misleidende reclame. Nederland mist een beleid dat zich over vragen rond produceren en consumeren uitspreekt.

Het gaat om belangrijke zaken: de schaarste aan natuurlijke hulpbronnen, de verontreiniging van ons milieu, konsumentenrechten en de invloed van de konsument op wat men gebruikt. Het Konsumenten Kontakt wil kritische konsumenten een stem geven die verder reikt dan de winkel op de hoek. Achter het Konsumenten Kontakt staan onder andere de vakbonden en de Vara. Koopkracht is het maandblad van het Konsumenten Kontakt. Lezers van Koopkracht kijken verder dan hun gulden groot is.

Want wie kiest voor progressief, wil weten wie er van zijn gulden beter wordt en welke belangen misschien ongewild worden gediend. Zo kunnen we wellicht iets doen voor de mensen, die er bekaaid afkomen. U zou Koopkracht wel moeten kennen. Uit overtuiging.

Koopkracht kijkt verder dan je gulden groot is.

Achter Koopkracht en het Konsumenten Kontakt staan de FNV, het CNV, de Vara, de Nederlandse Vereniging van Huisvrouwen en de Gezinsraad. Dat zegt toch wel wat.

BON Ik abonneer mij op Koopkracht.
Ik betaal als lid van één van de ondersteunende organisaties f. 16,- voor één jaar. Niet-leden betalen f. 18,50.

Naam: _____

Adres: _____

Plaats: _____

Lid van: _____

Stuurt u me wel / geen Consumenten ABC 1978 voor de Vriendenprijs van f. 4,50 (winkelwaarde f. 7,90).
Bon sturen aan: Konsumenten Kontakt,
Antwoordnummer 606, Den Haag.
Geen postzegel. Telefoon: 070 - 90 41 48.

PPR

aktie VOER

Amelisweerd

Het PPR-partijbestuur heeft zich solidair verklaard met de aktie die door de Vrienden van Amelisweerd wordt gevoerd tegen de aanleg van een weg ten koste van een onvervangbaar natuurgebied. Het partijbestuur stelt zich daarom achter de eis: stopzetting van de werkzaamheden totdat de Kroon uitspraak heeft gedaan. Zeker tot dan geen (eeuwenoude) bomen kappen en geen verdere sloop van panden.

„Het indienen van bezwaren is een recht. Dat recht wordt inhoudsloos als vooruitlopend op behandeling van bezwaarschriften wordt begonnen met de uitvoering van de gewraakte plannen.

Als bezwaarschriftprocedures tot vertragting leiden zal gezocht moeten worden naar snellere procedures; de oplossing kan nimmer gevonden worden in het (geheel of gedeeltelijk) ontnemen van bestaande rechten.

De overheid kan de periode tot aan de uitspraak van de Kroon gebruiken voor onderzoek en bezinning. Met name zal zij daarbij de vraag naar de noodzaak van Rijksweg 27 moeten beantwoorden. Nodig is daarbij dat de gemeente initiatieven neemt om te komen tot een samenhangend verkeers- en vervoerbeleid voor Utrecht en omgeving.

De PPR vindt dat de uitgangspunten daarbij moeten zijn:

- beperking van de aantallen verplaatsingen en
- hogere prioriteit aan openbaar vervoer, fietsen en voetganger.” Aldus een verklaring van het partijbestuur.

Kaartenaktie voor Nicaragua

CLAT-Nederland heeft via een telegram een ernstig beroep gedaan op de Interamerikaanse Kommissie

sie voor de Mensenrechten van de OAS, Organisatie van Amerikaanse Staten, om al haar invloed aan te wenden ten gunste van de bevolking van Nicaragua die door het bewind van Somoza met massale moord wordt bedreigd. Via de media is een en ander van de gruwelen van dit onderdrukkingsregime de laatste tijd bekend geworden. CLAT-Nederland heeft via briefkaarten, te sturen naar de Kommissie voor de Mensenrechten van de OAS, een handtekeningaktie gestart om zijn beroep zo veel mogelijk kracht bij te zetten. Daarom is het van belang dat zoveel mogelijk mensen deze kaarten invullen en versturen. De tekst (hier vertaald in het Nederlands) luidt:

„Wij protesteren met kracht tegen de volkerenmoord in Nicaragua. Wij vragen u uw invloed aan te wenden om een eind te maken aan deze volkerenmoord en om er op aan te dringen dat internationale organisaties, zoals het Internationale Rode Kruis, voedselhulp en medische hulp kunnen verlenen. Wij veroordelen de onderdrukking van de volks- en vakbondsorganisaties in Nicaragua en vragen u vrijlating te verlangen van Donald Castillo, vakbondsleider van de CTN, en van alle politieke en vakbondsgevangenen.”

aktie VOER

De kaarten zijn gratis verkrijgbaar bij CLAT-Nederland, Nieuwe Gracht 47 Utrecht, tel. 030 - 319675. Daarnaast voert CLAT zijn financiële steun aan de zusterorganisatie, de vakcentrale CTN in Nicaragua, zoveel mogelijk op. Daarvoor is uiteraard financiële steun zeer welkom: giro 19 18 108 t.n.v. CLAT-Nederland, Utrecht, met vermelding: Nicaragua.

BELANGRIJKSTE MOTIES BESTEK '81

Korte omschrijving van de motie, wie deze heeft ingediend en het resultaat van de stemming daarover

1. Handhaven koppeling sociale minimum-uitkeringen aan netto-minimumloon op het bestaande niveau (PvdA). *Verworpen.*
2. Onderzoek in hoeverre invoering 7-urige werkdag bij overheid en bepaalde delen dienstensektor tot het scheppen van nieuwe arbeidsplaatsen leidt (D'66). *Verworpen.*
3. Vóór 1981 invoering 7-urige werkdag (PSP). *Verworpen.*
4. In bouwprogramma meer woningen in sociale sektor (PvdA). *Aangenomen.*
5. Verzoek tot intrekking Bestek '81 (PvdA). *Verworpen.*
6. a. Geen bijbetalingen (eigen-bijdrageregeling) in de gezondheidszorg (PvdA). *Aangenomen.*
b. Ontwikkelen integraal plan kosten-beheersing gezondheidszorg, waarin het principe van de eigen-bijdrageregeling op aanvaardbare wijze aan de orde komt (CDA). *Aangenomen.*
7. Kamer betrekken bij overleg indien het financieringstekort aanzienlijk groter dan wel kleiner uitvalt dan voorzien (CDA). *Aangenomen.*
8. a. Indiening voor-ontwerp van Wet sektor-structuurbeleid (CDA). *Verworpen.*
b. Met spoed indiening ontwerp van Wet sektor-structuurbeleid (PPR). *Aangenomen.*
9. Voorgestelde beperking van de salarissen van het overheids personeel dient niet, of althans niet in dezelfde mate, toegepast te worden op de zgn. trendvolgers (D'66). *Verworpen.*
10. Aktief beleid inzake industriële vernieuwing, innovatienota, exportplan, versterking exportpakket (D'66). *Aangenomen.*
11. Geen korting op sociale uitkeringen per 1 januari 1979 (PvdA). *Verworpen.*
12. Beëindiging nucleaire taken Ned. Strijdkrachten en verwijdering alle kernwapens uit Nederland (PPR). *Verworpen.*
13. Onderzoeken van mogelijkheden tot het scheppen van extra werk in de kollektieve en semi-kollektieve sektor (PSP). *Verworpen.*
14. Afzien van voorgenomen 3% reële groei defensiebudget (PSP). *Verworpen.*
15. Beperking prijskompensatie tot hoogstens f 450,— (D'66). *Verworpen.*
16. a. Economische dwangmaatregelen ten aanzien van Zuid-Afrika (PvdA/D'66). *Verworpen.*
b. IJveren voor totstandkoming economische sancties met als doel beëindiging apartheidsregiem (CDA). *Aangenomen.*
17. Beperking huurverhoging 1979 tot ten hoogste 5% (PvdA). *Verworpen.*

VOÛR

PvdA, D'66, PPR, PSP en CPN

PvdA, D'66, PPR, CPN en DS'70

PSP en CPN

Praktisch unaniem aangenomen.
PvdA, D'66, PPR, PSP en CPN

PvdA, D'66, PPR, PSP, CPN, DS'70, VVD, SGP, GPV, CDA (minus 15)

CDA, VVD, D'66, BP, SGP en GPV

CDA, VVD, D'66, PSP, CPN

CDA, SGP, GPV, DS'70, PSP, BP

PvdA, PPR, PSP, CDA, DS'70

D'66, PSP, PPR, DS'70, CPN, CDA

PvdA, D'66, CDA, VVD, DS'70, SGP, GPV en BP

75 voor, 72 tegen. Van de kant van het CDA hebben voorgestemd Boersma, De Boer, Borgman, Faber, Van Houwelingen, Scholten.

PPR, PSP, CPN, 13 leden van de PvdA en 3 leden van het CDA

BP, CPN, PPR en D'66

PSP, CPN, PPR, PvdA (minus V. d. Stoel) en van D'66 Lambers en Wessel

73 vóór, 74 tegen. Van het CDA hebben voorgestemd Weijers, Beinema, Beumer, Van Houwelingen, Scholten

PvdA, D'66, PSP, CPN, PPR

PvdA (minus Roethof), PPR, PSP, CDA (minus Van Dam, Wisselink, Tolman, Schakel), CPN, DS'70 en D'66

PvdA, D'66, PPR, CPN, PSP en DS'70

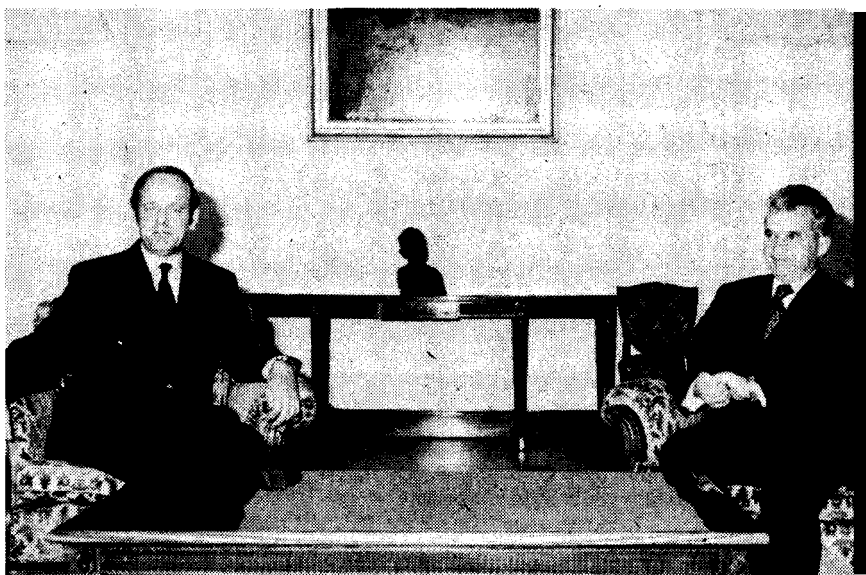
ROEMEENS PRESIDENT ONTVANGT PPR

PPR-voorzitter Herman Verbeek en PPR-Tweede Kamer-lid Henk Waltmans hebben een officieel bezoek gebracht aan Roemnië, dat vijf dagen duurde.

Zij voerden daar gesprekken met vertegenwoordigers van de regering, de kommunistische partij en de orthodoxe Kerk. Die gesprekken gingen onder meer over ontwapening, ontwikkelingssamenwerking en over industrie en landbouw.

Herman en Henk werden ontvangen door president Ceaucescou en door de primaat van Roemnië, patriarch Justin.

Tijdens de ontmoeting met de Roemeense president werd wederzijds uitdrukkelijk de wens te kennen gegeven van een grotere uitwisseling van agrariërs, kunstenaars, sportmensen en jongeren uit beide landen. Men bleek het eens over een aantal voorwaarden voor een verminderde oorlogsdreiging. Daartoe behoren: bevrozing van de jaarlijkse defensie-uitgaven van alle landen, het vertrek van vreemde troepen van eigen bodem, het neutraliseren van grenszones tot een breedte van 20 km en eigen Europese initiatieven voor ontwapening aan de hand van de Helsinki-akkoorden.

Daartoe behoren ook: het stopzetten van de produktie van chemische, biologische en nukleaire wapens, waaronder de neutronenbom, en het uitbreiden van de ontwapeningsbesprekingen in Genève die geheel in openbaarheid zouden moeten worden ge-

voerd met de gelijkwaardige deelname van alle staten aangesloten bij NATO of Warschaupakt.

Op de foto: Herman Verbeek (links) tijdens de ontvangst door president Ceaucescou.

Het partijbestuur van de PPR zoekt, mede met het oog op de komende Europese verkiezingen:

a. een medewerk(st)er voor de publiciteit (halve weektaak);

b. een medewerk(st)er voor het partijburo (halve weektaak).

De medewerk(st)er publiciteit heeft als taken:

- geven van voorlichting over partijstandpunten;
- onderhouden van kontakten met de pers;
- koördineren van verkiezingskampanjes;
- praktische ondersteuning van PPR-organen op het gebied van publiciteit.

Gevraagd wordt iemand met HBO-opleiding en enige praktische ervaring of iemand die gewerkt heeft in de sfeer van public relations, journalistiek of reclame.

De medewerk(st)er voor het partijburo krijgt administratief werk te doen (tikken, stencillen, telefoonwerk, assistentie van het partijbestuur). Hij of zij moet goed kunnen samenwerken.

Gevraagd wordt iemand met administratieve ervaring (goed kunnen tikken is belangrijk).

Voor beide functies geldt dat aanstelling plaatsvindt **op tijdelijke basis**. Sollicitanten moeten lid of sympathisant van de PPR zijn.

Sollicitaties kunnen tot 15 november a.s. worden gezonden aan: partijbestuur PPR, Singel 277, Amsterdam. Inlichtingen: tel. 020 - 227342.

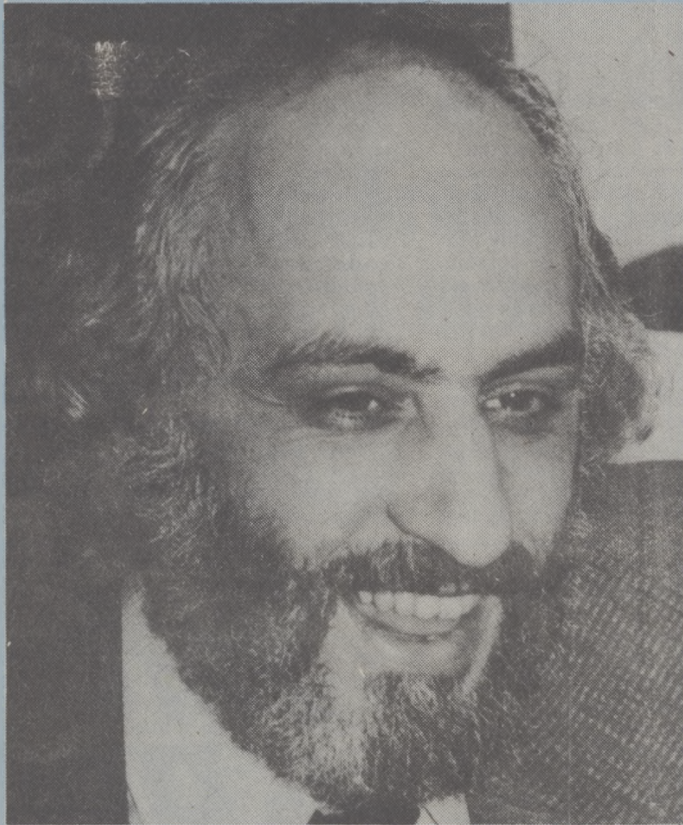
GEMEENTEPAPER

Het oktobernummer van de GemeentePaper besteedt aandacht aan de volgende onderwerpen:

1. Henk van Tol, raadslid te Alkemade, heeft in zijn gemeenteraad een discussie aangekaart over erfpacht en grondpolitiek. In de G.P. zet hij uiteen waarom naar zijn mening de grond in eigendom van de gemeenschap zou moeten zijn.
2. de welzijnswerkgroep PPR/PSP-Wageningen zet uiteen welke de gevolgen kunnen zijn van bezuinigingen op het terrein van het specifieke welzijnswerk; de werkgroep wil aan de hand van ervaringen van andere raadsleden trachten te komen tot een zwartboek.
3. verslagen van de door Wouter van Dam en Ansjie van Pelt gehouden inleidingen tijdens de jaarvergadering van de groep raads- en statenleden.
4. een overzicht van de subsidieregelingen ten behoeve van energiebesparing.

LEO JANSEN: PPR ook in Europees parlement stem van de mensen aan basis

pag. 8 en 9

Kongres: Linksaf en omhoog

pag. 5

Aan de slag voor het betere werk

pag. 4

PPR

Aktie Krant

uitgave

Stichting Radikalenkrant
verschijnt
elke twee weken

directie

Jan Heytel, Gidi van Dongen,
Louis Vuurboom

redaktieraad

Erik Akkermans, Gerard de Oude,
Kees van Twist

redactie

Hans Berrevoets, Stéphanie Brokerhof,
Harm Lamberts, Wil Merkies,
Walter van Opzeeland (eindredakteur)
Kees Waagmeester

productie

Lumax b.v., Utrecht
Brouwer offset, Delft

redactie-adres

Walter van Opzeeland,
Rapenburgerplein 67,
1011 VH Amsterdam, tel. 020-254434

kopij

naar het redactie-adres
getypt met redelijke marge
blad aan één kant gebruikt

abonnementen

à f 22,- per jaar
Buro Politieke Partij Radikalen
Singel 277, Amsterdam
Telefoon 020-227342

kontributiebetalingen

Penningmeester PPR,
postgiro 1575600 te Amsterdam

advertenties

uitsluitend: Jan Heytel,
Schreveliusstraat 68, Haarlem
Telefoon overdag 02505-791,
's avonds 023-314160

basis-layout

Joep Paulussen

Een tak kun je breken, een takkenbos niet...

Dit werd eens gezegd door een boerenleider ergens in Latijns-Amerika. Daar gaan steeds meer landarbeiders, kleine boeren en fabrieksarbeiders – vaak tegen de verdrukking in – zich organiseren. Veel van de boerenbonden, vakbonden en soortgelijke organisaties zijn verenigd in grote arbeiderscentrales, en als bundeling voor geheel Latijns-Amerika is de CLAT werkzaam.

De CLAT (Central Latino-Americana de Trabajadores) streeft naar een volledige democratische samenleving op alle niveaus. CLAT vindt bovendien dat de mensen in Latijns-Amerika hun eigen weg moeten kiezen. Daarin onderscheidt ze zich van de twee andere overkoepelende organisaties, die zich op Rusland of de Verenigde Staten richten. Het werk van de bonden is erg moeilijk. De meeste mensen zijn het werken in een vakbond niet gewend en van hun karige loon kunnen ze niet veel kontributie betalen. Verder staan de meeste regeringen in Latijns-Amerika eerder aan de kant van de rijke machthebbers dan aan de kant van de boeren en arbeiders. De bonden worden door de overheden vaak niet erkend, verboden en erg veel tegengewerkt. De mensen daar

houden echter moed. Wij kunnen ze steunen door lid te worden van een solidariteitsbeweging: CLAT-Nederland.

CLAT-Nederland is een vereniging die zich ten doel stelt zoveel mogelijk solidair te zijn met de CLAT in Latijns-Amerika en daarmee met de vele mensen die daar onder erbarmelijke omstandigheden moeten leven. Daartoe staat CLAT-Nederland een zo groot mogelijk deel van de kontributie van de leden af aan het hoofdkantoor van de CLAT in Latijns-Amerika. Daarnaast voert ze actie in ons eigen land; neemt deel aan internationale acties – geleid vanuit Latijns-Amerika; en fungeert als doorgeefluik van informatie.

CLAT-Nederland heeft directe en vaste contacten met de vakbonden van de CLAT in Latijns-Amerika. CLAT is een organisatie van de mensen in Latijns-Amerika zelf en ze kan een belangrijk aandeel leveren in de internationale strijd tegen uitbuiting en armoede.

Eén tak kun je breken, een takkenbos niet!

Het adres van CLAT-Nederland is:
Nieuwe Gracht 47 te Utrecht.

WILLEM WESTENBROEK †

In Botswana stierf, 38 jaar oud, het PPR-lid Willem Westenbroek. Hij was een van de PPR-leden van het eerste uur in Friesland. Daar richtte hij het actiecentrum Dokkum op. Hij was er gemeenteraadslid tot dit jaar. Tot ver in de omgeving was hij een lopende ombudsman voor velen. Willem, die alleenstaand was en geen ouders meer en geen broers of zusters had, was in juli naar Botswana gegaan voor de Stichting Nederlandse Vrijwilligers. Daar zou hij, vanuit zijn vak leerbewerking, een looierij opzetten. Hij had juist aan het Ministerie voor Ontwikkelingshulp zijn eerste rapport gezonden. Willem was naar Johannesburg gereisd om voor het project bestellingen te doen. Hij liep daar een infectie op, maar was door een Nederlandse arts genezen verklaard. Hij is korte tijd daarna echter dood in zijn kamer aangetroffen. Hij stierf aan een hartaanval. In het weekeinde van 28 op 29 oktober is zijn lichaam overgebracht naar Nederland. Op woensdag 1 november werd hij 's middags begraven in Dokkum.

Rust in vrede, Willem. Wie zich zo geeft als jij, heeft op elk moment zijn werk voltooid.

Herman Verbeek

Stort de PPR vol

... en daarmee bedoelen we nu eens dat je best een automatische giromachtiging tot overschrijving van een maandelijkse gift aan:

**PPR-VERKIEZINGSFONDS
giro 55 55 in Ommen**

kunt uitschrijven – als je dat nog niet hebt gedaan. Dat geeft ons VERKIEZINGSFONDS een vastere basis en dat is te meer nodig nu de campagne voor de Europese verkiezingen voor de deur staat. Bovendien: je weet wel, PERMANENTE KAMPAGNE.

OMDAT HET OM MENSEN GAAT OMDAT HET OM MENSEN GAAT OMDAT HET OM MENSEN GAAT

Van Agt brengt positie van Kamer in het geding

RIA BECKERS

De minister-president heeft zich na afloop van het spoeddebat in de Kamer over het besluit van president Carter een nieuw kernwapen en mogelijk andere onderdelen van de neutronenbom in productie te nemen via de media negatief uitgelaten over het debat en de wijze waarop het is gevoerd.

Na een verwarde en niet altijd even verheffende discussie sprak de Kamer uit dat productie van het neutronenwapen ongewenst was, dat zij Carters besluit betreunde, en dat de regering dit standpunt aan de regering van de Verenigde Staten moest overbrengen. Premier van Agt gaf na afloop in het openbaar te kennen deze gedachtenwisseling met de Kamer tijdverlies te vinden. Hij vond dit geen zitting die zou kunnen bijdragen tot verhoging van het gezag van het parlement. Hij vond het jammer – hoe kon hij het „simpeler zeggen” – dat zo'n belangrijke zaak op die manier werd behandeld in 's lands vergaderzaal door de volksvertegenwoordiging.

De PPR-fractie heeft de minister-president naar aanleiding van dit optreden vragen gesteld die hij precies een week na het debat in de Kamer is komen beantwoorden. Dat hij zonder onderscheid te maken en zonder nadere aanduiding sprak van „de volksvertegenwoordiging” stak ons nogal. Als initiatiefnemer tot het spoeddebat – en

wetend welke moties er van PvdA-zijde kwamen – had de PPR immers een motie ingediend die in het verlengde lag van een eerder gedane kameruitspraak over het neutronenwapen en dus een kamermeerderheid kon halen. Wij mochten niet het risico lopen dat de Kamer eerst met spoed zou vergaderen en daarna niet tot een uitspraak zou komen. De motie was meegetekend door CPN en PSP.

Toch was het feit dat in de kritiek van de minister-president de hele Kamer over één kam geschoren werd, niet de reden van onze mondelinge vragen. Het ging om twee andere dingen.

Ten eerste werd door zijn opmerkingen over de wijze waarop het debat werd gevoerd het belang van de snelle reactie van de Kamer én van de gedane uitspraak onnodig verzwakt. De Amerikaanse ambassadeur kijkt ook tv en leest kranten. Bovendien zou men wel eens op het idee kunnen komen bij het overbrengen van het Kamerstandpunt aan de Amerikaanse regering ook een dergelijke toelichting te geven. In plaats van, bijvoorbeeld, de toelichting dat het feit dat Nederland als eerste van de NAVO-bondgenoten negatief reageerde een teken was van de grote bezorgdheid in ons land.

Daarnaast vroegen we ons af of de taak van de regering – regeren – en de taak van het parlement – controleren van het regeringsbeleid – door de mi-

nister-president wel voldoende duidelijk werden onderscheiden.

Het parlement heeft in deze zaak onmiddellijk willen reageren. Het lag echter voor de hand dat de bestaande meningsverschillen, vooral tussen Kamer en regering maar ook binnen de Kamer, door het besluit van Carter werden verscherpt. Wegens tijdgebrek is er wellicht ook minder vooroverleg geweest dan anders, zodat de zaak geheel in de Kamer moest worden uitgevochten. Waarbij – zoals meestal gebeurt bij belangrijke zaken – vooral het standpunt van de regering en haar band met de regeringsfrakties veel te maken hadden met de hardheid van dat gevecht.

De vraag is nu of, als het kabinet recht heeft op zijn eigen standpunt, het niet geheel aan de Kamer is uit te maken hoe zij daarmee uit de voeten komt en hoe zij haar controlerende taak vervult.

Als het zo zou zijn dat die twee zaken door de minister-president te gemakkelijk door elkaar worden gehaald, dan moet daar niet alleen via de media maar ook in het Parlement zelf op gereageerd worden. Want welke bewuste of onbewuste drijfveren premier van Agt ook heeft gehad voor zijn optreden – de aandacht afleiden van het regeringsstandpunt, of het afzwakken van het „nee” van de Kamer tegen de neutronenbom – hij heeft de positie van de Kamer in het geding gebracht. En dat is niet de eerste keer.

OMDAT HET OM MENSEN GAAT OMDAT HET OM MENSEN GAAT

- De provinciale aktiecentra moeten mensen zonder werk die plaatselijk proberen werk te verrichten, zoals bijvoorbeeld genoemd in de nota Buro Betere werk (BBW) en het plan van het NVV-jc, met elkaar in contact brengen en steunen bij hun pogingen hulp en toestemming te krijgen voor hun werkzaamheden bij de gemeenten.
  - Plaatselijke aktiecentra moeten contact opnemen met plaatselijke jongerenafdelingen van de vakbond om samen met de werkloze jongeren en de gemeente arbeidsprojecten te starten.
  - De Tweede Kamerfractie moet bij de regering pleiten voor het instellen van een fonds dat door produktiekoöperaties kan worden gebruikt als garantiefonds voor het verkrijgen van kapitaal.
- Dit waren de belangrijkste konklusies van de studiedag van 14 oktober over het Buro Betere werk en de arbeidsprojecten.

Aan de slag voor het BETERE WERK

Maurits Henkemans

In de PPR-Aktiekrant nummer 128 stond te lezen dat het NVV-jc onlangs is gekomen met een plan tegen de jeugdwerkloosheid. In diezelfde tijd kwam de PPR met het idee van het Buro voor het Betere werk. Het BBW moest proberen de vraag naar arbeid waar binnen ons economische systeem geen vraag naar is maar die toch maatschappelijk nuttig is en het aanbod van arbeid dat binnen het systeem niet aan de slag komt met elkaar in contact te brengen. Beide plannen willen maatschappelijk nuttig werk, zoals de isolatie van woningen, de aanleg van goede openbaarvervoersvoorzieningen enz., door de mensen die willen werken laten aanpakken. Men wil op geen enkele manier de van vóór de oorlog bekende werkverschaffing terughalen. Het gaat om nuttig werk waar de werknemers en belanghebbenden bij het opstellen en uitvoeren van de plannen een belangrijke stem in hebben.

Op de studiedag werden beide plannen met elkaar vergeleken. Eeltje Talstra, één van de opstellers van de nota over het BBW en Hans van Drongelen van het NVV-jc verdedigden hun plannen. Eeltje stelde dat, hoewel het plan van het NVV-jc met name financieel prima in elkaar zit, het te veel uitgaat van de sociaal democratische strategie. Dit laatste wil o.a. zeggen dat men bij het opstellen van het plan te veel vertrouwen heeft gesteld in de centrale overheid als probleemoplosser. Het NVV denkt dat wanneer het plan aan de overheid wordt aangeboden en het zit financieel goed in elkaar, deze het wel overneemt. Dit zal niet het geval zijn, de overheid is zo gebonden aan het huidige systeem en heeft zo veel verplichtingen aan het bedrijfsleven dat zij niet zo gauw zo'n plan zal overnemen. Ook al zou de centrale overheid het plan overnemen dan bestaat er het

gevaar dat de belangen van de werknemers en degenen waar de plannen voor worden uitgevoerd niet genoeg bij de besluitvorming worden betrokken.

Volgens Eeltje moeten de plannen voor het opzetten van arbeidsprojecten en BBW's vooral door de belanghebbenden worden opgesteld. Wanneer dat gebeurt bestaat er een mogelijkheid dat de gemeenten moeten toegeven. Het NVV-plan wordt te veel van boven gestimuleerd en wil de centrale overheid te veel invloed geven. Hans van Drongelen vertelde vervolgens dat het NVV-jc samen met andere jongerenorganisaties tot het opstellen van het plan van arbeidsprojecten is gekomen omdat de verschillende regeringen ondanks de toenemende jeugdwerkloosheid niets wezenlijks voor de jeugd hebben gedaan. Vooral van deze regering is geen eigen initiatief op dit gebied te verwachten. Het plan van het BBW vond Hans over het algemeen wel aardig maar er ontbreekt een goede financiële onderbouwing.

Een verzelfstandiging, d.w.z. de mogelijkheid om een project nadat het door de staat is opgezet, zelfstandig te laten draaien, wees Hans af. Hij gaf er de voorkeur aan mogelijke winsten naar andere projecten te laten vloeien.

Diskussie

Tijdens de discussie naar aanleiding van de twee inleidingen kwam er instemming naar voren met de kritiek van Eeltje dat het NVV teveel vertrouwen heeft in de centrale staat. Maar ook twijfels of de mensen die willen werken zelf het initiatief zullen nemen tot het opzetten van arbeidsprojecten. Hier zag men een taak voor de vakbonden en politieke partijen om groepen die wat willen beginnen te steunen. De linkse partijen en vakbonden zijn op dit gebied tot nu toe te kort geschoten. De groep was het er over eens dat verzelfstandiging niet

ideaal is. Daarom pleitte men er voor eventuele winsten via de plaatselijke overheid naar andere projecten te laten vloeien.

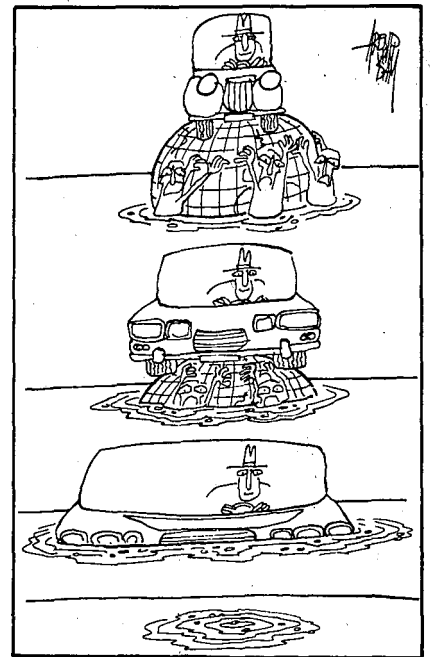
Produktiekoöperaties nieuw leven in blazen

Henk Thomas die 's middags aan het woord kwam, zei dat er behoefte bestaat aan een ander soort organisatie van het werk, waardoor mensen meer bij het produktieproces worden betrokken. Tevens is er behoefte aan produktiemethoden die beter gebruik maken van de in de omgeving aanwezige grondstoffen en arbeid.

De produktiekoöperaties (dit zijn werkelijk democratische geleide ondernemingen die proberen zover het binnen het huidige systeem mogelijk is maatschappelijk nuttige produkten te maken) zouden aan deze behoefte kunnen voldoen. Binnen dit soort ondernemingen zou het werk, dat in de arbeidsprojecten wordt voorgesteld, moeten worden verricht.

De koöperatieve beweging is tot nu toe niet goed van de grond gekomen, onder meer door gebrek aan kapitaal. Wanneer de regering een klein fonds van enkele miljoenen guldens zou oprichten en de produktiekoöperaties zouden dat fonds mogen gebruiken als garantiefonds bij het verkrijgen van kapitaal van banken dan zou de beweging een nieuwe stimulans krijgen.

De vergadering kwam na het uitwisselen van kennis en ervaringen over mensen die werk willen verrichten tot de konklusie dat er veel initiatieven worden genomen maar dat door gebrek aan ervaring en kennis deze initiatieven vaak op niets uitlopen. Gemeenschappelijke aktie en uitwisseling van kennis zou dit probleem kunnen oplossen. Er rust een taak op de vakbonden en de linkse partijen op dit gebied steun te verlenen en obstakels weg te nemen.

OP EIGEN KRACHT

De PPR gaat alleen – dus niet in combinatie met de PSP – de Europese verkiezingen in. Het Tweede-Kamerlid Leo Jansen is lijst-trekker.

Dat zijn de belangrijkste besluiten van het kongres van vorige week vrijdag en zaterdag in Amsterdam. Wel zal gestreefd worden naar lijstverbinding met PvdA, D'66 en PSP om geen progressieve stemmen verloren te laten gaan.

Zaterdagochtend stond de vraag of er één lijst met de PSP zou moeten worden gevormd op de agenda. Het kongres was op dat moment het drukst bezocht. Er heerste voelbare spanning. Het kongres besefte, dat het hier om een belangrijk besluit ging voor de toekomst van de PPR en in het verlengde daarvan voor de toekomst van haar politieke ideeën.

Hoewel een onzakelijke discussie helemaal niet verwonderlijk zou zijn geweest, gezien de grote gevoeligheid van de vraag (er is in het verleden wel verkettering geweest rond minder verstrekkende besluiten), was de zaterdagochtendzitting een voorbeeld van een goede, zakelijke discussie. Naar veler mening hebben veel afgevaardigden hun definitieve keus in hoge mate laten bepalen door de discussie.

TWIJFEL

Het ging dan ook om een keus, waarover bij misschien wel alle kongresdeelnemers twijfel bestond. Het partijbestuur en de Eerste- en Tweede-Kamerfractie waren eensgezind duidelijk in hun stellingname: Op eigen kracht de Europese verkiezingen in. Maar ook binnen deze groepen moet een diepgaande discussie hebben plaatsgevonden, voordat allerlei twijfels, die zich ook op het kongres manifesteerden, konden worden overwonnen.

Het lijkt immers erg aanlokkelijk met een andere progressieve partij, waarvan de integriteit boven elke twijfel verheven is, aan bovennationale verkiezingen deel te nemen, te meer, daar elk van de beide partijen op grond van de aanhang bij de laatste verkie-

zingen geen afgevaardigde naar Straatsburg of Brussel zal kunnen zenden. Samen, zo luidde de redenering dan ook veelvuldig, halen PSP en PPR wellicht één zetel. Behalve dit argument legden de voorstanders van nauwe samenwerking met de PSP de volgende argumenten op tafel: Een lijst betekent niet dat, dat men zich in de hoek van de PSP plaatst; de PPR maakt er, door de PSP af te wijzen, nationale verkiezingen van, terwijl de PPR dit verschijnsel juist wil bestrijden; het is laf alleen de verkiezingen in te gaan terwijl de mogelijkheid van een zetel niet haalbaar is; programmatisch zullen we weinig problemen hebben met de PSP; we moeten een gezamenlijk alternatief tegen de sociaal-democratie bieden; we moeten geen partijpolitieke argumenten laten gelden, alleen inhoudelijke; wisselende samenwerkingsvormen zijn heel goed aan de kiezers uit te leggen.

De tegenstand tegen de samenwerking met de PSP was al gebleken uit de kongresrede van Ria Beckers. „Een zelfstandige PPR nu, die haar eigen beeld van progressieve politiek in en buiten het parlement invult en daarop haar aanhang versterkt, in dienst van een sterke progressieve samenwerking straks. Een PPR die niet alleen goede ideeën heeft, maar met die ideeën weet in te spelen op de verhoudingen tussen de grote partijen en op zaken die in de maatschappij breed leven”.

BEELD

In het kader van de Europadiskussie vond Ria twee dingen belangrijk. We mogen niemand meer de kans geven het beeld op te roepen dat de PPR zich opnieuw buiten spel zet. „We weten inmiddels wat dat betekent. We hebben geleerd dat onze besluiten en onze motieven nog iets anders zijn dan het effect dat die besluiten kunnen hebben. Dat effect hebben we niet zelf in de hand, dat wordt door anderen bepaald. En we hoeven ons daarover geen illusies te maken”.

„Even belangrijk”, zei Ria Beckers, „is dat het beeld van onze partij – dat aan sympathie begint te winnen – op dit kongres een beeld

is van eensgezindheid. Van een partij waar men naar elkaar luistert, waar men bereid is elkaars argumenten te wegen. Een partij die radikaal, konsekwent en eerlijk politiek bedrijft en waar men toch bij wil horen”.

In verband met het streven naar progressieve samenwerking zei voorzitter Herman Verbeek: „Het is voor het partijbestuur iets heel anders of we de kiezer laten weten: we zijn bezig met een proces waarin we u willen vragen ons naar een progressief pakt voor een regeringskoalitie te brengen, of dat we de kiezer zouden zeggen: we gaan naar de hoek waar de PSP zich bevindt. Het is de mening van het partijbestuur en beide fracties, dat er in die hoek slechts plaats is voor één partij. Niet ook nog eens voor de PPR. Wij hebben er vanaf onze oorsprong terecht voor gekozen zoveel mogelijk een „historische compromis” trouw te zijn: zo dicht mogelijk bij de grote regeringspartners te blijven, zo een stem in de macht te hebben en daarmee kiezers een bestuurlijk alternatief te bieden. De kerén dat we daar van afweken, kwam dat ons duur te staan. Nu een proces om te buigen in de richting van de PSP zou in vele opzichten schadelijk zijn”. Volgens Herman Verbeek moeten we niet op twee stoelen tegelijk willen zitten. En we moeten niet telkens van stoel verwisselen. Daar kan de kiezer geen staat op maken.

Lokale samenwerking met de PSP kunnen we niet zomaar tot landelijk beeld vertalen. We moeten vrienden blijven, maar als we een huwelijk aangaan verwacht ik grote moeilijkheden, zei Herman Verbeek. „Wij moeten niet vergeten, dat het de PPR geweest is die destijds de PSP in het progressief overleg haalde. Als het dan tot concreet programoverleg kwam liet de PSP ons echter keer op keer in de steek. Haar kongres wilde geen vuile handen maken”.

MINDER STEM- MEN

In de discussie kwamen tegenstanders van samenwerking nog met de volgende, nog niet genoemde

LINKSAF EN OMHOOG

KEES WAAGMEESTER

argumenten: de PPR heeft altijd al een internationale oriëntatie gehad. De PSP streeft een uittreden uit de Europese Gemeenschap na: het PSP-program is wezenlijk anders; voor nauwe samenwerking is eensgezindheid nodig in maatschappij-analyse, doelstelling en strategie. Op dat laatste punt zijn talrijke conflicten te voorzien; Gemeenschappelijke lijsten van PSP en PPR verenigen bij de gemeenteraadsverkiezingen minder stemmen op zich dan de beide partijen samen bij apart optreden. Samen moet je nog winst maken ook om een zetel te bemachtigen in Europa.

De motie om samen met de PSP de verkiezingen in te gaan werd met 371 tegen en 211 stemmen voor verworpen. Het bestuursvoorstel om op eigen kracht mee te doen werd daarna met een nog grotere meerderheid aanvaard. Leo Jansen kreeg als lijsttrekker ruime steun van het kongres. Hij zei in zijn aanvaardingsrede, dat allerlei vormen van samenwerking met de PSP (acties, raads- en statenwerk, overleg in Kamer) zullen doorgaan. Zoals bekend had hij zich ook tegen een gemeenschappelijke lijst met de PSP verzet.

Op het kongres viel groot enthousiasme te bespeuren voor het werk van de Tweede-Kamerfractie. Bas de Gaay Fortman zei: „Onze fractie maakt indruk, ze voert een oppositie die hout snijdt”.

★

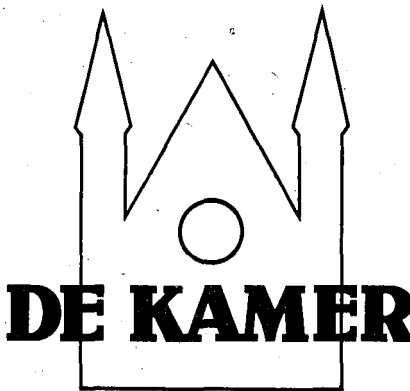
Ria Beckers vraagt duidelijke beleidsvisie voor JEUGDWELZIJN

Fraktievoorzitter Ria Beckers heeft tijdens de debatten in de Tweede Kamer over de begroting van Justitie gevraagd om een duidelijke beleidsvisie op het gehele jeugdwelzijn en om duidelijkheid op korte termijn over de financiering van de kindbescherming. In een motie vraagt zij de werkbelasting van maatschappelijk werkers bij (gezins-)voogdij-instellingen te verlagen: tot 33 pupillen bij gezinsvoogdijinstellingen en 30 pupillen bij voogdij-instellingen omdat de maatschappelijk werkers daar aantoonbaar overbelast zijn.

Visie en voortvarendheid, die nodig zijn voor een doeltreffende aanpak van de ernstige problemen bij de kindbescherming ontbreken ten enen male in het justitiebeleid, aldus Ria Beckers. De koude sanering in de kindbescherming lijkt gestopt. Er is een tijdelijke regeling voor het behoud van arbeidsplaatsen. Dat is iets – maar te weinig. Doordat een gericht totaalbeleid ontbreekt voltrekken zich bovendien ontwikkelingen waar regering en parlement te weinig zicht en geen greep op hebben.

Het hulpverleningspatroon is de laatste jaren veranderd. Justitieel ingrijpen werd zoveel mogelijk teruggedrongen en dit leidde tot een daling van het aantal ondertoezichtstellingen. Dat is toe te juichen. Maar de verkoke-

ring in het welzijnsbeleid zorgt voor de keerzijde van de medaille. Waar de formele bemoeienis met jongeren van de kant van Justitie eindigt, daar eindigt ook de financiering van de hulpverlening. Kinderbeschermingsgelden vloeien terug naar de algemene middelen en gaan bijvoorbeeld niet naar CRM. Uit de statistieken van Jus-

titie verdwenen vele probleemjongeren. Maar de problemen bleven en adequate hulpverlening bleef uit. En nu is hier en daar de tendens waar te nemen dat justitieel ingrijpen weer toeneemt bij gebrek aan andere – en betere – vormen van hulpverlening.

Bij de begrotingsbehandeling van

vorig jaar is een totaalvisie voor het gehele jeugdwelzijn beloofd, maar deze is nog niet op tafel gekomen. Intussen zullen wel een aantal knelpunten moeten worden aangepakt. De rechtspositie van jongeren in tehuizen, de overbelasting van de groepsleiders in de interne kindbescherming, van de werkers bij gezinsvoogdij- en voogdijinstellingen. Zonder dat het veel hoeft te kosten zou aan dit laatste al per 1 januari 1979 al iets kunnen worden gedaan.

De uiteenlopende financiering van voorzieningen voor de hulpverlening aan jongeren is een belangrijke hinderpaal voor een geharmoniseerd hulpverleningsbeleid. Daarom nodigde Ria Beckers de regering per motie uit vóór 1 januari 1980 met harmonisatievoorstellen te komen.

Ook diende Ria Beckers een motie in om de bureaus voor rechtshulp uit hun financiële problemen te helpen die een goed functioneren in gevaar brengen. De motie wijst er op dat goed toegeruste bureaus voor rechtshulp een voorwaarde zijn voor de verdere ontwikkeling van de sociale rechtshulpverlening en vraagt een bedrag van vier miljoen gulden van de post Toegevoegde raadslieden in civiele zaken te verschuiven naar de post Experimenten. Beide moties werden verworpen.

Samen met PvdA, D'66, CPN en anderen diende Ria Beckers een motie in die de regering vraagt in afwachting van een wettelijke regeling de houders van registraties van persoonsgegevens te verplichten diegenen over wie gegevens zijn of worden opgenomen daarvan in kennis te stellen en ook mee te delen waarom dat gebeurt. Ook moeten verzoeken om verbetering of verwijdering van gegevens op korte termijn worden behandeld en moet een koppeling van registratiesystemen worden verboden. Deze motie werd aangenomen.

Verplicht Fries op alle scholen in Friesland

Ria Beckers heeft in de Tweede Kamer gespeit voor het verplicht stellen van het Fries als leervak op alle scholen in Friesland – dus niet alleen op de basisscholen en de pedagogische akademies. Zij deed dit tijdens de behandeling van het wetsontwerp tot wijziging van de Lager Onderwijswet van 1920 en de Wet op het Voortgezet Onderwijs. Het verplicht stellen van het Fries op alle scholen ziet Ria Beckers als het logische sluitstuk van de verplichtstelling van het Fries op de basisscholen en pedagogische akademies in Friesland.

Ook in het buitengewoon lager onderwijs – dat goed moet aansluiten op het gewoon lager onderwijs – zou het Fries verplicht moeten zijn: met een

goede ontheffingsregeling en vanzelfsprekend met de nodige hulp en begeleiding van onderwijskrachten. Juist voor veel kinderen in het BLO zou het aansluiten bij de moedertaal wel eens eerder een extra-hulp dan een extra-belemmering kunnen betekenen bij hun aanpassing aan de samenleving.

Op de pedagogische akademies in Friesland zou het volgen van het Fries als leervak verplicht moeten zijn – en niet fakultatief zoals de minister wil – omdat het immers een verplicht vak op de basisscholen is. Het argument dat de opleiding aan de pedagogische akademie een in heel het land geldige bevoegdheid geeft gaat volgens Ria Beckers niet op omdat de opleiding die de basisschool biedt immers ook in heel het land geldig is. „Ook de leerlingen op de lagere scholen in Friesland kunnen best naar elders vertrekken en

misschien nooit meer terugkomen. Toch is dat voor de minister geen reden het Fries op de lagere scholen in Friesland niet verplicht te stellen – en terecht.”

„Wij vinden het veel belangrijker dat in Friesland opgeleide onderwijzers of onderwijzers in elk geval hebben geleerd wat tweektaligheid is en hoe je ermee in het onderwijs kunt omgaan. Dat is, waar je ook terecht komt in onze huidige samenleving met haar vele minderheidsgroepen, alleen maar een voordeel.”

Namens de PPR-fractie pleitte Ria Beckers verder voor het instellen van een projectgroep invoering Fries als verplicht vak in het voortgezet onderwijs – een voorstel dat ook al van Friese zijde is gedaan – en voor de ontwikkeling van een afdeling Fries aan de lerarenopleiding in Leeuwarden.

Overhaaste LNG-beslissing

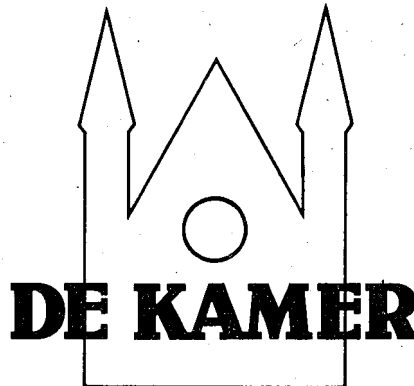
De PPR-fractie in de Tweede Kamer is tegen het aan land brengen van vloeibaar aardgas (LNG) in Nederland. Ze vraagt de regering om een nader onderzoek naar de risico's voor milieu en veiligheid van zo'n aanlanding. Ook vraagt de fractie aan de regering de mogelijkheden van pijpleidingen al dan niet in combinatie met ruilcontracten met Italië na te gaan. Zoals bekend wil de meerderheid van de Kamer niets weten van enig uitstel.

Dit heeft Leo Jansen naar voren gebracht in het Tweede Kamerdebat over de aanlanding van LNG in de Eemshaven. Hij kwam tot de conclusie dat deze in strijd is met de door de regering aanvaarde doelstellingen voor het energiebeleid. De invoer van aardgas mag wenselijk zijn, maar is niet noodzakelijk. Er is geen sprake van een „gewaarborgde voorziening van de vraag naar energie” omdat de politieke kwetsbaarheid in de energievoorziening niet verandert bij invoer van aardgas uit Algerije. De technische kwetsbaarheid bij aanvoer per schip lijkt groter dan per pijpleiding en in de wintermaanden levert de Eemshaven risico's op voor de regelmaat van de aanvoer.

Maatschappelijk gezien is de invoer van gas per schip en het achterwege laten van uitruil zolang dat nog mogelijk is een verspilling. De invoer van gas mag ook geen argument zijn om het beleid ten aanzien van energiebesparing of andere energiebronnen niet te versterken.

Door de onzekerheden en veranderde omstandigheden is op grond van alleen een kosten-baten analyse een keuze voor invoer van Algerijns gas ten opzichte van olie niet te verdedigen. Voor een rechtvaardiger internationale arbeids- en inkomensverdeling zou het wellicht gunstiger zijn om Algerijns aardgas in Algerije zelf tot chemicaliën te verwerken in plaats van in Nederland.

Uit een oogpunt van „ekologische inpasbaarheid” – de ook door de regering aanvaarde eis dat het milieu niet mag worden aangetast – worden bij aanvoer van vloeibaar aardgas in de Eemshaven letterlijk ongekende risico's genomen. Risico's die veel ernstiger zijn dan uit de informatie van de regering volgt. Dezelfde conclusie geldt voor de veiligheid. De onzekerheid, de onbekendheid en de onderschatting van de risico's zijn zo mogelijk nog groter dan het gevaar van een milieuramp, in het kwetsbare Waddengebied.

Alleen al het permanente baggeren, de vertroebeling van het water en de verstoring van de rust door helikopterkeer telkens als er een schip nader betekenen een milieuramp. Bovendien ziet de PPR-fractie in de keuze voor de Eemshaven een bijdrage aan een klimaat waarin andere bedreigingen van het milieu niet meer goed geweerd zullen kunnen worden. Een duister spel van „voor wat hoort wat” met de Duitsers die immers een *Ems-Dollarthafen* willen?

Wat de veiligheid betreft: er bestaat een kleine kans op een grote ramp die bevolkingscentra als Groningen, Appingedam en Delfzijl kan treffen. Risi-

co's die niet goed zijn onderzocht en waarover de mensen ter plaatse ook niet goed zijn geïnformeerd. Daarbij komt dat LNG door alle risico's niet zo duur is als de regering denkt. In de Verenigde Staten is het aanvankelijke enthousiasme over LNG aanmerkelijk bekoeld door rampen als de brand in een LNG-station op Staten Island in 1976 en de explosie van een gastanker in Los Angeles een jaar later – met alle gevolgen voor de prijs van het produkt.

Opiumshot

Voor de werkgelegenheid en de technologische vernieuwing is de aanvoer van vloeibaar aardgas nauwelijks van enige betekenis. Een gelijke investering in kolen of energiebesparing heeft waarschijnlijk een veel groter effect. Het psychologisch effect van aanvoer in de Eemshaven op het vestigingsklimaat – door de regering als argument aangevoerd – is te vergelijken met een eenmalige verdovende opiumshot voor de mensen in het noorden ...

In de afweging van de PPR-fractie staan tegenover elkaar: het regeringsvoorstel tegen ófwel aanvoer van gas via een pijpleiding en eventueel een tijdelijk ruilcontract met Italië, dan wel de aanvoer van gas via pijpleidingen uit Rusland of Iran.

Dat betekent dat tegenover elkaar staan:

een aanvoer met maatschappelijk hogere kosten, met bedenkelijke risico's voor milieu

en veiligheid en een geldelijk voordeel voor de Gasunie

tegen: aanvoer per pijpleiding met een prijs die hoogstens enkele centen per kubieke meter hoger is en zogenaamd gezichtsverlies voor de Gasunie. De overhaaste beslissing waarvoor de regering de Tweede Kamer stelt is dan ook niet nodig omdat er nog te veel niet voldoende onderzochte alternatieven zijn.

LIJSTTREKKER LEO JANSEN: PPR ook in Euro-parlement stem van mensen aan basis

Walter van Opzeeland

Het kongres heeft Leo Jansen (44) aangewezen als lijsttrekker bij de eerste rechtstreekse verkiezingen voor het Europese parlement. Als hij daarin wordt gekozen zal de Tweede Kamerfractie een gevoelig verlies lijden. Waar de PPR voor staat kan dan echter in een breder, Europees kader worden bepleit: met evenveel gezag, deskundigheid en overtuigingskracht als Leo dat in de Kamer doet.

Leo Jansen is in staat ingewikkelde zaken voor iedereen duidelijk uit te leggen. Hij is bij uitstek deskundig op het gebied van het milieu en de sociaal-ekonomische sector. Na zijn in 1967 met een promotie bekroonde studie in de scheikundige technologie in Delft werkte hij van 1960 tot 1972 bij AKZO (zes jaar chemische research en zes jaar ekonomisch-technologische planning en lange termijnplanning). Maar een maand na de oprichting van de PPR werd hij al lid, na de KVP vaarwel te hebben gezegd, waarin hij voorzitter was van de afdeling Rheden: „Binnen de toenmalige KVP was een progressief beleid niet mogelijk omdat deze de machtsverhoudingen in stand houdt die de oorzaak zijn van alle ongelijkheid. In de PPR is mijn politiek bewustzijn pas echt gegroeid. Die machtsverhoudingen kun je alleen politiek doorbreken. Een muur van macht, waar je nu eens met een koevoet, dan weer met een pennemesje het cement van moet loswrikken . . .”

Wat vind je van het Europese parlement tot nu toe?

Leo Jansen: „Het functioneert niet zoals het zou moeten. Het is niet meer dan een zogenaamd parlement, zonder effectief budgetrecht, zonder wetgevende bevoegdheden, het kan ternauwernood tegen de Europese Commissie opboksen en als dat al eens lukt, dan loopt het vast op de Raad van Ministers, op dat instituut van twee maal per jaar een Europese topconferentie. Dat alles ontnemt aan het huidige Europese parlement elke functie, elke bevoegdheid anders dan het zijn van een forum waar je af en toe iets naar voren mag brengen zonder dat er serieus naar wordt geluisterd.

Daarbij komt nog dat de Europese parlementsleden in de huidige situatie niet als zodanig zijn gekozen. Ze zijn alleen maar in hun eigen, nationale parlementen gekozen en vandaaruit benoemd in het Euro-parlement.

Nu er voor het eerst rechtstreeks gaat worden gekozen krijg je een nieuwe situatie. Er komen immers parlementsleden die kiezers achter zich hebben, aan die kiezers ook verantwoording moeten afleggen, heel duidelijk dus een achterban hebben. Dat betekent dat er in het Europese parlement veel meer dan tot dusver politiek gaat worden gemaakt. Het is nu al zo dat de leden af en toe op hun poot spelen wegens hun geringe bevoegdheden. Dat zal met rechtstreeks

gekozen parlementariërs veel krachtiger worden. Je mag verwachten dat gekozen leden meer bevoegdheden opeisen en dat die er ook komen . . .”

Tot hoever moeten die bevoegdheden gaan, naar binnen en naar buiten?

Leo Jansen: „Dat hangt af van de visie die je hebt op Europa: moet het een Europa worden van schaalvergroting en centralisatie, of een federatief samenwerkingsverband met alle plaats voor de eigenheid van plaatselijke gemeenschappen. Een Europa-van-de-groei of een Europa waarin technologie en ekonomie er zijn voor de mensen in plaats van het omgekeerde.

Dan kom ik op onze PPR-opstelling. Wij weten dat ekonomische groei de problemen waar we voor staan niet alleen niet meer kan oplossen, maar die problemen juist heeft veroorzaakt. En wat Europa betreft: vervulling gaat over de grenzen heen. Dat geldt ook voor problemen op het gebied van werkgelegenheid, van de betalingsbalans en noem maar op.

En toch, als je denkt aan de Europese topconferenties tot dusver, dan zie je dat men maar niet genoeg krijgt van die rampzalige groei. Je ziet nu bijvoorbeeld dat in Europees verband de kwestie van een monetaire unie vrij belangrijk is. Londen en Bonn liggen daarover met elkaar overhoop . . . Een monetaire unie zou betekenen dat in de nationale staten een zelfstandig

ekonomisch beleid niet meer mogelijk is – evenmin als een eigen fiscaal beleid, een eigen inkomens- en sociaal beleid. Je moet je goed realiseren dat als je dit soort bevoegdheden overdraagt op Europese instellingen je de verwezenlijking van PPR-achtige doelstellingen wel kunt vergeten.

Wat die begrenzing van bevoegdheden betreft: ik vind het levensgevaarlijk Europa te willen zien als op weg één nieuwe supermogendheid te worden waarin alle bestaande staten opgaan, waarin een centraal gezag heerst, waarin de regeringen van de landen worden gedegradeerd tot een soort provinciale staten. Levensgevaarlijk, want het zal dan ontzettend moeilijk zijn de mensen nog een beetje greep op hun eigen leven te laten houden – nog veel moeilijker dan het nu al is.

Tegenover deze voor ons onaanvaardbare visie staat het Europa van het samenwerkingsverband. Hoe moet die samenwerking worden gedefinieerd? Een los verband waarin ieder land zijn eigen gang kan gaan is ook in de toekomst niet houdbaar. Denk maar aan die milieuproblemen die over de grenzen heen gaan. Daarbij komt ook dat het Europa-van-de-groei nu eenmaal zijn grenzen heeft opgesteld voor een vrij verkeer van mensen en van ondernemingen; met alle gevolgen vandien, die regelingen noodzakelijk maken: globale minimumvoorwaarden ter bescherming van de bestaansmogelijkheden die plaatselijk kunnen worden verscherpt als dat nodig is.

Die minimum-regels moeten het mogelijk maken dat bijvoorbeeld de mensen in Friesland of in Bretagne hun eigenheid kunnen behouden, dat plaatselijk ook extra-beschermende maatregelen kunnen worden genomen voor kleine landbouwers als die dreigen te worden weg-geconcurrereerd door de grootschaligen, dat een algemene regeling tot bescherming van het milieu zodanig kan worden verscherpt als de plaatselijke omstandigheden dat vragen.

Kortom: een zo globaal mogelijk kader van bevoegdheden op Europees niveau en een zo ver mogelijk gaande decentralisatie.”

. . . dit over de bevoegdheden naar binnen . . .

Leo Jansen: „Naar buiten toe zou ik

willen zeggen dat een Europees samenwerkingsverband kan bijdragen aan de wereldvrede. Wat dat betreft is er veel te doen. Denk maar aan een kernwapenvrije zone, denk aan een rechtvaardiger internationale inkomens-arbeidsverdeling, aan ontwikkelingsamenwerking... Ook dit zijn voor de Europese landen grensoverschrijdende problemen die om spelregels voor de noodzakelijke samenwerking vragen.

Juist op deze terreinen zie je allerlei kwesties waar je bovenop zou moeten zitten, maar waar het Europese parlement op dit moment geen enkele greep heeft. Nederland is bijvoorbeeld het land dat ontegenzeggelijk het meest doet aan ontwikkelingssamenwerking. Vergeleken bij andere landen bieden wij de meeste ruimte aan de ontwikkelingslanden zelf. Maar het

gekozen Euro-parlement hebt met - en dat is de volgende stap die nodig is - effectieve bevoegdheden, dan krijg je een veel directere lijn van de mensen zelf naar een controlerende instantie. Als die lijn eenmaal werkt, als de verontrusting over de honger in de wereld, de verontreiniging van het milieu en noem maar op, als die rechtstreeks op tafel kan worden gelegd zonder de omweg via nationale ministers, premiers en Europese Commissie, die eigenlijk meer een ambtelijk dan een politiek apparaat is - als die met typisch nationale belangen belaste omweg niet meer nodig is, dan mag je aannemen dat in ieder geval gemeenschappelijke problemen van vitaal belang gemakkelijker dan nu worden onderkend. Het zou onzin zijn te verwachten dat nationale belangen dan geen rol meer zouden spelen. Maar ze komen in ieder geval wat lossers te staan dan nu."

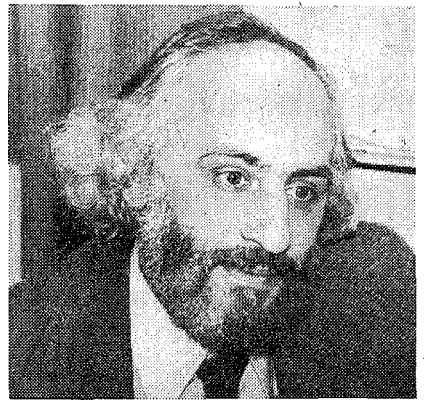
Hoe ga je je politiek-inhoudelijk opstellen in het Europese parlement?

Leo Jansen „Ik hoop in Europees verband te kunnen gaan pleiten voor dezelfde wenselijkheden die je als PPR ook in Nederland naar voren brengt: vredesvraagstukken, sociale en economische ongelijkheid in de wereld, zoveel mogelijk zeggenschap van de mensen over zichzelf... In het Europees parlement betekent dat uiteraard pleiten voor een federalisering van Europa. Die federalisering vloeit vrij logisch voort uit onze ideeën over milieu, natuur en economische groei, uit dat andere type economie dat wij voorstaan.

In de Kamer heb ik al duidelijk gemaakt dat het niet alleen wenselijk is tot een aanpassing te komen van de economie, maar ook noodzakelijk. Met het oog op natuur, milieu, grondstoffen, energie, spanningen in de wereld en rekening houdend met Derde Wereldlanden moeten we veel meer toe naar een reparatie- en hersteleconomie. Een economie die inspelt op de behoeften ter plaatse: meer onderwijs, maatschappelijke zorg, stadsvernieuwing, energiebesparing. Een economie met plaats voor de mens: betere arbeidsomstandigheden, gelijke mogelijkheden voor mensen die niet meer kunnen werken, werk ook voor vrouwen, part-time werk...

Als je dit bedenkt tegen de achtergrond van de schaarste op het gebied van grondstoffen, energie en milieu, dan moet je wel concluderen dat een verdere ontwikkeling naar grootschaligheid aan zijn eind is. En wie kan er beter de grenzen van het fysieke milieu vaststellen dan de mensen ter plaatse? De begrenzen bevoegdheden zullen dus naar een vrij laag niveau toe moeten.

Je hoort wel zeggen dat we, als we dit doen, achter raken in onze concurrentiepositie met anderen. Die anderen zijn niet milieuvriendelijk bezig, schaffen kernenergie aan, leggen vele nieuwe wegen aan, nemen vloeibaar aardgas... Ik vind dat als je je toelegt op energiebesparing, op een heraan-

passing van je economie en rekening houdt met die schaarste, als je meer gaat decentraliseren - dat je dan eerder bezig bent jezelf een concurrentievoorsprong te geven op die anderen die nog de geijkte paden bewandelen die tot niets meer leiden.

Daarbij komt dat het begrip concurrentie-achterstand een heilige koe is, die past in het klassieke economische denken. Maar als je al aan concurrentie wilt denken, doe het dan ook in de nieuwe verhoudingen waar we al mee te maken hebben en waar we steeds meer mee te maken krijgen. Daarin is niet de arbeid schaars maar zijn energie en kapitaal schaars. Als we omschakelen en de nadruk gaan leggen op kapitaalsproductiviteit, dan zou het wel eens kunnen zijn dat je een concurrentievoorsprong verwerft."

De stem van een roepende in de woestijn...

Leo Jansen: „Een stem die steeds krachtiger wordt. Mensen die dit soort ideeën verkondigen waren tien jaar geleden nog eenlingen, zonderlingen en nu wordt er serieus over gediscussieerd. Denk maar aan de kernenergie. In 1971 kwam minister Landman met een officieel programma om 35 kerncentrales van 1000 megawatt te installeren. Nog geen zeven jaar geleden... Nu is er een maatschappelijke discussie aan de gang over het nut van een tiende deel daarvan, drieëneenhalve centrale van 1000 megawatt. En we lopen in Nederland heus niet voorop. Overal in Europa hoor je onze geluiden en dat zal ook voor het Euro-parlement gelden.

Wij zullen in het Europees parlement de stem moeten zijn van de mensen aan de basis. Als PPR hebben we gekozen voor de weg onder-door in plaats van boven-over. Tegenover een gecentraliseerde macht willen wij op titel van de mensen zelf, van acties, massale bewegingen, de beslissers duidelijk maken dat bepaalde besluiten niet langer zullen worden geaccepteerd... Wat bijvoorbeeld de kernenergie betreft is dat heel duidelijk aangeslagen. De stem van de basis is minstens zo belangrijk als het vormen van een gecentraliseerde tegenmacht."

Europa van de groei of Europa van de mensen?

zou uiteraard veel beter zijn als de handelsbelemmeringen die de EEG stelt zouden worden opgeheven. Als je ziet dat Europa wat betreft zijn scheepsbouw, zijn textielindustrie, zijn chemische industrie een vrij sterke neiging heeft tot protectionistische maatregelen over te gaan, dan moet je je afvragen hoe dat zit in het kader van de internationale arbeidsverdeling. Europa kan de Derde Wereld nog verder benadelen zonder dat het Europese parlement daar iets over te zeggen heeft.

Op dit gebied zijn er veel te veel bevoegdheden die vrijwel ongecontroleerd berusten bij de Europese instellingen. Nederland kan nu al vrijwel geen eigen handelspolitiek meer voeren ten aanzien van ontwikkelingslanden, gevangen als het zit in Europese regelingen op het gebied van het gemeenschappelijk tarievenbeleid en alles wat daarbij een rol speelt. Denk maar hoe ontzettend moeilijk het voor Nederland is om bijvoorbeeld op UNCTAD-conferenties of in de VN op dit gebied een eigen geluid te laten horen en de andere EEG-landen ook maar een klein streepje mee te trekken."

Kan meer zeggenschap voor het Europese parlement daar iets aan veranderen?

Leo Jansen: „Als je een rechtstreeks

(Advertentie)

DE NIEUWE LINIE

Een blad als strijdmakker

Deze publikatie is een onderdeel van een actie om de doelstellingen van het opinieweekblad *De Nieuwe Linie* meer bekendheid te geven. Veel te weinig mensen kennen die. Uitgangspunt van de redactie is: solidariteit met groepen die het moeilijk hebben, stelling tegen onderdrukking, communicatie tot stand brengen tussen gelijkgezinde linkse bewegingen en een brug slaan naar een groter publiek, dat de ogen niet wil sluiten voor wat er schort aan onze maatschappij en dat gebaat is bij informatie om meer inzicht te verwerven en een eigen visie te vormen. *De Nieuwe Linie* staat voor de samenwerking van links, wil de „oecumene van links” bevorderen. Voor Nederland betekent het dat *De Nieuwe Linie* pleit voor een zo breed mogelijke samenwerking van vooruitstrevende partijen en groepen (om Van Agt weer te laten aflossen door Den Uyl).

De jaren zestig zijn voorbij, de jaren zeventig bijna. Maar niet voorbij is het elan van veranderingsgezindheid. Die is, tegen de verdrukking in, nuchterder geworden, maar heeft zich ook verdiept. *De Nieuwe Linie* wil telkens opnieuw beginnen met een nieuwe maatschappij vanuit een radicale, linkse veranderingsgezindheid.

Dat is een kwestie van langdurige en geduldige arbeid. Die arbeid wil *De Nieuwe Linie* de komende tijd verrichten als algemeen opinieweekblad, maar met prioriteiten. Prioriteiten van deze tijd. Als eerste noemen we de vrouwenbeweging. Die doorbreekt vastgeroeste rolpatronen en is een van de belangrijkste bevrijdingsbewegingen van nu. Verder: de beweging van radicaal christendom zoals die in kritische gemeenten en basisgroepen tot leven is gekomen. Er zijn twee grote bewegingen in de wereld, die relevant zijn voor de toekomst: christendom en socialisme. In de kern zijn dat beide bevrijdingsbewegingen. Staan ze tegenover elkaar? *De Nieuwe Linie* constateert, dat radicale christenen en ondogmatische socialistena elkaar opnieuw vinden: *De Nieuwe Linie* wil daarvoor een „vindplaats” zijn. *De Nieuwe Linie* is er ook voor actiegroepen, voor minderheden, voor wie geen geld of macht hebben, die maar met weinigen zijn, die nog moeten beginnen – vooral hún stem moet worden gehoord, vooral hun berichten moeten worden doorgegeven, vooral hun acties moeten worden gesteund. Nóg een prioriteit: poëzie – als uitdrukkingmiddel én als strijdmiddel; bijna elke week vindt de lezer in *De Nieuwe Linie*.

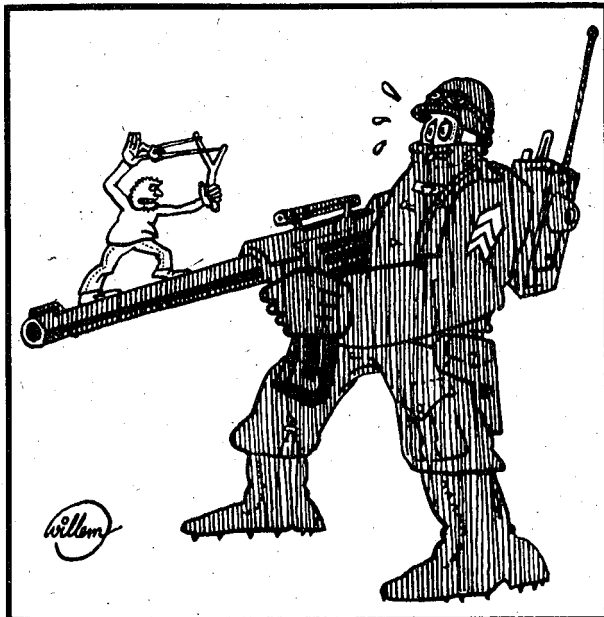

foto: Anefo

nieuwe Nederlandse en vertaalde buitenlandse gedichten, meer dan in welk ander weekblad.

De Nieuwe Linie is een klein opinieweekblad. Het zoekt zijn kracht niet in kwantiteit, maar in kwaliteit en solidariteit. Om de taak te kunnen uitvoeren die *De Nieuwe Linie* zichzelf stelt, zijn er echter wel méér abonnees nodig. We denken, dat u een van degenen bent, die het belangrijk vindt, dat *De Nieuwe Linie* het weer gaat maken, elke keer weer.

Daarom vragen we u dringend naar de bon rechtsonder te kijken. *De Nieuwe Linie* ontvangt die bon graag ingevuld terug. Dan kan het blad doorgaan uw strijdmakker te zijn.

JA, ik wil

- jaarabonnement à f 96,-
- abonnement voor een half jaar à f 48,-
- studenten, CJP, 65-plus à f 43,- per half jaar
- drie maanden op proef à f 15,-

Na ontvangst van een acceptgirokaart betaal ik en wil ik gratis ontvangen (voor een abonnement voor een jaar of een half jaar):

- Planeet gekaapt (cartoons van Willem)
- Cultuur in Chili 1970-1973

Naam: .....
 Adres: .....
 Plaats: .....
 Handtekening: .....

Opsturen in evenlop zonder postzegel naar: DNL,
 Antwoordnummer 1855, 1000 RA Amsterdam.
 Bellen is ook mogelijk: 020 - 233481.

AUTOMATISERING EN HET BETERE LEVEN

Onder het motto „In de greep van het betere leven” heeft Leo Jansen op het tweede lustrumkongres van CIAD, de vereniging voor computertoepassing in de ingenieurspraktijk, een voordracht gehouden over „Politieke, economische en maatschappelijke aspecten van technisch-wetenschappelijke automatisering en kwaliteit”. Hier volgt een korte samenvatting: Nieuwe ontwikkelingen in de automatisering brengen – aldus Leo Jansen – nieuwe problemen met zich mee en versterken de oude problemen die zo’n twintig jaar geleden al werden onderkend. Bij het zoeken van oplossingen vraagt men zich vrijwel nooit af of de voortgang van de automatisering op zichzelf wel gerechtvaardigd is. CIAD biedt de ruimte die vraag te stellen, constateert Leo Jansen. De automatisering is op tal van terreinen in wisselwerking met de ontwikkeling van de samenleving. Een oordeel over automatisering is dan een politiek oordeel dat voortvloeit uit het waarden- en normenstelsel dat ieder haanteert bij de beoordeling van maatschappelijke verschijnselen. Het oordeel is dus subjectief. De wisselwerking tussen automatisering en samenleving gaat verder dan

de toepassing in technische processen. Gebruik van de computer bij sturing van processen treft men aan in economische, sociaal-economische, sociaal-culturele, biologische en politieke processen.

Leo Jansen wil effecten van automatisering beoordelen aan de hand van zijn eigen prioriteiten voor het bevorderen van vrede, bescherming van natuur en milieu, deling van macht en optimalisering van welvaart en welzijn. Op elk van deze terreinen zijn de te verwachten positieve en negatieve effecten te zien, maar de weegschaal slaat uiteindelijk nogal sterk door naar de negatieve kant.

Ook wanneer het maatschappelijk en politiek klimaat er op gericht zouden zijn de automatisering uitsluitend in positieve zin in te zetten en negatieve gevolgen op aanvaardbare wijze op te vangen, dan nog onderkent Leo Jansen enkele facetten die noodzakelijkerwijs bij de automatisering horen en die voor hem onaanvaardbare gevolgen met zich brengen.

Daartoe behoren de opeenhoping van macht, gevaar voor inbreuk op de privacy, depersonalisering en de eis dat de instelling van de mensen moet zijn

gericht op computergebruik en automatisering.

Prioriteit voor verdere automatisering is niet verantwoord zolang deze problemen niet worden opgelost, of wordt aangetoond dat ze niet bestaan, maar dat laatste verwacht Leo Jansen niet.

Als de politieke wil daartoe aanwezig is, kan de overheid invloed op de ontwikkeling van de automatisering uitoefenen. De aangrijpingspunten zijn daarbij het stellen van voorwaarden voor de ontwikkeling, de rol als grootafnemer, de wetgeving, de zelfdiscipline bij toepassing onder overheidsverantwoordelijkheid en de wetgeving op andere terreinen.

De overheid zal – zo vindt Leo Jansen – haar invloed moeten gebruiken om de verdere ontwikkeling van de automatisering af te remmen, de huidige toepassing aan scherpe regels te binden en onverantwoord gebruik uit te sluiten.

Tot slot uit Leo Jansen zijn waardering voor de opstelling van CIAD in zijn doelstellingen en beleid en hij noemt daarbij met name het inspelen op de kwaliteit van het bestaan en het doorbreken van de afhankelijkheid van de „groten” op automatiseringsgebied.

De tijdgeest en nog wat...

HENK WALTMANS

Het Franse blad Le Monde publiceerde tien jaar na de Parijse Meirevolutie de resultaten van een enquête onder 5.000 scholieren van nu.

Wij, die politiek ontsproten zijn aan de tijdgeest der zestiger jaren, moeten onze ogen wel uitwrijven als we lezen dat twee van de drie leerlingen goed te spreken zijn over hun studie en vier van de vijf goed met hun ouders kunnen opschieten. De meerderheid voelt zich gelukkig met de samenleving, slechts een kwart wil haar veranderen.

In het Algemeen Dagblad van zaterdag 21 oktober 1978 legt rektor L. Maas van de Openbare Scholengemeenschap in Vlaardingen uit, dat uit een onderzoek in Vlaardingen

blijkt, dat die tendens daar ook aanwezig is.

Het verschil in maatschappijvisie blijkt tussen beide groepen niet groot te zijn. Als belangrijke maatschappelijke problemen worden gezien: de groeiende werkloosheid, de aantasting van de vrijheid in de wereld, oorlog, kernwapens en militarisme en de aantasting van het milieu.

Rektor Maas schrijft over de politieke keuze het volgende:

„Een derde van de leerlingen kiest voor de linkse oppositie, terwijl een kwart van de jongeren zich verwant voelt met een partij die qua instelling overeenkomt met onze PPR. Tijdens een vorig jaar in de scholengemeenschap gehouden „schaduw-

verkiezing” bleek onder deze leerlingen eenzelfde tendens te bespeuren; een grote belangstelling voor de VVD en een geringe belangstelling voor de PvdA. En ook hier in verhouding tot de echte verkiezingen, een grote belangstelling voor enkele kleine linkse partijen”.

Er verschijnen vaker van dit soort publikaties, onder meer die van het Sociaal en Cultureel Planbureau en van de Europese Gemeenschap.

Ik zal er zo nu en dan eens melding van maken omdat het broodnodige achtergrondinformatie is voor de permanente campagne, die de PPR heeft ingezet om verloren terrein te herwinnen en nieuwe kiezers aan te trekken.

Principieel praten is wel mooi, maar je verandert er de samenleving niet mee..!

Miljoenen Nederlanders willen een andere samenleving. Een samenleving met vrede. En zonder discriminatie. Een samenleving met een schoner milieu. Met meer inspraak. Meer democratie. En met meer kansen voor iedereen.

Dat vraagt verandering. Daarvoor is idealisme nodig. En strijd. Maar vooral macht. De macht van het aantal. De macht van het kapitaal. Het is dus wel even belangrijk om na te gaan, aan wie u uw (spaar)geld toevertrouwt.

De Algemene Spaarbank voor Nederland (de ASN) is voortgekomen uit de kring van de moderne arbeidsbeweging. Opgericht met het doel een vinger te krijgen in de financiële pap. Een vinger die zou kunnen en moeten uitgroeien tot een vuist in de strijd voor een betere samenleving.

De ASN, opgericht door het NVV en de Centrale, verloochent haar afkomst niet. Zij belegt de haar toevertrouwde 180 miljoen gulden van zo'n 55.000 rekeninghouders binnen de daartoe voorgeschreven richtlijnen, waarbij haar voorkeur uitgaat naar projecten van algemeen en sociaal belang. De ASN geeft dus rente zonder bijmaak!

Algemene Spaarbank voor Nederland

Niet praten, maar doen... uit principe!

De ASN groeit gestaag. Maar om een vuist te kunnen maken is aanzienlijk meer nodig.

Wilt u meer weten over de ASN en haar vele spaarmogelijkheden? Stuur haar dan de hieronder afgedrukte bon ingevuld toe in een envelop met als adres:

Algemene Spaarbank voor Nederland,
Antwoordnummer 1188, 2500 WB Den Haag
(een postzegel is dan niet nodig!) Ook kunt u
bellen: 070 - 47 01 81 (3 lijnen). Of bezoeken:
Rijnstraat 28 in Den Haag (van 8.30 uur tot
17 uur).

Naam, en voorletter(s): _____

Adres: _____

Code en woonplaats: _____

Wenst nadere inlichtingen over:

- * de ASN in het algemeen
- de ASN-spaarrekeningen, gekoppeld aan de postrekening
- wenst tevens een formulier om een postrekening te openen
- het giraal-sparen (= sparen zonder boekje)
- de VROEG-BIJ-rekening (een unieke regeling voor jeugdigen van 0 t/m 17 jaar)
- het jeugdsparen De Zilvervloot (een regeling voor jeugdigen van 15 t/m 20 jaar)
- het termijnsparen (met opzegtermijn)
- het depositosparen (met een vaste looptijd)
- spaardeposito-bewijzen (met een vaste looptijd)

*s/vp aankruisen hetgeen u wenst

BEVRIJDINGSFONDS ZUIDELIJK AFRIKA

Het Bevrijdingsfonds Zuidelijk Afrika is dank zij de steun van veel mensen in een jaar tijd sterk gegroeid. Daarom kan het Bevrijdingsfonds in noodgevallen *onmiddellijk* hulp verlenen aan de bevrijdingsbewegingen ANC (Zuid-Afrika), SWAPO (Namibië) en het Patriotistisch Front van Zimbabwe (Rhodesië).

Vluchtelingenkampen van het Patriotistisch Front (ZAPU) in Zambia zijn nog onlangs door de luchtroepen van Smith aangevallen. Meer dan 200 vluchtelingen werden gedood en meer dan 600 zwaar gewond. In Mkushi in Zambia werd een meisjeskamp van de ZAPU aangevallen, waarbij meer dan honderd meisjes, in opleiding voor sociaal werk, werden vermoord door de troepen van Smith. Eerder werden in Mozambique bij aanvallen van het Rhodesische leger op vluchtelingenkampen van het Patriotistisch Front (ZANU) vele honderden vluchtelingen om het leven gebracht.

Twee medewerkers van het Komitee Zuidelijk Afrika waren op het moment van de moordpartijen in Zambia en stuurden ons hun volgende telex: „Aanval op kamp 20 km buiten Lusaka. 2958 vluchtelingen in kamp die opleiding kregen voor allerlei beroepen. 226 bij aanval gedood, 6 overleden in ziekenhuis. In totaal 629 gewonden, 97 ontslagen uit ziekenhuis, 129 lichtgewond. In kamp werken 800 vluchte-

lingen aan landbouwproject, 700 aan bouw slaapzalen en klaslokalen voor school, o.a. Rode Kruis en Unicef zijn bij dit project betrokken. 150 man werkten aan bouw kliniek, opgezet door Rode Kruis, en Hoge Commissariaat van de VN. Kontakt met Patriotistisch Front gehad, stuur direkt hulp!”

Drie dagen na de telex werden uit het Bevrijdingsfonds per vliegtuig de volgende goederen naar het Patriotistisch Front gestuurd: tenten: dekens, rolstoelen, stretchers, spalken, medicijnen en anti-biotica.

Het afgelopen jaar kon uit het bevrijdingsfonds voor f 100.000,— aan hulpgoederen naar het Patriotistisch Front (ZANU, ZAPU) worden gestuurd. De werkelijke behoefte aan hulp is het *tienvoudige* van wat gestuurd is. Voor dit jaar wordt gevraagd om meer tenten, voedselbiscuits, kleding, medicamenten, anti-malaria en radio-apparatuur.

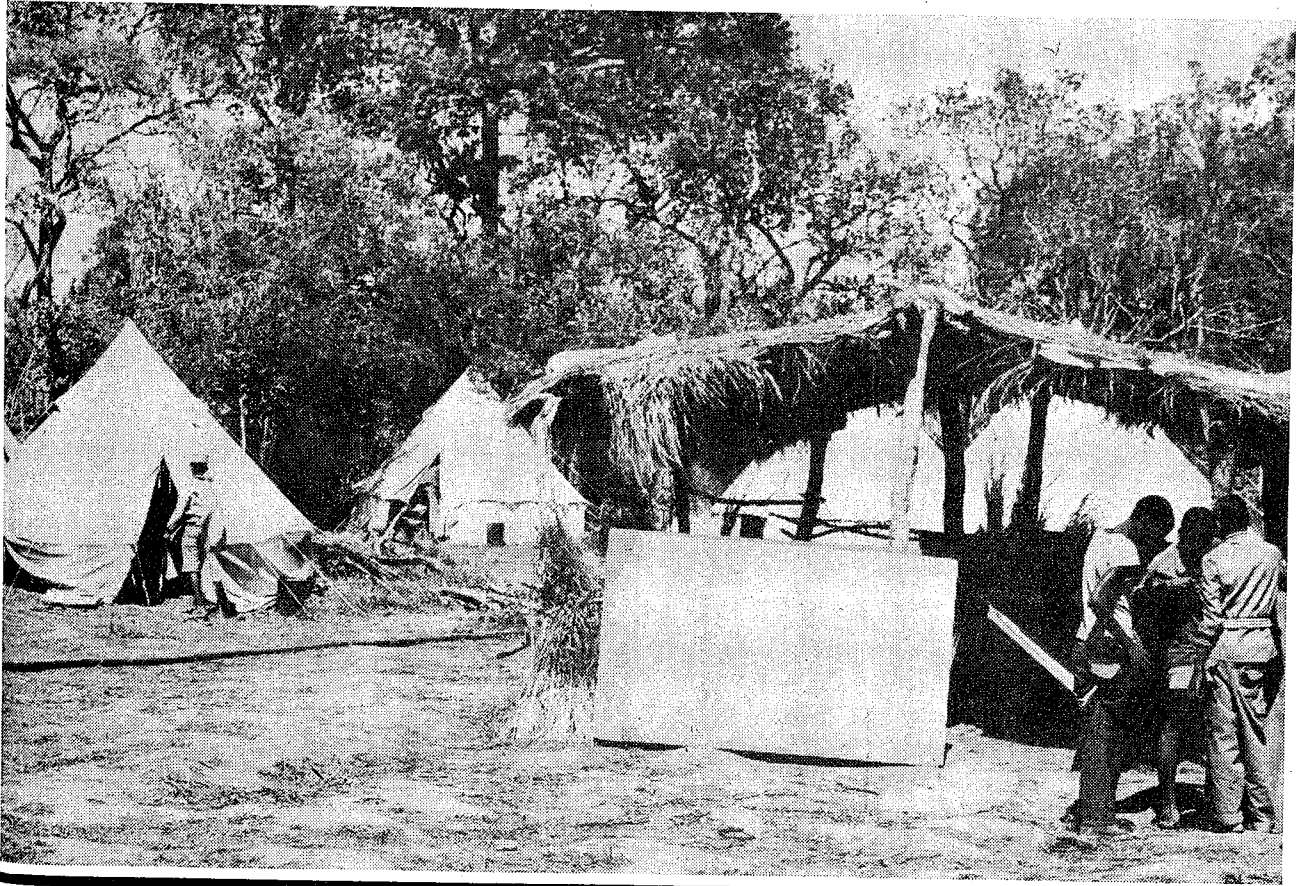
Foto: Zo zag het vluchtelingenkamp van het Patriotistisch Front (ZAPU) in Zambia er uit vóór de Rhodesische aanvallen. De vluchtelingen waren er gehuisvest in door het Bevrijdingsfonds opgestuurde tenten. Het geld van het Bevrijdingsfonds dreigt echter op te raken omdat door de hevige aanvallen van de laatste tijd ongewoon vaak rechtstreekse hulp moest worden geboden waardoor het fonds voor een haast onmogelijke opgave is komen te staan. Voortzetting van de hulp is meer dan ooit nodig. Daarom: steun het Bevrijdingsfonds.

**OPROEP
AKTIEGROEP DERDE WERELD** in
Amsterdam zoekt op korte termijn

FULL-TIME MEDEWERKER

m.n. voor de financiële administratie.
Boekhoudervaring vereist.
Bescheiden vergoeding mogelijk.
Brieven naar P. Berkhout, Bilderdijk-
kade 658B.

(Advertentie)

Hoe toets je als kritische konsument de praktijk?

Kritisch staan tegenover de konsumentenmaatschappij gaat nu eenmaal verder dan het testen van wasmachines, het vinden van de goedkoopste supermarkt of het aan de kaak stellen van misleidende reclame. Nederland mist een beleid dat zich over vragen rond produceren en consumeren uitsprekt.

Het gaat om belangrijke zaken: de schaarste aan natuurlijke hulpbronnen, de verontreiniging van ons milieu, konsumentenrechten en de invloed van de konsument op wat men gebruikt. Het Konsumenten Kontakt wil kritische konsumenten een stem geven die verder reikt dan de winkel op de hoek. Achter het Konsumenten Kontakt staan onder andere de vakbonden en de Vara. Koopkracht is het maandblad van het Konsumenten Kontakt. Lezers van Koopkracht kijken verder dan hun gulden groot is.

Want wie kiest voor progressief, wil weten wie er van zijn gulden beter wordt en welke belangen misschien ongewild worden gediend. Zo kunnen we wellicht iets doen voor de mensen, die er bekaaid afkomen. U zou Koopkracht wel moeten kennen. Uit overtuiging.

Koopkracht kijkt verder dan je gulden groot is.

Achter Koopkracht en het Konsumenten Kontakt staan de FNV, het CNV, de Vara, de Nederlandse Vereniging van Huisvrouwen en de Gezinsraad. Dat zegt toch wel wat.

BON Ik abonneer mij op Koopkracht. Ik betaal als lid van één van de ondersteunende organisaties f. 16,- voor één jaar. Niet-leden betalen f. 18,50.

Naam: _____
Adres: _____
Plaats: _____
Lid van: _____

Stuurt u me wel / geen Consumenten ABC 1978 voor de Vriendenprijs van f. 4,50 (winkelwaarde f. 7,90).
Bon sturen aan: Konsumenten Kontakt, Antwoordnummer 606, Den Haag.
Geen postzegel. Telefoon: 070 - 90 41 48.

ppr.

aktie VOER

Kerk en vrede

Het International Fellowship of Reconciliation voert een internationale aktie via zijn nationale organisaties voor de opheffing van alle beperkende maatregelen (waaronder de „banningen”) die op 19 oktober 1977 door de Zuid-Afrikaanse regering zijn uitgevaardigd.

In Nederland wordt deze aktie door de vereniging „Kerk en Vrede” in samenwerking met de „Doopsgezinde Vredesgroep” gevoerd.

De aktie, 19 oktober gestart met een Stille Wacht voor de Zuid-Afrikaanse Ambassade in Den Haag, bestaat uit het versturen van duizenden „rode” kaarten naar de regering van Zuid Afrika. Deze kaarten zijn te bestellen bij het sekretariaat van Kerk en Vrede, Utrechtseweg 159, Amersfoort, Tel.: 033 - 32133. Bij grote aantallen gaarne een bijdrage in de kosten. (gironummer 435382, t.n.v. Kerk en Vrede, Amersfoort onder vermelding van: kaarten 19 oktoberaktie)

Als achtergrondinformatie hebben Kerk en Vrede en de Doopsgezinde Vredesgroep een brochure uitgegeven: „Gevangen of Gebanned in Zuid Afrika”. Deze brochure is te bestellen door overmaking van f 3,50 op giro 435382 t.n.v. Kerk en Vrede Amersfoort, o.v.v. brochure 19 oktoberaktie.

Alternatieve landbouwmethoden

De Kleine Aarde heeft als nummer 3 in zijn brochurereeks een lezenswaardig en praktisch bruikbaar boekje open gedaan over alternatieve landbouwmethoden: een inventarisatie, evaluatie en een reeks aanbevelingen voor onderzoek. Voor f 10,-, of f 12,50 inclusief verzendkosten, over te maken op giro 52 730 t.n.v. De Kleine Aarde, postbus 151, Boxtel krijg je een goed

uittreksel van het eindrapport van de Commissie Onderzoek Biologische Landbouwmethoden, uitgebracht in opdracht van het ministerie van Landbouw en Visserij, dat f 47,50 kost.

Kringlooppapier

De Vereniging Milieudefensie houdt dit najaar een landelijke aktie om het gebruik van kringlooppapier, en in het algemeen zuiniger papiergebruik, te stimuleren. Doel van de aktie is dat zoveel mogelijk mensen en instanties overgaan op het milieuvriendelijke kringlooppapier. Zaterdag 11 november is er, als voorlopige afsluiting van de aktie, een landelijke dag K(ringloop) P(apier) waarop de stand van zaken zal worden bekendgemaakt. Informatiemateriaal over de aktie is te verkrijgen bij de Vereniging Milieudefensie, Tweede Weteringplantsoen 9, Amsterdam, tel. 020/221366.

Vredes-aktief

In Bussum is een werkgroep van start gegaan Kreatief Vredes-aktief die zoveel mogelijk mensen wil activeren voor vredeswerk in de ruimste zin van het woord; ook dus de noodzakelijke bewustmaking van de mensen voor de gevaren die de vrede bedreigen: kernbewapening, bewapeningswedloop, milieubederf enz. Kreatief Vredes-Aktief denkt er over in de kersttijd een of andere aktiviteit op te zetten om de mensen die de ogen voor de werkelijkheid willen sluiten heel duidelijk te maken waar het op staat. Wie hieraan mee wil doen of wie met ideeën kan helpen kan kontakt opnemen met Matty Langemaire, Anne Franklaan 233, Bussum, tel. 02159/233. Korrespondentieadres van Vredes-Aktief: Postbus 212, Bussum.

aktie VOER

DE STEM DES VOLKS

Utopie

Naar aanleiding van de „Stem des volks” bij monde van Hans Krill in de PPR-aktiekrant van 26-5-78 wil ik als volgt reageren:

Hans beweert: „Noodzaak tot abortus zou alleen mogen bestaan als het leven van de aanstaande moeder in gevaar is”.

Daar ben ik het mee eens, maar ik vind het ook een utopie. De realiteit is in te veel gevallen dat de ontplooiing van het leven van eventueel a.s. moeders in gevaar komt als zij het baren als een natuurlijk proces verwerpen en er een beroep, roeping of levensdoel van maken, terwijl zij daarnaast slechts bij wijze van gunst, verder mogen kijken dan de echtelijke beddeplanken en pasklare wiegen.

De werkende moeder heeft in de huidige maatschappij (= realiteit) nog steeds twee banen: haar thuiswerk en haar werk-werk!

Bovendien is het ongeboren leven als het geboren wordt, eveneens in gevaar in een maatschappij met nog steeds oplopende werkloosheid, bewapeningswedloop welke is gestegen tot 1 miljoen Hiroshimabommen (zie in dezelfde PPRak pagina 4 hierover), met oorlog welke soms zichtbaar en soms alleen achteraf voelbaar is, met milieuvervuiling, ellenbogenwedstrijd, omkooppolitissen, discriminatie en nog erger, en óók op zeer hoog nivo.

Van betekenis is dat de Club van Rome (zie dezelfde PPR pag. 2) de aandacht vestigt op de vermindering van de gezinsomvang als verantwoorde begrenzing van de groei!

Op Hans' bewering zeg ik dan ook: de samenleving heeft meer aspecten dan de „heilige” voortplanting, en al deze aspecten staan ook nog met elkaar in nauw verband!

Wat zwangerschap betreft: het is moeilijker om het niet te worden dan wel (zie: de onveilige/werking van de pil, beschreven in Koopkracht van juni 1978 de pagina's 6, 7 en 8); maar noodzakelijke abortus is nog moeilijker voor de vrouw. Moeten baren is geen leven. Waar maken sommige mannen zich nu eigenlijk zo druk over...?

Hans beweert ook nog: „De PPR zou moeten kiezen voor opvang van ongewilde kinderen in de samenleving”.

Ik vind wel dat kinderen die (b.v. door hun ouders) niet gewild zijn, in de samenleving een plaats moeten hebben waar zij gewenst zijn; ook als zij pubers zijn, een andere kleur hebben of al volwassen delinquenten zijn.

Er is werk genoeg voor tolerantie en verantwoordelijkheidsbesef in deze samenleving voor mensen die willen en kunnen.

Aggie Hettinga
Alkmaar

Openbaar Vervoer

Na een zeer frustrerende ochtend door „openbaar vervoer” zit ik thuis en snuffelde net de jongste PPRAK door. Bij het onderwerp milieu en verkeer borrelen mijn problemen weer omhoog en ik wil wel eens vertellen.

Stel je voor: ik ben bijna veertig, als tweede-kanser vorig jaar begonnen aan een universitaire studie in Nijmegen (na colloquium), woon in Bladel (ruim 100 km. van Nijmegen), gezin met vier kinderen, twee banen (man en vrouw) en één auto.

Voor mijn tweedejaarsprogram moet ik eigenlijk vier dagen in de week naar Nijmegen. Eén dag al uitgespaard door een deal met een vriendin. Drie andere dagen tot twee ritten teruggebracht door een vaste logeeravond.

Dat lijkt niet zo vervoersprobleemachtig, maar alleen hiermee spaar ik al veel tijd en geld en dat is toch ons aller streven! Nu vandaag. Ik moet om twee uur 's middags op kollege verschijnen. Even terugrekenen: met de auto van huis tot huis is maximaal anderhalf uur. Zou dus betekenen: Om half een van huis.

Maar neen: ik plan om de auto te nemen naar Tilburg (dichtstbijzijnde station) en verder de trein en de bus. Weer terugrekenen: Trein van half een dus kwart voor twaalf van huis. Dat is nog te doen. Maar dan: Frans moet vandaag voor z'n baas op reis en kan niet zonder auto. Dus moet ik met bus, trein en bus.

Weer terugrekenen: trein van half een, dus de bus van half twaalf dus met de fiets om kwart over elf van huis.

En dan strooit de streekvervoersondernemer roet in het eten want er gaat één bus per uur naar Tilburg en die vertrekt kwart vóór elk heel uur. Om die trein te halen dus: bus van kwart vóór elf en om half elf van huis. Die bus miste ik en zit nu dus

PPR

AktieKrant

thuis en niet op kollege. (De dienstregeling was net veranderd!)

Wat me dan zo moedeloos maakt is: het alternatief dat er eigenlijk niet is. Voor één of twee kolleges (vier uren) moet ik zegge en schrijven zeven uren reizen en trekken. En helemaal op openbaar vervoer rekenen kán alleen maar, wanneer ik niet later dan 21.15 terug ben in Tilburg. Voor mijn studierooster betekent dat, nooit alle kolleges kunnen volgen, want die lopen elke avond door.

Je vraagt je misschien af, waarom ik dit allemaal zit op te schrijven. Wel, mijn gedachtengang is zo'n beetje als volgt. De PPR benadert veel problemen niet alleen algemeen maar ook vanuit de individu. Mijn belangrijkste motief om lid te zijn. Dit éne individuutje komt door deze praktische problemen hopeloos in de conflicten tussen een ideaal en werkelijkheid. Want een erg makkelijke oplossing is natuurlijk een tweede auto(tje). Maar dat willen we niet. Aan de andere kant ben ik als moeder en werkende en studerende vrouw natuurlijk niet in staat om zo'n halve week alleen maar aan 't reizen te zijn. Dat gaat te veel ten koste van alles.

En dan moet er toch water in de wijn. Begrijp je? Ik zal het wel overleven maar mét de wetenschap dat je nooit helemaal radikaal kan zijn.

Lia Hofmeester-Janssen
Bladel

DOE MEE!!! GEEF JE OP
voor de ALGEMENE VERDIEPINGSKURSUS

Het Gezicht van de PPR

BAARN; 18/19 nov. en 2/3 dec.

Voor meer informatie:

PPR-AktieKrant van 29 september
of bel: 020 / 25 60 46.

DOEN! DOEN! DOEN! DOEN! DOEN!

NOVIB- kalender

Zoals elk jaar brengt de Novib ook voor 1979 een aantrekkelijke kalender uit. De Novib (Nederlandse Organisatie voor Internationale Ontwikkelingssamenwerking) stelt zich ten doel om de armsten der armsten in de derde wereld te steunen in hun strijd voor een menswaardig bestaan. Dat doet zij onder meer door de bekende Gast aan Tafel-aktie (die thans meer dan 110.000 deelnemers heeft!) en de uitgave van een unieke kalender, elk jaar.

Uniek door de knappe kleurenfotografie, die uitstekend tot haar recht komt door het formaat van de kalender: 27 cm hoog en 60 cm breed. De fotografen van de twaalf platen hebben getracht een beeld van de Derde Wereld te vangen, waarbij dit keer – vanwege het Jaar van het Kind – het accent gelegd werd op foto's van kinderen in hun eigen leef- en woonsituatie.

Uniek ook door de veelheid aan informatie op de achterzijde van de bladen. Over de manier waarop de Novib met mensen uit de Derde Wereld samenwerkt en zichzelf aan het woord komen. Over het werk van de Novib, haar projecten, haar voorlichting, uitgaven, enzovoort.

Tevens wordt door de verkoop van deze kalender voor een deel het werk van de Novib mogelijk gemaakt, door de „winst” die op de kalender gemaakt wordt.

Dat deze kalenderaktie door het publiek gewaardeerd wordt, bewijst de stijgende verkoop wel; meer dan 30.000 mensen hebben de kalender 1978 aangeschaft!

De kalender kost f 20,— + portokosten, en is te bestellen bij de Novib, Amaliastraat 7, Den Haag.

IN HET JAAR VAN HET KIND PAST EEN VOLWASSEN KALENDER!

uit: NRC-Handelsblad

Het recht van de zwakste RON ROTE OVER ONTWIKKELINGSHULP

pag. 8 en 9

EURO-VERKIEZINGSKAMPAGNE VAN START

pag. 4

MÉÉR OVER HET NAJAARSKONGRES

pag. 3, 10 en 11

PPR

AktieKrant

uitgave

Stichting Radikalenkrant
verschijnt
elke twee weken

directie

Jan Heytel, Gidi van Dongen,
Louis Vuurboom

redaktieraad

Erik Akkermans, Gerard de Oude,
Kees van Twist

redactie

Hans Berrevoets, Stéphanie Brokerhof,
Harm Lamberts, Wil Merkies,
Walter van Opzeeland (eindredacteur)
Kees Waagmeester

produktie

Lumax b.v., Utrecht.
Brouwer offset, Delft

redactie-adres

Walter van Opzeeland,
Rapenburgerplein 67,
1011 VH Amsterdam, tel. 020-254434

kopij

naar het redactie-adres
getypt met redelijke marge
blad aan één kant gebruikt

abonnements

à f 22,- per jaar
Buro Politieke Partij Radikalen
Singel 277, Amsterdam
Telefoon 020-227342

kontributiebetalingen

Penningmeester PPR,
postgiro 1575600 te Amsterdam

advertenties

uitsluitend: Jan Heytel,
Schreveliusstraat 68, Haarlem
Telefoon overdag 02505-791,
's avonds 023-314160

basis-layout

Joep Paulussen

Sinds kort bestaat ook in Nederland - in navolging van een steeds maar groeiende Engelse beweging - een groep Rock Against Racism. Rockmuziek heeft in Engeland bewezen méér te zijn dan specifieke amusementsmuziek voor jongeren: juist deze muziek is in staat een vuist te maken tegen racistische en fascistische tendensen in de maatschappij. Immers, rock-concerten waar zowel zwarte als blanke of wie-weet-hoe-gekleurde bands optreden vormen het meest sprekende antwoord op het racisme, omdat deze concerten een gemengd publiek aantrekken - een publiek dat elkaar anders maar zelden zo harmonieus weet te vinden.

De tendensen waar de Britse Against Racism-beweging zich tegen keert via massale demonstratieve concerten vallen helaas ook en in toenemende mate in Nederland te signaleren. Daarom is het te hopen dat de Nederlandse beweging een even grote vlucht kan nemen als die in Engeland.

Wat dit betreft geeft het eerst demonstratieve concert, dat de Nederlandse Rock Against Racism op woensdag 22 november gaf in het Amsterdamse Pardiso alle reden tot goe-

de verwachtingen. Aan het concert werkten in ieder geval een rekord-aantal groepen mee: Divorce, The Filth, Captain Coke, Los Mismos, Ivy Green, Crass, The Tapes, Milestones, Panic en Normaal. Nog nooit hadden tien groepen op één avond in Paradiso opgetreden. Alleen daarom al een unicum voor Nederland.

Voor meer inlichtingen over Rock Against Racism: Postbus 61274 Amsterdam, of telefonisch: Martin Cleaver, 020/866798 en Hubert Smeets, 020/226314.

De volgende PPR-aktiekrant

Zoals gebruikelijk slaat de PPR-aktiekrant in december een keer over. Sorry, maar budgettaire en daarom keiharde afspraken maken dit nu eenmaal noodzakelijk. De volgende aktiekrant verschijnt dus op 22 december.

(Advertentie)

Wie niet werken mag
zal ook niet eten
naar school gaan
beter worden
vrijer worden
wijzer worden
mens zijn

Latijns Amerika heeft
miljoenen werklozen

Solidaridad vraagt
Werk en gerechtigheid
voor iedereen

Den Haag, Giro 1804444

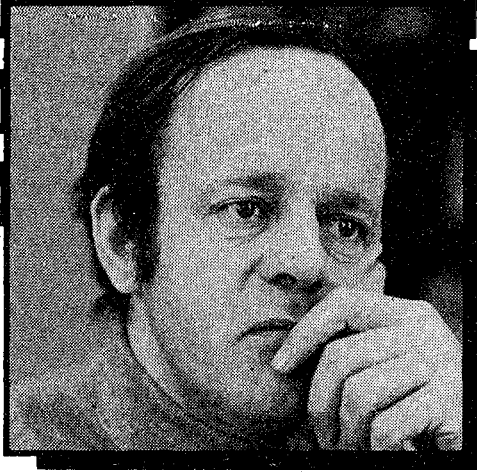
SOLIDARIDAD

Start de PPR vol

... en dat betekent nu, na dat prima kongres, dat we meer dan ooit moeten denken aan het PPR-VERKIEZINGSFONDS giro 5 5 5 in Ommen want de campagne voor de Europese verkiezingen is van start gegaan. Dat kost - ook - geld en als het even kan, schrijf dan een automatische giromachtiging uit, want het VERKIEZINGSFONDS heeft een vastere basis nodig. Heb je dat al (reeds) gedaan? Goed zo. Maar je kunt je bijdrage natuurlijk ook verhogen...

OMDAT HET OM MENSEN GAAT OMDAT HET OM MENSEN GAAT OMDAT HET OM MENSEN GAAT

Europa ja, maar wél anders

HERMAN VERBEEK

Een kongres behoort voor mij tot de mooiste dagen van een partij. Je ziet mekaar en je vraagt mekaar: welke weg gaan we? Ik houd veel van zo'n politiek kongres.

Als bij een beslissende stemming al die stemkaarten omhoog gaan, dan denk ik: waren we in de democratie maar zo ver dat alle belangrijke besluiten overal door de betrokkenen zelf genomen konden worden. Dat woud van opgestoken armen is een van de zichtbaarste visioenen van een democratische samenleving die zich in al haar geledingen en uiteindelijk in nationale en internationale parlementen kan uitspreken over haar toekomst. En daar is juist het PPR-programa vol van.

Europa zal een heel lang gevecht betekenen. Ooit zal het Europees Parlement ons werkelijk moeten helpen. Zoals we het ook nog steeds willen proberen met de Verenigde Naties. Europa is een obsessie voor velen. Die strook West-Europa: een strookje land bij de zee, voor het Oost-blok niet veel groter dan Israël voor de rijke Arabische machten. West-Europa tussen Moskou en Washington, tussen Uppsala en Dar' el Salam. Dat oude stukje aarde zit vol van en zit ingeklemd tussen de mechanismen welke het zelf ooit in beweging heeft gebracht: het technisch-wetenschappelijk-industrieel-ekonomies-militair kompleks.

Wie ontdekt uit wat voor historie hij of zij als Europeaan is voortgekomen, raakt in grote verlegenheid. Veel PPR-ers vinden zich in die verlegenheid. Daarom zijn ze bij de PPR.

Bij de PPR zijn is: met de PPR

werken. Dat soort arbeid mag onbeperkt groeien en worden verdeeld.

Het was dan ook een enorme vreugde dat er zo veel leden naar het kongres in Amsterdam kwamen. Vrijdagsavonds al een volle zaal in het Roodhaan-huis, velen op de grond. En zaterdags misschien wel duizend man in De Hoeksteen. Er waren veel mensen voor het eerst. Ik hoorde zeggen: wat een beleving, gezellig, rommelig, ingewikkeld en tegelijk zo bewust en zo zorgvuldig voorbereid dat er dan ineens heel duidelijke beslissingen genomen kunnen worden.

Ons kongres-besluit om *zelfstandig* aan de Europese Verkiezingen, 7 juni volgend jaar, mee te doen, is van grote historische betekenis voor de PPR. De partij heeft alleen toekomst als ze zelfvertrouwen heeft. Dan alleen kan ze zich, sterk en zelfbewust en onafhankelijk, aanbieden voor belangrijke koalities. De kiezer weet dat zo alleen je program enige kans maakt. Oppositie is hoogstens een tussenstadium. Oppositie is nooit eerste keuze. Oppositie is er om een kabinet ten val te brengen en de wissel over te nemen.

Als dit kabinet eindelijk verdwijnt, zal de PvdA naar ons toekomen. Want deze PvdA kan dit CDA alleen niet de baas. Daar is een progressief pakt voor nodig. De PPR heeft zo mede vier jaar regeringsverantwoordelijkheid gedragen. Terecht overtuigde ook Boy Trip velen op het kongres toen hij daarover kort het woord voerde. Een woordvoester uit Wageningen beschuldigde het partijbestuur ervan dat het „slipdrager” wil zijn van de PvdA. Welnee, wij willen de kiezer zeggen: wij gooien jouw stem niet in de hoek;

wij willen, als je het ons mogelijk maakt, in de regering, wij willen gauw een zo progressief mogelijk kabinet. En dat is de lijn van ons kongres, dat is de lijn van de PPR.

Iemand als Wim Meijer, belangrijk man in de toekomstige PvdA, spreekt zich openlijk uit in die richting van zelfstandigheid en samenwerking. Dat wordt hem niet alleen ingegeven door ervaringen die hij in het verleden opdeed met de PPR, maar nog meer door zijn analyse van de huidige situatie.

Een kongresbezoeker uit het Utrechtse zei mij in de hal: „Ik vond dit kongres een stoomkursus in politiek inzicht. Toen ik op het kongres kwam, dacht ik na een uur anders dan thuis. Want landelijk ligt de situatie inderdaad totaal anders dan in menig actiecentrum. Daar kan je vaak uitstekend samenwerken met de PSP. Maar beslissend voor mij was toen de brief van de PSP aan het partijbestuur werd voorgelezen: Zij wilden een pakt „ter linkerzijde van de PvdA”, exclusief de PvdA betekent dat. Allen PPR, PSP en CPN bij elkaar, dat is politiek isolement. Daar koopt de kiezer niets voor.”

Het kongres zag dat zo in overgrote meerderheid. Daar is het partijbestuur erg blij mee. Daar kunnen onze beide frakties mee voort. Daar kan onze lijsttrekker mee uit de voeten. Hij kan zich helemaal vanuit het PPR-programa richten tot het elektrooraat. Iedereen die Leo Jansen kent, weet hoe hij zal zwoegen. Leo heeft er recht op dat alle leden zich helemaal zullen geven om zijn campagne te steunen. Leo wil die zetel winnen.

Let wel, steekproeven wijzen uit dat de kiezers van de PPR zeer op Europa gericht zijn.

Euro-kampagne is begonnen

ERIK AKKERMANS

De PPR heeft zich uitgesproken voor zelfstandige deelname aan de Europese verkiezingen. De partij heeft bovendien een lijsttrekker gekozen: Leo Jansen, het gezicht van de partij in de verkiezingsstrijd. Met deze twee beslissingen is de PPR in feite al aan de campagne begonnen.

De kersverse lijsttrekker zei tijdens het kongres op de enthousiaste steun van de partij te rekenen. We hebben een goede kans om méér dan vier procent te halen, zei Leo, maar daar moet dan wel voor gewerkt worden. Hoe pakken we dat aan?

Programma

Het verkiezingsprogramma van de PPR voor het Europese parlement is natuurlijk niet een volstrekt ander verhaal dan ons Nederlandse programma. Het PPR-denken over de groei, over kernenergie, over bewapeningsvraagstukken over spreiding van macht, doorbreking van de bureaucratie, het scheppen en spreiden van werkgelegenheid, de emancipatie enz. krijgt nu alleen zijn Europese uitwerking. Daarvoor is overigens al veel voorwerk verricht door Studiestichting en werkgroep Europa.

Het partijbestuur hoopt rond de jaarwisseling een konsept-verkiezingsprogramma van de partij in te kunnen sturen. Tot aan het voorjaarskongres 1979 is er dan alle gelegenheid tot discussie over dit konsept. Op grond van ons laatste verkiezingsprogramma en kongresuitspraken over Vrede, Macht, Milieu en Welzijn kunnen we in de voorrondes van de eigenlijke Euro-kampagne toch al het PPR-gezicht tonen als het om Europa gaat.

Voor wie zich op de Europese discussie wil voorbereiden wijs ik op publikaties van de Studiestichting van de PPR, zoals „Europa, links laten liggen?” en op geschriften van Agenor, een progressief internationaal samenwerkingsverband.

Kampagne

Een verkiezingskampagne voor het Europese Parlement is nieuw, maar het blijft een Nederlandse campagne, met ongetwijfeld een aantal van ouds bekende verschijnselen.

Een aantal maanden geleden heeft het partijbestuur een Permanent Kampagneberaad (PKB) ingesteld. Ons uitgangspunt daarbij was dat een partij niet alleen campagne moet voeren kort vóór er zetels vallen te winnen (of te verliezen), maar juist ook tijdens

de zittingsduur van Kamerleden en andere vertegenwoordigers moet laten zien waarmee ze bezig is. Misschien valt daar ook enig wantrouwen mee weg te nemen bij degenen die zeggen „Politieke partijen? Vóór de verkiezingen beloven ze van alles, maar daarna... ho maar.”

Een praktische reden voor het instellen van een permanente campagnekommissie is bovendien dat er méér routine en regelmaat ontstaat, dat er minder geïmproviseerd hoeft te worden wanneer de verkiezingen dáár zijn. Deelnemers aan het Kampagneberaad zijn vertegenwoordigers van partijbestuur, Eerste en Tweede Kamerfractie en enige andere PPR-organen. Momenteel zijn Studiestichting, Stichting Jongerenwerk en de Stuurgroep Raads- en Statenleden in het Permanent Kampagne Beraad (PKB) vertegenwoordigd.

Europese verkiezingen

Het PKB zal zich over de permanente campagne nog niet al te zeer het hoofd kunnen breken. Het is immers nu al de hoogste tijd om de Europese campagne voor te bereiden. Op de eerste bijeenkomst na het kongres hebben we geïnventariseerd wat daar allemaal voor komt kijken. De doelstelling voor en de uitgangspunten van de campagne zijn min of meer vastgelegd. Ook is er een overzicht gemaakt van prioriteiten. Zo moet er op korte termijn een sprekerskoördinator worden aangesteld, want links en rechts worden nu al forums over Europa belegd en de PPR hoort daar in de meeste gevallen

vertegenwoordigd te zijn. Afgesproken is overigens dat we zuinig zullen zijn met onze lijsttrekker: Leo Jansen zal zijn kamerlidmaatschap moeten combineren met een intensieve campagne en de ervaring heeft geleerd hoe vermoeiend dat kan zijn.

De aktiecentra zullen over niet al te lange tijd door het PKB worden benaderd met de gebruikelijke verzoeken om medewerking. Met alle respect voor het eigen initiatief van de aktiecentra, rekent het PKB er toch op dat zoveel mogelijk het landelijke beeld in affiches en folders gevolgd zal worden. Zo wordt er, door grafisch vormgever Joep Paulussen een nieuwe huisstijl ontwikkeld die bijvoorbeeld doorwerkt in de vormgeving van de PPR Aktie KRANT. Het bijbehorende vignet is op het partijburo op te vragen.

De inhoud van ons verkiezingsprogramma, de bekendheid en overtuigingskracht van Leo Jansen, het zich herstellende profiel van de PPR in de publiciteit en de activiteit van zeer velen in de PPR maken het mogelijk dat we méér dan vier procent halen bij de Europese verkiezingen. Dat zoiets niet vanzelf gaat wisten we al. We zullen om te beginnen van onze eigen media een zo goed mogelijk gebruik proberen te maken: de PPR aktiekrant, de PPR-radio (eens in de veertien dagen dinsdags om 18.19 uur Hilversum I) en de PPR-televisie (eerstvolgende uitzending woensdag 13 december) en zeker ook Gemeente-Paper en de organen van de plaatselijke aktiecentra zullen in de campagne worden ingeschakeld.

Taakverdeling nieuwe bestuur

Tijdens het kongres zijn in de plaats van Wouter van Dam, Johan Mug, Kees van Twist en Lieuwe Zichterman als nieuwe bestuursleden gekozen: Fokke Goudswaard, Bernhard Hanskamp, Michiel van de Kasteelen en Frans van de Ven. Michiel van de Kasteelen volgt Kees van Twist op als internationaal sekretaris.

In het Algemeen Bestuur zijn de deeltaken als volgt verdeeld: Begeleiding aktiecentra: Bernhard Hanskamp en Frans van de Ven; Organisatie, bewaking reglementen en statuten: Paul van der Hyden; Kongresvoorbereiding: Ad Kaarsemaker; Raads- en statenwerk: Kaarsemaker; Vormingswerk: Margot Wingen; Jongerenwerk: Margot Wingen; Kontakt studiestichting: Fokke Gouds-

waard;

Kontakt themagroep Macht: Fokke Goudswaard en Bert Willemse; Kontakt themagroep Vrede: Michiel van de Kasteelen;

Kontakt themagroep Milieu: Bernhard Hanskamp en Abe Renema;

Kontakt themagroep Welzijn: Jan Zuidgeest;

Kontakt PPR-vrouwen: Margot Wingen;

Kontakt kongrespresidium: Ad Kaarsemaker;

Kontakt kerngroepkommissie: Ad Kaarsemaker;

Kontakt PPR-aktiekrant: Erik Akkermans;

Over het Permanent Kampagneberaad wordt nog nader beslist en de Ad Kaarsemaker toebedeelde taken dragen het stempel Voorlopig.

LINKSAF EN OMHOOG

AANTJES

KEES WAAGMEESTER

Er valt niet aan te ontkomen over de zaak-Aantjes het een en ander te zeggen in dit blad, hoeveel er in de afgelopen tijd ook gezegd is. Het is verleidelijk de hele zaak maar te laten voor wat ze is, vooral omdat er zo verschrikkelijk veel schijnheiligheid op ons af komt. Eerst moet je bijna een week wachten voordat premier Van Agt zich in de zaak mengt, althans publiekelijk, en als hij dat dan doet klinken zijn woorden van mededogen jegens zijn vriend Aantjes reeds als clichés. Het was trouwens ook een veilig moment waarop hij voor het eerst reageerde, want de publieke opinie had zich al behoorlijk gevormd.

Met die openbare mening is het wel merkwaardig gesteld. Het lijkt er sterk op, dat oppervlakkige emoties daarvoor bepalender zijn dan een beetje doordacht reageren. Eerst was Aantjes de grote zondaar, een dag later Lou de Jong en weer een paar dagen later de regering. Het is toch wel erg nuttig de zaken een beetje uit elkaar te houden. Het ver-

goelijkend spreken over Aantjes slaat werkelijk nergens op. Iets anders is, dat wij hem als mens zouden moeten brandmerken en hem even meedogenloos zouden moeten behandelen als andere mensen die in de oorlog fout zijn geweest of fouten hebben gemaakt, daarvoor hebben geboet, maar wie nog steeds geen volwaardige plaats in de samenleving wordt gegund.

EMOTIES

Wij hoeven geen verzachtende omstandigheden als leeftijd en milieu aan te voeren om met Aantjes verder te kunnen leven. Integendeel. Het is beter elkaar recht in de ogen te kijken want alleen dat maakt het mogelijk elkaar te blijven accepteren. Verdoezeling is daarvoor een slechte basis.

De hele zaak-Aantjes heeft ons vooral sterk beziggehouden, omdat we zelf in het geding zijn. De emoties kwamen los, omdat we onszelf wel een beetje in Aantjes herkend hebben. De emoties zijn ook losgekomen, omdat het verwerken van de oorlog voor grote massa's nog geen feit is. En dan bedoel ik niet dat al die mensen, van verzetsstrijders tot oostfrontstrij-

ders, van overlevenden uit concentratiekampen tot de politieagenten die hen gearresteerd hebben, nachtmerries krijgen doordat ze met de zaak-Aantjes weer aan hun verleden herinnerd worden. Dat ook. Maar wat ik bedoel met het verwerken van de oorlog, en dat geldt voor zowel de generaties die hem bewust hebben meegeemaakt als voor de generaties die toen of daarna geboren zijn, dat voor weinig mensen de ontzaglijke gebeurtenissen van onze tijd, zoals de geraffineerde onderdrukking van hele werelddelen, de bijna onstuitbare opkomst van het plutoniumtijdperk, de verachting voor mens en natuur in ons voortbrengingsproces, dat die gebeurtenissen voor weinig mensen ook maar iets te maken hebben met wat er in en voor de tweede wereldoorlog gebeurde. Discriminatie en militarisering zijn in niet minder perverse vormen in onze huidige maatschappij aanwezig. Is het gewaagd te veronderstellen, dat de publieke reacties op de zaak-Aantjes te maken hebben met de stelselmatige ontkenning van deze feiten? Volgens mij niet.

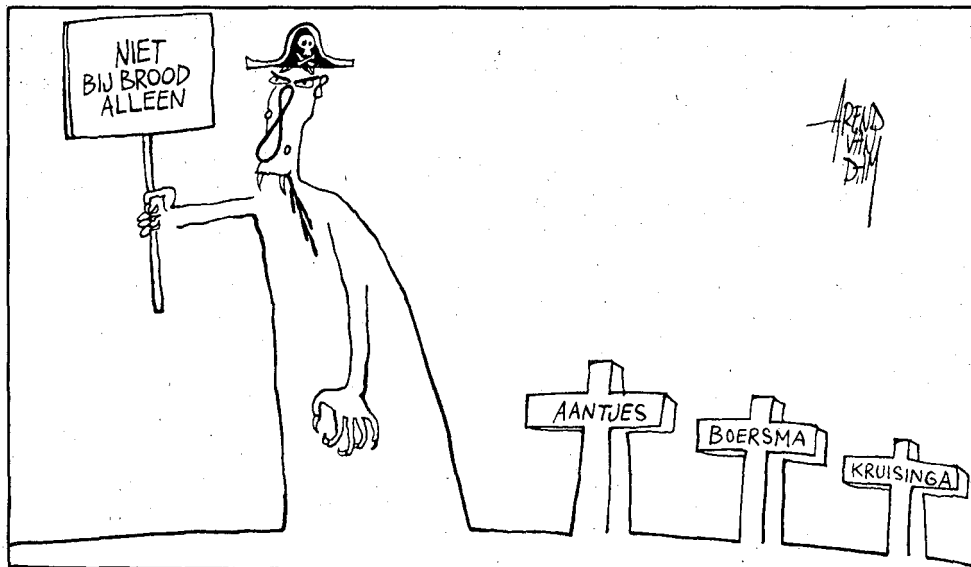
VERTROUWEN

Dit maakt voor mij dit soort weken tot tijden waarin ik met gemengde gevoelens door het leven ga. Natuurlijk, Aantjes was als politicus volstrekt onhoudbaar geworden. Niet vanwege zijn oorlogsverle-

den als zodanig, hoewel dat op zichzelf ook al, maar meer vanwege het feit, dat hij feiten stelselmatig verzweg. Onze parlementaire democratie gaat er van uit, dat wij ons vertrouwen delegeren aan onze volksvertegenwoordigers. Wij worden nogal eens in het politieke vertrouwen beschaamd. Dat is niet erg, dat hoort bij het systeem. Daarvoor gaan we straks opnieuw naar de stembus om anderen te kiezen die dat vertrouwen naar ons inzicht beter waarmaken. Maar er is ook een persoonlijk vertrouwen en als dat beschaamd wordt, kan dat niet anders dan het einde van de loopbaan van de politicus betekenen. Aantjes had met zijn verleden geen politieke loopbaan moeten ambiëren. Ria Beckers had gelijk toen ze in het kamerdebat zei, dat Aantjes door zijn verzwijgen van feiten de democratie heeft opgeofferd aan eigen idealen en ambities.

NAVO

Nu dit door Aantjes aftreden uit de wereld is, hoeven wij de zaak nog niet als afgedaan te beschouwen. Het onvolledige onderzoek van het Rijkinstituut voor oorlogsdocumentatie moet bevredigend worden afgerond. Er moet duidelijkheid komen over de aanleiding om juist nu tot dat onderzoek te komen. Er kan toch in alle redelijkheid van mr. Hes worden verlangd, dat hij, al of niet vertrouwelijk, mededeelt van wie hij zijn kennis over Aantjes heeft gekregen. Wat kan daar in een zo ernstige zaak als deze nou op tegen zijn? Als het zo is, dat het feit dat Aantjes zijn twijfels over het Nederlands lidmaatschap van de NAVO naar aanleiding van het al of niet invoeren van de neutronbom heeft geuit, niet te maken heeft met zijn val, dan is er ook niets tegen dat dat zonneklaar blijkt. Weigering, van welke kant ook, om mee te helpen deze helderheid te verschaffen, laat de verdenking dat er meer achter Aantjes' val zit, voortbestaan. Daarom is het nodig dat een zodanige vorm van verder onderzoek wordt gekozen, dat bijvoorbeeld mr. Hes onder ede kan worden gehoord.

Tijdens het Kamerdebat over de begroting van Landbouw en Visserij heeft Leo Jansen de zelfgenoegzaamheid van de minister over zijn beleid aan de kaak gesteld. Het beleid van de afgelopen twintig jaar, dat de minister wil

voortzetten, geeft allermist reden tot tevredenheid: „Het verzet van kleine boeren in Hoogeveen tegen verdere bedreiging van hun toekomst, tegen weer grotere kapitaalsafhankelijkheid, is een voorbeeld dat niet uit de lucht

komt vallen. De vrees RABO-boer te worden leeft niet alleen in Hoogeveen. Kijkt men naar de problemen die op ons afkomen dan blijkt dat er wezenlijke en politieke keuzen moeten worden gemaakt die uiteindelijk neerkomen op kiezen óf voor de sterksten in een afvalrace zonder finish, óf voor een eerlijke verdeling van werk en inkomen, ook in de landbouw.”

LANDBOUWBELEID: AFVALRACE ZONDER FINISH?

De minister onderkent zelf een deel van de problemen in de landbouw: de druk op de inkomens, de te grote spreiding in de inkomens, de beperkte mogelijkheden van het gemeenschappelijk markt- en prijsbeleid, de moeilijke besluitvorming in Brussel, de overschottenproblematiek die in sommige sectoren hardnekkig en structureel is geworden, marktverzadiging in binnen- en buitenland, een groter bewustzijn van de consument, de aandacht voor het welzijn van de dieren en als laatste maar zeker niet minste de kwestie van de grondprijzen.

Tegenover deze problemen kan de minister in wezen slechts twee beleidslijnen stellen:

- voortgaande schaalvergroting en kapitaalsintensivering, zoals de minister beweert om de concurrentiepositie te verbeteren, en
- voortzetting van het gemeenschappelijk markt- en prijsbeleid.

Dit betekent dat de „afvalrace zonder finish” gewoon moet doorgaan. Daarnaast zijn er echter problemen in de landbouw waar de minister maar liever over zwijgt. Leo Jansen noemde allereerst de werkgelegenheid, „een volstrekt ondergeschoven doelstelling in het beleid”. In totaal zullen er tot 1990 rond 80.000 arbeidsplaatsen minder zijn - 40% van het huidige aantal. Het markt- en prijsbeleid van de EEG moet er wel toe leiden dat er steeds minder kleine bedrijven komen omdat de interventieprijs verhoudingsgewijs moeten achterblijven bij de overschotten die ontstaan doordat er blijvend meer aanbod is dan vraag. Met als gevolg dat de kleinere bedrijven ter wille van hun voortbestaan de productie moeten opvoeren - iets dat voor de grotere bedrijven nog steeds profijtbaar is. De arbeidsomstandigheden van de kleine boer worden fysiek en psychisch steeds beroerder. Hij ziet dat er steeds meer kleine bedrijven afvallen.

Een tweede probleem waar de mi-

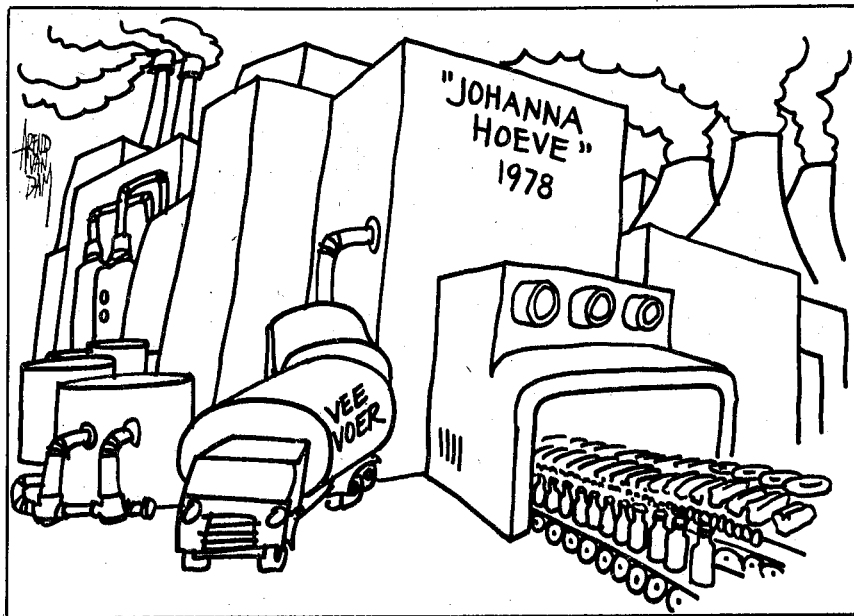
nister geen oog voor wil hebben noemde Leo Jansen „de totale ecologische vervlakking van het landschap in Nederland”, die het gevolg moet zijn van de veranderingen in de oppervlakte van landbouwpercelen en de zogenaamde verbeteringen in de afwatering, die alleen maar leiden tot toenemende kwetsbaarheid. Het grondwaterpeil kan onverantwoord worden aangetast. Wat doet de minister aan de algengroei als gevolg van een sterk geconcentreerde stikstofbemesting? En wat aan de nitrietvergiftiging in melk? Het melktankbeleid jaagt veel kleine boeren in de intensieve veehouderij.

Bij vele boeren leeft de behoefte iets te ondernemen om minder - in plaats van meer - afhankelijk te worden van banken, veevoederleveranciers en industriële afnemers. Zo wordt er hier en daar al op vrijblijvende basis geprobeerd te komen tot collectieve teeltcontracten per product. Vindt de minister de tijd en de mentaliteit niet rijp geworden om hiervoor een wettelijke basis te scheppen?

Als laatste probleem noemde Leo Jansen de te verwachten energieprijshoogtes die hun weerslag op de landbouw moeten hebben omdat daar energie in nagenoeg alle productiefactoren terug is te vinden: in de tractie, de kunstmest, het transport van grondstoffen en producten, in ingevoerde voederstoffen. De PPR-fractie vindt het onverantwoord dat de minister hiervoor totaal geen aandacht over heeft. Daarom vroeg Leo Jansen de minister om een onderzoek naar de wijze waarop de energie doorwerkt in de productiefactoren en op het bedrijfsresultaat in de landbouw en om voorstellen over wat er te doen staat bij drastische prijsverhogingen van de energie.

Structurele overschotten = overschotten die ontstaan doordat er blijvend meer aanbod is dan vraag.

Interventieprijs = prijs waartegen de EEG overschotten opkoopt om het kelderen van prijzen te voorkomen.

Gezondheidszorg voor de mensen - en niet omgekeerd...

De gezondheidszorg is bedoeld ten dienste van de mensen te staan om vorm te geven aan hun recht op gezondheid. Ten onrechte is de gezondheidszorg verworpen tot een medisch-technologisch systeem dat de mens zijn eigen verantwoordelijkheid heeft ontnomen, een systeem dat de mens van zich afhankelijk heeft gemaakt. Op het heroveren van die verantwoordelijkheid en op de terugkeer naar een gezondheidszorg van mens tot mens - waarin een technisch vakkundige behandeling één van de aspecten is - hoort allereerst de nadruk te liggen.

Dit zei Ria Beckers in het begrotingsdebat over Volksgezondheid. Het irriteerde haar dat de minister de tijd aan gebroken acht om ook eens te spreken over de plichten van de patiënt, terwijl er nog steeds geen standpunt van de bewindslieden is over de rechten van de patiënt, laat staan dat die rechten al in de praktijk worden gebracht.

Gedrag en levenswijze van de mensen worden allereerst bepaald door factoren die hun van buitenaf worden opgedrongen, die ze vaak niet eens kennen, laat staan dat ze zich ertegen kunnen verweren. Het kabinet heeft hier een eigen verantwoordelijkheid maar het wil die niet zien. De manier waarop mensen werken houdt nog steeds grote risico's in voor hun gezondheid. Er worden allerlei stoffen (zoals cyclamaten) aan voedingsmid-

delen toegevoegd zonder dat men voldoende weet heeft van de gevolgen voor de gezondheid. Maar ook concrete kabinetsbeslissingen kunnen de gezondheid schaden, zoals het vervoersbeleid, de aanlanding van vloeibaar aardgas in de Eemsmond, misschien straks de opslag van radioactief afval...

Een eigen risico van honderd gulden voor klinische zorg is een ongezonddig uitgangspunt. Opnieuw is er minder geld beschikbaar voor gezondheidsvoorlichting- en opvoeding. Een verschuiving van het medisch-biologisch en klinisch onderzoek naar onderzoek van menselijk gedrag in relatie tot ziekte en gezondheid en een onderzoek van het hele gezondheidsstelsel past zeker in de gedachten van de PPR. Maar wat zien wij? De betreffende begrotingspost is opnieuw verlaagd. Ria Beckers concludeerde dan ook dat de bewindslieden geen geld over hebben voor het beleid dat ze zégen zelf te willen voeren.

Wat de plichten van de patiënt betreft komt de minister onder het hoofdstuk ziekteverzuim met een ongenueanceerde weergave van cijfers, die moet suggereren dat werknemers die onder de ziekwet vallen zich niet aan hun plicht zouden hebben gehouden. Maar het steeds stijgende percentage ziektegedagen wordt sterk beïnvloed door ziektegevallen van lange duur: meer dan zes weken. 70% van het aantal ziektegedagen is van lange duur. En daarvan is minstens 20% toe te schrijven aan wachttijden bij de behandeling. Er zijn gevallen waar de wachttijd de helft of meer van de ziektegedagen bedraagt.

Ria Beckers vroeg zich ook af of de overheid niet de plicht heeft de mensen te beschermen tegen overmatig gebruik van geneesmiddelen. Moet er niet eens worden gedacht aan een inkrimping van het bestaande pakket? Maar het aantal middelen wordt steeds groter en er zijn met diverse nieuwe al ongelukken gebeurd.

De ontwikkelingen in het registreren van gegevens over psychiatrische patiënten via computers geven de PPR-fractie aanleiding tot ernstige bezorgdheid. Wie kan allemaal toegang krijgen tot deze gegevens? In de praktijk blijkt dat de instellingen geen regels kennen over de toegankelijkheid van patiëntendossiers voor derden, dat men er nogal slordig mee is en op allerlei manieren zonder meer gegevens verstrekt. Maar, als een patiënt of cliënt zelf zijn eigen dossier wil inzien dan geldt er een ijzeren regel: nooit.

ONZEKERHEID OP ANTILLEN

Henk Waltmans heeft in het Kamerdebat met minister van der Stee (Koninkrijkszaken) over de hulp aan de Antillen gewezen op de onzekerheid die daar heerst over het hoe en wanneer van onafhankelijkheid. Een onzekerheid die een stevig beleid in de weg staat, zodat enige vaart in de ontwikkelingen wenselijk is. De regering kan daartoe bijdragen maar de betrokkenen zelf moeten in eerste instantie beslissen.

Tijdens zijn verblijf op de Antillen heeft Henk Waltmans daar een zekere terughoudendheid ten aanzien van de onafhankelijkheid geconstateerd.

Daarbij ook een zekere vrees bij de huidige machthebbers voor democratische en sociale veranderingen. Een echte staatkundige onafhankelijkheid moet een zekere mate van economische onafhankelijkheid met zich meebrengen. Maar de vraag is: wie bepaalt de Antilliaanse economie? De Antillianen zelf, of zoals in het Westen gebruikelijk, het internationale kapitaal? En wie bepaalt er de samenleving? De buitenlanders plus een kleine Antilliaanse bovenlaag? Of de bevolking in een bredere samenstelling?

Voor een democratische ontwikkeling en het opbouwen van een eigen

identiteit is onafhankelijkheid een voorwaarde. Maar wat zou die eigen identiteit moeten inhouden? Kun je een volk bouwen op basis van Papiamentto op drie van de eilanden en Engels op de drie andere? De strategische positie is bijzonder precair, niet alleen wegens de schakelpositie in het olie-transport van de VS naar en van Venezuela, maar meer nog door de ligging vlak voor de kust van Venezuela waar de georganiseerde publieke opinie een militaire pleegt te zijn. Daarom heeft Henk Waltmans een bijzonder zwaar hoofd in de defensie van de Antillen. Is een veiligheidspakt wel voldoende?

RON ROTE: HET RECHT VAN DE ZWAKSTE

Ron Rote (36) ontwikkelingsekonoom en sinds tien jaar lid van de PPR, is de auteur van de PPR-nota „Het recht van de zwakste” die aan minister de Koning, van ontwikkelingssamenwerking, is aangeboden. Een jaar of vijf al woont Ron Rote in Colombo, de hoofdstad van Sri Lanka (voorheen Ceylon) met vrouw en drie kinderen. Zijn vrouw en hij werken er in sloppenwijken aan een project tot verbetering van de huisvesting en verdere leefomstandigheden van de allerarmsten. Van een kort verblijf in

Nederland maakte hij gebruik om zijn nota aan te bieden aan een minister die het beleid van zijn ambtsvoorganger Pronk tracht terug te buigen. Een nota die ingaat op de oorzaken van de stagnatie in de ontwikkeling binnen derde wereldlanden en de rol daarin van de westerse industrielanden, die het ontwikkelingsamenwerkingsbeleid kritisch doorlicht en met reële alternatieven komt.

Over deze nota gaat het volgende gesprek.

Ontwikkelingshulp moet emancipatie van de Derde Wereld ondersteunen

WALTER VAN OPZEELAND

Waarom zijn ontwikkelingslanden arm?

Ron Rote: „Dat is de vraag die de nota „Het recht van de zwakste” allereerst stelt. We kennen interne factoren die de armoede in die landen veroorzaken, zoals ziekte of het klimaat, maar veel belangrijker in dit opzicht zijn internationale factoren omdat de arme landen daar heel weinig aan kunnen doen. Als je het internationale systeem analyseert kom je tot de conclusie dat er een fundamentele ongelijkheid heerst in de macht en de uitingen van die macht – zoals het internationaal vaststellen van prijzen, het opereren van grote westerse bedrijven in ontwikkelingslanden, de controle op kennis, patenten, octrooien, de overdracht van technologie. Kortom: allemaal factoren die leiden tot een vergroting van de afhankelijkheid van arme landen ten opzichte van de rijke landen: Europa, Amerika, Japan. Er bestaat een fundamentele belangentegenstelling tussen de arme landen en het rijke Westen.”

Nederland streefde – althans onder het kabinet-Den Uyl – naar een soort voorhoedefunctie om hier iets aan te verbeteren.

Ron Rote: „Dat hebben we wel geprobeerd ... Met name onder Pronk. In de nota gaan we uitvoerig in op de vraag in hoeverre wij in Nederland onze macht, onze koopkracht, onze mogelijkheden tot investeren, onze politieke kracht als een van de Negen in Brussel, gebruiken om ook de belangen van de ontwikkelingslanden een kans te geven. Hoe functioneert Nederland in dit opzicht binnen internationale kaders, de GATT-besprekingen, de VN-organen, de Wereldbank, het IMF en niet in de laatste plaats de EEG?

Onze conclusie is dat we tot dusver

bitter weinig hebben bereikt. Als je ziet hoe internationale besprekingen van de laatste jaren zijn verlopen. UNCTAD, de Noord-Zuiddialoog – zingen als nachtkaaarsen uit. Wezenlijke problemen wilde men niet oplossen. Hoogstens kwam er een fooi op tafel. Nederland heeft wel geprobeerd meer te doen, zoals ik al zei, onder Pronk, maar we hebben elke keer moeten inleveren.

We moeten goed beseffen dat dit niet alleen te wijten is aan de boze buitenwereld. Het komt ook door eigen, binnenlands-politieke factoren. Ontwikkelingsamenwerking is immers geen belangrijk ministerie. De dienst wordt meestal uitgemeakt door de ministers van buitenlandse zaken en van economische zaken. Dat betekent dat ontwikkelingsamenwerking bij ons maar een afgeleid stukje beleid is. Het moet passen in – en mag eigenlijk nooit haaks staan op – ons nationale en internationale beleid: NAVO, veiligheid, export en dat soort dingen.

Ook dit kabinet mag dan beweren dat het ontwikkelingsamenwerking de hoogste prioriteit wil geven, in de praktijk zie je dat onze ontwikkelingsamenwerking de bestaande ongelijke machtsverhoudingen in de wereld voor het grootste deel bevestigt en versterkt. Als je, zoals Pronk deed, aanzetten maakt om daar iets aan te veranderen door je internationale stellingname, dan merk je dat je moet inbinden als je te ver gaat – te zeer dwars ligt in de EEG, de Wereldbank politiek bekritiseert, wilt toetsen aan de inkomensverdeling binnen de arme landen, praat over mensenrechten ... Dat soort criteria gelden niet in het internationale verkeer. Het Westen wil de derde wereldlanden blijven overheersen via de bestaande handelspatronen, investeringen – met name door multinationale ondernemingen – door de vorm van hulpverlening en door bescher-

ming – protektie – van de eigen industrie.”

Is er dan in feite nog ruimte voor een voorhoedefunctie van Nederland?

Ron Rote: „Ik dacht van wel... Je kunt zeggen: er is enige ruimte. Zeker in de EEG. Ik denk bijvoorbeeld aan ons ontwikkelingsbudget van ruim drie miljard. Het bilaterale deel daarvan – het deel waarmee je hulp van land tot land kunt geven – is natuurlijk stukken kleiner dan drie miljard. Maar je zou

met dat deel groepen kunnen opzoeken in ontwikkelingslanden. Je zou er initiatieven van derde wereldlanden zelf mee kunnen steunen. Als er een grondstoffenfonds zou komen, dan zou je dat bijvoorbeeld een honderd miljoen gulden kunnen aanbieden. Met als gevolg politieke druk op je andere partners in het Westen. Het geeft ze te denken en op een gegeven moment kunnen ook zij niet meer achterblijven.

Een ander voorbeeld: Het IFAD, internationaal fonds voor landbouwontwikkeling, dat op de wereldvoedselconferentie van 1974 tot stand is gekomen, mede doordat Nederland – en

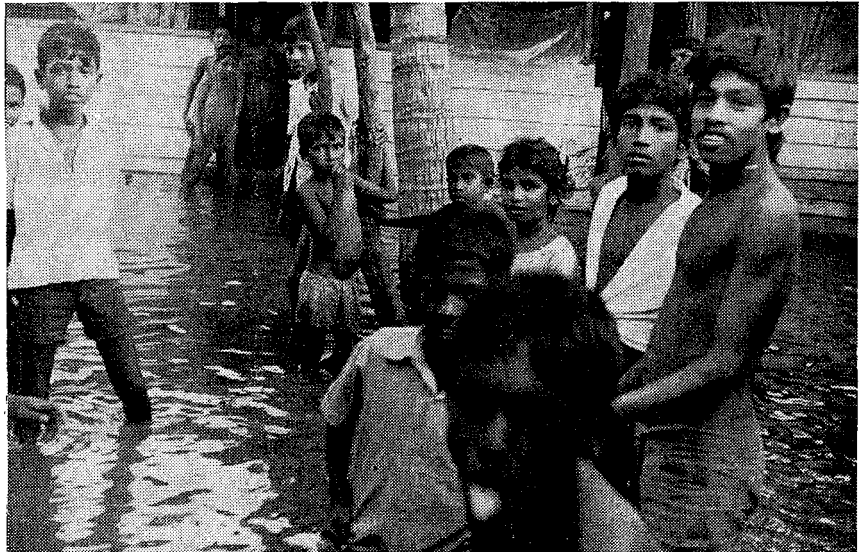
Zweden – de OPEC-landen in een bepaalde resolutie steunden. Ze deden dit tegen de zin van Amerika en de andere Europese bondgenoten.

Een opening kan ook het Lomé-overleg – tussen de EEG en haar oude koloniën in Afrika – over handelsvoordelen voor die ontwikkelingslanden bieden als je er ook de grote Aziatische landen in wilt betrekken. Tot dusver bestendigt Lomé in feite neokoloniale verhoudingen: het helpt wel, maar het houdt de boot af voor structurele veranderingen. Denk ook aan de protektie maatregelen in een aantal Europese landen.

Kort en goed: ruimte voor voorhoedefunctie van Nederland in internationaal kader. Hoe groot die functie is hangt af van hoe sterk je je wilt opstellen en dus van de vraag hoe serieus het kabinet zijn ontwikkelingsbeleid wil nemen."

Hoe serieus neemt het kabinet zijn ontwikkelingsbeleid?

Ron Rote: „Duidelijk minder serieus dan het vorige... Bijvoorbeeld – je kunt met je geld die groepen in ontwikkelingslanden opzoeken die veranderingen nastreven als in zulke landen niet de grote massa zelf deelneemt aan het ontwikkelingsproces, zoals je dat ziet in Cuba en in een aantal ex-Portugese koloniën.

Bloemendaal en Bloemendhal

Deze foto is door Ron Rote gemaakt in de armenwijk Bloemendhal van Colombo. De naam Bloemendhal is ontleend aan die van het welvarende Bloemendaal bij Haarlem en herinnert aan de tijd dat Sri Lanka nog Ceylon heette en een bezitting was van de Nederlandse Oostindische Compagnie.

Bloemendhal contrasteert schrijnend met het Nederlandse Bloemendaal: het is een onafzienbare verzameling van primitieve, uit oude, half verrotte planken, of golfplaten, in ieder geval uit afval zelfgemaakte onderkomens voor de allerarmsten. Dit Bloemendhal is een moerassig gebied waar wie geld heeft zeker niet wil bouwen. Tijdens de natte moesson staat het water er tot kniehoogte, zoals op de foto te zien is. Dat betekent dat Bloemendhal één groot open riool is waar ziekten vrij spel hebben, ook omdat het geld voor de nodige medische voorzieningen ontbreekt.

Het project waar Ron Rote aan werkt wil deze wijk deels verplaatsen naar een hoger gelegen gebied, deels het moeras opspuiten en in ieder geval de primitieve onderkomens vervangen door stenen huizen.

hebben elkaar nodig... Hulp is in het belang van arm én rijk. Dat is zo ongeveer het uitgangspunt.

Dat betekent dat de hulp wordt gematerialiseerd, gekoppeld aan de groei van ons inkomen, aan de groei van de export van Nederlandse producten naar ontwikkelingslanden. Met zo'n verengde economische-groedefinitie zijn we eigenlijk terug in de jaren vijftig, zestig. Terwijl toch duidelijk is

Vorig jaar winter heeft Ron Rote in het Nederlandse Bloemendaal een lezing met dia's gehouden over zijn Bloemendhal. Met als gevolg dat er een Stichting Bloemendaal-Bloemendhal kwam die bezig is met een inzamelingsactie voor aanvullende voorzieningen in het nieuwe Bloemendhal. Het Bloemendaalse geld is dus niet bestemd voor het project zelf – dat al gefinancierd is – maar voor zaken als de bouw van een gemeenschapscentrum, voor medicijnen, kleuterzorg, vakopleidingen.

Vanuit Bloemendaal is al een bedrag van f 28.000 overgemaakt, waardoor een vleugel van het gemeenschapscentrum binnenkort kan worden gebouwd.

Uiteraard is er meer geld nodig. En dat geld hoeft niet uitsluitend uit Bloemendaal te komen... Daarom hier het (sorry, nogal ingewikkelde) gironummer: 1 2 0 4 8 tnv ABN-bank Bloemendaal met vermelding tgv 56 23 40 416 tnv Bloemendaal-Bloemendhal.

Secretaris van de Stichting Bloemendaal-Bloemendhal is de heer W. Ockeloen, Vrijburglaan 13, 2051 LA Overveen.

gebleken dat dit niet werkt, dat ontwikkeling wel wat méér is.

Maar minister de Koning sprak eind oktober in zijn rede voor de VN niet van „internationale samenwerking” maar van „internationale economische samenwerking”. Een wettelijke verarming en ontkenning van wat er tot dusver is gegroeid. Je ziet

► pagina 12

PPR-nota over ontwikkelings-samenwerking

Ontwikkeling betekent immers een proces van bevrijding, van emancipatie, door de mensen zelf. Ontwikkelingshulp moet die processen ondersteunen. Je ontkomt dan niet aan politieke stellingname en keuze. Onder „doelgroepenbeleid” verstaan we in onze nota het helpen van groepen in ontwikkelingslanden die zelf streven naar veranderingen – al dan niet met instemming van de regering daar. Met zo'n doelgroepenbeleid zou je op den duur dus machtsverhoudingen kunnen veranderen. Het is een voorwaarde voor een daadwerkelijk, want emancipatorisch, ontwikkelingsbeleid."

Hoe staat het nu met dat doelgroepenbeleid?

Ron Rote: „Het huidige kabinet laat het doelgroepenbeleid volstrekt wateren. Politieke keuzes worden niet meer gemaakt. Het uitgangspunt lijkt de „interdependentiegedachte”: de opvatting van de onderlinge afhankelijkheid van rijke en arme landen; ze

Kans op progressieve meerderheid neemt toe

Ria Beckers heeft in haar, herhaaldelijk door applaus onderbroken rede tijdens het najaarskongres er op gewezen dat de drie leden tellende fractie van de PPR in de Tweede Kamer gezien haar aantal een onevenredig grote invloed heeft op de besluitvorming aan de linkerkant van de Kamer. „Wij kunnen, als het moet, keihard „nee” zeggen en dat meestal uitstekend motiveren; wij hebben bijna altijd alternatieven die doorgaans ook goed doordacht zijn; wij slagen er nogal eens in moties aangenomen te krijgen.”

RIA BECKERS TIJDENS KONGRES:

„Als wij in Den Haag wel eens onze moeilijke uurtjes hebben”, zo vervolgde Ria Beckers, „dan komt dat ook niet door ons kleine aantal – al moeten we daar wel iets aan doen – en ook niet door gebrek aan motivatie of doordat we geen ideeën hebben. Nee, dat gebeurt wanneer je je bijvoorbeeld realiseert dat we al zoveel jaren lang bij de begroting van Buitenlandse Zaken en Defensie dezelfde vragen stellen, dezelfde verlangens op tafel leggen – vanuit steeds andere invalshoeken en met steeds klemmender argumenten – en dat er in het beleid niets is veranderd.

Je hebt het moeilijk als je je realiseert wat Bestek '81 gaat betekenen voor uitkeringsgerechtigden, voor de nieuwe ontwikkelingen in de gezondheidszorg, voor de gezinszorg, het maatschappelijk werk, de kinderscherming – en je dan beseft dat er voor de zoveelste keer enkele stemmen ontbreken om het kwaad tegen te houden. Of wanneer je met keiharde informatie uit officiële Amerikaanse documenten over het in productie nemen van de belangrijkste onderdelen van de neutronenbom tegen een muur van niet willen weten oploopt.”

Leo Jansen neemt op het kongres de eerste felicitaties in ontvangst na zijn verkiezing tot lijsttrekker. (Foto: Dik van der Horst)

Maar hier staan evenzovele positieve ervaringen tegenover: de PPR-kernwapenmotie werd zoals gewoonlijk gesteund door PSP en CPN, maar ook door 3 CDA'ers en 13 PvdA'ers. We gaan vooruit. Zo kreeg ook de PPR-motie over de bescherming van persoonsgegevens in computers de steun van de hele Kamer – op Koekkoek na.

Twee dingen zijn duidelijk:

1. Hoe eerder dit kabinet verdwijnt, des te minder onheil kan het aanrichten;
2. de inbreng die de PPR in een ander program en een ander beleid kan hebben is waardevol én een heel eigen inbreng.

Juist door die aantoonbare eigen inbreng in de veranderingen die moeten plaatsvinden is het voor ons de moeite waard door te vechten, aldus Ria Beckers, maar dan moeten wij in staat zijn ons begrijpelijk ongeduld om te zetten in een lange adem, dan moeten wij – met het tij tegen – de onderstroom blijven versterken. Totdat die onderstroom van de progressieve beweging zich opnieuw met kracht naar buiten zal werken.

Drie-stromenland

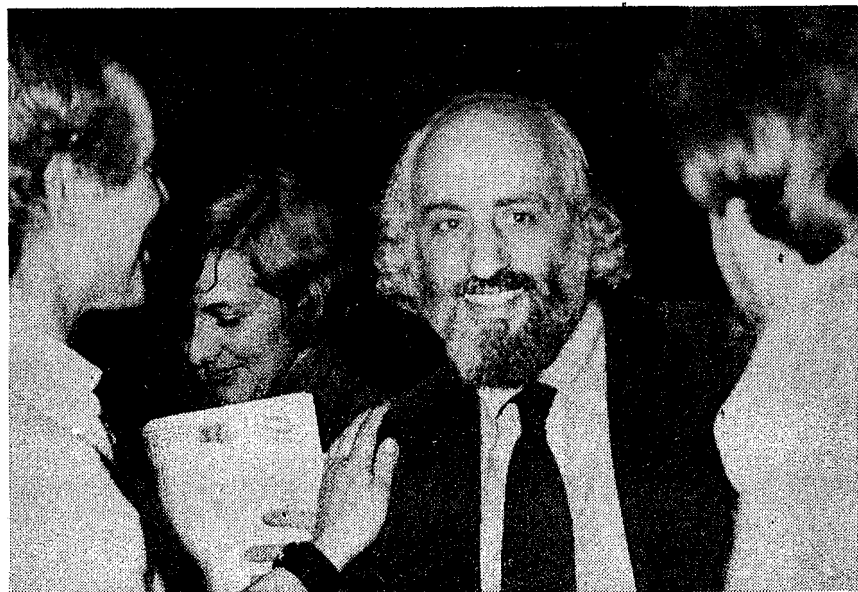
„Dat tij waar we tegenop – en soms onderdoor – moeten is de onzekerheid van de mensen. Een onzekerheid die zich uit in het kiezen van symbolen en in het wedden op grote partijen. Het tij van drie-stromenland. Het is ook de toenemende onverschilligheid voor de

politiek, die te oppervlakkig blijft en ondoorzichtig is. De zaken waar het om gaat en waar de mensen warm voor lopen worden immers keer op keer ondergesneeuwd door tactische en partijpolitieke manoeuvres. Dank maar aan het UCN-debat, aan de Kamerdiskussie over Bestek '81, aan het spoeddebat over het neutronenwapen.”

Ria Beckers constateerde een wanverhouding tussen de politieke kracht enerzijds en de economische en militaire macht aan de andere kant. De politiek heeft nog steeds geen vat op bijvoorbeeld armoede en honger in grote delen van de wereld, op het uitputten van de aardbodem, van energie en milieu, op de bewapeningswedloop. En dat is het wat vele mensen moedeloos maakt. Daarbij zitten we met een kabinet dat die ongelijke machtsverhoudingen nog versterkt, „dat ons als de nood aan de man komt zó goed zal verdedigen dat we er allemaal in blijven. Een kabinet dat de kleine ruimte die er nog is voor eigen beleid en eigen beslissingen niet eens wenst te gebruiken. Laat staan dat het ooit een konflikt tussen economische en politieke macht ergens zou willen uitvechten. Wie heeft er nu eigenlijk beslist over het UCN-project of over de aanlanding van vloeibaar aardgas in de Eemsmond? De mensen die het aanpak? Via hun parlement? ...”

Van Agt en Den Uyl, de symbolen van de twee grootste partijen, spelen hier handig op in. Ook het wedstrijd-element wordt dankbaar aangegrepen. Voor we het wisten reed de trein van drie-stromenland. Ook bij de Europese verkiezingen dreigt men die wedstrijd te gaan spelen. Maar juist als het om Europa gaat is er minder reden dan ooit om op de twee grootste partijen te

► pagina 12

Kongres-diskussie over Europese verkiezingen

Het kongresbesluit zelfstandig deel te nemen aan de Europese verkiezingen en indien mogelijk een lijstverbinding aan te gaan met onder andere de PSP kwam tot stand nadat met 211 stemmen vóór en 371 tegen een door Utrecht en Wageningen ingediende motie was verworpen die voor een gekombineerde lijst PPR/PSP was. Ten gunste van deze motie waren de andere, die dezelfde voorkeur uitspraken (ingediend door Nijmegen, Rotterdam, Leiden, Bennekom, Ede, Den Haag, Delft en Zaanstad) in de loop van de door vice-voorzitter Egbert Boeker geleide discussie successievelijk ingetrokken.

Nadat het kongres zich aldus met een meerderheid van 150 stemmen tegen samengaan met de PSP had uitgesproken werd het bestuursvoorstel „zelfstandig meedoen” bij handopsteken aangenomen. Het bestuur verklaarde zich akkoord met een motie van het Gooi die het streven naar lijstverbinding uitsprak en werd aangenomen. Verworpen werd een door Abcoude ingediende motie, die met PSP én EVP wilde samengaan bij de verkiezingen. Hetzelfde lot trof een door Dennis Willeman verdedigde en door een deel van het aktiecentrum ingediende motie die „niet deelnemen” aan de Europese verkiezingen wilde. Ten gunste van deze motie had Maastricht zijn motie van gelijke strekking ingetrokken.

Het aktiecentrum Groningen was met vijfendertig mensen aanwezig op het kongres en bleek onderling zeer verdeeld over deze kwestie. Dick Middel verwoordde het standpunt van de Groningers die het bestuursadvies wél steunden. Op een vraag van de Woerdense Cor Dijsting wat er waar was van geruchten als zouden bestuursleden met hun portefeuilles hebben gezwaaid in verband met hun voorstel antwoordde voorzitter Herman Verbeek met een pertinent „nee”: „Het bestuur wil het kongres op geen enkele manier onder druk zetten”.

Aan het begin van de discussie speelde een door Amsterdam ingediende motie van orde, die eerst wilde praten over de wijze van deelneming aan de Europese verkiezingen en dan pas de verdere afwerking. Deze motie

werd ingetrokken na de toezegging van het bestuur dat uitstel van beslissing eventueel mogelijk zou zijn, mocht de mening van het kongres daartoe aanleiding geven.

Kiesdrempel 4%

Het PSP-kongres had het partijbestuur per brief laten weten dat het zijn voorkeur had uitgesproken voor een samenwerking van partijen links van de PvdA bij de Europese verkiezingen. Bij de voorstanders van samengaan met de PSP op het PPR-kongres speelde ook de vrees dat de PPR alleen de kiesdrempel van 4% niet zou halen een rol. De PSP zou genoeg nemen met een PPR-lijsttrekker, de PSP zou bij een samengaan wel eens in de hoek van de PPR terecht kunnen komen, de vrees voor eigen identiteit van de PPR

Welzijnsdebat is nog niet afgesloten

speelde geen rol toen er nog met de PvdA werd gepraat, de PPR moest duidelijk stelling nemen tegen het machtsdenken van de PvdA en geen slippendragersrol willen spelen – aldus de meest opvallende argumenten van de PSP-voorstanders.

Voordat de discussie van start ging had Herman Verbeek het kongres gewaarschuwd dat één lijst met de PSP de PPR-kiezers in verwarring zou brengen. Het kiezersvolk van PPR en PSP is deels heel verschillend, zeker wat Europa aangaat. Gemeenteraadsverkiezingen hebben aangetoond dat dikwijls één lijst minder stemmen oplevert. Het is waar dat gemeentelijk vaak heel goed wordt samengewerkt met de PSP maar dat laat zich niet zomaar in een landelijk beeld vertalen. „Zelfs als we het over een Europees program eens kunnen worden”, aldus Herman Verbeek, „dan nog verwachten wij in de praktijk grote moeilijkheden als het op de uitleg van dat program aankomt. Wij moeten niet vergeten dat het de PPR is geweest die de PSP in het progressief overleg haalde. En als het dan tot konkreet programoverleg kwam liet de PSP ons keer op

Egbert Boeker als een der talloze sprekers tijdens het kongres. (Foto: Dik van der Horst).

keer in de steek. Het PSP-kongres wilde geen vuile handen maken”.

Menselijk Europa

Leo Jansen kreeg vervolgens 322 van de 462 uitgebrachte stemmen bij de verkiezing van een Europese PPR-lijsttrekker. Ongeldig waren 8 stemmen, blanco waren er 7. Dilia van der Heem kreeg 92 stemmen en Jaap de Jong 33. Leo Jansen zei te verwachten dat de PPR ondanks de hoge kiesdrempel van 4% een zetel kan halen in het Europese parlement. Bij de laatste verkiezingen kwam de PPR 1,5% tekort voor die drempel. „Maar ik ben er zeker van dat wij op eigen kracht een zetel kunnen veroveren. De PPR moet zich profileren als de partij die tegen verdere economische groei is, die daar zeer bruikbare alternatieven tegenover kan stellen, die voor een in alle opzichten menselijk Europa is. Bij partijen als CDA, PvdA en D'66 bestaat in dit opzicht veel meer onduidelijkheid over de koers”, aldus Leo Jansen.

Welzijn

De kongresagenda was duidelijk overladen. Dit „tweede welzijnskongres” kwam niet toe aan beslissingen over de hoofdstukken Edukatieve voorzieningen, Sport, Maatschappelijke dienstverlening/Sociaal-kultureel werk. Het bestuur beraadt zich nog over de vraag wanneer dit alles aan de orde zal worden gesteld, waarbij uiteraard de ook op dit kongres opgedane ondervindingen in aanmerking worden genomen. Het welzijn-gedeelte trok op zijn zachtst gezegd minder belangstelling hoewel uit de discussies bleek dat de deelnemers zich doorgaans goed hadden voorbereid en tegen het vaak hinderlijke kongresge-roezemoes konden. De meest opvallende, onder deze omstandigheden genomen kongresbeslissing is dat er een stuk moet komen over vreemdelingenrecht.

Voorhoedefunctie voor Nederland

(vervolg van pagina 9)

samenlevingen die veel hulp krijgen en wie het toch niet goed gaat. India bijvoorbeeld heeft op het ogenblik 20 miljoen ton rijst over, die in schuren ligt te verrotten. De armen, zo'n 60, 70% van de bevolking kunnen die rijst niet kopen... Als je uitgaat van die „independentiegedachte”, dat verouderde harmoniemodel, dan zie je dat de voordelen toevallen aan de sterkste partners in het wereldsysteem.

De sterksten... Dat zijn dus de industrielanden én de elites binnen de derde wereldlanden. Denk aan die rijst in India... Nederland zou een beleid niet mogen steunen dat er niet op is gericht de zwaksten, de armsten, koopkracht te geven voor die rijst, voor wat ze meer nodig hebben. Maar wat zie je?

Ik ben bang dat we teruggaan naar een beleid dat zich richt op exportbevordering, zonodig versierd met wat vrijblijvende verkoopsmoesjes. Neem bijvoorbeeld die honderdmiljoen gulden gemengde kredieten die als ontwikkelingshulp worden beschouwd — terwijl ze alleen maar een bancaire manier zijn om je goederen kwijt te raken. Een soort concurrentievervalsing in de ontwikkelingssamenwerking... Met het doel je spullen via zachte kredietvoorwaarden door de keel van de arme kopers te persen. Daar komt het op neer.”

Eigenbelang als uitgangspunt?

Ron Rote: „Dat harmoniemodel: als wij hun helpen, dan zijn ze geholpen. Ze gaan in ieder geval ook onze goederen afnemen. Maar die harmoniemo-

delmensen vergeten dat de armen in ontwikkelingslanden helemaal geen behoefte hebben aan importgoederen. Ze hebben eten nodig, kleding, huisvesting, onderwijs, ook veel collectieve goederen zoals water...”

Hoe kan het beter?

Ron Rote: „Ontwikkelingshulp, handel, investeringen moeten zodanig zijn gericht dat ze de derde wereldlanden in staat stellen een onafhankelijker koers dan tot nu toe te varen. Ze moeten emanciperen, zodat ze op een gelijkwaardiger basis dan nu kunnen deelnemen aan het internationale verkeer. In de nota spreken wij van „collective self-reliance”, kollektief zelfvertrouwen, samen sterk zijn van ontwikkelingslanden ten opzichte van de huidige rijke landen.”

Hoe krijgen ze die kracht?

Ron Rote: „In de nota pleiten we ervoor dat de ontwikkelingslanden zich groepsgewijs kunnen afkeren van het huidige wereldsysteem. Dat moet geleidelijk gebeuren, het kan betekenen dat ze een stuk minder hulp krijgen van de rijke landen, minder multinationals toelaten, hun export minder richten op westerse markten. Daar staat tegenover dat ze in de gelegenheid moeten zijn voor de eigen massa's te produceren, een eigen technologie te ontwikkelen, dat ze zoveel mogelijk samenwerken met andere landen in dezelfde positie.”

Dat kan niet in het huidige internationale systeem...

Ron Rote: „En dat betekent dat wil je ontwikkelingshulp serieus nemen, je ernaar toe moet werken dat het wél kan. De rijke landen kunnen dat soort

ontwikkelingen steunen, via handelscontracten, technische hulp, financiële verplichtingen. Stel dat er een ontwikkelingsbank door een aantal derde wereldlanden zou worden opgericht, dan zouden ze daarin kunnen bijdragen. Ze doen het niet, omdat ze vinden dat het tegen hun eigen belangen ingaat...

Hoewel... Ik denk aan die voorhoedefunctie van Nederland. En wij staan daarin niet alleen. Er zijn zeker gelijkgezinde landen, denk maar aan Canada, in zekere mate België, Zweden, Noorwegen, mogelijk Denemarken. Zulke landen zouden gezamenlijk een ontwikkelingsbeleid kunnen voeren dat ingaat tegen de blokpolitiek van het ogenblik die de ontwikkelingslanden buiten de bak houdt.

Omdat hier het eigenbelang in het geding is zal het een moeizame weg worden. Ook Nederland is immers een machtscentrum dat zal moeten inleveren als het binnen de bestaande machtskaders de belangen van de armsten en meest ontrenten bepleit.

De machtsstructuren zelf moeten uiteindelijk worden aangetast en dat betekent dat je niet ontkomt aan hervormingen, ook in eigen land: inkomenshervorming, versobering, een nieuwe levensstijl, arbeidsdemocratie, investeringscontrole. Je kunt spreken van een soort „kulturele revolutie” waar wij in het Westen aan toe zijn; in het belang van de vrede. Een totale ommekeer van de sterksten: dat te eisen is het recht van de zwakste.”

De nota „Het recht van de zwakste” kost f 10,—, afgehaald bij de Studiestichting voor Radikale Politieke Vernieuwing, Singel 277, Amsterdam; toegestuurd f 12,70, op giro 21 44 633 tnv Studiestichting.

RIA BECKERS

(vervolg van pagina 10)

stemmen. Men stemt immers niet op het CDA maar op de Europese christendemocraten, niet op de PvdA maar op de Europese sociaaldemocraten. „De weg naar drie-stromenland, kongres, zal alles kapotmaken wat we van de jaren zestig hebben overgehouden. Dat zal ons, dat zal ook de kiezers duidelijk moeten worden. Zoals het de boeren en de kleine winkeliers steeds duidelijker wordt dat de weg van schaalvergroting en machtsconcentratie een slechte weg is.”

Progressieve krachtenbundeling

Ria Beckers wees opnieuw op de noodzaak van een progressieve bundeling van krachten — al zal daar dan voor de Europese verkiezingen wat de PvdA betreft niets van komen. „Maar er is reden om aan te nemen dat daarna

het inzicht dat alle progressieve krachten in Nederland nodig zijn om het alternatief op tafel te krijgen ook in daden zal worden omgezet.”

Wat de europa-diskussie op het kongres betreft riep Ria Beckers op tot eensgezindheid, naar elkaar luisteren, bereidheid elkaars argumenten te wegen. „Daarbij komt dat de politieke situatie ons niet toestaat lang met onszelf bezig te zijn.

„Achter de schutting van hun radde verhalen en zondagse sermoenen spelen Wiegel en Van Agt met vuur. In razend tempo broeden zij het ene onheil na het andere uit: levering van verrijkt uranium aan Brazilië, Bestek '81, uitbreiding van de atoombaten, onze krijgsmacht, aanlanding van vloeibaar aardgas, opslaan van zwaar radio-actief afval in en op Nederlandse bodem, deelname aan een tweede snelle kweekreactor in Kalkar... en wie weet wat nog meer.

Hoe eerder dit kabinet verdwijnt

des te beter. En als de tekenen ons niet bedriegen zijn Van Agt en Wiegel al begonnen hun eigen graf te graven. De zelfverzekerde toon is weg, het dreigen begonnen. „Als politieke partijen en maatschappelijke groeperingen onwrikbaar vasthouden aan eigen inzichten en verlangens, de eigen haan koning willen laten kraaien en niet tot reële samenwerking bereid zouden zijn”, zo zei de minister president in Eindhoven, „zou de koopkracht van de modale werknemer én van de zwaksten in de samenleving wel eens met 3% kunnen dalen”. Zo spreekt iemand die de controle op wat hij heeft aangericht begint te verliezen. Van de beloofde dialoog hebben noch de Tweede Kamer noch de vakbeweging ook maar iets gemerkt.

De situatie is kritiek. Maar de kans op een progressieve meerderheid zal toenemen. Wij moeten hard aan het werk. Vertalen en operationeel maken wat wij willen.

Proefboringen kernafval zijn onverantwoord

Op dit moment is het onverantwoord om ook maar één stap te doen in de richting van proefboringen voor kernafval. Op zijn minst moet eerst worden afgewacht hoe de Kamer oordeelt over de opzet van de maatschappelijke discussie over kernenergie. Het is te hopen dat de regering dan voldoende materiaal heeft aangedragen om te kunnen oordelen over de vraag of proefboringen om radio-actief afval in zoutkoepels op te bergen wel of niet zinvol zijn. Als ze al zinvol zijn, dan moet de Kamer ook kunnen oordelen over de vraag of deze kunnen worden ingepast in een tijdschema dat ruimte biedt voor beoordeling in het kader van de maatschappelijke discussie over kernenergie.

Aldus Leo Jansens konklusie in zijn bijdrage tot het Kamerdebat over het onderzoek naar de opbergingsmogelijkheden van radio-actief afval in zoutkoepels. Hij diende een motie in

waarin wordt geconstateerd dat er vooralsnog geen voldoende uitzicht bestaat op mogelijkheden voor verantwoorde opslag van kernafval, dat kerncentrales op dit moment niet nodig zijn voor elektriciteitsopwekking en vergroting van de hoeveelheid kernafval dus onverantwoord is. De PPR-motie verzoekt de regering daarom de kerncentrales in Dodewaard en Borssele buiten werking te stellen. Zoals te verwachten werd deze motie door minister van Aardenne ontraden en door de Kamermeerderheid verworpen.

Leo Jansen wees erop dat men zich in het Noorden voorbereidt op een „Van Aardenne-offensief”: overal comité's van waakzaamheid en tegen de achtergrond van die gespannen sfeer moet de Kamer praten over de proefboringen waar de regering blijkbaar haast mee heeft wegens de besluiten over kernenergie. Het lijkt er sterk op dat de regering zichzelf in een positie manipuleert waarin het gebruik van zoutkoepels voor het opbergen van radioactief afval onontkoombaar wordt. De proefboringen maken bijvoorbeeld onderdeel uit van een Eu-

ropees programma gericht op verdere toepassing van kernenergie.

De regering gaat er van uit dat radioactief afval wordt opgewerkt. Dat betekent het risico dat er plutonium vrijkomt tijdens het opwerkproces. Maar over de vraag welke risico's aanvaardbaar zijn heeft de Kamer zich nog niet uitgesproken. Daarbij komt dat de criteria die zijn gehanteerd bij de keuze voor zoutkoepels niet toetsbaar zijn, wat wil zeggen dat de Kamer niets weet over de mogelijke gevolgen, daarover geen zinnig oordeel kan geven en nadere informatie nodig heeft. Dat geldt ook voor de vraag of er alternatieven zijn voor proefboringen, voor de tussenopslag van radioactief materiaal en voor opzet en uitvoering van de proefboringen op zichzelf. Bovendien moet de opstelling van de mensen in het betrokken gebied als een belangrijk uitgangspunt worden beschouwd voor de vraag wel of geen proefboringen.

Zoals bekend: minister van Aardenne deed slechts de belofte dat de proefboringen – waartegen de kamermeerderheid geen bezwaar had – slechts discussiestof leveren en de mensen in het Noorden niet voor voldongen feiten plaatsen – dus niet een eerste stap zouden zijn op de weg naar het bergen van radioactief kernafval. Maar ze gaan wél door omdat de regeringspartijen hun minister steunen. Begin volgend jaar ...

Bij de verkiezingen voor de Gewestraad Den Haag heeft de PPR een zetel behaald. In de vorige gewestraad, die vijf jaar geleden voor het eerst werd gekozen, had de PPR twee zetels. De ene zetel die nu uit de bus is gekomen is een restzetel.

Het CDA heeft een winst geboekt van drie zetels, en heeft er nu 49. De VVD was de grote verliezer en ging van 15 naar 12 zetels, de PvdA van 18 naar 17. D'66, in de vorige gewestraad niet vertegenwoordigd, heeft er nu 4. DS'70 en de CPN verloren hun enige zetels. De PPR is, gezien de algemene politieke trend, hoopvol uit de stembus gekomen.

GRYP JE KANS!!!
en verdiep jezelf door de

SRN/SJW

VERBODINGSKURSUSSEN
DIEP

OOSTERHESSELEN: 27/28 jan.
BAARN: 10/11 febr.

Meer informatie?

PPR-Aktiekrant van 29 september
of bel: 020 / 25 60 46

Principieel praten is wel mooi, maar je verandert er de samenleving niet mee..!

Miljoenen Nederlanders willen een andere samenleving. Een samenleving met vrede. En zonder discriminatie. Een samenleving met een schoner milieu. Met meer inspraak. Meer democratie. En met meer kansen voor iedereen.

Dat vraagt verandering. Daarvoor is idealisme nodig. En strijd. Maar vooral macht. De macht van het aantal. De macht van het kapitaal. Het is dus wel even belangrijk om na te gaan, aan wie u uw (spaar)geld toevertrouwt.

De Algemene Spaarbank voor Nederland (de ASN) is voortgekomen uit de kring van de moderne arbeidsbeweging. Opggericht met het doel een vinger te krijgen in de financiële pap. Een vinger die zou kunnen en moeten uitgroeien tot een vuist in de strijd voor een betere samenleving.

De ASN, opgericht door het NVV en de Centrale, verloochent haar afkomst niet. Zij belegt de haar toevertrouwde 180 miljoen gulden van zo'n 55.000 rekeninghouders binnen de daartoe voorgeschreven richtlijnen, waarbij haar voorkeur uitgaat naar projecten van algemeen en sociaal belang. De ASN geeft dus rente zonder bijmaak!

**Algemene Spaarbank
voor Nederland**
Niet praten, maar doen... uit principe!

De ASN groeit gestaag. Maar om een vuist te kunnen maken is aanzienlijk meer nodig.

Wilt u meer weten over de ASN en haar vele spaarmogelijkheden? Stuur haar dan de hieronder afgedrukte bon ingevuld toe in een envelop met als adres:

Algemene Spaarbank voor Nederland,
Antwoordnummer 1188, 2500 WB Den Haag
(een postzegel is dan niet nodig!) Ook kunt u
bellen: 070 - 47 01 81 (3 lijnen). Of bezoeken:
Rijnstraat 28 in Den Haag (van 8.30 uur tot
17 uur).

Naam en voorletter(s): _____

Adres: _____

Code en woonplaats: _____

Wenst nadere inlichtingen over:

- * de ASN in het algemeen
- de ASN-spaarrekeningen, gekoppeld aan de postrekening
- wenst tevens een formulier om een postrekening te openen
- het giraal-sparen (= sparen zonder boekje)
- de VROEG-BIJ-rekening (een unieke regeling voor jeugdigen van 0 t/m 17 jaar)
- het jeugdsparen De Zilvervloot (een regeling voor jeugdigen van 15 t/m 20 jaar)
- het termijnsparen (met opzegtermijn)
- het depositosparen (met een vaste looptijd)
- spaardeposito-bewijzen (met een vaste looptijd)

*svp aankruisen hetgeen u wenst

Een jaar AAA

Het AAA, Alternatief Ambtenaren Actiecomité, dat een jaar geleden van start ging is inmiddels uitgegroeid tot een wat gemêleerd en springlevend gezelschap. Er zijn ruim 1300 adhesionisten en veertig à vijftig actieven in de verschillende regio's rond een groep van twaalf die zich tweeweke-lijks en zonodig wekelijks rond een tafel schaart. Qua samenstelling draagt het AAA nog duidelijk de tekenen van zijn geboorte: ergernis over onderwijshonden die met hand en tand hun „verkreten rechten” verdedigden – terwijl velen niet eens de kans krijgen zich dergelijke rechten te verwerven.

Het afgelopen jaar is besteed aan soms uitvoerige maar veelal vruchtbare discussies over doelstellingen en aktiemodellen. Omdat de politieke situatie veranderde moest telkens weer worden doorgesproken hoe het AAA zich het best kon opstellen.

Het AAA kan in ieder geval constateren dat het begrip voor matiging en nivellering om daarmee ruimte te scheppen voor andere waarden groeiende is. Het primaire doel van het AAA is: *matiging en nivellering van de salarissen van beter betaalde ambtenaren ten gunste van de werkgelegenheid*. Uiteindelijk doel: *rechtvaardiger verdeling van werk en geld*. Drie argumenten geven het AAA aanleiding bij de eigen categorie te beginnen:

„Omdat het onszelf betreft, meestal wordt gepleit voor een start bij tand-

artsen, ministers of allemaal tegelijk. Het resultaat in beide gevallen is hetzelfde: er gebeurt niets. Bij jezelf beginnen geeft je recht van spreken.

Omdat wij beter worden betaald; na vele discussies hebben wij een grens genoemd van f 50.000,—. Ons eigen salaris, een geloofwaardigheidsgrens, objectief gezien een goed salaris. Een salaris zoals niet meer dan tien procent van het Nederlandse volk verdient!

Omdat wij (semi-)ambtenaren zijn; de kranten staan bol van de argumenten. De belangrijkste vinden wij de arbeidszekerheid en het goede pensioen. Dat de trend goed in elkaar moet zitten lijkt ons een logische zaak. Maar zelfs met een juiste trend zit een ambtenaar nog goed in vergelijking met zijn collega in het bedrijfsleven”.

Aldus een brief van het AAA aan zijn adhesionisten. Daarin wordt ook het volgende aangevoerd:

„– Het besef dat het grotendeels gedaan is met de economische groei en dat het bepaald niet gewenst is deze groei weer volledig te herstellen en zo alle kwaad te bestrijden, nog afgezien van de vraag of dit mogelijk is;

– het besef dat met het stoppen van deze groei het verdelingsvraagstuk in een ander licht komt te staan en veel meer onze aandacht vraagt;

– het besef dat werkloosheid een kwaad is in onze maatschappij. Een mogelijk groeiend nieuw arbeidsethos is er nog niet en nu is een bepaalde

groep onvrijwillig slachtoffer van de werkloosheid. Bovendien is er nog veel en goed werk te doen, ook al moet het begrip „werk” dan wellicht iets anders worden geformuleerd;

– het besef dat een groep als de onze niet alle problemen kan oplossen, zich ook niet kan inzetten voor alle middelen ter oplossing van het probleem werk- en geldverdeling. Bevorderen van deeltijdarbeid is zo'n punt. Hierdoor wordt ook matiging van inkomens bereikt. Wij gaan ons echter niet in eerste instantie hierop werpen, in de hoop dat andere groepen het doen (misschien zelfs een aparte themagroep van het AAA). Wij zien er dus van af om ons niet te laten afleiden van onze primaire doelstelling;

– het besef dat een burgercomité als het onze kan werken aan een politieke basis voor het relativeren van de waarde die wordt gehecht aan de hoogte van het inkomen. Zo kan worden gekomen tot een rechtvaardiger inkomensverdeling, een betere werkverdeling, een ander arbeidsethos...;

– het besef dat ons comité bij uitstek politiek bezig is, waar men in de politiek altijd een beroep moet doen op de bereidheid van de mensen om ook naar de belangen van anderen te kijken. Hierdoor is zeker een aanknopingspunt in de werkelijkheid te vinden.”

Tijdens een onlangs gehouden communicatiedag van het AAA bleek alle instemming met deze punten. Besloten is in februari of maart opnieuw zo'n communicatiedag te houden. Korrespondentieadres: AAA, Postbus 52, Badhoevedorp.

PPR en werkvloer

Pas geleden vroegen een paar van die als goed bekend staande PPR-leden wat ik eigenlijk in de PPR deed. Ik kon ze geruststellen dat er voor iemand als ik, een jongen van de werkvloer, nog heel wat te doen is in de PPR. Het belangrijkste is wel die PPR duidelijk te maken dat ze zich ook eens met de arbeiders gaat bezig houden en dat de PPR eens uit die ivoren toren komt om op de werkvloer te vertellen wat ze voor arbeiders wil doen. Maar dan wel in een taal die op de werkvloer wordt verstaan en niet dat geleerde universiteitsstaaltje van welzijnswerkers en andere nieuwe middenstanders.

De PPR moet eens aan de arbeiders duidelijk maken wat voor ondernemingsraad ze wil. En dat ze altijd een „milieu-partij” is geweest en zich daarom wil inzetten voor arbeiders die hun werk in een afschuwelijk arbeidsmilieu moeten doen met veel geluidshinder en vaak bedompte

werkruimten.

De PPR maakt zich verschrikkelijk druk over 182 Marokkanen, 200 zigeuners en allerlei andere onderdrukte groepen waar ook ter wereld. Daar heb ik helemaal geen moeite mee, maar ik vraag me wel af waarom de PPR geen woord zegt over de onderdrukte industrie-slaven in ons land. Waarom wel eindeloze kongres-

DE STEM DES VOLKS

sen over welzijn en milieuzaken en dat soort problemen, maar nooit over de arbeidsomstandigheden? En daar zou de werkvloer eens aan het woord moeten komen.

Maar volgens mij kent de PPR de vrouwen en mannen van de werkvloer niet. Ze weet niets van de arbeidsomstandigheden van ons. Ook niets van de angst per dag ontslag te kunnen krijgen. De PPR begrijpt volgens mij niet dat als een werkloze

zijn kind niet verder kan laten leren dit niets te maken heeft met een universiteit of zoiets maar met een lts en een mavo.

Het gemiddelde PPR-lid slaat die trede over. Voor haar of hem is lts of mavo een lachertje. Voor een arbeider is het vaak voor zijn kinderen de enige bereikbare hogere studie.

Ik ken ze wel de pas afgestudeerden die mij vertellen dat ze wel een baan kunnen krijgen maar dat die maar f 35.000 per jaar oplevert. Ze hebben er geen flauw benul van dat alleen een heel goeie arbeider dit bedrag misschien met zijn 65ste bereikt.

Ik wil daarom een beroep doen op de echte radikalen in de PPR om zich eens voor de werkvloer in te zetten. Die „salon-radikalen” die zich als arbeider denken te vermommen met een soort werkbroek, een shaggie en een pilsje zijn voor mij al lang door de mand gevallen.

KO VAN AMERONGEN
UTRECHT

maak het DERDE RUSSELL TRIBUNAAL mogelijk

Het Derde Internationale Russell Tribunaal voor klachten over schendingen van de mensenrechten in de BRD en West-Berlijn heeft in april van dit jaar zijn eerste zitting gehouden. Dit was onder meer mogelijk dank zij massale internationale steun. In Nederland kwam f 35.379,73 binnen bij het Nederlandse sekretariaat van het Derde Russell Tribunaal.

De jury kwam, na zorgvuldig onderzoek, eenstemmig tot de konklusie dat burgers in de BRD op politieke gronden het recht wordt ontnomen hun beroep uit te oefenen. Zij konkludeerde dat deze „Berufsverbote” een aantasting betekenden van de mensenrechten.

De huidige discussies over de „Berufsverbote” zijn mede een gevolg van de eerste zitting. De praktijk van de „Berufsverbote” is hiermee nog niet verdwenen. Er bestaat een snuffelapparaat dat het „belastende” materiaal verzamelt. Dit apparaat en de ermee gepaard gaande censuur intimideren Duitse burgers.

Daarom heeft de Internationale Jury besloten op haar tweede en laatste zitting, 3 t/m 6 januari 1979, de volgende punten te behandelen:

- censuur in de BRD;
- ontwikkeling en methodes van de „Verfassungsschutz”;
- beknotting van de rechten van personen die betrokken zijn bij strafprocessen.

Om het tribunaal verder financieel te steunen en om de grote internationale solidariteit duidelijk te maken roept het Internationale Sekretariaat van het Derde Russell Tribunaal mensen buiten de BRD op de tekst te ondersteunen van een advertentie die in „Die Zeit” zal worden geplaatst. Dat kan door f 15,— over te maken op postgiro 3 7 9 1 7 8 3 tnv. Gerard Klein Poelhuis, Amsterdam ovv. „Adv. Die Zeit” en functie/beroep van de adhe-siebetuiger. Daarnaast wil het Nederlandse sekretariaat in Nederlandse bladen een oproep tot steun adverte-ren. Wie daaraan mee wil doen maakt f 15,— extra over op dezelfde manier als bovenvermeld.

De tekst van de advertentie voor „Die Zeit” luidt:

„Met zorg volgen wij de ontwikkelingen van de Westduitse liberale rechtsstaat. Met zorg nemen wij de beknotting van de mensenrechten waar, die daar door „Berufsverbote” en andere maatregelen tot uiting komt.

Onze zorg betreft zeker niet de ontwikkelingen in de BRD alleen. Zij betreft – met het oog op de nauwe betrekkingen tussen de Westeuropese landen – evenzeer soortgelijke ontwikke-

lingen in eigen land. Wij vrezen dat, gezien de belangrijke rol die de BRD in de westelijke wereld speelt, de ontwikkelingen aldaar ook in ons eigen land zullen doorwerken; m.a.w. dat ook bij ons anti-liberale tendensen kunnen worden versterkt.

Daarom steunen wij het Derde Internationale Russell Tribunaal, dat de situatie van de mensenrechten onderzoekt. Wij doen op iedereen een beroep om de beknotting van de mensenrechten in de BRD, alsmede in elk ander land, te bestrijden”.

PART-TIME MEDEWERKER

De Europagroep van de PPR en de Stichting Radikale Vorming zoeken voor de periode van 1 januari tot 1 juni een part-time medewerker voor 20 uur per week.

De Stichting heeft tot doel vormings- en scholingsactiviteiten te verzorgen voor belangstellenden op basis van de doelstellingen van de PPR.

De nieuwe medewerker zal, in nauwe samenwerking met de Europagroep van de PPR, de leden moeten vormen en scholen over de Europese integratie en de Europese verkiezingen.

- Taken:
- Het samenstellen van een discussienota.
  - Aan de hand van deze nota discussieavonden organiseren.
  - Organiseren van studieweekenden over één speciaal probleem van de Europese integratie.

- Vereisten:
- Een afgeronde HBO-opleiding of een gelijkwaardige opleiding.
  - Ervaring in het werken met groepen.
  - Inzicht in de ontwikkelingen in het politiek vormingswerk.
  - Beschikking over organisatorische kwaliteiten.
  - Kennis over de Europese integratie.
  - Het lidmaatschap van de PPR strekt tot aanbeveling.

Rechtspositie: Volgens de LOAC-regeling (Salarisschaal c2)

Sollicitaties: binnen 10 dagen te richten aan: Europagroep PPR, Singel 277, AMSTERDAM.

Gewone mensen in aktie tegen kernwapens

pag. 8 en 9

PPR

AktieKrant

uitgave

Stichting Radikalenkrant
verschijnt
elke twee weken

direkte

Jan Heytel, Gidi van Dongen,
Louis Vuurboom

redaktieraad

Erik Akkermans, Gerard de Oude,
Kees van Twist

redactie

Hans Berrevoets, Stéphanie Brokerhof,
Harm Lamberts, Wil Merkies,
Walter van Opzeeland (eindredacteur)
Kees Waagmeester

produktie

Lumax b.v., Utrecht
Brouwer offset, Delft

redactie-adres

Walter van Opzeeland,
Rapenburgerplein 67,
1011 VH Amsterdam, tel. 020-254434

kopij

naar het redactie-adres
getypt met redelijke marge
blad aan één kant gebruikt

abonnementen

à f 22,- per jaar
Buro Politieke Partij Radikalen
Singel 277, Amsterdam
Telefoon 020-227342

kontributiebetalingen

Penningmeester PPR,
postgiro 1575600 te Amsterdam

advertenties

uitsluitend: Jan Heytel,
Schreveliusstraat 68, Haarlem
Telefoon overdag 02505-791,
's avonds 023-314160

basis-layout

Joep Paulussen

AGENOR

GERRITJAN VAN OVEN

In een donker herenhuis in de Brusselse Rue Hobbema – op een steenworp afstand van de Place Schumann waar de EG-hoofdzetel is gevestigd – huist het coöperatief Agenor (Grieks voor: vader van Europa). Agenor werd in 1967 opgericht door een aantal bij de EG werkzame ambtenaren en enkele journalisten die als EG-korrespondent in Brussel verbleven. Het was een groep van mensen met een niet-dogmatisch-linkse opstelling die vonden dat de ontwikkelingen binnen de EG de verkeerde kant opgingen en dat er vanuit de linkerkant van het politieke spectrum te weinig tegenwicht geboden werd.

Dat uitgangspunt geldt nog onverminderd. Doelstelling van het coöperatief is dan ook een communicatiekanaal te vormen tussen die groepen en personen in West-Europa die kritisch staan ten opzichte van de huidige ontwikkelingen binnen de gemeenschap (het bevorderen van ongebreidelde economische groei, stimuleren van de kern-energie, ondoorzichtige en ondemocratische besluitvorming, geen solidariteit met derde wereld e.d.) en die zich actief voor verandering daarvan inzetten.

Daartoe wordt (in het Engels) een blad (ook Agenor geheten) uitgegeven (tot 1975 een maandelijks krant, tegenwoordig een achtal themanummers per jaar). Daarin worden ontwikkelingen in verschillende Europese landen, die over de grenzen heen weinig bekend zijn gesignaleerd (zoals bijvoorbeeld anti-kerncentrale-acties in Wyhl, Brokdorf en Malville alsook een aantal bedrijfsbezettingen als die van de franse onderneming Lip).

Ook wordt wel commentaar geleverd op binnen of buiten de EG ingenomen standpunten met betrekking tot de gemeenschap (zo bijvoorbeeld het „Anti-Tindemans rapport” naar aanleiding van het door deze Belgische oud-premier geschreven rapport over noodzakelijke veranderingen van de gemeenschap en de bekende „Letter to an Anti

VOLGENDE NUMMER 19 JANUARI

De volgende PPR-aktiekrant zal verschijnen op 19 januari. De redactie wenst allen het beste ter gelegenheid van de komende feestdagen en de jaarwisseling: voor 1979 een leven naar menselijke maat, vooruitgang op de lange weg naar een betere verdeling van rijkdom, macht, werkgelegenheid in de wereld, een schoon milieu, óók een menselijk Europa en al het andere waar wij als PPR voor staan.

Marketeer”, waarin de tegenstand binnen de Engelse Labour Party tegen aansluiting van Engeland bij de EG werd bekritiseerd).

In het voorjaar van 1979 zal een zogenaamd „alternatief platform” als themanummer worden uitgegeven. Een programma voor de toekomst van de EG om te laten zien (na de weinig schokkende teksten van de traditionele politieke groeperingen, het program van de socialisten helaas niet uitgezonderd) hoe het misschien ook zou kunnen. Aan dit platform wordt op het ogenblik in samenspraak met een aantal aktiegroeperingen gewerkt.

Agenor telt zo'n 100 leden-kontribuanten (minimaal f 10,- per maand) en ruim 500 abonnees op het blad (8 nummers à f 35,-). Het bestuur is in handen van een tienkoppig bureau, dat voor drie jaar wordt gekozen. De uitvoerende organisatie geschiedt vanuit Brussel, waar ook een vaste stafkracht zit.

Dat een dergelijke groep voor de ontwikkeling van Europa van belang is vinden misschien ook lezers van dit blad. Wie lid of abonnee wil worden dan wel eens een proefnummer zou willen lezen wordt verzocht dat even te melden aan:

G. J. W. van Oven
(kontaktpersoon Agenor-Nederland)
Kerkstraat 338
1017 JA Amsterdam

Stort de PPR vol

... en trouwe lezers weten dat dit slaat op het PPR-VERKIEZINGSFONDS giro 5 5 5 in Ommen dat nu meer dan ooit behoefte heeft aan bijdragen – liefst regelmatige (via zo'n automatische giromachtiging, weetjewel) in verband met de campagne voor de Europese verkiezingen. De PPR móet laten zien dat ze er is. Dat kost – ook – geld. Nu, met het einde van 1978 in zicht, een prachtkans om althans financieel iets „goed” te maken. Penningmeester Guus Vrolijk van het PPR-Verkiezingsfonds wenst alle gevers (en goede-voornemers) het allerbeste ter gelegenheid van de komende feestdagen en de jaarwisseling.

OMDAT HET OM MENSEN GAAT
OMDAT HET OM MENSEN GAAT
OMDAT HET OM MENSEN GAAT

WINTEROCHTEND ZONDER ZON

HENK WALTMAANS

Een winterochtend met wat witte en donkerbruine bladeren op de grond voor het raam van mijn werkkamer, huizen aan de overkant die ineens weer zichtbaar zijn, net of ze pas uit het groen van de takken en bomen weer opgegroeid zijn. Wat zachte wind, de kleine takken bewegen het meest, de takken van de bomen die het diepst zijn ingegraven, roeren zich nauwelijks.

Het is een ochtend zonder zon. Het kon wel een oorlogsdag zijn, aan de Somme in 1914 of bij Dixsmuide in 1917, het kon ook de omgeving van Kirkenau zijn in 1943 of wellicht Langemanshof in 1992.

Ik ben zoals zovelen tot de PPR gekomen op grond van het nieuwe veiligheidsdenken, dat daarin gestalte kreeg. Dat was mijn invalshoek. Men behoeft de bijdragen welke de eerste jaren zijn geleverd in en buiten de Kamers maar te lezen, om te weten hoezeer het werelddenken, wereldveiligheid en wereldgerechtigheid het beeld van onze partij hebben bepaald. Later zijn daar terecht de an-

dere wezenlijke elementen bijgekomen, die van de PPR een geheel eigen nieuwe partij hebben gemaakt: democratisering van de economische orde, zorg voor het milieu en het welzijn in een eerste aandacht voor diegenen die in de welvaartsstaat de achterhoede vormen.

Toch wil ik in het laatste nummer van de PPR-aktiekrant van dit jaar de aandacht vragen voor ons tien jaar oude streven tegen de kernbepapening. Op allerlei wijze hebben wij de strijd tegen de kernbepapening gevoerd, in en buiten het parlement, alleen en met andere partijen.

Intussen is de bepapeningswedloop en de verspreiding van de kernbepapening doorgegaan; sinds het kabinet-Van Agt/Wiegel in snellere vaart.

Ik hoef niet te verduidelijken waarom wij tegen de kernwapens zijn, principiël en praktisch, dat is genoegzaam bekend.

Ik wil wel verduidelijken waarom wij nu met nog meer energie moeten blijven zoeken naar wegen om onze

argumenten doeltreffend over te brengen.

Het werkgelegenheidsklimaat en in het algemeen het economisch klimaat is niet gunstig en dat betekent, dat materiële zorgen begrijpelijkerwijs de overhand krijgen en er minder aandacht is voor langere termijn doelstellingen en voor het zekerstellen van de toekomst. Wie nu werkloos is, heeft geen tijd voor toekomstdenken. Bovendien wordt het werkgelegenheidsargument door de wapenfabrikanten en hun „handlangers” in Kamer en regering misbruikt om de verhoging, kwalitatief en kwantitatief, nucleair en konventioneel, van de bepapening door te drukken.

Het is onze taak daar doorheen te prikken en het veiligheidsbeleid te verbinden met het vraagstuk van werk voor allen.

Als we daarin slagen komen er wel nog veel winterdagen zonder zon, maar zullen de slachtvelden gaan behoren tot een wrede achter ons liggende periode in de geschiedenis van de mensheid.

OMDAT HET OM MENSEN GAAT
OMDAT HET OM MENSEN GAAT

DIE UNVOLLENDETE...

JAN ZUIDGEEST

Zoals vaker het geval is kwam ook het novemberkongres weer in tijdnood. Zodoende moest de behandeling van een drietal welzijnsstukken uitgesteld worden. Namelijk de stukken over edukatieve voorzieningen, over sport en over maatschappelijke dienstverlening en sociaal-cultureel werk. Dat is jammer. Voor degenen die daar ijverig aan gewerkt hebben, maar ook voor de partij. Het is namelijk van belang te kunnen beschikken over uitgewerkte partijstandpunten op zoveel mogelijk terreinen.

Het partijbestuur heeft zich, samen met de voorzitter van de themagroep Welzijn, Karel Beckers, afgevraagd hoe het nu verder moet. Met het volgende resultaat.

In de eerste plaats is er afgesproken dat de organisatiecommissie zich zal buigen over de vraag of er geen proce-

dures te bedenken zijn waardoor een kongres meer zaken kan afwerken zonder afbreuk te doen aan een zo democratisch mogelijke besluitvorming. In de tweede plaats worden er verschillende mogelijkheden nagegaan om tot publikatie te komen van die stukken - niet alleen welzijnsstukken - die al door kongressen zijn vastgesteld.

In de derde plaats wordt er op het ogenblik druk gewerkt aan een stuk over vreemdelingenrecht. De bedoeling is: dit stuk op het komende voorjaarskongres te behandelen, naast de zaken die met de Europese verkiezingen te maken hebben.

In de vierde plaats is besloten de drie resterende - bovengenoemde - welzijnsstukken op de agenda te plaatsen van het najaarskongres 1979. Wat betreft sport alsook wat betreft maatschappelijke dienstverlening en sociaal-cultureel werk komen er nieuwe

kongresstukken waarin de reeds aangenomen of verworpen categorie-1-amendementen verwerkt zijn.

Wat edukatieve voorzieningen betreft maakt de redaktiecommissie op korte termijn een nieuwe tekst door de bestaande tekst aan te vullen / te wijzigen met gebruikmaking van de positief gepreadviseerde amendementen. Dit stuk wordt dan doorgenomen - en eventueel bijgesteld - met mensen van de onderwijsgroep en met andere geïnteresseerden die zich daarvoor kunnen aanmelden (bij Karel Beckers of bij ondergetekende). Dit stuk gaat vervolgens ter discussie de partij in, terwijl er medio volgend jaar een studiedag over belegd wordt. Op basis van die peilingen wordt het stuk eventueel opnieuw bijgesteld en gaat dan als kongresstuk de deur uit.

In de vijfde plaats zal binnen de themagroep welzijn bekeken worden welke andere onderdelen nog nadere uitwerking behoeven in de vorm van te zijner tijd door kongressen vast te stellen stukken.

Geen Dollardhaven

De Dollard moet als onvervangbaar natuurgebied onaangetast blijven. Daarom mag de aanleg van een Dollardhaven - waartoe West-Duitsland vergaande plannen heeft die ook het nederlandse deel van de Dollard betreffen - niet doorgaan. Er mag ook geen koppeling worden gelegd tussen de LNG-onderhandelingen met West-Duitsland en de lopende onderhandelingen over de Dollardhaven.

Aldus de kerngroep van 9 december in een motie, die er nog op wijst dat

- de Dollard een onderdeel is van de Waddenzee;
- het nederlandse deel van de Dollard door de Nederlandse regering tot beschermd natuurgebied is verklaard;
- Duitsland vergaande plannen heeft om in het nederlandse deel van de Dollard een haven aan te leggen met industrieterreinen.
- de ekologische konsekventies van de aanleg van een Dollardhaven door West-Duitsland volgens het Rijksinstituut voor Natuurbeheer, aanzienlijk zullen zijn 1);

- door de Tweede Kamer de aanlanding van LNG is toegewezen aan de Eemshaven op voorwaarde dat er geen koppeling gemaakt zou worden met de Dollardhavenonderhandelingen;
- Duitsland zich op het standpunt stelt dat de milieuproblemen van de aanlanding van LNG besproken moeten worden tezamen met de economische en milieuproblemen van de Dollardhaven 2);

1) M. Bergman, N. Dankers, De ecologische konsekventies van het aanleggen van de Eems door de Dollard, Texel, oktober 1978.
2) Brief van staatssecretaris van der Mey aan de Tweede Kamer n.a.v. de aanlanding van vloeibaar aardgas, 6 november 1978; nr. BL-78-515.

Jac. Zuurbier nieuw bestuurslid

De kerngroep van 9 december, gehouden in Trianon te Utrecht, heeft in plaats van Ad Kaarsemaker, die zijn functie in het bestuur heeft neergelegd, Jac. Zuurbier uit Santpoort (oud-gedeputeerde van Noord-Holland) benoemd. Hij heeft als enige van de niet gekozen kandidaten op het kongres

meer dan een derde van het aantal uitgebrachte stemmen op zich verenigd. Jac. Zuurbier zal de Ad Kaarsemaker toebedeelde portefeuilles overnemen en zich dus met de volgende deeltaken bezighouden: kongresvoorbereiding, raads- en statenwerk, contact kongrespresidium en contact kerngroepcommissie.

Agenda

De kerngroep besloot in 1979 op de volgende data bijeen te komen: 17 februari, 31 maart, 9 juni, 25 augustus, 29 september en 8 december. Het Europa-kongres wordt op 21 april gehouden. Het najaarskongres zal het derde welzijnskongres worden. Een samenhangskongres kan op zijn vroegst in het voorjaar van 1980 plaatsvinden.

Kandidaatstelling Europese lijst

Op 21 april 1979 beslist het kongres welke partijleden behalve lijsttrekker Leo Jansen een plaats zullen krijgen op de kandidatenlijst voor de Europese verkiezingen.

De nummers 2 t/m 5 moeten mogelijke vervangers zijn van Leo Jansen. Voor hen gelden de criteria die ook aan de lijsttrekker zijn gesteld, n.l.

- inhoudelijke bekwaamheid op de Europese programmapunten
- in het bijzonder in staat zijn de ekologische elementen in het verkie-

zingsprogramma onder de aandacht te brengen

- aantrekkingskracht hebben op de kiezers, met name de jonge kiezers
  - goede relaties hebben met (milieu) actiegroepen
  - helder en duidelijk kunnen formuleren, zowel mondeling als op schrift
  - kennis van zaken hebben over wat zich in Europa afspeelt
  - over voldoende politieke en publieke ervaring beschikken.
- De nummers 6-40 op de kandidaten-

lijst dienen over inhoudelijke bekwaamheden te beschikken op één of meer van de Europese programmapunten. Ze moeten vanwege die bekwaamheden bekend staan bij bepaalde groepen in de samenleving. Een derde criterium is dat ze regionale bekendheid moeten genieten.

De actiecentra kunnen tot 1 februari 1979 kandidaten indienen bij het partijbestuur (Singel 277, Amsterdam). Men wordt verzocht aan te geven of men kandidaten stelt voor de plaatsen 2 t/m 5 dan wel 6 t/m 40.

LINKSAF EN OMHOOG

KEES WAAGMEESTER

DRAAGVLAK

De uitvoering van Bestek '81 lukt eenvoudig niet. Daar zal het kabinet in toenemende mate achterkomen. Het brede maatschappelijke draagvlak is er wel, maar niet voor dit kabinet en het is onwijs dat Van Agt en de zijnen dit essentiële gegeven negeren.

Zonder meer rampzalig is het wat er op het ogenblik in ons land gebeurt. In jaren waarin grote veranderingen kunnen worden doorgevoerd, de sfeer rijp is voor een beleid dat eerlijk deelt, zitten we met een kabinet dat er in grote meerderheid niets van begrijpt. De werkloosheid echt aanpakken, plannen maken die uitgevoerd kunnen worden en op den duur onze economische positie versterken zonder dat we teren op zwakken in binnen- en buitenland, van zo'n beleid zijn we erg ver af. Ook pogingen vanuit het CDA om met de maatschappelijke bereidheid tot matigen, als er maar eerlijk gedeeld wordt en perspectief wordt geboden, te rekenen, lopen stuk op tweeslachtigheid in eigen kring en in het kabinet.

EEN RAMP

Zeker in een tijd waarin de economische groei moet worden afgeremd valt niet te ontkomen aan centrale afspraken, als men tenminste een centraal geleide economie wil voorkomen. De medeverantwoordelijkheid die de vakbeweging wil dragen voor de economie wordt door deze regering onmogelijk gemaakt. Het kabinet blokkeert door eigen optreden een beleid, waarin de tegenstrijdige belangen op rechtvaardige wijze tegen elkaar worden

afgewogen. Dat is niet alleen een grote economische verantwoordelijkheid die men daarmee ontloopt, maar ook een morele en ethische. Daarom is dit kabinet een ramp.

Dat de rechtvaardige afweging van belangen niet kan plaatsvinden is maatschappelijk en politiek gezien niet nieuw, maar wel heel opmerkelijk in een tijd waarin een ieder niet meer aan z'n materiële deel komt door maar aan de boom met welvaartsvruchten te schudden. Het gaat hier, nogmaals, over de meest ideële en meest ethische zaken die je je eigenlijk in de politiek kunt voorstellen. Veel meer is ethiek aan de orde in ons economisch ordeningsproces dan bij zaken als abortus of euthanasie, waarbij de persoonlijke beslissing van de burger voorrang heeft boven de bedilzucht van de staat. Merkwaardig dat dit kabinet, geleid door een man die z'n mond over ethiek vol had, het type problemen waarbij het bij uitstek gaat over het samen dragen van verantwoordelijkheden, niet aankan.

1978

Het spreken over een verloren jaar is in de sociaal-economische hoek gebruikelijk. We moeten dit begrip ook maar invoeren op politiek gebied. 1978 is, politiek gezien, een verloren jaar.

Een jaar trouwens, en dat zal opvallen als gebruikelijke terugblikken straks verschijnen, waarin wel erg veel gebeurd is. Ook internationaal. Of we nu over Nicaragua of Iran spreken, het blijkt steeds weer dat dictaturen niet in staat zijn een volk dood te trappen. Zelf hebben we de herhaaldelijke debatten over Uraniumleverantie aan Brazilië en de invoering van de neutronenbom gehad. De besluiten die werden genomen zijn zwarte bladzijden in ons geschiedenisboekje. Het protest tegen dit soort duistere za-

ken is er gelukkig, maar het is nog niet sterk genoeg gebleken.

WERELDOORLOG

Een ander punt dat dit jaar ons heeft bezig gehouden is merkwaardigerwijs de tweede wereldoorlog. De zaak-Aantjes wordt verder uitgezocht en de gevolgen ervan zijn voor politiek en bestuur van kleine omvang. Anders is het gesteld met de zaak-Menten. De commissie-Schöffers kan hier niet in alle rust tot een gedegen eindrapport komen. Niet alleen omdat allerlei actualiteiten inzake Menten de aandacht opeisen, maar vooral omdat het zeer onzeker lijkt, dat zonder deugdelijke onderzoeksmethode, waarbij ik vooral doel op een parlementaire enquête, het niet waarschijnlijk is, dat alle relevante feiten op tafel komen.

FASCISME

Uit wat de commissie-Schöffers tot nu toe heeft gepubliceerd is wel duidelijk, dat er op gigantische manier is gesjoemeld in de jaren vijftig. En het moet treurig worden genoemd, dat ook in deze tijd dezelfde tendens tot wegstoppen en elkaar de hand boven het hoofd houden kansen krijgt. Nauwelijks was Van Agt te doordringen van de ernst van de situatie en het is de vraag, of de autoriteiten van Nederland wel doorhebben, dat het hier om meer gaat dan de misdadiger Menten. Het gaat hier om een overduidelijke houding tegenover oorlogsmisdadigers, tegenover mensen die misdaden tegen de menselijkheid hebben begaan. Het gaat om de maatschappelijke effecten van een zaak-Menten. Het gaat hier om onze houding tegen het fascisme, die alleen maar heel duidelijk mag zijn. Niemand mag de indruk krijgen, dat oorlogsmisdaden kunnen jaren, dat collaboratie met

het fascisme wel vergeten mag worden. De slordigheid waarmee de Haagse rechtbank in de zaak-Menten tot een uitspraak is gekomen, is in dit verband diep treurig.

HYGIËNE

Allerlei bijverschijnselen bij deze zaak zijn niet minder belangrijk. Het afluisteren van een eerdere advocaat van Menten is een opzienbarend en schandelijk feit, waarvan wij toch dachten, dat dit in Nederland onmogelijk zou zijn. Vergeet dat dus maar. De autoriteiten schijnen bij de eerste de beste zaak die een beetje gecompliceerd ligt hun hoofd al te verliezen en te vergeten, dat de rechtsbescherming van de burger het hoogste goed is dat onze democratie kent. Dit ernstige feit kon het CDA-kamerlid Van Dam niet meer in de benen krijgen. Hij zei er zo langzamerhand genoeg van te krijgen. Dat kunnen we ons voorstellen. Maar juist dan moet een parlementariër tot actie komen. Het moet nu afgelopen zijn met selectief oordelen. Er is maar een manier om al die lastige zaken die zich voordoen weg te krijgen uit ons gezichtsveld. Dat is ze werkelijk op te lossen. Niemand lijdt schade als wordt gezegd, dat het met de KVP-top na de oorlog niet goed heeft gezeten. Integendeel. Het is van groot politiek belang, dat we precies aan de weet komen hoe er gerotzoooid is in en na de oorlog. Hoe het komt, dat mensen uit het verzet zich aan de kant gezet voelden en mensen die met de Duitsers hadden samengewerkt direkt het hoogste woord alweer voerden en de hoogste posten kregen. Het is een kwestie van politieke en maatschappelijke hygiëne, dat deze ziektekiemen worden opgespoord en weggedaan, omdat we anders opnieuw ruim baan maken voor de ernstigste besmettelijke ziekte van deze eeuw, verachting van de mens en verheerlijking van de macht.

PPR en de industrie

EGBERT BOEKER
vice-voorzitter

Op de eerste bestuursvergadering in nieuwe samenstelling stond het gebruikelijke kennismakingsrondeje op het programma. Iedereen vertelde kort hoe hij in de PPR kwam en welk werk men in het dagelijkse leven deed. Het viel mij toen weer eens op, dat de samenstelling van het PPR-bestuur niet precies overeenkomt met die van de Nederlandse bevolking.

Meer dan de helft van het partijbestuur werkt op het gebied van „welzijn”, waaraan ook ons laatste congres was gewijd. Bij de industrie werkt maar één PPR-bestuurder, en dan nog wel bij Personeelszaken, die binnen de industrie heel dicht bij „welzijn” ligt. Daarnaast werkt er één bij een ingenieursbureau en met deze twee hebben we de „harde” produktiesector wel gehad.

Nu kan men denken, dat juist de mensen in de „welzijns-sector” de tijd hebben om een partij als de PPR te besturen, terwijl anderen het daarvoor te druk hebben. Als dit al waar mocht zijn (de meeste bestuurders hebben drukke banen), dan is dit zeker niet de enige reden. Alle leden kunnen immers in hun kenniskring verifiëren, dat de PPR vooral bestaat uit mensen met „vriendelijke” beroepen. We merken ook, dat onze PPR-vrienden die wel in de industrie en in de handel zitten het daar moeilijk hebben om hun ideeën en hun geestkracht te bewaren. Immers, de vaak onmenselijke economische organisatie van de samenleving, waartegen we in onze programma's zoveel bezwaren for-

muleren, komt in handel en industrie het meeste in zijn hardheid naar voren.

Wat is nu onze houding tegenover landbouw, handel en industrie, het „draagvlak” van onze samenleving waar het geld verdiend wordt? Die vraag moest ik onlangs tot mijn verrassing heel persoonlijk beantwoorden. Na een TV-debat met ir. Bakker, directeur van de samenwerkende Nederlandse elektriciteitsmaatschappijen – hij vóór kernenergie, ik tegen – belde de Fiat mij op. Zij vertelden mij een systeem ontwikkeld te hebben, waarmeee ieder rijtje huizen of iedere kleine industrie zijn eigen elektriciteit zou opwekken en met de afvalwarmte de eigen huizen zou verwarmen. Men zou dan, als dit op grote schaal wordt ingevoerd veel minder grote (kern)centrales nodig hebben. Integendeel, men zou dikwijls een overschot aan elektriciteit produceren en dat terug leveren aan het centrale elektriciteitsnet. Op dit punt spartelen de elektriciteitsmaatschappijen wat tegen en ze vonden het daarom leuk om bij de introductie van hun systeem op de markt een tegenstander van de top-elektriciteitsman een praatje te laten houden. In het gesprek dat volgde, vroeg ik ze of ze wel beseften, dat ze te maken hadden met de vice-voorzitter van de PPR, een partij die bekend staat om haar akties vóór het openbaar vervoer en tegen overmatig autogebruik. Als ik al een praatje zou houden, dan zou ik daar zeggen, dat ik blij was dat een autofabriek als Fiat nu ook wat meer milieuvriendelijke produkten ging maken in plaats van personenauto's. Mijn contact-persoon was wel even stil en moest dat

met zijn baas overleggen. Zelf wilde ik natuurlijk ook wel even praten met enkele mensen uit mijn eigen omgeving vóór ik iets beloofde.

In het overleg met mijn PPR-vrienden kwam het probleem op tafel. Als ik met de Fiat mee zou doen, dan zou ik toch meewerken aan het maken van winst door een groot internationaal en kapitalistisch bedrijf. Aan de andere kant zou ik óók een ontwikkeling stimuleren naar gedecentraliseerde opwekking van elektriciteit. Ik zou voor een gehoor van elektriciteitsmensen, ingenieurs en ambtenaren van Economische Zaken nog eens kunnen pleiten voor wettelijke en technische voorzieningen om dit mogelijk te maken. Ik zou de bezwaren tegen kernenergie en tegen grootschalig produceren nog eens kunnen noemen en wijzen op de interessante werkgelegenheid die een groot aantal kleine eenheden in de reparatiesfeer kan bieden. Tenslotte zou uit de medewerking blijken, dat de PPR niet tegen industrie is en niet tegen produktie, maar vóór menselijke produkten die de persoonlijke bewegingsvrijheid vergroten.

We kwamen tot de konklusie, dat als de Fiat het met de PPR aandurfde en mij de volledige vrijheid liet te zeggen wat ik wilde, wij deze gelegenheid niet voorbij moesten laten gaan. Dat gebeurde inderdaad en daarmee hebben we de kans om te laten zien, dat de PPR ook in de industrie die ontwikkelingen wil bevorderen die het welzijn dienen, ook al is de weg lang en gaat het met kleine stappen. Ook voor de vele Nederlanders die werken in de handel of bij de industrie kan de PPR zo bekend zijn als een partij met realistische ideeën, door en door kritisch, maar bereid om mee te werken, als het om mensen gaat.

DE TIJDGEEST EN NOG WAT...

HENK WALTMANS

In Elseviers Magazine van 18 november 1978 komt een NIPO-enquête voor, die de gemiddelde mening weergeeft van Nederlanders over kernenergie. Nu kan men wel altijd blijven strijden over de ernst van deze onderzoeken, maar dat neemt niet weg dat ze toch wel hun zin hebben in een brede maatschappelijke discussie over kernenergie.

De Nederlanders denken, als het over kernenergie gaat, zowel aan kerncentrales als aan kernwapens, waarbij zes van de tien mannen en zeven van de tien vrouwen dit begrip combineren met onheil.

De tweede vraag was, of er kerncentrales bij moeten komen. Het antwoord van de PPR-stemmers: zeventig procent „neen”, eenentwintig procent „ja” en negen procent had geen oordeel. De voorstanders vind

je bij de VVD, de mensen zonder oordeel vooral bij het CDA.

De vraag of een kerncentrale gevaar oplevert voor de omgeving werd verrassend vaak met „ja” beantwoord: door de VVD-stemmers met zesenzestig procent en door de PPR-stemmers met honderd procent (CDA: 75, PvdA: 84 en D'66: 86).

De vierde vraag of men voor proefboringen was, laat zien dat de PPR uitspringt: 87% tegen bij een gemiddelde van 46%. Opvallend vond ik, dat D'66-stemmers zich slechts voor 42% tegen uitspraken.

De vraag, of men het verzet tegen zulke proefboringen begrijpelijk vond, leverde bij de PPR-stemmers 76% op voor het antwoord „zeer begrijpelijk” bij een gemiddelde van 53%.

De volgende vraag of we in de toe-

komst op kolen of kernenergie moeten overgaan, beantwoordden de PPR-stemmers als volgt: 71% voor kolen (gemiddeld 54%), voor kernenergie 10% (gemiddeld 25%), geen van beide 17% (gemiddeld 10%).

De konklusie van Elsevier-NIPO vermeld ik zonder daaraan mijn commentaar te verbinden: voorstanders van kernenergie zijn vooral te vinden bij beter geschoolden en stemmers op de „rechtse” partijen. Tegenstanders blijken beter op de hoogte te zijn van de problematiek, maar de onwetendheid onder de Nederlandse bevolking in haar geheel is groot; gerichte informatie lijkt broodnodig. De onwetendheid is vooral gekonstateerd bij jongeren, personen met een lagere opleiding en vrouwen. Kernenergie blijkt nog omgeven met een waas van vage angstgevoelens.

De PPR en abortus

In de Amsterdamse Jaap Edenhal werd op 18 november een grote manifestatie gehouden, georganiseerd door het comité „Wij Vrouwen Eisen” (een comité dat al jarenlang strijdt voor een gelegaliseerde en vrije abortus). De opkomst was overweldigend (zeker 8000 mensen); ook de PPR-vrouwen waren in groten getale aanwezig. De PPR-vrouwengroep ondersteunt de eisen van „Wij Vrouwen Eisen” te weten:

- de vrouw beslist
- abortus uit het wetboek van strafrecht
- abortus in het ziekenfondspakket en heeft dan ook twee afgevaardigden in dit comité. Voor de organisatie van deze dag hebben de PPR-vrouwen de taak „publiciteit” op zich genomen. Bovendien heeft een aantal van ons voor de Duitse en Franse vertaling van de toespraken gezorgd.

Wat we met deze opsomming nu willen zeggen is dat wij als PPR-vrouwengroep een duidelijk standpunt hebben over abortus, namelijk de drie bovengenoemde eisen.

Met het huidige wetsvoorstel zal hier op geen enkele manier aan worden voldaan; integendeel:

- het zelfbeslissingsrecht van vrouwen wordt geschonden;
- vrouwen worden verplicht om nog eens vijf dagen na te denken over hun reeds genomen beslissing;
- door deze vijf dagen bedenktijd is abortus voor buitenlandse vrouwen onmogelijk (verblijfkosten);
- abortus blijft nog steeds een misdrijf; abortus vormt een uitzondering op alle andere medische ingrepen doordat het in het wetboek van strafrecht blijft en er aan de ingreep na drie maanden zwangerschap allerlei buitengewone eisen gesteld worden.
- Bovendien zal abortus voorlopig niet in het ziekenfondspakket komen. Dit alles is voor ons volstrekt onaanvaardbaar.

Hoe zal de PPR zich nu gaan opstellen tegenover het komende wetsontwerp? Al jarenlang vragen andere progressieve vrouwengroepen ons naar het PPR-standpunt t.a.v. abortus. En steeds weer moeten we deze vragen met vage termen beantwoorden. Door deze onduidelijkheid komt het nog wel eens voor dat de PPR op dit punt op één lijn gezet wordt met het CDA!

Weliswaar is er in Keerpunt '72 een voor die tijd nogal progressief standpunt ingenomen, namelijk: „De strafbaarstelling van zwangerschapsverbreking door artsen wordt opgeheven. Dezelfde regels en waarborgen gelden als voor iedere andere ingreep.” Het enige wat hierin niet expliciet genoemd wordt is dat de vrouw alléén moet kunnen beslissen en ieder die zij wil moet kunnen raadplegen.

Maar sedertdien is er, naast verschillende uitspraken binnen de partij, van één duidelijk PPR-standpunt naar buiten toe weinig gebleken, dat ook in verband met het verschil van mening binnen de vorige Eerste en Tweede Kamerfrakties in 1976.

Nu wij, als PPR-vrouwengroep, ons standpunt hebben ingenomen, verwachten wij dat de partij dit voorbeeld zal volgen en **niet** zal instemmen met een wetsontwerp, waarbij aan onze eisen bij lange na niet tegemoet gekomen wordt.

Voor geïnteresseerden: „Wij Vrouwen Eisen” land. sekr. postbus 1147 Leiden
Namens de PPR-vrouwengroep Noordholland:
Renée Wubbe
Liesbeth Erftemeyer

CHRISTENEN EN ABORTUS

Een groep vrouwen, leden van de Landelijke werkgroep Feminisme en Theologie en leden van Christenen voor het Socialisme, heeft een artikel uitgebracht onder de titel: „Christenen over abortus - een ander geluid van vrouwen.”

In het artikel wordt gereageerd op meningen over abortus, zoals die geformuleerd zijn in herderlijke brieven, synodale rapporten en in uitspraken van kerken en christelijke organisaties (meestal van mannen). Kritiek wordt geuit op een eenzijdig gebruik van een van de meest voorkomende argumenten in de abortusdiskussie „Eerbied voor het leven”. Dit wordt altijd uitgelegd als „Eerbied voor het ongeboren leven”, terwijl eerbied voor het leven van de vrouw niet vaak naar voren komt. Waar bijbeteksten los van hun context worden gebruikt om een reeds bestaande mening - nl. een anti-abortus-mening - te ondersteunen, worden ze uit hun verband gerukt en functioneren ze als „christelijke” franje.

Daarnaast wordt in al deze rapporten en brochures een bevoogdende, patriarchale houding tegenover de vrouw gekonstateerd.

De „zwangere-vrouw-in-nood” wordt niet in staat geacht zelf te beslissen. De vrouw krijgt vaak de schuld van de ongewenste zwangerschap, terwijl de

man niet of nauwelijks wordt genoemd. Bovendien wordt „aanvaarding” of „zelfverloochening” de vrouw als deugd voorgesteld en opgelegd.

De schrijfsters van het artikel brengen als hun standpunt over legalisering van abortus naar voren:

Abortus is niet iets wat je zomaar doet. Geen enkele vrouw zou je een abortus toewensen, maar nog minder een ongewenste zwangerschap en het ongewenste moederschap. Abortus niet legaliseren, betekent in de praktijk: abortus in de illegaliteit. De uiteinde-

lijke beslissing moet bij de vrouw zelf liggen en haar beslissingsrecht mag in de wet niet worden beperkt door commissies en deskundigen. Aan de onzekere en onduidelijke situatie zoals die op dit moment in Nederland bestaat, moet een einde komen door een abortuswetgeving, waarin vrouw en arts niet strafbaar zijn en waarin de vrouw zelf beslist.

Het artikel is aan te vragen bij:
 Marijke de Jong, A. van Leeuwenbergstraat 14, Utrecht (030-730739)
 Jodien van Ark, Eerste Helmerstraat 110, Amsterdam (020-161296)

Foto: Dick van der Horst

HONDERDEN KERNEN IN HEEL HET LAND

HARM LAMBERTS

Het is lange tijd betrekkelijk rustig geweest rondom de kernbewapening. Toen er nog proeven in de open lucht genomen werden en Japanse vissers besmet raakten met radio-actief afval en de melk in de zuigflessen van Amerikaanse babies radio-actief

was, omdat de koeien in de wei besmet gras hadden gegeten, toen was de atoombom geen abstract wapen, maar een levensgevaarlijke dreiging dicht bij huis. Er werden massale betogingen gehouden, er werd gediscussieerd en bijvoorbeeld de Nederlandse hervormde synode zei radikaal nee tegen de kernwapens.

Gewone mensen voeren actie tegen kernwapendreiging

Maar toen de kernproeven ondergronds genomen werden, verdween ook het openbare verzet grotendeels. Er kwam een eind aan de koude oorlog. Het zou allemaal wel zo'n vaart niet lopen. De mensen raakten gewond aan de vrede. Er kwam een SALT-akkoord, dat de hoop deed groeien dat er een eind zou komen aan de bewapeningswedloop.

Onze dromen bleken echter wensdromen. Ondanks alle mooie woorden, ondanks de ontwapeningsbesprekingen en ondanks de dooi tussen Oost en West, ging de bewapeningswedloop onverminderd door. De verontrusting is weer terug. De kernwapens staan weer ter discussie. Het is de niet geringe verdienste van het Interkerkelijk Vredesberaad een belangrijke rol te spelen in het mobiliseren van de publieke opinie tegen de kernbewapening. De berichten over de ontwikkeling van de neutronenbom hebben de aktie van het IKV „Help de kernwapens de wereld uit, om te beginnen uit Nederland,” een flinke duw in de rug gegeven.

In het hele land zijn honderden kernen tegen de kernwapens opgericht, waarvan de leden zich verplicht hebben aktie te voeren tegen de kernbewapening.

Gewone mensen doen weer iets tegen een ontwikkeling die de hele mensheid bedreigt. Maar wat kun je nu doen tegen militaire strategen en politici als je huisvrouw bent of slager, als je je handen vol hebt aan alledaagse bestemmingen?

In Vleuten-De Meern, een dorpje vlak bij Utrecht, werkt ook zo'n kerngroep tegen de kernwapens. Er zit een PSP'er in, leden van de PPR, maar ook CDA-ers, leden van kerkeraden en parochieraden, een slager, een bouwkundige, een leraar. Ter voorbereiding van de in september gehouden vredesweek heeft de groep, samen met de werkgroep mondiale verantwoorde-

lijkheid waaruit ze is voortgekomen, een gesprek gevoerd met alle pastores uit de gemeente. Tijdens dat gesprek, dat er toe bijdroeg dat er op vredes-zondag ruime aandacht aan de kernbewapening is geschonken in de verschillende kerkdiensten, merkte de hervormde predikant op, dat tot zijn gemeente de staatssecretaris van buitenlandse zaken, de heer D. F. van der Mei, behoorde en dat het goed zou zijn ook eens met hem van gedachten te wisselen. Diezelfde avond werd een afspraak gemaakt. Van der Mei houdt zich weliswaar niet met defensiezaken bezig, maar hij zit dicht bij het vuur. In het najaar is toen in de rooms-katholieke pastorie zeer indringend met hem gesproken over de ethische aspecten van het hebben van kernwapens en de bereidheid ze eventueel te gebruiken. Opmerkelijk was hoe eensgezind afwijkend zijn gesprekspartners stonden tegenover zijn stelling dat hij als politicus een andere verantwoordelijkheid had dan „gewone” mensen.

Grens overschreden

Een r.k. pastor wees aan het eind van het in goede sfeer gevoerde gesprek erop dat alle aanwezigen hadden geprobeerd hun christelijke overtuigingen en idealen toe te passen op de werkelijkheid en op grond daarvan tot de conclusie waren gekomen dat met kernwapens de grens van wat mensen mogen is overschreden. Welke verdediging kunnen politici die zeggen christelijke politiek te willen bedrijven nu aanvoeren voor het handhaven van de kernbewapening? De staatssecretaris moest het antwoord daarop schuldig blijven en het was duidelijk dat dit gesprek de bewindsman niet onberoerd had gelaten, al bleef hij het standpunt van de Nederlandse regering verdedigen.

Dat standpunt heeft minister Scholten neergelegd in de nota „De kernbewa-

pening, bijlage bij de memorie van toelichting op de defensiebegroting 1979. In die nota zegt de regering dat ze vast wil houden aan het beleidsvoornemen dat in het regeerakkoord is neergelegd: het terugdringen van de rol van kernwapens. Dat kan alleen, aldus minister Scholten, als aan twee voorwaarden wordt voldaan: er moet een conventioneel evenwicht tussen Oost en West zijn en dat terugdringen moet niet betekenen dat Nederland eenzijdig stappen neemt. In een reactie van het Interkerkelijk Vredesberaad op de nota wordt gewezen op een aantal fundamentele manko's in het stuk. Met geen woord wordt bijvoorbeeld gerept over het menselijke lijden dat kernwapens kunnen veroorzaken. De ethische problemen komen niet aan de orde. De nota is in rationeel-technische termen geschreven, maar het is juist die onmenselijke uitwerking van die wapens op alles wat leeft en nog tot leven gewekt moet worden, dat mensen in opstand doet komen tegen deze wapens. Welk doel valt er te bedenken dat het gebruik van deze wapens rechtvaardigt?

Hersengymnastiek

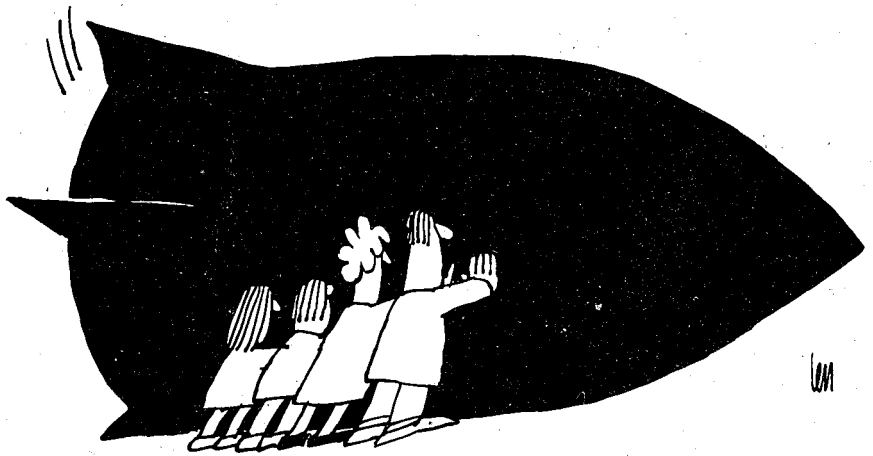
In plaats van terugdringen van de rol van kernwapens komt het beleid van de Nederlandse regering in werkelijkheid neer op het vergroten van die rol. Steeds meer conventionele wapens worden geschikt gemaakt voor atoomtaken. Dan blijft de vijand in het onzekere hoe die wapens eventueel gebruikt zullen worden en dat verkleint de kans op gebruik, zegt Den Haag. Dat terugdringen van kernwapens noemen, vergt fikse hersengymnastiek. De kernwapennota maakt eens te meer duidelijk dat als er een weg terug is van de heilloze bewapeningswedloop, „gewone” mensen met gevoel en idealen in opstand zullen moeten komen. En er zijn mogelijkheden. De groep in Vleuten-De Meern heeft samen met

andere groepen in de provincie Utrecht meegedaan aan een betoging bij de vliegbasis Soesterberg waar kernwapens liggen opgeslagen, ze organiseert gespreksavonden met mensen die in de vredesweek gemotiveerd zijn geraakt, ze vraagt parochie- en kerkeraden een standpunt in te nemen en ze zal straks, samen met het IKV de politieke partijen benaderen.

BRIEF

Aan de vooravond van de bespreking van de kernwapennota in de vaste kamercommissie van defensie heeft de kerngroep Vleuten-De Meern een brief geschreven aan die commissie en de minister van defensie, die in kerksbladen is gepubliceerd en huis aan huis verspreid. Binnen een week waren meer dan honderd ondertekende brieven op een verzameladres binnen. Lezers van de PPRAK kunnen de brief, die we hierbij afdrucken, alsnog

versturen. Bij het IKV, Celebesstraat 60 in Den Haag (tel. 070 - 63 19 31) kunt u ook de kernwapennota en het commentaar van het IKV opvragen en uw

eigen brief schrijven.

Waarom zouden anderen moeten beslissen over de manier waarop wij ons willen verdedigen?

Wij hebben kennisgenomen van de nota „Kernbewapening” die als bijlage bij de begroting van Defensie 1979 is verschenen en willen graag onze mening geven over een aantal zaken die daarin naar voren komen.

1. De regering is zich, volgens de nota, bewust van de verontusting die in brede kring in ons land bestaat over de kernbewapening en zij deelt die. „Maar”, zo gaat de nota verder, „de regering moet handelen vanuit haar politieke verantwoordelijkheid”. Wij vragen ons af of er verschil is tussen de verantwoordelijkheid die de regering voelt en de verantwoordelijkheid van de bevolking zelf; als in brede kring verontrusting heerst over de kernbewapening is het dan niet de verantwoordelijkheid en zelfs de plicht van de regering om daar rekening mee te houden? Moet de regering ons méér en anders beschermen dan wij zelf willen?

Wij vinden dat het defensiebeleid niet uitsluitend een zaak kan zijn die militaire specialisten voor ons regelen maar we willen daar, gezien de grote gevaren die voor ons allemaal dreigen, in mee kunnen spreken.

2. Een steeds weer terugkomend argument in de nota is de uitspraak dat Nederland zijn Navo-verplichtingen niet mag afschuiven op de andere partners. Wij zijn het daarmee eens. Wij vinden dan ook dat op de eerste plaats geprobeerd moet worden de Navo als geheel te bewegen om een eerste stap te doen in het beperken van de

kernbewapening. Maar wij vinden ook dat wij Nederlanders zelf verantwoordelijk zijn voor onze veiligheid en dat wij de mogelijkheid moeten hebben om te besluiten de rol van kernwapens voor onze **eigen** veiligheid te beperken **zonder** dat die rol wordt overgenomen door anderen. Het lijkt er nu wel eens op dat anderen voor ons beslissen in welke mate wij onszelf moeten beschermen met kernwapens.

3. In de nota wordt gesteld dat „tactische” kernwapens, de kernwapens voor beperkt gebruik op het strijdtonaal zelf, de veiligheid zouden vergroten. Immers, een land dat een oorlog aan het verliezen is zou dan niet gedwongen worden om meteen zijn zware („strategische”) kernwapens te gebruiken maar zou eerst nog een tussenoplossing kunnen proberen, nl. gebruik van die beperkte, tactische kernwapens.

Wij vinden dit een gevaarlijke redenering. Ten eerste omdat een land in dat geval sneller zal besluiten kernwapens (nl. de tactische) te gebruiken, ten tweede omdat het, als het dan toch nog dreigt te verliezen, ook weer sneller zal besluiten om dan ook maar de zware, strategische kernwapens in te schakelen. Het risico van een kernoorlog wordt daarom volgens ons door de tactische kernwapens zeker niet verkleind.

We vinden het verontrustend dat de Nederlandse regering ook in deze nota weer herhaalt dat zij mee wil werken aan het ge-

schikt maken van de Lance-raket voor tactische kernwapens, en dringen er op aan dat zij haar afwijzende standpunt m.b.t. de „neutronenbom” handhaaft en erop toeziet dat deze bom niet ondertussen tóch wordt gefabriceerd, geheel of in delen.

4. In de nota wordt wél veel aandacht besteed aan de militaire bedreiging door het Warschaupakt, maar niet aan de verschrikkingen van een kernoorlog. Ieder die zich verdiept in het menselijk leed, de ontelbare doden en de generaties aanhoudende verminkingen die door een kernoorlog worden aangericht moet wel haast tot de konklusie komen dat er geen redenen te bedenken zijn die het gebruik van kernwapens rechtvaardigen.

5. In de nota wordt gesproken over het onderling vertrouwen dat de bondgenoten van de Navo in elkaar moeten hebben. Wij menen dat het een christelijke plicht is ook vertrouwen te schenken aan diegenen die wij niet tot onze bondgenoten rekenen. En we willen er daarom bij regering en parlement op aandringen om verder te gaan dan de nota. Daarin wordt wel veelvuldig gesproken over het beperken van de kernbewapening, maar alle **concrete** maatregelen komen neer op uitbreiding van de bewapening. Wij stellen echter voor als blijk van vertrouwen een eerste **concrete** stap te doen, liefst als Navo, maar anders als Nederland, in de richting van beperking van kernwapens.

PPR-alternatief voor NS-jaarkaart

Leo Jansen heeft in een brief aan de minister van Verkeer en Waterstaat voorgesteld de voordelen die nu aan de gezinnen toevallen met betrekking tot de NS-jaarkaart aan iedere individuele burger te laten toekomen. In feite behoeft immers het „tweede gezinslid” slechts f 10,- per maand te betalen om een jaarlang onbeperkt te kunnen reizen. Een individueel persoon daarentegen dient f 185,- per maand te betalen om precies dezelfde dienstverlening van de NS te verkrijgen.

Over diskriminatie van alleenstaanden en individuele personen die een andere relatievorm zijn aangegaan dan de huwelijkse staat, is al veel te doen geweest. Ook de PPR-fractie acht deze diskriminatie verwerpelijk.

In dit verband heeft de PPR-fractie de minister een suggestie aan de hand gedaan voor een mogelijk andersoortige regeling, waarbij de fractie ervan uit is gegaan dat de commerciële aantrekkelijkheid van de jaarkaart voor de NS zo groot mogelijk moet zijn en tevens dat de regeling een bijdrage moet leveren aan de verschuiving van het gebruik van de auto naar het gebruik van het openbaar vervoer.

Elke andere regeling ten aanzien van de NS-jaarkaart dan de huidige, dient naar de mening van de PPR-fractie aan de volgende voorwaarden te voldoen:

- de voordelen dienen voor iedereen gelijk te zijn, wanneer men van het aanbod gebruik maakt;
- de faciliteiten die door de NS zijn ontworpen ten aanzien van de kinderen die geheel of grotendeels ten laste komen van de ouder(s), dienen van toepassing te zijn;
- een regeling mag – globaal gezien – voor NS een gelijk financieel resultaat hebben als de per 1 november ingaande regeling.

d. registratie-problemen moeten vermeden worden.

Uitwerking van deze voorwaarden in een andersoortige regeling zal altijd gepaard gaan met een minder gunstig financieel aanbod voor het „tweede gezinslid”. De fractie is zich daarvan zeer bewust, doch meent dat het niet aangaat om ten aanzien van de mogelijkheid zich per openbaar vervoer te verplaatsen een bepaalde groep – namelijk echtgeno(o)t(e)en – te bevoordelen ten opzichte van anderen. De voordelen dienen gelijkelijk over alle burgers te worden verdeeld.

De suggestie die de PPR-fractie aan minister Tuynman heeft gedaan luidt als volgt:

- de NS-jaarkaart wordt aan iedere individuele volwassen burger aangeboden tegen een gelijk bedrag afgezien van prijsverschillen op grond van het reizen per eerste of tweede klas;
- de houders van een jaarkaart worden in de gelegenheid gesteld een zogenaamd reductiebiljet te kopen tegen een geringe doch niet te lage prijs. Te denken valt daarbij aan f 100,- per jaar in eenmaal of per kwartaal te betalen;
- het reductiebiljet is niet op naam gesteld. Teneinde enige controle op de uitgifte van reductiebiljetten te behouden, is het mogelijk de nummering van het reductiebiljet te koppelen aan het nummer op de jaarkaart. De jaarkaarthouder kan een ieder in de gelegenheid stellen gebruik te maken van het reductiebiljet;
- het reductiebiljet geeft recht op het kopen van een treinkaartje tegen de helft van de eigenlijke prijs. Hiermede wordt het reductiebiljet een soort vast-rechtkaat die echter niet aan een persoon is gekoppeld.

De voordelen van bovenstaande regeling zijn, naast het feit dat iedere volwassen burger in gelijke mate de voordelen kan genieten de volgende:

- het ligt in de lijn der verwachting dat zij die niet of spaarzaam gebruik maken van de trein, dat meer zullen gaan doen indien zij gebruik kunnen maken van het reductiebiljet dat is aangeschaft door de jaarkaarthouder (b.v. een gezinslid, maar het kan ook een vriend of vriendin zijn, een ouder, een buur of wie dan ook);
  - doordat het reizen per trein op grond van het reductiebiljet voor relaties van een jaarkaarthouder duidelijk goedkoper wordt, zal men eerder voor openbaar vervoer kiezen;
  - bij grote afname van de jaarkaart plus het reductiebiljet, is het mogelijk de prijs van de jaarkaart langdurig op een laag niveau te houden dan wel te stellen;
  - het oneigenlijke voordeel dat twee gehuwde partners hebben op grond van de per 1 november van kracht wordende regeling indien zij allebei dagelijks of veelvuldig van de trein gebruik maken wordt in onze constructie opgeheven;
  - ten opzichte van de huidige situatie zal het voor een grotere kring aantrekkelijk worden een jaarkaart aan te schaffen.
- De fractie beseft dat deze suggestie uitwerking behoeft voordat het een geheel voldragen alternatief is ten opzichte van de NS-jaarkaart. Daarom heeft de PPR-fractie aan de minister gevraagd een berekening te maken over de voordelen die aan deze suggestie zijn verbonden, en deze berekening toe te spitsen op de prijs van de NS-jaarkaart en het reductiebiljet. Helaas is het Ministerie van Verkeer en Waterstaat niet in staat gebleken om tijdig voor de behandeling van de begroting de nodige berekeningen te maken.

Vietnam verdient alle steun

MICHEL VAN DE KASTELEN
internationaal sekretaris

Vrijdag 17 november was ik in het Amsterdamse Krasnapolsky namens de PPR op een receptie van het Medisch Comité Nederland-Vietnam. Een receptie, georganiseerd om twee redenen: in de eerste plaats het tienjarig bestaan van het Comité; in de tweede plaats het afscheid van prof. Jaap de Haas, die het voorzitterschap per 1 september overdroeg aan prof. Ben Polak.

Het Medisch Comité werd opgericht op een moment, dat de kwestie Vietnam, de tragische en uitzichtloze oorlog gevoerd door de Verenigde Staten, in het brandpunt van de wereldbelangstelling stond. In betrekkelijk korte tijd wist het Medisch Comité een grip te worden, een organisatie alom-

en met name in Vietnam zelf – gewaardeerd wegens de directe en efficiënte manier van hulpverlening. Maar het was een hulpverlening, gepaard gaande met – in de woorden van prof. de Haas – een duidelijke stellingname tegen het massale leed dat Vietnam opzettelijk en volgens plan is aangedaan en in: sympathie met hun vrijheidsstrijd.

Het Comité maakte april 1975 het einde mee van de Vietnamese oorlog bij de ondertekening van de Akkoorden van Parijs. Maar dat betekende geenszins een beëindiging van het werk.

Een land als Vietnam, na zo'n lange periode van intensieve oorlogvoering, bovendien vervolgens gekonfronteerd met natuurrampen en nieuwe conflicten, bleef steun dringend nodig hebben. Het Comité heeft die voortgezette steun moeten leveren onder de moeilij-

lijker omstandigheden van wegvallende publiciteit en publieke belangstelling.

De meest duidelijke wijze om de waardering voor het Medisch Comité Nederland-Vietnam te laten blijken is bij te dragen aan het jubileumcadeau (een ambulance voor Vietnam) op giro-nummer 10 90 400 t.n.v. MCNV Amsterdam. Via ditzelfde giro-nummer zijn te bestellen: een zilveren penning, waarop twee handen, die naar elkaar reiken, met de tekst „Nederland-Vietnam”, à f 36,20; een affiche in kleur, à f 5,80; een tekening van Opland op groot formaat, à f 3,80.

Zoals prof. de Haas in zijn Ten Afscheid schrijft: „Het leek in april 1975 of de vrijheid en onafhankelijkheid waren bevochten, maar de geschiedenis laat weer zien, dat het nog moeilijker is om de Vrede dan om de oorlog te winnen.” Het experiment van het socialistische Vietnam is het waard te worden gevolgd en gesteund.

Ontwikkelingssamenwerking vraagt herverdeling rijkdom

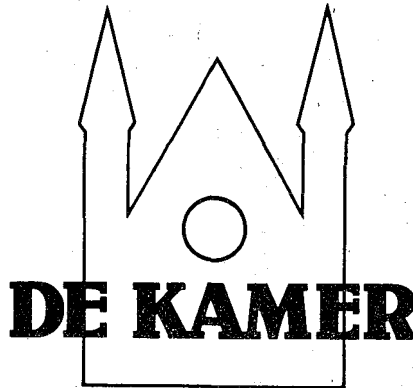
„Te snelle groei van de wereldbevolking, de aanwezigheid van massavernietigingswapens en de uitputting van onze hulpbronnen aan energie, grondstoffen en voedingsmiddelen zullen de internationale spanningen gedurende een lange tijd opvoeren tot een gevaarlijk peil. De PPR-fractie ziet niet goed hoe deze gevaren kunnen afnemen zolang er geen bevolkingsevenwicht is bereikt en er niet een zekere billijkheid is geschapen in de verdeling van de welvaart onder de volkeren, zowel door een sterke toename van de productie in de onderontwikkelde wereld als door een echte herverdeling van rijkdom van de rijkere naar de armere landen.”

Aldus Henk Waltmans tijdens het Tweede Kamerdebat over de begroting voor ontwikkelingssamenwerking. Hij vroeg zich af of de rijke landen zelf bereid zullen zijn tot een aanzienlijke en langdurige overdracht van welvaart (van kennis, inkomen, macht en werk) aan de arme landen. Dit vraagt immers om een wezenlijk nieuwe politieke, maatschappelijke en economische wereldorde, om een „omdenken” van vooruitgangsgeloof naar verbredingsgeloof.

Kritiek had Henk Waltmans op het „harmoniedenken” van minister de Koning. Dit versluiert de werkelijke problematiek, de „werkelijke interdependentie” (onderlinge afhankelijkheid). „Met werkelijke interdependentie bedoelen wij”, aldus Henk Waltmans, „dat als er in de Derde Wereld ontwikkeling op gang komt, dit belangrijke gevolgen voor de rijke landen zal hebben: verlies aan werkgelegenheid, een veel groter beslag op grondstoffen (uitputting en prijsstij-

ging), noodzaak tot selectieve groei hier en verlies aan welvaart.”

De interdependentie die minister de Koning op het oog heeft bedoelt de ontwikkelingslanden verder in te schakelen in het internationale economische systeem: „Vroeger heette dat imperialisme. Nu wij deze landen kunnen gebruiken om overschotten af te zetten heet dat interdependentie. De inschakeling in het internationale sys-

teem heeft grote bevolkingsgroepen gemarginaliseerd en staat dus op zeer gespannen voet met de lotverbetering van de allerarmsten. Het soort producten dat wij willen slijten is meestal niet geschikt om de armste groepen uit hun armoede te halen.”

Op het ogenblik leven 800 miljoen mensen in absolute armoede en vijftwintig jaar geleden nog geen 500 miljoen. Henk Waltmans gaf meer cijfers die tonen dat de ongelijkheden groter worden omdat de Westerse technologie allereerst de behoeften der rijken bevredigt en een machtsconcentratie

versterkt waarbij de grote massa steeds minder aan de besluitvorming kan meedoen. Daarbij komt dat de Westerse technologie het natuurlijk en sociaal milieu verslechtert.

Nodig is een alternatieve vorm van technologie die aan de behoeften van de armsten tegemoet komt, sociale integratie en maatschappelijke inspraak bevordert en in organisch verband met het milieu staat.

Het is te hopen, aldus Henk Waltmans, dat het schrappen van concentratielanden voor de Nederlandse hulp niet de inleiding zal blijken van een belangrijke beleidswijziging waarbij groei van het bruto nationaal produkt per hoofd weer synoniem zal zijn met „ontwikkeling”.

Bij het schrappen van Peru, Colombia, Jamaica en Cuba uit het Nederlandse concentratieprogramma heeft de minister onvoldoende rekening gehouden met de toekomstige situatie van de Nederlandse Antillen in deze regio. „Immers”, aldus Henk Waltmans, „zelfstandigheid en kwaliteit van het bestaan van de Antillen hangen af van de ontwikkelingen in de Caribische regio. (...) Juist door de toevoeging van landen als Jamaica en Cuba in de afgelopen jaren heeft de Nederlandse regering onderstreept dat naar haar inzicht armoede en onderontwikkeling in sterke mate problemen vormen die niet kunnen worden opgelost zonder de politieke wil in het ontwikkelingsland zelf om de armoede ernstig te bestrijden – ook wanneer dat ingrijpende veranderingen vraagt in de bestaande economische en politieke verhoudingen. Juist deze landen worden nu geschrapt. Maar het programma van de Indonesische regering wordt in hoofdlijnen ondersteund.”

Fractie op de bres voor dienstplichtigen

In de Tweede Kamer heeft Henk Waltmans bij het debat over de Wedde Eerste Oefening gezegd, dat het systeem van de dienstplicht wordt gekenmerkt door een onrechtvaardige verdeling van lasten. De meest fundamentele oplossing zou de invoering van een algemene maatschappelijke dienstplicht zijn.

Zolang die oplossing er nog niet is, dient de sociale positie van de dienstplichtige zo mogelijk verbeterd te worden in de richting van wedde naar beroepsniveau; zij mag in ieder geval niet verslechteren.

De voorstellen van de regering tot verlaging van de wedde, of zoals de VVDM zegt „het soldatenloon van dienstplichtigen” zijn louter ingegeven door de bezuinigingsdrift op de post personeel. Ook al heeft staatsse-

kretaris van Lent zijn aanvankelijke plannen – die van alle kanten hevig zijn bekritiseerd – enigszins bijgesteld, de principiële bezwaren blijven bestaan.

Soldaten die onder dezelfde omstandigheden in dezelfde uren hetzelfde werk doen, op dezelfde kamer wonen, enz. moeten die verschillende betaald worden alleen op grond van verschillen in leeftijd? Wat ons betreft niet.

Je kunt zelfs de vraag stellen of de keuze van indiensttreding (die variabel is) een werkelijke vrije keuze is. De ambtelijke molens draaien ook bij Defensie langzaam, de jeugdwerkloosheid of in ieder geval het vooruitzicht op geen werk op korte termijn brengt mensen ertoe sneller voor de dienstplicht te kiezen.

Henk achtte het niet juist vooruit te lopen op de definitieve regeling door middel van een interim-regeling, zoals nu door de Regering voorgesteld, omdat het invoeren van een systeem van bezoldiging voor dienstplichtigen naar leeftijd een nieuwe systematiek invoert.

De PPR-fractie vindt, dat de huidige situatie moet worden gehandhaafd totdat beslissingen kunnen worden genomen op basis van de uitkomsten van de fundamentele studie over bezoldiging van dienstplichtigen. Daartoe diende Henk Waltmans een motie in, die alleen de steun kreeg van PPR, PSP en CPN.

Het regeringsvoorstel werd vervolgens aangenomen. Het zal iedereen duidelijk zijn, dat de PPR tegenstemde.

DE NIEUWE LINIE

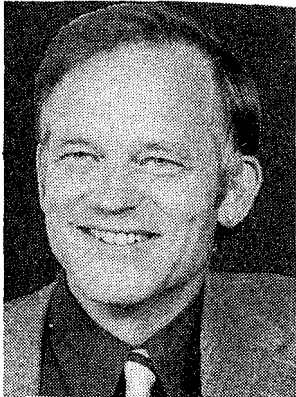
Dit had u in 1978 kunnen lezen in DNL

4 jan. Erik Jurgens in een eerste reactie op de totstandkoming van het kabinet van Agt/Wiegel en het voorlopige afscheid van Joop den Uyl: „Voor KVP-politiek is politiek niet opvallend veel meer dan bezig zijn met de macht”.

18 jan. Een artikel van Ria Beckers over de regeringsverklaring van het kabinet Van Agt/Wiegel: „Ook deze regering kiest voor werk en meer welvaart en niet voor werk en internationale solidariteit en ook niet voor werk en meer zorg voor de natuur, milieu en welzijn”.

25 jan. Hans van der Wilk in een eigen artikel: „Gekkenrecht nog steeds geknecht”.

15 mrt. Michel van Hulten in een interview over z'n werk op Mali en de PPR: „Ik ben helemaal niet van plan om weg te gaan uit de PPR. Fysiek ga ik uit Nederland weg, maar ik kom elk jaar een maand hier en wil via publicaties ook hier blijven”.

22 mrt. Herman Verbeek in een artikel: „Ewald Katjivena (SWAPO) houdt blanken een spiegel voor”.

5 apr. Gerard van den Boomen in 'n artikel: „Hoe dichtbij is 'n linkse meerderheid?": „Maar partijen als PPR, PSP en CPN brengen kleur, als grote partijen de neiging hebben de grauwe tint aan te nemen van de middenmoot, waar ze met elkaar om vechten. De grote partijen hebben de neiging nogal meewarig te doen over de kleine. Gelukkig heeft Den Uyl niet zo lang geleden het belang van de PPR erkend”.

24 mei De Groningse PPR-wethouder Wim Wildeboer over het verschil tussen PvdA en PPR bij gemeentelijk welzijnswerk: „Ik vind dat je van onder op moet organiseren en dat je niet alles van bovenaf kunt opleggen. Dit is een belangrijk verschil tussen een PPR- en een PvdA-welzijnsbeleid”.

12 juli Leo Jansen schrijft een uitvoerig artikel over Urenco: „In mijn onnozelheid meende ik eind 1976 nog, dat Brazilië zou worden opgevoerd als een testcase en een bewijs voor de invloed die men via Urenco zou kunnen uitoefenen om zo het PPR-verzet dat veel breder gefundeerd was op bezwaren tegen kernenergie te kunnen breken”.

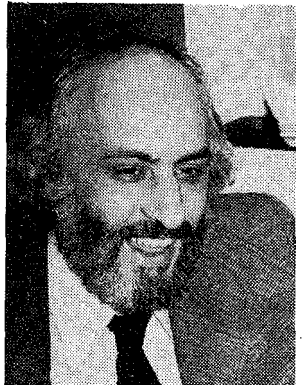
9 aug. Herman Verbeek geïnterviewd door Gerard van den Boomen: „De PPR is zich aan het opmaken voor een lange mars. Zij is haar partijopbouw aan het bijstellen, zij gaat permanent campagne voeren. Dat gaat dieper dan haastige verkiezingscampagnes die stemmen tellen. Een kleine progressieve partij dient zelfvertrouwen te oefenen. En ze is verplicht aan kiezers en toekomst om haar program niet te laten ontbinden. Een verzetspartij is zomaar niet kapot, al wordt ze door machtigen graag van het tapijt geveegd”.

16 aug. Hans van der Wilk schrijft een dagboek over zijn hongerstaking t.b.v. de 182 Marokkanen: „Boven bij de badkamer loop ik een Marokkaanse man tegen het lijf. Zijn gezicht is vertrokken en ik denk, dat hij huilt. Als ik weer naar beneden ga, ligt hij voorover geknield in een gangetje van het gebouw te bidden. Ik weet niet wat er aan de hand was, maar nu ga ik voor de bijl. Mijn ogen branden en emotie zet zich vast in mijn keel”.

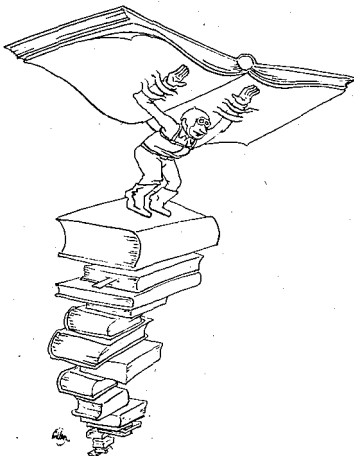
6 sept. Een artikel over een Groningse PPR-werkgroep die een studie heeft gemaakt over de mogelijkheden van een gemeentelijk energiebeleid: „We willen laten zien dat energiebesparing niet alleen een zaak is van de landelijke overheid. Den Haag bepaalt inderdaad de grote lijnen: isolatiesubsidies, voorschieten, financieringsregelingen etc. Maar de uitvoering ligt voor een groot deel bij de lagere overheden”.

4 okt. Herman Verbeek schrijft een artikel over het vloeibaar aardgas in Noord-Groningen: „De meest kritische en open informatie komt niet van de regering, niet van haar ambtenaren, commissies en deskundigen, maar van milieuroorganisaties. Zij geven met name de gewone man de begrijpelijke voorlichting”.

1 nov. Een zeer uitgebreid interview met Leo Jansen over de Europese verkiezingen: „Als je nagaat wat drie procent economische groei betekent kom je tot de conclusie dat die niet wenselijk en ook niet waarschijnlijk is. De PPR zou bij de Europese verkiezingen wel eens de enige partij kunnen zijn die heel duidelijk in deze kwestie een zeer nadrukkelijk standpunt inneemt”.

Mis volgend jaar niets. Vul de bon in

IK WIL DNL ONTVANGEN

- drie maanden op proef voor 15 gulden
- een half jaar voor 49,75 gulden
- een jaar voor 99,50 gulden
- studenten, CJP, 65-plus (45 gulden per half jaar)

Na ontvangst van een acceptgirokaart betaal ik en wil ik gratis ontvangen (voor een abonnement voor een heel of een half jaar):

- Planeet gekaapt! (cartoons van Willem)
- Cultuur in Chili 1970-1973

Naam .....

Straat .....

Plaats .....

Opsturen in envelop zonder postzegel naar:
DNL, Antwoordnummer 1855, 1000 RA Amsterdam
Bellen is ook mogelijk: 020-233481

DE ZAAK-AANTJES: van jeugdzonde tot politiek mysterie

CEES DE GROOT

16 november 1978. Den Haag. Zittingszaal van de Tweede Kamer. Tien dagen tevoren was het vonnis geveld over een mens die gedurende de oorlog zich in dienst had gesteld van de vijand en op het verzwijgen van bepaalde politiek relevante details zijn politieke carrière had opgebouwd. Aan de orde is nu de manier waarop dit vonnis was geveld en de rol die het kabinet bij dat alles had gespeeld. En wat de heren Van Agt, De Ruiter en Pais te horen krijgen klinkt niet bepaald plezierig. Het kabinet was onzorgvuldig opgetreden, had onmenselijk gehandeld (Voogd), had verzuimd de Kamervoorzitter op de hoogte te stellen etcetera.

En, let wel, het is niet alleen de linkerzijde die de regering overspoelt met verwijten. Ook het CDA kan er niet onder uit, al wil woordvoerder Ruud Lubbers vermoedelijk wel anders en zal hij wel heimelijk jaloers zijn op Koos Rietkerk die het zich rustig kan veroorloven het kabinet vrij te spreken van schuld. Alleen, dat steunen van de motie-Voogd, waarin onomwonden het in gebreke zijn van de regering in het licht wordt gesteld, nee, dat is toch wel iets te veel van het goede, dat mag je je politieke leider toch niet aandoen, want tenslotte is Andries M. A. van Agt de paus van het CDA en tegen je paus sta je niet op. En zo blijft er niets anders over dan dat een onafhankelijke commissie mag proberen om bescheiden wat resterende witte plekken in te vullen en dan is de zaak-Aantjes gesloten. En de heer Van Agt

kan rustig gaan slapen want die lastige Willem is hij nu met goed fatsoen kwijt. Maar helaas, zoals met zoveel zaken is ook hier de realiteit minder eenvoudig. Willem Aantjes mag dan uit de politiek verdwenen zijn, de zaak-Aantjes begint nu pas goed. En natuurlijk, dat weet de heer Van Agt ook wel. Die witte plekken die ingevuld moeten worden, hoe zit het daarmee? Zouden die niet wel eens veel meer en veel groter kunnen zijn dan de optimisten in het regeringskamp veronderstellen? De konklusies zouden wel eens voor bepaalde personen erg onaangenaam kunnen zijn.

Keihard blijft de vraag overeind staan: waarom moest Aantjes nu, juist nu ten val worden gebracht? Even keihard blijft de vraag overeind staan: was Aantjes wel zo schuldig als door zijn aanklagers wordt beweerd? En dat geeft als resultante de derde keiharde vraag: is het oorlogsverleden van Aantjes geen camouflage, ligt de clou van de zaak wel in '44, ligt hij niet veeleer in '78? En dan de hamvraag: wie hadden er belang bij dat hij werd uitgeschakeld?

Het is opvallend dat geen van deze zaken, met uitzondering dan van de schuldvraag, in het door mij gememooreerde Kamerdebat voldoende werden belicht en vaak werden ze helemaal niet belicht. Niet door Voogd, niet door Terlouw, uiteraard niet door Lubbers, niet door Wolff en, ik constateer het met leedwezen, ook niet door Ria Beckers. Slechts één spreker had de moed het dekfel van de beerput een eindje op te lichten en toen hij dit deed

werd Van Agt zichtbaar onrustig. Volmaakt begrijpelijk, want met permissie gezegd, het stonk. De naam van deze eenzame figuur is Fred van der Spek en men moge het mij niet euvel duiden dat ik in deze kolommen met grote lof van hem gewaag.

Waarom dacht Van Agt gedurende dit debat? Aan de gespannen verhouding tussen hem en Aantjes zoals die vooral gedurende de laatste tijd aan de dag was getreden? Mogelijk. Maar los van de vraag of de minister-president nog zoiets als de ritseling van wat je als geweten zou kunnen aanduiden, in zich voelde, voor heel veel Nederlanders was het reeds enige tijd duidelijk dat het niet goed zat tussen die twee, misschien nooit goed gezeten heeft. Ondanks het feit dat Aantjes steeds heeft getracht de rol van verzoener te spelen. Ondanks het feit dat hij nog onlangs twee van zijn geestverwanten (Scholten en Faber) openlijk desavoueerde toen ze wat al te veel hun christelijke geweten lieten spreken en zo hun ongenoegen met de gang van zaken in het CDA luidkeels kenbaar maakten. Alleen, was het toen feitelijk al niet een verloren zaak? Aantjes werd geduld omdat Van Agt hem nodig had. En hij was nodig zolang hij zich aan de regels hield. Maar toen hij publiekelijk verklaarde dat ingeval de N-bom zou worden ingevoerd het lidmaatschap van de NAVO ter discussie moest worden gesteld, toen hij bovendien bij de behandeling van Bestek '81 wat schamele punten scoorde ten bate van een iets meer menselijke invulling van het beleid, toen was de maat vol. Willem 'Barbertje' Aantjes moest hangen.

Komitee Zuidelijk Afrika

zoekt voor zo spoedig mogelijk een full time
AKTIE GERICHT EKONOMISCH ONDERZOEKER (M/V)

Taak: verrichten van economisch bedrijfsgericht onderzoek ter ondersteuning van acties, het schrijven van aktiemateriaal, het samen met anderen voeren van acties, verrichten van algemene komiteewerkzaamheden.

Gevraagd wordt: onderzoekservaring, liefst ook kennis van Zuidelijk Afrika en enige ervaring met acties.

Tevens wordt gezocht naar een full time
PERSONDERZOEKER (M/V)

Taak: Binnen het kader van de huidige discussie over de nieuwsvoorziening over de Derde Wereld verrichten van onderzoek naar de berichtgeving over Zuidelijk Afrika in de Nederlandse media, zoeken naar mogelijkheden om deze berichtgeving te corrigeren, verrichten van algemene komiteewerkzaamheden.

Gevraagd wordt: Journalistieke ervaring, liefst ervaring in onderzoek en aktie, alsmede kennis van Zuidelijk Afrika.

Voor beide functies kan slechts een bescheiden financiële vergoeding gegeven worden.

Reakties sturen naar Komitee Zuidelijk Afrika, Da Costastraat 88, Amsterdam.

VORMINGS- EN SCHOLINGSAKTIVITEITEN

SRV EN SJW

Geïnteresseerde PPR-leden kunnen zich nog voor de volgende vormings- en scholingsactiviteiten opgeven:

- Algemene Verdiepingskursus „Het gezicht van de PPR”, op 27/28 januari en 10/11 februari te Oosterheselen.
- Gespreksleiderskursussen, op 24 februari en 3 maart te Utrecht.
- Studiedag Vakbeweging en Politiek, op 24 maart te Utrecht.
- Studieweekend Kerk en Politiek, 6/7 april te Bunnik.
- Studiedag Studentenbeweging en Politiek, 28 april te Utrecht.

Voor nadere informatie: PPR-Aktiekrant van 29 september j.l., een briefje naar SRV/SJW, Singel 277, Amsterdam;

een telefoontje naar: 020-256046, of 020-228461.

(N.B.: s.v.p. niet tussen 25 december en 7 januari)

HONGER IN MALI

Bamako, 10 oktober 1978.

Ineens zie je met je eigen ogen wat je tot dan toe – net als ieder ander – alleen van foto's kende: een vrouw, letterlijk niets anders dan vel over been, die in een tuinderij jonge sla-plantjes zit uit te trekken en ze bundelt in bosjes van tien. Per bosje zal de verkoopprijs op de markt van Gao een paar uur later 25 Malinese francs zijn (12,5 cts). De sla is onvolgroeid, wordt te vroeg geoogst, „maar er moet toch iets aan geld binnen komen om te kunnen eten” is haar verklaring. Honger tekent haar gezicht en haar lijf. Zij belichaamt de honger in Mali.

Ondanks een voedselhulp van grote omvang (meer dan 50.000 ton graan is reeds uit het buitenland ontvangen) heerst er honger in Mali. Maar zoals steeds wanneer er schaarste is aan een goed: de honger wordt vooral geleden aan de onderkant van de maatschappij. Kort gezegd: de allerarmsten (en dat zijn er hier heel wat) lijden honger, de rijken hebben er geen last van.

Mali kent twee markten voor granen (mil, sorgho, mais, rijst): de officiële markt beheerst door de regering met per decreet vastgestelde inkoop-prijzen bij de boeren en verkoopprijzen aan de consument. Deze handel loopt via staatsbedrijven voor de inkoop en distributie.

Die officiële inkoop-prijzen vinden de boeren te laag. Gevolg: ze produ-

ceren minder dan ze zouden kunnen en/of ze proberen hun produkten te slijten buiten de staatsinkoop om naar de z.g. „parallel-markt” of naar het buitenland (men schat dat van de jongste oogst 150.000 ton over de grens verdwenen is, een groot deel van het huidige voedseltekort). Lage inkoop-prijzen heeft de staat echter nodig om via lage verkoopprijzen aan de stedelijke bevolking te ontkomen aan de noodzaak de salarissen van met name de civiele en militaire ambtenaren en de lonen van de arbeiders in de vele staatsbedrijven te verhogen (iets wat het staatsbudget gezien de nationale armoede niet kan dragen). En in geen ontwikkelingsland kan de regering het zich veroorloven ruzie te krijgen met een ontevreden ambtenaren-apparaat. (Is het in Nederland trouwens anders?).

Al met al kan uiteindelijk de staat te weinig voedsel op de markt aanbieden (per persoon per maand 3 kg graan). Het rijkere deel van de bevolking wijkt uit naar de reeds genoemde „parallel-markt” (eigenlijk een soort „zwarte markt” maar zeer openlijk bedreven) waar tegen vrije prijsvorming tussen vraag en aanbod en het zoeken van de hoogst mogelijke winst gewerkt wordt.

Maar voor het armere deel van de bevolking (het overgrote deel) dreigt dan de honger en wordt er voedselhulp gevraagd aan het buitenland, die rijkelijk wordt gegeven aan de

staat, die hiermee voor de officiële prijzen de bevolking kan voorzien, waardoor de salarissen niet hoeven te worden verhoogd en de bevolking, lees ambtenaren en militairen, tevreden blijft.

Het voorgaande is een wat cynische beschouwing rond de voedselsituatie en voedselpolitiek in een Sahelland. Er zijn nog wat bijverschijnselen en zijlijntjes, maar kortheids-halve laat ik die weg.

De eerste conclusie die ik wil trekken is dat nergens ter wereld mensen honger mogen lijden, door welke oorzaak die ook ontstaat, en dat wij dus moeten blijven helpen als ergens hongersnood dreigt, zoals nu in Mali... Ik pleit er dan ook niet voor de voedselhulp stop te zetten. Integendeel. De tweede conclusie is dat Mali onnodig economisch afhankelijk blijft van de „rijke landen” met alle mogelijke gevolgen voor buitenlandse inmenging in interne zaken.

De derde conclusie is dat oorzaken van hongersnood niet neutraal zijn. Hongersnood is niet altijd een natuurverschijnsel, maar kan zeer wel door beleidskeuzen ontstaan of opgeheven worden. Ook onze hulp tegen hongersnood is niet altijd neutraal, hetgeen lang niet door iedereen in de rijke landen begrepen wordt. Voedselhulp geven of niet geven is een politiek strijdmiddel, effectiever en geluidlozer dan vele wapens.

Michel van Hulst

DE STEM DES VOLKS

DE STEM DES VOLKS

DE STEM DES VOLKS

AANTJES

Ria Beckers heeft tijdens het kamerdebat over de kwestie Aantjes de stelling geponeerd, dat Aantjes door het verzwijgen van feiten de democratie heeft opgeofferd aan eigen idealen en ambities. Deze stelling lijkt mij erg voorbarig. Alleen het voorgenomen parlementaire onderzoek kan de juistheid van een dergelijke stelling vaststellen.

We moeten namelijk niet vergeten, dat we (nog steeds) in een situatie leven, waarin in brede kringen de oorlog nog niet verwerkt is. Dat mensen fout worden genoemd, die lid van de SS geweest zijn om de SS te gebruiken voor andere, humanere doelen is een aanwijzing, dat we nog niet voldoende in staat zijn afstand te nemen van ons oorlogsverleden. Met dit feit heeft Aantjes bij zijn beroepskeuze voortdurend rekening moeten houden. Als hij zijn SS-verleden zou onthullen liep hij gevaar de samenleving niet als politikus te kunnen dienen. Het is in zo'n situatie

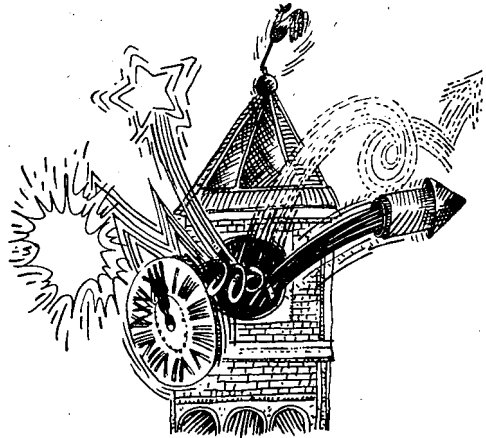
een kwestie van nuchtere overweging welk gevaar het grootst voor zijn politieke loopbaan zou zijn: zelf zijn SS-verleden te onthullen, of de kans lopen, dat anderen dat doen. Achteraf, nu zoveel mensen zeggen, dat Aantjes nooit een politieke loopbaan had mogen ambiëren, geloof ik, dat Aantjes een juiste keuze heeft gemaakt. Twintig jaar gewaardeerde politieke dienst aan de samenleving is nu in elk geval binnen. Voor de democratie is dat alleen maar gunstig geweest. Het is zeer de vraag of Aantjes dat toegestaan was, als hij direkt in 1945 met zijn SS-lidmaatschap te koop had gelopen. Dat Aantjes het persoonlijke vertrouwen van zijn kiezers beschaamd zou hebben door zijn SS-verleden te verzwijgen lijkt mij niet vol te houden. Aantjes heeft mijns inziens eerder de democratie gediend door op effectieve wijze de zwakke plekken van de democratie te omzeilen. Het lijkt mij een onjuist uitgangspunt,

dat in de oorlog het democratische gehalte van de samenleving 0,0 was en na de oorlog 100%. Daarom ben ik er voorstander van, dat Aantjes na afronding van het onderzoek zich weer verkiesbaar stelt. Als we dan in zo'n gezonde democratie leven, wie kan dan beter bepalen of Aantjes de samenleving als politicus kan dienen dan de kiezer zelf? Als door het onderzoek wordt bevestigd, dat het in de kwestie Aantjes alleen maar gaat om een SS-lidmaatschap en het verzwijgen daarvan na de oorlog, dan hoop ik persoonlijk van harte, dat hij dan gewoon zijn politieke handwerk weer kan opvatten. Als dat mogelijk zou blijken, dan zou de Nederlandse samenleving echt bewezen hebben de oorlog goed verwerkt te hebben.

TILMEN VAN 't FOORT
GRONINGEN

WEGES ZACHT

Knal alleen
op Nieuwjaarsnacht!

Nederlandse Stichting Educaties, Postbus 391, 2500 AJ, Dordrecht, Telefoon 015-562721

Geef een geschenk- abonnement op de PPR-aktiekrant

Een zinvol cadeau voor alle niet-lezers van de PPR-aktiekrant (zeker voor allen die menen alles al te hebben) is een geschenkabonnement voor een jaar op dit blad. Zo'n abonnement, waar je niet alleen de PPR een dienst mee bewijst, maar misschien ook de daarmee begunstigde, kost f 22,— per jaar. Wij hebben onze abonnementsprijs niet verhoogd... Cadeau-idee voor december: vul onderstaande bon in.

Ik geef een cadeau-abonnement op de PPR-aktiekrant voor de tijd van een jaar aan:

naam.....

straat.....

woonplaats.....

Ik ben:

naam.....

straat.....

woonplaats.....

Ik maak f 22,— over op postgiro 1575600 t.n.v. penningmeester PPR te Amsterdam met vermelding: „geschenkabonnement”.

ENWB

Evenals vorig jaar versijnt ook nu weer bij de ENWB (Eerste, enige, echte Nederlandse Wielrijders Bond) een maandkalender. Naast een aantal zeer fraaie foto's bevat de kalender een informatieve begeleidende tekst. De prijs is f 5,50 inclusief verzendkosten.

Over „RUIMTEGEBRUIK“—is een affiche in meer-kleuren-druk verschenen. Het affiche bevat een achttal foto's van hetzelfde straatgedeelte, waarbij op elke foto duidelijk wordt hoe groot het ruimtegebruik per vervoerssoort is. De prijs inclusief porto en stevige koker voor verzending is f 6,—.

De derde nieuwe uitgave van de ENWB is de brochure „Fietsers Uitgezonderd”. In deze brochure wordt in grote lijnen de problematiek van de fietser uiteengezet. Aan de hand van veelzeggende cijfers („wie fietst waarom”) wordt de verwording van de Nederlandse verkeerssituatie beschreven tegen de achtergrond van een veranderende samenleving; oorzaken daarvan worden opgespoord. Aan de orde komen: het verwoestende effect van de auto, schaalvergroting, falende ruimtelijke ordening. En natuurlijk de mogelijkheden om

aktie VOER

de verkeersnood te verlichten door middel van de fiets. Een gefundeerde korte en lange termijn aktie-strategie besluit het boekje. Boordevol cijfers, een naslagwerk voor allen.

Fietsers Uitgezonderd, 64 pagina's, rijk geïllustreerd, f 3,— inclusief verzendkosten. Bestellingen per giro 30255, ENWB, Postbus 2000 3800 AA Amersfoort, met vermelding van de bestelling.

Komitee Zuidelijk Afrika
Het Komitee Zuidelijk Afrika heeft een serie van vijf prentbriefkaarten uitgegeven ter ondersteuning van de jaarlijkse inzameling voor het Bevrijdingsfonds Zuidelijk Afrika. De kaarten zijn per mapje van vijf te bestellen door minimaal f 2,50 over te maken op giro 25566 van het Bevrijdingsfonds.

Alleen dank zij het Bevrijdingsfonds was het mogelijk onmiddellijk na de terreuraanvallen tegen vluchtelingenkampen in Angola (in mei jl.) en in Zambia (in oktober) de hoogst noodzakelijke medische goederen aan SWAPO en Patriottisch Front te zenden. De hulp aan deze bewegingen en het ANC van Zuid-Afrika is onvoorwaardelijk, dat wil zeggen: de bevrijdingsbewegingen bepalen waarvoor het wordt besteed.

aktie VOER

GROOT VUIL SPEL van PPR-Drenthe

Er zijn nog enkele honderden exemplaren van het fameuze GROOT VUIL SPEL van de PPR-Drenthe, een gezelschapsspel over vervuiling, gezondheid, milieu en vuilspelen in Nederland. PPR-Drenthe vraagt nu één gulden per spel. Inclusief verzendkosten wordt dat:

voor 1 t/m 4 stuks f 2,30 per stuk;

voor 5 t/m 10 stuks f 1,80 per stuk;

voor 11 t/m 20 stuks f 1,30 per stuk;

voor meer dan 20 f 1,20 per stuk.

Te bestellen bij: George Gildemacher, Ameltherhout 162, Assen; per giro: 18 70 968; telefonisch: 05920/10447.